

Al. Colegi de la Compañia de Nra Señora de Granada. B.P.P.

SEXTI EMPIRICI VIRI
LONGE DOCTISSIMI ADVER-
SVS MATHEMATICOS,
Hoc est, aduersus eos qui profitentur disciplinas,

OPVS eruditissimum, complectens vniuersam Pyrrhonorum acutissimorum Phi-
losophorum disputandi de quibuslibet disciplinis & artibus rationem,
Græcè nunquam, Latinè nunc primùm editum,

GENTIANO HERVETO AVRELIO INTERPRETE.

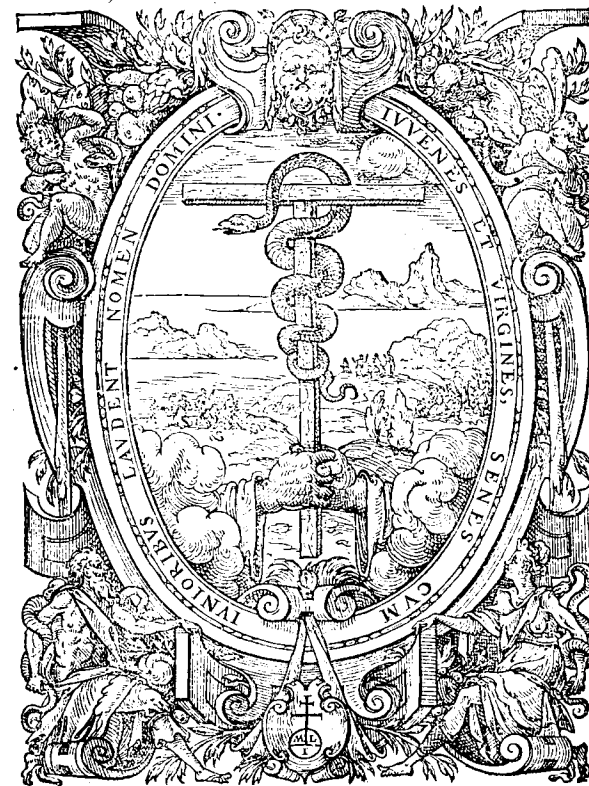
EIVSDEM SEXTI PYRRHONIARVM
HYPOΤΥΡΩΣΕΩΝ LIBRI TRES:

QVIBVS in tres Philosophiæ partes seuerissimè inquiritur.

LIBRI *magno ingenij acumine scripti, variaque doctrina referti: Græcè nunquam,
Latinè nunc primùm editi, Interprete Henrico Stephano.*

Accesit & Pyrrhonis vita, ex Diogene Laërtio: ex vulgata interpre-
tatione, sed multis in locis castigata.

Item, Claudij Galeni Pergameni contra Academicos & Pyrrhonios,
De Erasmo Roterodamo interprete.

PARISIIS,
Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Latera-
nensis, ad insigne Serpentis.

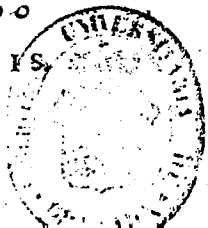
M. D. LXIX. 1200
CVM PRIVILEGIO REGIS.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

2 400 40

Stalpa

MADE IN SPAIN

R. 5884
Al. Colegi de la Compañia de N. S. de Granada. B. B. B.

SEXTI EMPIRICI VIRI
LONGE DOCTISSIMI ADVER-
SVS MATHEMATICOS,
Hoc est, aduersus eos qui profitentur disciplinas,

OPVS eruditissimum, complectens vniuersam Pyrrhonorum acutissimorum Phi-
losophorum disputandi de quibuslibet disciplinis & artibus rationem,
Græcè nunquam, Latinè nunc primùm editum,

GENTIANO HERVETO AVRELIO INTERPRETE.

EIVSDEM SEXTI PYRRHONIARVM
HYPOΤΥΡΩΣΕΩΝ LIBRI TRES:

QVIBVS in tres Philosophiæ partes seuerissimè inquiritur.

LIBRI *magno ingenij acumine scripti, variaque doctrina referti: Græcè nunquam,
Latinè nunc primùm editi, Interprete Henrico Stephano.*

Accesit & Pyrrhonis vita, ex Diogene Laërtio: ex vulgata interpre-
tatione, sed multis in locis castigata.

Item, Claudij Galeni Pergameni contra Academicos & Pyrrhonios,
De Erasmo Roterodamo interprete.

PARISIIS,
Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Latera-
nensis, ad insigne Serpentis.

M. D. LXIX. *1600*

CVM PRIVILEGIO REGIS,

ILLVSTRISSIMO ET
IN PRIMIS REVERENDO CAROLO
CARDINALI LOTHARINGO GENTIANVS HERVE-
tus in Christo plurimam precatur salutem.

PAR GRACE & priuilege du Roy est permis à Martin le
Jeune, libraire & imprimeur en l'vniuersité de Paris, de
pouuoir imprimer ou faire imprimer vn liure intitulé,
*Sexti Empirici aduersus Mathematicos, hoc est, aduersus eos
qui profitentur disciplinas, & cat.* Et est defendu à tous libraires, im-
primeurs ou autres, de quelque estat ou condition qu'ils soient, de
n'imprimer ou faire imprimer, vendre ne distribuer, autres que ceux
que ledict le Jeune aura imprimé ou fait imprimer, sur peine de con-
fiscation des liures qui se trouueroient autrement imprimez, & d'a-
mende arbitraire. Et ce iusques au temps & terme de sept ans finis
& accomplis, à commēcer du iour & date, que la premiere impres-
sion sera paracheuee d'imprimer. Ainsi que plus aplein est contenu
audiect priuilege, sur ce donné à Sainct Germain en Laye le dernier
iour de Iuin mil cinq cens soixante sept.

Par le Roy à vostre relation
Deuabres.

QVM POST multos à me susceptos & longo tempore
exantlatos labores, partim in vertendis veterum in sa-
cras literas commentariis, partim in confutandis prodi-
giosis sacramētatorum erroribus, itineris amœnum ali-
quod quærere diuerticulum, ut me parumper reficerem,
ac animum recrearem, in tua bibliotheca, quæ tua be-
nignitate mihi semper patuit, occurrit Sexti Empirici opus aduersus Ma-
thematicos, id est, aduersus eos qui profitentur disciplinas. Quod
cùm non sine incredibili voluptate perlegissem, operæpretium me facturum
esse duxi si id Latine verterem. Mihi enim persuasi hunc vel maximum ex
eo fructum esse capiendum, quod cùm aperte ostendat nullam esse apud ho-
mines adeo rectè constitutam disciplinam, quæ non labefactari, nullam adeo
certam scientiam, quæ constare possit, si rationum & argumentorum oppu-
gnetur machinis, futurum sit ut humanas leuiter præteruecti scientias quæ
inflant non ædificant, nos ad Christianorum propriam conferamus discipli-
nam ac scientiam, nempe ut fidem habentes à Christo nobis facta reuelati-
oni, & promissorum bonorum spe nitentes, Dei quæ præceptis parentes, cha-
ritatem semper teneamus & amplexemur. Hæc est optima disciplina &
scientia longè præstâtissima, per quam & fide Deus apprehenditur, & Dei
regnum acquiritur. Quem quidem scopum si nobis proposuerimus, & in pri-
mæ & summæ rerum omnium causâ contemplatione assidue versati fueri-
mus, facile intelligemus verum esse quod dicit Psalmographus, mirabile esse
Dei scientiam, nõ ex nobis (ut vulgata habet versio, sed ut Hebræica habet
veritas) præ nobis, id est, si cum nostra cõferatur scientia, quæ cum eius scien-
tia collata planè nulla est: Imò verò est eiusmodi etiam per se considerata, ut
ne quidem dicenda sit scientia. Hoc cùm ad gentiles & externos philosophos
confutandos nobis sit adiumentum plurimum allaturum, non paruam quoque
suppeditabit copiam argumentorum aduersus nostri temporis hæreticos, qui
quæ

quæ sunt supra naturam naturalibus metientes rationibus, quæ sola fide percipi & apprehendi possunt, nõ intelligunt, quia non credunt. Nam cum quæ sunt merè naturalia, adeo sint ad percipiendũ difficilia, ut quæcunque de eis dixeris aut cogitaris, facile evertantur: quid mirũ si quæ sunt supernaturalia, ingenij humani captum superant? Hoc certè si nihil aliud Caluiniſtis nostris deberet persuadere, ut simplici verbo Dei credentes, quomodo quod ab eo dicitur fieri possit, Capharnaitarum instar minimè inuestigarent. Quod si facerent, non se precipites darent in tantum impietatis barathrum, ut cũ ipso Christo temerè pugnarent, dum eius verbis suam derogant dignitatem & efficaciam. Quanto vsui autem esse possit Sexti Empirici commentarius ad tuenda Christianæ religionis dogmata aduersus externos Philosophos, pulchrè docet Franciscus Picus Mirandulanus in eo libro quo Christianam tuetur philosophiam aduersus dogmata externorũ Philosophorum. Quo magis miror esse nostris temporibus exortos novos quosdam Academicos, qui gloriæ sibi fore ducunt, si veteri & vera Christi spreta religione, nouæ & adulterinæ hæresis sint sectatores. Neque verò solum ad tuenda Christianæ religionis dogmata vsui esse poterit hic Sexti Empirici commentarius, sed etiam ad ipsam quæ nunc in scholis prælegitur melius discendam ac tenendam philosophiam, & orbem illum quem vocant disciplinarum. Nihil enim melius discitur, quàm quod ultro citroque habita disputatione agitur. In his certè commentarius sua dogmata ita confirmant Dogmatici, ut ipsi eorum auctores non melius ac fortius ea possint defendere. Sceptici verò ita oppugnant, ut Dogmaticis vix quidquam relinquunt quod pro se possint dicere. Hæc cùm fiant, necesse est ut hæc exercitatio magnam vim habeat ad excitanda & acuenda adolescentum ingenia, qui tum demum poterunt verum discernere, cùm quæ sunt probabilia & verisimilia, ab iis quæ secus sunt, diiudicauerint, & ex multis probabilibus ac verisimilibus latens verum tandè eruerint. Quod si utrinque sint, ut cõtingit, adeo paria rationum momenta, ut nihil possit certi de re controuersa constitui, hoc humane tribuendum est imbecillitati, quæ efficit ut homines vel in media luce sæpe caligent, non autem vel Dogmaticorũ vel Scepticorum doctrinæ, quæ pro se quod potest adducit. Sed in hoc magis videtur probanda illa Scepticorum ἐπιχειρηματικὴ quam vocant, quod dum suam sustinent assensionem, non tam temere nec tam facillè in errores prolabantur. Quæ tamen hætenus est probanda, ut quæ de vera Christi doctrina, virtuteque ei conuenienter agenda, sunt constituta, ab iis ne latum quidè unguem discedatur. Quod si fiat, non poterit in cæteris hic commentarius non esse longè utilissimus. Hæc me mouerunt, ut dum ad maiora aggredienda meas vires prope deficientes reparo, hunc Sextum Empiricum

piricum in linguam Latinam verterem. Qui nunc in lucem exiens, nõ alium se sperat inuenturum qui eum lubentius sit excepturus, quàm te, Illustrissime Princeps, quem non ignorat semper fauisse literis & literatis: nec dubitat quin, si per tuas grauiores liceat occupationes, sis eum aliquando palàm Latine loquentem auditurus, qui Græcè scriptus & in capsam inclusus prius obmutescerat. Quod si feceris, & tua seria sacrarum literarum studia aliquantulum animi causa intermiseris, spero fore ut in eo legendo aliquot horas collocasse te minimè pœniteat. Vale. Lutetiæ, 16. Calend. Martij, Anno M. D. LXXVII.

AD LECTOREM.

 TNE Sextus Empiricus, quæ nos Latine vertimus, idem qui Sextus Cheroneus Plutarchi fororis filius, qui vixit tempore Marci Antonini, non ausim affirmare. Est tamen verisimile hunc nõ esse alium, cùm is fuerit discipulus Herodoti Philadelphæi sectæ Pyrrhoniæ. Quidquid sit, cõstat eum virum fuisse doctissimum, & in omni disciplinarum & scientiarum genere longè exercitatisimum. Perspicuum autè est ex his libris quos vertimus, eum fuisse professionè Medicum, & in rebus naturalibus pulcherrimè fuisse versatum. Cùm sit autem eius scopus & institutum in hoc opere afferre quæcunq; dici possunt aduersus disciplinas & scientias, antè tamen quàm ad eas confutandas accedat, ita probat ac cõfirmat cuiusvis disciplinæ & scientiæ dogmata, ut nemo possit dubitare eum in omnibus excelluisse. Est itaque hic Sextus Empiricus omnibus legendus, qui disciplinarum omniũ & scientiarum sibi parare velint cognitionem. Ab iis autem maximè, qui de re qualibet in vtramque partem velint differere, est perpetuò legendus & memoriter, si fieri possit, tenendus. Fac itaque, ô Lector, ut eum diligenter legas, & tibi persuadeas, quod re ipsa experieris, te maximum fructum ex eo percepturum. Vale.

INDEX EORVM QVAE

IN OPERE ADVERSUS
Mathematicos com-
plectuntur.

An sit disciplina. Cap.1.pag.2.
De eo quod docetur. cap.2.pag.3.
De corpore. cap.3.pag.4.
De eo qui docet, & eo qui discit. cap.
4. pagina 6.
Aduersus Grammaticos. cap.5.p.8.
Quot modis dicitur Grammatica. cap.
6. pagina eadem.
Quid est Grammatica. cap.7.pa. 11.
Quae sint partes Grammaticae. ca.8.
pag. 16.
Quod nullam certam viam, rationē
ac methodum habeat, neque possit
consistere artificiosa pars Gramma-
tica. cap.9.p.17.
De syllaba. c.10.p.22.
De nomine. c.11.p.26.
De partitione. c.12.p.28.
De orthographia. c.13.p.30.
An sit ars de Hellenismo. c.14.p.31.
De etymologia. c.15.p.40.
An consistere possit pars historica.
c. 16.p. 42.
Quod pars Grammatica, quae versa-
tur in poëtis & scriptoribus, non
possit consistere. c.17.p.45.
De Rhetorica seu arte dicendi. c.18.
pagina 55.
Aduersus Geometras. c.19.p.72.
Aduersus Arithmeticos. c.20.p.89.
Aduersus Astrologos. c.21.p.93.
Aduersus Musicos. c.22.p.107.
Definitio vocis. pag.112.
Definitio soni qui dicitur φθόγγος.

ibidem.
Sexti Empirici ex duobus De philo-
sophia liber primus, Aduersus
Logicos. pag.116.
An sit aliquid quo iudicetur veri-
tas. p.119.
De vero. De signo. De incertis &
non euentibus. De demonstra-
tione. Ex qua materia sit demon-
stratio. Quid sit demonstratio.
pag. 184.
De demonstratione. p.228.
Ex qua materia sit demonstratio. pag.
231.
An sit demonstratio. p. 234.
Sexti Empirici commentariorum li-
ber octauus. De principiis natu-
ralibus. De causa & patiente.
De Diis. De toto & parte. De
corpore. p. 256.
An sint Dij. p.263.
De causa efficiēte & de eo quod pa-
titur. p.284.
De numero & additione & abla-
tione. p.300.
De toto & parte. p.301.
De partibus orationis. p.303.
An sit aliquod corpus. p.304.
Quot modis unumquodque intelli-
gitur. p.308.
Sexti Empirici liber nonus, In quo
tractat De loco. De motu. De
tempore. De numero. De ortu &
interitu. p.315.
De loco. p.316.
An sit motus. p.320.
An sit tempus. p.339.
De numero. p.349.
De ortu & interitu. p.357.

Sexti Empir. liber decimus. p.363.
Quenam sit summa rerum vitæ dif-
ferentia. ibidem.
Quid sit bonum, malum, & indiffe-
rens. p.366.
An positus natura bonis & malis con-
tingit beatè & faeliciter viuere.
pag. 378.
An is qui de natura bonorum & ma-
lorum sustinet assensionem, sit
omnino beatus. p.383.
An vitæ agēda sit ars aliqua. p.383.
An degēda vitæ ars possit doceri.
pagina 393.
Quae complectitur liber primus
Pyrrhon. hypot. Sexti.
De tribus generalissimis philosophā-
di rationibus. Capite 1. pag.405.
De duplici sceptica tractatione. c.2.
pagina eadem.
Quibus nominibus Sceptica institu-
tio vocetur. c.3.p.406.
Quid sit Sceptis. c.4. ibidem.
De Sceptico. c.5.p.407.
De principiis Scepticae. c.6.p.ead.
An Scepticus aliqua dogmata sta-
tuat. c.7. ibidem.
An sectā habeat Scepticus. c.8.p.408.
An physiologiam tractet Scepticus.
c.9. pag. eadem.
An Sceptici phenomena tollant. ca.
10.p. eadem.
De criterio Scepticae. c.11.p.409.
Quis finis sit Scepticae. c.12.p.410.
De modis vniuersalibus scepticos. c.
13.p.411.
De modis decem epoches. c.14. ibid.
De quinque modis. c.15.p.431.

De duobus aliis modis 16.433.
Qui sint modi quibus euertantur a-
riologici. 17. ibid.
De Scepticorum vocibus. 18.434.
De voce Non magis. 19. ibidem.
De aphasia. 20. 435.
De vocibus, fortasse, licet, fieri po-
test. cap. 21. pagina 436.
De voce ἐπιχω, & ἐδὲν ἐπέχω. 22. ibid.
De voce ἐσθὲρ ἐπέχω. 23. ibid.
De eo quod dicunt, Omnia sunt ἀό-
ειστα. 24. ibid.
De eo quod dicunt, Omnia sunt in-
comprehensibilia. 25. 437.
De vocibus ἀεγτα ληπῶ & ἐκατα-
λαμβάνω. i. nō comprehēdo. 26. ibid.
De eo quod dicunt, πᾶσι λόγῳ λόγος
ἴσος ἀντικτῆ. i. Omni orationi oratio
aqualis opponitur (vel, opposita
est.) 27. ibid.
Appendix ad tractationē de Sce-
pticis vocibus. 28. 438.
Differre Scepticā institutionem ab
Heracliti philosophia. 29. 439.
In quo differat Sceptica disciplina à
Democriti disciplina. 30. ibid.
Quo differat sceptis à Cyrenaica in-
stitutione. 31. 440.
Quo differat sceptis à Protagoræ in-
stitutione. 32. ibid.
Quo differat ab Academica philo-
sophia sceptis. 33. 441.
An medica experientia eadem sit
cum sceptis. cap.34.p.444.
Quae complectitur liber
secundus.
An possit Scepticus aliquid inqui-
rere in ea quae dicuntur à dogma-
ticis. Cap.1. pag. 445.

Vnde incipere debeat inquisitio aduersus dogmaticos. Cap. 2. p. 447.	De transitorio motu. 8. ibid.
De criterio. i. instrumēto ad iudicandum. 3. ibidem.	De augmento & imminutione. cap. 9. 508.
An sit aliquod veritatis criterium. 4. 448.	De ablatione & additione. 10. ibid.
De criterio A quo. 5. 449.	De transpositione. 11. 510.
De criterio Per quod. 6. 453.	De toto & parte. 12. ibid.
De criterio Secundum quod. 7. 457.	De naturali mutatione. 13. 511.
De vero & veritate. 8. 459.	De generatione & corruptione. 14. 512.
An aliquid sit natura verū. 9. 460.	De mansione. 15. 513.
De signo. 10. 462.	De loco. 16. 514.
An sit aliquod signum indicatorium. cap. 11. pag. 463.	De tempore. 17. 517.
De demonstratione. 12. 468.	De numero. 18. 519.
An sit demonstratio. 13. 469.	De ethica parte philosophiæ. 19. 522.
De syllogismis. 14. 478.	De bonis & malis & indifferentibus. 20. ibidem.
De epagoge. i. inductione. 15. 480.	Bonum trifariam dici. 21. 523.
De definitionibus. 16. 481.	De indifferente. 22. 524.
De diuisione. 17. 482.	An sit aliquid natura bonū & malum & indifferens. 23. ibid.
De nominis in significata diuisione. 18. pag. eadem.	Quæ sit ea quæ dicitur ars circa vitam. 24. 526.
De toto & parte. 19. 483.	An sit ars circa vitam. 25. 535.
De generibus & speciebus. 20. ibid.	An hominibus indatur ars quæ circa naturam. 26. 537.
De communibus accidentibus. cap. 21. pag. 485.	An doceri possit ars quæ circum naturam. 27. ibid.
De sophismatibus. 22. 486.	An sit aliquid quod doceatur. cap. 28. ibidem.
De amphiboliis, id est, ambiguitatibus. 23. 491.	An sit docens aut discens. 29. 538.
Quæ complectitur liber tertius.	An sit discendi modus. 30. 540.
De Deo. Cap. 1. pag. 492.	An ars quæ circa vitam, eam habēti sit utilis. 31. 541.
De causa. 2. 494.	Quare Scepticus interdum ratiocinationes quantum ad probabilitatem attinet debiles de industria proponat. cap. 32. pag. 542.
An sit aliquid alicuius causa. 3. 495.	
De materialibus principiis. 4. 497.	
An comprehensibilia sint corpora. cap. 5. pag. 498.	
De crasi. i. temperatione. 6. 503.	
De motu. 7. 504.	

FINIS PRIMI INDICIS.

SEXTI EMPIRICI ADVERSUS MATHE- MATICOS.

GENTIANO HERVETO AVRE-
LIO INTERPRETE.

IN CONTRADICENDO iis qui profitentur disciplinas, idem videtur esse animus Epicureorum & Pyrrhoneorū, non est autem eadem affectio. Nam Epicurei quidē contradicunt, vtpote quòd ad perfectionem sapientiæ nihil conferant disciplinæ: vel vt nonnulli coniiciunt, quòd hunc existiment esse prætextum suæ inscitia. In multis enim Epicurus arguitur indoctus, & nec in cōmuni quidem sermone purus. Fortasse autem etiam propterea quòd malè vellet Platoni & Aristoteli, & similibus qui multarum disciplinarum erāt cognitione præditi. Est etiam satis verisimile, quòd id fecerit propter inimicitias quæ ei intercedebant cum Nausiphane Pyrrhonis auditore. Multos enim apud se habebat adolescentes, & disciplinarum valde erat studiosus, maximè autem Rhetoricæ. Cùm ergo Epicurus eius fuisset discipulus, vt videretur esse non ab alio quàm à seipso edoctus, suoque ingenio & industria extitisse Philosophus, omnino ibat inficias, eiúsque famam & existimationē delere contendebat, & in reprehendēdis in sectandisque disciplinis, in quibus ille gloriabatur, multum versabatur. Dicit quidem certè in epistola quam scripsit ad Philosophos qui erant Mitylenæ: Existimo autem gemebundos illos opinaturos me esse Pulmonis discipulum, qui eum audierim cum quibusdam crapula laborantibus & temulentis adolescentibus, pulmōnem nunc vocans Nausiphanem, vt qui nullo sit sensu præditus. Et rursus progressus,

Epicurus indoctus.

Nausiphani cum Epicuro intercedebant inimicitia.

Nausiphanes cur pulmo dicitur.

de rebus generalibus philosophandi vnde tres classes philosophorum a pag. 445

cum multa in eum dixisset, subindicat eius profectum in disciplinis, dicens: Erat enim vir improbus, multumque studij & operæ posuerat in iis ex quibus fieri non potest ut perueniatur ad sapientiam, disciplinas innuens. Sed Epicurus quidem, ut sequendo coniecturas dici potest, his impulsus depugnandum esse sibi censuit aduersus disciplinas. Pyrrhoni autem, neque propterea quod eas existiment nihil conferre ad sapientiam, sunt enim quæ dicuntur dogmatica: neque propterea quod essent ineruditi. Nam cum sint eruditi, & quam cæteri Philosophi longè maiorem habeant experienciã, de iis quoque est apud vulgus excellens opinio. Sed neque propter malevolentiam eorum in aliquos (ab eorum enim lenitate longè abest hoc vitium) sed eadem eorum fuit affectio in disciplinis, quæ in tota philosophia. Quomodo enim ad eam accesserunt desiderio assequendæ veritatis, cum eis autem occurrisset par pugnæ rerum inæqualitas, sustinuerunt assensionem: ita etiam in disciplinis, cum ad eas suscipiendas essent incitati, hic quoque verum quærentes quod discerent, pares autem inuenientes dubitationes, eas minimè celauerunt. Quamobrem nos quoque eandem viam & rationem sequentes, conabimur ea, quæ apud ipsos re ipsa dicuntur selecta, exponere. Atque docere quidem cur orbis dicatur disciplinarum, & quot sint numero, superuacaneum existimo, cum ex ea, quã accepimus, doctrina, de eis sufficientem habuerimus institutionem. Quod autem est in præsentia necessariũ id est indicandum. Nempe quod ex iis quæ dicuntur aduersus disciplinas, alia quidem vniuersè dicuntur aduersus omnes disciplinas: alia autem aduersus singula. Et magis quidem vniuersè & in genere, quod nulla sit disciplina: magis autem propriè, ut exempli gratia, aduersus Grammaticos de elementis dictionis. Aduersus Geometras autem, quod non oporteat accipere principia ex hypothesi. Aduersus Musicos autem, quod nihil sit vox nec tempus. Videamus autem primùm ordine eam, quæ est in genere & magis vniuersè, contradictionem.

An sit Disciplina. Cap. 1.

ATQUE quæ apud Philosophos quidem fuit dissensionem de eo quod est discere, cum magna sit & varia, non est præsentis temporis diiudicare. Satis est autem statuere, quod si sit vlla disciplina, & fieri possit ut homo discat, oportet prius quatuor confiteri, nempe rem quæ docetur: eum qui docet: eum qui discit: modum discendi. Non est au-

est autem quod docetur: neque qui docet: neque qui discit: neque modus discendi, sicut ostendemus. Non est ergo vlla disciplina.

De eo quod docetur. Cap. 2.

ATQUE de primo quidem loquentes, primum dicimus. Si quid docetur, aut id quod est eo quod sit docetur: aut id quod non est, eo quod non sit. Sed neque id quod est, eo quod sit docetur: neque quod non est, eo quod non sit, ut ostendemus. Non ergo docetur aliquid. Atque quod non est quidem, eo quod non sit, doceri non potest. Si enim docetur, est eiusmodi ut possit doceri. Cum sit autem eiusmodi, erit ex iis quæ sunt, & propterea erit & quod non est & quod est. Fieri autem non potest ut idem sit & quod est & quod non est. Non ergo docetur id quod non est, eo quod non sit. Et ei quod non est nihil accidit. Cui autem nihil accidit, neque accidet ut doceatur. Ex iis enim quæ accidunt vnum est doceri. Hac ergo ratione neque doceri potest quod non est. Quinetiam quod docetur, mouens phantasiã, eo deducitur ut à nobis discatur. Quod autem non est, cum non possit mouere phantasiã, nec eiusmodi est ut possit doceri. Præterea autem neque ut verum est id quod non est. Neque enim ex iis quæ non sunt est verum: neque vllum verum, ut quod non sit est eiusmodi ut possit doceri: ex iis enim quæ sunt est verum: non doceri ergo potest quod non est. Si autem nullum verum docetur: quidquid docetur est falsum. quod quidem est à ratione alienissimũ. Non ergo docetur id quod non est. Aut enim quod docetur est verum aut falsum. Sed quod sit quidem falsum est à ratione alienissimum. Verum autem erat id quod est. Non est ergo id quod non est eiusmodi ut possit doceri. Porro autem nec id quod est, eo quod sit, est eiusmodi ut possit doceri, quãdoquidem cum quæ sunt, ex quo omnibus appareãt, omnia erunt eiusmodi ut non possint doceri. Cui erit consequens ut nihil sit eiusmodi ut doceri possit. Oportet enim aliquid subiici eiusmodi ut non possit doceri: ut ex eo quod cognoscitur existat ut id discatur. Ergo neque id quod est, eo quod sit docetur. Similis modus dubitationis erit etiã aduersus eos qui dicunt quod nihil aut aliquid doceatur. Si enim nihil doceatur, erit quatenus docetur aliquid: & propter hoc ipsum, contraria erunt, nempe nihil & aliquid, quod quidem est ex iis quæ non possunt fieri. Nihil autem nihil accidit: quamobrem neque ut doceatur. Nam hoc quoque

Pyrrhoni
seur cōtradictō
aduersus disci-
plinas.

Doceri non
posse aliquid.

orbis disciplinarum

Contra disciplinam
in genere

Adversus ad alium
vniuersum

quoque est ex iis quæ accidunt. Nihil ergo non docetur. Eadem rationis conuenientia aliquid quoque erit ex iis quæ non possunt doceri. Si enim est eiusmodi ut doceri possit propterea quod est, nihil erit quod non possit doceri. Cui erit consequens ut nihil sit eiusmodi ut possit doceri. Quinetiam si docetur aliquid, aut docebitur; per ea quæ nulla sunt, aut per ea quæ sunt aliqua. Atqui fieri non potest ut doceatur per ea quæ nulla sunt, ea enim cogitatione minime possunt consistere ut volunt Stoici. Restat ergo ut discatur per aliqua, quod quidem rursus habet dubitationem. Quomodo enim ipsum quod docetur, eo ipso docetur quatenus est aliquid: ita quod quidem ea etiã ex quibus existit ut discatur sunt aliqua, erunt eiusmodi ut possint doceri. Et ea ratione cum nihil sit quod possit doceri, discere quoque tollitur. Et alioqui cum ex aliquibus alia quidem sunt corpora, alia verò incorporea, oportebit ea quæ docentur cum sint aliqua, aut esse corporea, aut incorporea. Non possunt autem esse corporea nec incorporea, ut ostendemus. Non sunt ergo ea quæ docentur.

De corpore. Cap. 3.

Corpus non potest doceri. ATQUE corpus quidẽ, maximè ex sententia Stoicorum, esse non potest ex iis quæ doceri possunt. Oportet enim ea quæ discuntur eiusmodi esse ut dici possint. Corpora autem non sunt eiusmodi. Quamobrem nec discuntur. Siquidem autem corpora nec sub sensum cadunt nec sub intelligentiam, perspicuum est quod nec erunt eiusmodi ut doceri possint. Atque non sunt quidem sensilia, ut patet ex eorum notione. Nam si corpus est ex congerie magnitudinis & figuræ & resistentiæ, ut dicit Epicurus: aut quod trium interuallorum suscipit dimensionem, nempe longitudinis & latitudinis & profunditatis, ut dicunt Mathematici: aut quod trium interuallorum disiungitur dimensione cum resistentia, ut rursus dicit Epicurus, ut eo distinguat inane: aut resistentis magnitudo, ut alij. Quomodounque autem se habeat, cum intelligatur ex congregatione multarum proprietatum: multorum autem compositio, non sit munus & effectus alicuius simplicis & ratione carentis sensus, sed ratione præditæ cogitationis. Si est autem ratione præditæ cogitationis corpus, non erit ex iis quæ cadunt sub sensum. Quod si id rursus posuerimus sensibile, erit rursus eiusmodi ut doceri non possit. Rursus enim sensibile, quatenus est sensibile, non docetur. Nemo enim discit videre album: neque

neque gustare dulce: neque tangere calidum: nec odorari odoriferum ac bene olens. sed ea sunt ex iis quæ doceri non possunt & nobis adsunt naturaliter. Restat ergo ut dicamus corpus cadere sub intelligentiam, & ea ratione esse eiusmodi ut possit doceri. Quemadmodum autem hoc sit verum consideremus. Si enim neque seorsum longitudo, neque latitudo aut profunditas est corpus, ex omnibus autem intelligitur: necesse est cum omnia sint incorporea, id etiam quod ex eis constat esse incorporeum, non corpus. Propterea autem doceri quoque non potest, quod qui intelligit corpus quod ex his constat, debet prius ea ipsa intelligere, ut illa quoque possint intelligi. Aut enim ea intelliget per incurSIONem: aut per transitum ab incurSIONe. Sed neque per incurSIONem: sunt enim incorporea. Incorporea enim non apprehendimus per incurSIONem, cum contactu semper fiat quæ in sensu fit apprehensio. Porro autem nec per transitum ab incurSIONe, cum nihil habeant sensibile à quo transeundo ea possint intelligi. Cum ergo nec ea ex quibus constat corpus, possimus intelligere, planè nec id poterimus docere. Sed de corporis quidem intelligentia & substantia, accuratius meminimus in Scepticis. Nunc autem relictis his argumentis, illud dicamus. Corporum in supremo genere duplex est differentia. Ex iis enim alia quidem sunt sensilia: alia verò cadunt sub intelligentiam. Et si id quod docetur est corpus, omnino vel intelligentia percipi potest, vel est sensibile. Sed neque potest esse sensibile propterea quod ex æquo omnibus debeat apparere & esse euidens. Neque percipi potest intelligentia, propterea quod sit obscurum & incertum, & de eo ipso, re nondum diiudicata, apud omnes Philosophos sit non leuis controuersia: aliis quidem dicentibus id esse indiuiduum, aliis verò diuiduum. & ex iis quidem qui dicunt esse diuiduũ, aliis quidem censentibus id diuidi in infinitum: nonnullis autem in minimum & quod nullas habet partes. Non est ergo corpus eiusmodi ut doceri possit. Sed nec incorporeum. Quodcunque enim incorporeũ dicas doceri, siue id eam Platonica, siue quod apud Stoicos dicitur λευκόν, siue locum aut inane, aut tempus, aut aliquid eiusmodi (ne temerè aliquid dicamus de eorum substantia, nec in aliis alias in transitu persequamur considerationes ostendentes vnumquodque non posse consistere) id quod aperte quidem inquiritur, & donec lympa fluat, procera arborque virescet, inquireretur apud Dogmaticos: aliis quidem ea esse asserentibus: aliis verò non esse: aliis autem sustinentibus assensionem, &

Corpus non esse intelligibile.

De Scepticis scripsit librum Sextus Empiricus. Corporum alia sensilia, alia intelligibilia.

Incorporeum non potest doceri.

quæ sunt adhuc controuersa & in magnis versantur dubitationibus, dicere ea doceri tanquam certa & quæ sint extra omnem controuersiam, est absurdum. Si ergo ex iis quæ sunt, alia quidem sunt corpora: alia verò incorporea: ostensum est autem neutra eorum doceri. Nihil docetur. Sic est etiam argumentandum. Si docetur aliquid, est 5 verum aut falsum. Non est autem falsum eiusmodi ut possit doceri, utpote de quo eo ipso consentiatur. Neque verum. Verum enim est dubium, ut ostensum est in Commentariis scepticis. Dubia autem disci non possunt. Non est ergo aliquid quod docetur. Ut summatim autem dicam. Si aliquid docetur, aut est artificiosum, aut caret 10 arte. Et si arte quidem caret, non potest doceri. Sin autem sit artificiosum, eo ipso quod apparet, ne artificiosum quidem est, nec potest doceri. Quod si sit obscurum & non appareat, rursus propter obscuritatem & quod non sit euidens, non potest doceri. Cum quo etiam simul tollitur is qui docet, propterea quod non habet quod sit 15 docturus: & is qui discit, propterea quod non habeat quod discat. Et tamen de utroque eorum seorsum tractantes dubitabimus.

De eo qui docet, & eo qui discit. Cap. 4.

Qui doceat, nullus est, neque qui discat. Arte carens non docet arte carentem. Artifex neque arte caret, nec artificem.

NAM si est aliquis eorum, aut arte carens, similiter docebit eum 20 qui caret arte: aut artifex eum qui est similiter artifex: aut contrà. Sed neque qui arte caret docere potest eum qui caret arte, ut neque cæcus potest cæcum ducere: neque artifex similiter eum qui est artifex. neuter enim eorum opus habet ut discat. Nec hic magis illo, quam hoc ille opus habet ad discendum, cum sint pares utriusque facultates. Neque is qui arte caret artificem. Perinde enim esset ac si quis diceret videntem duci ab orbo. Nam qui arte caret, ad artificiosas orbis contemplationes, non posset ea docere quæ planè non nouit, & artifex perspiciens in artificiosis contemplationibus, & earum habens cognitionem, non opus habebit eo qui sit docturus. Restat ergo 30 ut artifex dicatur doctor eius qui caret arte, quod quidem est absurdus prioribus. Nam & in Sceptico in Contemplationibus artis à nobis dubitatum est de artifice: & qui caret arte, neque quando est arte carens, potest fieri artifex: neque quando est artifex, adhuc fit artifex, sed est. Nam cum est quidem arte carens, similis est ei qui est 35 ab ortu cæcus aut furdus. & quomodo iste à natura non habet ingeneratum, ut ad colorum aut vocis vnquam veniat cogitationem: ita neque qui caret arte, quatenus est arte carens, occæcatus & obsurdescens

descens ad artificiosas contemplationes, earum aliquam potest videre aut audire. Et cum effectus fuerit artifex, non amplius docetur, sed est doctus. Traducendæ autem sunt dubitationes ex iis quæ sumus argumentati de Mutatione & Affectione, & Ortu & Interitu in 5 contradictionibus aduersus Physicos. Nunc autem cum concesserimus iis qui disciplinas profitentur, esse rem aliquam quæ docetur, & esse aliquem qui docet: similiter autem & eum qui discit, postea exigamus viam ac modum discendi. Existit enim doctrina aut operatione aut oratione. Sed ex his, operatio quidem est ex iis quæ ostendi 10 possunt: quod autem ostendi potest, apparet. Quod autem apparet, quatenus apparet, ut quod communiter possit ab omnibus apprehendi, est eiusmodi ut doceri non possit. Non enim quod re ipsa potest ostendi, est eiusmodi ut possit doceri. Quod ergo operatione ac re ipsa ostendi potest, non potest doceri. Oratio autem aut significat, aut non significat. Et nihil quidem significans, ne alicuius quidem est magistra ac docens aliquem. Significans autem, aut natura significat aliquid, aut ex instituto ac impositione. Et natura quidem non significat, propterea quod non omnes Græci omnes audiant barbaros, & barbari Græcos, aut Græci Græcos, aut barbari barba- 20 ros. Ex instituto autem & impositione si significat, est perspicuum, quod iis quidem qui anticiparunt ea quibus impositæ fuerunt dictiones, ea etiam apprehendent, non ex eis docti id quod ignorabatur, sed id quod sciebant renouantes. Non itidem autem ij qui opus habent ut discant ea quæ ignorantur. Si ergo neque est quod docetur, 25 neque qui docet, neque qui discit, neque modus discendi: est perspicuum quod neque est disciplina, neque qui præsit disciplinæ. Sed quoniam non solum vniuersè & in genere polliciti sumus nos esse dicturos aduersus omnes qui profitentur disciplinas: sed etiam priuatim ac separatim aduersus vnumquemque ponentes: esse aliquam 30 disciplinam, & posse fieri ut discatur, consideremus an vniuscuiusque disciplinæ possit esse professio: ad refellendum sumentes non omnia quæ dicuntur apud eos qui refelluntur. hoc enim cum eo quod est asperum ac molestum, non certa etiam procedit via ac ratione, quando quidem fortasse etiam fieri non potest. Neque quælibet ex 35 omnibus (hoc enim fortè nec ad eas pertingit) sed ea quæ cum tollantur, simul omnia tolluntur: & quomodo qui oppidum conantur capere, in eo studium & operam ponunt ut iis potiantur, quibus captis oppidum quoque captum sit, ut qui muros diruant, aut classem incen-

Docēdi nullus est modus nec discendi. Doctrina existit aut operatione aut oratione. Quod ostenditur non docetur. Oratio aut significat, aut non significat.

παρακαλῆς

8 incendant, aut commeatus intercludant. Ita nos quoque aduersus eos depugnantes qui profitentur disciplinas, idem tentemus aduersus ea ex quibus eis salua sunt omnia, nempe vel principia, vel vniuersas methodos quæ deducuntur ex principiis, vel fines. In his enim vel ex his constat omnis disciplina. 5

Aduersus Grammaticos. Cap. 5.

STATIM autem nobis incipiat inquisitio aduersus Grammaticos. Primùm quidem, quoniam propemodum ab infantia & ab ipsis incunabilis tradimur Grammaticæ. Ea est autem velut quidam carcere 10 res quibus emittimur ad alias discendas. Deinde quòd supra omnes glorietur scientias, idem ferè promittens quod Sirenes. Nam illæ quidem scientes hominem esse sciscitandi & audiendi cupidum, & magnum veritatis desiderium esse illius pectori insitum, non solùm diuinis versibus se præternauigantes esse delinituras pollicentur, sed 15 ipsos ea quoque quæ sunt docturas. Dicunt enim,

Odyss. 12.

*Huc age percelebris Græcorum gloria Vlyses,
Siste ratem, vox nostra tuas pertingat ut aures.
Hæc prius haud ulli transgressa est cerula puppis,
Oris quàm audierit dulcissima carmina nostri. 20
Is latus verò & discens permulta recessit,
Scimus enim Troiùm & Danaùm quoscunque labores,
Quos magna in Troia nutu subière Deorum,
Atque alma in terra scimus quacunque geruntur.*

Grammatica autem cum eo quòd distinguit fabulas ab historiis, in 25 hoc quoque glorians quòd dialectos discernat, & artem orationis & varietatem lectionum, auditoribus sui magnum affert desiderium. Sed ne metam videamur prætergredi, ostendendum est quot sint Grammaticæ, & de quanam ex iis sit nobis propositum quærere.

Quot modis dicitur Grammatica. Cap. 6. 30

GRAMMATICA ergo dicitur per homonymiam, & communiter & propriè. Et communiter quidem, cognitio cuiusmodicunque 35 literarum, seu Græcarum, seu barbararum, quam solemus appellare Grammaticam. Propriè autem ea quæ est perfecta & absoluta, & quæ fuit elaborata studio ac diligentia Cratetis Mallotæ, & Aristophanis & Aristarchi. Videtur autem vtraque ex quadam etymologia eodem nomine esse appellata. Prima enim à literis quibus signamus mus

9 mus voces articulatas. Secunda autem fortasse quidem, vt nonnulli censuerunt, ordinatius à prima est enim pars eius. Et quomodo mendendi ars olim quidem fuit appellata ἰατρικὴ à venenosis succis, qui 10 dicuntur, eximendis. Dicitur autem nunc quoque de propulsatione aliorum morborum & affectione, cum sit longè artificiosior. Et 5 quomodo Geometria ab initio quidem suam attraxit appellationem ex dimensione terre, ponitur autem in præsentia etiam in cōtemplatione rerum magis naturalium. Ita etiam perfecta Grammatica à literarum cognitione in initio nominata, extensa est ad cognitionem 10 quæ versatur in variis & magis artificiosis earum contēplationibus. Fortasse autem, vt dicit Asclepiades, ipsa quoque nominata est à literis, sed non ab iisdem à quibus Grammatica seu ars literaria. Sed illa quidem, vt dixi, dicitur ab elementis: hæc verò à scriptis in 15 publicas vocamus literas: & multarum literarum dicimus esse peritum, hoc est, non elementorum, sed scriptorum. Et Callimachus aliquando quidem poëma vocans γράμμα, hoc est literam seu scriptum, aliquando autem quod scriptum est soluta oratione, dicit,

*Creophili cecini quo pulchro carmine cursum
En opus, & canto quæ Eurytus ille tulit. 20
Et flauam Iolaën, & Homericæ litera dicor.
Creophili magnum ô Iupiter hoc opus est.
Et rursus dicens,
Nitide Phæbe vale, Cleombrotus Ambraciotes
E muro ad Ditis desiliisse domum 25
Est ausus, dignum cum haud finem morte videret.
Litera sed de anima lecta Platonis erat.*

Callimachus in hymnis.

Sed cum sit duplex Grammatica, alia quidem quæ profitetur se docturam esse elementa & eorum connexiones, & vt paucis dicam, est 30 ars quædam legendi & scribendi: alia autem præter hanc facultas profundior, quæ non sita est in nuda literarum cognitione, sed etiam in examinanda earum inuentione & natura, & præterea in orationis partibus quæ ex iis constant, & si quid eius generis consideratur: propositum nunc est non dicere contra priorè: in hoc enim conueniunt omnes quòd sit utilis: inter quos est etiam annumerandus Epicurus, etiam si videatur esse inimicus eorum qui profitentur disciplinas. In libro quidem certè De donis & gratia, conatur docere, quòd 35 necesse sit sapiētibus docere literas. Et alioqui nos dixerimus, quòd

b

non

Artes cur in-
uenta.

παιδων
δυσια.

Grammatica
utilitas.

Timon non
discit à Pyr-
rhoncis de
Grammatica.

non solum sapiētibus, sed etiam omnibus hominibus. Est enim per-
spicuum quod omnis artis finis est vitæ utilis. Ex artibus autem,
alia quidem in primis accesserunt pro declinandis ac depellen-
dis iis quæ sunt molesta: alia autem pro inueniendis iis quæ sunt uti-
lia. Et ex primo quidem genere est ars medicinæ, ut quæ sit ars re-
medium afferens & dolores soluens: ex secundo autem ars guber-
nandi. eo enim usu qui ex aliis gentibus percipitur maximè opus ha-
bent omnes homines. Quoniam ergo Grammatica per literarum
excogitationem otiosissimè quidem medetur affectioni, nempe
obliuioni: continet autem operationem maximè necessariam, 10
nempe memoriam, omnia ferè in ea sita sunt. & neque ea quæ sunt
maximè necessaria absque ea alios licet docere, & nec sine ea ali-
quid utile ab alio disci potest. Est ergo Grammatica longè utilissi-
ma. Eam quidem certè ne si voluerimus quidem, poterimus tollere
ut non euertamur. Si enim utiles sunt argumentationes quæ Gram- 15
maticam docent inutilem, neque verò memoriæ mandari, neque rur-
sus tradi absque ea possunt, utilis est Grammatica. Atqui nonnullis
videri posset in contraria esse opinione, eorum quæ à Pyrrhone di-
cuntur, Vates Timon, cum dicit,

*Grammatica ratio minimè & respectus habetur
Illi qui Cadmi Phœnicia signa docetur.*

20

Quod autem non ita se habeat, est manifestum. Nam quod ab eo di-
citur, non est aduersus ipsam Grammatistam seu literatoriam, qua
Cadmi Phœnicia signa docentur, nempe illud Ratio & respectus ha-
betur. Quomodo enim si quis eam docetur, eius nullam rationem 25
habuit nec eam curauit? Sed potius hoc dicit, Qui Cadmi Phœnicia
signa doctus est, eum præterea nullam aliam curare Grammaticam.
Quod quidem eò redit, non ut sit inutilis hæc quæ consideratur in
elementis, & in scriptione & lectione quæ per ipsa efficitur, sed ea
quæ perperam discitur est que curiosa ac superuacanea. Nam usus 30
quidem elementorum confert ad vitam traducendam: sed non esse
contentum traditione quæ existit ex obseruatione, præter ea autem
ostendere, quod alia quidem sunt natura vocalia, alia autem conso-
nantia: & ex vocalibus alia quidem sunt natura breuia, alia verò lon-
ga, alia autem ancipitia & cōmunia, quod ad productionem attinet 35
& correptionem, & alia de quibus docent fastu inflati Grammatici.
Quamobrem Grammatistam quidem & literatoriam non solum
non accusamus, sed etiam summas ei habemus gratias. Ad eam autem
quæ

quæ restat refellendum adhibemus argumenta. Rectène autem an
non, sciemus cum cuiusmodi ea sit, explicauerimus.

Quid est Grammatica. Cap. 7.

5 QUANDO QUIDEM, ex sapientis Epicuri sentētia, neque quæ-
rere neque dubitare licet absque anticipata notione, bene erit si ante
omnia consideremus quid sit Grammatica, & an ex notione quæ tra-
ditur à Grammaticis, possit intelligi disciplina aliqua quæ constet &
existat. Atque Dionysius quidē Thrax in præceptis dicit, Gramma-
10 tica est experientia maxima ex parte, eorum quæ dicuntur apud poë-
tas & scriptores, scriptores vocans, ut est perspicuum ex eo quod eos
opponit ex aduerso poëtis, non alios quàm qui scripserunt soluta
oratione. Quæ sunt autem apud poëtas & scriptores videtur inter-
pretari Grammaticus, utpote apud Homerum & Hesiodum & Pin-
15 darum & Euripidem & Menandrum: eorumque quæ sunt apud scri-
ptores, utpote Herodotum & Thucydidē & Platonem interpreta-
tionem, tanquam proprio munere fungens, aggreditur. Quamob-
rem qui sunt ex eis insignes & elegantes, de multis tractarunt scri-
ptoribus, tum historicis, tum oratoribus, atque adeò etiam philoso-
20 phis. quærentes quænam rectè ab eis dicta sunt & consentaneè lin-
guæ proprietati: & quænam prauè ac corruptè. Quidnam significet,
verbi gratia apud Thucydidem ξάσιλον & τρενέοντες: & apud Demo-
sthenem: Clamabant tanquam ex plautro: aut quomodo legenda sit
apud Platonem dictio ἄλλε, an tenuiter proferatur prima syllaba an
25 aspiratè: an prima quidem tenuiter, secunda autem aspiratè: an am-
bæ tenuiter, an contrà. Propterea enim dicta est Grammatica expe-
riencia eorum quæ dicuntur apud poëtas & scriptores. Atque hic
quidem sic dicit. eum autem reprehendit Ptolemæus Peripateticus,
dicens quod non oportebat eum dicere experientiam esse Gram-
30 maticam. Ipsa enim experientia est diurnus quidem usus & ope-
rans absque arte & ratione, positus in sola obseruatione & exercita-
tione. Grammatica autem est ars, non considerans quod hoc nomen
ponitur etiam in arte, ut docuimus in Commētariis Empiricis, cum
vita indiscriminatim eosdem vocet peritos & artifices. Ex qua qui-
35 dem notione dixit etiam Metrodorus, nullam aliam rerum experien-
tiam considerare suum finem quàm philosophiam, hoc est, nullam
artem. Ponitur autem per excellentiam pro cognitione multarum
& variarum rerum. quomodo etiā fenes, qui multa quidem viderunt,

Abfq; notio-
ne nec quære-
re nec dubi-
tare licet, ut
vult Epicu-
rus.

Dionysius
Thrax.
Grammatica
quid sit, an
experientia.
Scriptores
qui sint.

Grammatica
non est expe-
riencia.
Ptolemæus
Peripateticus.
Experientia
quid sit.

Periti & ar-
tifices iidem.

multa autem audierūt, dicimus habere magnam vitæ experientiam. vt etiam scribit Euripides,

Euripides.

Non omnia ô fili senectuti mala

O Theocleos adsunt: nanque experientia

Quam iuuenes loqui potest sapientius.

Grammatica non est experientia.

Ad quod quidem Thrax ille fortasse tendens significatum, quando quidem vult Grammaticum eum esse qui multa nouit & didicit, dixit Grammaticam esse experientiam eorum quæ dicuntur apud poëtas & scriptores. Quamobrem hoc quidem est satis leue: Illud autem forte quispiam paulò magis grammaticæ hærens quæstioni, dicit illi. Aut enim eorum quæ apud poëtas & scriptores dicuntur, solum experientiam accidit esse Grammaticam: aut eorum quæ nec sunt apud poëtas neque apud scriptores. Sed non dixerint eorum solum quæ dicuntur apud poëtas & scriptores esse experientiam, propterea quòd ea aliquando adducat sermones qui sunt in manu plebeiorum eorumque qui sunt planè rudes & ignari, arguitq; & ostendit quòdnam sit barbarum & Græcū, & quod sit Solœcum, & quod non sit eiusmodi. Si autem est experientia etiam eorum quæ non dicuntur solum apud poëtas, neque scriptores, non oportebat dicere eam esse quòd ex parte eam habere accidit. Sed mittentes de his subtiliter differere, consideremus, vt polliciti sumus, an, quod ad hanc attinet notionem, Grammatica possit finem sustinere. Quando ergo dicunt eam esse maxima ex parte experientiam eorum quæ dicuntur apud poëtas & scriptores, omnium dicunt aut aliquorum. Et si omnium, primum quidem nõ vtique maxima ex parte, sed omnium.

Infinitorum non est experientia.

Et si omnium, etiam infinitorum, ea enim sunt infinita. Infinitorum autem non est experientia. Quamobrem nec erit quidẽ vlla Grammatica. Sin autem aliquorum, quando quidem etiam plebeij scientes quædam ex iis quæ dicuntur apud poëtas & scriptores, non habent grammaticam experientiam, nec ea dicenda est Grammatica. Nisi forte dicat propterea dictum esse maxima ex parte, vt & ad eam quæ est omnium alicubi dubitationem, & ad eam quæ est apud plebeios & ignaros ponatur differentia. Nam à plebeio quidẽ differt Grammaticus, quòd non paucorum vt ille, sed plurimorum quæ dicuntur apud poëtas & scriptores sit peritus: separatus est autem à cognitione omnium quæ vtique minimè esse potest: quando quidem non omnia, sed ex ipsis plurima se nosse profitetur. Hæc autem non sunt eius qui respondet ac se defendit, sed eius qui malis addit mala, & qui

Grammaticus in quo differt à plebeio.

qui non modicas, sed maximas & ineuitabiles attrahit dubitationes. Primum quidem sicut multa, minimè sunt definita ac terminata, & Soriticam seu acerualem generant dubitationem: ita etiam plurima. Quamobrè aut ipsa nobis circunscribant, ostendentes ad quam multas vsque cognitiones eorum quæ apud poëtas aut scriptores dicuntur dicendum sit: aut si in interminata manent promissione, dicentes se nosse plurima, admittant eam, quæ ex minimo fit, interrogationem. Nam plurimo definito numero, qui est vno minor iam est plurimus. est enim planè absurdum, vnitatis additione illum quidem dicere plurimum, hunc verò minimè. Quamobrè semper vnitatem crescens qui ex eorum sententia est plurimus numerus, eò omnino redibit vt non sit amplius plurimus numerus, & ideo nec Grammatica. quod quidem erat cõclusio Soriticæ dubitationis. Quemadmodum autem non est grammaticæ planè crassitudinis, in multitudine infinita dicere plurima. Quomodo enim paucius refertur ad aliquid, & consideratur ac intelligitur ex ea quæ est tanquam ad plurimum habitudine: ita etiam plurimum considerabitur ex ea quæ est ad paucum habitudine. Si ergo plurimorum quæ dicuntur apud poëtas & scriptores experientiam habent Grammatici, paucorum quæ sunt reliqua non habent. Si autem & quod sumptum est est plurimū, & quod relictum est est minus, non est vtique amplius vniuersum infinitum. Et tamen, vt nihil de his exactius & accuratius tractemus, falsum est quòd Grammaticus plurima nouit ex iis quæ dicuntur apud poëtas & scriptores. Sunt enim paucissima, cum restent multis partibus plura quæ non nouit, vt ostendat quæstione procedente. Nunc autem consideranda est alia definitio. Asclepiades ergo reprehendit Dionysium Thracem, qui dicit Grammaticam esse experientiam, & propter eam causam quam dixit Ptolemæus. Reprehendit autem etiam propterea quòd eam pronunciet maxima ex parte experientiam. Nam hoc quidem est artium coniecturalium & quæ sub artem non cadunt, vt est ars gubernandi & ars medendi. Grammatica autem non est coniecturalis, sed similis musicæ & philosophiæ. Nisi forte, inquit, vitæ timuit breuitatem, vt quæ non sufficiat ad omnia comprehendenda. quod quidem est absurdum, si Grammatici & non Grammaticæ faciat definitionem. quando quidem ipse fortasse non erit sciens eorum omnium quæ dicuntur apud poëtas & scriptores, cum sit animal breuis vitæ: Grammatica autem est omnium cognitio. Huius itaque definitionis parte mutata, parte ablata, sic Grammaticæ

Interrogatio ex minimo.

Numerus plurimus & minimus.

plurimus & paucus sunt relativa.

Asclepiades.

Grammatica nõ est ars coniecturalis.

14
 maticæ definit notionem: Grammatica est ars eorum quæ dicuntur
 apud poëtas & scriptores. Ille autem minimè sustulit dubitationes,
 sed auxit: & in quibus vult augere Grammaticam, in iis eam sustulit.
 Sit enim cognitio omnium quæ dicuntur apud poëtas & scriptores.
 Ergo quoniam nihil est cognitio præter eum qui nouit: Nec Gram- 5
 matica est præter Grammaticum qui nouit, vt neque deambulatio
 præter eum qui deambulat, & status præter eum qui stat, & accubi-
 tus præter eum qui accumbit. Concedit autem Grammaticam non
 habere omnium cognitionem. Non est ergo vtique cognitio om-
 nium quæ dicuntur apud poëtas & scriptores: & propterea nec Grā- 10
 matica. Et alioqui si ars est Grammatica, cum sit cognitio omnium
 quæ dicuntur apud poëtas & scriptores: ars autem est consistens col-
 lectio ex comprehensione eorum quæ sunt in Grammatico: necessa-
 riò cum nemo habeat comprehensionem omnium quæ dicuntur apud
 poëtas & scriptores, consistere & esse non potest Grāmatica. Cha- 15
 res autem in primo De Grammatica, perfectam Grammaticam di-
 cit esse habitum ex arte, habentem vim discernendi exactissimè ea
 quæ apud Græcos & dici possunt & cadunt sub intelligentiam, præ-
 ter ea quæ sunt sub aliis artibus, id postremum adiiciens, non leuiter
 nec superfluè. Nam quoniam eorum quæ apud Græcos dici possunt 20
 & quæ veniunt sub intelligentiam, alia quidem subiecta sunt artibus,
 alia autem minimè: eorum quidem quæ subiecta sunt artibus nõ exi-
 stimat esse artem & habitum Grammaticam. vt in Musica quidem,
 concentus diatessaron & mutationis systematum: in Mathematica
 autem, defectus aut posituræ circulorum. Eadem sunt autem intelli- 25
 genda etiam in aliis artibus. Nullius enim eorum quæ sunt illis subie-
 cta cognitio est Grammatica: sed est quedam via, ratio ac methodus
 aliorum quæ præter eas & dici possunt & veniunt sub intelligentiam.
 Eorum quidem quæ veniunt sub intelligentiã, quòd *πίσυρες* sunt qua-
 tuor: & quod *βήσται* & *ἀνέστα* sunt loca sita infernè. Eorum autem quæ 30
 dici possunt, nempe eorum quæ versantur in proprietate ac diuersi-
 tate sermonis. vt quod hoc quidem dictum est Doricè: hoc autem
 AEolicè. & non vt Stoici, quòd significatum contra sit quod signifi-
 cat. Nam quod venit sub intelligentiam, accipitur in eo solo quod
 significatur. Videtur autem etiam mouere aliquid quod dictum est à 35
 Cratete. Ille enim dicebat Criticum differre à Grammatico. & Cri-
 ticum quidem dicit oportere esse peritum omnis scientiæ Logicæ:
 Grammaticum autem esse tantum interpretem linguarum, & tradere
 accentus,

Grammatica
definitio quæ
tradit Ascle-
piades.

Ars quid sit.

Grammatica
perfecta defi-
nitio quæ tra-
dit Chares.

Artibus non
sunt subiecta
quæcunque di-
ci possunt.

Grammatica
nõ est ars eo-
rum quæ sub-
iecta sunt ar-
tibus.

Significatum
quod signifi-
cat, & quod
significatur.

Criticus dif-
fert à Gram-
matico.

accentus, & ea scire quæ sunt his similia. & ideo illum quidem esse
 similem Architecto, Grammaticum autem ministro. Sed eiusmodi
 quidem est illius definitio, partim quidem minus mala quam sint ab-
 surda quæ dicit Dionysius: partim autem peior. Nam quòd à foritica
 5 quidem dubitatione soluerit Grammaticam, & ab alienis separaue-
 rit contemplationibus Musicæ & Mathematicæ, vt quæ ei non con-
 ueniant, per se est euidens: sed eã non liberauit ab eo quod non con-
 sistat. imo verò laborauit & opè tulit ad hoc vt ea sit eiusmodi. Nam
 Dionysius quidem in aliquo definiit terminum ac limitem Gram-
 10 maticæ, statuens eã in solis poëtis & scriptoribus: iste verò vult eam
 versari in omni voce Græca & in omni significato. quod quidem, si
 fas est dicere, ne Deus quidem præstare potest. Nam vt prius dice-
 bamus, nulla certa via ac methodus consistit in aliquo infinito: imo
 verò ipsa hoc finit ac terminat. eorum enim quæ sunt non definita
 15 & interminata vinculum est scientia. Res autem quæ significant &
 significantur sunt infinitæ. Non est ergo Grammatica ars quæ ver-
 satur in iis quæ significant & quæ significantur. Quinetiã sunt omne
 genus vocum mutationes: fueruntque antea, & rursus erunt: muta-
 20 tione enim delectatur seculum, non solum in arboribus ac plantis &
 animantibus, sed etiam in verbis. Constantè autem infinitatem, ne-
 dum eam quæ mutatur, fieri non potest vt humana inueniat cogni-
 tio. Nec hac ergo ratione constabit Grammatica. Alioqui aut arti-
 ficiosum existimat esse habitum, aut artis expertè. Et si artificiosum,
 quomodo non eum quoque dixit esse artem: quin etiam id ex quo
 25 est. Sin autem artis expertem: quoniã fieri non potest vt per id, quod
 caret arte, cernatur id quod est artificiosum: non consistet vllus grā-
 maticus habitus, artificiosè discernens ea, quæ apud Græcos signifi-
 cant & significantur. Demetrius autem cognomine Chlorus, & qui-
 dam alij Grammatici ita definièrunt: Grammatica ars est cognitio
 30 dictionum quæ sunt apud poëtas, & quæ sunt in communi consue-
 tudine. Manent autè his quoque eedem dubitationes. Neque enim
 omnium quæ dicuntur apud poëtas potest esse ars Grāmatica, neque
 aliquorum. Et vt sit quidem omnium, eo ipso fieri non potest: siqui-
 dem & de Diis, & de virtute, & de anima dicitur apud poëtas, quorū
 35 Grammatici nullam habent experientiam. Aliquorum autem, pro-
 pterea quòd id non in solos cadit Grāmaticos, sed etiam in aliquos
 alios, vtpotè Philosophos & Musicos & Medicos. Nã illi quoque
 quædam conspexerunt ex iis quæ sunt apud Poëtas. Et rursus dum
 dicunt

Infiniti nulla
est methodus.
Scientia vin-
culum nõ de-
finitorum &
interminato-
rum.

Mutatione
delectatur se-
culum.

Grammatica
definitio De-
metrii chlori.

dicunt Grammaticam esse cognitionē dictionum quæ sunt in com-
muni vſu & consuetudine. si quidem vniuersè ſumant & in genere,
quòd si quæ sunt dictiones in communi consuetudine, illarum co-
gnitio est Grammatica, errant. Sunt enim infinitæ dictiones in com-
muni consuetudine: infinitorum autem non est cognitio. Sin autem
tendunt ad id quod est ſingulare, quod perinde est ac si dicas, Sunt
quædam dictiones in communi consuetudine, quarum cognitio est
Grammatica, ne sic quidem facient Grammaticam. Athenienſis enim
habet cognitionem dictionum quæ sunt in vſu in Attica: & Dori-
enſis earum quæ sunt in vſu in regione Dorica: & orator earū quæ sunt
in vſu in arte oratoria: & medicus earum quæ in arte Medicinæ. Si
autē dicant omnium quæ sunt in communi vſu ac consuetudine co-
gnitionem, non tanquam ſingularium & omnium quæ sunt ſigilla-
tim (hoc enim re vera non poteſt fieri) ſed omnium quæ vniuersè &
in genere ſupremo ſunt in dialectis & linguarum proprietatibus, vt
quòd ſit quidem Doriensium vti tali tono: Ionum autem alio, dicent
quidem fortasse aliquid probabile, non tamen verum. Neque enim
est vnus mos in vnaquaque lingua. ſunt enim multæ Doricæ & At-
ticæ: neque regulæ, quas videntur tradere, extenduntur ad omnem
dictionem: ſed procedunt quidem vſque ad quantitates & ad tono-
rum ſimilitudines, vtpote quòd ſint oxytonæ vel barytonæ: vt autē
omnes comprehendant minimè fieri poteſt. Atque hæc quidem di-
cta ſunt exempli gratia, ad hoc quòd Grammatica ſit eiufmodi vt non
conſiſtat, quod attinet ad eius notionē quæ est apud Grammaticos.
Conſequenter autem aggrediamur & examinemus eas contem-
plationes, quæ ſunt in ea principales, & ex quibus maximè accipit
ſubſtantiam.

Quæ ſint partes Grammaticæ. Cap. 8.

Grammaticæ quot ſint partes. CVM magna ſit & inutilis apud Grammaticos diſſenſio de parti-
bus Grammaticæ, ne id quod in tranſitu & propter aliud adduci-
tur, videatur tenere locum principis incepti ac inſtituti, neque alie-
nam & in præſentia inutilem ingredientem materiã, deſeramus con-
tradictionem magis neceſſariam, ſufficiet dicere citrà calumniam,
quòd Grammaticæ alia quidem pars eſt hiſtorica: alia verò artificio-
ſa: alia autem magis propria, per quam certa via ac ratione tractan-
tur quæ ſunt apud poëtas & ſcriptores. Ex quibus artificioſa quidē
eſt illa, in qua ſtatuunt de elementis & partibus orationis, & ortho-
graphia,

graphia, & linguæ Græcæ proprietate, & iis quæ conſequuntur. Hi-
ſtorica autem vbi docent de perſonis, vtpote diuinis & humanis &
heroicis: aut narrant de locis, vt de montibus vel fluuiis: aut tradunt
de figmentis & fabulis, aut ſi quid eſt eiufmodi. Magis propria autē
eſt, qua conſiderant quæ ſunt in poëtiſ & ſcriptoribus, quatenus ex-
ponunt ea quæ dicuntur obſcurè, & iudicant quæ ſunt bona & quæ
ſecus, & diſtingunt germana ac ſincera ab adulterinis. Eæ autem, vt
eas rudi ac craſſa Minerua complectar, ſunt partes Grammaticæ. Sunt
verò cogitandæ ac intelligendæ, non purè ac ſincerè: neque vt ſi di-
cas, partes hominis ſunt anima & corpus. Nam hæc quidem cogitan-
tur ac intelliguntur, vt quæ ſint à ſe inuicem diuerſa. Artificioſa au-
tem, & hiſtorica, & quæ in poëſi & in ſcriptionibus verſatur, partes
Grammaticæ, magnã habent cum reliquis connexionem & coniu-
ctionem. Poëtarum enim examinatio non ſit abſque parte artificio-
ſa & hiſtorica. & vtraque earum non conſiſtit abſque connexionem
aliarum. Quomodo ergo qui dicunt artis medendi partes eſſe victus
rationem, chirurgiam, medicamentorum exhibitionem, ſic dicunt,
vt quòd in contemplationibus eæ valde inter ſe cohereant. Victus
enim ratio non venit abſque medicamentorum exhibitione & chi-
rurgia. Et rurfus medicamentorum exhibitio continetur etiam à vir-
tute aliarum: Ita etiam in præſentia, nō eſt ſeiuncta vnaquæque pars,
neque pura ac ſincera à commiſtione aliarum. Hoc autem prius ex-
plicauimus non abs re neque leuiter ac per trãſitum, ſed vt ſciamus,
quòd ſi oſtenſum fuerit ex iis aliquam non poſſe conſiſtere, vi ac po-
teſtate reliquæ quoque ſunt ſublata, quarum vtraque conſiſtit non
abſque ea, quæ eſt ſublata. Et tamen non hoc faciemus, quamuis hæc
ſit via compendiaria: ſed tentabimus dicere aduerſus vnamquæque,
perinde ac ſi non egeret aliarum præſentia. Ordine autem incipien-
dum eſt à prima.

*Quòd nullam certam viam, rationem ac methodum habeat, neque poſſit
conſiſtere artificioſa pars Grammaticæ. Cap. 9.*

PROPTER multa quidē alia eſt diligenter examinandum Gram-
maticæ artificioſum: maximè autem quòd de eo ſibi placeant & ſe ma-
gnificè iactent Grammatici, eos autem ſemper inſectantur qui ſunt
aliis ornati diſciplinis, vt qui ne Græcorum quidem communem
vſum ſciant ac conſuetudinem: & etiam propterea quòd ſi quando
premuntur in quæſtione, ſæpe non inueniant aliam euadendi ratio-
nem

*Partes Gram-
maticæ non
ſunt inter ſe
omnino diuer-
ſæ.*

*Partes medi-
cinæ non ſunt
inter ſe diuer-
ſæ, & quantã
ſint.*

*Grammatico-
rum iactantia.*

neti ad eos abstrahendos; qui cum eis disputant, quàm quòd sit barbarum & Solœcum quod ab eis dictum est. Ad nos autem ad id hortandum non parum etiam debet habere momenti, cum videamus Grammaticos qui ne duo quidem ferè verba dextrè possunt contextere, velle vnumquènque ex antiquis, qui dicendi facultate & Græci sermonis proprietate plurimum valuerunt, vt Thucydidem, Platonem, Demosthenem, tanquam barbarum arguere. Vna enim pro omnibus erit sui aduersus eos vlciscendi ratio, si falsò appellatam eorum artem inertem, artis, inquam expertem ostenderimus. Ordine autem nobis dicendum est primum de elementis, ex quibus omnia apud eos constant, & quibus sublatis necesse est Grammaticos esse agrammatos, hoc est, illiteratos. Cum autem tribus modis dicatur elementum, nempe character & figura quæ scribitur, & vis eius, & præterea nomē, de vi maximè nunc procedat quæstio. ea enim apud ipsos propriè appellata est elementum. Cum ergo vocis quæ mandatur literis, sint viginti quatuor elementa, earum duplicem in summo ponunt naturam. eorum enim alia appellantur vocales, alia consonantes. Et vocales quidem septem α.ε.η.ι.ο.υ.ω. consonantes autem reliqua. Vocalium autem tres dicunt differentias. Earum enim duas dicunt esse longas, nempe η. & ω. totidem autē breues, nempe ε. & ο. tres autem communes, quod ad longitudinem attinet & breuitatem, quas etiam vocant δίχρονα, id est duorum temporum, & ὑγρά, id est liquidas, & ancipites, & mutabiles. Est enim vnicuique earum à natura insitum, vt aliquando quidem producat, aliquando verò corripitur: vt α. quidem in hoc versu,

Ἄρης Ἄρης βροτόλοιγε μαιφονε τήχεσε πλιῖτα id est,
Mars, Mars faue, hominum exitium, qui mœnia quassas.

u. autem,

Ἴλιον εἰς ἱερὴν, τῆ δ' ἀνλῖος ἄρνυτ' ἀπόλλων, id est,
Ilion ad sacram, illi verò occurrit Apollo. u. autem,

θεωέσιον νεφέων ἐκ Διὸς ὑερὺ δαεθ, id est,
Diuina ex nimbis à Ioue limpha pluit.

Consonantium autem aliæ quidem sunt, vt ipsi volunt, femiuocales, aliæ autem mutæ. Et femiuocales quidem, quibus est à natura insitum vt per se in prolatione efficiant ῥίζον, id est r literæ sonum, vel σιμόν, id est sonum literæ s, vel μυσμόν, id est sonum literæ m, vel aliquem alium sonum, vt ζ. θ. λ. μ. ν. ξ. ρ. σ. φ. χ. †. vel vt volunt nonnulli, præter θ. φ. χ. reliquæ octo. Mutæ autem sunt, quæ per se possunt syllabas efficere,

efficere, neque sonorum proprietates, sed solummodo simul cum aliis prolata, vt β. γ. δ. κ. π. τ. vel vt nonnulli, etiam θ. φ. χ. Porro autem rursus communiter ex consonantibus alias quidem dicunt esse asperas, alias autem tenues. Et asperas quidem θ. φ. χ. Tenues autem κ. π. τ. Solum autem ρ. dicunt suscipere asperitatem & tenuitatem. Dicunt autem ex consonantibus quasdam esse duplices, nempe ζ. ξ. †. Dicunt enim constare quidem ζ. ex σ. & ρ. ξ. autem ex κ. & σ. †. autem ex π. & σ. His autem prius dictis veluti quibusdam elementis, dico primum quidem ab eis absurdè dici, quòd ex elementis quædam sint duplicia. Nam quod est duplex, constat ex duobus. Elementum autem non constat ex aliquibus. debet enim esse simplex & non constitui ex aliquibus. Non est ergo duplex elementum. Alioqui si quæ duplex constituunt elementum, sunt elementa: Duplex quod constat ex elementis, non erit elementum. Atqui quæ constituunt duplex sunt elementa. Non est ergo duplex elementum. Porro autem vt literæ tolluntur, ita etiam ancipites, quæ communè censentur habere naturam longitudinis & breuitatis. Nam si sunt huiusmodi, ipsa seorsum litera, & solus character literarum α. ι. υ. ostendit naturam ancipitis, & nunc quidem corripitur, nunc autem produci posse accentu. Sed character quidem seorsum non indicat natura commune elementum. Neque enim ostendit quòd producit: neque quòd corripitur: Nec vtrunque simul, nempe quòd producit, & corripitur. sed quomodo quæ per ipsum conficitur syllaba, vt dictum est in dictione Ἄρης, præterquam si addatur accentus, sive longa an breuis minimè cognoscitur: Ita etiam α. ι. υ. si seorsum sumantur, non erunt communia vtriusque facultatis, sed neutrius. Restat ergo vt cum accentu ipsa dicatur esse cōmunis. quod rursus nullo modo potest fieri. Eum enim assumens, aut fit longa, quando est longa: aut breuis, quando est breuis: nunquam autem communis. Non sunt ergo elementa natura ancipitia duorumue temporum. Si enim dicant ea esse communia natura, ex eo quòd apta sint ad vtrunque suscipiendum, imprudentes propemodum in eandem deuoluentur dubitationem. Quod enim est aptum ad aliquid suscipiendum, non erit illud ad quod suscipiendum est aptum. Quomodo enim æs aptum quidem est suscipere vt sit statua, non est autem statua, quatenus aptum est ad eam suscipiendam. Et quomodo ligna quidem aptam habent naturam vt fiant nauis, nondum autem sunt nauis: Ita etiam huiusmodi elementa apta quidem sunt ad suscipiendam longitudinem & breuitatem:

Duplices non sunt literæ.

Ancipites non sunt vocales.

Susceptum non est id quod suscipitur.

*Repugnātia
nō possunt si-
mul cōsistere.*

100.

101.

102.

*In accētibus
quān sint que-
dam absurda.*

non sunt autem longa & breuia & neutrum, priusquam ab accentu accipiant qualitatem. Ad hæc quæ dicta sunt accedit, quod sint repugnātia productio & correptio, & non possint simul consistere. Nā per ablationem breuitatis consistit productio: & si tollatur longa, fit breuis: & si perimatur breuis, fit longa. Quamobrē fieri non potest, vt quæ est circumflexa fit breuis, propterea quod cum circumflexione necessariō simul cōsistit productio. Quamobrem si est natura aliquod elementum anceps, aut simul in eodem consistet vis breuitatis & productionis: aut in parte. Sed vt simul consistat in eodē fieri non potest. In eadem enim prolotione simul non constiterint facultates quæ se inuicem perimunt. Restat ergo vt in parte. quod rursus non est credibile. Quando enim non est longum, tunc non est commune elementum in breuitate & longitudine, sed tantū breue. Idem autem modus argumentandi fit etiam in iis literis, quæ sunt natura tenues aut asperæ, aut communes in vtroque. Nobis autem satis est ostendere genus argumētationis. Quinetiam quoniam sublata sunt communia: & ostensum est ea solūm produci aut corripī, sequetur etiam quod vnunquodque sit duplex, illud quidem natura longum, hoc verō natura breue. Cū ergo sit duplex α. & ι. & υ. non erunt septem solūm elementa seu literæ vocales, quarum duæ quidem longæ, nempe η. & ω. duæ autem breues, nempe ε. & ο. tres autem anticipites, nempe α. & ι. & υ. sed vniuersæ simul decē: & earum quinque quidem longæ η. & ω. & longum α. & ι. & υ. & totidem breues ο. & ε. & α. breue, & ι. & υ. Sed quoniam Grammatici non existimāt tantūm duos esse accentus, nempe lōgum & breuem, sed etiam acutum, grauem, circumflexum, asperum, lenem: vnaquæque ex iis quæ ostensæ sunt vocalibus, habens seorsūm aliquem ex his accentibus, fiet elementum. & qua ratione nullum erat elementum commune in longitudine & breuitate: sed vel longum tantūm, quando habebat longum: vel breue, quando habebat breuem: eadem ratione nullum erit comunē in acuto & graui: sed vel acutum tantūm, quando assumpserit acutum: vel graue, quando grauem. Et si in aliis circiter quinque accipit accentus, breuē, acutum, grauem, asperum, tenuem. Longa autem rursus cū duo sint, si ex abundantia accipiant etiam accentum circumflexum. ea enim producuntur & acuuntur & grauātur, & à natura etiā peculiarius habent vt circumflectantur, fient duodecim. Communia autem cū sint tria, in vnoquoque suscipiunt septem accentus: fiuntque ea viginti & vnum: adeo vt ea omnia sint quadra-

quadraginta tria. Quibus si septemdecim addantur consonantes, fiunt sexaginta elementa, non autem viginti quatuor. Est autem alia quoque ratio, per quam contrā rursus censetur vocales esse pauciores iis septem quæ iactantur apud Grammaticos. Si enim, vt ipsi volunt, α. producat & corripiatur, non est aliud elementū, sed vnum commune. Similiter autem ι. & υ. sequetur vt etiam ε. & η. vnum sint elementum eadem facultate commune. Si enim vis eadem ac facultas amborum, & correptum η. fit ε. productum autem ε. fit η. eodem modo autem ο. & ω. erit elementi vna cōmunis natura, productione differens & correptione: quandoquidem ω. quidē longum est ο. ο. autem breue est ω. Cæcutiunt ergo Grammatici, & non aspiciunt id quod est eis consequens, dicentes esse septem vocales, cū sint solūm quinque natura. Contrā autem dicunt nonnulli Philosophi futura plura elementa, vt quæ vim non habeant diuersam ab iis quæ tradi solent. vt αι. & ου. & quidquid est similis naturæ. Elementum enim maximē iudicandum est esse elementum, ex eo quod sonum habeat in compositum & vnicum, vt est sonus α. & ε. & ο. & ceterorum. Quoniam ergo sonus αι. & ει. est simplex & vniuniformis, erunt hæc quoque elementa. Quod sit autem sonus simplex & vniuniformis, signum erit quod dicetur. Nam sonus quidem compositus, non qualis ab initio incurrit in sensum, talis natura permanet vsque ad finem, sed per extensionem fit diuersus. Qui autem est simplex, & re vera locum tenet elementi, contrā ab initio vsque ad finem est immutabilis: vt exempli gratia, cū syllabæ πα. quidem sonus profertur in extensione, est perspicuum quod non similiter eum apprehendet sensus in prima incurfione & in vltima. Sed in principio quidem, à prolotione π. mouebitur: postea autem ea deleta, purè ac sincerè apprehendet vim literæ α. Quamobrem πα. non est elementum, & quidquid est ei simile. Sed si dicant sonum αι. nihil erit huiusmodi: sed qualis ab initio auditur vocis proprietas, talis etiam in fine. Qua de causa αι. erit elementum. Cū hoc autem ita sit, quādoquidem & sonus ει. & sonus ου. vniuniformis & in compositus & immutabilis ab initio ad finem vsque accipitur, erit is quoque elementum. Sed missa illa inquisitione, illud dicamus quod magis potest preme- re Grammaticos. Si enim communia dicuntur elementa tria α. ι. υ. propterea quod sint apta ad suscipiendam productionem & correptionem, sequetur vt omne elementum dicatur esse commune: est enim aptum ad suscipiendum quatuor accētus, nempe grauem, acutum,

*Elementa qua-
draginta tria.
Vocales pau-
ciores septem.*

*Elementum
indicatur ex
sono vnicō et
incomposito.*

*Sonus sim-
plex quomodo
discernatur à
composito.*

*Αι. ει. et
ου. sunt ele-
menta.*

*Α. ι. υ. non
sunt commu-
nia elementa.*

tum, tenuem, asperum. aut si ferre non possunt ut omne elementum dicant esse commune, nec illa dicant communia, quod apta sint ad suscipiendum productionem & correptionem. Atque sufficiebat quidem, cum elementa Grammaticæ vocata sint in dubium, finem imponere quaestioni. Quid enim restat dicendum de iis, quæ sunt post principia, Grammaticis qui principia non habent? non erit tamen alienum, progrediendo ad interiora, illorum quoque ostendendi gratia, facere periculum. Et quoniam syllabæ constant ex elementis, de eis subiungamus.

De Syllaba. Cap. 10.

Syllaba quomodo sit longa. OMNIS ergo syllaba est aut longa aut brevis. Longa autem fit duobus modis, natura & positione. Natura quidem tribus modis: vel quando habet elementum natura longum, ut in dictione *ἡώς*. vtraque enim harum syllabarum est longa, propterea quod illa quidem habeat *η*. hæc verò *ω*. natura longum: aut quando constat ex duabus vocalibus, ut in dictione *αἰα*. Duæ enim syllabæ sunt longæ, quod vtraque sit ex duabus vocalibus: aut quando habet commune elementum in longo tono sumptum, ut in dictione *ἄγης*. A enim vocalis anceps longo tono profertur. Natura ergo tribus modis syllaba producit. Positione autem quinque modis: vel quando in duas simplices definit consonantes: vel quando quæ eam sequitur syllaba, à duabus incipit consonantibus: vel quando definit in consonantem, & quæ deinceps sequitur incipit à consonante: vel quando definit in literam duplicem: vel quando post ipsam infertur duplex. Si igitur omnis syllaba est vel longa vel brevis, conuenienter iis modis qui traditi sunt ab arte: si ostenderimus eam neutrum esse eorum, est perspicuum quod nec dictionem quidem habebunt Grammatici. Quomodo enim si tollantur elementa, simul etiam tolluntur syllabæ: ita etiam si tollantur syllabæ, ne erunt quidem dictiones, neque communiter partes orationis, & ideo nec oratio. Ut ergo sit aliqua brevis syllaba, prius oportet confiteri quod sit tempus minimum & breue in quo consistit. Non est autem minimum tempus. omne enim tempus diuiditur in infinitum, ut postea ostendemus. Si autem diuiditur in infinitum, non est minimum. Non est ergo syllaba brevis habens breue tempus. Quod si dixerint se vocare breuem & minimam syllabam, non eam quæ est minima secundum naturam, sed eam quæ est minima ad sensum, augebunt dubitationem. Breues enim quæ apud

apud eos dicuntur syllabas, non videmus esse quod ad sensum attinet diuiduas: ut exempli causa *ερ*. Sensiliter enim in ea animaduertimus, quod ante vim literæ *ρ*. profertur vis literæ *ε*. Et contra, si dicamus *πε*. rursus apprehendemus, quod prima quidem ordine est vis literæ *ρ*. secunda autem literæ *ε*. Quoniam ergo quidquid primam & secundam partem habet ad sensum, ad sensum non est minimum: cernitur autem quæ est ex Grammaticorum sententia brevis syllaba, habere primam partem & secundam: non est ad sensum minima & brevis syllaba. Nam Musicis quidem fortasse poterunt relinquere quædam tempora rationis expertia & vocum augmenta: Grammaticis autem, qui non capiunt profunditatem huiusmodi dubitationis, sed solum syllabam in genere diuidunt in breuem & longam, non æquum est ignoscere. Non potest itaque brevis syllaba consistere. Rursus quoque longa erit huiusmodi ut minimè esse possit. Eam enim dicunt esse duorum temporum. Duo autem tempora simul in se inuicem esse non possunt. Si enim sunt duo, in hoc discernuntur & distinguuntur, ut duo sint, quod alterum quidem sit instans, alterum verò minimè. Si autem alterum quidem sit instans, alterum verò non sit, non sunt simul in se inuicem. Quamobrem longa quoque syllaba, si est duorum temporum, debet quando primum quidem tempus est instans, tunc secundum non esse: & quando secundum est instans, tunc primum non esse amplius. Cum autem simul esse non possint eius partes, tota quidem non consistit, sed aliqua pars eius. Sed pars eius non est ipsa, alioqui non differet longa à breui. Neque est ergo aliqua syllaba longa. Si autem dicunt longam syllabam intelligi per recordationem quæ simul existit. Prius enim dicti soni recordantes, & eum qui nunc dicitur apprehendentes, id quod ex vtrisque componitur, dicimus esse longam syllabam. Si hoc dicant, nihil aliud quam fatebuntur eiusmodi syllabam non posse consistere. Nam si consistit, aut consistit in eo quod prius profertur, aut in eo quod postea. Sed nec consistit in eo quod prius profertur, nec in eo quod postea. vtrunque enim eorum seorsum non consistens, ne syllaba quidem est omnino. Non consistens autem neque est brevis nec longa syllaba. Neque in vtrisque. Nam alter eorum sonorum altero consistente non consistit. Ex eo autem quod est, nihil cogitare possumus compositum tanquam ex partibus. Nō est ergo aliqua syllaba longa. His autem sunt proportionem conuenientia ea quoque in quibus dubitandum est de dictione & de partibus orationis. Nam primum

Musici habent tempora rationis expertia-

Syllaba non potest esse longa.

Duo tempora simul esse non possunt.

Quod est, putato legendum, quod non est.

primum quidem, vt paulò ante subindicauius, si non sit syllaba, ne fieri quidem potest vt sit dictio. ex syllabis enim dictiones accipiunt substantiam. Deinde etiam via ac ratione licebit in primis in ipsa dictione easdem tractare dubitationes. Aut enim est syllaba, aut constat ex syllabis. Quomocunque autem se habeat, suscipies dubitationes à nobis expositas in syllaba. Ne tamē videamur nouis egerere argumentis, hoc in loco alloquendi sunt nobis Grammatici. Quando vocant aliquas partes orationis, vtpote Nomen, Verbum, Articulus, & reliquas, vndēnam ea sumpserunt? Aut enim hæc tota vocant orationem: aut has illius partes, cū neque hæc neque illa tantquam totum possit intelligi, neque hæc vt partes illius. Sumantur autem quæ ad causam faciant exempla, ne absimus à contemplationibus Grammaticæ. Sit ergo, vt ita ponamus, oratio quidem totus hic versus,

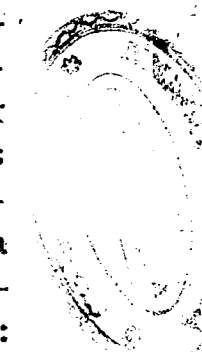
Iram Peliadæ dic ô Dea carmine Achillis.

partes autem eius hæc, nempe, Iram appellatiuum, & Dic verbū imperatiuum, & Dea rursus appellatiuum fœmininum, & Peliadæ nomen patronymicum, & præterea Achillis nomen proprium. Aut ergo aliquid aliud est oratio quàm eius partes: & aliud partes quàm oratio: aut congeries partium existimatur oratio. Et si oratio quidē est aliquid aliud quàm partes, est perspicuum quòd si tollantur expositæ partes orationis, relinquetur oratio. Tantum autem abest vt prius dictus versus maneat si omnes auferantur eius partes, vt si vnā quamlibet eius partem sustulerimus, vtpote Iram, vel Dic, non est amplius versus. Si autem congeries partiū orationis intelligitur oratio, eò quòd nihil sit congeries præter ea quæ sunt congesta, quomodo distantia nihil est præter ea quæ distant: ita nihil erit oratio cuius non intelligentur aliquæ partes. Quòd si nulla sit tota oratio, nec partes aliquæ eius erunt. Quomodo ergo si nihil est dexterum, neque est sinistrum: ita si non sit aliquod totum oratio, nec erunt partes. In summa autem si congeriem partium orationis totam existimabunt orationem, iis erit consequens, vt partes orationis dicant sui inter se esse partes. Si enim nullum ponitur totum præter ipsa cuius erunt partes, erunt inter se partes. Consideremus autem hoc quàm sit à ratione alienissimum. Partes enim omninò continentur in illis, quorum dicuntur esse partes, proprium locum tenentes, & propriam habentes substantiam. Non continentur autem inter se: vt, exempli causa, hominis quidem partes sunt manus: manuum autem digiti.

Quam-

Quamobrem in homine quidem continentur manus: in manibus autem digiti: in digitis verò vngues. & non dextera quidem manus implet sinistram. index autem perficit pollicem, caput autem simul ponit pedes, & pedes thoracem. Vnde etiam erit dicendum partes orationis esse inter se inuicem partes, quādo quidem oportebit ea in se inuicem contineri. Iram quidem esse in Dic: Dic autem in Dea: & in summa omnia in omnibus. quod quidem non potest fieri. Cū ergo non possint partes orationis inter se inuicem esse partes, propterea quòd ea res nō possit intelligi: neque vlla tota inueniatur oratio præter suas partes: neque vlla res inueniatur præter ipsas partes cuius dicimus esse partes, restat vt dicamus nullam esse partem orationis, & ideo nec orationem. Sic quoque est inferendum. Quoniā Iram pars est versiculi: aut pars est totius versus, aut illius partis, nempe, Peliadæ dic ô Dea carmin' Achillis. Sed si est quidem pars totius versus: quoniam omninò cum eo intelligitur Iram, erit illud Iram pars seipsam complens. propterea autem etiam seipsa erit maior & minor. Seipsa quidem maior, quatenus à seipsa completur. Nam quod ab aliquo completur, est maius eo quod ipsum complet. Minor autem, quatenus seipsam complet. Nam quod aliquid complet, est minus eo quod completur. Non sunt autem hæc admodum probabilia. Non est ergo Iram pars totius versus. Sed neque est pars reliqui, nempe, Peliadæ dic ô Dea carmin' Achillis. Nam primum quidem pars continetur in eo cuius est pars. Iram autem non continetur in illo, Peliadæ dic ô Dea carmin' Achillis. Quamobrem non est pars eius. Deinde nec illud, Peliadæ dic ô Dea carmin' Achillis, opus habet complemento: completum est enim propria oratione. Sed tota oratio, versus inquā, non est illud, Peliadæ dic ô Dea carmin' Achillis. Ergo nec eius pars est Iram. Sed si neque totius versus pars est Iram: neque eius partis quæ restat: præter ea autē nihil ponitur: nullius orationis pars est Iram. Atque hæc quidem vniuersè & magis in genere dicenda sunt aduersus partes orationis. Quòd si ingrediamur ad artē quæ singulatim de iis ab ipsis traditur, inueniemus multas nugas. Idque sciri potest, non si ad omnē accesserimus materiam: est enim hoc ineptum anilisque Grammaticæ garrulitatis plenum: sed si fecerimus sicut vini copones: & quomodo illi ex modica gustatione totum quod aduectum est vinum probant: ita etiam cū sumpserimus vnā partem orationis, nempe Nomen, ex eo quod de ipso arte traditum est, considerabimus etiam in aliis Grammaticorum solertiam.

*Orationis
nullæ sunt partes,
nec oratio.*

*vini copones
ex modica gustatione totū
vinū probāt.
ἐτερωχθαι.*

d

De

De Nomine. Cap. II.

Masculina et
foemina no-
mina quanam
dicuntur na-
tura.

I AM enim cum dicunt, ex nominibus alia quidem esse masculina natura, alia verò foemina, alia verò neutra: & alia numero singularia, alia verò dualia, alia verò pluralia, & alias contexunt diuisiones, quæramus quidnam sit hoc quod ab eis enunciat, nempe natura. Aut enim quod, sicut qui primi enunciauerunt nomina, eorum naturalem fecerunt enunciationem, ut in his vocalibus, Dolere, Vociferari, Latari, Admirari, ita dicunt alia quidem nomina esse huiusmodi, alia verò huiusmodi: aut quod etiã in præsentia vnunquodque eorum nos mouet naturaliter quod sit masculinum, etiam si id masculinum esse non existimemus. & rursus ipsum naturaliter ostendit, quod foemininum, etiam si nos nolimus. Sed primum quidem non dixerint. Vnde enim Grammaticæ hoc accesserit crassitudini, ut discernat vtrum nomina sint natura, an ex instituto & impositione. aut alia quidem sic, alia verò illo modo, quando nec Philosophis naturalibus, qui ad summum peruenerunt, facile fuerit hoc dicere, propterea quod vtrinque pares afferantur rationes. Et alioqui valida eis obiicitur ratio, aduersus quam ne, si catapultam quidem (ut aiunt) opponant Grammatici, poterunt aliquid videre quod resistat. Si enim nomina essent natura, & non significaret vnunquodque ex impositione, oporteret omnes audiri ab omnibus, Græcos à Barbaris, & Barbaros à Græcis, & Barbaros à Barbaris. Sed hoc non est. Nomina ergo non significant natura. Quamobrem hoc quidē non dicent. Si autem quod naturaliter ostendit vnunquodque nomen quod sit masculinum aut foemininum, aut neutrum, dicunt alia quidem esse huiusmodi, alia verò huiusmodi, sciant se perfectius collare sibi construere. Rursus enim dicemus. Id quod nos natura mouet, omnes mouet similiter: & non alios quidem sic, alios verò contrario modo. ut ignis natura calefacit Barbaros, Græcos, ignaros, peritos: & non Græcos quidem calefacit, Barbaros autem refrigerat. & nix natura refrigerat: & non aliquos quidem refrigerat, aliquos verò calefacit. adeò ut quod natura mouet, similiter moueat eos qui sensus minimè habent impeditos. Eadem autem nomina nō sunt omnibus eadem: sed aliis quidem masculina: aliis verò foemina: aliis verò neutra. ut Athenienses quidem in foeminino genere dicunt τὴν σάμνον: Peloponnesij autem in masculino τὸν σάμνον. Et alij quidem τὴν θάλον: alij verò τὸν θάλον. Et alij quidem τὴν βῶλον: alij verò τὸν βῶλον. Nec propterea

Nomina non
esse natura.

σάμνος, stagnum.
θάλος, tholus.
βῶλος, gleba.

pterea isti aut illi dicuntur errare. Nam ut singula posuit, ita iis utitur. Imo verò iidem ea diuersè, aliquando quidem masculinè, aliquando verò foemininè efferunt, dicentes τὸν λιμὸν & τὴν λιμὸν. Non sunt ergo ex nominibus alia quidem masculina, alia verò foemina: sed ex instituto & impositione alia quidem sunt huiusmodi, alia verò huiusmodi. Ad hæc accedit, quod si ex nominibus natura alia quidem essent masculina, alia verò foemina, nature masculinæ semper deberent appellari nominibus masculinis, & foemininæ foemininis: & neque masculinæ neque foemininæ in neutro genere. Sed non ita est. sed & masculinas naturas foemininè vocamus, & foemininas masculinè: & eas, quæ nec sunt masculinæ nec foemininæ, aut masculinè aut foemininè, non autem in neutro genere: ut κόραξ quidem dicitur. ἀεὶς, κόνωψ, κένθαρος, σκορπιός, μύς masculinè, etiam in foemina. Et rursus χελιδὼν, χελώνη, κορώνη, ἀκρίς, μυγάλη, ἐμπίς, etiã in natura mascululo vocamus foeminino. Similiter etiã κλίμη foemininè, in eo quod est nec masculinum nec foemininum natura. Et σῦλος masculinè dicitur in neutro. Si ergo nullū est nomen masculinum aut foemininum natura, quemadmodum reprehendet Grammaticus eum qui peruersè dicit ὁ χελιδὼν, & ἡ ἀεὶς? Aut enim reprehendet, quod cum nomen τῆς χελιδόνος sit foemininum, ille cogat ipsum articulo esse masculinū: aut quod communis vsus ipsum posuerit foemininum, sed non masculinum. Sed si quidem eum reprehendat, ut quod sit natura foemininum: quoniam nullum est natura foemininum, ut ostendimus, nihil refert, quod ad hoc attinet, hōcne modo an illo proferatur. Si autem ut quod masculinum posuerit pro foeminino ab vsu communi imposito, tunc iudex eius quod rectè dicitur & secus, erit non artificiosa aliqua & grammatica ratio, sed artis expertus & simplex vsus obseruatio. Hæc autem ipsa sunt traducenda etiam ad nomina singularia & pluralia. Athenæ enim in plurali dicuntur vna ciuitas, & Plateæ. Et rursus Thebæ in singulari & Thebæ in plurali. & Mycene & Mycenæ. Dicitur autē diligentius de hac inæqualitate & anomalia procedente quæstione. Nunc autem quoniam etiam allatis exemplis aspeximus, quæ est in eis, accuratam literarum explicationem, agè illud quoque examinemus, priusquam alium modum persequamur. Dico autem quàmnam vocent orationem, aut partes orationis. Aut enim eam dicent vocem esse corpoream, aut incorpoream id quod dicitur, ab ea differens. Nō dicent autem vocem. Nā vocem quidem dictam omnes audiunt & Græci & Barbari, & in-

λιμὸς, fames.

κόραξ, cornuus.

ἀεὶς, aquila.

κόνωψ, culicis.

κένθαρος, scarabeus.

σκορπιός, scorpius.

μύς, mus.

χελιδὼν, hirundo.

ἀκρίς, locustis.

μυγάλη, mus araneus.

ἐμπίς, culex.

κλίμη, lectus.

σῦλος, columna.

Ὁράτιον nullam esse.

λεπτόν.

ruditi & eruditi. Orationem autem & eius partes soli Græci & eius
 5 vox, & id quod dicitur, differunt. reum id quod dicitur. Quomodo enim est incorporeum adhuc aliquid huiusmodi præter corpus & inane, cum fuerit magna & interminata apud Philosophos de eo decertatio? Nam si mouetur quidē, 5
 est corpus. Quod enim mouetur, est corpus. Sin autem manet, suscipiens quidem quæ ad ipsum feruntur corpora, & non resistens, erit inane. Est enim proprium inanis non resistere. Quod autem resistit iis quæ ad ipsum feruntur, est corpus. est enim corporis proprium resistere. Et alioqui qui dicit incorporeum id quod dicitur, aut id dicit 10
 contentus sola enuntiatione, aut assumens demonstrationem. Sed si sit quidem contentus enuntiatione, retinebitur in contradictione. Sin autem assumat demonstrationem: quoniam ipsa quoque debet procedere per assumptiones indubitabiles: assumptiones autē sunt quæ dicuntur, non erit ei credendum qui præripit id quod quæritur, 15
 tanquam certum & de quo constat. Quamobrem si neque vox est oratio: neque quod ab ea significatur incorporeū quod dicitur: præter hæc autem nihil potest intelligi, nihil erit oratio. Esto autē nunc, sit & oratio, & eius partes quot volunt esse Grammatici. sed nobis dicant quemadmodum partiuntur orationem. 20

De Partitione. Cap. 12.

NAM quoniam euenit ut metrorum partitio sita sit in duobus maximè necessariis, nempe & incessu, hoc est in distributione in pedes, & in diuisione in partes orationis, consequens quidem erat iis 25
 qui perfectè contra eos dicunt, vtrunque mouere, nempe & modum incessus, supplantatis omnibus eorum pedibus quibus incedunt ut qui esse non possint: & præterea modum distributionis partium orationis, ostendendo minimè posse fieri diuisionem. Sed quoniam in iis quoque, quæ aduersus Musicos dicimus, præcipuè quærimus de 30
 pedibus, ne anticipemus ea quæ aduersus illos sunt dicenda, aut ne bis eadem dicamus, hanc quidem dubitationem differamus in tem-

pus opportunum: consideremus autem de diuisione partium orationis. Qui ergo aliquem versum partitur, alia quidem aufert, alia verò addit. Et aufert quidem, exempli causa, Iram à toto versu: & rursus 35
 Dic, & cæteras partes. Addit autem iis quæ efferuntur per synalæphen: ut huic αἶμα ἐμέων, α. plenum enim erat αἶμα ἐμέων. Et rursus huic βῆ δὲ ἀνέων, ε. nam per implementum ita habebat, βῆ δὲ ἀνέων. Sed cum nihil

nihil possit ab aliquo auferri, neque natura sit comparatum ut addatur alicui, fieri non potest ut fiat partitio ut volunt Grammatici. Quod autem nihil possit ab aliquo auferri, hoc modo didicerimus. Si enim aliquid ab aliquo aufertur, vel totum aufertur à toto, aut pars à parte, aut totum à parte, aut pars à toto. Atque totum quidem non aufertur à toto. Posito enim vno versu, si est totum quod aufertur, totum versum auferemus. & sic si quidē manet adhuc versus, à quo est ablatio, ne facta quidem erit omninò vlla ab eo ablatio. Quomodo enim fieri potest ut maneat totum, si quidem sit ablatum? Si autem 10
 non manet, est perspicuum quod ex eo quod non est, rursus non est facta ablatio. Quamobrem totum non aufertur à toto. Sed nec totum à parte. Nam in parte quidem non comprehenditur totum: ut in Iram, non comprehenditur, Peliadæ dic ὄ Dea carmin' Achillis. Quod autem aufertur, debet comprehendi in eo quod suscipit ablationem. Restat ergo ut vel pars à toto, vel pars à parte auferatur. Sed 15
 hoc quoque est dubium. Nam Iram, si quidem aufertur à toto versu, ab ipso quoque, nempe Iram, auferetur. cum ipso enim intelligebatur totus versus. Et alioqui, si auferatur à toto: totum autē erat, Iram Peliadæ dic ὄ Dea carmin' Achillis, non manet etiā in eodem, cum 20
 id quod suscepit ablationem non maneat in eodem. Oportebat autem & hoc ipsum Iram, à toto illo suscipiens ablationem, habere aliquid ex vnoquoque eorum quæ sunt in illo. quod rursus est falsum. Si ergo neque ut totus versus à versu partiatur fieri potest, neque pars versus à parte, neque totum à parte, neque pars à toto, & præter hæc 25
 nihil contingit facere, à Grammatico fieri non potest partitio. Sed neque additio erit in dictionibus quibus accidit ut proferantur per synalæphen. Erit autem hoc manifestum, si id, de quo nunc agitur, tractetur, non in syllabis aut elementis, quarum additiones maximè faciunt Grammatici in partitionibus, sed in integris dictionibus. Si 30
 ergo nobis ponatur hemistichium, Peliadæ dic ὄ Dea carmin' Achillis, sit enim in præsentia hoc hemistichium, & assumat hanc dictionē Iram, adeò ut ex vtrisque metrum fiat heroicū: quærimus cuiusnam fiat additio? Aut enim illud Iram, sibi ipsi additur: aut prius posito hemistichio: aut metro heroico, quod fuit perfectum ex vtroque. Et 35
 sibi ipsi quidem non fuerit adiectum. Nam si non sit à seipso diuersum, & seipsum non duplicet, dici non potuerit sibi ipsi adiacere. Ut autem posito hemistichio addatur quomodo fieri potest? Nam ipsum toti additum, & ipsum illi exæquatum fiet hemistichium. Hac autem

Auferri non potest aliquid ab aliquo.

Additionem non esse in dictionibus quæ proferuntur per synalæpham.

ratione sequetur vt magnum hemistichiū dicatur esse breue, vt quod breui exequetur, nempe illi Iram: & breue fiat magnum vt quod accedat positum ex aduerso hemistichij, siquidem toti hemistichio addatur illud Iram, vtpote illi, Peliadē. Et si solūm quidem augeat illud Peliadæ, non faciat autem totum versum: restat ergo vt dicatur, id quod efficitur ex ambobus, nempe & ipso Iram, & ex ipso prius posito hemistichio, addi versui hexametro & heroico, quod planè est incredibile. Nam quod suscipit additionem, ponitur ante additionē: non autem id quod fit ex additione, ponitur ante eam. Non ergo versui hexametro qui fit ex additione dictionis Iram, additur illud Iram. Nam quando fit quidem additio, nondum est hexameter. Quando autem est hexameter, non amplius fit additio, sed collectū est id quod erat prius positum. Et cū neque sit additio, neque ablatio, tollitur prius dictus modus partitionis. Sed cū rursus in his animaduertimus quæ exactè & accuratè traduntur à Grammaticis, agè rursus faciamus periculum eorum virtutis in scribendo.

De Orthographia. Cap. 13.

ORTHOGRAPHIAM dicunt sitam esse in tribus modis, quantitate, qualitate, partitione. Quantitate quidem, quando quærimus an datiuus addendum sit *i*. & *ευχάλιον* & *ευωδία* sitne scribendū per *i*. tantūm, an per *ei*. Qualitate autem, quando consideramus, vtrūm per *z*. scribendum sit *σμίλιον* & *σμίρινα*, an per *σ*. Partitione autem, quando dubitamus de dictione *σμίριμος*, vtrūmnam *β*. sit principium secundæ syllabæ, an finis præcedentis. & in nomine *Αριστοπλις*, vbi sit locandum *σ*. Rursus autem ars eiusmodi, ne moueamus aliquid eorum quæ sunt magis dubia, videtur esse inanis. Primum quidem ex dissensione. Deinde autem etiam ex ipsis effectis. Et ex dissensione quidem, quoniam huius artis periti inter se decertant & semper decertabunt, cū alij quidem sic, alij verò illo modo idem velint scribi. Sunt itaque sic rogandi. An vitæ sit utilis ars rectè scribendi? Et oporteret & nos & vnumquenq; ex iis qui de ipsa orthographia dissentiant Grammaticis, cū iudicio nondum sit decisa hæc controuersia, impediri in iis quæ sunt scribenda. Sed neque nos, neque eorum vnusquisque impeditur: sed concorditer omnes assequuntur propositum, non ab illa, sed à magis communi, & in qua est maior consensus, moti exercitatione: per quam, quæ necessariò quidem summi debent elementa ad nomen indicandum, assumunt omnes tam

Gram-

Grammatici quàm non Grammatici. De iis autem, quæ non sunt necessaria, nihil referre putant. Nō est ergo utilis de Orthographia apud Grammaticos tractatio. Atque tale quidem est argumentum quod sumitur à dissensione. Quod autem ex effectis sumitur, est manifestum. Nihil enim detrimenti accipimus, siue cum *i*. scribamus dandi casum, siue non: & siue *σμίλιον* & *σμίρινα* scribamus per *σ*. seu per *z*. & nomine *Αριστοπλις*, seu præcedenti syllabæ attribuamus literā *σ*. an eam coniungamus cum ea quæ sequitur. Nam si quidem ex eo quod scribatur *σμίλιον*, per *σ*. & non per *z*. non esset amplius sed *σμίρινον*: & si ex eo quod in nomine Aristotelis sic, non autem illo modo connectatur *σ*. aut Aristion, sicut faceret quidam dixit, sed *σμίρινον*, conueniret putare aliquid referre. Si autem quomodocumq; scribatur, *σμίλιον* erit, siue incipiat per *σ*. siue per *z*. & Aristion semper est Aristion, siue cum *i*. connectamus *σ*. siue cum *τ*. quid opus est multa & inani stultaque de his apud Grammaticos disputatione? Cū autem summam egerimus de orthographia, videamus ad completam quæ fit aduersus artificiosam eorum partem contradictionem, vtrūm habeant constantem aliquam rationem & methodum Græcæ locutionis, quæ dicitur Hellenismus.

An sit ars de Hellenismo. Cap. 14.

QUOD seruanda quidem sit puritas in sermonis proprietatibus, hinc est perspicuum. Nam & qui barbarè loquitur & admittit solæcismos, irridetur vt ineruditus, & qui Græcè loquitur, est idoneus ad apertè simul & accuratè res explicandas, quas mente conceperit. Iam verò Hellenismi duæ sunt differentiæ. Nam alius quidem est serparatus à communi nostro vsu, & videtur procedere congruenter Grammaticæ analogiæ. alius verò deducitur conuenienter vniuscuiusque Græcorum communi vsui, ex effitione & obseruatione in familiari sermone. vt exempli gratia, qui ex recto quidem casu *Ζηδης*, format obliquos *τῷ Ζέως*, *τῷ Ζέι*, *σὺ Ζέα*, is loquitur conuenienter priori speciei Hellenismi. Qui autem dicit simpliciter, *τῷ Ζηνός*, & *τῷ Ζηνί*, & *σὺ Ζήνα*, loquitur conuenienter secundæ, & quæ est nobis magis familiaris. Sed cū duo sint hellenismi, secundum quidē dicimus esse magis in vsu propter prius dictas causas: primum autem inutilem, propter dicendas. Quomodo enim in ciuitate pro more regionis procedente nomismate, qui ei quidem accedit, potest in ea ciuitate emendo, vendendo ac contrahendo absque vllō impedimento de-

gere?

ευχάλιον, bonum habes frenum. ευωδία, bonus odor. σμίλιον, scapellum. σμίρινα, myrtha. σμίριμος, grauis, validus. Orthographiam probatur esse inanè ex dissensione et ex effectis.

Αριστοπλις, Aristion, nomen proprium. Δρέπανον, falx. Alludit ad δρέπανον, cernam, ἡ ἀριστον, prandium.

Hellenismi duæ sunt differentie, nēpe ex analogia, & ex consuetudine. παραπλοασμός. Ζηδης et Ζηνί, Iuppiter.

Sermone vtendum tanquam nomismate.

gere? Qui autem hoc quidem non admittit, nouum autem effingit, & eo vult vti pro nomismate, is planè desipit: Ita etiam in vita, qui non vult vsu receptum, tanquam nomisma aliquod, sequi sermonē, sed sibi excudit nouum, nō longè est remotus ab infania. Quamobrem Grammaticis qui profitentur se aliquam artem esse tradituros 5 quæ vocatur analogia, per quam nos cogunt loqui conuenienter illi hellenismo, ostendendum est eam artem minimè posse consistere. Oportet autem eos qui rectè volunt loqui, attendere artis expertem simplicemque, & quæ in vita & communi vulgi vsu sita est, obseruationem. Si in hellenismo ergo est ars aliqua, aut habet principia in 10 quibus consistit, aut non habet. Et non habere quidem non dicent Grammatici. Nam omnis ars debet consistere ex aliquo principio. Si autem habet: aut artificiosa ea habet aut artis expertia. Et si quidem artificiosa, ea omninò aut ex seipsis, aut ex alia constant arte. & illa rursus ex tertia. & tertia ex quarta. & hoc in infinitum. Quo fiet 15 vt si ars hellenismi careat principiis, ne ars quidem sit. Sin autem artis experientia: non inuenientur alia præter vsum & cōsuetudinem. Vfus ergo ac consuetudo iudex erit, & feret sententiam quid sit Græcum & non Græcum: & non erit vlla alia ars hellenismi. Et alioqui quoniam ex artibus, aliæ quidem sunt re vera artes, vt statuaria & 20 pictura: Aliæ autem sunt quidem professione re vera autem nō sunt, vt Chaldaica & Aruspicina & extispicina. Vt ergo sciamus vtrū hellenismi ars quæ dicitur, sit solūm professio, an sit etiam facultas subiecta, ad eam probandam oportebit nos habere aliquem iudicem. Hic rursus iudex, aut est artificiosus in hellenismo, & probandi fa- 25 cultate præditus, si quidem de ea iudicat, quæ rectè iudicat hellenismum: aut artis expertus. Sed artificiosus quidem esse non potest in hellenismo, ne vt prius dictum est, recidat in infinitum. Si artis autem expertus sumatur iudex, non alium inueniemus quàm vsum & consuetudinem. Vfus ergo & consuetudo quæ per se hellenismi artem iu- 30 dicat, non opus habebit arte. Si autem Græcè non aliàs loqui licet, nisi à Grammatica acceperimus quod est Græcum: aut hoc est euidens & ex ipso cernitur: aut est obscurius & minus euidens. Sed non est quidem euidens: Omnes enim in eo consentirent, vt in cæteris rebus. Et alioqui ad apprehendendum quidem id quod est euidens, 35 nulla opus est arte. quomodo nec ad album videndum, nec ad gustandum dulce, aut tangendum calidum. Ad Græcè autem loquendum via ac ratione aliqua & arte opus est, vt volunt Grammatici. Non est ergo

Analogiā nō posse consistere.

Arts debet consistere ex principiis.

Vfus iudex hellenismi.

Artium alie vera, alie professione tantum & non re vera.

Chaldaica, Aruspicina, et extispicina nō sunt vera artes.

Consuetudo quæ sermonē iudicat, non opus habet arte.

est ergo euidens Græcè loqui. Si autem non est euidens: quoniam quod non est euidens, ex aliquo alio cognoscitur: aut naturalis aliquis sequendus erit iudex, à quo discernatur quid sit Græcum aut nō: aut vnus vsu ac consuetudine vtendum erit ad hoc comprehendendū, vt qui perfectè loquatur Græcè. aut omnium. Sed naturalem quidē iudicem ad iudicandum quid sit Græcum aut non Græcū nullum habemus. Nam cum Atticus tanquam Græcum dicat ὁ ἄριστος, & Pe- 5 loponnesius proferat ὁ ἄριστος vt quod non sit aliter proferendum: & alius quidem nominet τὴν σάμνον, alius verò ἐν σάμνον, nullum habet Grammaticus ex se fide dignum iudicem, quòd hoc modo sit & nō 10 illo dicendum, nisi vnus cuiusque vsum & consuetudinem, quæ neq; est artificiosa, neque naturalis. Si autem alicuius vsum ac consuetudinem dicant esse sequendam: aut affirmatiuè tantum dicent, aut ratione ac methodo procedentibus demonstrationibus. Sed affirmatiuè quidem dicentibus opponemus affirmationem, quòd multi magis sequendi sint quàm vnus. Via autem ac methodo ostendentes quòd iste Græcè loquitur, necesse habebunt dicere illam methodum esse iudicem hellenismi, per quam ostensum est istum quoque Græcè loqui. Sed non hoc. Restat ergo vt attendant omnium consuetu- 20 dinem. Si autem hoc ita est, non opus est analogia, sed obseruatione quemadmodum loquantur multi, & aliquid vt Græcum admittant, aut vt non tale vitent. Græcum quidem certè est aut natura, aut ex instituto & impositione. Et natura quidem non est: quoniam nunquam idem aliis quidem videretur esse Græcum: aliis verò non. Si est autem ex hominum instituto & lege: qui in vsu ac consuetudine est maximè tritus ac exercitatus, is optimè loquitur Græcè, non autem is qui scit analogiam. Nam aliter quoque licet ostendere, quòd ad Græcè loquendum non opus habemus Grammatica. Nam in iis qui conferuntur sermonibus, aut in aliquibus dictionibus offenduntur multi, aut non offenduntur. Et si offendantur quidem, nos statim 30 corrigent. quo fit vt ex iis, quæ in vsu vite versantur, habeamus Græcum sermonem, non autem à Grammaticis. Sin autem non ægrè ferunt, & iis quæ dicuntur assentiuntur tanquam apertis & rectè habentibus: & nos in eis persistemus. Rursus conuenienter huic analogiæ aut omnes loquuntur, aut plurimi, aut multi. Sed non omnes, neque plurimi, neque multi. vix enim duo aut tres inueniuntur eiusmodi. plurimi autem ne eam quidem sciunt. Quoniam ergo necessariò sequendus est vsus ac consuetudo multorum, non autem duorum, 35 rum,

ὁ ἄριστος, ἄριστον.

σάμνος, νένα.

rum:dicendum est obseruationem vsus communis ac consuetudinis esse vtilem ad Græcè loquendum, non autem analogiam. In omnibus quidem certè quæ humanæ vitæ sunt vtilia, modus est sufficiens ad vsum nō impediri. Quamobrem si hellenismus propter duo præcipua maximè est admittendus, nempe vt quæ significantur & dilucidius explicentur & delectabilius ac iucundius (his enim extrinsecus coniuncta sunt per consequentiam, metaphoricè & emphaticè, & aliis tropis ac modis dicere) quæramus, ex vtro hæc magis accedunt, num ex communi vsu ac consuetudine, an ex analogia, vt illi accedamus. Videmus autem hoc magis accedere ex communi vsu quàm ex analogia: illo ergo nō hoc est vtendum. Nam ex recto quidem casu qui est ζῆς, proferre obliquos ζηνός, ζηνί, ζήνα, & ex κῶων, κωνός, κωνί, κωνά, est dilucidum, quinetiam multos non videtur offendere. hoc est autem vsus communis. A recto autem ζῆς dicere ζεός & ζεί & κῶων, canis. ζεά, & à κῶων formare κῶωνος, κῶωνι, κῶωνά, aut à genitiuo κωνός velle esse rectum κῶος. & in verbis dicere φερήσω & βλέπήσω vt ποιήσω & θελήσω, non solùm non dilucidum, sed etiam videtur esse ridiculum & offendere. Hoc autem fit ex analogia. Non est ergo ea, vt dixi, vtendum, sed vsu ac consuetudine. Num autem euertantur, & velint nolint cogentur vti quidem vsu ac consuetudine, mandare autem analogiam? Hinc autem consideremus quòd dicitur, nempe ex ea quæ fit apud ipsos consequentia. Nam si quærat quomodo sit dicendum χῆσθαι an χῆσθαι, dicunt χῆσθαι. & si petatur ab eis vt probent, dicunt quòd χῆσις & κῆσις conueniunt inter se analogia. Quomodo ergo dicitur quidem κῆσθαι, κῆσις autem non dicitur: ita etiam χῆσθαι quidem dicitur, nequaquam autem χῆσις. Sed si quis eos insequens roget, hoc ipsum autem rectè dictum esse κῆσθαι, ex quo etiam ostendimus χῆσθαι, vnde scimus? Dicent hoc ita esse in vsu. Hoc autem dicentes, concedent vsu ac consuetudinem attendendam esse tanquam iudicem, non autem analogiam. Si enim quia in vsu est κῆσθαι, dicendum est etiam χῆσθαι, debemus missa arte analogica refugere ad vsu ac consuetudinem, à qua illa quoque dicta est. Atqui analogia est multorum similium nominum additio. hæc autem nomina sunt ex vsu ac consuetudine. Quamobrem ex vsu procedit ac consuetudine vt consistat analogia. Hoc autem cum ita habeat, ita sunt interrogandi, Admittitisne vsu ac consuetudinem tanquam argumentum quo fiat fides ad dignoscendum hellenismum, an reiicitis? Nam si admittitis: ex hoc ipso collectum est propositum, nec opus est ana-

Hellenismus propter duo, nempe vt dilucidius explicentur & iucundius.

κῶων, canis.

Ex analogia loqui ridiculum.

Etiam in analogia sequenda est consuetudo. χῆσθαι, vii. χῆσις, vsus. κῆσις, possessio. κῆσθαι, possidere.

χῆσθαι.

est analogia. Sin autem reiicitis, quoniam ex ea constat analogia, reiicitis etiam analogiam. Et rursus est absurdum, idem & tanquam fide dignum admittere, & tanquam absurdum recusare. Grammatici autem volentes reiicere consuetudinem tanquam non fide dignam, & rursus eam tanquam fide dignam assumere, facient idem simul fide dignum & non dignum. Nam vt ostendant non esse loquendum conuenienter vsui & consuetudini, inducunt analogiam. Analogia autem non est valida, nisi eam confirmantem vsu ac consuetudinem. Vsu ergo ac consuetudine expellentes vsu ac consuetudinem, facient idem simul fide dignum & nō dignum. Nisi dicant se non eundem vsu expellere ac consuetudinem, sed alium quidem vsu reiicere, alium verò admittere. quod quidem dicunt. Pindarionis, inquiunt, analogiam constat proficisci ex vsu & consuetudine. est enim eius quod est simile & dissimile contemplatio. Simile autem & dissimile sumitur ex probato vsu ac consuetudine. Probatus autem vsus isque antiquissimus est poësis Homeri. Nullum enim poëma ad nos venit antiquius illius poësi. Loquemur ergo sequentes Homeri vsu & consuetudinem. Sed primùm quidem non omnes fatentur Homerum esse poëtarum antiquissimum. Dicunt enim Hesiodum multis præcessisse temporibus, Linumque & Orpheum & Musæum, & alios plurimos. Est etiam probabile, etiam ante eum fuisse aliquos poëtas, & etiam eius tēpore. Nam ipse quoque dicit, Carmina nanque magis celebrant & laudibus ornant, Vltima quæ veniunt hominumque recentia ad aures. eos autem ab illius splendore fuisse obscuratos. Quòd si etiam fateamur Homerum fuisse antiquissimum, nihil à Pindarione dictum est conuenienter. Quomodo enim addubitabamus vtrum vtendum sit vsu ac consuetudine an analogia: ita etiã nunc dubitabimus, vsu ac consuetudine an analogia sit vtendum. Et si vsu, eone quo vsus est Homerus, an quo alij homines. Ad quod quidem nihil dictum est. Deinde ille vsus est à nobis persequendus, quo si vtamur, non ridebimur. Quòd si vsu sequamur Homericum, non absque risu Græcè loquemur, dicentes, Μάρτυρες εἰσώρετα λέλυν, & alia his absurdiora. Nec hoc ergo rectè dicitur, cum eo etiam quòd cōcessum sit, quod à nobis probatur, non vtendum analogia. Quid enim refert, veniamus ne ad vsu vulgi, an ad vsu Homeri? Quomodo enim in vsu multorum opus est obseruatione, non autem artificiosa analogia: ita etiam in vsu Homeri. Nam cum ipsi obserauerimus quomodo

Analogia nō est valida nisi eam confirmet vsus.

Pindarion. Analogia quid sit.

Homeri poësis.

Hesiodus Homerum multis præcessit seculis, Linusque Orpheus & Musæus.

κῆσθαι.

Vsu Homericus minimè sequendus.

modo soleat dicere, ita etiam loquemur. Vt in summa autem dicam, quomodo ipse Homerus non est vsus analogia, sed secutus est vsu & consuetudinem hominum sui temporis: ita nos quoque non omninò habebimus Homerum confirmatorem analogiæ, sed effingemus vsu ac consuetudinem hominum sui temporis. Atque nuper quidem collectum est ex ea quæ est apud Grammaticos analogia, ad Græcè quidem loquendum superuacaneam esse analogiam, esse autem vtilem vsus & consuetudinis obseruationem: perspicuum autem erit id fortasse ex verbis. Dicunt enim definientes barbarismum & solœcismum, Barbarismus est lapsus in simplici dictione præter communem vsu ac consuetudinem. Solœcismus autem est lapsus non consuetus in tota constructione & non consequens. Ad quæ statim possumus dicere. Sed si barbarismus quidem est in simplici dictione: solœcismus autem in dictionum compositione: prius autem ostensum est, neque esse aliquam simplicem dictionem, neque dictionum compositionē, nihil est barbarismus aut solœcismus. Rursum si in vna dictione intelligitur barbarismus, aut in dictionum compositione solœcismus, non autem in rebus subiectis, quomodo errarem si dicerem, Hic, ostenderem autem foeminam: aut Hęc, ostenderem autem adolescentē. Neque enim admisi solœcismum: neque enim multarum dictionum minimè congruentium protuli compositionem, sed simplicem dictionem Hic aut Hęc. Neque barbarè sum locutus. Nihil enim non consuetum habet dictio Hęc, vt ea quæ est apud Alexandrinos dictio, ἐλέλυθαυ & ἀπελέλυθαυ. Multa quidem huiusmodi contingit dicere aduersus Grammaticos. Ne autem videamur in omnibus dubitare, reuertentes ad id quod erat propositum ab initio, dicemus quòd si barbarismus est lapsus præter communem consuetudinem consideratus in vna dictione: Similiter autem solœcismus, accipiens suam substantiam in multis dictionibus: & est barbarum quidem ἑάπειρα, propterea quòd non sit verbū consuetum: Solœcum autem, πολλὰ περιπλήθεις κοπιασµῶτα σκέλη, id est, cū multas deambulasset laboris tibias, propterea quòd non ita dicatur in communi vsu ac consuetudine, constat quòd ars quidem analogica est nomen inane, quòd attinet ad barbarè loquendum aut vtendum solœcismo: oportet autem obseruare vsu & consuetudinem & consequenter ei loqui. Quòd si ducti pœnitentia, dixerint barbarismum solummodò lapsum in simplici dictione, non addendo, præter communem vsu ac consuetudinem: & solœcismum lapsum in obem

Barbarismus quid sit. Solœcismus quid sit.

Barbarismus & solœcismus nihil est.

ἐλέλυθαυ venerunt. ἀπελέλυθαυ, abierunt. ἐλέλυθαυ & ἀπελέλυθαυ, dictio Alexandrina. ἑάπειρα, mensa.

tota dictione non consequentē, & non addatur non consuetum, sibi maius faceffent negotiū. Habebunt enim in tota constructione eiusmodi non consequentia, Athenæ pulchra ciuitas: Orestes pulchra tragœdia: βεβλήθι οἱ ἐξαμόσιοι, id est, senatus sexcenti. quæ quidem oportebit dicere solœcismos: non sunt autem solœcismi propter receptā consuetudinem. Non est ergo iudicandus solœcismus ex eo tantum quòd non sit consequens, sed ex vsu & consuetudine. Bene autem erit, si postquam eos pressimus argumento ducto ex consequentia & verbis, eos quoque percellamus à transitu ex simili. Nam si simile considerant, quoniam ei quòd est feriri in sura, quæ est ἀντικνήμιον, ἀντικνήμιον analogia respondet illud, In naso feriri, & in ventre, dicitur autem primum ἀντικνήμιαζον, analogiæ conuenienter dicendum esse γαστήριζον, in ventre ferire. aut μυκτηρίζον. Idem autem ostendendum est etiam in ἰππάριαζον & κερτακηνρίζον & ἠλιάζεσθαι. Hęc autem non dicimus, propterea quòd sint præter communem consuetudinem. Ergo nec κρησω, nec φερήσω, nec alia omnia quæ dici debent ex analogia, propterea quòd non dicantur ex vsu ac consuetudine. Verumenimvero si optimè quidē loqui dicimus Thracicè, eum qui loquitur Thracicè vt qui consueuerit, & maximè Romanè qui Romanè consueuit: sequetur etiam eum rectè loqui Græcè, qui loqui Græcè consueuit, si sequamur vsu ac consuetudinem, non autem præceptionem. Vsum ergo sequentes & consuetudinem, non analogiam, erimus Græcè loquentes. In summa autem aut vsui ac consuetudini conuenit analogia, aut ab ea discrepat. Et si quidem conuenit, primū quidem vt illa non est artificiosa, ita nec hęc erit ars. Nam quòd artis vacuitati conuenit, est ipsum quoque omninò arte vacuum. Et alioqui si quòd ex illa est Græcum, ex hac quoque quæ illi congruit erit Græcum: etiam id quòd est ex illa, erit tale. Hoc autem cū ita habeat, non erit nobis opus analogia ad discernendum hellenismū, cū ad hoc habeamus vsu ac consuetudinem. Sin autem discrepat: omninò alium inducens vsu ac consuetudinem præter illam, & veluti barbaram, erit reprobata, & tanquā afferens offensionem erit planè inutilis. Argumentandum est etiam à constitutione eorum artis. Nam volunt quidem quibusdam constitutis, quæ sunt vniuersè & in genere consuetudine, ex his omnibus iudicare omnia nomina singularia, siue sint Græca siue non. Non possunt autem hoc facere, propterea quòd nec ipsis concedatur quòd id quòd est vniuersè & in genere sit eiusmodi: neque si hoc aliàs explicetur, seruet naturam eius quòd est

solœcismus est barbarismus iudicandus ex vsu & consuetudine.

γαστήριζον, in ventre ferire.

μυκτηρίζον, in naso ferire.

ἰππάριαζον, equitare.

κερτακηνρίζον, præcipitare.

ἠλιάζεσθαι, apricari.

vsus in loquendo sequendus, non præceptio.

Ex vniuersalibus nō possunt in Grammatica iudicari omnia nomina singularia.

est vniuersè & in genere. Ad hoc autem fumatur exemplum ab ipsis Grammaticis. Nam cum sit quæstio in aliquo ex nominibus singularibus, vt, exempli gratia in *Ευμενής*, vtrum obliquus casus sit proferendus absque *σ*. dicendo tantum *Ευμενῆ*, an cum *σ*. *Ευμενῆς*, adsunt Grammatici proferentes aliquid vniuersè & in genere, & ex eo confirmantes id de quo quæritur. Dicunt enim quod omne nomen simplex desinens in *ης* oxytonum, necessariò effertur cum *σ*. in genitiuo. vt *διφύης διφύῃς*, *δίσεβης δίσεβῆς*, *δίκλεης δίκλεῖς*. Ergo *Ευμενής* etiã quod proferitur oxytonè his similiter proferendum est per *σ*. in genitiuo, dicendo *Ευμενῆς*. Non intelligunt autem viri illi præclari, quod qui ceteris dicendum *Ευμενῆ*, non concedet eis exemplum esse vniuersè & in genere. Nam hoc ipsum *Ευμενής* quod est nomen simplex & oxytonum, non dicet efferrì cum *σ*. sed id quod est incertum arripere tanquam certum & de quo cõstet. Et alioqui si exemplum est vniuersè & in genere: aut omnia singularia nomina persecuti, animaduersa quæ est in eis analogia, ipsum composuerunt: aut non omnia. Sed omnia quidem non sunt persecuti. Sunt enim infinita. infinitorum autem nulla est cognitio. Si autem aliqua: vnde hoc existit quod omne nomen sit eiusmodi? Non enim quod aliquibus accidit nominibus, hoc etiam omnibus. Sed sunt quidam qui ad hoc occurrunt ridiculè, & dicunt, quod ex pluribus est exemplum quod est vniuersè & in genere. Nam non viderunt quidem quod aliud est id quod est vniuersè & in genere, & aliud quod est plurimum & maxima ex parte. Et quod est quidem vniuersè & in genere, nunquam nos fallit: quod est autem plurimum & maxima ex parte, rarò. Deinde quod etiam si sit ex multis id quod est vniuersè & in genere: non omninò id quod multis accidit nominibus, hoc etiam necessariò accidit omnibus quæ sunt eiusdem speciei. sed quomodo in multis etiam aliis fert quædam natura quæ vni conueniunt speciei: vt in serpentibus quidem qui sunt innumerabiles *Cerasten* corniferum: in quadrupedibus autem *Elephantum* vtentem probostide: in piscibus autem *Mustellum*, qui parit animal: in lapidibus autem *Magnetem*, qui attrahit ferrum: Ita est consentaneum etiam in nominibus quæ similiter cadunt esse aliquod nomen, quod non declinatur eo modo quo multa nomina. Mittentes itaque quærere sítne multis conueniens analogia, quæramus quemadmodum eo vtatur consuetudo, vtrum ex eo quod multis conueniat analogia, an quod proprium sequatur typum. Variè autem agitant Grammatici volunt euertere dubitationem.

*παράπλη-
μα, lego πα-
ράπλημα.*

*vniuersè et
vt plurimum
differunt.*

*Natura fert
multa quæ v-
ni speciei con-
ueniunt.*

εἰ γὰρ λέγου.

nem. Multæ enim, inquit, sunt consuetudines. & alia quidem Atheniensium: alia verò Lacedæmoniorum. Et rursus Atheniensium differens quidam erat vetus: mutata autem est quæ nunc est. nec est eadem eorum qui ruri degunt, & eorum qui versantur in ciuitate.

5 Dicit itaque Aristophanes Comicus,

Vrbis cui erat loquela ex meditullio,

Nec muliebris, nec quàm par est agrestior.

*Aristopha-
nes.*

Cum ergo sint multæ, vt dicunt, consuetudines, quàm vtamur? Neque enim fieri potest vt vtamur omnibus, propterea quod sæpe inter se pugnent. neque aliqua ex eis, nisi aliqua arte fuerit iudicata præstantior. Sed primùm quidem dicemus, quærere quàm sit vtendum consuetudine, perinde est ac si dicatur esse artem aliquam in hellenismo. Ipsa enim, analogia inquam, est contèplatio eius quod est simile & dissimile. Simile autè & dissimile sumitur ex vsu & consuetudine, vt si sit quidem tritum, eo vtamur: sin minùs, minimè. Rogabimus ergo nos quoque, ex quàm consuetudine sumitur simile & dissimile? Sunt enim multæ & sæpe pugnantes inter se. Quod autem respondentem ad hoc, dicetis, hoc etiam à nobis audietis. Et rursus quando dicetis barbarismũ esse lapsum in simplici dictione præter consuetudinem, nos contrà dubitabimus, dicentes, Quàmnam dicetis cum sint multæ? Et si dixeritis, dicemus nos quoque hanc sequi. Cum ergo sit communis dubitatio, non difficiliter viam inueniet eius quæ à nobis affertur solutio. Nam ex consuetudinibus aliæ quidem sunt in scientiis: aliæ autem in vita. Etenim in Philosophia quædam recipiuntur nomina, & præcipuè in arte medendi, quinetiã in Musica & Geometria. Est etiam quædam ad rationem vitæ perti- nens simplex priuatorum ac plebeiorum consuetudo in ciuitatibus & gentibus differens. Vnde in Philosophia quidem Philosophorum sequemur consuetudinem: in arte autem medendi, eam quæ magis facit ad Medicinam. In agenda autem vita, eam quæ est magis consueta, & minus superuacanea, & quæ est magis in vsu in regione. Quocirca cum res eadem dicatur bifariam, tentabimus nos præsentibus accommodantes personis, proferre quod non rideatur, cuiusmodicunque sit secundum naturam: vt exempli causa idem dicitur 35 *ἀρροφῆριον* & *πανᾶριον*. & rursus idem *σαμνιον* & *ἀμίδιον*. & *ἰσθίς* & *θυία*. Sed spectantes vt rectè & apertè loquamur, & ne rideamur à pueris nobis ministrantibus priuatisque & ignaris hominibus, dicemus *πανᾶριον*, etsi sit barbarum, non autè *ἀρροφῆριον*. & *σαμνιον* non *ἀμίδιον*. & *θυία* ἰσθίς et *θυία*, magis mortarium.

*consuetudi-
nes sunt va-
riae.
consuetudo
quænam sit
sequenda.*

*ἀρροφῆριον,
arca panaria.*

*σαμνιον, ἔ-
ἀμίδιον, ὑ-
να, matella.*

*ἰσθίς et θυία,
magis mortarium.*

magis quam *ιστιμ*. Et rursus in differendo ad eos qui adsunt aspicientes; imperitorum quidem dictiones valere iubebimus, vrbaniorem

Eruditus irridetur apud imperitos, & imperitus apud eruditos.

Analogia nō habet stabilia & fixa exempla.

Ἄρης, Mars. Χάρης, Charis, nomē proprium.

Χάρτης, charta.

μένου, manens.

Θείων, Theō, nomen proprium.

λέων, leo.

Σκόπας, scopas, nomen proprium.

μέλας, niger.

Ἄρας, nomē proprium.

ἀυλεῖ, canit.

ἀρέσκυ, placet.

κτείνεσαι, occiditur.

ἀλίη, piscis.

βοῶν, clamans.

σσεῶν, steepens.

νοῶν, intelligens.

γαῦς, anis.

ναῦς, nauis.

ἄρχων, magistratum gerens.

In etymologia attendēda consuetudo.

autem & eruditum morem persequemur. Nam vt mos eruditus irridetur apud imperitos: ita etiam imperitus apud eruditos. Dextrè ergo quod decet vniciueque tribuentes circunstantiæ, videbimur Græcè loqui citra reprehensionem. Alioqui quoniam reprehendunt consuetudinem vt inæqualem & multiplicem, nos quoque ex eo ipso nacti occasionem eos reprehendemus. Si enim analogia est eius quod est simile adiectio: simile autem est ex consuetudine: consuetudo autem est inæqualis & instabilis, oportebit etiam analogiam

non habere stabilia & fixa exempla. Possumus autem hoc discere in nominibus & verbis & participiis, & vt in summa dicam, in aliis omnibus. Vt in nominibus quidem, quatenus quæ in rectis casibus analogia conueniunt & sunt similia, ea formantur in obliquis inæqualiter & non ex analogia: vt Ἄρης, Χάρης, Χάρτης, Ἄρειος, Χάρεις, Χάρτης. & μένου, 10

Θείων, Δείων, Λέων, μένοντος, Δείανος, Λέοντος. σκόπας, μέλας, Ἄρας, σκόπαντος, μέλανος, ἄσαντος.

In verbis autē, multa quæ similiter dicuntur in tempore præsentis nō formantur conuenienti analogia in aliis temporibus. nonnullorum autem aliquæ defecerunt coniugationes: vt ἀυλεῖ, ἀρέσκυ, ἡυληκευ, ἀρήρε-

σκευ. & dicitur quidem κτείνεσαι, ἔκτανκε autē non dicitur. ἀλίη πται qui-

dem dixeris, ἡλίη πται autem minimè. In participiis autem, βοῶν, σεῶν, νοῶν, βοῶντος, σεῶντος, νοῶντος. Et in appellatiuis, ἀναξ, ἄραξ, ἀνακτος, ἄρακος. γαῦς, ναῦς, γαῦος, νηός. Similiter autem in iis quoque quæ sunt huiusmodi. Ἄρ-

χωμ enim dicitur & nomen significando: & is qui gerit magistratum. sed Ἄρχωνος quidem fit in casu obliquo nomen: ἀρχωνος autem partici-

pium. Et simili modo μένου, Δείων, νέων, cū sint & participia & nomina, diuersas accipiunt declinationes. Nam à nomine quidem fit μέ-

νανος: à participio autem μένοντος. Et Δείανος quidem est nomen, Δείοντος autem participium. Ex his autem est perspicuum, quòd cū sit inæ-

qualis consuetudo, non stant firma ac fixa analogiæ exempla: sed necesse est vt iis dimissis, attendantur formationes quæ sunt ex consuetudine, relictæ analogia.

De Etymologia. Cap. 13.

E A D E M quoque sunt eis dicenda quando per etymologiam de hellenismo ferre volunt iudiciū. Rursus enim aut consuetudini conuenit etymologia, aut ab ea discrepat. Et si quidem conuenit, est superuacanea. Sin autem discrepat, non est ea vtendum, vt quæ magis promo-

promoueat ad barbarè loquendum aut solœcismum admittendum. & vt semel dicam, similes opponendæ sunt contradictiones iis quas priùs tradidimus. Magis autem propriè illud est dicendum. Nomen quod ex etymologia iudicatur esse Græcum, aut omninò etyma, id

Nomē quod iudicatur ex etymologia, in quid desinat.

5 est vera, debet habere quæ ipsum præcedunt nomina: aut desinere in aliqua ex iis quæ sunt pronunciata naturaliter. Et si ab omnibus quidem veris, ea ratione cū redeat ad infinitum, erit principij expers etymologia: & nesciemus an sit Græcum nomen quod dicitur vltimum, vt qui ignoremus quale sit illud à quo primum dèducitur.

10 vt si dictus est λύχνος à λύθη ἢ νύχος, debemus discere an etiam νύχος dictum sit ab aliquo Græco vocabulo: & hoc rursus ab alio: & sic cū ascensus fiat in infinitum, & inueniri non possit nomen quod primū est pronuntiatum, simul etiam comprehendi non potest an Græcè dictus sit λύχνος. Sin autem in aliqua ex his nominibus, quæ sunt ita

λύχνη, id est lucerna, ab eo quod soluat noctem. νύχος, nox.

15 imposita vt nullum habeant etymum, desinit nomē cuius datur etymologia: quomodo illa in quæ desinit, non admitteremus quia sunt ἔτυμα, hoc est vera, sed quia sunt trita consuetudine, ita etiam quod iudicatur per etymologiam, admitteremus non propter etymologiam, sed propter vsū ac cōsuetudinē: vt, exempli causa, πρσοκεφάλαιον

πρσοκέφαλαιον, cervical, pulvinar. κεφαλή, ca-

20 dictum est quòd addatur capiti, quod dicitur κεφαλή. κεφαλή autem & πρς, quod est præpositio, appellata sunt absque etymo. Sicut ergo ea sunt credita absque etymologia, propterea quòd sunt Græca, eis vtente ipsa consuetudine: ita etiam erit κεφάλαιον credibile absq; etymologia. Et aliàs eadem res nonnunquam duobus appellatur no-

25 minibus, altero quidem quod recipit etymologiā, altero verò quod non recipit. & non propterea, quod dicitur quidem etymon, est Græcum, quod verò caret etymo, est barbarum: sed sicut illud est Græcum, ita hoc etiam. vt quod à nobis vocatur ἄσσοπόδιον, Athenienses & Coi vocant χελωνίδα. Sed est quidem ἄσσοπόδιον etymum, χελώνις

ἄσσοπόδιον, scabellū.

30 autem nequaquam. & non propterea dicuntur quidem Athenienses loqui barbarè, nos autem Græcè: sed vtrique dicuntur Græcè loqui. Sicut ergo illi propter consuetudinem, non autem propter nominis etymon, id est veritatem, dicuntur loqui Græcè: ita etiam nos pro-

35 pter fidem etymologiæ, Græcè loquemur. Sed quòd artificiosa quidem pars Grammaticæ non possit consistere, satis est ostensum ex iis quæ dicta sunt: consequenter autem veniamus ad historicam.

*Tauriscus
auditor Acra-
tetis.*

*critice, id
est iudicandi
facultas, quo-
modo diuida-
tur.*

*Dionysius
Thrax consti-
tuebat sex par-
tes Gramma-
ticae.*

*Historica
Grammatica
pars trifaria
diuiditur.*

ATQUE quòd hanc quidè planè velint esse partem Gràmaticæ, est perspicuū. Tauriscus quidè certè auditor Acratetis, sicut alij Critici, iudicandi facultati, quã vocant Criticen, subiiciens Gràmaticam, dicit iudicandi facultatis aliã quidem esse rationalẽ, aliam verò exercitatoriã, aliam verò historicam. Atq; rationalem quidem esse eam quæ versatur in dictione in tropis Grammaticis: Exercitatoriam autem, eam quæ in linguæ proprietatibus, & diuersitate figurarum & characterum: Historicam verò, quæ consistit in tractatione materiæ non habentis vllam certam rationem ac methodum. Dionysius autem Thrax, dicens esse sex partes Grammaticæ, quas quidem nos superius tres omnino partes appellauimus, in iis etiam partem tradit historicam. Dicit enim partes esse Grammaticæ, exercitatum in accentu lectionem: expositionem per tropos qui insunt poëticos: dictionum & historiarum explicationem: etymologiã inuentionem: analogiã considerationem: iudicium poëmatur, absurdè diuidens, & fortè quædam effecta & quædam particulas Grammaticæ, non eius partes faciens. citra controuersiam autem, exercitatum quidem lectionem, & expositionem, & iudicium poëmatur, assumens ex contemplatione poëtarum & scriptorum. etymologiam autem & analogiam ex parte artificiosa, illis autem tanquam ex aduerso partè opponens historicam, quæ sita est in explicandis historiis & dictionibus. Asclepiades autem in suo opere De Grammatica, cum dixisset tres esse primas partes Grammaticæ, exercitatum in accentu lectionem, artificium historicum, & Grammaticum, quod quidè vtrunq; attingit, historicam, inquam, partem & artificiosam, historicam partem subdividit trifariam. Ex historia enim aliam quidem dicit esse veram, aliam verò falsam, aliam autem tanquam veram. Et veram quidem, eam quæ versatur in rebus quæ geruntur. Falsam autem, quæ versatur in figmentis & fabulis. Tanquam veram autem, cuiusmodi est comoedia & mimi. Veræ autem rursus tres esse partes. Nam alia quidem versatur in describendis personis Deorum & Heroum, & virorum illustrium: alia autem in locis & temporibus: alia autem in actionibus. Falsæ autem, nempe fabulosæ, vnam solam dicit esse speciem, nempe Genealogiam. Parti autem historice dicit, sicut & Dionysius, cõmuniter subiici, id quod pertinet ad linguas. Narrat enim quòd *μητρον* est verum vel bonum. Similiter & quod pertinet ad pro- uerbia

uerbia & definitiones. Atque quòd Grammaticæ quidem partem velint esse historicam, ex his est perspicuum. Quod superest, quoniam plures confessi sunt eam esse expertem artis, & esse ex materia quæ certam rationem ac methodum non habet, nos quidem liberarunt à maiori labore contra eos dicendi. Ne tamen prætereatur locus minimè notatus ac signatus, ita sunt interrogandi, Grammatica sitne ars, an non? Et si non est quidem, ex eo ipso cõfectum est propositum. Sin autem est ars, quoniam artis partes sunt omninò artificiosæ, confessi sunt autem partem historicam non habere certam rationem & methodum. Non erit Grammaticæ pars, pars historica. Quòd autem hoc ita habeat, hinc probatur. Non enim sicut ex methodo, quæ sit vniuersè & in genere & ab artificiosa facultate, dicit Medicus, quòd hoc quidem singulare sit salubre, illud autem insalubre: Musicus autem quòd hoc quidem consonet harmonia, illud verò non consonet. & consonet quidem in hac consonantia, in illa verò nequaquam: ita potest Grammaticus ex contemplatione à scientia proficiscẽte, & quæ sit vniuersè & in genere, enuntiare, quòd Pelopis quidem humerus sit eburneus à Marte aut Cerere deuoratus: caput autem Herculis euaserit glabrum ac caluum, cum pili eius defluxissent, quando fuit deuoratum à Balena quæ irruerat in Hesionem. Sed vt hæc exponat, oportet omnes legere qui hæc sigillatim enarrant. Singularia autem omnia assumere legendo ipsa singularia, non est artificiosum. Pars ergo historica non tractatur à Grammaticis aliqua certa ratione & methodo. His accedit quòd cum historia partim versetur in locis describendis, partim in temporibus, partim in personis, partim in rebus gestis: est perspicuum quòd si non arte fiat locorum & temporum demonstratio, nec etiam personarum & rerum gestarum demonstratio erit artificiosa. Quid enim refert hæc ne an illa teneas? Atqui nihil habet artis quæ ad locum pertinet referre historiam, dicendo, exempli gratia, Brilefus quidem & Aracanthus est mons Atticæ: Acamas autem Cypri promontorium: aut eam exponere quæ pertinet ad tempus: vt, Xenophanes Colophonius fuit circa quadragesimam Olympiadem. Hoc enim poterit facere qui non est Grammaticus, alioqui curiosus. Ergo nec quæ ad personas & res gestas describendas pertinent recitare est artificiosum: vt, exempli gratia, quòd Plato Philosophus prius vocabatur Aristocles: & quòd auris fuit ei perforata gestanti maurem, quando erat adolescens. Pythias autem filia Aristotelis nupsit tribus viris: primùm quidem

*Historica
pars Gramma-
tica non est ar-
tificiosa.*

*Pelopis hu-
merus ebur-
neus.
ἐξ ἑδνωτο.
Herculis ca-
put glabrum.*

*Brilefus &
Aracanthus
mōtes Atticæ.
Acamas Cyp-
ri promonto-
rium.*

*Xenophanes
Colophonio-
nius.*

*Platoni au-
ris fuit perfo-
rata.*

*ἐλλόγιον.
Pythias filia
Aristotelis.*

dem Nicanori Stagiritæ, familiari Aristotelis: secundò autem Procli, qui genus duxerat à Demarato Rege Lacedæmoniorum, qui duos ex ea suscepit filios, Proclum & Demaratum, qui Philosophiæ dederunt operam apud Theophrastum: Tertiò autem Metrodoro Medico, Chrisippi quidem Cnidij discipulo, præceptori autem Erasistrati, cui natus est filius Aristoteles. Hæc enim, & quæ sunt his similia, cum planè sint inutilia, nullâ præterea habent vim artis. Quamobrem nec eorum, quæ ad historias pertinent, artificiosa est explicatio. Et alioqui, sicut superius ostendimus, neque infinitorum, nec eorum quæ aliquando aliter fiunt, vlla est artificiosa cognitio. Singulares autem historiæ sunt & multitudine infinitæ & non stabiles, propterea quòd nõ eadem de re eadem apud omnes referantur: vt (non enim est absurdum vt naturalibus & propriis rerum vtamur exemplis) falsum sibi argumentum fumentes historici, scientiæ nostræ primum auctorem Æsculapium dicunt fuisse fulmine percussus, causæ figmento non contenti, quod quidem variè transformant. Stesichorus quidem dicens in Eriphile, quòd excitauerat aliquos ex iis qui Thebis ceciderant. Polyanthes autem Cyronæus in libro De ortu Asclepiadum, quoniam eos medicatus est, qui ira Iunonis in filias furore erant perciti. Parrhasius autem, propterea quòd suscitauit ca-

Infinitorum et eorum quæ aliquando aliter fiunt nulla est cognitio.

Æsculapius fulmine percussus.

Sextus Empiricus fuit medicus.

Stesichorus in Eriphile.

Polyanthes Cyronæus, De ortu Asclepiadum.

Parrhasius Staphylus De Arcadibus.

Phylarchus. Telepharchus in Argolico.

Narratio trifariam diuiditur.

Historia quid sit.

Figmentum quid sit.

Fabula quid sit.

Aranei & serpentes ex sanguine Titanum.

Pegasus enatus ex ceruice Gorgonis.

dauer Tyndari. Staphylus verò in libro de Arcadibus, quòd curauit Hyppolytum fugientem ex Trœzene, vt de eo fama traditum est in tragœdiis. Phylarchus autem in nono, quòd filiis Phinei excæcatis visum restituerit, gratificans eorum matri Cleopatæ Erechthei filia. Telepharchus autè in Argolico, quòd aggressus sit suscitare Orionem. Argumenti ergo quod sic à falso incipit, & propter multitudinem non potest recenseri, mutaturque ac transformatur ex vniuscuiusque arbitrio, fuerit artificiosa aliqua contemplatio? His accedit quòd cum eorum quæ narrantur, aliud quidem est historia, aliud verò fabula, aliud autem figmentum. ex quibus historia quidem est aliquorum quæ vera sunt, & quæ facta sunt, expositio: vt quòd Alexander Babylone ex insidiis veneno fuit sublatus. figmentum autem, rerum quidem quæ non fuerunt, dicuntur autem perinde ac si fuissent, vt comica argumenta & mimi. Fabula autem, rerum quæ fieri nõ potuerunt & falsæ sunt, expositio: vt quòd dicunt araneorum quidè genus & serpentum fuisse procreatum ex sanguine Titanum: Pegasus autem, Gorgonis abscissa ceruice, ex capite exiisse: & Diomedis quidem socios in marinas aues esse mutatos: Vlysssem verò in equum

30
35
39

equum: Hæcubam in canem. Cum autem historiarum talis sit differentia, quoniam non est ars aliqua in iis quæ sunt falsa & esse nõ possunt: falsa autem sunt & esse non possunt quæ sunt in fabulis ac figmentis, in quibus maximè historiciæ partis versatur Grammatica: non est ars aliqua in historica parte Grammatica. Quamobrem meritò sunt irridendi qui dicunt, quòd etsi historiæ materia careat arte, erit tamen iudicium eius artificiosum, per quod cognoscimus quid falsò & quid verè sit narratum. Primum quidem Grammatici non tradiderunt nobis iudicem veræ historiæ, vt examinemus quando sit vera & quando falsa. Deinde cum nec apud Grammaticos vlla sit vera historia, nec veri quidem potest iudex consistere. Deinde cum aliquis quidem dicit quòd Vlysses à Telegono filio per imprudenciam sit interemptus: aliquis autem quòd cum Larus marinæ turturis stimulum immisisset, eum occiderit: alij autem quòd mutatus sit in formam equi, quomodo non est arduum ac operosum in rebus adeò interminatis velle inuenire verum? In iis enim, qui discrepant, oportet prius consistere eum qui verum dicit, & tunc quærere quid sit. Cum autem omnes dicant incredibilia & falsa, ne vlli quidem artificioso iudici datur aditus. Porro autem nec per quænam rectè scribatur historia, docent Grammatici, vt ad eam nos referentes contemplationem, dicamus historicam partem esse apud eos artificiosam. Hoc enim est munus eorum qui artem dicendi profitentur. Quamobrem si ipsi etiam fatentur historiam esse rem quæ caret methodo ac certa ratione, & nos ratiocinando id ostendimus: & alioqui nullam artificiosam tradiderunt contemplationem ad eius cognitionem aut constitutionem, dicendum est etiam in parte historica Grammaticam non posse consistere.

Historia veræ nullus iudex apud Grammaticos.

De Vlyssis morte variè narrantur.

Historia per quam rectè scribatur, non tradunt Grammatici.

non possunt.

Quòd pars Grammatica, quæ versatur in poëtis & scriptoribus, non possit consistere. Cap. 17.

30

I AM quidem vi ac potestate à nobis est sublata pars illa Grammatica, quæ versatur in poëtis & scriptoribus, cum ostenderit nec artificiosam nec historicam partem esse posse. Nam absque his non rectè processerit poësis expositio: & tamen tentabimus confiderare quæ in hac parte communiùs dici possunt. & maximè quoniam ea est Grammaticorum audacia & confidentia, vt audeant affirmare id Grammaticæ quod vitæ est vtile & necessarium ad felicitatem, ex ea existere. Dicunt enim ad sapientiam & beatam vitam

Grammaticorum audacia.

magna dari adiumenta & adminicula à poëtica. absque luce autem Grammaticæ non posse perspici quæ sunt apud poëtas. Est ergo utilis Grammatica. Quòd autem poëtica ad foelicitatē magna det adminicula, ex hoc est perspicuum, quòd planè optima, quæ in formādis moribus versatur Philosophia, in poëtarum sententiis omninò radices egerit. & ideo poëtas, si quando dicant aliquid quod pertineat ad exhortationem, id quod dicunt veluti obsignare poëticiis vocibus. Et alius quidem ad virtutem adhortans, dicit,

Poëtica ad bene beateq; vivendum utilis.

Virtus immortalis.

Avaritia fugienda.

Contentum esse paucis.

Euripides.

Pyrrho perpetuò legebat Homeri poësim.

Epicurus sua dogmata surripuit à poëtis.

Voluptas maxima doloris ablatio.

Homerus Od. 2.

Mors nihil ad nos.

Epicharmus.

Corpora mortua nullo sensu prædita.

Homerus.

Deum nō latet qui malè agit.

Euripides in Phryxo.

„ *Minimè perit virtus licet tu pereas.*

Qui autem avaritiam iubet fugere, hoc affert, 10

„ *Ne dixeris Plutum. nequaquam ego Deum*

„ *Honoro pessimus quem vir possederit.*

Qui autem prædicat oportere paucis esse contentum, suam confirmat sententiam ex eo quòd dicat Euripides.

Mortalibus quid est opus nisi solummodo 15

Duobus, & Cerere aquaëque poculo,

Quæ adsunt, alantque ut nos eis est insitum?

Et quòd alij quidem Philosophi hoc faciant non est mirandum: inuenimus autem ipsos etiam accusatores Grammaticæ, Pyrrhonem & Epicurum, confiteri eius necessitatem. Ex quibus narratur quidem 20

Pyrrho perpetuò legisse poësim Homericam, hoc nunquam facturum nisi cognouisset vtilem esse Grammaticam, & propterea necessariam. Epicurus autem deprehenditur suorum dogmatum potissima furripuisse à poëtis. Nam quòd voluptatum magnitudinis terminus sit cuiuslibet doloris ablatio, ex vno versu accepisse ostenditur, 25

Sed postquam potusque cibi que exempta libido est.

Quòd autem mors ad nos nihil sit, Epicharmus ei indicavit, dicens,

Vel mortuum esse, vel mori mea nihil refert.

Similiter autem & quòd mortua corpora nullo sint sensu prædita, suffuratus est ab Homero scribente, 30

Surdam autem terram malè vexat percitus ira.

Porro autem nec hæc solùm aptè & eleganter videntur dicta esse à poëtis, sed etiam quæ dixerunt de Diis. cuiusmodi est quod apud Euripidem dictum est in Phryxo,

Mortalium quicumque quotidie malum 35

Agens, fore ut lateat Deos existimat,

Is improbè sentire deprehenditur,

Quand' otium fuerit Dei iustitia.

Quòd

Quòd si hæc, & quæ sunt huiusmodi, sunt vtilia: sumuntur autè non absque Grammatica: erit etiam Grammatica vitæ utilis. Habuerit autem, aiunt, etiam quædam admodum necessaria patriis eorum quæ eam discunt. Nam cum Lebediis controuersia esset cum vicinis de

5 Camandodo, adducto hoc versu Hipponactis vicit Grammaticus,

Mihi nec dixeris

Lebediam caricam ex Camandodo.

Reddensque eos qui ipsi dant operam affabiles, & in congressionibus benignos & non difficiles, statim hac ratione vicinis quoque in

10 multis casuum circumstantiis euadit cōducibilis. Licet autem ex ipsis effectis considerare quod dicitur. Sostratus enim, ut aiunt, missus à Ptolemæo ad Antigonum propter aliquod regium negotium, ille cum satis temerè & inconsideratè responderet, illud est consecutus, dicens,

15 „ *Sicne iubes terræ motor, cui in vertice setæ*

Ceruleæ? ista Ioui crudelia verba referto.

„ *Mutabis. Sunt mutabilia corda bonorum.*

His enim auditis mutatus est Antiochus. Cum autem multa dicantur huiusmodi ad ostendendum quòd sit utilissima pars Grammaticæ quæ versatur in poëtis & scriptoribus, iis quæ sunt allata contenti, dicamus aduersus vnunquodque eorum. Quòd ergo vitæ sint vtilis quæ ex poëtis colliguntur sententiæ, & huius Philosophiæ sit omninò suppeditatrix Grammatica, est planè grammaticum. Nam primum quidem, ut cum eis congruamus, nihil dicentes aduersus poëticam, illud quidem certè est perspicuum, quòd quæcunque vitæ vtilia & necessaria inueniuntur apud poëtas, cuiusmodi sunt & quæ pertinent ad exhortationes, ea ab eis apertè dicta sunt, nec egent Grammatica: quomodo quæ in peregrinis & externis sita sunt historiis, aut efferuntur ænigmaticè, ea sunt inutilia. Quo fit ut cum utilitate quæ 30 ex illis sumitur, non concurrat vsus Grammaticæ, nec simul versetur cum eorum vanitate. Deinde affirmatiua quidem dictio solùm est sententia, sicut hoc est,

„ *Nam vincit vnum consilium manus*

„ *Multas. malum in turba inscitia maximum est.*

35 Affirmationi autem mens non assentitur, rectène dictum sit an non: sed opus est demonstrationibus. Demonstrationes autem eorum quæ ut decet dicta sunt aut non, non sunt Grammaticæ, sed Philosophiæ. Efficitur ergo hac ratione ut superuacanea & inanis sit Grammatica.

Poëtarū versibus finitimum compositæ controuersia.

Poëtica reddit affabiles.

Sostratus à Ptolemæo missus ad Antiochū versibus quod petebat est consecutus.

Demonstratio nō est Grammatica, sed Philosophia.

matica. His accedit, quod si propterea quod a poetis multa recte dicta sint & ad usum vite conducibiliter, sit utilis vates eorum Grammatica: quoniam longe plura peruersa ab eis sunt prolata & ad vitae noxam ac perniciem, euadet inutilis. Quomodo enim est aliquis qui dixit,

A poetis multa sunt male dicta.

„ Ne dixeris Plutum. nequaquam ego Deum
„ Honoro, pessimus quem vir possederit:
ita est etiam qui enuntiat contrarium.

Aurum esse iucundissimum & acceptissimum.

„ Mortalibus quam es o aurum acceptissimum.
„ Non est voluptas tanta, mater hominibus,
„ Nec filij chari, nec beneuolus pater,
„ Es quanta tu, quique domi te possident.

Et rursus,

Amicos non esse si fortuna non sit secunda.

„ Bene rem geras: amici nanque sunt nihil,
„ Fortuna faelix si minimè tibi fiet.

Cum ergo quae sunt sic contraria, dicantur absque demonstratione, 15 homines sunt propensiores ad eligendum id quod est deterius. & ideo noxia cernitur esse poetica. Cum ea autem discernantur, & alia quidem reiiciantur, alia autem praeponantur, sit utilis, non Grammatica, sed quae discernere potest Philosophia. & poeticis vtuntur testimoniis non qui germanè & sincerè philosophantur (eorum enim ad 20 persuadendum sufficit oratio) sed qui vulgo fucum faciunt. Non est autem difficile ostendere poetas inter se pugnare, & quodcunque velint canere, quando etiam qui praecipue philosophantur, multa dicunt quae inter se pugnant. Ex Grammaticae autem accusatoribus, Pyrrho quidem in singulis Homericam euoluit poesim, non omni- 25 no propter prius dictam causam: sed forte quidem gratia delectationis, & perinde ac si audiret Comaedos: fortasse autem etiam poetiticos obseruans tropos & figuras. Dicitur enim, cum poema scripsisset ad Regem Alexandrum, decies mille aureorum munere fuisse honoratus. Est autem satis probabile alias quoque esse causas, quas 30 recensuimus in quaestionibus Pyrrhoneis. Epicurus autem non sumpsit ab Homero terminum magnitudinis voluptatum. Multum enim differt dicere cessasse aliquos bibere & comedere, & suum fatiasse appetitum. hoc enim est,

Philosophia est utilis, quae discernit quae dicuntur a poetis.

Poeticis testimoniis quinam vtatur. Poeta inter se pugnant.

Pyrrho cur Homeri poesim legerit.

Alexander liberalis in Pyrrhonem.

Sextus Empiricus scripsit libri De quaestionibus Pyrrhoneis.

Epicurus non sumpsit ab Homero, summam voluptatis esse se doloris ablationem

Sed postquam potusque cibi que exempta libido est, 35

& dicere esse terminum magnitudinum in voluptatibus, ablationem doloris. Hoc enim non fit omnino carnibus & vino, sed etiam rebus tenuissimis. Alioqui poeta quidem hoc enuntiauit in iis solis quae

apponun-

apponuntur. Epicurus autem in omnibus quibus fruimur, in quibus est etiam coitus venereus, de quo sciunt omnes quanam fuerit Homeri sententia. Et quod mors quidem nihil sit, dictum quidem fortasse est ab Epicharmo, sed demonstratum fuit ab Epicuro, & est mirabile, non quod dixerit, sed quod demonstraauerit. Deinde non ideo dixit Epicurus mortem ad nos nihil esse, quod nihil referat viuasne an non. viuere enim est longè malis optandum, propterea quod bonum sit eorum qui sentiunt: in sensus autem defectu nec bonum sit nec malum. Nam quod non sentiant corpora mortua, non solus 10 uit poeta, sed etiam vniuersa hominum vita. Mater enim saepe deflens filium dicit: Sed tu quidem haec non sentis, ego verò miserè affligor. & fixis eum aspiciens oculis alloquitur: Quid autem te haec iuuant amplius? Quinetiam si quis examinet, inueniet poetam in contraria esse sententia. nam animae communiter sentiunt sanguinem.

Mortem ad nos nihil esse demonstrauit Epicurus.

Corpora mortua non sentire scit vniuersa vita hominum.

Animae sentiunt sanguinem.

Homer. in veuix Od.

Homerus.

15 A fossa abscede, vagina ensemque reconde,
A me ut potetur sanguis, tibi veraque dicam.

Titij autem iecur exedebatur propter cupiditatem. Tantalus verò stetit in lacu.

Barbam verò alluit ipse:

20 Irruit is sitiens, nequit ast apprehendere potum.

Porrò autem quod attinet ad id quod ab Euripide dictum est de Diis, etiam rudes & imperiti homines sunt in eadem sententia. Ei enim quod ab ipso dictum est,

Deum male agentes non latere, ne vulgus quidem ignorat.

25 Mortalium quicumque quotidie malum
Agens, fore ut lateat Deos existimat,
Is improbe sentire deprehenditur,
Quando otium fuerit Dei iustitiae.

par est quod vulgo dicitur,

„ Est mola tarda Dei, verum molit illa minutim.

30 metro autem solùm differt. Si quis autem diligentius examinauerit, inueniet quae scribuntur a poetis, esse longè deteriora quam quae vulgus opinatur. Et qui Scenicus quidè est appellatus Philosophus, videtur adhuc moderatior, qui dicit se nescire quem precetur, dicens,

Euripides. Euripides dicit se nescire quem precetur.

35 O vehiculum qui terrae es, & sedem tenes
In orbe terrae, quisquis es, viderier
Coniiciere nequaquam facilis Iuppiter,
Siue vehementis naturae necessitas,
Te sum precatus.

g

Home-

Deorum fl-
gita ac sceler-
ra ab Homero
& Hesiodo
descripta.

Homerus autem & Hesiodus, vt vult Xenophanes Colophonius, Deorum dixit plurima nefaria facinora: nempe furari, adulterare, & se inter se fallere. Nam Saturnus quidem, cuius tempore vitam dicunt fuisse beatam, patri virilia execut, & filios deuorauit. Et Iupiter eius filius cum principatu priuatum

Deorsum sub terras ingentiaque aquora misit
Hunc procul, est ubi tetrum sub tellure barathrum.

Ioui autem cognati pararunt insidias, quo factum est vt Thetis ei opem ferret.

Quando illum reliqui Dij colligare volebant,
Iuno Neptunusque simul, Pallasque Minerva.

Erat enim crudelissimus. & forore quidem eademque vxore instar sacrilegi suspenso, eo non contentus, id quoque ei exprobrat, dicens,

An ne recordaris quando suspensa fuisti
Ex alto, pedibus geminata incusque pependit.
Suntque iniecta tuis durissima vincula palmis
Aurea, pendebas sublimis in aethere & altis
Nymbis, per longumque Deum fugiebat Olympum
Turba? Vulcanum autem iratus e caelo deiecit.

Il. lib. α.

Is vero in Lemnum cecidit, modicumque relictum
Huic animi fuerat. Fratrem autem despiciebat,
Qui tenet ades

Horrendas, tetras, Dij quas odere perennes.

Præter sæuitiam autem & duritiem ei etiam aderat incōtinentia, qui cum vidisset Iunonem in Ida ornatam, non se continuit donec venisset ad ei designatos thalamos: sed cum se humi in monte abiecisset, volutatur cum vxore:

Il. lib. ξ.

Nata recens sub eis à terra ast germinat herba,
Roscidus & lotus nempe, & crocus atque hyacinthus.

Cum ergo varia deprehensa sit poësis, est inutilis Grammatica, cum non possit demonstrare quibusnam credendum sit vt veris, & quibusnam non sit credendum vt quæ sint fabulosa mendacia. At dicunt ciuitatibus vtilem esse Grammaticam, quando quidem Lebedis causa fuit victoriæ ex poëtica sumptum testimonium. Ea autem de causa dicamus etiam saltandi artem esse necessariam, quoniam Softratus Antiochi saltator, cum Rex sibi subiunxisset Priensem eius patriam, & in conuiuio cogeretur saltare libertatem, dixit non esse honestum, vt cum seruiret eius patria, ipse saltaret libertatem. & ideo libertate

De poëtica
sumptum testi-
monium pro-
fuerit ne pa-
triam.

Softratus An-
tiochi saltator
vtilis patriæ.

donata

donata est ciuitas. Deinde aliud quidem est vtile ciuitati, aliud verò nobis ipsis. Ars quidem certè futoria & fabrilis est ciuitati quidem necessaria: nobis autem ad foelicitatem non est necessarium vt simus fabri & futores. Quocirca etiam Grammatica, non quoniam est ciuitati vtilis, ita est etiam nobis. Ars enim loquendi familiariter & conferendi sermones minimè proficiscitur à Grammatica, sed à quadam communi dexteritate ac solertia. Nisi fortè Demades orator esset Grammaticus, qui cum multis Atheniënsibus abductus captiuus post prælium Cheronense, dixit Philippo, qui eum cogebat inire conuiuium,

Patriæ esse
vtile, & sibi
differunt.

Demades orator
apud
Philippum in
conuiuio.

Nam quis homo, merita qui laude ornandus habetur,
Antea sustineat potuque ciboque repleti,
Seruitio esse suos quam viderit ipse solutos?

Atque hæc quidem sunt dicenda aduersus argumenta Grammaticorum. In primis autem est dicendum, quod si soli poëtæ essent vitæ vtilis, fortè vitæ esset vtilis Grammatica quæ in iis versatur. Nunc autem cum ipsi quidem sint vel planè inutiles, vel non multum vtilis: Philosophi autem & cæteri scriptores docent res vtilis, minimè opus habemus Grammatica. Quod autem qui soluta scribunt oratione, magis ostendant quæ vitæ sunt vtilia quam poëtæ, rectè potest considerari. Nam illi quidem verum tanquam scopum sibi proponunt: hi verò volunt omnino delectare. Falsum autem magis delectat quam verum. Illis ergo magis quam istis est attendendum, qui falsum de industria persequuntur. Vt semel autem dicam, quod ad poëtæ attinet, poësis non solum est vitæ inutilis, sed etiam maximè noxia. Humani enim animi perturbationum ac motuum est veluti quoddam propugnaculum poëtica.

Poëtæ vitæ
inutiles.

Falsum ma-
gis delectat
quam verum.

Poësis est vi-
tæ noxia.

Poëtica mo-
tuum animi arx
et propugna-
culum.

Alceus &
Anacreon ac-
cendunt ama-
tores et ebrio-
sos.

Archilochus
& Hipponax
accendunt iracundos.

Et vt senex habet linguam suauissimam,
Ita qui capti sunt infano amore, & ebriosi accenduntur legentes poësim Alcæi & Anacreontis. Iracundi autem Hipponactem & Archilochum habent aliptas sui vitij. Atque quæ in hoc quidem loco dicuntur ab aliis, & maximè Epicureis, sunt huiusmodi. Nos autem nihil dicentes aduersus poëtica, aliter tentabimus dicere aduersus eos qui censent se artem habere Grammaticam, qua discernant ea quæ dicuntur apud poëtæ & scriptores. Quoniã ergo quoduis scriptum & quæuis poësis constat ex dictionibus quæ significant, & rebus quæ significantur, oportebit Grammaticam, siquidem habet artem quæ discernit ea quæ dicuntur apud poëtæ & scriptores, nosse vel dictio-

Grammaticus nec res subiectas, vel vtrunque. Sed res quidem, etsi nos non dicamus, videtur non nosse. Ex iis enim alia quidem sunt naturales, alia mathematica, alia autem ad Medicinam pertinentes, alia verò ad Musicam. Et oportet eum quidem qui res tractat naturales statim esse Physicum: & qui musicas, Musicum: & sic de aliis. Non potest autem Grammaticus simul in omnibus esse doctus. Quod quidem cum vel ex seipso appareat, ex ipsis etiam probatur effectis. Quomodo enim potest quisquam ex superciliosis Grammaticis Heraclitum intelligere, & Platonem consequi qui dicit: Ex indiuidua & quæ semper similiter & eodem modo se habet essentia, & ex ea quæ est in corporibus diuidua, tertiam ex vtrisque speciem constituit essentia, nempe & naturæ eius quod est idem, & naturæ eius quod est alterum, & quæ deinceps sequuntur in contextu dictionis: quæ quidem omnes Platonis interpretes silentio præterierunt. Aut quomodo poterit assequi Dialecticas Chrysippi contemplationes, aut Archimedis & Eudoxi mathematicas? Porro autem ut in his cecutit, ita etiam in iis quæ de ipsis scripta sunt poematibus, ut cum dicit Empedocles,

Empedocles » *Sum cælestis ego vobis Deus, ecce valet:*
 » *Nanque inter cunctos ego iam decoratus aberro,*
 » *Amplius haud mortalis.* & rursus,
 » *At cur insisto his, tanquam magnum quid agatur,*
 » *Mortales à me si homines superantur abunde.*

Grammaticus quidem, rudisque quispiam & imperitus, hæc Philosophum existimabit dicere per arrogatiam, aliorumque hominum desipientiam. quod quidem est alienum ab eo qui vel mediocriter versatus est in Philosophia, tantum abest ut id cadat in tantum virum.

Qui autem à naturali mouetur contemplatione, aperte sciens antiquum esse dogma, Similibus similia cognosci, quod quidem descendisse videtur à Pythagora, situm est autem etiam apud Platonem in Timæo, dictum est autem longè antea ab ipso Empedocle,

» *Terram nam terra, atque vnda conspeximus vndam:*
 » *Aëre diuinum nos aëra, vidimus igne*
 » *Clarum ignem: lite est lis, visus amore*
 » *Est & amor.* intelliget, quod Empedocles seipsum appellauit Deum, quoniam cum solus conseruasset mentem à vitio puram & imperturbatam, eo qui in se erat Deo, Deum qui erat extrinsecus comprehendit. Et scribente Arato,

similibus similia cognosci antiquum dogma.

Empedocles cur se Deum vocarit.

Quantum

» *Quantum à iactu oculi splendor micat, ipse reuertat*
 » *Ad nos tot vicibus si senis, quilibet horum*
 » *Mensura equali mensus duo conficit astra.*

Non est Grammatici hoc intelligere, quod quanta est recta linea quæ à nostro visu emittitur ad Orientem, sumpta sexies, Zodiacum metietur circulum, adeò ut ipsa duo secet signa: sed Mathematici, qui hoc per linearum ostendit descriptionem, quod sexta pars circuli Zodiaci sit à recta quæ emittitur vsque ad Orientem. Timone autem Phlasius Pyrrhonem Soli assimilante, cum dicit,

10 » *Atque Dei tu homines solus de more gubernas,*
 » *Totam qui terram circuit orbe suo,*
 » *Ardens tornata à quo sphaera ostenditur orbis:*

videbitur quidem Grammaticis id dicere ad honorem & decus Philosophi. Alius autem aduertet, num exempla quæ à Phlasius in Pyrrhonem dicta sunt, pugnent cum Sceptico proposito: siquidem Sol luce illustrans ostendit ea quæ prius non videbantur. Pyrrho autem contendit ut eæ res reddantur incertæ, quæ prius pro certis ac manifestis à nobis acceptæ fuerant. Apparet autem hoc non ita habere ei qui rem coniectat paulò magis philosophicè: sed dicit Pyrrhonem instar Solis sustinere assensionem, quando quidem sicut Deus caliginem inducit visui eorum qui oculos in eum intendunt ac defigunt: ita etiam Sceptica oratio confundit oculos mentis eorum qui eam attendunt diligentius, adeò ut non possit comprehendere vnquodque eorum quæ ex dogmatica ponuntur audacia. Quod si etiam ad Medicinam pertinens persequenda sit contemplatio, adduci potest, quod epithetum sæpe à poëta adiectum, profundum ostendit sensum, & à scientia profectum: ut quod est apud Homerum βαθύχοι- νορ λεχεπίηρ. Significat enim, quod non potest intelligere Grammaticus, χοίηρ, id est iunci semen, conducere ad coitum, λέχος, quod est lectus, poëta venereum appellante congressum. Aut quod apud Euripidem dicitur de Deidamia Lycomedis filia,

Versatur in magno nata discrimine.
Quod vexat illam miseram & affligit malum?
Num frigus illam bilis in latere agitat?

35 Sciscitatur enim num laboret pleuritide, propterea quod qui lateris morbo laborant, tussientes biliosum sputum educant. Quorum nihil scit Grammaticus. Quanquam est fortasse superuacaneum ex antiquis & fortè scientia præditis Grammaticos pudore afficere, cum

Zodiaci sexta pars est linea quæ ab oculo emissa pertingit vsque ad Orientem. Timone à Timone assimilatur soli, & quàmnam ob causam.

βαθύχοι- νορ, profundus in iuncis. λεχεπίηρ, herbosus. Iunci semen cõfert ad coitum. Euripides. κευμός.

pleuritide laborantes tussiendo biliosum sputum educunt.

Grammatici nec quantumuis leue epigramma possint intelligere, vt illud quod à Callimacho scriptum est ad Diodorum Cronum:

En connexa ubi sint clamant & qualia corui

A tecto, atque vt erat qui modo, rursus erit.

Grammatici nec epigramma quidē intelligunt.

κῆ. κούα κῶς.

Diodorus Cronus differendi peritissimus.

Quia enim erat Cronus differendi artis peritissimus, & docebat quemadmodum iudicandum esset rectum connexum, dicit Grammaticus, quod propterea quod eius doctrina inualuerit, ipsi etiam corui supra tecta, eo quod frequenter id audierint, eius de connexo iudicium, crocitant: & hactenus intelliget quod vel ipsis notum est pueris. Cū autem venerit ad illud, Atque vt erat qui modo, rursus 10 erit, filebit, non inueniens rem quæ significatur. Est enim Philoso-

Diodoro Crono placebat nihil moueri.

Nos semper viuere quomodo probet Cronus.

phi dicere, placere Diodoro, nihil moueri. Quod enim mouetur, aut mouetur in loco in quo est, aut in quo non est. Non est autem primum, neque secundum. nihil ergo mouetur. Si nihil autem mouetur, sequitur vt nihil intereat. Quomodo enim propterea quod non 15 moueatur quidquam in eo in quo est loco, neque in eo in quo non est, nihil mouetur: ita quoniam animal neque in eo tempore quo uiuit moritur, neque in eo in quo non uiuit. Nunquam ergo moritur. Quod si ita est, vt est eius sententia, semper uiuentes erimus. Ergo

Grammatici nomina non intelligunt.

res quidem non intelligunt Grammatici. restat ergo vt nomina intelligant. Num autem id rursus est planè nugatoriū? Nam primum quidem nihil habent artificij ad cognoscendam dictionem. Neque enim ab vlla arte didicerunt quod apud Sophoclem pastores dicentes 25 *ιαβαλῆμ*, lingua Phrygia dicunt *ιδῆ βασιλῆ*: sed id ab aliis audierunt. Nihil autem refert an barbaræ dictionis sis interpres, an eius quæ prolata est à lingua, est autem ex æquo nobis non familiaris. Deinde hoc quoque non potest fieri, cū sint dictiones numero infinitæ, & quæ apud alios alia habent nomina, cuiusmodi est *εσαεβαριζε*, pro *εσούριζε*. Sunt enim Syri barbari. & *ἄλομ*, id est totum, pro *πανῆς*, hoc est 30 omni vel vniuerso: est enim *ἄλομ* & *πᾶν* synonymum. & *ἔλκος*, id est vlcerus pro fistula. est enim fistula genus vlceris. Est itaque totum eius-

εσαεβαριζε μὲν ἄλομ ἔχομ εἰ χερί.

εἰ τελέχεια εἰ δὲν μάλομ sunt vocabula sciētia.

modi, *εσούριζε μὲν ἄλομ ἔχομ εἰ τῆ χερί*. id est, Fistula canebat Pan fistulas habens in manu. Et alioqui quomodo scient Grammatici nonnullas dictiones quæ sunt scientiæ, quomodo *εἰ τελέχεια* apud Aristotelem, aut *τόν ἦν εἶναι*, id est quod quid est esse? Aut quomodo intelligēt quam vim habeat apud Scepticos vox *ἔδεν μάλομ*, id est nihil magis, vtrum sit interrogatiua, an pronunciatū enuntians, & in quānam re ponatur, num in subiecto externo, an in nobis sita affectione.

Quid

Quid dicent etiam, ex aliquibus dictionibus aliquo composito poemate?

Ἡγάρε σοι διανοοῖσιν ὑπ' ἕρεσι διττῆς ἕρεσις

Ἐφθιρε, εἰ νεατῆρ μοῖραν ἔθικε φύσιμ.

Ἄρθρω εἰ ἀσπισθόντε βεβηκότα γῆα καθ' ὄλμῃ

Βᾶ(α) Ἰσοχεντῆρων ἄρχι περιερέφε).

Σμερδαλέα δ' ὑπ' ἄνερθεν ἀλώπικος ἄρχι Δοχαίης

Αἰών(α) χαλαρῶν σωδρομου ἀρμονίης.

Amatores enim quīnam sunt in montibus, & scutatus articulus, & 10 trochanteres, & præterea mortariolum, & vulpes & *δοχαίη*, id est, receptaculum, & æuum & harmonia, neque tropicè, neque historicè, sed propriè prolata nomina, etiam si millies animū aduerterint, non intelligent. Si ergo neque res sciunt neque dictiones: absque iis autem nihil est poësis aut vllum scriptum, non habent artem explicandi 15 ea quæ dicuntur apud poëtas & scriptores. Et alioqui si opus habemus Grammatica, ea opus habemus in optimis poematibus, minimè autem in prauis. Optimum autem poema ex eorum sententia est id quod est clarum ac dilucidum. Poëmatis enim virtus est claritas, & apud Grammaticam malum est quod est obscurum. Neque 20 ergo in optimo poemate est vsui, propterea quod non egeat expositione, vt quod sit clarum ac dilucidum: neque in malo, propterea quod eo ipso sit malum. Id autem de quo ita dissentitur vt de illo certum non feratur iudicium, minimè potest comprehendi. Grammatici autem ita dissentiunt in expositionibus sensus scriptorum, vt de 25 eo certum non ferant iudicium. comprehendi ergo non potest sensus scriptoris. & ideo Grammatica est planè inutilis. Sed hactenus quidem dictum sit aduersus eos qui hanc profitentur disciplinam. aliud autem fumens principium, dicamus quæ dicenda sunt aduersus Rhetores.

In poematibus non habemus opus Grammatica.

30 De Rhetorica seu arte dicendi. Cap. 18.

CUM quæ de Grammatica dicenda fuerant persecuti simus, est consequens dicere de Rhetorica, quæ est ars dicendi, vt quæ iam sit robustior & plus habeat virtutis, & plurimum valeat in foro & iudiciis. Sed quoniam essentiæ & non essentiæ communis est notio: nec horum aliquid aliud licet quærere, nisi prius sumpserimus quid sit id de quo quæritur, agè prius consideremus quidnam sit Rhetorica, ad hoc adducendo maximè insignes Philosophorum definitiones. Atq;

Quærendum est primum quid sit.

Plato

Rhetorica Platonica definitio. Plato quidem in Gorgia distinguendi & definiendi sequens rationem, videtur Rhetoricæ hanc dare definitionem ex compositione: Rhetorica est opifex persuasionis, per verba, & in ipsis verbis vim habens ac firmitatem, persuadens, non docens. illud quidem, Per verba, fortassis addens, quòd multa sint præter orationem quæ inter homines persuadeant, utpote diuitiæ, gloria, voluptas & pulchritudo. Senes quidē certè ex populo, apud Poëtā, licet hostili & infesto & planè alienato animo essent aduersus Helenā, ut quæ illis fuisset causa malorum, persuadentur tamen ab eius pulchritudine. cumque ea ad ipsos accederet, hæc inter se dicunt: 10

„ Pro tali tantos tanto sufferre labores

„ Tempore, Troianos Græcosque haud inuidiosum est.

Phrynes pulchritudo plus persuasit iudicibus quā oratoris oratio. Phryne quoque, ut aiunt, cum eam defendente Hyperide esset condemnanda, fracta tunica, & nudo pectore ad pedes Iudicum proluta, plus potuit propter formam persuadere Iudicibus, quā Patro- 15 ni vis dicendi. Idem est etiā in pecuniis, voluptate, & gloria. Vnumquodque enim eorū inuenimus ita persuadere, ut eorum quæ sunt bona & honesta sæpe nonnulla transilient. Non ergo inconsideratè ad persuasionem, quæ per ea fit, intuens Plato, dixit Rhetoricam esse opificem persuasionis, non quomodocunque, sed per verba. Porro 20 autem non quoniam verbis persuadet, omnino est Rhetorica. Nam

Rhetorica habet vim persuadendi præcipuè in verbis. & ars medendi, & quæ sunt eius generis artes, persuadent per orationem. sed si qua præcipuè in ipsis verbis vim habet subiectam, & non communiter. Nam & Geometria & Arithmetica, & ars quælibet genere contemplatiua, in verbis præcipuè habet vim & aucto- 25 ritatem. sed quando cum eis, non ad doctrinam pertinentem, sicut. Geometria, sed ad fidem faciendam appositam habet persuasionem, quod quidem est proprium Rhetoricæ. Xenocrates autem auditor

Rhetoricæ definitio secundum Xenocratem. Platonis, & Stoici Philosophi dicebāt Rhetoricam esse bene dicendi scientiam. aliter quidem Xenocrate accipiente scientiam, & anti- 30 qua lege pro arte. aliter autem Stoicis, pro eo quod est habere firmas ac stabiles comprehensiones. quæ quidem in solo existit sapientie. Dicere autem utriusque assumunt, ut differens ab eo quod est dif-

Sciētia aliter à Xenocrate, aliter accipitur à Stoicis. ferere: quando quidem hoc situm in compendiaria breuitate, & in accipienda & danda ratione, munus est Dialecticæ. Dicere autem, 35 consideratum in proluxa & amplè copioseque persequente ac pertractante oratione, est proprium Rhetoricæ. Vnde etiam Zeno Cit-

Zeno Cittiensis pugno as- ticius interrogatus in quo differat Dialectica à Rhetorica, manu cō- prehensa

prehensa & ea rursus expansa, In hoc, inquit, differt. in compressio- *similat Dialecticam, manui extense Rhetoricam.* ne quidem collocans rotundam & breuē Dialecticæ proprietatem: per digitorum autem expansionem & extensionem, artis dicendi facultatis tacitè significans amplitudinem. Aristoteles autem in primo 5 libro artis Rhetoricæ simplicius definit Rhetoricam, artem orationis. Et cum apud eum quærendo obiiceretur quòd ars quoque medendi est orationis quæ pertinet ad Medicinam, quidam respondentes dicunt, quòd ars medendi refert orationem ad aliquem alium finem, nempe sanitatem: Rhetorica autem est planè ars orationis. 10 Porro autem alias quoque definitiones adducit Aristoteles, de quibus non est nobis necesse dicere, quibus non est princeps institutum tractare de Rhetorica, nisi quod attinet ad intelligendam eius proprietatem pro tractanda à nobis contradictione. cuius statim ducetur principium ab exposita à nobis notione. Nam quoniam volunt 15 Rhetoricam esse artem aut scientiam dicendi aut orationis, efficientem persuasionis, ii qui eius definiunt notionem, nos quoque tentabimus hæc tria insequentes, docere, eam non posse consistere. Omnis ergo ars est collectio constans ex comprehensionibus exercitatis, & quæ accipiunt relationem ad finem vitæ vtilem. Rhetorica 20 autem non est collectio constans ex comprehensionibus, ut ostendemus. Non est ergo ars Rhetorica. Falsorum enim non sunt comprehensiones. Falsæ sunt autem quæ dicuntur Rhetoricæ contemplationes, quæ sunt huiusmodi. Secus quàm res habeat, Iudicibus est persuadendum. adulter est defendendus: sacrilego licuisse id facere 25 ostendendum: & ita sunt Iudices persuadendo in contrariam adducendi sententiam, eisque est mouēda ira aut misericordia. Quæ quidem non sunt vera, & ideo minimè possunt comprehendi. Non sunt ergo eorum cōprehensiones. Cum quo simul efficitur ut ne sit quidem Rhetorica. Quomodo ergo non dixerimus fodiendi muros 30 vllam esse artem, quæ suadeat muros sic esse fodiendos: & furandi artem quæ doceat oportere sic furari, & secare crumenā: (sunt enim falsæ & non decentes contemplationes) ita nec Rhetoricam existimandum est artificiosam habere substantiam, ut quæ huiusmodi præceptis labefactetur. Critolaus quidem certè Peripateticus, & diu antè 35 tē Plato, cum hoc vidissent, eam vituperarunt, ut quæ artificium esset potius improbum quàm ars. Præterea quoniam omnis ars aut habet finem firmum ac stabilem, ut Philosophia & Grammatica; aut eum qui est magna ex parte, ut ars medendi & ars gubernandi; oportebit *Plato et Critolaus vituperarunt Rhetoricam.* *Ars habet finem firmum & stabilem, aut qui est vtilis etiam* *rimum.*

etiam Rhetoricam, siquidem est ars, horum alterum profiteri. Sed neque firmum ac stabilem habet finem. Neque enim semper vincit aduersarios. sed nonnunquam alium quidem finem proponit orator: alium autem consequentem habet finem. Sed neque eum qui magna ex parte euenit, quandoquidem omnis orator si secum conferatur, sæpe magis vincitur quàm vincit, utpote quòd eius argumenta alter omnino infirmet ac refellat. Non est ergo ars Rhetorica. Et si contingit ut sit orator non particeps artis Rhetoricæ, non est ars Rhetorica. Contingit autem satis rectè fungi munere Oratoris eum qui non fuit particeps Rhetoricæ, sicut accepimus de Demade. Nam cum esset remex, constat eum optimum fuisse oratorem, & cum eo alios plurimos. Non est ergo ars Rhetorica. Quòd si non credimus eos fuisse tales, sed ad dicendum accessisse cum ad eum peruenissent habitum diuturno vsu & exercitatione: at nostro quidem certè tempore licet videre multos, qui & in iudiciis & in concionibus aptè dicunt & disertè, non norunt autem artificiosa præcepta Rhetoricæ. Et contrà, si ij qui accuratè ea tenent, & in dicendi arte multum laboris & operæ posuerunt, oratoris partes implere non possunt in foro & iudicio: non dicenda est Rhetorica artificiosa ratio ac methodus. Atqui, ut norunt omnes qui hodie viuunt, ij qui Sophistis & Rhetoribus dederunt operam, summè quidem se exercuerunt in dicendi artificio, in terra autem quæ est sub dio, cernuntur magis muti quàm pisces. Arte ergo non sunt aliqui oratores. Quòd fit ut mihi veniat in mentem eos ridere, quando respondentes huic argumento quo refelluntur, dicunt quòd sicut coti non est à natura insitum ut secet, sed gladium acuens eum parat ad secandum: ita ipsi quidem non possunt dicere, propterea quòd non sint assueti: alios autem arte prouehentes, efficiunt Oratores. Non viderunt enim viri illi præclari, quanta comparationis huius sit dissimilitudo. siquidem cos quam habet artem, eam non tribuit ei qui est proximus. Critolaus autem & Academici, inter quos est Clitomachus & Charmidas, solent ipsi quoque hæc dicere. Artes quidem non expellunt ciuitates, ut quæ sciant eas vitæ valde esse vtilis: quomodo nec œconomicos expellimus ab ædibus, nec bubulcos à grege. Omnes autem dicendi artem, tanquam infestissimum hostem, vbique persequuntur & vndiq; eiiciunt. ut legislator Cretensis, qui insulam ingredi prohibuit eos qui in dicendo se iactant & arroganter sibi placent. Spartanus autem Lycurgus, ut qui Thaletis Cretensis esset æmulator, Spartanis eandem.

Orator est etiam qui nescit Rhetoricam.

Demades non erat peritus artis dicendi.

Qui Rhetorica diu dederunt operam non implent partes oratoris.

Rhetorica non rectè coti comparatur.

Critolaus. Clitomachus. Charmidas. Artes vtilis non expelluntur à ciuitatibus.

Cretensis legislator Creta expulit Rhetoricam.

dem sanxit legem. Quam ob causam longo post tempore adolescentem qui apud exteros in arte dicendi studium & operam posuerat, reuersum punierunt Ephori, adiecta causa condemnationis, quòd ad fallendam ac circumueniendam Spartam se in dolo dicendi genere exercuisset. Ipsi què perpetuo odio habuerunt Rhetoricam, semper autem simplici vsi sunt breuitate. Vnde etiam qui ab eis aduersus Athenienses omnium suffragiis electus erat legatus ad Tisaphernem, cum Athenienses prolixa & varia vterentur oratione, baculo duabus lineis in solo descriptis, altera quidem recta & parua, altera verò longa & incurua ac obliqua, Ex his, inquit, ô Rex, vtram mauis eligeres per longam quidem & incuruam lineam, Rhetoricæ innuens fucum & suaue lenocinium: per breuem autem simul & rectam, simplicem & compendiarium scopum què rectà attingentem sermonem. Propter quem, non solum apud suos sed etiam apud exteros persequuntur fugant què superuacaneam dicendi rationem. Chiorum quidem certè legatum, qui ut Chiis frumentum exportare liceret rogabat, quoniam in rogando prolixa fuerat vsus oratione, re infecta amandarunt. Misso autem altero qui egit compendiosus, Chios enim premebat necessitas, concesserunt. Is enim ostensa eis arcula, dixit ipsam opus habere farina. & tamen eum quoque reprehenderunt tanquam nimis loquacem. Inanis enim ostensa arcula satis indicabat Chiorum petitionem. His motus Ion Grammaticus de iis dixit,

„ Non fortis est verbis Lacena ciuitas.
 „ Sed cum irruit recens Mars in exercitum,
 25 „ Senatus imperat, manus què conficit.

ut qui optimè quidè consultant, oderint autem Rhetoricam. Quamobrem si artes quidem non eiiciunt ciuitates, eiecerunt autem Rhetoricam: non est in numerum artium referenda Rhetorica. Nam retorquere quidem, & dicere quòd philosophos exterminarint quædam Græcæ ciuitates, stultum est. Nam primum quidem in hoc non possunt præbere testimonium, sicut in Rhetorica, ij qui colligunt contrarium. Deinde etiam si Philosophiam quædam eiecerunt ciuitates, non vniuersam in genere eiecerunt, sed quasdam hæreses: utpote hæresim Epicuream, ut quæ esset magistra voluptatis: Socraticam autem, ut quæ Deos vituperaret ac vilipenderet. At prius dictæ ciuitates, non aliquam quidem recusarunt Rhetoricam, aliquam verò admiserunt: sed communiter vniuersam coegerunt à suis excedere finibus. Accedit ad ea quæ dicta sunt, quòd si ars est omnino Rhetorica,

Lycurgus tulit legem ne Spartæ doceretur Rhetorica.

Ephori punierunt adolescentem qui apud exteros didicerat Rhetoricam.

Lacedæmoniorum legatus apud Tisaphernem duabus lineis descriptis Rhetoricam, & breuè orationem.

Chiorum legati Lacedæmone in annonæ caritate.

Ion Grammaticus quid dicat de Lacedæmoniis.

Philosophiæ quasdam hæreses eiecerunt quædam ciuitates, non omnem Philosophiam. Socratica hæresis. Epicurea hæresis.

torica, aut ei qui ipsam habet erit utilis, aut ciuitatibus, vt cæteræ artes. Sed neq; ei qui ipsam habet, neque ciuitatibus est utilis, vt ostendimus. Non est ergo ars. Atque ei quidem qui eam habet non est utilis. Nam primùm quidem necesse habet volutari in foro & in tabulariis & literarum repositoriis, & velit nolit versari cum improbis, & vaftris impostoribus, & calumniatoribus, & in eundem locum conuenire. Deinde etiam pudoris ei parua est habenda ratio, ne astutioribus videatur dignus qui contemnatur. Deinde dicendum est confidenter, & tanquam arma obiicienda est audacia, vt aduersariis sit formidabilis. Oportet etiam eum esse impostorem & præstigiatorem, deinde etiam esse educatum in rebus pessimis, nempe in furtis & adulteriis, & in ingrati animi crimine aduersus parentes, vt agendo ea possit quando opus est arguere, & rursus ea conturbare ac tenebras offundere. Deinde multos habere inimicos, & odio esse omnibus: aliis quidem, quoniã fuerunt aduersarij: aliis verò, vt qui sciant quòd quomodo mercede conductus alios malè affectit, ita etiã ipsos longè maiori lucro inescatus sit affecturus. Ad quæ accedit, quòd perpetuò est anxius, & prædonis instar aliquando fugit: aliquando verò insequitur: adeò vt noctu diuq; laborans vexetur ab iis quibus sunt negotia: plenam autem habeat vitam luctu & lachrymis, cum alij quidem ducantur in carcerem, alij verò ad equuleum. Est ergo ei qui ipsam habet noxia Rhetorica. Sed neque est utilis ciuitatibus. Leges enim sunt vincula ciuitatis: & vt si interierit corpus, interit anima: ita sublatis legibus pereunt etiam ciuitates. Theologus itaq; Orpheus ostendens quàm eæ sint necessariae, dicit,

„ *Tempus erat quo homines inter se carne parabant*
 „ *Morsa vitam, epulas sumens maiorque minorem*
 „ *Conuiuabatur.* Nam cum nulla lex dominatum obtineret, vnusquisque ius habebat in manibus: & sicut

„ *Piscibus atque feris auibusque volucris, esse*
 „ *Se inter se fuerat concessum. nam locus nullus*
 „ *Iustitiæ inter eos non est.*

Donec Deus eos miseratus, Deas misit quæ leges ferrent: quas magis admirati sunt homines, propterea quòd se inter se comedendi coërcuerint iniuriam, quàm quòd vitam fructibus humanam redderint & mansuetam. Hinc etiam apud Persas, qui sunt paulò elegantiores, lex est, vt cum Rex apud eos excesserit è viuis, quinque deinceps dies absque lege vitam agant: non vt sint infelices, sed vt re-

ipfa

Rhetorica nõ
est utilis ipfis
oratoribus.

Rhetorica
inutilis ciuita-
tibus.

Leges sunt
vincula ciuita-
tis.

Legifera
Dea fruges
quoque dede-
runt homini-
bus.

Persæ post
mortem regis
quinque dies
viuunt sine
legibus.

ipfa discant quantum malum afferat viuere nullis legibus, vt sint Regum custodes fideliores. Sed Rhetoricã accersita fuit aduersus leges. Huius autem rei magnum est indicium, quòd apud Barbaros, apud quos vel non est omnino vel rarò est Rhetorica, leges firmæ maneat & immobiles: apud eos autem qui ipsam admittunt, quotidie nouæ ferantur, sicut apud Athenienses. Nam vt dicit Plato poetã veteris comœdiæ, Si quis peregrè abfuerit tres menses, non amplius agnoscit ciuitatem: sed non secus atque eos qui noctu ambulat, transire dicit præter mœnia, tanquam quosdam tabellarios: vt pote quòd, quantum ad leges attinet, non sit eadem ciuitas. Est autem perspicuum eam esse aduersus leges, ex iis quæ ponuntur in malis artibus. Nam aliquando quidem suadent attendendum esse scriptum, & verba legislatoris, vt quæ sint aperta, & nulla opus habeant expositione. Aliquando autem contrã, neque scriptum neque verba, sed sententiam esse sequendam. Neque enim qui vult puniri eum qui ferrum alicui intentauit, eum qui quomodocunque intentauit censet puniendum, vt annulum: vel qui cuiusmodicunque, vtpote acum: sed eius animum esse puniendum, cuius ea fuit audacia vt vellet hominem occidere. Iubent autem nonnunquã leges legere truncatas, & ex iis quæ restant alium sensum componere. Sæpe autem ambiguas quoque distinguunt dictiones, confirmantes significatum quod est eis conducibile. aliaque faciunt innumerabilia ad euertendas leges. Vnde etiam Orator Byzantinus rogatus quomodo se habeat lex Byzantinorum, Vt ego volo, inquit. Quomodo enim qui ludunt calculis, per manuum velocitatem spectatorum furtim præstringunt oculos, ita Oratores cum per astutiam Iudicum animis tenebras offuderint, lege suffragia & calculos subripiunt. Præter leges quidem scripta decreta, nemo est ausus promulgare nisi Oratores. Id quidem certè quod scriptum fuerat aduersus Ctesiphontem, multum vociferans & verborum se iactans portentis furripuit Demosthenes. Vnde etiam Æschines, Mala, inquit, consuetudo irrepfit in iudicia: Accusator quidem respondet ac se defendit: Reus autem accusat: Iudices autem coguntur ferre sententiam de iis de quibus non sunt iudices. Sed si contra leges est Rhetorica, cum in nulla re sit utilis, est etiam noxia. Sed neque Oratores qui dicendo populi regunt animos, ad bonum prodeunt ciuitatis. sed quam habet rationem ad Medicum Pharmacopola, eam habet Orator ad eum qui est præditus scientia administrandæ ciuitatis. Multos enim prauè docet lo-

quens

Nouæ leges
quotidie fe-
rantur vbi est
Rhetorica.

arydes

Rhetorica est
aduersus le-
ges.
Rhetorice
male artes.

Orator By-
zantinus By-
zantinorũ le-
gem dixit se
habere vt
ipse vellet.

Oratores cõ-
parantur iis
qui ludunt cal-
culis.

Demosthenes
pro Ctesiphõ-
re.

Æschines
aduersus Ctes-
iphontem.

Oratoris ad
politicum ea-
dem est ratio,
quæ pharma-
copolæ ad me-
dicum.

*Oratores si-
miles nutri-
bus.*

*Duplex Rhe-
torica, bona
& mala.*

*Oratoris
Rhetorica
abutentis, &
pugilis patrē
verberantis
comparatio.*

*Orator con-
trarias exer-
cet orationes.*

*Materia in
quā versatur
Orator.*

*Rhetorica
malum artifi-
cium.*

quens quæ sunt eis grata: & calumniis eos abalienat aduersus ciues optimos ac præstantissimos. Nam verbis quidē, & quam de se præbet opinione, pollicetur se omnia facturum pro bono publico: re vera autem ex nulla re bona & sana parat alimentum, similis nutricibus, quæ buccellam dantes infantibus, totum deuorant. Atque hæc quidem de Rhetorica in eam inuehendo dicuntur ab Academicis. Quare si neque ei qui ipsam habet, neque propinquus est utilis, non est ars. Sed ad hæc respondententes dicunt nonnulli, quòd cum duplex sit Rhetorica, alia quidem bona & honesta, & quæ est inter sapientes: alia autem quæ est inter mediocres, accusetur non bona & honesta, sed improborum Rhetorica. Nonnulli autem vtuntur etiam exemplis. Quomodo enim pugil qui verberat patrem, non ideo patrem verberat quòd sit peritus artis pugnandi, sed propterea quòd sit prauis moribus: ita qui in dicendi arte se exercuit, & ea vtitur aduersus patriam & leges, non est eiusmodi propter Rhetoricam, sed propter suam prauitatem. Priores autem non animaduertunt, quòd inuiti concedunt non esse Rhetoricam. Nam cum nullus inueniatur sapiens, aut rarò inueniatur, oportebit etiam eam quæ est in sapientibus Rhetoricam, aut non esse, aut esse raram. Secundis autem dicendum est: Diffimile est exemplum iis de quibus in præsentia quaeritur. Decertatio enim non docet ea vti ad malum, vtpote ad verberandum patrem. Rhetorica autem hoc docet tanquam præcipuum munus, nempe quemadmodum dicendo ex paruis magna faciant, ex paruis autem magna: & quemadmodum iusta videantur iniusta, iniusta autem iusta. In summa autem cum constet Rhetorica ex contrariis quæ ab ea dicuntur, non contingit dicere alium quidem esse bonum & honestum Oratorem, aliū verò minimè. Cuiusmodicunque enim sit Orator, debet omnino contrarias meditari & exercere orationes. In contrariis autem est etiam iniustum. Omnis ergo Orator, cum sit iniustitiæ patronus ac defensor, est etiam iniustus. Atque quòd Rhetorica quidem non sit ars dicenda, ex his est manifestum. Post hoc autem consideremus etiam, ex materia in qua versatur, eam non posse consistere. Quanquã hoc caput fuit à nobis prius traditum cum ageremus aduersus Grammaticos. Nam si in oratione versatur Grammatica: non est autem aliquid dictio, neque oratio quæ constat ex dictionibus, vt ostendimus, propterea quòd non sit id cuius non sunt partes, consequetur etiam Rhetoricam non posse consistere. Dicendum est tamen, primum quidē, quòd non si in oratione versatur Rhetorica,

torica, omnino est artificiosa: sed si in ea quæ est utilis. Quomodo enim cum sint diuersa venena, & alia quidem sint letifera, alia verò salutaria, qui in mortiferis quidem versatur habitus, nec est ars, nec medicina, qui autem in salutaribus, est & ars & vitæ utilis: ita etiam cum ex orationibus alia quidem conferant, alia verò sint noxiæ: si non in vtilibus versetur Rhetorica, sed in noxiis, præter id quòd non erit ars, erit etiam prauum artificium. Prius autem ostendimus quòd maximè noxias suscipiat orationes. Non est ergo ars. Porrò autem quomodo vis calumniandi & facultas populum agitandi in concionibus, in dicendo se exercent, nec sunt artes: perspicuum est quòd etiam Rhetorica, quæ eo solo censetur quòd in dicendi facultate studium posuerit, ars non erit. Atqui calumnia & facultas agitandi populum in concionibus, in dicendo se exercent, nec sunt artes: ergo nec Rhetorica. Ad hæc accedit, quòd nec hoc quidem sit proprium Rhetoricæ, sed etiam cuiusuis quæ est rationis particeps disciplinæ. Ars enim Medicinæ bene dicit de suis contemplationibus: & Musica de musicis. Quamobrem quomodo vnaquæque earum non est Rhetorica propterea quòd dicit, ita nec ea de qua quaeritur. Vt semel autem dicam, neque bonam dictionem probat ac confirmat Rhetorica. Neque enim nobis ostendit quo hoc fiat artificio, vtpote quòd bona vtatur dictione, primum quidem qui non declinat ac vitat ea quæ dicuntur ex consuetudine, vt ostendimus aduersus Grammaticos: deinde nec certò tenet rem de qua intelligitur. Vaga enim & incerta est dictio si hæc ignorentur. Quamobrem ad hoc aspicientes, vnunquenque bonum dicimus esse oratorem eorum studiorum in quibus se exercet. Præterea is quoque qui considerat quænam dictiones impositæ sunt ex consuetudine, & quænam ex opinione, vnicuique reddit id quod est ei appositum ac congruens. Nam balneum quidē dictum est ἀνδρείου, id est virile, ex consuetudine, propterea quòd viros lauet. Diues autem beatus, & mors malū, ex opinabilibus. Nam & quòd mors sit malum, & diuitiæ bonum, est ex iis quæ sunt incerta & opinabilia. Dictione autem rectè vtetur qui comprehenderit quàmnam ob causam dictionum fiant metalepSES, id est in significatione transmutationes: nempe vt vel non recto ductu verba proferrantur, recto verbo afferente offensionem: vel pro re aliqua apertè declaranda, vt cum causam transmutamus in efficiens: signum autem in declarans aut significans. Atque si Rhetores quidem, vt dixi, de his aliquam traderent artem, fortasse & bene dicere, elegantemque

& orna-

ὁχλοκοπικῆ

ὁχλοκοπικῆ

Artis cuiuslibet est bene dicere, nō solum Rhetoricæ.

Rhetorica nō probat bonam dictionem.

ῥέμεται.

Balneum cur dicatur ἀνδρείου.

& ornatam dictionem haberēt à Rhetorica. Nunc autem cū hanc nequaquam attingant contemplationem: aut si attingant, non attingunt ex Rhetorica: dicendum est non esse Rhetoricæ bonis ac elegantibus vti dictionibus. Dictionem autem per se nec est bona nec mala. Huius rei autem est signum, quòd si eadem dictionem à viro probo & honesto dicatur, offendamur. si autem à Mimo qui risum mouet, minimè. Quamobrem quando dicet Rhetor se bonam struere dictionem, vel hac ratione id facere dicitur, quòd struat dictionem quæ res significet vtilis, vel quæ ostendat qualis sit, si purè Græcè loquamur, vel quæ efficaciter ac breuiter & appositè ad probandū & confirmandum res significet. Sed neque quòd struat dictionem quæ significet res vtilis. De his enim rebus nihil sciunt Rhetores. sed neque quòd ostendat quæ sit purè Græca. est enim hoc commune eorum qui attendunt consuetudinem, & artes liberales. Neque quòd eam quæ res significet dilucidè & breuiter & appositè ad probandum ac confirmandum. Contrà enim, periodum & epiphonema volentes dicere Oratores, & vocalem cum vocali non collidere, & similiter desinentem declinare sententiam, arcentur ne clarè dicant ac dilucidè, & ne sit breuis ac compendiosa rerum interpretatio. Non est ergo Rhetoricæ bonam struere dictionem, & bene dicere. Et hoc quòd sit concessio, si quis elegerit eiusmodi phrasim & dicendi rationem, primum quidem, propterea quòd ea non cadat in communem usum vitæ (nemo enim nostrum ita loquitur vt Oratores in foro ac iudiciis) irridebitur. Quinetiam illi ipsi quoque cū recesserint à forensi vsu & actione, apud propinquos alio vtuntur sermone. Deinde, vt dixi, affert etiā offensionem attentè & rhetoricè dicere. Transferenda sunt autem quæ prius dicta sunt, aduersus Grammaticos vtentes analogia: & docendum, ab iis qui volunt bene dicere, magis attendendam esse consuetudinem quàm artem aliquam curiosam & superuacaneam. Nunc autem transeamus, & à fine Rhetoricæ sumamus argumenta. Rursus ergo dicendum est, quòd si nullus sit finis Rhetoricæ, nihil est Rhetorica, propterea quòd omnis artificiosus habitus referatur ad aliquem finem. Non est autem aliquis finis Rhetoricæ, vt ostendemus. Non est ergo aliqua ars Rhetorica. Atque plurimi quidem, iique præstantissimi & doctissimi, extremum munus dicunt esse Rhetoricæ, persuadere. Eo enim spectans Plato, dixit eam esse vim persuadendi verbis: & Xenocrates eam esse opificem persuasionis: Aristoteles autem, vim contemplandi eius quod contingit

Dictionem per se nec est bona nec mala.

Dictionem bonam struere quomodo dicatur aliquis.

Orator irridetur qui domi ita loquitur vt in foro & iudicio.

ἀναλογιστής.

Artificiosus omnis habitus referatur ad aliquem finem. Finis Rhetoricæ diuersus à diuersis statuitur.

tingit esse probabile. Aristo verò familiaris Critolai, scopum quidè dicit ei esse propositum, persuasionem: finem autem, eam assequi. Hermagoras autem dicebat esse perfecti Oratoris officium, ciuilem quæstionem propositam tractare, quantum fieri potest, aptè ad persuadendum. Athenæus verò vim dicendi dicit esse Rhetoricam, quæ scopum sibi proponit persuasionem auditorum. Isocrates autem dicit Oratorum non aliud esse institutum, quàm scientiam persuadendi. Vnde nos quoque eorum insistentes vestigiis, protinus dicebamus, quòd ἰσθάνομαι, id est id quod est appositum ad persuadendum, appellatur tribus modis. Vno quidem modo id quod est euidenter verum, & veri procreans visionem, nos attrahit ad assensum. Alio autem modo id quod est falsum, & veri procreans visionem, nos attrahit ad assensum. quod quidem solent εἰνός, id est verisimile, appellare Rhetores, eo quòd sit εἰσινός τῷ ἀληθεί, id est simile vero. Tertio autem modo id quod est commune veri & falsi. Cū tot autem modis dicatur ἰσθάνομαι, id est probabile & aptum ad persuadendum, rogandi sunt Rhetores, quoniam ex his probabilibus existimāt Rhetoricam quærere persuasionem: & in quoniam ex iis volunt eam suo vti artificio. an in eo quod est euidenter verum: an in falso quod est veri simile: an in eo quod versatur in vtriusque cōmunitate. Sed fieri quidem non potest vt eam quærat in eo quod est euidenter verum. hoc enim ex seipso persuadet, & nos attrahit ad assensionem, aded vt sit superuacanea quæ in ipso consistit à Rhetorica persuasio. & quomodo nulla opus habemus arte ad persuadendum quòd nunc sit dies, vel quòd ego nunc disputem, cū res sint euidentes, & quæ ex se possunt deprehendi: ita neque vt assentiamur eum eadem fecisse qui in ipsa cæde est deprehensus, opus est Rhetorica. Et alioqui si id quod est apertè verū, quatenus est probabile, contemplatur Rhetorica, omnino etiā contēplabitur id quod non est probabile. ea enim ratione sumitur ex ea quàm inter se habent habitudine. Et qua ratione qui comprehendit sinistrum, necessariò etiam assequitur id cuius est sinistrum: ita etiam qui discernit probabile verum ab eo quod nō est eiusmodi, habet etiam notitiam veri non probabilis. Quoniam ergo quidquid est verum, cuiusmodicunque sit, aut est probabile aut improbabile, sequetur Rhetoricam contemplari quidquid est verū, & sequetur etiam vt contēplatur quidquid est falsum. Qua enim ratione qui discernit probabile, necessariò etiam discernit improbabile: ita etiā qui omne verum agnoscit, assequitur etiam quidquid ei ad-

Probabile quot modis dicatur.

ei aduersatur, hoc est falsum. Quod si ita est, erit Rhetorica cognitio verorum & falforum. Sed non ita est. Nec ergo contemplabitur id quod est ex se verum. Porro autem proficitur etiã defendere ea quæ sibi inter se aduersantur. Quæ autem sibi inter se aduersantur, non sunt vera. Non ergo id quod est verum quærit & sibi proponit Rhetorica. Sed nec falsum. nulla enim ars stat in falso. Sed necesse est Rhetoricam quæ hoc persequitur, vel non esse artē, vel prauum esse artificium, & simul easdem rursus occurrere dubitationes. Si enim versatur in falso probabili, omnino sciet etiam nō probabile. Quoniam ergo quidquid est falsum, est vel probabile, vel non probabile, omnino falsi erit scientia, & ideo etiam cuiusuis veri. Quo fit ut ea minimè differat à Dialectica. quod quidem multis modis est absurdum. Verum enim uero si ea defendit quæ sibi inter se aduersantur, quæ autem sibi inter se aduersantur, non sunt falsa: nequaquam falsum contemplabitur. Præterea si verisimile est quod multa præbet ad verum argumenta, & ab eo non longè abest: id autem quod ei aduersatur, est quod pauca & rara habet argumenta ad hoc ut sit verum, omnino Rhetorica quæ argumentatur in contrariū, non magis scopum sibi proponit id quod est verisimile, quàm quod ei aduersatur. Sed neque persequitur id quod est commune veri & falsi. In eo enim est falsum annexum: & est absurdum, artem uti falsis: & simul etiam sequitur eo modo quo prius ostensum est, quòd ipsa scientia sit verorum & falforum, cum res non ita habeat. Sed si nec verum nec falsum, neque quod est utriusque commune, contemplari potest Rhetorica, præter hæc autē nihil est probabile quod possit persuaderi, non est Rhetoricæ officium persuadere. Atque nos quidem volumus uti his argumentis, alij verò aliis. Dicunt enim: Siue Rhetorica est ars, siue non, quomodo habet finem communem eius qui non est Orator? Multi enim sunt qui persuadent propter diuitias, aut pulchritudinem, aut gloriam, ut prius ostendimus. Sæpe autem cum dictæ sunt orationes, & ab eis persuasi sunt Iudices, nihilo minus adhuc manent Oratores alium finem expectantes, & manentes precantur. Non est ergo persuadere finis Rhetoricæ, sed id quod ipsum sequitur. Et alioqui oratio rhetorica aduersatur persuasioni. Nam primùm quidem ea est affectata & superuacanea. Offenduntur autem multi oratione huiusmodi. Deinde oratio quæ non est clara & dilucida, minimè est apta ad persuadendum. Oratorum autem oratio quæ fita est in periodis & enthymematibus, minus est clara ac dilucida.

Persuadere non est proprius finis oratoris.

Oratio rhetorica aduersatur persuasioni.

cida. Non est ergo apta ad persuadendum oratio quæ proficitur à Rhetorica. Præterea oratio quæ Iudices reddit beneuolos, ea est apta ad persuadendum. Beneuolos autem reddit, non Rhetorica, sed simplex, & quæ priuati hominis exprimat speciem. Nam Oratoris quidem orationi aduersantur omnes, ut qui eius inuideant excellentiæ. Nam etsi quæ iusta sunt probet Orator, videntur non propter rerum naturam, sed propter Oratoris calliditatem, quæ non sunt iusta eis apparere talia. Priuati autem hominis orationi, ut quæ sit imbecilla, fauet quilibet: & rei minus iustæ conciliat opinionem quòd sit magis iusta, quòd eam astruat homo simplex & priuatus. Quam ob causam Atheniensibus olim non erat permissum adhibere patronum qui defenderet eorum causam qui iudicabatur in senatu Areopagitarum: sed vnusquisque, pro viribus, absq; vllis verborum strophis aut vlla calliditate, pro se verba faciebat. Præterea si crederent Oratores se vim habere persuadendi, oporteret eos nec misericordiam, nec iram, neque vlla alia mouere eiusmodi, quæ minimè quidem persuadent, sed Iudicum mentem circumscribunt, & iuri offundunt tenebras. Atque quòd persuadere quidem non contingat esse finem Rhetoricæ, ostensum est. Nonnulli autem dicunt hoc non esse eius finem: sed inuenire ea quæ posse dici contingit. Alij autem, Iudicibus eam de rebus indere opinionem quam velint ij qui dicunt. Alij autem utile. Alij vero vincere. Quorum primis quidem dicendum est, Si ea quæ dici posse contingit in causis, inuenire proficitur Rhetorica: aut ea quæ vera sunt, aut quæ dici possunt proficitur. Nō autem vera. Oporteret enim eos habere regulam discernendi vera & falsa: quod non habent. Nec ea quæ dici possunt. Vera enim ignorant, nec ea quæ dici possunt agnoscent. Non est ergo Rhetoricæ inuenire ea quæ rei insunt, & quæ de ea dici possunt. Neq; verum est quòd Rhetorica nihil sit aliud quàm inuenire ea quæ dici posse contingit. Qui itaque hunc dicit esse finem, perinde est ac si dicat Rhetoricam esse finem Rhetoricæ. Neque id propter quod se omnia facere dicit Orator, illud erit finis. Non quidem certè propter argumenta quæ contingit posse dicere, omnia agit Orator: sed propter id quod sequitur post argumenta. Non est ergo illud finis. Præterea quem finem opus habet ut assequatur Orator, eum etiam ut assequatur opus habet qui eum conduxit priuatus. At priuatus non hoc contendit assequi, ut quæ dici posse contingit inueniat, sed aliquid aliud. Illud ergo erit finis, non autem inuenire ea quæ dici posse contingit.

Beneuolos auditores quam reddat oratio.

In senatu Areopagitarum non adhibebatur patronus.

Inuenire quæ dici possunt in causa, sitne finis Rhetoricæ.

Indere iudici quam vult opinionem, sine fine Rhetoricæ.
utile sine fine Rhetoricæ.
utile est finis omnium artium.
vincere sine fine Rhetoricæ.
Rhetoricæ quænam sint partes.
Rhetoricæ partium diuersi sunt fines.
Si in iudiciali finis sit iustum, quænam sequantur absurda.

Sed neque Iudicibus eam de rebus indere opinionem quam volunt ij qui dicunt. Hoc enim nihil differt ab eo quod est persuadere. nam qui persuasit, eam quam vult opinionem indidit Iudicibus. Nos autem ostendimus persuadere non esse finem Rhetoricæ. Quare nec opinionem indere. Sed neque vtile, vt nonnulli voluere. Nam quod 5 partis est finis, non fuerit hoc finis totius. Partem autem Rhetoricæ, generis deliberatiui finem, Rhetores dicunt esse vtile. Non est ergo finis totius Rhetoricæ. Et quod totius artis est communiter finis, hoc esse non poterit solius Rhetoricæ. Vtile autem est omnium in vita artium finis. Non est ergo hoc proprium Rhetoricæ. Restat ergo vt 10 vincere sit eius finis. quod rursus non potest esse. Qui enim sæpenumero non assequitur Grammaticæ finem, non est Grammaticus: & qui sæpenumero non assequitur Musicæ finem, nõ est Musicus. Ergo & qui sæpenumero non assequitur finem Rhetoricæ, non est Rhetor aut Orator. Orator autem sapius vincitur quàm vincit, & eo sapius 15 quo est eius maior vis in dicendo, cum ad eum concurrant qui malas & iniquas habent causas. Non est ergo Orator. Præterea qui Rhetoricæ finem non fuerit affecutus, minimè laudabitur. Oratorem autem nonnunquam victum laudamus. Non est ergo finis Rhetoricæ vincere. Quamobrem si neque materiam habet Rhetorica in qua 20 artem exerceat, neq; finem ad quem referatur, non potest esse Rhetorica. Sed nec materiam habet nec finem, vt ostendimus. Non est ergo Rhetorica. Præterea autem moueri possunt dubitationes etiam ex eius partibus. Rhetoricæ autem partes esse dicunt, Iudiciale, deliberatiuam, & laudatoriam. Earum autem, iudicialis quidem finem 25 esse, iustum: deliberatiuæ autem, vtile: laudatoriæ autem, honestum. quod quidem statim est dubium. Si enim aliud est causa iudicialis, & aliud deliberatiua, & non idem quod laudatoria: causæ iudicialis & deliberatiuæ non erit idem finis: & eius finis non erit finis causæ laudatoriæ, & contrà. Quoniam ergo deliberatiuæ finis est vtile, id non 30 erit finis iudicialis: Iudicialis autem finis erat iustum. Non est ergo iustum vtile. Et rursus, quoniam vt hæ partes inter se differunt, ita etiam different fines: quatenus laudatoriæ quidem finis est honestum, iudicialis autem iustum: potest esse honestum non iustum, & iustum non honestum. quod quidem est absurdum. Præterea si totius 35 Rhetoricæ finis est persuadere, iudicialis autem iustum, & laudatoriæ honestum: non erit omnino iustum probabile & aptum ad persuadendum: neq; vtile: neque honestum. quod quidem pugnat cum eo quod

eo quod Rhetorica perpetuò querat & sibi proponat persuadere. Et alioqui in iudiciali aut per iustas solùm orationes ad finem Iudices trahet Rhetorica: aut per iustas simul & iniustas. Sed si per iustas quidem solùm, fiet virtus. Non est autem virtus, quæ sibi tanquam scopum proponit persuadere ad vulgus: siquidè in ea persuasione multa sunt quæ dicuntur temere, & appositè ad fallendum. Non est ergo ei à natura insitum, vt per solas iustas orationes ducat ad finem auditores. Sed nec ex contrariis constabit orationibus, cum ea iustum semper persequatur. Si non sit autem contraria oratio, nec erit quidè 5 Rhetorica. Quamobrem nec hac ratione iustis solùm vtetur orationibus, quando quidem erunt iniusta. & rursus si non sit oratio contraria, non poterit consistere. Restat ergo vt ea ingrediatur per vtrūque. quod quidem prioribus est multo absurdus. erit enim simul & virtus & vitium: quod fieri non potest. Non est ergo dicendum iudiciale esse Rhetoricæ partem, cuius finis sit iustum. Ad ea quæ dicta sunt accedit, quòd si Orator iustum proponit Iudicibus ostendere in iudiciali parte Rhetoricæ, aut iustum quod ostendit, ex se apparet & de ipso constat: aut est dubitabile. Sed ex se quidè non dixerint apparere. In hoc enim non consistit oratio rhetorica, si id sit 15 eiusmodi de quo non dubitetur. Restat ergo vt sit dubitabile: quod rursus est dubium. Tantum enim abest vt qui argumentantur in contrarium, soluant dubitationem, vt etiam ex contrariis eam alligent & adstringant, Iudicum animis offundentes tenebras. Huius rei fidem facit quæ de Corace apud multos narratur historia. Nam cum adolescentens teneretur desiderio Rhetoricæ, ad eum accessit promittens 25 se ei daturum mercedem quæ ab ipso fuisset constituta, si primam vicisset litem. Pacto autem conuento, & iam ostendente adolescente se satis eruditum, Corax quidem poscebat mercedem: ille autem contradicebat. Ambo autè ad iudicium accedentes, litigabant. quo 30 tempore dicunt primum Coracem tali vsum esse argumentatione, dicendo, quòd seu vicerit, seu nõ vicerit, debeat accipere mercedem. Si vicerit quidem, quia vicit: si autem victus sit, propter pactum conuentum. Spondit enim aduersarius se ei daturum mercedem, si vicisset primam litem, quam ex eo quòd vicerit, debet ex promisso se liberare debito. Cum autem strepitum edidissent Iudices, vt qui iusta diceret, respondens Adolescens, eodem argumèto nihil mutans vsum est. Nam siue vicerem, inquit, siue victus fuero, non debeo dare mercedem Coraci. Si vicerim quidè, quia vici: si victus autem fuero,

Coracis historia.

*Mali corui
malum ouum.
καρξ, cor-
uus.*

*Orator non
potest lauda-
re.*

*Laus unde
sit ducenda.*

ex pacto conuēto. Promisi enim me daturum mercedem, si primam
litem vicero: victus autem non reddam. Assensionem autem sustinē-
tes, & rei exitum non inuenientes Iudices, propterea quòd Rhetori-
cæ orationes essent eiusdem ponderis, vtrunquē expulerunt à tribu-
nali, acclamantes, Mali corui malum ouum. Quod autem dicitur de 5
parte iudiciali, id ipsum dici potest etiam de parte deliberatiua, ne
prolixa vtamur ratione. Nam pars quidē laudatoria, præter id quòd
in easdem cadat dubitationes, certa etiam caret ratione ac metho-
do. Nam quoniam nec omnes homines volunt laudari, nec iisdem
de rebus, oportet eum qui est rectè laudaturus, scire quemadmodum 10
fit affectus is qui laudatur. Non autem quæcunque est ex altero mo-
tio, accipienda est alteri. Et alioqui non tradiderūt Rhetores certam
viam ac rationem, per quam sciamus quando & quænam sit laudan-
dus. Non ergo potest fieri vt rectè laudemus ex Rhetorica. Aut au-
tem propter bona quæ non sunt, videntur autem esse: aut propter 15
bona quæ sunt re vera, laudabit Orator. Non autem propter ea quæ
non sunt: corrumpunt enim & perdunt eos qui laudantur. Neque
propter ea quæ sunt: ea enim ignorat, cum etiam à Philosophis pro-
pter nondum definitam de eis controuersiam non possint compre-
hendi. Non potest ergo aliquem laudare Orator. Qui autē nesciunt 20
propter quid sit laudandum, nec possunt quidem laudare. Oratores
autem nesciunt propter quæ laudare oporteat, vt ostendemus. non
poterunt ergo laudare. Laudandum est enim, inquiunt, à genere, &
pulchritudine, & diuitiis, & à liberorum multitudine, & similibus.
Contra autem est vituperandum ab ignobilitate, & deformitate, & 25
paupertate: quod quidem est stultum. Oportet enim nos trahere lau-
des & vituperationes ab iis quæ sunt in nobis. Nobilitas autem &
prosperitas & pulchritudo & liberorum multitudo, & cætera eius-
modi non sunt in nobis: quamobrem non est ab eis laudandū. Nam
si nudè & absolute laudanda est nobilitas & multitudo liberorum, 30
& quidquid est eiusmodi, laudandus est etiam Busris, & Amycus, &
Antæus hospitem interfectores, quòd essent filij Neptuni. Laudan-
da est etiam Niobe, quòd multos haberet filios. Cōtra autem si de-
formitas & paupertas est vituperanda, vituperandus est Vlysses, quòd
operarij sumpto habitu ingressus est urbem hostium: vituperandus 35
Perseus Iouis filius, quòd suspensa sibi pera per aridam transiit Li-
byam: & Hercules, quòd Leonis pellem & clauam adduxit ad cer-
tamina. Vt paucis autem dicam, detur has esse partes Rhetoricæ. Sed
quoniam

quoniam quòd iustum sit iustum, & vtile sit vtile, & honestum sit ho-
nestum, ostenditur demonstratione, & nihil est demōstratio, ne erit
quidem Rhetorica, quæ constat in his partibus. Quòd autem nihil sit *Demonstra-
tio nihil est.*
5 Nunc autem dicetur magis appositè ad reuocandū in memoriam.
Si enim nihil est oratio, neque est aliquid demonstratio, quæ est ali-
qua qualitate prædita oratio, nihil est autem oratio, vt ostendimus,
propterea quòd neque in vocibus, neque in incorporeis iis quæ di- *λεηλός.*
cuntur habeat substantiam: nec est ergo demonstratio. Alioqui si
10 est, vel est euidens, vel non manifesta. Non est autem euidens: con-
tinet enim quidpiam non manifestum, & propterea de ea dissentit-
tur: cum omnis res de qua dissentitur, sit non manifesta. Restat ergo *ἀεὶ φωνητός.*
vt ea sit non manifesta. Sed si ita est, vel ex eo ipso sumetur, vel ex
demonstratione. Non est autem ex eo ipso sumenda: erat enim non
15 manifesta. Quod autem est non manifestum, si ex eo ipso sumatur,
est incredibile. Neque ex demonstratione, propterea quòd perge-
tur in infinitum. Non est ergo aliqua demonstratio. Si non sit autem
in genere demonstratio, nec erit vlla in specie: quomodo si non sit
animal, nec est homo. Non est autem in genere demonstratio, vt
20 ostendimus: nec erit ergo vlla in specie. Nam quoniam non est ma-
nifesta, vt prius ratiocinati sumus, debet per aliquid consistere. Per
aliquam ergo seu in genere seu in specie demōstrationem. Non au-
tem per demōstrationem in specie, propterea quòd non sit firma
demonstrationis in genere substantia. Neque per demōstrationem
25 in genere: ipsa est enim de qua dubitatur. Non est ergo aliqua in ge-
nere demōstratio: cui est consequēs, quòd nec sit in specie. Et alio-
qui quæ est in genere demonstratio, si non habet aliquas assumptio- *λήμματα,*
nes & illationem, nec est quidem in genere. Quod si non habet, nec *ἐπιφορά.*
confirmabit quidem aliquid: multò autē magis nec suam essentiam.
30 Et quæ demōstrationem probat demonstratio, aut quæritur, aut
non est quærenda. Sed non est non quærenda, propter causas quas
prius diximus. Si quærat autem, debet confirmari ab alia: & illa
rursus ab alia, idque in infinitum. Non est ergo aliqua demonstratio.
Sed cum dixerimus contra Rhetoricæ, quæ eam continent, contem-
35 plationes, alio sumpto principio, tangamus etiam dubitationes quæ
existunt aduersus Geometras & Arithmeticos.

Sexti

QVONIAM Geometræ considerantes multitudinem dubitationum quæ ipsos consequuntur, confugiunt ad rem quæ videtur tuta & remota à periculo, nepe vt ex hypothesi petant principia Geometriæ, bene erit si nos quoque contra eos dicendi principium sumamus ex eo quod dicendum est de hypothesi. Timon enim in iis quæ scripsit contra Physicos, hoc in primis duxit esse quærendum, nempe an sit aliquid sumendū ex hypothesi. Quamobrem nos quoque conuenit illius vestigia sequentes similiter facere in nostra tractatione aduersus Mathematicos. Ordinis autem gratia prius sumendum est quòd multis & diuersis modis appellatur hypothesis. In præsentia autem sufficiet eam dici tribus modis. Vno quidem modo dicitur dramaticum seu actuum argumentum: vt tragicam & comicam dicimus hypothesis, & quasdam Dicæarchi hypotheses fabularum Euripidis & Sophoclis, nihil aliud vocantes hypothesis quàm actuum argumentum. In alio autem significato in Rhetorica appellatur hypothesis quæstio singularium, in quo Sophistæ & Rhetores sæpe solent dicere in suis diatribis & exercitationibus, ponenda est hypothesis. Sed & in tertia notione vocamus hypothesis principium demonstrationum, vt quæ sit rei petitio ad aliquid probandum. Sic ergo tribus hypothesisibus vsū esse dicimus Asclepiadem ad probandam occasionem quæ generat febrem, quòd in nobis quidem sunt quidam qui intelligentia percipiuntur meatus, inter se differentes magnitudine. Secunda autem, quòd vndique cum parte humoris & spiritus, ratione considerabilium grumorum seu corpusculorum collectum est inane innumerabile. Tertia autem, quòd perpetui à nobis emittantur vapores, aliquando plures, aliquando pauciores, pro instanti circumstantia. Cùm autem tot modis nunc intelligatur hypothesis, in præsentia proponitur quærendum, non de dramatica hypothesisi: nec de quæstione quæ est apud Rhetores: sed de hypothesisi quæ dicta est in fine, quam contingit esse principium demonstrationis. Hanc enim etiam Geometræ sumunt hypothesis, volentes aliquid demonstrare geometricè. Statim ergo dicendum est, quòd quoniam qui ex hypothesisi sumunt, etiam absque demonstratione contenti sunt nuda solùm affirmatione ad fidem eius faciendam: ex eis sciscitabitur quispiam, hac vtens ratiocinatione: Aut validum & firmum ad fidem faciendam licet aliquid sumere ex hypothesisi, aut non

Ex hypothesisi
sitne sumendū
aliquid.

Hypothesis
quot modis dicitur.
πῶς λέγεται.

Hypothesis
quæstio finitiorum.
ἐπιβολή.

Asclepiades
tribus hypothesisibus probat accessionem febris.
ἐν σασις.

Ex hypothesisi
nihil sumendum.

φάσις.

fide dignum & imbecillum. Sed si quidem validum, etiam quod ei est aduersum sumptum ex hypothesi, erit fide dignum ac firmum. Quamobrem ponemus inter se pugnantia. Si autem in eo quod sumit contrarium ex hypothesi absque demonstratione, non est aliquid fide dignum, erit etiam non fide digna hypothesis. Quare neutrum eorum ponemus. Non est ergo aliquid sumendū ex hypothesi. Præterea res quæ ponitur per hypothesis, aut est vera, & talis qualē eam ponimus, aut falsa. Sed si est vera, ne petamus eam, confugientes ad rem suspitione plenam, nempe hypothesis: sed eam ex ea ipsa sumamus: quandoquidem nemo vera & ea quæ sunt ponit per hypothesis, sicut nec nūc diem esse, aut me differere & respirare. Harum enim rerum claritas firmam ac validā ex seipsis habet thesis ac positionem, non autem de qua dubitatur hypothesis. Quamobrem si res sit vera, ne eam petamus tanquam quæ non sit vera. Si autem non est eiusmodi, sed est falsa, nihil commodi existet ex hypothesisi. Nam etiam si eam ponamus millies, ex malis fundamentis non sequetur conclusio quæstionis, quæ proficiscitur ex principiis quæ minimè esse possunt. Verùm enim uero si quis iis quæ ponit ex hypothesisi, credibilia velit facere ea quæ consequuntur, an non omnem penitus tollet quæstionem? Nam statim ponet vnusquisque nostrum ex hypothesisi, tria esse quatuor. Eo autem concessio colliget quòd etiam sex sint octo. nam si tria sunt quatuor, sex erunt octo. Atqui tria sunt quatuor vt dat hypothesis, sex ergo sunt octo. Rursus petemus quòd maneat id quod mouetur: reque concessa colligemus quòd flāma quiescat. Si enim manet id quod mouetur, quiescit flamma. Manet autem id quod mouetur: ergo flamma quiescit. Sed quomodo dicunt Geometræ absurdas has esse hypotheses: oportere enim firmum esse fundamentum, vt fateamur quod est consequens: ita nos quoque omnia quæ ab eis sumuntur hypotheticè, non admitteremus absque demonstratione. Alioqui si est firmum ac fide dignum quod ab eis ponitur per hypothesis, ne ea ponant ex quibus sunt aliquid demonstraturi, sed id ipsum quod demonstratur: hoc est, non assumptiones demonstrationis, sed illationem. Quod enim ad fidem faciendam eis potest in iis quæ detegunt hypothesis, hoc poterit etiā in iis rebus quæ deteguntur à demonstratione. Sin autem non est fide digna, etiam si sæpe posita fuerit ex hypothesisi, conclusio demonstrationis absque demonstratione: erit etiam nō fide dignum id quod sumitur ad probandum, nisi doceatur per demonstrationem. Atqui, inquit, si verum

Thesis ex se
ipsa ponitur
firma ac valida.

Hypothesis
est dubitabilis.

Conclusio nō
sequitur ex
malis fundamentis.

λήμματα,
ἐπιφορά.

rum inuenitur quod est consequens hypothesibus, omnino etiã eam quæ per hypothesim sunt posita, hoc est ea quibus sunt consequentia, erunt vera. quod rursus est stultum. Vnde enim est quod id quod est aliquibus consequens in demonstratione, omnino verum est? Dicent enim, aut quod ex illo ipso didicerint: aut ex iis quibus fuit consequens assumptionibus. Sed ex ipso quidem non dixerint. est enim incertum & non manifestum. Quod autem est incertum & non manifestum, ex se non est credibile. Demonstrare quidem certè id aggre-
 5 diuntur, vt quod ex se fidem non faciat. Sed nec ex assumptionibus: de iis enim tota est decertatio: ipsisque nondum creditis, neque
 10 quod ex ipsis demonstratur potest esse firmum ac stabile. Præterea neque si id quod definit sit verum, statim est etiã verum antecedens.

Non si consequens est verum, verum est antecedens.

Quomodo enim natura est comparatum vt vero consequens sit verum & falsum, ita etiam censetur cum falso quoque simul induci verum: vt ex hoc quod terra volet, quod quidem est falsum, sequitur
 15 quod sit terra, quod est verum. Quare non si quod definit est verum, omnino est etiam verum antecedens: sed contingit dum est verum consequens, falsum esse antecedens. Atque quod non rectè quidem faciant Mathematici principia demonstrationis sumentes ex hypo-
 20 thesi, & in vnoquoque quod est contemplandum dicentes, Detur, per hæc est satis probatum. Pergentes autem deinceps doceamus, quod falsa & non probabilia contingit esse eorum artis principia. Cum autem de his multa dici possint, vt diximus in initio huius ex-
 25 positionis, his adiungentur quæ sunt dubia. Quæ quidem si tollantur, simul tollentur reliqua. Quoniam ergo si confutata fuerint eorum principia, nec singulares eis procedere possunt demonstratio-
 nes, dicamus quæ dicere conuenit aduersus principia. Statim ergo nos docent tanquam primum, & quod maximè accedit ad naturam

Corpus quid sit.

elementi, quod corpus sit id quod habet tria interualla seu dimen-
 30 siones: nempe longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Quorum prima quidem dimensio est per longitudinem, supernè deorsum: Secunda autem per latitudinem, à dexteris ad sinistra: Tertia autem per profunditatem, nempe antè & retro. adè vt ex his tribus sex
 35 fiant dimensioes, duæ in vnaquaque: primæ quidem sursum & deorsum: secundæ autem dextera & sinistra: tertiæ autem antè & retro.

Dimensiones quot sint.

Nam si punctus quidem fluxerit, dicunt fieri lineam: si linea autem, superficiem: si autem superficies, corpus solidū. Describentes itaq;
 dicunt, Punctum esse signum carēs partibus, & quod nullum suscipit

Punctus quid sit.

interual-

interuallum seu dimensionem, aut finem lineæ: Lineam autem lon-
 5 gitudinem carentem latitudine, aut finem superficiei: Superficiem autem, finem corporis, aut latitudinem carentem profunditate. Hæc ergo ordine sumentes, dicamus primum de puncto: deinde de linea:
 10 postea de superficie & corpore. Nam si hæc tollantur, ne ars quidem erit Geometria, vt quæ ea non habeat in quibus videtur procedere eius constitutio. Punctus ergo, quem dicunt esse signum nullum ha-
 15 bens interuallum seu dimensionem, aut intelligitur corpus, aut incorporeum. Et corpus quidem non est ex eorū sententia. quæ enim non habent dimensionem, nō sunt corpora. Restat ergo vt sit incorporeum. Incorporeum autem intelligitur nullius gignendi vim ha-
 20 bere, vt quod minimè tangi possit. Intelligitur autē punctus gignens lineam. non est ergo punctus signum nullum habens interuallum ac dimensionem. Præterea si quæ non sunt manifesta, cernuntur per ea
 25 quæ apparent: quoniam in iis quæ apparent sumi non potest alicuius signum & finis, quod spatio careat ac dimensione, perspicuum est quod nec in iis quidem quæ cadunt sub intelligentiam, sumetur quidem eiusmodi. In sensilibus autem nihil potest sumi quod non interuallum habeat ac dimensionem, vt ostendam. quamobrem nec in iis
 30 quæ cadunt sub intelligentiam. Quodcunque ergo, cui in sensilibus accidit vt sit alicuius finis & signum, cum eo quod comprehenditur alicuius extremum, simul etiã accidit vt sit pars illius cuius est extre-
 35 mum. Si ergo ipsum auferamus, minuetur id à quo fit ablatio. Quod autem est pars alicuius, ipsum etiam complet: quod autem aliquid complet, omnino auget illius longitudinem: & quod auget magnitudinem, hoc necessariò habet magnitudinem. Quidquid ergo in sensilibus est alicuius signum & extremum, habens magnitudinem, non caret dimensione. Vnde etiã si id quod cadit sub intelligentiam transeundo ex sensibili intelligimus, cum eo intelligemus etiam ipsum
 esse signum & finem lineæ, & simul eam implere. quãobrem ipsum quoque habebit dimensionem, si quidem eam acquirit ac tribuit. Et alioqui rectam quæ educitur à centro, dicunt si circa finem suum circumagatur, circulare describere superficiẽ. Quoniam ergo huius
 40 rectæ extremum est signum, & quod circumagatur metitur superficiem, hoc complebit superficiem quæ habet dimensionem: ergo quod eam complet signum, habebit etiam quandã dimensionem. Si sphaera quidem certè in vno signo censetur tangere superficiem, & euoluta facere lineam, perspicuum est quod hoc facit, incidētibus signis

Linea quid sit. Superficies quid sit.

Punctus non est.

Incorporeum nihil gignit.

In sensilibus nihil est quod nō habeat spatium ac dimensionem.

Punctus est signum & finis lineæ, & eam implet.

Punctus habet dimensionem.

totam componentibus lineam. Si ergo signum complet lineam magnitudinem, habebit ipsum quoque magnitudinem. Concessum est autem magnitudinem ipsum complere lineam. habebit ergo ipsum quoque magnitudinem, & non erit expers dimensionis. Sed eiusmodi argumentis occurrere solent Eratosthenei, & dicere, quod signum neque vllum occupat locum, neque metitur spatium lineam, sed fluens facit lineam. quod quidem est eiusmodi ut ne possit quidem cogitari. Fluere enim dicitur, ab aliquo loco in aliquem locum extendi, sicut aquam. Si autem tale esse signum visione apprehendamus, sequetur ipsum non esse eiusmodi ut careat partibus, sed contra multas habere partes. Haecenus de puncto. Videamus autem deinceps & quae debent dici de linea: ipsa enim locata fuerat post punctum. Etiam si ergo datum fuerit esse aliquem punctum, non erit linea. nam si ea est fluxus signi, & longitudo expers latitudinis: aut est vnum signum extensum in longitudinem, aut multa suscipientia spatium ac dimensionem posita per seriem. Sed nec est vnum extensum in longitudinem, ut ostendemus, ut hoc quoque reuocabimus in memoria. non est ergo linea. Nam si est vnum signum, aut ipsum signum tenet vnum locum: aut mutat locum à loco: aut extenditur ab aliquo loco in aliquem locum. Sed si vno quidem continetur loco, non erit linea, sed punctus. fluens enim punctus intelligebatur linea. Si autem transit à loco in locum, aut, ut prius dixi, alium quidem relinquens, alium verò apprehendens transit: aut alij quidem loco proximè hærens, ad alium verò se extendens. Sed si alium quidem locum relinquens, alium verò apprehendens, rursus non erit linea, sed punctus. Quae enim ratione locum primum tenens, intelligebatur esse punctus, sed non linea, eadem ratione secundum quoque locum apprehendens intelligetur punctus. Si autem alij quidem loco proximè hærens, ad alium verò se extendens: aut ad locum diuiduum ex aduerso extenditur, aut ad indiuiduum. Et si ad locum quidem indiuiduum ex aduerso extenditur, rursus non erit linea, sed punctus & signum. Quod enim tenet locum carètem partibus, non habet partes. quod autem non habet partes, est punctus, & non linea. Si autem ad diuiduum: omnino quoniam diuiduum habet partes: si quidem ad vniuersum extenditur locum: quod autem habet partes, partibus loci ad quas extenditur est corpus, erit signum & diuiduum & corpus. quod quidem est absurdum. Quare non est vnum signum linea. Sed nec est multa signa locata per seriem. hæc enim signa aut intelliguntur se inter

Eratosthenei.

Punctus fluens non facit lineam. Fluere quid sit.

Linea non est.

se inter se tangere: aut si se inter se non tangunt, in medio intercepta, locis quibusdam distinguuntur. & si locis quidem distinguuntur, non utique facient vnam lineam. Sin autem intelligantur se inter se tangere, aut tota tanguntur à totis, aut partes à partibus. Et si partibus quidem tangantur partes, aut partes partium, non erunt aliqua ex iis non suscipientes dimensionem, & carentes partibus. Nam quod in medio duorum signorum, exempli gratia, intelligitur signum, alia quidem parte tanget prius signum, alia autem posterius: non eadem autem superficiem, diuersa autem alium locum. Quo fit ut non sit amplius idem re vera carens partibus, sed multas habens partes. Sin autem tota signa tangantur à totis, perspicuum est quod signa continebuntur in signis, & eundem tenebunt locum. & ea ratione non erunt amplius locata per seriem ut fiant linea. Sed si eundem tenent locum, constituetur vnus punctus. Si ergo ut excogitetur linea, oportet excogitari signum ex quo sumit ut intelligatur: ostensum est autem eam neque esse signum, neque compositam ex signis: nihil erit linea. Porro autem licet etiam relicta signi intelligentia, primo loco tollere lineam, & docere eam minimè posse excogitari. Est enim linea, ut licet ex ipsis audire Geometris, longitudo carens latitudine. Si nos autem diligenter & accuratè considerauerimus, neque in iis quae cadunt sub intelligentiam, neque in sensilibus inueniemus vllam sumi posse latitudinis expertem longitudinem. Et in sensilibus quidem, quando quidem quancunque sumpserimus sensilem longitudinem, eam omni ratione & omnino sumemus cum quanta latitudine. In iis autem quae cadunt sub intelligentiam, quod aliam quidem alia angustiore possumus mente concipere longitudinem. Quando autem ex æquo eandem seruantes longitudinem, cogitatione scindimus latitudinem, aliquatenus quoque idem facimus minus latitudine, & minus cogitamus. Postquam autem semel eò peruenerimus ut latitudine priuemus longitudinem, nec longitudinem quidem amplius visione apprehendimus, sed tollitur etiam cogitatio longitudinis. Et, ut omnia semel dicam & vniuersè, quidquid intelligentia apprehenditur, id duobus primis modis mente apprehenditur: Aut enim per euidentem incurfionem, aut per transitum ab euidentibus, eumque triplicem: aut enim assimilando, aut componendo, aut reputando, seu per analogiam. Et per incurfionem quidem euidentiam intelligitur album & nigrum, & dulce & amarum: Per transitum autem ab euidentibus, assimilando quidem intelligitur, ut ab imagi-

Longitudo nulla est expers latitudinis, nec in sensilibus nec in intelligibilibus.

Intelligitur aliquid duobus modis.

Intelligendi quot modi per transitum ab euidentibus.

ne Socratis Socrates ipse . Componendo autem, vt ex equo & homine componitur Hippocentaurus. Equinis enim & humanis membris mistis, eum visione apprehendimus, qui neque est homo neque equus, sed est Hippocentaurus ex vtrisque compositus . Reputando autem seu per analogiam, intelligitur aliquid rursus duobus modis: 5 aliquando quidem augendo, aliquando verò diminuendo: vt ex communibus hominibus, quales nunc sunt homines, augēdo quidem intelligimus Cyclopem, qui non erat similis

Homerus.

Vescenti frumento homini, verum nemoroso

Monti. Diminuendo autem, Pygmæum hominem, qui in- 10

currendo in nostrum aspectum non incidit. Cū sint autem tot modi intelligendi, si intelligitur longitudo carens latitudine, necessariò debet intelligi vel per incurrentem euidētiā, vel per transitum ab euidētib. Sed per incurrentem quidem euidētiā minimè potest intelligi: in nullam enim incurrimus longitudinem absque la- 15 titudine. Restat ergo vt dicamus id intelligi per trāsitum ab euidētib: quod rursus minimè omnium potest fieri. Nam si sic esset intellecta, omnino intelligeretur assimilando, aut componendo, aut reputando seu per analogiam. Nullo autem ex his modis cadere potest sub intelligentiā, vt ostendemus: non ergo intelligitur aliqua 20 longitudo expers latitudinis. Iam enim nulla ratione fieri potest, vt per similitudinem intelligatur aliqua longitudo expers latitudinis. In iis enim quæ cernuntur, nullam habemus longitudinē quæ sit sine latitudine, vt intelligamus aliquam huic similem quæ latitudine careat longitudinem. Nam quod est alicui simile, est omnino ei quod 25 cognoscitur simile. Ei autem quod non cognoscitur, vt simile inueniatur minimè potest fieri. Quoniam ergo non habemus in nos incurrentem euidēter longitudinem absque latitudine, nec poterimus quidem mente concipere aliquam ei similem. Sed neque per compositionem Geometris procedere potest eius intelligentiā. Dicant 30 enim nobis, quænam ex iis quæ ex incurfione euidēter cognoscuntur, cum quibus componentes, intelligemus latitudinis expertem longitudinem, sicut prius facientes in homine & equo, visione apprehendebamus Hippocentaurum. Restat ergo eis vt confugiant ad modum intelligendi qui existit ex augmento vel diminutione per 35 reputationem seu analogiam: quod rursus cernitur eiusmodi, vt nulla detur via euadendi. Quæ enim fiunt per analogiā, habent aliquid commune cum iis ex quibus intelliguntur: vt ex communi hominum magni-

Linea nō intelligitur per incurrentem euidētiā.

Simile alicui, est simile ei quod cognoscitur.

Linea intelligi non potest per compositionem.

Linea non cognoscitur per analogiā.

magnitudine augendo intelleximus Cyclopem: & minuendo Pygmæum. Quo fit vt sit aliquid commune iis quæ intelliguntur ex analogia, cum illis ex quibus intelliguntur. Nihil autem habemus commune longitudinis quæ caret latitudine, & eius quæ intelligitur cum 5 latitudine, vt ab illa moti intelligamus latitudinis expertem longitudinem. Cū earum autem nihil habeamus cōmune, nec per analogiam poterimus intelligere latitudinis expertem longitudinem. Quare si vnumquodq; eorum quæ intelliguntur, intelligitur iis modis quos exposuimus (ostensum est autem per nullum eorum intelligi latitudinis expertem longitudinem) intelligentiā apprehendi non potest longitudo quæ caret latitudine. Quamuis autem hæc argumenta sint ad euidētiā, conantur tamen Geometra pro viribus strenuè decertantes aduersus ea dicere: nempe quòd per intensiōē intelligatur longitudo expers latitudinis. Accepta itaque qualicunq; 15 longitudo cum quanta latitudine, dicunt se per intensiōem hanc semper minuere latitudinem, magis etiam intendendo angustias, & deinde quòd sic intelligitur per intensiōem dicere esse latitudinis expertem longitudo. Si enim paulatim minuitur quæ in angustum cogitur latitudo per intensiōem, veniet aliquando etiam ad latitudinis expertem longitudinem, in eam desinente intelligentiā. Atqui 20 ostendimus, dicet quispiam, quòd perfecta & absoluta priuatio latitudinis, est etiam peremptio longitudinis. Deinde quòd intelligitur ex alicuius rei intensiōe, non est aliud quàm ipsum quod prius est mente perceptum, imò verò est illud ipsum intensum. Quoniam ergo 25 ex eo quod quantam habet latitudinem, per angustia intensiōē aliquid volumus intelligere: quæ omni quidem ratione & omnino caret latitudine longitudinem minimè apprehendemus intelligentiā: est enim alterius generis: aliquam autem angustam sumemus latitudinem, ad eò vt desinat intelligentiā in minimam latitudinem, sed tamen latitudinem. Quòd si postea facta fuerit mentis applicatio ad id 30 quod est alterius generis, & quod neque est longitudo nec latitudo: & si fieri potest vt cū aliquam intellexerimus longitudinem cum quanta latitudine, priuatione latitudinis expertem accipiamus longitudinem, contingit aliquando similiter, vt cū intellexerimus carnem: cum ea proprietate quòd sit vulnerabilis, priuatione huius proprietatis, nempe vulnerabilis, intelligamus inuulnerabilem carnem & impatibilem. Fieri etiam poterit, vt cū intellexerimus corpus cum proprietate resistendi, priuatione resistētiæ accipiamus aliquod 35 corpus

Per intensiōem minuere latitudinem quomodo dicant Geometra.

Longitudo nulla est quæ caret omni latitudine.

Carnem hanc semper habet proprietatem quòd sit vulnerabilis.

Corpus non intelligitur nisi cum proprietate resistendi.

Aristoteles reprehenditur, qui dixit in pariete intelligi posse longitudinem absque latitudine. περιουσια.

Ex superficie probatur lineam non consistere, nec esse expertem latitudinis.

corpus quod non resistat, quod planè fieri non potest, & est præter communem hominum notionem. Quod enim intelligitur à nobis inuulnerabile, non est caro : & quod non resistit corpus, non utique intelligitur corpus. Corpus enim, quatenus corpus, intelligitur cum proprietate resistendi. Quare & longitudo quæ intelligitur sine latitudine, nequaquam est longitudo: intelligitur enim longitudo cum eo quod habet quantam latitudinem. Cæterum Aristoteles quidem quamuis variis modis probasset rem non posse intelligentia percipi, nec mediocriter essent perturbati Geometræ, dicit tamè latitudinis expertem quæ ab eis dicitur longitudinem, non esse eiusmodi ut nõ possit cogitatione percipi, sed eã in nostram venire posse notionem absque vlla difficultate aut absurditate. constituit autem rationem in quodam aperto & euidenti exemplo: Parietis, inquit, accipimus longitudinem, non simul attendentes eius latitudinem. Quare licebit etiam quæ apud Geometras dicitur longitudinem cogitare absque latitudine: quandoquidem ea quæ apparent, sunt visus eorũ quæ non sunt euidencia, errans, vel forte sophisticè nos decipiens. Quando enim parietis longitudinè intelligimus absque latitudine, non absq; omni latitudine eam intelligimus, sed absque latitudine quæ consistit in pariete. Vnde etiam contingit ut muri longitudine connexa alicui latitudini, eam possit quilibet intelligentia consequi: ita ut in præsentia accipiatur longitudo non sine omni latitudine, ut censent Mathematici, sed sine aliqua latitudine. Propositum autem erat Aristoteli ostendere, non quòd quæ à Geometris dicitur longitudo est expertis alicuius latitudinis, sed quòd priuata sit omni latitudine. quod quidem non demonstrat. Atque de his quidem hæcenus. Quoniã autem Geometræ etiam superficiei finem dicunt esse lineam, quæ quidem est longitudo expertis latitudinis, agè communiore adducamus dubitationes de lineis simul & superficiebus. ita enim facile erit etiam reprehendere quod dicitur de corpore. Si enim linea est finis superficiei, longitudinis expertem constituens longitudinem: perspicuum est quòd quando addita fuerit superficies, aut erunt duæ lineæ parallelæ, aut vna ambæ. Et si quidem vna sint duæ lineæ, quoniam linea est finis superficiei, superficies autem est finis corporis: si autem duæ lineæ simul fiant vna, erunt etiam duæ superficies vna: Si duæ autem superficies sint vna, necessariò erunt etiam duo corpora vnum: Si duo corpora fuerint vnũ, additio non erit additio, sed vnio: quod quidem nõ potest fieri: Nam in aliquibus quidem corporibus potest

potest additio esse vnio, sicut in aqua & similibus. In aliquibus autem minimè. Nam si lapis addatur lapidi, & ferrum ferro, & adamas adamantini, per lineam non vniuntur. quamobrem minimè fient duæ lineæ vna linea. Nam alioqui quoniam est vnio duarum linearum quæ effectæ sunt vna, & corporum coitio ac coalescentia, oporteret fieri separationem non per eosdem ipsorum fines, sed dum auelluntur per alias & alias partes, adeò ut etiam contingeret interitus. Hoc autem nequaquam videmus fieri: sed fines corporum & ante additionem, & post separationem tales sunt quales prius cernebantur in additione. Non fiunt ergo duæ lineæ vna. Verumenimvero si duæ lineæ fiant vna, oportebit quæ inter se adduntur corpora vno extremo esse minora. Duæ enim factæ sunt vna, quæ debet habere vnum finem & extremum. Quæ autem inter se adduntur corpora, non fiunt vno extremo minora. quamobrem duæ lineæ non fiunt vna linea. Sin autem fiant duæ lineæ parallelæ, per additionem duorum corporum: id quod constat ex duabus lineis, erit maius vna linea, & habebit vtraque earum latitudinem, quæ cum alia facit maius spatium ac maiorem dimensionem. Et ita linea non est longitudo expertis latitudinis. Duorum ergo alterum, aut tollenda est euidencia: aut si ea maneat, est abolendum quod excogitatum fuit à Geometris, quo existimant lineam esse longitudinem expertem latitudinis. Atque hæc quidem in primis à nobis dicenda sunt aduersus principia Geometriæ. Transeamus autem ac doceamus, quòd nec ex illorum ipsorum hypothesibus fieri potest ut procedat quæstio. Eis placet, rectam lineam, si, ut superius diximus, vertatur omnibus suis partibus, describere circulos. Cui quidem considerationi, cum maximè contineat, repugnat quòd linea sit longitudo carès latitudine. Quæramus autem hoc modo: Nam si, ut est eorum sententia, vniuersa pars lineæ habet signum, signum autem dum vertitur, describit circulum, oportebit ex eorum sententia, quando recta linea vertens, & omnibus suis partibus circulum describens, dimetitur interuallum à centro vsque ad extremam planam superficiem, tunc aut inter se continuos habere circulos qui describuntur: aut inter se interuallis disiunctos. Sed si sunt quidem inter se disiuncti interuallis, sequetur esse partem aliquam superficiei quæ non describitur in circulum, & partem rectæ quæ in hoc quidem fertur spatio, non describit autem circulum. quod quidem est absurdum. Aut enim non habet in hac parte signum recta linea: aut si habet, non describit circulum: quorum vtrunq; est præter ea quæ

Additio in aliquibus corporibus potest esse vnio.

Lineam non esse longitudinem expertem latitudinis, si vertens omnibus suis partibus describat circulos.

ea quæ dicuntur à Geometris. Dicunt enim omnem partem lineæ habere signum:& omne signum, si vertatur, describere circulum. Sin autem existimant circulos esse inter se continuos : aut ita sunt continui, vt eundem locum teneant, aut vt alius iuxta alium sit collocatus nullo signo interiecto. Omne enim signum quod cogitatione est interiectum, debet eundem circulum describere. Et si quidem eundem tenent omnes locum, fiet vnus circulus. & propterea maior & qui est extra omnes, & omnes comprehendit circulus, erit æqualis minimo circulo, & qui est in centro. Si enim qui est omnium extremus, & est in ipsa circumferentia, maius tenet spatium:& circulus qui est intimus in ipso centro, minus tenet spatij: omnes autem circuli eundem tenent locum, qui tenet maius spatium, erit æqualis ei qui tenet minimum. quod quidem est absurdum. Non sunt ergo circuli sic continui, vt eundem teneant locum. Si autem sunt paralleli, vt inter eos non cadat aliquod signum carens partibus, complebunt latitudinem à centro vsque ad superficiem. Quod si compleant, tenent aliquam latitudinem: ij autem erant lineæ. Habent ergo lineæ aliquam latitudinem, & non sunt expertes latitudinis. Hoc ipso incitati, priori simile componemus argumentum: Nam quoniam dicunt rectam lineam circulum describentem, per seipsam sua natura describere circulum, non est linea longitudo expertis latitudinis. Atqui recta linea, vt ipsi dicunt, describens circulum, per se circulum describit. Non est ergo linea longitudo expertis latitudinis: vt nos illos docebimus hoc esse consequens. Quando enim quæ à centro ducitur, recta linea vertitur, & per seipsam describit circulum, tunc aut per omnes partes latitudinis, quæ est intra circumferentiam, fertur recta linea: aut non per omnes, sed per aliquas. Et si per aliquas quidam fertur, ne describit quidem circulum, vt quæ per aliquas quidem partes feratur, per aliquas verò non. Sin autem fertur per omnes, dimetiatur totam circumferentiæ latitudinem. Latitudinem autem dimetiens habebit latitudinem: nam quod est dimetiens latitudinis, latitudinem habere debet qua metitur. Recta ergo linea circulum describens, totam metitur latitudinem, & non est linea longitudo expertis latitudinis. Hoc autem ostendetur adhuc manifestius, cum dicent Geometræ obliquum latus quadrati metiri parallelogrammum planum. Nam si obliquum latus quadrati ductum, est longitudo carens latitudine, non metietur per se parallelogrammum planum quadrati, nam quod est dimetiens latitudinis, debet ipsum esse præditum latitudine.

Linea nõ est expertis latitudinis, si obliquum latus quadrati metiatur parallelogrammum planum.

titudine. Si autem metitur, habet omnino latitudinem. Quo fit rursus vt hæc contemplatio sit falsa Geometris, aut nulla sit quæ intelligitur longitudo expertis latitudinis. Dicunt etiam Cylindrum per rectam lineam tangere planiciem, & euolutum metiri planiciem per aliarum & aliarum rectarum quæ fit vicissim posituram. Quod si ita est, omnino etiam ex rectis constat planicies. & Cylindri superficies rursus completa est ex rectis. Vnde quoniam habet etiam planicies latitudinem, & similiter superficies Cylindri, & non caret latitudine. Quod est autem efficiens latitudinis, debet ipsum quoque esse præditum latitudine. Est ergo perspicuum quòd etiam lineæ rectæ, quæ complent latitudinem, necessariò habent latitudinem. quo fit vt nulla sit longitudo expertis latitudinis: & ideo nec linea. Quòd si etiam dederimus lineam esse longitudinem expertem latitudinis, quæ his sunt consequentia, adhuc in maiori hærent dubitatione. Nam quomodo signum fluens facit lineam, ita etiam fluens linea facit superficiem, vt ipsi volunt: quæ quidem est, vt ipsi dicunt, finis corporis, duo habens interualla ac dimensiones, nempe longitudinem & latitudinem. Si superficies ergo est finis corporis: corpus autem omnino est finitum. & si hoc ita est, quando duo inter se adduntur corpora, tunc aut fines tangent fines, aut finita tangent finita: vt in amphora si finem quidem intellexerimus testam quæ est extrinsecus, finitum autem quod est in ea vinum. Si duæ ergo amphoræ fuerint adiectæ altera alteri, aut testa testam, aut vinum tanget vinum. Et si fines quidam tangent fines, finita se inter se non tangent, hoc est corpora. quod quidem est absurdum. Si autem finita se magis inter se tangent, hoc est corpora: fines autem se inter se non tangent, erunt corpora extra suos fines. Si autem & fines tangent fines, & finita tangent finita, dubitationibus addemus dubitationes. Nam quatenus quidem fines tangent alter alterum, finita se inter se non tangent. Quatenus autem finita, erunt corpora extra suos fines, quado quidem finis quidem est superficies: corpus autem finitum. Rursus autem fines sunt aut corporei, aut incorporei. Et si sint quidem corpora, falsum erit Geometris, quòd superficies careat profunditate. Nam si est corpus, necessariò habebit profunditatē: debet enim profunditatem habere omne corpus. Deinde nec tanget aliquid, sed erit vniuersa magnitudo infinita. Nam si est corpus, quoniam omne corpus habet finem, ille quoque finis, cum sit corpus, habebit finem: & ille similiter. idque in infinitum. Sin autem finis est infinitus: quoniã incorporeum nihil

Linea est expertis latitudinis si cylindrus per rectam lineam tangat planiciem. ἀνὰ μέγεθος.

si superficiem faciat fluens linea, quot sequantur absurda.

Corpus solidum non esse habens tres dimensiones.

potest tangere nec tangi, fines non tangent alter alterum. His autem non tangentibus, nec finita tangentur alterum ab altero. Et si ergo dederimus lineam esse longitudinem expertem latitudinis, id quod de superficie dicitur est dubium. Cum quibus, si sint dubia, etsi nos non dicamus, simul tollitur etiam corpus solidum, quod est ex eis 5 compositum. Consideremus autem sic quoque. Si enim corpus est, ut dicunt Geometrae, quod tria habet interualla seu dimensiones, nempe longitudinem, profunditatem, & latitudinem: aut est corpus ab eis separabile, adeo ut aliud quidem corpus sit, aliud vero longitudo corporis, latitudoque ac profunditas: aut eorum congeries, est 10 corpus. Sed ab eis quidem separari corpus non est probabile. Vbi enim neque est longitudo neque latitudo neque profunditas, fieri non potest ut illic corpus intelligatur. Sin autem eorum congeries intelligitur corpus, & praeter haec nihil est aliud: necessario quoniam unumquodque eorum est incorporeum, communis quoque corpo- 15 rum coitio erit incorporea. quomodo etiam compositio punctorum, & linearum coitio quae sunt natura incorporeae, non facit corpus solidum & resistens. Si ergo neque sine his est corpus, neque haec sunt: quod ad Geometras attinet corpus est inexcogitabile. Ad haec accedit, quod si longitudinis & latitudinis & profunditatis coitio facit 20 corpus: aut ante coitionem unumquodque eorum intelligitur in se corporeitatem, ut ita dicam, continere, & veluti corporeas rationes: aut post eorum congressionem constitit corpus. Et si quidem unumquodque eorum ante coitionem intelligitur continere corporeitatem, unumquodque eorum erit corpus, neque fiet illud post eorum 25 coitionem. Deinde quoniam corpus non est solum longitudo, neque latitudo seorsum, neque profunditas ex circumscriptione, sed simul tria & longitudo & latitudo & profunditas: unumquodque autem eorum continebat corporeitatem, habebit unumquodque eorum tria corpora: & longitudo non solum erit longitudo, sed etiam latitudo 30 & profunditas: & profunditas similiter erit etiam longitudo & latitudo. quod quidem est a ratione longe alienissimum. Sin autem cum ea conuenerint, tunc intelligitur corpus consistere: aut cum ea coierint, manet quae erat ab initio natura longitudinis ut longitudinis, latitudinis autem ut latitudinis, profunditatis autem ut profunditatis: 35 aut mutata est in corporeitatem. Et si manet quidem quae ab initio erat eorum natura, quoniam est incorporea, nec facient quidem corpus ab ea differens, sed manent incorporea post coitionem, ut quae

natura

natura sint incorporea. Sin autem cum coierint mutantur in corporeitatem, & suscipiens mutationem statim est corpus, unumquodque eorum erit corpus priusquam fiat illa simul coitio: & ita id quod est incorporeum fiet corpus. Et quomodo corpus quod mutantur, aliam 5 quidem habet pro alia qualitatem, manet autem nihilo minus corpus: ut album ut fiat nigrum, & dulce ut amarum, & vinum ut acetum, & plumbum ut cerusa, & aes ut aerugo, aliam quidem ex alia suscipiunt qualitatem, non excedunt autem ab essentia corporis: ita haec quoque, si quidem mutantur in corpora, erunt quidem alia pro aliis corpora, 10 corpora autem nihilo minus. neque enim excedent a propria natura. Si ergo neque ante eorum coitionem licet corpus intelligere, neque post eorum coitionem, praeter haec autem non licet aliter mente percipere, nihil est corpus. Ad haec accedit, quod si nulla est nec longitudo, nec latitudo, nec profunditas: nec corpus erit quod intelligitur ex eorum participatione. Non est autem longitudo, nec latitudo, nec profunditas, ut per ea quae prius dicta sunt ostendimus: nec ergo erit corpus quod intelligitur ex eorum participatione. Atque sic quidem vsuenit ut Geometrica non possint consistere principia: ea autem si tollantur, nec potest vlla alia Geometrica constare con- 20 templatio. Cuiusmodiunque enim ea sit, oportet eam demonstrari grammice, hoc est lineariter. Nos autem ostendimus nihil esse lineam in genere: cui est consequens ut neque vlla sit in specie, seu quis per hypothesim eam ponat rectam, seu fractam, seu quomodocunque ea sit. Quare sufficeret quidem, si hic sine facto cessaremus dicere contra Geometras. Decertantes tamen tentabimus docere, quod etiam si discesserimus a principiis Geometriae, non possunt Geometrae vllam contemplationem constituere nec demonstrare. Quanquam antea non pauca dici possunt aduersus posita eorum principia, ut cum dicunt rectam esse lineam quae sita est ex aequo suis partibus. Nam, 30 ut alia praetermittamus, illud quidem euidentius, quod si non sit linea in genere, nec recta possit esse linea. Quomodo enim si non sit animal, nec est homo: & si non sit homo, nec est Socrates: ita etiam si tollatur linea in genere, simul etiam sublata est recta linea plana. Deinde aequum seu aequale dicitur duobus modis: Vno quidem modo id quod 35 est aequalis magnitudinis, & neque id exuperat cui dicitur aequale, neque ab eo exuperatur: quomodo lignum cubitale dicimus esse aequale ligno cubitali. Altero autem, id quod habet partes ex aequo sitas, hoc est planum & aequabile. Ita ergo dicimus solum aequale, pro eo

Linea definitio reprehenditur.

Aequum seu aequale dicitur duobus modis.

quod est planum & æquabile. Cum ergo æquale dicatur duobus modis, quando Geometra rectam lineam describentes dicunt, Recta linea est quæ sita est ex æquo suis partibus: aut in primo significato accipiunt æquum seu æquale, aut in secundo. Sed si in primo quidem significato, planè desipiunt: Nullum enim habet sensum, esse rectam 5 lineam quæ sit æqualis magnitudinis suis partibus, & neque eas superet, nec ab eis superetur. Sin autem in secundo, per idipsum quod quæritur docebunt: si quidem quòd recta quidem sit ostendunt ex eo quòd æquabiliter & in recta linea sitas habeat partes. In recta autem 10 linea aliquid esse situm, discere non possumus, priusquam ad rectam animus adiecerimus. Longè autem sunt ineptissimi illo quoque modo definientes, nempe, Recta est quæ ex æquo suis vertitur partibus: aut sic, Recta est, quæ ex æquo suis finibus vertens, omnibus suis partibus tangit planum. Nam primum quidem eæ definitiones cadunt in easdem quas prius diximus dubitationes: deinde, sicut etiã dicunt 15 Epicurei, vacui recta, est quidem recta: non vertitur autè, propterea quòd ipsum quoque vacuum, neque totum, neque per partem suscipiat motum. Deinde id quod dicitur in fine, incidit in modum alterum inter se docendi per alterum, qui est vitiosissimus. Nam & planum docent per rectam, & rectam per planum. Rectam enim dicunt 20 quæ planum tangit in omnibus partibus: planum autè esse, per quod quæ ducitur recta tangit omnes partes. Quare ut discamus rectam, oportet prius discere planum: ut hoc autè discamus, necesse est prius nosse rectam. quod quidem est absurdum. Et ut semel dicam, qui per planum docet rectam, nihil aliud quàm per rectam ostendit rectam: 25 nam ex eorum sententia, planum multæ sunt rectæ lineæ. Quale autem est quod de recta dicitur, tale est etiam quod dicitur de angulo. Rursus enim quando dicunt describentes, Angulus est duarum linearum non congruenter inter se collocatarum id quod est minimum sub inclinatione: aut minimum dicunt corpus quod caret partibus: aut 30 quod est, ut ipsi volunt, signum & punctum. Sed corpus quidem carens partibus non dicent, quoniam id nemo potest in duas partes dividere: angulus autem, ut ipsi volunt, secatur in infinitum. Et alioqui ex angulis alium quidem dicunt esse maiorem, alium verò minorem. Minimo autem corpore nihil est brevius, quando quidem illud non 35 hoc erit minimum. Restat ergo ut dicant id quod est, ut ipsi censent, signum: quod ipsum quoque cadit in dubitationem. Si enim signum est eiusmodi ut nullo modo nec vlla ratione vllū suscipiat interuallum

Docendi alterum per alterum est modus vitiosissimus.

Anguli definitiones reprehenduntur.

lum ac dimensionem, non diuidetur angulus: sed nec erit vllus maior aut minor angulus. Iis enim quæ nullum habent spatium ac dimensionem, non potest esse vlla in magnitudine differentia. Et alioqui si inter rectas cadit signum, definit ac distinguit rectas. Quod autem 5 definit ac distinguit, non erit vtique huiusmodi ut nullum habeat spatium ac dimensionem. Sed solent quidam ex eis dicere, angulum esse primum interuallum sub inclinatione. Aduersus quos veritatis est simplex oratio. Aut enim interuallum est expers partium, aut in partes diuiduum. Sed si est quidem expers partium, eis prius dictæ 10 sequentur dubitationes. Sin autem est diuiduum in partes, nihil erit primum. Primo enim quod positum fuerit, inuenietur aliud prius, propter eorum quæ sunt, quæ quidem eis placet, in infinitum sectionem. Mitto dicere quòd cum alia quoque artificiosa oratione pugnat angulorum eiusmodi intelligentia. Nam diuidentes dicunt, angulorum 15 alium quidem esse rectum, alium verò obtusum, alium autem acutum: & obtuso alium esse magis obtusum: similiter autem & acuto magis acutum. Si autem dicimus angulum esse minimum spatium sub inclinatione, non conseruabuntur eiusmodi angulorum differentia, quatenus alter alterum superat, & alter ab altero superatur. Et si non 20 conseruantur, tollitur angulus, ut qui stabilem non habeat mensuram qua dignoscatur. Atque de recta quidem linea & angulo eis hæc sunt dicenda. Circulum quoque definientes dicunt: Circulus est figura plana quæ continetur ab vna linea, in quam rectæ quæ à centro du- *Circulum non esse quomodo probatur.* cuntur incidentes, sunt inter se æquales. insipienter hæc dicentes. 25 Signo enim & linea & recta & plano & angulo sublatis, ne potest quidem excogitari circulus. Sed ne videamur sophisticè agere, & vniuersam contradictionis probationem consumere in solis Geometriae principiis, agè transeamus, ut prius sumus polliciti, & consideremus eorum contemplationes quæ sunt post principia. Quando er- 30 go dicunt, Datam rectam in duas partes scindere, aut dicunt in duas partes scindere eam quæ datur in abaco: aut eam quæ ab hac intelligitur per transitum. Non autem dicent in duas partes scindere eam *Lineam rectam datam in duas partes secare reprehenditur.* quæ data est in abaco: nam ipsa quidem cernitur habere longitudinem & latitudinem sensibilem. Quæ autem ex eorum sententia est re- 35 cta linea, est longitudo expers latitudinis. Quare cum non sit, ut ipsi volunt, linea in abaco, nec in duas partes secabitur ut linea. Sed nec ea quæ ab hac intelligitur per transitum. Ponatur enim, verbi causa, constans ex nouem punctis, ab utroque quidem extremorum qua- tuor

tuor numeratis, vno autem puncto duos quaterniones intercipiente in medio. Ergo si in duas partes tota scinditur linea, aut inter hunc quintum punctum & alterum quaternionem feretur id quod scindit: aut in ipso quinto, ita vt eum diuidat in duas partes. Atque ferri quidem inter quintum punctum & alterum quaternionem id quod secat, est à ratione alienum. erunt enim sectæ partes inæquales, altera quidem composita ex quatuor punctis, altera verò ex quinque. Ipsum autem punctum secare in duas partes, est priori à ratione longè alienius. nam non amplius relinquent signum nullum habens interual-
 lum ac dimensionem. Similiter etiã quando dicent, circulum in par-
 tes æquales diuidere. Nã si circulus diuiditur in partes æquales, om-
 nino quoniam mediũ habet centrum, quod ipsum quoque est signum:
 aut huic parti, aut illi attribuetur: aut ipsum quoque diuidetur in duas
 partes. Sed huic quidem aut illi parti attribui, facit inæqualẽ in duas
 partes sectionem. Ipsum quoque scindi in duas partes, pugnat cum
 eo quòd signum nullam habeat dimensionem, & sit indiuiduum. Et
 id quod secat lineam, aut est corpus, aut incorporeum. Non potest
 autem esse corpus: Indiuiduum enim aliquid & incorporeũ, & quod
 in ipsum non incurrit, non secuerit. Neque incorporeum. nam hoc
 rursus, si quidem est punctus, eo quòd nullas habeat partes, & in id
 cadat quod caret partibus, minimè secuerit. Si autẽ linea: rursus quo-
 niam sine suo debet secare, finis autem eius caret partibus, non secat.
 Et alioqui finis qui secat, aut medius cadẽs inter duos punctos secat
 lineam in duas partes, aut latus in medium puncti. Sed vt feratur qui-
 dẽ per medium signi, minimè potest fieri. Oporteret enim, vt prius
 dicebamus, ferri, vt semel dicam, diuiduum, si non sit amplius eiuf-
 modi vt non suscipiat dimensionem. Ferri autem inter duos punctos
 est à ratione longè alienius. Nam primũ quidẽ nullus finis potest
 cadere medius inter continuitatem. Deinde etiam si hoc datum fue-
 rit quòd possit fieri, oportet ipsum ea transmutare inter quæ collo-
 catur, si quidem sunt continua: ea autem sunt immobilia. Est ergo
 id quoque dubium, quod dicitur de eo quod secat. Verumenimue-
 ro etiam si eis dederimus, vt in his sensilibus lineis faciant ablatio-
 nes, nec hæc quidem via eis rectè succedet. Aut enim à tota linea
 fiet ablatio, aut à parte. & quod aufertur, aut æquale ab æquali, aut
 inæquale ab inæquali, aut vicissim auferetur. Nihil autem horum
 est explicatum & carens dubitatione, vt ostendimus in *Commen-
 tario aduersus Grammaticos, & in Commentario aduersus Physi-*
 cos.

*Circulum in
partes æqua-
les diuidere
reprehenditur.*

cos. Non potest ergo fieri vt Geometræ aliquid auferant & scin-
 dant à linea.

Sexti Empirici aduersus Arithmeticos. Cap. 20.

- 5 QVONIAM quanti aliud quidem est in corporibus continuis, Quantũ con-
tinuum.
 quod vocatur magnitudo, in qua maximè versatur Geometria: aliud
 autem in disiunctis ac discretis, quod est numerus, in quo versatur Quantum dis-
cretum.
 Arithmetica, transeuntes à geometricis principiis & contemplatio-
 nibus, consideremus numerum. Eo enim sublato ne ars quidem erit
 10 quæ in eo consistit. Atque vniuersè quidem ac in genere Mathema- Numeris plu-
rimũ tribuunt
Pythagorei,
 tici Pythagorei magnam vim tribuunt numeris, vtpote quòd vniuer-
 sarum rerum natura ex eis administraretur. Vnde etiam semper accla-
 mabant,
 „ *Assimilata autem numeris sunt omnia.*
 15 iurantes non solum numerum, sed etiam eum qui eis ipsum osten- Pythagorei
iurabant per
pythagoram.
 derat Pythagoram, tanquam Deum, propter vim quæ est in Arith-
 metica, dicentes,
 „ *Non per eum à quo anima datus ille quaternio nostræ,*
 „ *Natura aternæ à quo fons radixque profecta est.* Quaternio
numerus per-
fectissimus.
 20 Quaternio autem ab eis appellabatur, numerus compositus ex qua-
 tuor primis numeris. Vnum enim & duo & tria & quatuor fiunt de-
 cem, qui est numerus perfectissimus: quoniam cum ad eum peruene-
 rimus, reuertimur ad vnitatem, & denuo numeramus: dicuntq; eum
 habere fontem & radicem naturæ æternæ, propterea quòd ex eorũ
 25 sententia in eo sita sit ratio vniuersorum constitutionis, vt corporis
 & animæ. Sufficiet enim eorum meminisse exempli causa. Atque po-
 nitur quidem vnitas quoddam principium efficiens constitutionis
 aliorum numerorum. Binarius autẽ est efficiens longitudinis. Quo-
 modo autem in principiis Geometricis ostendimus primũ quis sit
 30 punctus: deinde post eum linea quæ est longitudo expers latitudi-
 nis: eodem modo etiam in præsentia vnitas quidem habet rationem
 puncti, binarius autem rationem lineæ & longitudinis. hinc enim eã
 mente versans processit cogitatio: id autem erat longitudo. Ternari-
 us autem in latitudine & superficie. hinc enim mens vtique fereba-
 35 tur. Et si dimensionem per longitudinem addatur dimensio per latitu-
 dinem, intelligitur superficies. Sed & si ternario additam quartam
 contempleris vnitatem, hoc est quartum signum, fit pyramis corpus
 solidum & figura: habet enim longitudinem, latitudinem, & profun-
 ditatem.

Vnitas ha-
bet rationem
puncti.
Binarius li-
neæ & longi-
tudinis.
Ternarius
superficie &
latitudinis.
Quaternio
autẽ pyrami-
dis & corpo-
ris solidi.

ditatem. Quo fit vt in quarto numero contineatur ratio corporis: quin etiam ratio animæ. Quomodo enim dicunt vniuersum mundū administrari per harmoniam, ita etiam animari animal. Videtur autem harmonia in tribus consonantiis accipere substantiam, nempe in consonantia Dia tessaron, in consonantia Dia pente, & in consonantia Dia pason. Atque consonantia quidem Dia tessaron posita est in ratione sesquitertia: Consonantia autem Dia pente in sesquialtera: Consonantia autem Dia pason in dupla. Sesquitercius dicitur numerus, qui constat ex toto aliquo numero, & ex tertia illius parte, sicut octo se habent ad sex. Nam & ipsum totum, nempe sex, comprehendit, & tertiam eius partem, nempe duo. Sesquialter autem appellatur, quando numerus continet numerum & illius dimidium: vt nouem se habent ad sex. constat enim ex sex, & ex eius dimidio, nempe ex tribus. Duplus autem appellatur qui est æqualis duobus numeris: vt quatuor se habent ad duo, nam bis eum continent. Cæterum cum hæc ita habeant, & ex accepta ab initio hypothefi sint quatuor numeri, vnum, & duo, & tria, & quatuor, in quibus dicebamus etiam contineri ideam animæ, per rationem harmonicam: quatuor quidem sunt duplum duorum, & duo sunt duplū vnitatis, in quo sita est consonantia Dia pason: & tria est sesquitercius duorum. ipsum enim, nempe duo, continet, & eius dimidium. vnde etiam subiicit consonantiam Dia pente. Quatuor autem est trium sesquitercius: in eo autem posita quoque fuerat Dia tessaron consonantia. Quo fit vt meritò dictus sit apud Pythagoreos quaternio habere fontem & radicem vitæ æternæ. Sed quòd magnam quidem vim tribuerent numeris, ex his est perspicuum, quæ dicta sunt ad rem exemplo melius declarandam. magna enim apud eos habetur ratio numerorum. De qua mittentes in præsentia dicere prolixius, aggrediamur contradictionem, principio dicendi ducto ab vnitate, quæ est principium totius numeri, & quo sublato ne est quidem numerus. Vnius ergo intelligentiam nobis Pythagorico more describēs Plato, dicit, Vnum est, cuius nihil seorsum dicitur vnum. Per participationē ergo vnumquodque vnum dicitur, & multa. Planta enim, exempli causa, & animal, & lapis vnum quidem appellatur: non est autem ex propria ratione vnum, sed intelligitur vnum in vnus participatione, cum nulum eorum hoc sit. Nam neque planta, neque animal, neque lapis, neque vllum aliud ex numerabilibus, est id quod re vera est vnum. Nam si planta aut animal est illud vnū, omnino quod non est planta, neque

neque animal, non dicitur vnum. Dicitur autem & planta & animal vnū, & alia innumerabilia: nullum ergo ex numerabilibus est vnum. Id autem cuius vnumquodque per se quidem est vnum, multa autem congerie participat, vnum fit & multa ex singularibus. Quòd quidē rursus nulla est multorum multitudo, vtpote plantarum, animalium, lapidum. nam per illius quidem participationem ea dicuntur multa: ipsum autem non est in eis. Atque talis quidem vnus idea intelligitur à Platonicis. Nos autem adiungentes dicamus: Aut diuersa à singularibus numeris est vnus idea, aut intelligitur cum illis qui sunt eius participes. Sed per se quidem præter ea quæ sunt singulatim numerabilia, nihil vnum intelligitur subiectum. Restat ergo vt intelligatur in illis, quæ eum participant: quod rursus est dubium ac perplexum. Lignum enim quod cadit sub numerum, si vnitatis participatione est vnum, quod non est lignum, non dicitur vnum. Dicitur autem, vt superius ostendimus. Non est ergo vnitas, cuius participatione vnumquodque eorum quæ sunt sigillatim numerabilia, appellatur vnitas. Deinde quòd à multis participatur est multa, & nō vnū. Quæ autem sunt numerabilia, multa sunt & infinita. Non ergo vnitatis participatione ex numerabilibus vnumquodque est vnū. Quomodo ergo homo in genere, quem nonnulli intelligunt animal particeps rationis, nec est Socrates, nec Plato, quando quidē nullus alius diceretur homo: neque per se consistit, neque cum Platone & Socrate, quando quidem consideraretur vt homo: ita etiā vnum, cum neque cum singularibus numerabilibus, neque per se intelligatur consistere, statim est eiusmodi vt non possit cadere sub intelligentiā. Eadem autem sunt dicenda in duobus & etiam tribus, & vt semel dicam, in omni numero, ne simus prolixiores. Simul autem licet ab eis quoque sic sciscitari: Vnius idea, cuius participatione aliquid dicitur vnum, aut est vna idea, aut vnus plures sunt ideæ. Sed si est quidē vna, non participatur à multis. nam si A, vt clarior sit doctrina, habeat totam vnus ideam, B quod non est eius particeps, non erit vtique vnum. Porro autem neque multas habet partes, vt multa eam participant: nam primū quidem esset vnumquodque non illius vnus particeps ideæ, sed eius partis. Deinde vnitas ex eorum sententia intelligebatur carens partibus, & indiuidua. Sin autem vnus sunt plures ideæ, vnumquodque ex numerabilibus quæ collocantur in vno, aut vnus aut duorum in vtroque vno est communis ideæ particeps, aut nō est. Et si quidem non est particeps, oportebit omnia in vno esse collo-

Vnius idea, quæ à Platone est data, refellitur.

Mundus administratur per harmoniā.

Animal animatur per harmoniam.

Harmonia consistit in tribus consonantiis.

Sesquitercius numerus quis sit.

Sesquialter numerus quis sit.

Duplus numerus quis sit.

Vnum quid vocet Plato.

Vnū & multa per participationem.

cata absque eo quod ideam participant, quod quidem nolunt. Sin autem est particeps, quæ erat ab initio colligetur dubitatio. Quomodo enim duo vnam participabunt? Atque hæc quidem de vnitatis, quæ sublata vniuersus sublatus est numerus. Adiungamus tamē etiam de binario. Nam ipse quoque fit dubius ac perplexus ex coitione vnitatis: quomodo etiam prius dubitauit Plato in libro de anima. Nam vnitatis addita alteri vnitati, aut accedit aliquid per additionem vnitatis alteri, aut recedit. Si autem recedit aliquid per additionem, fiet diminutio vnus & vnus, & non erit binarius. Sin autem accedit aliquid, duo non fient duo, sed quatuor. nam binarius qui accedit, & vnitas, & altera vnitas constituunt numerum quaternarium. Nihil est ergo binarius. Eadem erit dubitatio etiam in omni numero. Quo fit ut hac ratione nihil sit numerus. Verum enim uero quoniam ex additione & ablatione vnitatis intelligitur numerus, est perspicuum quod si ostenderimus vtrunque eorum minimè posse fieri, peribit etiā substantia numerorum. Primum autem iam dicamus de ablatione, videntes doctrina quæ rem ostendat exemplis. Quæ ergo à subiecto denario aufertur vnitas, aut aufertur à toto denario, aut ab eo qui restat nouenario. Non autem à toto denario, ut ostendemus: neque à nouenario, ut docebimus. Si enim ab hoc toto aufertur vnitas, aut denarius est alius à singularibus vnitatibus, aut earum congeries appellatur denarius. Sed alius quidem à singularibus vnitatibus non est denarius: etenim illis ablatis ne est quidem denarius: & ablato denario similiter non amplius sunt vnitates. Si autem denarius idem est qui vnitates, hoc est, si singulares vnitates sunt denarij, est perspicuum quod si à denario fit ablatio vnitatis, auferetur ab vnaquaque vnitatis. Singulares enim vnitates erant denarij: & sic non erit vti que ablatio vnitatis, sed denarij. Quamobrem non tollitur vnitas à toto denario. Sed neque fit ablatio à nouenario qui restat. Quomodo enim post eius ablationem adhuc est saluus subiectus denarius? Sed si neque à toto denario tollitur vnitas, neque à denario qui restat, nullus consistit numerus per ablationem. Alioqui si tollitur à nouenario vnitas, aut tollitur à toto, aut ab vltima eius vnitatis. Et si tollitur quidem vnitas à toto nouenario, erit ablatio nouenarij. Nam quod auferetur ab vnaquaque vnitatis singularium vnitatum quæ sunt nouem, componit numerum nouenarium. Sin autem ab vltima vnitatis fit ablatio: primum quidem ostendetur vltimam vnitatis quæ caret partibus esse diuiduam. quod quidem est absurdum. Deinde si ab vltima vnitatis

Binarius numerus nihil est.

Numerus non potest intelligi ex additione aut ablatione vnitatis.

tate tollitur vnitas, non poterit nouenarius adhuc manere integer. Et alioqui si à denario fit ablatio vnitatis, aut à denario qui est fit ablatio, aut à denario qui non est. Non potest autem fieri ab eo qui est: quāto enim tempore manet denarius, nihil potest ab eo auferri tantumquam denario, quando quidem non erit amplius denarius. Nec ab eo qui non est. Non est enim natura comparatum, ut ab eo quod non est auferatur aliquid. Præter id autem quod est esse & non esse, nihil potest mente percipi. Non ergo tollitur aliquid à denario. Sed quod nulla quidem ratione fieri possit ut per ablationem aliquem numerum intelligas, ex his est ostensum. Quod autem nec per additionem, facile est ostendi proportioni conuenientibus hærendo dubitationibus. Rursus enim si vnitati addatur vnitas, aut toti denario dicendum est fieri additionem, aut vltimæ parti denarij. Sed si toti quidem denario additur vnitas: quoniam totus denarius intelligitur cum omnibus singularibus vnitatibus, oportebit vnitatis quæ fit additionem, esse additionem omnibus singularibus denarij vnitatibus. quod quidem est absurdum. Sequetur enim ut per vnitatis additionem denarius fiat vicenarius. quod quidem nulla potest ratione fieri. Non est ergo dicendum toti denario addi vnitatis. Sed neque vltimæ parti denarij: quando quidem non augebitur denarius, propterea quod vnus partis incrementum, statim sit etiam incrementum totius denarij. Ut semel autem dicam, aut manenti denario additur vnitas, aut non manenti. Neque autem manenti addi potuerit: quando quidem non amplius manet denarius. Neque non manenti: Omnino enim non manenti nec potest quidem fieri additio. Sed si numerus, ut dixi, intelligitur consistere per additionem & ablationem, ostendimus autem neutrum esse eorum: dicendum est nihil esse numerum. Cùm hæc itaque dubitatio differuerimus aduersus Geometras & Arithmeticos, alio sumpto initio dicamus etiam aduersus Mathematicos.

30

Sexti Empirici aduersus Astrologos. Cap. 21.

DE Astrologia aut Mathematica propositum est quærere, non ea quæ planè constat ex Geometria & Arithmetica. iam enim diximus contra eos qui has profitentur disciplinas. neque de vi & facultate prædicendi, quæ est apud Eudoxum & Hipparchum & similes, quam quidem vocant Astronomiam. est enim obseruatio in iis quæ apparent, ut agricultura, & ars gubernandi. ex qua licet prædicere siccitates & imbres, pestemque & terræmotum, & alias eiusmodi

Astronomia, obseruatio in iis quæ apparent.

m 3

ambien-

Chaldaei, Mathematici, Geometrici, Astrologi idē sunt.

Astrologia iudicialis methodus.

Terrena habent sympathiam cum celestibus. Homerus.

Septem planetæ agunt in vnumquodque eorum quæ in vita accidunt. Zodiacus quomodo diuidatur.

μείρη, id est, partes, quas vocant gradus.

Signorum alia masculina, alia feminina, alia bicorporea, alia nō.

Vnitatem cur masculum appellent Pythagorei, binarium verò feminā.

ambientis aëris mutationes. sed aduersus genealogiam, quam Chaldæi magnificis ornantes nominibus, seipfos Mathematicos appellāt & Astrologos, vitæ humanæ multis modis non paruam afferentes iniuriam, & in nobis magnam struentes superstitionem, neque quidquam permittentes agere ex recta ratione. Hoc autem sciemus, cum paulo altius prius dixerimus de iis quæ tēdunt ad methodum in qua consistit eorum consideratio. Fiet autem cursim rudiusque & crassius eorum explicatio. Iis enim quibus est princeps institutum hanc persequi disciplinam, concessum sit ea tractare diligenter & accuratè. Nobis autem satis sit eorum meminisse, sine quibus nō possumus aggredi dicere aduersus Chaldæos. In primis ergo ab eis ponitur, quòd terrena consensionem, quam sympathiā vocant, habeant cum cœlestibus, & ex illorum influxibus ea semper innouentur.

Terræ horum hominum mens & sententia talis,

Esse diem vult qualem hominum pater atque deorum.

Qui id quod nos ambit curiosius suspexerunt Chaldæi, dicunt quidē septem stellas tenere rationem causarum agentium in vnumquodque eorum quæ in vita accidunt: adiuuare autem partes Zodiaci. Atque Zodiacum quidē circulum, vt accepimus auditione, diuidunt in duodecim animalia. vnumquodque autem animal in partes triginta. De hoc enim in presentia cum eis conueniat. Vnamquaque autem partem in sexaginta minuta. ita enim vocant quæ sunt minima & indiuidua. Animalium, quæ vocant ζώδια, id est animalcula, alia quidem appellant masculina, alia autem foeminina: & alia quidem bicorporea, alia verò non: & alia quidem solida, alia verò ἰοπινα, id est mutatoria. Atque masculina quidem vocant & foeminina, quæ adiuuantem habent naturā ad generandos masculos & foeminas. Aries enim est signum masculinum, Taurus autem foemininum: Gemini masculinum, & vicissim reliqua ex simili analogia, alia quidem masculina, alia verò foeminina. A quibus moti, vt arbitror, Pythagorei, vnitatem quidem appellant masculum, binarium verò foeminam, ternarium autem rursus masculum, & simili rursus proportionem ac analogiam ceteros pares & impares numeros. Nonnulli autem vnumquodque etiam animal diuidetes in duodecim partes, eadem ferè vtuntur via ac ratione: vt in Ariete primam quidem duodecimam eius partem appellant & Arietem & masculum: secundum autem, Taurum & foeminam: tertium autem Geminos & masculum. In aliis quoque partibus eadem est ratio. Bicorporea autem dicunt esse animalia, Geminos, &

nos, & qui eis ex diametro aduersatur Sagittarium, Virginemque & Pisces: non bicorporea autem reliqua. Et tropica quidem seu mutatoria, in quibus cum Sol fuerit, transmutat & facit ambientis aëris conuersiones: cuiusmodi sunt signa, Aries, & quod ei aduersatur ex diametro, nempe Libra: Capricornusque & Cancer. Nam in Ariete quidem verna fit conuersio, in Capricorno autem hyemalis, in Cancro verò æstiuæ, & in Libra autumnalis. Solida autem existimāt, Taurum, & quod ei aduersatur ex diametro, nempe Scorpionum & Leonem & Aquarium. Verum enim uero horum quoque omnium, ea quæ in vnoquoque ortu dominatum obtinent signa ad euentum eorum que perficiuntur, quæ quidem dicunt ἀποτελέσματα, & ex quibus maximè faciunt prædictiones, dicunt esse numero quatuor. Quæ communi quidē nomine appellant Centra, proprio autem aliud quidem horoscopus, aliud autem μεσοζώνημα, hoc est medium cœli, aliud autem Occidens, aliud autem subterraneum & ἀντιμεσοζώνημα, hoc est, situm ex aduerso medij cœli, quod ipsum quoque est cœli medium. Atque horoscopus quidem est id quod contigit oriri eo tempore quo perficiebatur ortus. Medium autem cœli, quartum quod ab illo est signum cum illo ipso. Subterraneum autem & situm ex aduerso medij cœli, quod medio cœli est aduersum ex diametro: vt (exemplo enim fiet clarum) si Cancer sit horoscopus, in medio quidem cœlo est Aries, occidit autem Capricornus, sub terra autem est Libra. Verum enim uero vniuscuiusque horum centrorum animal quidem seu signum præcedens vocat ἀπόκλιμα, hoc est declinationem. Quod autem sequitur ἐπιπανάφορον, hoc est relationem. Iam verò id quidem quod sequitur animal illud seu signum quod est in horoscopo, si sit in aperto, appellant mali Dæmonis. Quod est autem postea, sequitur autem id quod est in medio cœli, boni esse Dæmonis. Quod autem præcedit id quod est in medio cœli, κατώμερίς, hoc est inferiorem partem vocant, & μονομοιρίαν, id est vnicam fortem, & Deum. Quod autem venit ad occasum, Otiosum animal, seu signum & principium mortis. Quod autem est post occasum, nec est apertum, poenam & malam fortunam: quod quidem situm est ex diametro ex aduerso mali Dæmonis. Quod autem venit sub terram, bonam fortunam: quæ per diametrum sita est ex aduerso boni Dæmonis. Quod autem recedit ab eo, quod est ex aduerso medij cœli, versus Orientem, Deam, ex diametro Deo aduersum. Quod autem horoscopus sequitur, Otiosum: quod rursus Otioso aduersatur ex diametro. aut vt dicamus cōpendio-

signa dominantia in vniuscuiusque natiuitate sunt quatuor.

Horoscopus quid sit. Medium cœli quid sit. Medio cœli oppositum.

ἀπόκλιμα seu declinatio quid sit. ἐπιπανάφορον quid sit. Signum mali Dæmonis. Signum boni Dæmonis.

κατώμερίς, id est, pars inferior.

μονομοιρία, unica fors, seu deus. Otiosum signum, seu principium mortis. Pœna et mala fortuna.

Bona fortuna. Bona fortuna. Otiosum.

pendiosius, Signi quod est in horoscopo declinatio quidem vocatur malus Dæmon: epanaphora autem otiosum. Eodem modo autem eius quod est in medio cœli, declinatio quidem Deus: epanaphora autem bonus Dæmon. Similiter autem eius quoque quod est situm ex aduerso medij cœli, declinatio quidem vocatur Dea: epanaphora autem, bona fortuna. Similiter Occidentis declinatio quidem mala fortuna: epanaphora autem, Otiosum. Existimant autem hæc non leuiter & veluti aliud agendo esse examinanda. Censent enim stellas non eandem vim habere ad malè vel secus faciendum, si considerentur in centris, & in anaphoris & in declinationibus, sed alicubi quidem efficacior, alicubi verò minus efficacem. Fuerunt etiam quidam Chaldæi, qui vnamquamque partem humani corporis attribuerunt vnicuique signo, vt quæ cum illo haberet cōsensum, & cum eo afficeretur. Nam Arietem quidem caput nominant: Taurum autem, collum: Geminos autem, humeros: Cancrum autem, pectus: 15 Leonem verò latera: Virginem autem coxēdices: Libram ilia: Scorpium pudendum & matricem: Sagittarium femora: Capricornum genua: Aquarium autem tibias: Pisces autem pedes. idque rursus nō inconsideratè: sed quoniam si fuerit aliqua stella in aliquo horum signorum in ortu maleficorum, efficit mutilationem eius partis, quæ 20 est eiusdem nominis. Atque hæc quidem summatim ostensa sint de natura eorum quæ sunt in Zodiaco circulo. Non absurdum autem fuerit etiam deinceps de eorum dicere diuisione. Nam cum nō esset certa animaduertendi & inspiciendi ratio, quòd non contemplarentur signa ex propria circumscriptione, sed septem dispersarum stellarum obseruatione, venit eis in mentem in duodecim partes totum diuidere circulum. Ostendentes enim viam ac rationē, dicunt, quòd cum veteres obseruassent vnam quandam lucidam stellam ex iis quæ sunt in circulo Zodiaco, & deinde perforatam amphoram aqua implessent, siuerunt fluere in alterum vas subiectum donec eadē stella oriretur, coniectantes ab eodem signo ad idem signum fuisse circuli circumuolutionem. Rursus sumpserunt duodecimam partē eius quod fluxit, & considerarunt quanto tempore hoc fluxerit. dicebant enim tanto rediisse duodecimam partem circuli: & eandem habere rationem reuersam partem ad totum circulum, quantam habet pars aquæ quæ fluxit, ad totam aquam. Ex hac, inquam, relatione duodecimæ partis signabant vltimum finem ab aliqua insigni stella, quæ eo tempore spectabatur, aut ab aliqua ex iis quæ simul oriebantur 35

Corporis
pars quælibet
attribuitur a-
licui signo.

γλατῶς

Zodiacus cir-
culus quomo-
do fuerit diui-
sus.

magis

magis boreales aut magis australes. Hoc ipsum autem faciebant etiā in aliis duodecim partibus. Sed via quidem ac ratio, per quam in tot partes Zodiacum diuidunt circulum, est huiusmodi. Analogia autem ac proportione ei videtur conuenire illa, per quam vniuscuiusque ortus horoscopus ab initio obseruarunt Chaldæi. Noctu enim, inquit, sedebat Chaldæus in alto aliquo promōtorio stellas spectans. Alius autem assidebat parturienti donec peperisset. Cum primum autem peperisset, id significabat magistro qui erat in promontorio. Is autem cum audiisset, obseruabat ipse quoque signum quod oriebatur, tanquam horoscopus. Interdiu autem attendebat horoscopus & motus Solis. Sed hæc quidem de signis. Ex stellis autem alias quidem dicunt esse beneficas, alias verò maleficas, alias autem communes: vt pote beneficas quidem stellas Iouis & Veneris, maleficas autem Martis & Saturni, communem autem Mercurij: quoniam cum benefica quidem sit benefica, cum maleficis autem malefica. Alij autem easdem stellas, prout est alia & alia habitudo, aliquando quidem beneficas, aliquando verò maleficas esse existimāt. Nam præter signū, aut præter aliarum stellarum ad eas aspectus ac figuras, neque malefica est omnino malefica, neque benefica omnino benefica. Cæterum septem quidem stellis arbitrantur præesse Solem & Lunam: minorem autem his vim habere ad eorū quæ efficiuntur euentus, quinque reliquas. Quam ob causam Aegyptij Regi quidem & dextro oculo Solem assimilant: Reginae autem & sinistro oculo Lunam: licetoribus autem ac satellitibus quinque stellas: reliquo autem populo alias inerrantes. Et ex quinque cum Sole quidem conuenire & ei opem ferre dicunt Saturnum & Iouem & Mercurium: quos etiam vocant diurnos, propterea quòd Sol, cui dant auxilium, iis dominetur quæ gignuntur interdiu. Easdem autem stellas maiorem vim habere, aut quòd sint in propriis domibus, aut in altum elationibus, aut terminis, aut quòd aliqua ab aliquibus stipentur tanquam satellitibus: aut quòd se inter se aspiciāt, & inter se certas suscipiant figuras, aut quòd sint in centris. Vt ipsi autem censent, Solis quidem domus est Leo, Lunæ autem Cancer, Saturni autem Capricornus & Aquarius, Iouis Sagittarius & Pisces, Martis Aries & Scorpium, Veneris Taurus & Libra, Mercurij Gemini & Virgo. Stellarum autem vocant in altum elationes, & similiter depressiones aut abiectiones, ea quibus delectantur, aut in quibus vim habent exiguam. Nam delectantur quidem in altum elationibus, exiguam autem vim habent in de- 35

Horoscopi
vniuscuiusque
natiuitatis a
Chaldæis ob-
seruati ratio.

stellarū alie
benefica, alie
malefica, alie
communes.

Sol & Luna
presunt septem
stellis.

Sol regi &
dextro oculo
assimilatur ab
Aegyptiis.

Luna ab Aeg-
yptiis assimi-
latur reginae.

Saturnus, Iou-
piter & Mer-
curius soli opem
ferunt, et cur
dicuntur diur-
ni.

Stella quan-
do habet vim
maiolem.

Domus stelle-
larum.

Elevationes
stellarum.
Depressiones
stellarum.

pressionibus seu abiectioibus. Vt, Solis quidem in altum elatio est Ariès: exactè autè est & perfectè decimanona eius pars seu gradus. Depressio autem, signum quod ei aduersatur ex diametro. Lunæ autem rursus in altum quidem elatio est Taurus. Depressio autè, quod ex aduerso eius situm est ex diametro. Saturni Libra, Iouis Cancer, 5 Martis Capricornus, Veneris Pisces. & eorum, vt dixi, depressiones, quæ sita sunt ex aduerso per diametrum eorum in altum elationum. Stellarum autem appellant terminos in vnoquoque signo, in quibus vnaquæque stella à quota parte ad quotam vsque partem potest plurimum. De quibus non est leuis apud eos etiam in tabulis diffensio. 10 Dicunt autem stipari stellas tanquam à satellitibus, quando sunt in medio aliarum stellarum, in continuatione signorum: vt si eiusdem signi alia quidem stella teneat primas partes, alia autem vltimas, alia autem intermedias, tanquam à satellitibus stipari dicitur quæ est media, ab iis quæ tenent eas partes quæ sunt in extremis. Se inter se autem 15 dicuntur aspicere & inter se conuenire, vt quæ apparent in figura triangula aut quadrata. Atque triangula quidem conformantur figura, & se ea inter se aspiciunt stellæ, quæ trium signorum spatium habent interiectum. Quadrata autem, quæ duorum. Et videtur quidem in triangula, beneficæ benefica in figura conformata, beneficio 20 afficere, & esse magis benefica. Beneficæ autem benefica, hoc solum: & malefica maleficæ. In centris autem esse dicuntur, quæ centris esse dicuntur in aliquo ex centris, aut sub horoscopo, aut sub medio cœli, aut sub occasu, aut eo quod situm est ex aduerso medij cœli. Sed cum hæc sic sint à nobis simpliciter & crassè exposita, prius sumendum 25 est, quòd his moti Chaldæi proferunt prædictiones eorum quæ sunt euentura, quæ vocant apotelesmata. Est autem eorum differentia. Nam alia quidem sunt simpliciora, alia autem accuratiora. Et simpliciora quidem, quæ fiunt ex signo, aut ex simplici ac sola vi stellæ: vt quòd hæc stella cum fuerit in hoc signo, tales efficit. Accuratiora 30 autem, quæ fiunt per concursum, & vt ipsi dicunt, per multorum con-temperationem: vt si alia quidem sit in horoscopo, alia autem in medio cœlo, alia autem sit in eo quod est ex aduerso medij cœli, alia autem sic vel sic se habeant, hæc euenient. Atque hæc quidem videntur esse expressa forma methodi Chaldæicæ. Hoc autè tradito de cæ- 35 tero est facile simul ad eas quoque accedere quæ aduersus ipsos adducuntur contradictiones. Atque nonnulli quidem agrestius conantur docere, quòd non omnino terrena in patièdo consentiant cum cœlestibus.

Termini stellarum.

Satellites seu stipatores stellarum.

Aspectus stellarum.

In centris esse quomodo dicuntur stellæ.

Apotelesmatum, seu eorum quæ sunt euentura, differentia.

Terrenorum non est sympathia cum cœlestibus.

cœlestibus. Non enim ambiens cœlum ita est vnitum, vt corpus humanum: vt quomodo cum capite partes subiectæ in patièdo cõsentiant & simul afficiuntur, & caput cum membris subiectis, ita etiam terrena cum cœlestibus: sed est quædam eorum differentia, & in eo 5 quòd in simul patièdo non consentiant diuersitas, vt non habeant vnã & eandem vnionem. Alij autem ea quoque mouent quæ dicuntur de fato. Si enim omnia non fiunt fato, non est ars Chaldæica, quæ fato hoc censet fieri. Non fuerunt autem pauci qui illud quoque simul rogabant. Quoniam ex iis quæ fiunt, alia quidem fiunt necessariò, alia verò forte fortuna, alia autem sunt in nostra potestate: omnino Chaldæi si prædictionem sibi constituunt quæ possit esse, aut in 10 iis quæ sunt necessariò facient prædictiones, aut in iis quæ forte fortuna eueniunt, aut in iis quæ sunt in nostra potestate. Et si in iis quidem quæ fiunt necessariò, vitæ sunt inutiles. Quod enim necessariò 15 accidit, non licet declinare, sed velimus nolimus, hoc eueniet. Tunc autem utilis est prædictio, si eo referatur, vt id vitetur. Si autem in rebus fortuitis, profitentur quæ non possunt fieri. Nam quæ fortuito fiunt, sunt instabilia. Instabilium autem, & quæ aliter & aliter accidunt, non potest esse stabilis & firma prædictio. Restat ergo vt eorum 20 prædictiones sint in iis quæ sunt in nostra potestate. quod quidè rursus fieri non potest. Nam quod in mea situm est potestate vt eueniat aut non, & quod non prius iactam ab initio habet causam, non poterit quisquam prædicere. Non ergo sibi proponunt Chaldæi prædictionem quæ possit fieri. Nonnulli ergo per eiusmodi telorum eminus eiaculationes conantur tollere Chaldæicam methodum. Nos autem cum simili modo argumentandi eius principia & veluti elementa labefactauerimus, cæterarum quoque ipsius contemplationum constitutionem fractam & ad nihilum redactam habebimus. Chaldæicæ ergo artis principium & veluti fundamentum est constituere 30 horoscopum. Ab eo enim reliqua centra sumuntur, & declinationes & epanaphoræ, & triangula & quadrata, & stellarum eæ quæ ex ipsis fiunt figurarum conformationes. ex his autem omnibus fiunt prædictiones. Vnde sublato horoscopo, necessariò ne notum quidem erit id quod est in medio cœli, aut occidens, aut quod situm est ex 35 aduerso eius quod est in medio cœli. Si ea autem non possint comprehendere, simul etiam aboletur Chaldæica methodus. Quòd autem horoscopi signum ab eis non possit inueniri, variis modis potest doceri. Nam vt hoc comprehendatur, oportet primum ortum eius qui

Astrologarum prædictiones sunt vel inutiles vel impossibiles.

Horoscopi signum ab Astrologis non potest inueniri.

cadit sub considerationem, esse firmiter comprehensum. Secundò autem id quod significat horoscopum, esse eiusmodi ut non aberret. Tertio autem exactè & perfectè esse perspectum signi ascensum. In partu enim, signi in cœlo orientis obseruatur ascensus, cum eo utantur Chaldæi tanquam ministro ad obseruandum horoscopum. In illo autem ascensu est aliarum stellarum figuræ conformatio. quod quidem thema appellant. In themate autem sunt prædictiones. Non potest autem fieri ut sumantur ortus eorum qui cadunt sub considerationem, ut ostendemus. Neque horoscopiū est certum & non aberrans. Neque signum exoriens exactè comprehenditur. Non potest ergo consistere methodus Chaldæorum. Dicamus autem primū

Horoscopiū sumi non potest à deiectione seminis aut cōceptione.

de primo. Ortum ergo eorum qui cadunt sub considerationem, aut ab ipso initio sumunt, aut à deiectione seminis & conceptione, aut à partu. Sed à feminis quidem deiectione & conceptione nequaquam dicent. exactè enim comprehendere non potest eius tempus. & merito. Neque enim possumus dicere, an simul cum deiectione seminis facta fuerit conceptio, an non. Potest enim hoc euenire vel cum sola cogitatione, sicut adeps, quæ ardentibus clibanis est immissa. Nam statim conglutinatur. Potest autem etiam post aliquod tempus. Nā

σέξερ.

semen aliquando citius, aliquando tardius deicitur in fundum matricis.

femina etiam quæ iaciuntur in terrā, non statim agentia radices connectuntur cum subiectis cespitibus. Et cum sit interuallū ab ore matricis vsque ad fundum, in quo dicunt Medici fieri conceptus, feminis quæ deicitur natura, ut omnino in aliquo tempore hoc spatium conficiat oportet. Qui hoc autem ignorant Chaldæi, nempe quanto tempore hoc fiat, nunquam perfectè comprehendunt cōceptum. Nam cum semen quidem aliquando rectā iaciatur, & in ipsos locos matricis incurrat in iis qui apti sunt natura: aliquando autem sparsim incidat, & in ipsa matrice non possit in vnum locum cogi: est ignotum quando fiat primum, & quando secundum: & quantum temporis consumatur in illa conceptione, & quantum in hac. Ea autem si

σὶ.

ἀναμωθεσι.
Mulieres aliquæ tardius, aliquæ citius, imò etiā eadē aliquando tar-

dius ignorentur, perit etiam accurata & exacta comprehensio conceptionis. Et si, ut nonnulli dicunt Phisici, primò coctum & prius mutatum semen in matrice, tunc accedit ad referata eius vasa: hinc nescientes quanto tempore fiat mutatio, nec scient etiam tempus cōceptionis. Præterea sicut in reliquis partibus corporis in partium operationibus differunt inter se mulieres, ita etiam verisimile est eas differre in operatione matricis: utpote quod aliæ quidem citius, aliæ verò tardius concipiant. Neque verò est admirabile si etiam sibi ipsis comparatæ,

paratæ, nunc quidem cernantur facilius, nunc verò difficilius aut non omnino concipere. Hoc autem cum ita habeat, planè fieri non potest ut accuratè exactèque dicatur quando semen deiectum sit retentum: ut ex eo tempore ortus horoscopum constituent Chaldæi. Sed nec dici potest quòd tempus conceptus comprehendere possit per aliqua signa: ut ex eo quòd post coitum exsiccati sint sinus muliebres: obstructum autem fortè fuerit os matricis, cessaritque menstrua purgatio, pica autem aduenerit. Nam primū quidē hæc quoque omnia signa communiter fiunt iis quæ non conceperunt. Deinde etiam si non fiant communiter, ea cum iam multorum dierum spatium præterierit, conceptus significant, non autem plenè, & proximum, & qui situs est in ipsius horæ spatiis. Ad dignoscendum autem vitæ discrimen opus habent Chaldæi, non tempore quod in aliqua extendatur latitudine, sed quod planè sit in ipso articulo. Est autem ex his perspicuum, quòd fieri non potest ut ex conceptu statuatur horoscopus. Sed nec ex partu. Nam primū quidem dubium est quando dicendum sit esse partum: num quando foetus qui nascitur, incipit prodire in frigidum aërem, an quando parum extat, an quando in terram est delatus. Deinde nec in vnoquoque eorum exactè & absolutè potest definiri tempus partus. Nam & propter animi constantiam, & propter aptitudinem corporis, & locorum affectionem, & propter obstetricis experientiam, & innumerabiles alias occasiones, non est idem tempus quo prodit foetus qui nascitur ruptis membranis, aut foris parum existit, aut in terram defertur: sed aliud post aliud. Quod rursus non valentes definitè & accuratè perpendere Chaldæi, non assequuntur ut horam partus ut oportet definiant. Atque quòd in tempore quidem partus profiteantur Chaldæi se nosse horoscopum, nesciant autem, ex his est perspicuum. Quòd autē neque horoscopium sit eis certum & minimè aberrans, licet simili modo considerare. Nam quando dicunt, quòd qui parturiēti affidet, disco partum significat Chaldæo aspicienti stellas in promontorio: & ille cœlum aspiciens, obseruat signum quod oritur: primū quidē eis ostendemus, quòd cum partus non sit definitus, sicut paulo antè monstrauius, nec facile sit eum disco significare. Deinde esto posse comprehendere partum, non tamen eius tempus potest perfectè adnotari. Accidit enim ut disci sonitus, qui potest longiori tempore sensui distribui, moueatur ad promontorium. Signum est autem huius, id quod cernitur in iis qui ligna secant in montibus. Nam satis longa tempore postquam

dius, aliquando citius concipiunt.

conceptus quænam sint signa.

μειμνέναι.

Horoscopus statui non potest ex partu.

παράσημα,

Horoscopiū nō est certum & minimè aberrans Astrologis.

In sono audiendo longior est mora.

quam inflictâ est securis, exauditur ictus vocis, ut qui longiori tempore veniat ad eum qui audit. Propterea non possunt Chaldæi perfectè sumere tempus signi exorientis, quod est horoscopus. Præterea non solum post partum transit multum temporis, in quo emittitur sonus ab eo qui assidet parturienti, ad eum qui aspicit stellas: sed etiam interim dum sursum aspicit, & considerans examinat in quo signo sit Luna & vnaquæque stella, euadit diuersum, quod ad stellas attinet, thema motus mundi qui perpetua circumagitur celeritate, priusquàm horæ eius qui natus est, obseruando affixerit & accommodauerit ea quæ cernuntur in cælo. Et alioqui eiusmodi obseruatio noctu fortasse solet procedere Chaldæis, quando cernuntur quæ sunt in circulo Zodiaco, & sunt manifestæ stellarum figurarum conformationes. Cùm autem nascantur etiam nonnulli interdiu, quando nihil potest adnotari eorum quæ prius dicta sunt, sed solus Solis motus, si is quoque potest, dicendum est in quibusdam quidem posse procedere methodum Chaldæorum: in quibusdam verò minimè. Vide autem num etiam noctu non possint certas & non errantes stellarum facere obseruationes. Sæpe enim nubilosæ & caliginosæ sunt noctes. Bene autem cum eis ageretur, si ablato omni eiusmodi prætextu, firmum aliquid & stabile inuenirent in disciplina: tantum abest ut possint inuenire, si sit aliquod impedimentum ad perfectam & absolutam celestium comprehensionem. Cùm autem Chaldæorum fregerimus & aboleuerimus horoscopium, & paucis ostenderimus id non posse comprehendi tempore ortus, pergamus ad reliquam promissam partem. Restabat autem ut diceremus de ascensu in Zodiaco, relictis argumentis à nobis prius expositis. Dicimus ergo quòd nō facile possint inter se definiri, imò ne possint quidem perfectè definiri partes signorum: & sit verisimile iam exortum signum nondum videri esse ortum: & contra nondum exortum videri esse ortum. Neque enim

signorum partes non possunt exactè definiri.

Aqua ex hydria non semper fluit æqualiter. αὐτὴ παρὲλ-κόντων.

prius dicta hydriarū ratio potest aliquid Chaldæis afferre adiumenti. Nam & ex aqua fluente, & ex aëris temperatione, fluxus est inæqualis tempore, & ea quæ fluxui obsistunt. Aquæ enim motionem verisimile est esse dissimilem in principio, quando fluit pura, & postea quando est limosa, & fluens difficilior. Aëris autem temperationem est probabile, si sit quidem caliginosus & paulò crassior, resistere effluxioni, eam quodammodo obstruentem. si sit autem clarus & subtilis, magis adiuuare. Porrò autem ipsa quoque amphora non similiter fluit si sit plena, & si sit inanis, aut si sit in eo ut exinanatur: sed aliquan-

aliquando quidem celerius, aliquando verò tardius, aliquando verò mediocriter, cū celestis motus semper feratur pari celeritate. Quod est autem in omnibus præcipuum, vniuscuiusque signi non est corpus continuum, neque veluti cum præcedenti compactum. coniunctum est cum id sequitur nullo interiecto spatio: sed constat ex stellis dispersis, & quæ quædam intermedia & discreta habent spatia, partim in medio, & partim in fine. Vnde cum partibus signorum Zodiaci omnino describatur, necesse est ut sit error iis qui obseruant à terra, cū eos lateat occurrens interstitium, siue sit finis præcedentis signi, siue initium ascendens. Tumuli autem ex quibus stellæ aspiciuntur, non semper manent iidem: sed cū in parte diuersus sit & mutetur mundus, aut imbrium inundationibus, aut terremotibus, aut aliis eiusmodi casibus vexatur. Quo fit ut ex eorum mutatione non sint eadem stellarum obseruationes, sed alia quidem sit ex loco excelso aspicientibus obseruatio, alia verò ex humili: & quod aliis est visum, non omnino conspectum sit aliis. Assumi etiam hic potest sensum diuersitas. alij enim vident aliis acutius: & quomodo quod à nobis nondum videtur propter interuallum, hoc tãquam maximum comprehendunt aquilæ & accipitres, propterea quòd sint acuti visus: ita etiam quod iam oritur signum & est in horoscopo, potest quidē qui non acutè videt Chaldæus, & est obtusi visus, si cum alio conferratur, ob longum interuallum opinari quòd nōdum sit exortum. His autem addenda est, tanquam euidentissimum ad artem Chaldaicam confutandam argumentum, etiam in horizonte seu finitore aëris differentia. Est enim verisimile, quòd cū is sit crassus, per visum reflexionem signum quod est adhuc sub terra, videatur iam esse super terram. Quod quidem fit etiam in radio Solis, qui reflectitur in aqua. Non videntes enim Solem, ipsum sæpe esse Solem opinamur. Quod autem omnia maximè continet, si quidem omnibus qui celestia obseruant in orbe terrarum, vnaquæque pars duodecima Zodiaci pari appareret tempore & recta cerneretur, fortasse possent Chaldæi firmiter & stabiliter accipere signum quod oritur in horizonte. Nunc autem quoniam nō pari tempore apparet apud omnes, sed aliis quidem citius, aliis verò tardius, & aliquibus quidem obliquū, aliis verò rectum, sequitur quòd non videatur omnibus idem signum esse horoscopus: sed quod his iam videatur esse exortum, hoc aliis esse modo sub terra: & quod videtur aliis esse in declinatione signi quod est horoscopus, hoc aliis cerni esse horoscopus. Quòd autem hoc ita habeat

Signa ascendens nō possunt exactè obseruari.

sensus videtur diuersitas.

Horizonte sepe fallit visum.

Horoscopi signum non idem est omnibus.

Arcturus & Canis non eodem tempore apparent omnibus.

habeat, ex hoc est perspicuum, quod stellæ inerrantes, vt Arcturus & Canis, non eodem tempore appareant omnibus qui sunt in omni climate, sed aliis alio. Atque quod non contingat accuratè & absolutè fumere signum quod sit horoscopus, & propterea nec vllum ex aliis

centris ex quibus à Chaldæis fiunt prædictiones, satis ostendimus. 5 Ex abundantia autem dicendum est, quod etiam si accuratè & perfectè comprehendere possit tempus eorum ascensus, illud quidem est eu-

Nullus ad Chaldaeos accedens perfectè obseruauit tempus natiuitatis.

dens, quod nullus ex priuatis & imperitis qui accedunt ad Chaldæos, accedit accuratè obseruato tempore sui ortus. res enim esset magni artificij, vt prius ostendimus, & maior quàm vt eam discerneret im-

peritus. Quoniam ergo Chaldæus non accuratè & perfectè obseruauit tempus ortus in hoc imperito, sed ab eo ipsum audiit: hic autè imperitus, partim quidem propter imperitiam, partim autem propterea quod non multum studij in ea re posuerit, rursus accuratè &

Tempus ab Astrologis exactè sumendum.

perfectè tempus non nouit, restat vt nulla quidem perfecta prædi- 15 ctio, sed error & deceptio accedat hominibus ex arte Chaldaica.

ἐν πλάτει

Quod si contrà dicant, non ab eis sumi tempus accuratè & perfectè, sed crasse & vt est in aliqua latitudine, ex ipsis propemodum refel-

Eorum qui eodem tempore nati sunt, varia vita et varius exitus.

lentur rerum prædictarum effectis & euentis. Qui enim in eodem crasse & latè sumpto tempore nati sunt, non eandem egerunt vitã: 20

sed alij quidem, verbi causa, regnarunt, alij verò consenuerunt in vinculis. Nullus quidem certè Alexandro Macedoni fuit æqualis, cum

tamen multi in orbe terrarum simul cum eo nati sint: neque Platoni Philosopho. Quamobrem si Chaldæus considerat tempus ortus quod

latè sumitur, non poterit asseueranter dicere quod qui eo tempore 25 est natus, erit felix. Multi enim eodem tempore quo ipse nati, fuerunt infelices. Et rursus non dicet, Qui eo tempore natus est, egebit. Non

pauci enim ex iis qui idem habuere cœli thema, consenuerunt in maximis copiis. Præterea videtur non mediocriter refellere Chaldæos,

& quæ aduersus dictum argumētum retorquetur oratio. Si enim qui 30 ortus sui habent idem thema, in eadem effecta & euenta in vita incidunt, omnino etiam qui diuersos habent ortus, diuersi euadunt ac

differentes. quod est falsum. Videmus enim multos qui & ætate & corporis forma differunt, & permultis aliis proprietatum affectionibus, similem habuisse vitæ finē: & vel in bello cecidisse, vel oppres-

35 sos esse ruina ædium, vel naufragio submersos. Quibus, si viuerent, quemadmodum prædixisset Chaldæus futurum vitæ exitum, operæpretium est dubitare. Si enim qui natus est sub aculeo sagittæ Sa-

gittarij,

gittarij, ex ratione mathematica interficietur: quomodo tot Barbarorum millia aduersus Græcos decertantia Marathone simul inter-

fecta sunt? Non enim erat idem in omnibus horoscopus. Et rursus si qui natus est sub situla Aquarij, nauem franget: quomodo qui reuer-

5 tebantur à Troia, submersi sunt in freto Eubœæ? Neque enim fieri potest vt omnes qui multum inter se differebant? nati sint sub situla Aquarii. Neque verò licet dicere, quod sæpe propter vnum cui fuit

in fati vt periret in mari, omnes qui erant in nauis simul pereant. Cur enim huius fatum vincit fata omnium, & non propter vnum cui erat

10 in fati vt moreretur in terra, omnes conseruantur? Dubitabit autem etiam quispiam alius de brutis animantibus. Si enim vitæ euenta & effecta eueniunt ex stellarum figurarum conformationibus: cum in

eadem parte signi simul nati sint asinus & homo, oportet in vtrisque eundem sequi vitæ exitum: & non hominem, cum sæpe præclare ges-

15 serit rempublicam, honorari à populis, eisque esse curæ: asinum autè perpetuò ferre onera, aut abduci ad molendinum. Non potest ergo esse vt vita administretur ex motu astrorum. aut si est cõsentaneum,

id verò à nobis minimè potest comprehendere. Eadem autem vi incitati, eos pudore afficiemus in eo quoque quod volunt figuris signo-

20 rum quadam veluti necessitudine coniungere formas & mores hominum: vt quando dicunt, Qui natus erit in Leone, erit fortis: qui autem in Virgine, erit passis capillis, vultu gratus, candidus, sine liberis, verecundus. Hæc enim & similia sunt magis ridenda, quàm digna

in quæ studium cõferatur. Nam primùm quidem, si propterea quod 25 Leo est fortis & toruo ac masculino aspectu, dicunt eum qui in ipso nascitur esse fortem, quomodo Taurum qui ei proportionem conuenit, existimant animal foemininum? Deinde verò ineptum est existimare, pulcherrimum Leonem qui est in cœlo, habere aliquam proportionem & conuenientiam cum eo qui est in terra. Est enim verisimi-

30 le, veteres hæc nomina imposuisse propter solam figuræ similitudinem: fortè autem nec propter eam, sed causa doctrinæ magis significandæ. Quid enim habent vrsæ simile septem stellæ quæ sunt inter se disiunctæ ac disitæ? aut cum capite draconis, quinque stellæ, de quibus dicit Aratus,

Tempora bina tenent, oculos duo, subtus at vnum

Immanis monstri maxilla extrema capeffit.

Verumenimvero, vt superius diximus, eorum qui nascuntur in hoc signo, neque eadem sunt formæ, neque mores similes. Nisi fortè

dicant

Natus sub aculeo Sagittarij, occidetur. Natus sub situla Aquarij, nauem frangat.

Homo & asinus nati sub eodem cœli themate non eundem habent vitæ exitum. ἕνθεσνος.

Formæ & mores hominum ab astris non dependent.

Signis cur animalium nomina imposuerunt veteres.

dicant partes eas in quas diuiditur vnumquodque signum, & etiam minuta, eiusmodi differentia esse efficientia. quod rursus non potest fieri. Ostendimus enim temporis partus & horoscopi certam ac perfectam cognitionem non posse consistere. Duorum autem alterum: aut enim quia signum dicitur Leo, is qui natus est fit fortis: aut quia 5 mutato aëre à cœlesti Leone eiusmodi eueniunt affectiones homini qui nascitur. Sed nō est probabile fieri fortem propterea, quòd Leo vocetur signum quod est in horoscopo. Hac enim ratione oporteret etiam eos qui nati sunt cum terrestri Leone, aut qui cum eo sunt edu-

cati, esse fortes, propterea quòd Leo dicatur animal cum quo sunt nutriti. Sin autem propter aëris mutationem, quid hoc ad vitæ differentiam? Nam ad hoc quidem quòd fiat corpore robustum, aut moribus ferum, fortè confert certa qualitate prædita aëris temperatio: ad hoc autem quòd id quod nascitur opprimatur ære alieno, aut regnet, aut sit in vinculis, aut paucos habeat liberos, aut paucos fratres, 15 aër nihil videtur adiuuare. Et rursus si qui natus est cum Virgo esset in horoscopo, est pãsis capillis, gratus aspectu & candidus, oportebit nullum Aethiopem habere in horoscopo Virginem: alioqui dabunt Aethiopem esse album, aspectu gratum, & pãsis capillis. quod quidem est omnium absurdissimum. Vt semel autem dicam, cum nec 20 stellas quidem eis dicant indicare humanæ vitæ differentias, sed eas se obseruasse ex stellarum inter se habitudinibus, dico quòd si firma ac stabilis futura sit prædictio, oporteat eandem stellarum inter se habitudinem non semel obseruasse in vita alicuius, sed in secundi iterum, & in tertii tertio: vt ex eo quòd in omnibus pares sint euentorum 25 & effectorum exitus, discamus quòd cum stellæ sint hanc figurarum accepturæ conformationem, hoc sit omnino euenturum. & quomodo in arte medendi didicimus, quòd vulneratio cordis sit causa mortis, non obseruata sola morte Dionis, sed & Theonis, & Socratis, & multorum aliorum: ita etiã in Mathematica, si sit credibile quòd hæc 30 astrorum figuræ conformatio talem vitam significet, omnino non semel in vno, sed sæpe in multis est obseruata. Quoniam ergo eadem astrorum figuræ conformatio, post longa, vt aiunt, tempora cernitur, nempe post nouies mille nongentos & septuaginta & septem annos magni anni facta restitutione, tam multis seculis non perueniet hominum obseruatio ad vnius hominis ortum. idque cum non 35 semel, sed sæpe mundi interitus, vt quidã dixerunt, eum intercipiat, aut terræ sigillatim & per partes mutatio penitus aboleat continua-

Eiusdem stellarum habitudinis & conformationis scilicet plus non potest esse obseruatio.

stellarum figuræ eadē conformatio postquam multos annos fiat.

tionem historicæ traditionis. Hæc ergo sunt quæ ex ipsa actione & rerum experientia dici possunt aduersus Chaldæos. Post quæ rursus alio sumpto principio, trademus compendiosam aduersus Musicos quæstionem.

Sexti Empirici aduersus Musicos. Cap. 22.

MUSICA dicitur tribus modis. Vno quidem modo, quædam scientia quæ versatur in modulationibus, sonisq; & rhythmorū seu numerorum cōfectionibus. Quo quidem modo Aristoxenum Spin- 10 thari filium dicimus esse Musicum. Altero autem, quæ versatur in organorum & musicorum instrumentorum peritia. Per abusum autem nonnunquam solemus appellare eodem nomine etiam rectam in re aliqua actionem. Sic ergo dicimus opus aliquod *μεμωσμένον*, id est à Musis vel musicè concinnatum, etiamsi sit pars picture: & *μεμωσθαι*, 15 id est à Musis vel afflatum vel institutum, qui rectè se gessit pictorè. Cùm autem tot modis intelligatur Musica, nunc est nobis propositū contra eam dicere: non quidem aduersus aliam, quàm eam quæ intelligitur in primo significato. ea enim ad alias musicas videtur esse perfectissima. Dicendum est autem genus contradicendi quomodo 20 in Grammatica. Atque alii quidem dogmaticè conati sunt docere, quòd Musica non est ad felicitatem disciplina necessaria, sed potius noxia: idque ostendi & ex eo quòd malè audiant ac vituperètur quæ sunt apud Musicum: & ex eo quòd præcipuæ rationes mereantur reprehensionem. Alii autem maiorem mouentes dubitationem, relicta 25 omni eiusmodi contradictione in labefactandis Musicorum hypothesebus, existimarunt etiam totam labefactatam esse Musicam. Nos itaq; ne videamur de doctrinæ debito aliquid rescindere, vtriusque dogmatis aut rei tractationem summatim aggrediemur, nec in rebus superuacaneis in longas excurrentes digressiones, nec in necessariis ea quæ vrgent & premunt omittentes, sed mediam & moderatam, quoad eius fieri poterit, adhibentes doctrinam. Ordine ergo primùm incipiant quæ pro Musica iactari solent in vulgus. Si ergo, inquit, recipimus Philosophiam quæ humanam vitam castigat 30 & temperat, animique motus & perturbationes coërcet ac reprimit: multo magis recipimus Musicam, quæ non per vim nobis imperat, sed cum voluntaria quadam persuasione, eadem effecta efficit quæ Philosophia. Pythagoras quidem certè cùm aliquando vidisset adulescentes ob ebrietatem ita debacchantes, vt ab infans nihil differ- 35 rent,

Musica dicitur tribus modis.

Aristoxenus cur dicitur musicus.

μεμωσμένον opus quid sit.

μεμωσθαι quid sit.

Musica laudat.

Pythagoras iubens tibicine canere sordidam melos,

petulentes inuenes reduxit ad moderationem.

Lacedæmonij Musica utebantur in bello.

Solon ad tibiā & lyra iubebat infirmi aciem.

Achilles iratus se oblectabat Musica. Hom. Rhaps. 1.

Musica ab Heroibus custodienda relinquebantur uxores.

Agamemnoni cantori suam commisit uxorem.

Ægisthus a mandato cantore corruptus Clytemnestram.

Musico est sapiens similis, ut vult Plato. Socrates senex didicit Musicā a Lampone.

Sero didicisse melius est quam nihil didicisse.

Athenienses Musicam docebant suos liberos.

rent, suavit Tibicini quem illi secum habebāt in comessatione & petulanti illa oblectatione, vt spondeū illis caneret melos. Quod cum vt iusserat fecisset, ita repente fuerunt conuersi ad modestiam, ac si fuissent ab initio sobrij. Et qui Græciæ præerant, & quorum virtus prædicabatur ab omnibus, Spartani semper bellum gerebant Musica eis ducente exercitum. Et qui Solonis utebātur admonitionibus, ad tibiā & lyram instruebant aciem, numerofo in armis motu vten- tes, qui dicitur enoplios. Porro autem vt insipientes castigat & moderatos reddit Musica, & timidos hortatur ad virtutem, ita etiam eos sedat qui ira incēduntur. Videmus certè quod qui apud Poëtam erat

ira percitus Achilles, deprehenditur à legatis qui ad eū missi fuerant,

*Se oblectare volens cithara & recreare canora,
Pulchra, fixus erat capulusque argenteus illi:
Bello enaris quam habuit capta Actionis ab urbe.*

Illa quidem recreabat animum, vt qui sciret Musicum maximè posse suam sedare affectionem. Ad hæc accedit, quod cum alii quoq; Heroës peregrè essent profecturi & longam suscepturi nauigationem, in more erat eis positum, vt fidelissimos vxorum suarum custodes & moderatores relinquerent Musicos. Clytemnestræ quidem certè aderat Cantor, cui de sua vxoris pudicitia multa mandauerat Agamemnon. Sed Ægisthus cum esset callidus, hunc Cantorem in defertam insulam abductum,

Esse cibum prædamque auibus canibusque reliquit.

Deinde cum Clytemnestram sic accepisset incustoditam, ei stuprū attulit, hortataque & vt Agamemnonis inuaderet imperium. Et qui plurimum valuerunt in Philosophia, sicut Plato, sapientē dicunt esse Musico similem, vt qui habeat animam ad harmoniam bene concinnatam ac compositam. Qua ratione Socrates quoque etiam si iam esset senio confectus, non erubescerat ad Lamponem ventitare citharædum, & dicere ei qui hoc ipsi exprobrauerat, melius esse vitio dari quod serò didicisset, quam quod esset indoctus, vt qui nihil didicisset. Non oportet autem, inquiunt, ob fractam & eneruatam nostri temporis Musicam, in veterem inuehi & de ea detrahere, cum etiam

Athenienses, quibus magnæ fuit curæ moderatio ac tēperantia, Musica honestam accipientes grauitatem, eam vt disciplinam maximè necessariam tradiderint posteris. Huius autem rei testis est Poëta ve-

teris Comoediæ, dicens: Dicam vitam quam dabam ab initio mortalibus. Prius enim neminem oportebat audire vocem pueri ne mutantis

tientis quidem. Deinde in viis modestè ire ad citharistam. Quare si quibusdā fractis modis & effœminatis numeris nunc effœminat Musica, nihil hoc ad veterem & virilem Musicam. Quomodo autem vitæ utilis est Poëtica, eam autem cernitur exornare Musica, quæ ad modos eam deducit, & ei præbet vt possit cantari, fiet Musica utilis. Poëtæ certè & dicuntur *μελοποιοι*, id est modorum factores: & Homeri versus olim canebantur ad lyram. Similiter & qui apud Tragicos modi dicuntur stabiles, quandam naturalem tenentes rationē, cuius modi sunt qui sic dicuntur: Terra maxima, & Iouis æther: Hic quidē hominum & Deorum genitor: Illa verò acceptis humoriferis australibus stillis, Parit mortales, parit cibum, genera & ferarum. Vnde nō iniuria existimata est mater omnium. Vt enim dicam vniuersè & in summa, Musica non solum auditur à lætantibus, & in hymnis & conuiuiis & Deorū sacrificiis, & propterea exhortatur ad bonorū æmulationem: sed etiam est solatium eorum qui mœrore conficiuntur. Vnde etiam lugentibus modos canunt tibiæ, quæ eis luctum leuant. Atque hæc quidem pro Musica. Aduersus ea autem dicitur, primū quidem quod non protinus eis conceditur, quod ex modis alij quidē natura animum excitant, alij verò sedant & componunt, sed ex nostra hoc fit opinione: quomodo etiam sonitus tonitrui, vt dicunt Epicurei, non significat aliquē Deum apparuisse, sed censetur id esse eiusmodi ab imperitis & superstitionis. Nam etiam cum alia corpora inter se fuerint collisa, similiter editur sonus, vt cum circumagitur mola, aut cum comploduntur manus. Ita etiam ex modis musicis nō alii quidem sunt natura tales, alii verò tales, sed à nobis existimantur. Idem certè modus equos quidem excitat, homines verò qui audiunt in theatris, minimè. Fortè autem nec equos excitat, sed perturbat: Deinde etiam si tales sint modi musici, non ideo Musica est vitæ utilis. Non enim quia vim habet moderandi & castigandi, sedat & comprimit animum, sed vim potius habet abstrahendi: quandoquidem cum cessauerint hi modi, mens rursus tanquam ab eis non curata, ad eam quam prius habebat redit cogitationem. Quomodo ergo somnus aut vinum non soluit dolorem, sed differt, immittens veterum & dissolutionem ac obliuionem: ita modus certa qualitate præditus, non comprimit mœrore affectam animam, aut cogitationem ira ardentem, sed abstrahit. Et Pythagoras primū quidem erat insipiens, qui intempestiuè volebat ebrios reducere ad temperantiam, non autem eos declinare. Deinde etiam hoc modo eos corrigens,

Musica veteris erat virilis.

Musica recēs fracta & effœminata.

ἐπὶ πᾶσι δὲ ὡς ἐπέχουσα.

poëtæ modos acceperunt à Musicis.

Modi stabiles apud Tragicos.

Musica lætos delectat, mœstos cōsolatur.

Musica vitæ tuperatio.

Nō modi musici animi excitant aut sedant, sed nostra opinio.

Tonitru quale sit secundum Epicurum.

Musica non est vitæ utilis.

Musica non sedat animū,

sed tantum ad tēpus abstrahit.

vinum & somnus nō soluant dolorem,

sed differunt.

ὡς ἐπὶ ἐβριῶν οὐδὲ οὐδὲ μὴ.

Tibicines ad corrigēdos mores plus possunt quam Philosophi. confitetur plus posse Tibicines ad corrigēdos mores quàm Philosophos. Et quòd Spartani bellum gerant ad tibiā & lyram, signum est eius quòd prius dictum est, non autem quòd vitæ utilis sit Musica. Quomodo autē qui portant onera, aut remigant, aut faciunt aliquod aliud opus laboriosum, vtuntur clamoribus quos vocant celeusmata, ad abstrahendum animum à vexatione operis: ita etiam tibiis aut tubis vtentes, non quòd modus habeat aliquid quòd mentem excitet, & virilis animi causa sit, hoc excogitauerunt: sed studium suum in id contulerunt, vt se abstraherent ab afflictione & perturbatione. Siquidem nonnullis quoque Barbari turbinibus buccinantur, & tympanis sonantes bellum gerunt. Sed nihil horum eos hortatur ad virtutem. Hæc ipsa dicenda sunt de Achille ira percito: quanquam cùm esset amor deditus & incontinens, non est mirabile studio ei fuisse Musicam. At Heroës suas commendarunt vxores Cantoribus tanquam castis custodibus, quomodo Agamemnon Clytemnestrā. Hæc autem sunt virorum fabulantium, & qui seipso euestigio refellunt. Quomodo enim si credebatur Musica cōferre ad motus animi corrigēdos, Agamemnonem quidē occidit Clytemnestrā in suis ædibus tanquam bouem in præsepī: in domum autem Vlyssis Penelope lasciuam & petulantum iuuenem admittit turbam: eorum autem desiderii spem semper & amputās & augens, in Ithaca deterius & grauius bellum excitauit marito, quàm quòd susceptum erat aduersus Ilium? Sed neque si Platonici exceperunt Musicā, dicendum est eam tendere ad beatitudinem. Nam alii quoque non minus fide digni, utpote Epicurei, negarunt eam esse suscipiendam, dicentes contrā, eam minimè esse conuenientem, & esse ociosam, & vino deditam, & pecuniæ negligentem. Nam potest quidem quispiam, vt diximus in libro aduersus Grammaticos, docere esse Poëticam inutilem: & nihilo minus illud quoque ostendere, quòd Musica quidem, quæ in solis versatur modulationibus, secundum naturam solum habeat vt delectet: Poëtica autem quæ versatur etiam in animi cogitatione & intelligētia, potest simul & prodesse, modestumque reddere & temperantem. Sed aduersus ea quidem quæ adducta sunt argumenta, hæc dici possunt. In primis autem hoc dicitur aduersus Musicam, quòd si quidem sit utilis, in hoc dicitur esse vsui, quòd qui est Musicus, magis delectetur musicis acroamatis quàm imperiti: aut quòd nō liceat bono euadere, qui ab eis prius non fuerit eruditus: aut quòd sint eadem elementa Musicæ, & rerum quæ in Philosophia tractantur cognitionis.

nis. quòd etiam superius dicebamus de Grammatica. aut quòd per harmoniam administratur mundus, vt dicunt Pythagorei: opus autē habeamus musicis contemplationibus ad vniuersarum rerum cognitionem. Sed nec utilis dici potest Musica, quòd acroamatis magis delectentur Musici quàm imperiti. Nam primū quidē non est imperitis necessaria eorum delectatio, vt quæ in fame aut siti aut frigore fit à cibo aut potu aut calore. Deinde etiam si sint necessaria, possumus his frui absque musica experientia. Sopiuntur quidem certè infantes numerosum audientes susurrum: & bruta demulcentur à tibia & fistula: & Delphini, vt fertur, tiliarum delectati modulatione, adnatant ad eos qui remigāt in scaphis. quorum neutrum videtur habere experientiam aut notionem Musicæ. Et ideo num quomodo absq; arte condiēdi obsonia, & arte degustādi vina, delectamur obsonio gustato aut vino: ita etiam Musica delectabimur, audientes modum iucundum & delectabilem, quòd artificiosè quidem fiat, magis quàm imperitus apprehendentes, sed eo nihilo maiorem accipiētes voluptatem. Quamobrem non est eligenda Musica, quòd vsuueniat vt qui eius sunt scientes, magis delectentur: sed nec quòd ea animæ viam muniat ad sapientiam. Contrā enim offendit, & resistit ne virtus appetatur, vt quæ iuuenes reddat propensos ac procliues ad libidinem & intemperantiam. Nam qui se dedit Musicæ, cantibus delectatus hoc semper venatur,

„ In ædibus fiet piger & in oppido,
 „ Suis amicis ille nec vnquam aderit,
 25 „ Iucunda quem victum voluptas detinet.

Similiter autem, neque quòd ab iisdem profiscatur elementis ipsa & Philosophia, ea ratione est utilis, vt ex se est euidens. Restat ergo vt ex eo quòd per harmoniā mundus administratur, aut ex eo quòd vtatur modis qui bonos mores procreāt, ea dicatur esse utilis ad beatitudinem. Quorum extremum quidem iam fuit reprobātū, vt quòd non sit verum. Quòd autem per harmoniam mundus administratur, multifariam falsum ostenditur. Deinde etiam si sit verum, hoc nihil potest ad beatitudinem, sicut nec quæ est in instrumentis harmonia. Sed eiusmodi quidem est primum genus dicendi aduersus Musicos. 35 Secundum autem, & quòd tangit Musicæ principia, est quæstionis paulò operosioris: vt quoniam Musica est scientia modulatorum & non modulatorum, numerosorumque & non numerosorum, omnino si ostenderimus quòd neque modi consistunt, neque rerum quæ sunt

funt numeri, ostenderimus etiam Musicam non consistere. Dicamus autem primùm de modis & eorū substantia, paulò altius incipientes.

Definitio Vocis.

Vox quid sit. Vox ergo est, vt ea potest definiri citra omnem controuersiam, proprium sensibile auditus: & quomodo est proprium munus visus, colores apprehendere: & folius odoratus, vendicare sibi sensum eorum quæ bene olent & malè, ita etiam vox est proprium sensibile auditus.

Vocis diuisio. Vocum autem alia quidem est acuta, alia verò grauis, vtroq; eorum metaphoricè suam accipiente appellationem ab iis quæ sunt sensilia tactus. Quomodo enim id quod tactum pungit & secat, acutum vocat humanæ vitæ vsus: & graue, id quod contusionem affert & premit: eodem modo & vocum, eam quidem quæ veluti auditum secat, acutam: eam autem quæ veluti contundit, grauem. Nec est alienum, si quomodo fuscam quandam atramque & candidam appellauimus vocem, ab iis quæ cadunt sub sensum visus, ita etiam vtamur quibusdam metaphoris ex iis quæ cadunt sub tactū. Quando ergo vox quidem ex æquo enuntiatur, & sub vna extēsiōe, ita vt sensus nulla fiat abstractio aut ad grauius, aut ad acutius, tunc eiusmodi sonus dicitur Græcè *φθόγγος*. Musici itaque eum describentes dicunt.

Definitio soni qui dicitur φθόγγος.

φθόγγος quid sit. Sonus ergo musicus qui dicitur *φθόγγος*, est vocis modulatae casus sub vnam extensionem. Ex sonis autem alii quidem in voce cōueniunt, alii verò minimè. Et in voce quidem conueniunt, qui inter se non differunt in acuto & graui. Non conueniunt autem, qui non ita se habent. Eorum autem qui in voce conueniunt, vt & eorum qui non conueniunt, aliqui quidem vocantur acuti, aliqui verò graues. Et rursus eorum qui in voce non conueniunt, alii quidem appellantur dissonantes, alii verò consonantes. Et sunt quidem dissonantes, qui inæqualiter diuulsi ac dispersim aures mouent: consonantes autem qui æqualiter & indiuiduè. Fiet autē apertior vtriusque generis proprietates, si vtamur transitu à qualitibus ad gustum pertinentibus. Quomodo ergo ex gustabilibus alia quidem talem habent temperationem, vt vniformiter & leniter moueant sensum, vt mulsam & hydromel: alia autem non eodē modo nec similiter, quomodo oxymel (vtraq; enim harum mixtionum gustui imprimit propriam qualitatem) ita ex sonis, dissonantes quidem sunt qui inæqualiter diuulsi ac dispersim mouent auditum: consonantes autem, qui æquabilius. Atque sonorum quidem differentia talis est apud Musicos.

Circun-

Circunscribuntur autem quædam ab eis interualla, in quibus vox mouetur, aut ad acutius ascendens, aut descēdens ad grauius. Quamobrem conuenienter proportioni interuallorum, alia quidem appellata sunt consonantia, alia verò dissonantia. Et consonantia quidem, quando continentur à sonis consonantibus: dissonantia autem, quæ à dissonantibus. Consonantium autem interuallorum, primum quidem & minimum appellat Musici Dia tessaron: quod autem est post hoc maius, Dia pente: & quod interuallo Dia pentè est maius, Dia pason. Et rursus dissonantium interuallorum, minimum quidem est & primum apud ipsos, quæ vocatur Diesis: secundum autem, Semitonium, quod est duplum Diesis: tertium autem, Tonus, qui est duplus Semitonij. Verumenimvero quomodo vniuersum in Musica interuallum habet substantiam in sonis, ita etiam hic mos vniuersus est quoddam genus modulationis. Quomodo enim ex humanis moribus alij quidem sunt seueriores & grauiores, quales scribunt fuisse mores veterum: alij autem magis propensi & procliues ad amores & ebrietates, fletusque, luctus & eiulatus: ita etiam quædam modulatio honestos quosdam grauesque & ciuiles mores immittit in animum: alia autem humiliores & illiberales. Vocatur autem eiusmodi melodia seu modulatio communiter à Musicis *ῥθθ*, id est mos, ex eo quòd morē efficiat: quomodo & timor pallidus, quòd pallidos reddat: & Ausri dicuntur graues auribus, caliginosi, caput grauantes, pigri, dissoluentes, pro eo quod est, horum efficientes. Communis autem hæc melodia seu modulatio partim quidem dicitur Chroma, id est color: partim autem Harmonia: partim autem Diatonon. Ex quibus Harmonia quidem constituit quodammodo quandam morum honestatem & grauitatem: Chroma autem est lene quidpiam & lamentabile: Diatonicū autem asperum & subagreste. Sed rursus ex iis quæ recipiunt modulationem seu melodiam, modus quidem harmonicus est indiuiduus. Diatonum autem & Chroma habent proprias quasdam differentias: duas quidem Diatonum, nempe & eam quæ mollis vocatur Diatoni, & eam quæ intensi: Chroma autem tres. nā id partim quidem vocatur Tonicum, partim autē Semitonium, partim autem molle. Cæterū ex his est perspicuum, quòd vniuersa apud Musicos contēplatio modulationis, non in aliam quàm in sonis suam habet substantiam. & ideo si ij tollantur, nihil erit Musica. Quomodo ergo dicit quispiam non esse sonos? Ex eo quòd ipsi sint vox in genere, dicemus vocē esse non posse, à nobis fuisse ostensum in Scepti-

P

cis

Interualla consonantia.
Interualla dissonantia.
Dia tessaron interuallum.
Dia pente.
Dia pason.
Diesis.
Semitonium.
Duplus semitonij.
ῥθθ, quædam modulatio morum efficiens.
Timor pallidus.
Ausri graues.
Chroma quid sit.
Harmonia quid sit.
Λιγυροῦ.
Diatonos quid sit.
Sceptici commentarij Sexti.

cis commentariis ex testimonio Dogmaticorū. Cyrenæi enim Phi-
 losophi solas esse dicunt affectiones, aliud autem nihil. Vnde etiam
 vox nulla est. vocem, cum non sit affectio, sed efficiens affectionis, non esse ex iis
 quæ sunt. Democritus autem & Plato tollentes vniuersum sensibile,
 vocem quoque simul tollunt, quæ videtur esse quædam res sensibilis. 5
 Alioqui enim si est vox, aut est corpus, aut incorporea. Non est autē
 corpus, vt multis docent Peripatetici: neque incorporea, vt Stoici.
 Non est ergo vox. Alius autem quispiam illo quoque modo argu-
 mentabitur. Si non est anima, nec sunt sensus: ij enim sunt eius par-
 tes. Si autem non sunt sensus, nec sensilia: ad sensus enim relata intel- 10
 ligitur eorum substantia. Si autem non sunt sensilia, neque vox: ea
 enim est species sensilium. Atqui nihil est anima, vt ostendimus in no-
 stris De anima commentariis. Non est ergo vox. Præterea si neque
 vox est longa nec breuis, non est vox. Non est autem vox longa nec
 breuis, vt admonuimus in iis quæ scripsimus aduersus Grammaticos, 15
 de syllaba quærentes & dictione. Non est ergo vox. Ad hæc ac-
 dit, quod vox neque in effectu intelligitur, neque in substantia, sed in
 generatione & temporali extensione. Quod autem est in genera-
 tione, fit, nondum autem est: vt nec domus quæ fit, aut nauis, & alia
 quàm plurima, esse dicuntur. Vox ergo nihil est. Multæ aliæ possunt 20
 ad hæc adduci rationes, de quibus, vt dixi, tractauimus in Pyrrhoneis
 commentariis. Nunc autem si non sit vox, nec erit sonus, qui diceba-
 tur esse casus vocis sub vnam extensionem. Si autem non est sonus,
 nec est interuallum musicū, nec symphonia, nec modulatio, nec quæ
 ex iis constant genera: & ideo nec Musica. Dicebatur enim scientia 25
 modulatorum & non modulatorum. Vnde ab alio ostendendum est
 principio, quod etiam si ab his discesserimus, propter tractandam in
 conficiendis rhythmis seu numeris dubitationem, non potest confi-
 stere Musica. Si enim nihil est Rhythmus seu numerus, neq; numeri
 vlla erit scientia. Atqui nihil est Rhythmus, vt ostendimus. Non est 30
 ergo aliqua Rhythmi scientia. Nam, vt sæpe diximus, Rhythmus est
 compositio quædam ex pedibus. Pes autem est id quod constat ex
 eleuatione & positura. Eleuatio autem & positura consideratur in
 quantitate temporum: quorum aliqua quidem tempora continet po-
 situra, aliqua verò eleuatio. Quomodo enim ex elementis quidem 35
 syllabæ, ex syllabis autem componuntur dictiones: ita ex temporibus
 quidem pedes, ex pedibus autem fiunt Rhythmi seu numeri, vt qui
 ex illis accipiant constitutionem. Si ergo ostēderimus quod nihil sit
 tempus,

tempus, simul etiam habebimus demonstratum, quod nec erunt qui-
 dem pedes: propterea autem nec Rhythmi qui ex illis cōsistunt. Cui
 erit consequens ne esse quidem Rhythmorum sciētiam. Quomodo
 ergo nihil sit tempus, iam quidem ostendimus in Pyrrhoneis com-
 5 mentariis: nihilo fecius autem nunc quoque ostendemus aliquantū-
 lum. Nam si tempus est aliquid, aut est finitum, aut infinitum. Non
 est autem finitum: alioqui dicemus fuisse tempus quando non erat
 tempus: & futurum aliquando tēpus, quando tempus non erit. Neq;
 est infinitum: est enim eius aliquid præteritum, & præsens, & futu-
 10 rum. Quorum vtrunque si quidem nō est, finitum est tempus. Sinau-
 tem est, erit in præsentī & præteritū & futurum: quod quidem est
 absurdum. Non est ergo tempus. Quod autem cōstat ex iis quæ esse
 non possunt, non potest esse. Tempus autem constans & ex eo quod
 præteriit & non est amplius, & ex futuro quod nondum est, esse non
 15 poterit. Alioqui si tempus quidem est indiuiduum, quomodo aliud
 quidem eius dicimus præteritum, aliud verò præsens, aliud autem fu-
 turum? Sinautem est diuiduum, quādo quidem quidquid est diuiduū,
 aliqua pars ipsius id metitur, vt palmus quidem cubitum, digitus ve-
 rō palmum: oportebit aliquam quoque eius partem ipsum metiri.
 20 Fieri autem non potest, vt præsentī alia metiamur tempora. nā quod
 fit & est præsens tempus, ex eorum sententia idem est præsens & fu-
 turum. Præteritū quidem, quoniam metitur tempus præteritum:
 futurum autem, quoniam futurum. quod quidem est absurdum. Nul-
 lo ergo ex duobus quæ restant præsens est metiendum. Quam ob
 25 causam nec hac ratione dicendum est vllum esse tempus. Præterea si
 tempus est trium partium, & partim quidem est præteritum, partim
 autem præsens, partim autem futurum: quorum præteritum quidem
 non est amplius, futurū autem nondum est, præsens autem est: aut est
 diuiduum, aut indiuiduum. Sed indiuiduum quidem non est. Nam in
 30 indiuiduo quidem nihil potest fieri diuiduū, vt dicit Timon: vt fieri,
 interire. Et alioqui si est indiuiduū præsens tempus, neq; principium
 habet à quo incipit, neq; finem in quem desinit. Propterea autē nec
 medium. Et sic non erit præsens tempus. Sinautem est diuiduum, si
 quidem diuiditur in tempora quæ non sunt, non erit totū tempus: sed
 35 ex eius partibus aliquæ quidē erunt, aliquæ verò non erunt. Nihil est
 ergo. Propterea autem neque pedes, neque numeri, neq; numerorū
 scientia. Cum hæc agendo dixerimus aduersus principia Musicæ, in
 his absoluimus tractationem aduersus disciplinas.

Sexti Empirici ex duobus De philosophia liber primus, Aduersus Logicos.

SCEPTICAE quidem facultatis, quae est vniuersè & in genere, forma ostensa est cum ea qua conuenit pertractatione, partim quidè 5 primo loco expressa, partim autem conuenienter distinctioni Philosophorum qui illam sequuntur. Restat autem vt in iis quae sunt eius singularia, doceamus quis sit eius vsus: & neque seorsum res considerantes, neque Dogmaticis resistètes, facilè prolabamur. Sed quoniam res est varia & multiplex Philosophia: ad hoc vt certo ordine 10 & via quæramus vnumquodq;, oportebit pauca tractare de eius partibus. Iam enim alij quidem videntur statuere eam vnicam habere partem, alij verò duas partes, alij autem tres. Et ex iis qui vnam partem statuerunt, alij quidem eam naturæ statuerunt contemplationē, alij verò morum considerationem, alij autem logicam. Et similiter 15 ex iis qui eam diuidunt per binarium, alij quidem eam diuiserunt in naturæ contemplationem, & logicam: alij autem in naturæ contemplationem, & eam quæ versatur in considerandis moribus: alii autem in logicam, & eam quæ in moribus versatur partē. Qui verò in tres partes diuidunt, consentiunt in ea diuidenda in naturæ contempla- 20 tionem & logicam, & eam quæ versatur in moribus. Atque naturalem quidem solam constituere partem Thales & Anaximenes & Anaximander & Empedocles & Parmenides & Heraclitus. Thales quidem & Anaximenes & Anaximander, ex omnium sententia & citra vllam controuersiam: Empedocles autem & Parmenides & præ- 25 terea Heraclitus non ex omnium sententia. Nam Empedoclem quidem dicit Aristoteles primum mouisse dicendi artem: cuius dicit Dialecticam esse ἀντιρροπον, hoc est ἰσῶσροπον, propterea quòd versetur in eadem materia: vt etiam Poëta Vlysssem dixit ἀντίθεος, quod quidem est, Deo parem. Parmenides autē videtur non fuisse imperitus Dialecticæ. Nam rursus Aristoteles existimauit Zenonem eius familiarum fuisse Dialecticæ auctorem. De Heraclito quoque quærebatur 30 num esset solùm Physicus, sed etiam moralis Philosophus. Atq; ii quidem sunt qui parti naturali præfuerunt. Eius autem quæ versatur in moribus solus curam gerebat Socrates, vt volunt quidam alii 35 eius familiares. siquidem Xenophō in suis de eius dictis & factis commentariis, disertis verbis dicit eum abnegasse naturæ contemplationem, vt quæ sit supra nos: soli autem morum vacasse inquisitioni, vt

Philosophie quot sint partes.

Naturale solam philosophiam partem quinam constituent.

Empedocles primus mouit Rhetoricam, vt vult Aristoteles.

ἀντίρροπος, id est, ἰσῶσροπος.

ἀντίθεος, id est, Deo similis.

Zeno familiaris Parmenidis auctor Dialecticæ.

Socrates soli morali philosophiae dedit operam, recte Xenophonte.

quæ

quæ ad nos pertineat. Hoc nouit etiam Timon cum dicit, „ Legifer ex illis verum lapicida recessit. nempe à Physicis ad morum contemplationem. Et ideo adiecit illud Legifer, vtpote quòd sit eius partis quæ pertinet ad mores, de legibus differere. Nam Plato quidem ei tribuit omnem partem Philosophiæ. Logicæ quidem, quoniam ab eo introductus est quærens de definitionibus & diuisionibus & etymologia, quæ quidem sunt logica. Eius autem partis quæ versatur in moribus, quoniam disceptat de virtute & reip. administratione & legibus. Naturæ autem contemplationis, quoniam & de mundo & de ortu animalium & de anima est philosophatus. Hinc Timon reprehendit Platonem, quòd Socratem multis ita ornet disciplinis: Illum, inquit, quem haud voluit 5 præclarus Plato manere, Morum disceptatorem. Videntur autem nonnulli quoq; esse in hac sententia, vt existiment Cyrenæos solùm amplecti eam partem quæ versatur in moribus, amandare autem naturæ contemplationem & logicam, vt quæ ad bene beateque viuendum nihil adiuuenti afferant. Quanquam nonnulli eos euerti existimarunt, ex eo quòd eam partem quæ versatur in moribus, diuidant & in eam quæ tractat de eligendis & fugiendis, & in eam quæ de animi perturbationibus, & præterea in eam quæ de actionibus, & etiam in eam quæ tractat de causis, & postremò in eam quæ de argumentis. In his enim eum locum qui tractat de causis, dicunt esse ex parte naturæ. Qui autem de argumentis, ex parte logicæ. Aristo quoque Chius non solùm, vt aiunt, recusabat naturalem & logicam contemplationem, propterea quòd inutilis & mala esset Philosophis, sed etiam eius partis quæ versatur in moribus conscripsit quosdã locos, nempe locum suasorium & admonitorium. eos enim cadere in nutrices & pædagogos: satis autem esse ad bene beateque viuendum orationem quæ virtuti coniungit redditque familiarem, alienat autē à vitio. in ea autem quæ sunt intermedia inuehitur, quorum permul- 30 ti admiratione perculsi vitam agunt infelicem. Ad logicam autem delati sunt partem Panthoedes, & Euxenus, & Eubulides, & Brison, & Dionysodorus, & Euthydemus Thurii, quorum Plato quoque meminit in Euthydemo. Ex iis autem qui statuerunt Philosophiam habere duas partes, Xenophanes quidem Colophonius persecutus est, vt dicunt nonnulli, naturalem simul partem & logicam. Archelaus autem Atheniensis, & naturalem, & eam quæ versatur in moribus. Cum quo ponunt etiam nonnulli Epicurum, vt qui logicam expel- 35 leret

ἐνομολέ- 2ης.

Plato tribuit Socrati omnem partem philosophiae.

Cyrenæi non versantur in sola morali philosophia.

Aristo Chius solùm morale tractauit philosophiam.

Logicam partem solam quinam tractauerunt.

Naturale et logicam quinam sunt persecuti.

Naturale et morale Archelaus tractauit.

Epicturus non omnem logicam sed logicam Stoicorum recusauit. *Philosophia tres sunt partes.* *Tres philosophiae partes Plato virtute ac potestate statuit, expressit Xenocrates & Peripatetici.* *Philosophia assimilatur arbori.* *Philosophia ouo similis.* *Philosophia similis animali, ut vult Posidonius.* *Philosophiae trium partium quanam sit prima.* *ἐπιστάτης.*

leret contemplationem. Alii autem fuerunt qui dicebant non eum communiter recusare logicam, sed solam logicam Stoicorum: adeo ut potestate relinquat tres partes habere Philosophiam. Refertur autem à quibusdam opinio, ut testatus est Sotion, de Cyrenæis, quod dicant Philosophiæ esse partem aliquam quæ versatur in moribus, & aliam logicam. Cæterum istorum quidem esse videtur manca & non sufficiens diuisio: melius autem ac perfectius videntur diuisisse, qui dicunt Philosophiæ has esse partes: nempe aliam quidē esse quæ contemplatur naturam, aliam autem quæ versatur in considerandis moribus, aliam verò logicam. Quorum virtute quidem est Plato princeps, qui de multis naturalibus, multisque ad mores pertinentibus, & non paucis logicis differuit, disertissimis autem & expressissimis verbis Xenocrates & Peripatetici. Præterea autem Stoici hanc sequuntur diuisionem. Hinc autem admodum probabiliter arbor, quæ fructus omne genus continet, assimilant Philosophiam, ut arborum quidem proceritati comparetur pars naturalis: fructuum autem maturitati & suauitati, pars quæ pertinet ad mores: parietum autem firmitati logica. Alii autem dicunt eam esse ouo similem. Nam vitello quidem, quem nonnulli dicunt esse pullum, similem esse eam quæ pertinet ad mores: albumini autem, quod est alimentum vitelli, partem naturalem: externæ autem testæ, logicam. Posidonius autem quoniam Philosophiæ partes sunt inter se inseparabiles, plantæ autem cernuntur aliæ à fructibus, & parietes separati sunt à plantis, maluit Philosophiam assimilare animali: sanguini quidem & carnibus partem naturalem: ossibus autem & neruis logicam: animæ autem, eam partem quæ pertinet ad mores. Cùm autem sint tres partes Philosophiæ, alii quidem statuunt primam partem eam quæ contemplatur naturam. Nam & tempore est antiquissima quæ in inuestiganda natura versatur contemplatio, adeo ut huc usque qui primi sunt philosophati, vocentur Physici. Ordine autem, quoniam primum oportet tractare de vniuersis, & tunc speciem & hominem considerare. Alii autem cœperunt ab iis quæ pertinent ad mores, ut quæ sint magis necessaria, & pertineant ad beatitudinem. Quamobrem præcipiebat quoque Socrates nihil aliud quærere, præterquam

„ Quod sit in adibus, illud sitne bonumne,

„ An ne malum.

Epicurei initium sumunt à logicis. Epicurei autem initium sumunt à logicis. Nam considerant primum regularia, & exponunt ea quæ sunt euidencia, & quæ sunt incerta & obscura.

Stoici primum locum dicunt tenere logica. *Logica est prima pars Philosophiæ, quia oportet ante omnia habere principia.*

obscura. Stoici autem dicunt ipsi quoque primum locum tenere logica: secundum autem ea quæ pertinent ad mores: postremo autem collocata esse naturalia. Nam primum oportet mentem esse munitam ad ea quæ traduntur ita custodienda ut difficiliter excuti possint: locum autem dialecticum esse mentis firmamentum: secundo autem loco describere morum contemplationem ad eos corrigendos. ea enim tunc suscipitur, cum prius subiecta fuerit vis logica. Inducere autem postremam naturæ contemplationem: est enim diuinior, & profundiori opus habet attentione. Atque hæc quidem isti. Nos autem in præsentia rem quidem exacte & accuratè minimè consideramus: illud autem dicimus, quod si verum quærendum est in omni parte Philosophiæ, oportet ante omnia habere principia, & eius discernendi modos habere fide dignos. Locus autem logicus continet contemplationem eorum per quæ possumus iudicare, & demonstratio-

num. Ab eo ergo nobis sumendum est initium. Et ut certa via procedat quæstio aduersus Dogmaticos, quoniam euidencia quidem videntur ex se cognosci per aliquid quod iudicat, incerta autem & obscura inuestigari per signa & demonstrationes: transeundo ab euidenticibus, ordine consideremus, Primum an sit aliquid quod iudicet, ex iis quæ cadunt sub sensum aut cogitationem. Postea autem, an sit modus aliquis qui significet & demonstrat ea quæ sunt incerta & obscura. Existimo enim quod si hæc sint sublata, nulla amplius relinquatur quæstio, oporteatne sustinere assensionem, cum neque in euidenticibus, neque in incertis & obscuris inueniatur veri aliquid. Incipiat ergo oratio de eo quod iudicat: quoniam videtur continere omnes modos comprehensionis.

An sit aliquid quo iudicetur veritas.

DE inquisitione eius quod iudicat, apud omnes est magna decretatio: non solum propterea quod homo sit animal natura amans veritatis, sed etiam propterea quod summas constituat sectas Philosophiæ de iis quæ sunt præcipua. Aut enim magnificam Dogmaticorum gloriationem penitus tolli oportebit, si nulla inueniatur regula qua sciatur sint ne res reuera: aut contra, tamquam temerarios conuincit Scepticos, ut qui ausi sint communi repugnare fidei, si appareat aliquid quod nos possit deducere ad comprehendendam veritatem. Est enim miserum si omni studio quæramus ea quæ extrui secus iudicant, ut regulas, & circinos, lancesque & trutinas: quod autem est in nobis,

bis, idque cum ipsi probandi simus, præmittamus. Ordine ergo, utpote quod de vniuersis fit consideratio, aggredientes, quoniam in propositionem ingrediuntur duæ partes, nempe & id quod iudicat, & veritas, vicissim de his vtrisque verba faciemus, aliquando quidem exponendo ostēdentes quot modis dicatur id quod iudicat & veritas, & quānam ex Dogmaticorum sententia habeat naturam: aliquando autem etiam dubitantius considerantes, an possit esse horum aliquid. Iam enim id quod iudicat (est enim ab eo incipiendum) dicitur primum bifariam. Vno quidem modo, id quod attendentes alia quidem esse dicimus, alia autem non esse: & hæc quidem esse vera, illa vero falsa. Quorum prius quidem exposuimus in libris De ratione Sceptica. Necessariò enim oportebat eum qui dubitando philosophatur, cum non sit absolutè remotus ab omni operatione, & otiosus in vitæ actionibus, habere aliquid quo iudicet quid sit eligendum quid fugiendum: nempe id quod apparet, seu visum: sicut Timon quoque testatus est dicens,

„ *Omni vi visum quocunque est venerit ipsum.*

Alterum verò, dico autem de essentia, & de quo nunc consideramus, videtur dici tribus modis: nempe cōmuniter, & propriè, & maximè propriè. Nam communiter quidē dicitur quæuis mensura comprehensionis. In quo significato ea etiam quæ naturaliter iudicant, fortita sunt hanc appellationem, vt visus, auditus, gustus. Propriè autem quæuis artificiosa mensura comprehensionis. In quo cubitū quidem & stateram & regulam & circinum dixerimus esse quæ iudicant, quatenus sunt artificiosa: visum autem & auditum, & vt semel dicam, reliqua communia instrumentorum sensuum, minimè. Magis propriè autem, quamuis mensuram comprehensionis rei incertæ & non euidētis. In quo significato, ea quæ ad vitam agendam pertinent, non amplius dicuntur ea quæ iudicant, sed sola logica, & quæ ad inueniendam veritatem adducunt Philosophi dogmatici. Cum autem multis modis dicatur id quod iudicat, rursus proponitur considerandum, in primis quidem de logico, & quod vulgò iactatur apud Philosophos: ex consequentia autem etiam de vnoquoque eorum quæ sunt in vita. Licet autem hoc quoque logicum subdiuidere, dicendo ex iis quæ iudicant aliud quidem esse vt à quo, aliud autem vt per quod, tertium autem vt applicationem & habitudinem. A quo quidem, vt homo. Per quod autem, vt sensus. Tertium autem, vt phantasiæ seu visionis applicatio. Nam quomodo in examinandis grauibus & leuibus tria sunt

Indicatorium duplex.

Indicatorium de essentia dicitur tribus modis.

Indicatorium logicum tribus modis dicitur.

sunt quæ iudicant, libripens, & libra, & libræ positura. Eorum autem, libripens quidem est iudex à quo: libra autem iudex per quem: libræ autem positura, tanquam habitudo. Et rursus quomodo ad discernendū recta & obliqua, opus est artifice, & regula, & eius applicatione: eodem modo etiā in Philosophia opus habemus tribus prius dictis iudicibus ad dignoscenda vera & falsa. Et libripendi quidem aut fabrico similis est homo à quo fit iudicium: libræ autem & regulæ, sensus & cogitatio, per quam fit iudicium: habitudini autem prius dictorum instrumentorum, applicatio phantasiæ per quam homo accedit ad iudicandum. Atque de eo quidem quod iudicat necesse erat hæc præmittere. Veritatem autem nonnulli opinantur, & maximè Stoici, à vero differre tribus modis: nempe essentia, constitutione, & virtute. Essentia quidem, quatenus veritas est corpus: verum autem est incorporeum. Et meritò, inquirunt. Nam hoc quidem est axioma, seu pronunciatum. axioma autem est id quod dicitur. quod dicitur autē est incorporeum. Contrà autem veritas est corpus, quatenus scientia videtur omnium verorum esse enūtiatiua. Omnis autem scientia est aliquo modo se habens pars tenens animæ principatum: quomodo etiam aliquo modo se habens manus intelligitur pugnus. Principatum autem tenens pars animæ, est corpus, ex istorum sententia. Erit ergo veritas in genere corporea. Cōstitutione autem, quatenus verum quidem intelligitur vt vniforme quidpiam & simplex natura: vt in præsentia illud, Dies est, & Ego differo. Veritas autem quæ est vt scientia, existimatur esse ex multis consistens, & quædam ex pluribus congeries. Qua ergo ratione aliud est populus, & aliud ciuis: & populus quidem est multitudo collecta ex multis ciuibus, ciuis autem vnus: eadem ratione veritas differt à vero. Et assimilatur quidem veritas populo, verum autem ciui, propterea quod veritas quidem est ex multis consistens & collecta, verum autem fit simplex. Potestate autem sunt hæc inter se separata: quoniam verum quidem non omnino adhæret veritati. Nam stultus & infans & infanus aliquando quidem dicit aliquid veri, non habet tamen veri scientiam. Veritas autē considerat ex scientia. Quo fit vt qui eam habeat, sit sapiens. Habet enim verorum scientiam, & nunquam fallit ac mentitur, etiam si falsum dicat, eo quod non ex mala sed ex bona hoc proferat affectione. Quomodo enim Medicus qui aliquid falsi dicit de ægroti salute, & pollicetur se aliquid daturum, non dat tamen, aliquid quidem falsi dicit, non tamen fallit aut mentitur: (id enim refertur ad salutem eius cuius

Tria indicatoria verū quæ ponderantur. Recta et obliqua quomodo iudicentur.

Veritas in quo differat à vero.

Veritas est corpus. Verum est incorporeum. λευκον.

Verū est vniforme & simplex natura. Veritas est vt scientia, et constat ex multis.

Veritas assimilatur populo, verum ciui. Verum dicere nō semper adhæret veritati.

Veritas rem considerat ex scientia.

Sapiens nunquam fallit etiam si falsum dicat.

Medicus falsum dicit quandoque, non tamen fallit aut mentitur.

q

Imperator falsum dicit, nectamen falsum aut mentitur. cuius curam gerit.) Et quomodo præstantissimi imperatores, ad con-
solandos qui sub eis mœrent milites, sæpe ex sociis ciuitatibus con-
fictis literis, falsum quidem dicunt, non autem fallunt ac mentiuntur,
(propterea quòd hoc malo animo non faciât.) & quomodo Gram-
Grammaticus ponens exempli solœcismi, solœcismum nõ admittit. maticus ponens exemplum solœcismi, solœcismum profert, nec ta-
mem solœcismum admittit, (non enim hoc ei vsuuenit ob ignora-
tionem rectæ orationis: (ita etiã sapiens, hoc est qui veri habet scienti-
am, aliquando quidem dicit falsum, nunquam autem fallit & men-
tietur, propterea quòd non habeat mentem falso assentiẽtem. Nam

Ex affectione non autẽ prolatione iudicãdum est quod falsò dicitur. quòd, inquit, ab affectione, & non à sola prolatione iudicandũ sit
id quod falsò dicitur, intelligi potest ex subiiciendis exemplis. Dici-
tur enim $\tau\upsilon\mu\beta\omicron\rho\rho\chi$, id est effossor sepulchrorum, & qui hoc facit ad
spoliandos mortuos, & qui mortuis fodit sepulchra. Sed prior qui-
dem punitur, vt qui hoc agat mala affectione: secundus autem etiam

Falsum esse et fallere ac mentiri differunt. mercedem accipit suæ operæ ac ministerij, propter causam quæ alte-
ri causæ aduersatur. Est ergo manifestum, quòd falsum quoque dice-
re, multum differt ab eo quod est esse fallacem ac mentiri: quando-
quidem hoc fit bono animo: fallacem autẽ esse & mentiri, malo. His

De iudicatorio sunt Philosophorum magna dissension. de veritate ex aliquorum sententia explicatis, consideremus dissidiũ
quod est inter dogmaticos Philosophos de eo quod iudicat. Necessẽ
est enim vt qui de eius considerant essentia, simul etiam contemplan-
tur quòd sit. Atque multæ quidem & variæ ferũtur in modo diuisiones.

Sed nobis in præsentia satis est dicere, quòd alij quidem sustule-
runt id quod iudicat, alij verò reliquerunt. Et eorum qui reliquerunt
tres sunt supremæ sectæ. Nam alij quidem id reliquerunt in ratione,
alii verò in operationibus expertibus rationis, alii autem in vtrisque.

Iudicatorium quinquam Philosophi sustulerunt. Et sustulerunt quidem Xenophanes Colophonius, & Xenias
Corinthius, & Anacharsis Scythæ, & Protagoras, & Dionysidorus, &
præter eos Gorgias Leontinus, & Metrodorus Chius, & Anaxarchus
Eudæmonicus, & Monimus Canis. In his autẽ sunt etiam Sce-

Xenophanes sentit omnia esse incomprehensibilia. ptici: ex quibus Xenophanes quidem, qui dixit ex aliquorum senten-
tia esse omnia incomprehensibilia, est in hac opinione, cùm scribit,

„ Nemo virorum illud conspexit quod sit apertum :

„ De diis nemo, aliis quæcunque & dico, videbit.

„ Nam sint facta licet quæ ab eo prædicta fuere,

„ Ille tamen nescit, cunctis & opinio in his est.

Apertum, id est verum & notum. Per hæc enim, apertum quidem videtur dicere verum & notum, si-
cut dicitur, Veritatis simplex est oratio. Virum autem, hominẽ, vtens

specie

specie pro genere: est enim vir species hominis. Solet autem etiam
Hippocrates vt hoc modo loquendi: vt cùm dicit, Mulier non est
dextera, hoc est, Non consistit foemina in dexteris partibus matricis.
De diis autem, exempli loco dixit de aliquo obscuro. Opinionem
Hippocratis modus loquendi.
5 autem pro existimatione. Quo fit vt quod ab eo dicitur, si explicetur
sit eiusmodi. Quod verum quidem est, & notum nullus homo nouit:
quanto minus id quod est ex obscuris? Nam etsi forte fortuna quis-
piam hoc assequatur, nescit tamen se id esse assecutum, sed putat &
opinatur. Quomodo enim si in domo tenebricosa, in qua multa sunt
pretiosa, posuerimus aurum quærentes ab eo excidere, propterea
10 quòd vnusquisque eorum, accepto aliquo ex iis quæ sita sunt in ædi-
bus, existimabit se aurum apprehendisse: nemo autem eorum habe-
bit persuasum quòd in aurum inciderit, etiamsi re vera incidat: ita
etiam in hunc mundum veluti in quandam magnam domum, accessit
15 multitudo Philosophorum, ad quærendam veritatem: quam qui ac-
ceperit, est verisimile eum non credere quòd rectè cõiecerit. Is qui-
dẽ certè non dicit esse aliquid quo iudicetur veritas, propterea quòd
in eorum quæ sunt natura nihil possit comprehendẽ. Xenias autem
Corinthius, cuius etiã meminit Democritus, cùm omnia dixerit esse
20 falsa, & omne visum & omnem opinionem esse fallacem: & ex eo
quod nõ est, fieri & oriri quidquid est, & quidquid interit, in id quod
non est interire, est potestate in eodem statu quo Xenocrates. Nam
cùm non sit aliquod verum ad differentiam falsi, sed sint omnia falsa,
& ideo non possint comprehendi: nec erit aliquid iudicans quod ea
25 discernat. Quòd autem omnia sint falsa, & ideo non possint compre-
hendi, nec aliquid iudicans quod ea discernat, ostenditur ex accusa-
tione sensuum. Nam si illud summũ quod res omnes iudicat, est fal-
sum, necessariò erunt res omnes falsæ. Summũ autem quod res om-
nes iudicat, sunt sensus: & omnes ostenduntur fallaces. Omnes ergo
30 res sunt falsæ. Anacharsis quoque Scythæ, vt aiunt, tollit comprehen-
sionem quæ omnem artem iudicet: & valde reprehẽdit Græcos, qui
eam recipiunt. Quis est enim, inquit, qui aliquid iudicat artificiosè.
„ imperitus ne, an artifex? Sed imperitum quidem nõ dicent: est enim
„ imperitus orbis ad cognitionem proprietatum artificialiũ. & quo-
„ modo neque cæcus accipit videndi munus, neque surdus audiendi:
„ ita nec qui caret arte, acutè videt ad comprehendendum id quod est
„ effectum artificiosè. Nam si ei quoque tribuamus artificiosæ alicuius
„ rei iudicium, ab arte non differet inertia. quod quidem est absurdũ.

» Quamobrem imperitus non est iudex proprietatum artificialium.
 » Restat ergo ut dicant artificem. quod rursus minimè est probabile.
 » Aut enim qui est eiusdem artis æmulator, alterum qui eandem artem
 » æmulatur, iudicat: aut qui non eandem æmulatur artem, alterum qui
 » diuersam. Sed qui est diuersæ artis, fieri non potest ut eum iudicet qui
 » est diuersæ. Suam enim nouit artem, est autem imperitus alienæ. Sed
 » nec qui est æmulator eiusdem artis, potest probare eum qui eandem
 » æmulatur. Nam hoc ipsum quærebat quænam sit qui eos iudicet,
 » ut qui, quod ad artem attinet, eandem vim habeant & facultatem. Et
 » alioqui si iste illum iudicat, fiet idem & quod iudicat & quod iudica- 10
 » tur, & fide dignum & non fide dignum. Nam quatenus quidem al-
 » ter ex iis qui iudicantur, eandem artem æmulatur, cum ipse quoque
 » iudicetur, non erit fide dignus. Quatenus autem iudicat, erit fide di-
 » gnus. Non potest autem fieri, ut idem sit id quod iudicat & id quod
 » iudicatur, & fide dignum & non fide dignum. Non est ergo ullus qui 15
 » artificiosè iudicet. Et propterea non est aliquid quod iudicet. Eorū
 » enim quæ iudicant, alia quidem sunt artificiosa, alia verò sunt rudia
 » & imperita. Sed nec quæ sunt rudia & imperita iudicant, ut nec qui
 » est rudis & imperitus: nec artificiosa, ut nec artifex, propter prius di-
 » ctas causas. Nihil est ergo quod iudicet. Protagoram quoque Ab- 20
 » deritanum nonnulli retulerunt in numerum Philosophorum qui tol-
 » lunt id quod iudicat. Dicit enim omnes visiones & opiniones esse ve-
 » ras, & veritatem esse ex iis quæ referuntur ad aliquid: propterea quòd
 » quidquid alicui apparuerit aut visum fuerit, statim sit, relatum ad il-
 » lum. A fundamentis quidem certè incipiens, exclamauit, Mensura 25
 » omnium rerum est homo: eorum quidem quæ sunt, quòd sint: eorum
 » verò quæ non sunt, quòd non sint. Videturque ei ad stipulari quæ ad-
 » uersatur oratio. Nam si quis dicat hominem non esse id quod res om-
 » nes iudicat: ipse quidem certè qui hoc dicit, homo est: & ut quod ad
 » se refertur ponens visum, fatetur hoc ipsum quoque; ut quod ad se re- 30
 » feratur esse visum. Quamobrem & furiosus est fide dignus iudex eo-
 » rum quæ videntur in furore: & qui dormit, eorum quæ videntur in
 » somnis: & infans, eorum quæ in infantia: & senex, eorum quæ occur-
 » runt in senectute. Nec conuenit ex differentibus circumstantiis infir-
 » mare & abolere differentes circumstantias: nempe ex iis quidem quæ 35
 » occurrunt dum est aliquis sanæ mentis, ea quæ videtur dum furit: ex
 » iis autem quæ obuersantur vigilantibus, ea quæ videntur in somnis:
 » ex iis autem quæ in senectute, ea quæ in infantia. Nā quomodo ead-
 » dem

Protagoras
 Abderitanus
 verum esse di-
 cebat id quod
 cuiuslibet vide-
 batur.

ἡ ἀρχὴ καὶ μέ-
 τρον πάντων.
 Homo est me-
 sura rerum om-
 nium.

dem illis non videntur, ita etiam contrà, ea quæ his videntur, illis mi-
 nimè occurrunt. Quamobrem si quia furore percitus, aut dormiens
 in certa cernit affectione, non est verus ac certus iudex eorum quæ
 ipsi videntur: is quoque qui est sanæ mentis, & qui vigilat, in certa af-
 fectione rursus non erit fide dignus ad ea discernenda, quæ illi occu-
 runt & obuersantur. Cum ergo nihil sumatur absque circumstantia,
 credendum est unicuique eorum quæ sumuntur ex propria circumstan-
 tia. Et hoc existimarunt quidam eum mouere id quod iudicat, quo-
 niam eo vult probari ea quæ per se ponuntur, & verum & falsum di-
 10 stinguere. Vir autem ille de quo prius diximus, neque aliquid quod
 per se sit, neque falsum reliquit. Eiusmodi autè fuisse dicuntur & Eu-
 thydemus & Dionysidorus. Nam ii quoque id quod est & verum reli-
 querunt ex iis quæ referuntur ad aliquid. Gorgias autem Leontinus
 fuit ipse quoque ex ordine eorum qui sustulerunt id quod iudicat, sed
 15 non ea ratione ac via qua Protagoras. Nam in libro qui inscribitur,
 De eo quod non est, aut De natura, tria ordine constituit capita. Vnū
 quidem & primum, quòd nihil sit: secundum autem, quòd etsi sit, ab
 homine non possit comprehendi: tertium, quòd etsi possit compre-
 hendi, enuntiari tamen & explicari non possit proximo. Atque quòd
 20 nihil quidem sit, hoc modo ratiocinatur. Nam si est, aut est id quod
 est, aut id quod non est, aut etiam id quod est, & id quod non est. Sed
 neque est id quod est, ut ostendit: neque id quod non est, ut exponet:
 neque quod est & non est, ut hoc quoque docebit. Non est ergo ali-
 quid. Atque id quidem quod non est, non est. Si enim est id quod non
 25 est, erit aliquid simul & non erit. Nam quatenus quidem non esse in-
 telligitur, non erit. Quatenus autem non esse, rursus erit. Est autem
 planè absurdum, quòd aliquid simul sit & non sit. Non est ergo id
 quod non est. Et alioqui si est id quod non est, non erit id quod est.
 sunt enim hæc inter se contraria. Et si ei quod non est, ut sit accidit,
 30 ei quod est, accidet ut non sit. Minimè autem non est id quod est: ne-
 que erit id quod non est. Porro autem nec est id quod est. Nam si est
 id quod est, aut est æternum aut ortum: aut simul æternum & ortum.
 Sed neque est æternum nec ortum, neque vtrunque, ut ostendemus.
 Non est ergo id quod est. Nam si id quod est, est æternū (hinc enim
 35 est incipiendum) non habet aliquod principium. Quidquid enim ori-
 tur, habet aliquod principium. Aeternum autem cum sit eiusmodi
 ut non sit ortum, non habuit principium. Non habens autem princi-
 pium, est infinitum. Si est autem infinitum, nusquam est. Nam si est
 alicubi,

alicubi, diuersum erit ab eo illud quod est in quo est. & sic non erit
 utique infinitum id quod continetur in aliquo. Infinito autem nihil
 est maius. Quamobrem nusquam est infinitum. Sed neq; in ipso con-
 tinetur. idem enim erit id in quo est, & quod in ipso est: & duo fient
 id quod est, nempe locus & corpus. Nam id quidem in quo est, est
 locus. Quod autem in ipso est, est corpus. hoc autem est absurdum.
 Ergo nec in ipso est id quod est. Quare si id quod est, est æternū, est
 infinitum. Si est autem infinitū, nusquam est. Si autem nusquam est,
 non est. Si ergo id quod est, est æternum, neque omnino est. Sed nec
 ortum esse potest id quod est. Si enim ortum est, aut ex eo quod est
 ortum est, aut ex eo quod non est. Sed neque ex eo quod est, ortū est.
 Si enim est id quod est, non ortum est, sed iam est. Neq; ex eo quod
 non est. Nam quod non est, nec potest quidem aliquid gignere: pro-
 pterea quod id quod aliquid gignit, debet necessariò esse particeps
 essentiæ. Ergo nec ortum est id quod est. Iidem autem nec vtrunq;
 simul, æternum simul & ortum. ea enim se alterum alterum perimūt:
 & si id quod est, est æternum, non est ortum: & si ortum est, non est
 æternum. Si ergo neque est æternum id quod est, neque ortum, nec
 vtrunque, non est id quod est. Et alioqui si est, aut est vnum, aut plu-
 ra. Sed nec est vnū, neq; plura, vt ostendetur. Non est ergo id quod
 est. Nam si est, aut est quantum, aut continuū, aut est magnitudo, aut
 corpus. Quodcunque autem horum fuerit, non est vnum. Sed si sit
 quidem quantum, diuidetur: si sit autem continuum, scindetur. Simi-
 liter autem si intelligatur magnitudo, non erit indiuiduum. Si sit au-
 tem corpus, erit triplex: habebit enim longitudinem, latitudinem, &
 profunditatem. Absurdum est autem dicere id quod est nihil esse ex
 his. Non est ergo vnum id quod est. Sed nec est multa. Si enim non
 est vnum, nec est multa. Multa enim sunt, eorū quæ sunt ex vno com-
 positio. Quamobrem si vnum tollatur, tolluntur quoq; multa. Atq;
 quod non sit quidem id quod est, neque sit id quod non est, ex his est
 perspicuum. Quod autem nec vtraq; sint id quod est, & id quod non
 est, facile potest ratione colligi. Si enim est id quod non est, & est id
 quod est, idem erit id quod est, & id quod nō est: quod attinet ad es-
 sentiam: & propterea neutrū est eorum. Quod enim non sit id quod
 non est, constat: ostēsum est autem hoc ipsum esse id quod est. Ergo
 ipsum quoque non erit. Verū enim uero si id quod est, idem est quod
 id quod non est, non possunt esse vtraque. Si enim vtraq;, non idem.
 Et si idem, non vtraque. Quibus est consequens vt nihil sit. Si enim
 neque

neque est id quod est, neque id quod non est, neque vtraque: præter
 hæc autem nihil intelligitur, nihil est. Quod autē etiam si sit aliquid,
 hoc est homini ignotum & incogitabile, deinceps est ostenden-
 dum. Si enim quæ cogitantur non sunt ea quæ sunt, inquit Gorgias,
 id quod est non cogitatur. idque est rationi consentaneū. Quomo-
 do enim si iis quæ cogitantur, accidit vt sint alba, acciderit etiam al-
 bis vt cogitentur: ita etiam si acciderit iis quæ cogitantur, vt non sint
 ea quæ sunt, necessariò accidet iis quæ sunt, vt non cogitentur. Est er-
 go hoc rectum & seruans consequentiam, Si quæ cogitantur, nō sunt
 ea quæ sunt, id quod est nō cogitatur. Quæ autem cogitantur (prius
 enim sumendum est) non sunt, vt ostendemus. Non ergo cogitatur
 id quod est. Quod autem quæ cogitantur non sint ea quæ sunt, est
 perspicuum. Si enim quæ cogitantur sunt ea quæ sunt, sunt omnia quæ
 cogitantur, & quacunque ratione ea quispiam cogitauerit. quod qui-
 dem est absurdum. Si est autem, stultum. Neque enim si cogitauerit
 quisquam hominem volentem, aut currus currentes in mari, statim
 homo volat, aut currus currunt in mari. Quamobrem non ea quæ co-
 gitantur sunt ea quæ sunt. Præterea si quæ cogitantur sunt ea quæ
 sunt, quæ non sunt non cogitabuntur. Contrariis enim accidunt con-
 traria. Ei autem quod est, contrariū est id quod non est. Et ideo om-
 nino si ei quod est accidit vt cogitetur, ei quod non est accidet vt nō
 cogitetur. est autem hoc absurdum. Nam & Scylla, & Chimæra, &
 multa ex iis quæ non sunt, cogitantur. Et quomodo quæ spectantur,
 propterea dicuntur aspectabilia quoniā spectantur, & audibilia pro-
 pterea sunt audibilia quod audiantur, audibilia autem amandamus,
 quoniam non videntur (vnumquodque enim debet iudicari à pro-
 prio sensu, non autem ab alio) ita etiam quæ cogitantur, etiam si non
 cernantur oculis, nec auribus audiantur, erunt, quoniam sumuntur ab
 eo quod illa propriè iudicat. Si ergo cogitat quispiam currus in mari
 currere, etiam si eos non videat, debet credere quod sint currus cur-
 rentes in mari. est autem hoc absurdum. Non ergo cogitatur & com-
 prenditur id quod est. Quod si etiam comprehendatur, alteri non
 potest proferri & enuntiari. Si enim quæ sunt, sunt aspectabilia,
 & audibilia, & communiter sensilia, quæ subiecta sunt extrinsecus:
 & ex iis illa quidem quæ sunt aspectabilia, aspectu possunt compre-
 hendi: audibilia autem auditu, & non cōtrā: quomodo ergo possunt
 ea alteri significari? Qua enim significamus est oratio. Oratio autem
 non est ea quæ sunt subiecta & quæ sunt. Non ergo ea quæ sunt pro-
 ximis

*si est aliquid,
id ab homine
non potest cogitari.*

*Quæ cogitan-
tur, non sunt
ea quæ sunt.*

*Quæ compre-
henduntur, nō
possunt alteri
enuntiari.*

ximis significamus, sed orationem, quæ est diuersa à subiectis. Quo modo ergo aspectabile non est audibile, nec contrà: ita quoniam id quod est subiicitur extrinsecus, id non erit nostra oratio. Si non sit autem oratio, non poterit alteri significari. Constat autem, inquit, oratio ex iis rebus quæ nobis incurrunt extrinsecus, hoc est, ex sensilibus. Ex chyli enim humorisve incurfione nobis ingeneratur quæ de ea qualitate profertur oratio: & ex coloris incurfione, quæ de colore dicitur. Quod si ita est, non adducit oratio id quod est extrinsecus, sed id quod est extrinsecus, significat & indicat orationē. Sed nec dici potest, quòd quomodo subiecta sunt aspectabilia & audibilia, ita etiam oratio, vt ex ipso subiecto & quod est, possint subiecta & quæ sunt significari. Nam etsi, inquit, subiecta est oratio, attamen differt à reliquis subiectis: & ab orationibus plurimùm differunt corpora aspectabilia. Nam per aliud instrumentum comprehenditur aspectabile, & per aliud oratio. Multa ergo ex subiectis non indicat oratio, quomodo nec illa inter se suam indicant naturam. Cùm hæc ergo sint à Gorgia addubitata, quod ad ea attinet, perit id quod iudicat veritatem. Nam cùm hoc nec sit, nec cognosci possit, nec alij adiici, non est quod iudicet. Non fuerunt autem pauci, vt prius dixi, qui & Metrodorum & Anaxarchum, & præterea Monimum dixerint sustulisse id quod iudicat. Et Metrodorum quidem, quoniam dixerit nos nihil scire, & nec hoc ipsum quidem scire quòd nihil sciamus. Anaxarchum autem & Monimum, quoniam ea quæ sunt assimilarunt *συνιογενεσις*, id est adumbratæ picturæ, & existimarunt ea esse similia iis quæ incurrunt in somno aut furore. Cæterum isti quidem certum aliquem habere statum: Primi autem qui à Thalete prodire Physici, visi sunt introducere *συνέσις*, id est cōsiderationem De eo quod iudicat. Nam cùm sensum damnassent vt qui in multis non esset fide dignus, veritatis in rebus iudicem constituere rationem. A qua incitati, statuerunt de principiis, & elementis, & aliis: quorum comprehensio accedit per eius virtutem. Hinc in Physicis quidem diligentissimus Anaxagoras, sensus tanquam imbecillos vituperas, Propter eorum, inquit, debilitatem, non possumus verum iudicare. Quòd autem ii sint infideles, fidem facit ex eo quòd paulatim mutantur colores. Nā si duos acceperimus colores, nigrum & album: deinde ex altero in alterum guttatim effuderimus, nō poterit visus discernere quæ paulatim fiunt mutationes, etiamsi sint ad naturam subiectæ. Hac autem ratione videtur vi quoque ac potestate vsus esse Asclepiades in primo De vni-

Oratio cōstat ex iis quæ nobis incurrunt, id est, ex sensilibus.

Monimus dicebat nos ne scire quidē nos nihil scire.

Anaxarchus & Monimus res quæ sunt assimulant adumbratæ picturæ.

Thales primus introduxit *συνέσις*, id est cōsiderationem in iudicatorio.

Anaxagoras in Physicis diligentissimus. Sensus nō esse fide dignos quomodo probetur.

datione, vbi stat in fuluo & nigro. His enim mistis, sensum dicit non posse discernere, si ne subiectus vnus color & simplex, an non. Quare Anaxagoras quidem communiter dixit rationem esse id quod iudicat. Pythagorici autem rationem quidem dicunt, sed non communiter, verum eam quæ accedit à disciplinis, quomodo dicebat etiam Philolaus: & cùm sit vniuersorum nature, contēplatrix, habere quandam cum ea cognationem, cùm sit natura comparatū vt simile comprehendatur à simili.

„ Nos certè terra terram conspeximus, vnda
 10 „ Vndam, diuino aëreque aëra: vidimus igne
 „ Claro ignem. lis lite, amor est conspectus amore.

Et quomodo lux quidem, inquit Posidonius Platonis Timeum explicans, comprehenditur à visu, qui habet speciem lucis: vox autem ab auditu, qui habet speciem aëris: ita etiam vniuersorum natura debet comprehendi à ratione quæ est ei coniuncta cognatione. est autem principium vniuersorum substantiæ, numerus. Quamobrem ratio iudex vniuersorum, cùm non sit expers eius virtutis, vocari posset numerus. Et hoc significantes Pythagorici aliquando quidem dicere consueuerunt, SVNT autē numero omnia similia. aliquando autem dicunt iurasse sacramentum omnium maximè naturale,

„ Non per eum à quo anima datus ille quaternio nostræ,
 „ Natura æternæ à quo fons radixque profecta est.

Eum enim in Deum referebant: quaternionē autem numerum quendam, qui constans ex primis numeris, perfectissimum efficiebat numerum, sicut decem. Vnum enim & duo & tria & quatuor, sunt decem. & est hic numerus primus quaternio. Dicitur est autem fons æternæ nature, quando quidem ex eorum sententia vniuersus mundus administratur per harmoniam. Harmonia autem est systema, constans ex tribus consonantiis, Dia tessaron & Dia pente & Dia pason. Harum autem trium consonantiarū proportionēs inueniuntur in prius dictis quatuor numeris, nempe in vno & duobus, & in tribus & quatuor. Nam consonantia quidē Dia tessaron, sita est in ratione sesquitertia: consonantia autem Dia pente, in sesquialtero: consonantia autē Dia pason, in duplo. Vnde quatuor quidem numerus qui est trium sesquitercius, quoniam constat ex eo & tertia eius parte, continet consonantiam Dia tessaron. Tria autem cùm sit numerus duorum sesquitercius, quando quidem continet ipsum & eius dimidiū, indicat consonantiam Dia pente. Quatuor autem qui est duplus vnitatis duorū,

Asclepiades de fuluo et nigro quid dicat. Rationē esse quæ iudicat, dicit Anaxagoras.

Rationē quæ accedit à disciplinis, esse iudicatorium dicit Pythagorei et Philolaus.

Ratio habet quandam cum natura cognationem.

Simile comprehenditur à simili.

Visus habet speciem lucis.

Vox habet speciem aëris.

Numerus principium substantiæ vniuersorum.

Quaternio numerus perfectissimus.

Decem, primus quaternio.

Mundus administratur harmonia.

Harmonia quid sit.

Consonantia in quatuor numeris.

^{Quaternio cur dictus à Pythagora radix & fons æternæ naturæ.} comprehendit consonantiam Diapason. Quoniam ergo quaternio subministrat proportionem dictarum consonantiarum: consonantiæ autem complent perfectam harmoniam: perfecta autem harmonia administrantur omnia: ea de causa cum dixerunt esse fontem & radicem æternæ naturæ. Et alioqui, quoniam ex rationibus horum quatuor numerorum intelligitur & corpus & incorporeum, ex quibus sunt omnia. Nam si fluxerit punctus, visione lineam apprehēdimus, quæ est longitudo carens latitudine. Si fluxerit autem linea, facimus latitudinem, quæ est quædam superficies carens profunditate. Si autem fluxerit superficies, fit corpus solidum. Sed in puncto quidē est unitas, ut quæ sit indiuidua sicut punctus. In linea autem binarius. unde adest linea, nempe à signo in signum. & rursus ab hoc ad aliud signum. In solido autem corpore quaternarius. Nam si super quatuor signa quartum in altum extulerimus, fit pyramis, quæ quidem est primum corpus solidæ figuræ. Rationi ergo conueniēter quaternio est fons naturæ vniuersorum. Et alioqui quidquid, inquit, ab homine comprehenditur, aut est corpus, aut incorporeum. Siue autem sit corpus, siue incorporeum, non comprehenditur absque numerorum notione. Corpus quidem quoniam trium interuallorum habet dimensiones, ternarium enuntiat numerum. Quoniam autem ex corporibus alia quidem sunt ex iis quæ coniunguntur ac committuntur, ut naues, & catenæ, & turriculæ. Alia autem ex unitis, quæ ex vno habitu continentur, ut plantæ, & animalia. Alia autem ex distantibus ac discretis, ut chori, & exercitus, & greges. Sed siue constant ex iis quæ committuntur, siue ex unitis, siue ex discretis, habent numeros, quoniam constant ex pluribus. Præterea ex corporibus alia quidem in simplicibus sita sunt qualitatibus, alia autem in multis simul cōgestis: ut pomum. Nam & varium habet colorem ad visum: & succum ad gustum: & odorem ad odoratum: & lenitatem ad tactum. quæ quidē sunt naturæ numerorum. Eadem autem est ratio etiam in incorporeis. siquidem & tempus incorporeum, numero comprehenditur, ut est euidens ex annis & mensibus & diebus & horis. Similiter autem & punctus, & linea, & superficies, & alia, de quibus paulo antè differuimus: eorum etiam intelligentias colligentes ad numeros. Iis autem quæ dicta sunt, dicunt congruere ea etiam quæ fiunt in vita, & præterea ea etiam quæ fiunt ex artibus. Nam & vita iudicat vnumquodque iis quæ iudicant, quæ quidem sunt mensuræ numeri. Si ergo numerum sustulerimus, tolletur cubitus constans ex duobus semicubis.

De numeris plurima hic præclare dicitur.

Mensura, & quidquid in dicat, est ex numeris.

micubitis, & sex palmis, & vigintiquatuor digitis. Tolletur etiam modius, & trutina, & cætera quæ iudicant. Hæc enim omnia, ut quæ constant ex pluribus, sunt statim species numeri. Unde etiam cætera ex iis continentur, foenus, testimonia, sententiæ, syngraphæ, tempora, periodi. & in summa, non potest inueniri aliquid in vita quod eius sit expers. Omnis quidem certè ars non constat absque proportione. Proportio autē sita est in numero. Omnis ergo ars consistit per numerum. Rhodij certè, ut aiunt, rogarunt Charetem Architectum, quantum impendetur pecuniæ ad construendum Colossium. cum is autem aliquid definiisset, rursus rogarunt, Quantum autem si vellent eum duplo maiorem construere. Cum is autem duplum petiisset, illi quidem dederūt. Is autem cum in initia & Colossi formæ descriptionem impendisset quod datum fuerat, sibi mortem consciuit. Eo autem mortuo, intellexerunt artifices, quod non oportebat eum petere duplum, sed centuplum. Non solam enim longitudinem, sed etiā omnem operis spatij dimensionem debebat efficere maiorem magnitudine. Est ergo quædam proportio in arte statuaria: similiter autem etiam in pictura. Propter quam similitudinem rectè se gerit ex eo quod nullam habeat diuersitatem ac mutationem. Et communi ratione omnis ars est id quod constat & est collectū ex comprehensionibus. Quod autem constat & est collectum, est numerus. Rectè ergo habet illud, Numero autem sunt omnia similia, hoc est, rationi iudicanti, & quæ est eiusdem generis cuius numeri qui omnia constituerunt. Hæc quidem Pythagorici. Xenophanes autem ex eorum sententia, qui eum tanquam aliter exponunt, quando dicit,

„ Nemo virorum illud conspexit quod sit apertum: Xenophanes.
 „ De diis nemo, alii quæcunque & dico, videbit.
 „ Nam sint facta licet quæ ab eo prædicta fuere,
 „ Ille tamen nescit, cunctis & opinio in his est.

videtur non omnem tollere comprehensionem, sed eam quæ est ex scientia, & quæ non potest aberrare & labi. Relinquit ergo opinabilem. Hoc enim indicat illud, Cunctis & opinio in his est. Quo fit ut ex eius sententiâ id quod iudicat, sit ratio opinabilis, hoc est, ratio eius quod est probabile, non autem ea quæ sequitur id quod est firmum ac stabile. Parmenides autem eius familiaris, damnauit quidem opinabilem, eam, inquam, quæ imbecillas habet existimationes. Eam autem quæ est ex scientia, & quæ aberrare & falli non potest, posuit esse id quod iudicat, relicta etiam fide sensuum. Incipiens certè librum

Omnis ars consistit ex proportione.

Proportio est ex numero.

Chares Architectus cur sibi moriē conscuerit.

Colossus Rhodius.

πρὸς κενὴ ματῶν.

proportio in arte statuaria.

κατ' ἀπειρα Μαξίμου.

Xenophanes.

Ratio opinabilis, est iudicatorium, ut vult Xenocrates.

Parmenides posuit iudicatorium, rationem quæ est ex scientia.

brum De natura, scribit hoc modo,

Parmenides. „ *Me portant quoque equi, quantum tuleritque voluntas*
 „ *Mittunt. namque viam in celebrem vexere ferentes*
 „ *Dæmonis, atque via quæ fert per singula doctum*
 „ *Insignes me ea equi, quorum est bona fama, tulerunt.* 5
 „ *Quassantes iterisq; duces præiere puellæ.*
 „ *Eius cum radiis immissus fistulæ & axis,*
 „ *Orbibus in geminis tornatis fixus utrinque est*
 „ *Quando Heliades festinauere puellæ*
 „ *Mittere, linquentes tenebrosa palatia noctis;* 10
 „ *Ad lucem, manibus validis & vela mouentes.*
 „ *Quod supra portam ex lapide est, ipsum quoque limen.*
 „ *Illæ autem atheræ veniunt, portisq; propinquant,*
 „ *Quarum vltrix, meritas pœnas reddensq; vicissim*
 „ *Dice clauigera est. mulcentes pectora verbis,* 15
 „ *A porta ut vectem auferret, fecere puellæ.*
 „ *Protinus hæ verò pandentes claustra, peringens*
 „ *Expansis valuis fecerunt esset hiatus*
 „ *Aptatus clavis ab eis dum voluitur axis.*
 „ *Illis hinc facile directæ est orbita currus.* 20
 „ *Ast alacris Dea me excepit, dextraq; prehendit,*
 „ *His verbis utens mecum, & sic ore locuta est:*
 „ *Qui comitaris equos diuinos nate regentes*
 „ *Currus, hæc qui nunc te ad nostra palatia portant,*
 „ *Salve: non mala te duxit fortuna venires* 25
 „ *Hoc ut iter: via non hominum unquam hæc passibus ullis*
 „ *Trita est, sed quæ opus est audacter cuncta rogare*
 „ *Fas & iura sinunt, veri certissima corda*
 „ *Quænam sint, hominum & quænam sit opinio, cui non*
 „ *Certa adhibenda fides, via num sit mente petenda,* 30
 „ *Hæc tibi tu caueas. Longa experientia morum*
 „ *Ne te cogat in hanc ut tu tua lumina figas,*
 „ *Aut aures patulas. à te ratione probetur,*
 „ *Quam tibi dictaro, longa experientia morum.*
 „ *Hæc ratio via qua profit tibi sola relicta est.* 35

Parmenidis
de indicatorio
versus aliquot
exponantur.

In his certè Parmenides equos quidem dicit eum ferre, rationis expertes animi impetus & appetitiones: ferri autem per celebrem & inclytam viam Dæmonis, nempe per contemplationem ex ratione

philoso-

philosophica. Nam ratio instar deducentis Dæmonis, ducit ad vniuersorum cognitionem. Eius autem filias præire, nempe sensus. Ex quibus aures quidem innuit, cum dicit, Orbibus in geminis fuerat defixus utrinque Tornatis, nempe in orbibus aurium, per quos vocem accipiunt. Visiones autem vocauit puellas Heliadas, relinquentes quidem palatia noctis, & vela mouentes ad lucem, propterea quòd absque luce non sit earum vsus. Ad Dicen autem seu iustitiam venisse vlticem, pœnas reddentemque vicissim, quæ est clauigera, nempe mentem, quæ habet firmas ac certas rerum comprehensio-
 10 nes. Quæ cum eum excepisset, pollicetur se duo esse docturâ, nempe quænam sint veri certissima corda, nèpe scientiæ gressum immobilem: alterum autem, quænam sit hominum opinio, cui non certa adhibenda fides, hoc est, quidquid positum est opinabile, quod est infirmum & instabile. In fine autem apertè declarat non esse atten-
 15 dendos sensus, sed rationem. Longa, inquit, experientia morum Ne te cogat in hanc ut tu tua lumina figas, Aut aures, aut linguam. A te ratione probetur, quam tibi dictaro, longa experientia rerum. Sed hic quoque, ut ex iis quæ dicta sunt, est perspicuum, cum quæ est ex scientia rationem pronunciarit esse regulam rerum veritatis, recessit
 20 à sensibus attendendis. Empedocles autè Agrigentinus, ut ii volunt qui existimant eum exponere simplicius, tradit esse sex à quibus iudicatur veritas. Nam cum duo quæ vim habeant agendi, vniuersorū posuisset principia, nempe amicitiam & litem seu contentionem, & simul meminisset quatuor, tanquam materialium, nempe terræ, & aquæ, & aëris, & ignis, ea coniuncta dixit esse quæ iudicant. Nam vetus quædã & ex alto, ut prius dixi, petita apud Physicos versatur opinio, quòd similia similibus cognoscantur. Et eius quidem visus est etiã Democritus aliquas probabiles & plausibiles afferre rationes. Visus est autem etiam Plato eam tetigisse in Timæo. Sed Democri-
 30 tus quidem in animatis & inanimis ea quæ dicit constituit. Animantia enim, inquit, simul congregantur cum animantibus, ut columbæ cum columbis, & grues cum gruibus, & in aliis brutis. Similiter autem & in inanimis, ut licet videre in seminibus quæ cribrantur, & in lapillis qui educuntur à fluctibus. cum ex cribri quidem circumactio-
 „ ne quæ fit ad discernendum, lens cum lente collocetur, ordeum cum „ ordeo, & frumentum cum frumento. Ex vndarū autem motione ob- „ longi quidem calculi pellantur ad eundem locum ad quem oblon- „ gi, teretes autem ad quem teretes, utpote quòd rerum in his simili-
 1 3 tudo

Empedocles
dicit esse sex à
quibus veritas
iudicatur.

similia simi-
libus cognoscū-
tur.

Democritus
dicit similia cō-
gregari cum si-
milibus, tã ani-
mata quàm
inanimata.

» tudo habeat aliquid quod conciliet. Plato autem in Timæo ad pro-
 » bandum animam esse incorpoream, vsus est eodem genere demon-
 strationis. Nam si visio, inquit, apprehendens lucem statim est lumi-
 sensus sen- » nosa: auditus autem aërem percussum iudicans, nempe vocem, pro-
 silia appre- » tinus cernitur ad aëris accedens speciem. Odoratus autem cogno-
 hndentes » scens vapores, est omnino vaporis aliquam habens formam: & gu-
 accedunt ad » stus qui humores, humoris habens speciem: & anima ideas suscipiēs
 sensiliū spe- » incorporeas, vt quæ sunt in numeris & in finibus corporum, fit incor-
 ciem. » poreas. Cùm sit eiusmodi opinio apud eos qui nos multis seculis præ-
 » cesserunt, visus est in ea quoq; versari Empedocles, & ex iis quæ sunt 10
 principia quæ omnia constituunt, dicere esse totidem numero quæ
 iudicant, cùm scripsit,

Empedocles. » Nos certè terra terram conspeximus, vnda
 Principia co- » Vndam, diuino aëreque aëra: vidimus igne
 gnosci iis quæ » Claro ignem. lis lite, amor est conspectus amore. 15
 sunt similia » ostendens quòd terram quidem comprehendimus terræ participa-
 principis, to- » tione, aquam autem participatione aquæ, aërem autem participatio-
 tidè numero. » ne aëris, & in igne conuenienter. Alij autem erant qui dicebant ex
 » sententia Empedoclis, non à sensibus, sed à recta ratione iudicari ve-
 ritatem. Rectam autem rationem, partim quidem esse diuinam, par- 20
 tim autem humanam. ex quibus diuinam quidem non posse profer-
 ri, humanam autem posse. Quòd autem in sensibus non sit veri iudi-
 cium, sic ait,

Empedocles. » Effusa angusta est nimium nam palma per artus.
 » Multa & leuæ quæ curam caligine cecant, 25
 » Et cùm sit viuus vitæ pars parua coacta,
 » Morte cita ablatis fumi instar vita recedit
 » Vndique raptatis. Sic totum & iactat habere
 » Se inuentum, cùm homines nequaquam ea cernere possint,
 » Auribus aut audire, animo aut comprehendere. 30

» Quòd autem nō possit perfectè comprehendere veritas, nisi quantum
 consequitur humana ratio, declarat subiūgens ad ea quæ sequuntur,
 » Sic quoniam sed aberras,
 » Scitare. haud ultra nam hominis prudentia pergit.
 » Et cùm per ea quæ deinceps sequuntur, increpasset eos qui se plus 35
 nosse profitentur, statuit. quòd quidquid per vnumquemque accipi-
 tur, est fide dignum, si eis præsit ratio. Dicit enim,

» Verum Dij illorum furias auertite linguæ,

Atque

» Atque ore ex sancto purum deducite fontem.
 » O Musa & celebris, cui brachia candida, Virgo,
 » Quæ fas est homini audire, ego te rogo supplex,
 » A pietate velis facilem vt tu mittere currum.
 5 » Gloria nec cogat flores te carpere honoris
 » A mortalibus, vt mouearis dicere plura.
 » Confide, & sophiæ tunc ad extrema feraris.
 » Quilibet in palma at residentem conspice clauum
 » Quemlibet, haud visus maiorq; fides habeatur,
 10 » Quàm auditus. non eius quàm quod lingua reuelat.
 » Nulliusve ex aliis, quorum est perceptio mentis.
 » A membrisq; fidem arce: qua ratione q; apertum est
 » Vnumquodque intellige.

Hæc quidem Empedocles. Heraclitus autem quoniam rursus vide-
 15 batur esse duobus instrumentis munitus ad cognoscendam veritatē, ^{Heraclitus sensum dicit nō fide dignū, rationem autem statuit esse iudicatorium.}
 nempe sensu & ratione, ex iis sensum, sicut ii quos prius diximus, exi-
 stimauit non esse fide dignum. Rationem autem ponit eam esse quæ
 iudicat. Sed sensum quidem refellit, dicens ad verbum, Mali sunt te-
 20 stes hominibus oculi, & aures barbaras habentium animas. Quod
 perinde est ac si dicas, Est barbararum animarum credere sensibus
 rationis expertibus. Rationem autem veritatis iudicem pronunciat,
 non quancunque, sed communem & diuinam. Quænā autem ea sit,
 breuiter est ostendendum. Placet enim Physico, id quod nos ambit, ^{Aër ambiens est particeps rationis.}
 esse & rationis particeps, & prudentia præditum. Hoc longè ante in-
 25 dicauit Homerus, dicens,

» Terrenorum hominum est mens & prudentia talis,
 » Ad qualem ipse diem deducit Iuppiter illos.

Homerus.

Archilochus quoque dicit homines talia mente versare, ad qualem
 diem deducit eos Iupiter. Dictum est id ipsum quoque ab Euripide,
 30 » Haud facile quis tu sis potest coniciet,
 » O Iuppiter, naturæ necessitas,
 » Mēns ne hominum. te ego tamen rogauerim.

Euripides.

Hanc ergo diuinam rationem, cùm, vt vult Heraclitus, attraxerimus
 per inspirationem, efficimur intelligētes: & in somnis quidem obli-
 35 uiosi, in vigilando autem rursus prudentia præditi. Nam cùm in som-
 nis obstructi sint sensuum meatus, separatur mens quæ est in nobis, à
 coniuñctione quæ illi intercedit cum eo quod ambit, sola seruata quæ
 adhærescit adnata respiratione, veluti quadā radice: & separata amit-
 tit quam

Diuinam rationem per inspirationē attrahentes, efficimur intelligentes.

tit quam prius habebat vim recordandi. In vigilando autem rursus, cum per sensuum meatus veluti per quasdam fenestras prospexerit, & cum eo quod ambit congressa fuerit, induit vim rationis. Quomodo enim carbones si igni appropinquarint, fiunt ignei per alterationem, separati autem extinguuntur: ita etiam pars illa, quæ ab eo quod ambit in nostris corporibus est peregrinata, per separationem quidē fit propemodum experta rationis: per cōiunctionem autem cum plurimis meatibus, fit eiusdem generis & formæ cuius est totum seu vniuersitas. Hanc autem communem rationē & diuinam, & cuius participatione efficiamur participes, dicit Heraclitus esse id quod iudi-

Quod placet omnibus, est si de dignum. cat. Quo fieri ut id quidem quod omnibus placet, sit fide dignum. comprehenditur enim communi & diuina ratione: quod autem vni soli occurrit, minimè sit fide dignū propter causam contrariam. Physica certè incipiens, & quodammodo ostendēs id quod ambit, dicit,

» CUM est autem hæc ratio, non intelligētes fiunt homines etiā priusquam audierint, & cum primum audierint. Nam cum hæc fiant ex rationibus, videntur imperiti experientes dicta & facta, qualia ego recenseo, secundum naturam diuidens vnumquodque, & dicens quomodo se habeat. Aliàs autem latent homines quæcunq; faciunt experrecti, quomodo etiam obliuiscuntur quæcunq; faciunt dormientes. Cum enim per hæc disertis verbis ostendisset, quod per diuinæ rationis participationem agimus & intelligimus, & pauca prius diseruisset, subiungit, Quamobrē oportet sequi eam quæ est communis. Simul enim est communis. Cum simul autem sit communis ratio, viuunt multi tanquam propriam habentes prudentiam. Illa autē nihil est aliud quàm expositio modi administrandæ vniuersitatis.

Ratio communis est iudicatorium.
νοινός
ξυμός.

» Quamobrē in eo in quo fuerimus participes eius memoriæ, verum dicimus: in quibus autem priuatim ac separatim agimus, falsum. Nūc enim in his, verbis pronuntiat disertissimis, communem rationē esse id quod iudicat: & quæ communiter quidem apparent, dicit esse fide digna, ut quæ communi iudicentur ratione: quæ autem vnaquaque seorsum, falsa. Atque hæc erat quidem sententia Heracliti. Democritus autem ea quidem tollit, quæ apparent sensibus: & ex iis dicit nihil verè apparere, sed solū ex opinione: verum autem esse in iis quæ sunt: esse autem atomos & inane. Lege enim est, inquit, dulce, & lege amarum: lege calidum, & lege frigidum: lege color: causa autem

Ex sensibus nihil apparere dicit Democritus.

Verum est in iis quæ sunt.

Esse atomos & inane.

» atoma & inane. Quæ autem esse existimantur, & reputantur sensilia, ea nō sunt re vera. Sola autem sunt atoma & inane. In *νεαλωτηροίς* autem

autem quæ vocat, quamuis sit pollicitus se sensibus vim attributurū, nihilo minus inuenitur eos condemnare. Nos autem eo quidē quod est, nihil veri intelligimus, sed transmutati ex affectione corporis, & eorum quæ ingrediuntur, & eorum quæ ex aduerso obsistunt & obfirmantur. Et rursus, Causa quidem quod non intelligimus quod nō sit vnumquodque quale est, multis modis est declarata. In libro autē de Ideis, dicit oportere hominem hac regula scire quod liberatus sit à causa. Et rursus, Ostendit quidem hæc quoque ratio, quod per causam de nulla re quidquam scimus, sed est singulis opinio, *ἐπινομής*, id est affluxus. Et rursus, Quanquam erit euidens, quod per causam scire quale sit vnumquodque, sit in dubio. Atque in hoc quidē ferè omnem mouet comprehensionem, & præcipuè solos infectatur sensus.

Per causam nihil sciri sed per opinionem vult Democritus.

In regulis autem duas dicit esse cognitiones: alteram quidē per sensus, alteram verò per cogitationem. Ex quibus cognitionem quidē per cogitationem deducit ad iudicium veritatis, ei tribuens quod sit fide digna: cognitionem autem per sensus, nominat tenebricosam, ei auferens quod non aberret in vero discernendo. Dicit autem ad

Cognitio per cogitationē ducit ad iudicium veritatis.

» verbum, Cognitionis autem duæ sunt species: altera quidem vera & germana, altera verò tenebricosa. Et tenebricosæ quidem sunt hæc omnia, visus, auditus, gustus, tactus. Vera autem & germana est, quæ est ab ea secreta. Deinde tenebricosæ veram præferens ac germanam, subiungit dicens, Quando tenebricosa non potest amplius nec minimum videre, nec audire, nec odorari, nec gustare, neque tactu sentire, sed subtilius. Est igitur ex eius quoque sententia, ratio id quod iudicat, quam appellat veram & germanam cognitionem. Diotimus autem dicebat ex eius sententia esse tria quæ iudicāt. eorum quidem quæ non sunt euidencia comprehensionis, ea quæ apparent, ut dicit Anaxagoras, quem propterea laudat Democritus. Quæstionis autē seu inquisitionis notionem. De quolibet enim vnum cernitur principium, scire id de quo est quæstio. Eligendi autem & fugiendi, animi motus. Id enim quod est nobis proprium ac familiare, est eligendum: id autem à quo sumus alieni, est fugiendum. Atque talis quidē est historia veterum, de eo quo iudicatur veritas. Deinceps autem eas quoque attingamus hæreses, quæ sunt post Physicos. Plato ergo

γνώμη.
Cognitionis duæ species, nē pe altera vera & germana, altera autē tenebricosa.

Tria iudicatoria ex Diotimi sententia, ea quæ apparent, notio, & motus animi.

» in Timæo cum res diuisisset in eas quæ cadunt sub intelligentiam, & in eas quæ sunt sensiles, dicens ratione quidem posse comprehendi ea quæ cadunt sub intelligentiam, opinabilia autē esse sensilia, aperte definiit rationē esse id, quo rerum iudicatur cognitio, simul etiam

Plato rationē censet esse iudicatorium cum euidencia sensuum.

comprehendens eam quæ per sensum existit euidentiã. Sic autẽ dicit, Quid est quod semper est, & ortũ nõ habet. & quid est quod semper quidẽ fit & oritur, nunquam autẽ est. illud quidem quod intelligentia cum ratione est comprehensibile: hoc autem opinione cum sensu. Comprehensibilem autem dicunt apud eum vocari rationem 5 Platonici, quæ est communis euidentiæ & veritatis. Oportet enim rationem in iudicanda veritate proficisci ab euidentiã. Etsi autẽ per euidentiã verorum fit iudicium, non sufficit tamen euidentiã ad verum cognoscendum. Nõ enim si quid apparet ex euidentiã, hoc etiã verẽ est: sed oportet adesse id quod iudicat, quidnã solum apparet, 10 & quidnam cum eo quod apparet, reuera etiam subiiciatur, nempe rationem. Oportet ergo vtraque conuenire, nempe & euidentiã, vt ex qua, tanquam è carceribus, emittatur ratio ad iudicandam veritatem: & ipsam rationem ad discernendam veritatem. Ad consequendam euidentiã ratio habet sensum adiutorem. Nam per eum accipiens phantasiã seu visionem, efficit intelligentiã & veri scientiã. Quo fit vt ea comprehendat euidentiã & veritatem. quod quidem perinde est ac comprehensibile. Sic quidem Plato. Speusippus autẽ, quoniam ex rebus aliã quidem sunt sensiles, aliã verò quæ cadũt sub intelligentiã, earum quidem quæ cadunt sub intelligentiã, dixit esse iudicem, rationem quæ est ex scientiã: sensilium autem, sensum qui est ex scientiã. Sensum autem qui est ex scientiã, existimauit esse eum qui est particeps veritatis ex ratione. Quomodo enim tibicinis aut psalteriã digiti artificiosã quidem habent operationem, sed quæ non in 25 ipsis primò perficiatur, sed absoluatür ex exercitatione profecta ex ratiocinatione. Et quomodo sensus Musici habet quidem euidentiã apprehendentem id quod est concinnum & inconcinnum, eam autẽ non ex se natam, sed quæ accessit ex ratione ac consideratione: ita etiam sensus qui est ex scientiã, naturaliter est particeps vsus qui est ex 30 scientiã, ad discernenda citra errorem ea quæ sunt subiecta. Xenocrates autem dicit tres esse essentias: aliam quidem sensilem, aliam verò quæ cadit sub intelligentiã, aliam verò compositã & opinabilem. Ex quibus sensilem quidem esse, quæ est intra cœlum: sub intelligentiã autem cadentem, omnium quæ sunt extra cœlum: opinabilem autem & compositã, ipsius cœli. Nam sensui quidem est aspectabilis: sub intelligentiã autem cadit per Astrologiã. Cũ hæc autem ita se habeant, essentiã quidem quæ est extra cœlum, & quæ

Ratio in iudicanda veritate proficiscitur ab euidentiã.

Ad consequendam euidentiã ratio habet sensum adiutorem.

Ratio per sensum accipit phantasiã.

Ratio est iudicatorium intelligibilem, sensus qui est ex scientiã sensilium, vt vult speusippus.

Sensus qui est particeps veritatis ex scientiã.

Tres essentia, nempe, sensilis, intelligibilis, composita et opinabilis, secundum Xenocratem.

quæ cadit sub intelligentiã, iudicem pronunciauit scientiã: eius autem quæ est intra cœlum, & sensilis, sensum: mixtã autem, opinionem: & ex his communiter, id quidem quod iudicat per rationem quæ est scientiã, esse firmum, stabile ac verum: quod autem per sensum, verum quidem, sed non ita vt quod per rationem quæ est ex scientiã: compositum autem esse commune veri & falsi. Nam ex opinionibus aliam quidem esse verã, aliam verò falsã. Vnde etiam traditas esse tres Parcas. Atropon quidem esse eorum quæ cadunt sub intelligentiã, vt quæ non possit transmutari: Clotho autem, sensilium: Lachesis autem, opinabilem. Arcesilaus autem ex proposito quidem & consulto nihil constituit quod iudicaret. Qui autem existimant eum constituisse, tradiderunt eum id fecisse, vt haberet quod obiiceret Stoicis. Illi enim dicunt esse tria inter se coniugata, scientiã, opinionem, & quæ est in eorum confinio collocata, comprehensionem. Ex quibus scientiã quidem esse, firmã ac stabilem & immutabilem à ratione comprehensionem: opinionem autem, imbecillã & falsã assensionem: comprehensionem autem, quæ inter vtrunque intercedit, quæ est etiã assensio phantasiã seu visionis comprehendentis. Comprehendens autem phantasiã, ex eorum sententia, est vera & eiusmodi vt non possit esse falsa. Ex quibus scientiã quidem dicunt consistere in solis sapientibus: opinionem autem in solis stultis: comprehensionem verò esse communem vtrorumque: & eam esse quo iudicatur veritas. Cũ hæc autem dicant Stoici, se opposuit Arcesilaus, ostendens comprehensionem non esse id quod iudicat inter scientiã & opinionem. Ea enim assensio, quam dicunt comprehensionem & comprehendentem visionem, aut est in sapiente, aut in stulto. Sed si sit in sapiente, est scientiã: & si in stulto, opinio. & præter hæc nihil aliud sumptum est quàm nomen. Si autem comprehensio est assensio phantasiã seu visionis comprehendentis, non potest esse. Primum quidem, quia visioni non fit assensio, sed rationi. Pronunciatorum enim sunt assensiones. Secundum autẽ, quoniam nulla inuenitur eiusmodi vera phantasiã, vt non possit esse falsa, vt per multa & varia ostenditur. Si non sit autem comprehendens phantasiã, nec erit comprehensio. est enim comprehendens phantasiã, assensio. Si non sit autem comprehensio, omnia erunt eiusmodi vt minimè comprehendantur. Quod si sint omnia eiusmodi vt minimè possint comprehendi, sequetur etiam, vt ex sententia Stoicorum assensionem sustineat sapiens. Sic autem cõsideremus. Si sint omnia eius-

Tria iudicatoria, scientiã, sensus, opinio.

Tres Parcae significant iudicatoria.

Tria iudicatoria ponuntur à Stoicis, scientiã, opinio, comprehensio.

Arcesilaus negat comprehensionem esse id quod iudicat inter scientiã & opinionem.

Sapientem sustinere assensionem etiã secundum Stoicos probat Arcesilaus.

eiufmodi vt non possint comprehendi, propterea quòd non fit id quod apud Stoicos iudicare dicitur, opinabitur sapiens. Nam cum nihil fit quòd possit comprehendi, si alicui assentitur, assentietur ei quod non potest comprehendi. Assensio autem est ei quod non potest comprehendi, assensio. Quare si sapiens est ex iis qui assentiuntur, erit sapiens ex iis qui opinantur. Ex iis autem qui opinantur non est sapiens. hoc enim esset, vt est eorum sententia, insipientiæ & peccatorum causa. Non est ergo sapiens ex iis qui assentiuntur. Quòd si ita est, de omnibus oportebit eum minimè assentiri. non assentiri autem nihil est aliud quàm sustinere assensionē. De omnibus ergo assensionem sustinebit sapiens. Sed quoniam post hoc oportebat etiā quærere de vitæ traductione, quæ absque eo quod iudicat tradi non potest, à quo etiam felicitas, hoc est vitæ finis, pendentē habet probationem: dicit Arcefilaus quòd qui de omnibus sustinet assensionē, eligenda & fugienda & communiter quæ sunt agenda diriget per id quod est probabile: & id sequens tanquam iudicem, rectè se geret. accedere enim felicitatem per prudentiam: moueri autem prudentiam in rectè factis. Rectè autem factum esse, quod cur factum sit, rationi consentanea & probabilis potest reddi causa. Qui ergo attendit id quod est probabile, rectè se geret, & erit beatus. Hæc Arcefilaus. Carneades autem non solum Stoicis, sed etiam omnibus qui eum præcesserunt, aduersabatur de eo quod iudicat. Et prima quidem & communis est ei aduersus omnes oratio, per quam ostendit absolute nihil esse à quo iudicetur veritas, non rationem, non sensum, non phantasia seu visionem, nec vllum aliud ex iis quæ sunt. hæc enim omnia, vt vno verbo complectamur, nos fallere. Secūda autem, qua ostendit, quòd etiā si fit id quod iudicat, non posse id consistere absque affectione quæ fit ab euidencia. Quoniam enim vi sentiendi differt animal ab inanimatis, omnino & se & externa per eum apprehēdet. Sensus autem manens immobilis, & impatibilis, & immutabilis, nec est sensus, nec aliquid apprehendit. Mutatus autem & quodammodo affectus ab incurfione euidencium, tunc res indicat. In affectione ergo animæ quæ oritur ex euidencia, quærendum est id quod iudicat. Hæc autem affectio debet indicari, cum id appareat quod ipsam immisit. quæ quidem affectio non est alia quàm phantasia. Quamobrè dicendum est etiam phantasia esse quandam in animali affectionē, quæ & se & aliud ostendat: vt cum aliquid aspexerimus, ait Antiochus, visu quodammodo afficimur: nec eum sic habemus affectum,

vt habe-

In vitæ agenda sequitur scepticus probabile.

Rectè factum quid sit.

Nullum est iudicium, non ratio, non sensus, non phantasia, nec vllum aliud, vt vult Carneades.

Phantasia quæ nã sit affectio in animali.

vt habebamus priusquam aspiceremus. Per eam autem alterationem duo apprehendimus: vnum, ipsam alterationem, hoc est phantasia: secundum autem, id quod indidit alterationem, nempe aspectabile. Et similiter in aliis sensibus. Quomodo ergo lux & seipsam indicat, & omnia quæ sunt in ipsa: ita etiam phantasia cum sit dux princeps cognitionis quæ est in animali, debet instar lucis & seipsam ostendere, & indicare euidens illud quod eam effecit. Sed quoniã non quod verè est, semper indicat: sæpe autem fallit, & discrepat à rebus quæ eam immiserunt, vt mali nuncij: necessariò sequitur, quòd non omnis phantasia potest relinquere iudicium veritatis, sed solum esse vera. Rursus, quoniam nulla est adeò vera vt non possit esse falsa, & in qualibet quæ videtur esse vera, inuenitur aliqua falsa quæ minimè ab ea differt, erit id quod iudicat, in cõmuni phantasia seu visione, nempe veri & falsi. Communis autem horum phantasia non comprehendit. Si autem non comprehendit, nec erit quod iudicat. Si nulla autem phantasia vim habet iudicandi, nec ratio erit id quod iudicat. ea enim deducitur à phantasia. & meritò. Nam primum quidem ei debet apparere id quod iudicatur. Nihil autem potest apparere absque sensu experte rationis. Neque ergo sensus expers rationis, neque ratio est id quod iudicat. Atque hæc quidem aliis resistens Philosophis differbat Carneades, vt ostenderet non esse quod iudicat. Rogatus autem ipse quoque quidnam esset quod iudicaret ad vitam traducendam, & ad acquirendã beatitudinē, vi cogitur per se aliquid de eo decernere, assumens & probabilem phantasia, & probabilem simul & indiuisam, & discurrentem seu circumeuntem. Quænam sit autem harum differentia, breuiter est ostendendum. Phantasia ergo seu visio, est alicuius phantasia, nempe & eius ex quo fit, & eius in quo fit. Et ex quo quidem fit, vt externi subiecti sensibilis. In quo autem fit, vt pote hominis. Cùm autem sit eiufmodi, duas habet habitudines: vnã quidem, vt ad id quod phantasia apprehenditur: alteram autem, vt ad id quod visione apprehēdit. Et ex habitudine quidem ad id quod visione apprehenditur, fit vera vel falsa. Et vera quidem, quando consonat cum eo quod phantasia apprehēditur: falsa autem, quando dissonat. Ex habitudine autem ad id quod apprehendit, alia quidem est quæ videtur vera, alia verò quæ videtur falsa. Ex quibus, quæ videtur quidem vera, appellatur emphasis apud Academicos, & probabilitas, & probabilis phantasia. Quæ autem non videtur vera, appellatur apemphasis, & improbabilitas, & non probabilis phantasia.

Ratio deducitur à phantasia.

Phantasia alia est probabilis, alia probabilis simul & indiuisa & transiens.

Phantasia vera quæ sit.

Phantasia falsa quæ sit.

Emphasis probabilitas apud Academicos.

Apemphasis, improbabilitas.

Neque enim quod ex se videtur falsum, neque quod est quidem verum non autem videtur, à natura habet insitum vt nobis persuadeat. Ex his autem phantasiis, ea quidem quæ est apertè falsa & non videtur vera, circumscribit quidem, nec est id quod iudicat, si sit quidem ex eo quod est, ab eo autem discrepet & ei non congruat: cuiusmodi erat vna ex furiis quæ ab Electra incurrit in Orestem. Eius autem quæ videtur vera, alia quidem est exilis, vt quæ est in eo quod minimum abest vt cernatur: aut quod non sit satis spatii, aut propter imbecillitatem visus, qui confusè aliquid accipit & non expressè. Alia autem est quæ cum eo quod apparet vera, hoc quoque habet, vt valde videatur esse vera. Ex quibus rursus, quæ est quidem exilis & soluta remissaque phantasia, non potest esse id quod iudicat. Quod enim neque ipsum, neque quod eam effecit, apertè potest indicare, non potest nobis persuadere, neque ad assensum attrahere. Quæ autem videtur vera & satis apparet, est ea quidè iudex veritatis, vt vult Carneades. Cùm autem ea sit quæ iudicet, satis magnam habet latitudinem: & cùm ea intenditur, alia in alterius specie probabiliorem & quæ vehemētius pulsatur, habet visionem. Probabile autem in præsentia dicitur tripliciter. Vno quidem modo id quod est verum, & videtur verum. Altero autem, id quidem quod est falsum, videtur autem verum. Tertiò autem, verum commune vtriusque. Vnde id quod iudicat, erit phantasia quæ videtur vera, quam etiam probabilem appellabant Academici. Incurrit autem nonnunquam etiam falsa, vt necesse habeat aliquando vti communi phantasia falsi & veri. Non tamen propterea quod ea rarius incurrit, ea, inquam, quæ verum imitatur, fides non est habenda ei quæ magna ex parte est vera, cui evenit vt per eam magna ex parte dirigantur iudicia & actiones. Atque id quidem quod primò & communiter iudicat, ex Carneadis sententia est huiusmodi. Quoniam autem aliquando non vnius generis consistit phantasia, sed catenæ instar altera pendet ex altera, aderit secundum quod iudicet, nempe simul probabilis & indiuisa phantasia. vt qui hominis attrahit visionem, necessariò etiam accipit visionem eorum quæ sunt circa ipsum, & eorum quæ sunt extra. Eorum quidem quæ sunt circa ipsum, coloris, magnitudinis, figure, motus, sermonis, vestitus, calceaturæ. Eorum autem quæ sunt extrà, vt aëris, lucis, diei, coeli, terræ, amicorum, & aliorum omnium. Quando ergo nulla ex his phantasiis nos traxerit, vt videatur falsa, sed omnes eodem concentu videntur veræ, magis credimus. Nam quod iste sit Socrates credi-

Probabile dicitur tripliciter.

Phantasia probabilis et indiuisa.

credimus, ex eo quod omnia ei adsint quæ consueuerunt, color, magnitudo, figura, gestus, pallium, quod hic sit, & nulla in re à seipsa diffideat. Et quomodo nonnulli Medici eum qui verè febricitat, sumunt non ex vno symptomate, vtpote ex vehementia pulsus, aut ex abundantia caloris, sed veluti ex concursu caloris simul & pulsus, & ex vlcerofo tactu, & ex rubore & siti, & iis quæ in simili proportione conueniunt: ita etiam Academicus ex visorum concursu facit iudicium veritatis. & cùm nullum ex iis quæ sunt in concursu visis, tanquã falsum eum attrahit, dicit verum esse quod incurrit. Quod autem fidei faciendæ sit quæ diuelli non potest concursio, patet ex Menelao. In naui enim relicto Helenæ simulachro, quod Troia abduxerat tanquã Helenam, cùm in Pharum insulam ascēdisset, videt veram Helenam: & ab ea veram attrahens phantasiam, non tamen credit ei phantasiæ, propterea quod abstraheretur ab alia, qua sciebat se in naui reliquisse Helenã. Talis est ergo indiuisa phantasia, quæ videtur ipsa quoque habere errorè, propterea quod inueniatur alia magis indiuisa quàm alia. Indiuisa autem phantasiæ ea est fide dignior & perfectior, quæ cum eo quod sit indiuisa, facit iudicium. Est præterea quæ circuitiōne vitur. Quanam autem sit eius forma, proximè est ostendendum. Nam in indiuisa quidem tantum quæritur, vt nulla ex iis quæ sunt in concursu, phantasiis tanquã falsa nos attrahat, omnes autem videantur esse veræ & non improbables. In ea autem quæ fit ex concursu qui vitur circuitiōne, attentè examinamus vnamquamque earum quæ sunt in concursu. Quod quidem fit etiam in concionibus, quando populus examinat vnumquemque eorum qui vel sunt gesturi magistratū, vel iudicaturi, sitne dignus cui mandetur magistratus aut munus iudicandi. Nempe cùm in loco iudicij sit id quod iudicat & id quod iudicatur, & id per quod fit iudicium, recessusque & interuallum, figura, tempus, modus, affectio, operatio: vnumquodque eorum quale sit discernimus. Id quidem quod iudicat, num visus sit hebetatus. Nam si sit eiusmodi, est imbecillus ad iudicandum. Id autem quod iudicatur, num non sit nimis paruum. Id autem per quod fit iudicium, num aër sit obscurus. Recessus, num subiiciatur nimis magnus. Interuallum, num sit confusum. Locus, num sit hians & vastus. Tempus, num sit citum. Affectiōnem, num sit furiosa. Operatiōnem, num non sit admittenda. Nam si hæc in vno sint omnia, id quod iudicat est probabilis phantasia, & quæ est simul probabilis & indiuisa, & præterea quæ vitur circuitiōne. Quamobrem quomodo

vt ex multis symptomatibus indicant Medici, ita ex multorum visorum concursu sceptici.

Helena vera & eius simulachrum.

Phantasia discurrrens seu vitens circuitiōne.

modo in vita quando de parua quidem re querimus, vnū testem examinamus: quando autem de re maioris momenti, plures: quando autem de re magis necessaria, examinamus vnumquenque eorum qui testificantur ex eorum præsentium confessione: ita, inquit Carneades, in rebus quidem leuibus & non magni ponderis, sola probabili phantasia vtimur ad iudicandum: in rebus autem quæ sunt alicuius momenti, indiuulsa: in iis autem quæ pertinet ad bene beateq; viuendum, ea quæ vtitur circuitione. Verum enim uero quomodo in rebus quæ sunt magni momenti, dicunt se diuersam assumere phantasiam: ita etiam in diuersis circumstantiis nequaquam sequi eandē. Nam si quidem solūm probabilem dicunt attendere phantasiam, in iis in quibus non dat nobis circumstantia fatis temporis ad rem accuratè considerandam. Vt, exempli causa, hostes persequuntur quempiam, & cum venisset ad quoddam antrum, visione apprehēdit quòd illic sint hostes in insidiis. Deinde ab illa arreptus visione, vt quæ sit probabilis, declinat & fugit antrum, visi sequeas probabilitatem, priusquam accuratè & diligenter attenderet, re verà ne essent in eo loco hostium insidiæ, an non. Probabilem autem sequitur etiam ea quæ circuitione vtitur, in iis in quibus datur tempus ad attentè singula persequendo ac tractando vtendum rei incurrentis iudicio. vt cum quispiam in domo obscura aspexisset funem circumuolutum, statim quidem suspicatus esse serpentem, transiit. Postea autem conuersus, verum examinat: cumque inuenisset immobilem, iam quidem eo propendet cogitatio, quòd non sit serpens. Consideras autem quòd aliquando serpentes sunt immobiles hiberno gelu concreti, spiram illam seu inuolucrum percutit baculo: & cum tunc circuitione sic indagasset visum quòd incurrebat, assentitur esse falsum quòd sit serpens corpus illud quod visione apprehēderat. & rursus, vt prius dixi, apertè videntes assentimur quòd hoc sit verum, cum prius cogitando percurrerimus quòd sensus habemus integros, vigilantes autem & non in somnis videmus: simul etiā adest aër perspicuus, & proportionem conueniens interuallum, & eius quod incurrit immobilitas. Quo fit vt per hæc sit nobis fide digna phantasia, cum habuerimus fatis temporis ad persequendum cogitatione ea quæ cernuntur in loco. Eadem est etiam ratio de indiuulsa phantasia. eam enim admittunt, cum nihil est quod possit retrahere, vt prius dictum est de Menelao. Sed cum sit à nobis explicata historia Academica quæ ab alto à Platone duxit originem, non est vtique alienum persequi sectam

Cyrenai-

Circumstantiæ efficiunt vt nō semper isdem vtamur phantasiis.

Cyrenaicorum. Videtur enim eorum quoq; hæresis orta esse à conuersatione cum Socrate, à qua etiam orta est successio Platonis. Dicunt ergo Cyrenaici iudices esse affectiones, solasque comprehendere & non esse fallaces. eorum autem quæ procreant & efficiunt affectiones, nihil esse quod possit comprehendere, neque quod possit non fallere. Nam quod, inquit, dealbamur & dulcedine afficimur, dicere possumus asseueranter, neque quòd falsum dicamus conuincemur. Quòd autem id quod procreat & efficit affectionem, sit album aut dulce, non possumus enuntiare. Nam est probabile quòd etiā à non albo albo afficiamur, & dulces à non dulci. quando quidem is quidē cui caligant oculi, & qui morbo laborat regio, ita mouetur ab omnibus, vt fuluescat: qui autem ophthalmia laborat, sit ruber: qui verò compressit oculum, mouetur tanquam à duobus: qui verò est furore correptus, geminas videt Thebas, & visione Solem apprehendit geminum. In his autem omnibus, quòd sic quidem afficiantur, nempe fului fiant aut rubri aut duplices, verum est. Quòd autem sit fuluum quod eos mouet, aut rubrum, aut duplex, falsum esse est existimatum: Ita nos quoque est consentaneum nihil amplius accipere quàm nostras ipsorum affectiones. Vnde aut ponendum est affectiones esse ea quæ videntur, aut ea quæ sunt efficientia affectionum. Et si dicamus quidem esse affectiones ea quæ videntur, omnia quæ videntur dicendum est esse vera & eiusmodi vt possint comprehendere. Si autem efficientia affectionum appellamus ea quæ videntur, omnia quæ videntur dicendum est esse falsa, nec posse comprehendere. Quod enim nobis accidit, suam nobis ostendit affectionem, & nihil amplius. Vnde si oportet verum dicere, sola affectio est quæ nobis videtur. Quod est autem extrinsecus, & est efficiens affectionis, fortè quidem est, nobis autem non videtur. Et ea ratione in propriis quidem affectionibus nos omnes minimè erramus. In subiecto autē externo erramus omnes. & illę quidem possunt comprehendere, hoc autem non potest, cum ad id discernendum anima sit valde imbecilla, propter loca, propter interualla, propter motus, propter mutationes, propter alias plurimas causas. Vnde nec in hominibus dicunt esse aliquid commune quod iudicet, poni autem nomina communia iudiciis. Nam album quidem & dulce vocant omnes communiter. commune autem aliquid album aut dulce non habent. Vnusquisque enim apprehendit propriam affectionem. an autem hæc ei & proximo ex albo ingeneretur affectio, neque ipse potest dicere, vt qui proximi non suscipiat

affectio-

Cyrenaicorum secta sicut Platoniorum secta à Socrate orta est.

Affectiones sunt iudices, et vera.

Efficientia affectionum non iudicant, & possunt esse falsa.

μαθηματικῶν

In affectionibus nostris non erramus. In subiecto externo erramus omnes.

Iudicatorium commune nullum est in hominibus.

Affectio nulla est communis, sed est cuiuslibet propria affectio. affectionem: neque proximus affectionem illius non suscipiens. Cum autem nulla sit in nobis communis affectio, temerarium est dicere, quod id quod mihi videtur, tale etiam videtur assistenti. Nam forte quidem ego ita sum concretus, ut dealber ab eo quod incurrit extrinsecus: alter autem sic constitutum habet sensum, ut aliter sit affectus. Non est ergo omnino commune id quod nobis videtur. Quod autem re vera propter diuersas sensus constitutiones, non similiter & eodem modo moueamur, perspicuum est & in iis qui regio morbo laborant, & in iis qui ophthalmia, & in iis qui affecti sunt secundum naturam. Quomodo enim ex eodem alij quidem ita sunt affecti ut fului fiant, alij vero rubri, alij autem albi: ita etiam est consentaneum, eos qui secundum naturam sunt affecti, propter diuersam sensuum constitutionem, ab iisdem non moueri similiter: sed aliter quidem album, aliter vero nigrum: & aliter quidem eum qui ceruleis, aliter vero eum qui nigris est oculis. Quo fit, ut rebus quidem communia nomina imponamus, proprias autem habeamus affectiones. Iis autem quae dicuntur de illis quae iudicant ex horum virorum sententia, conuenire videntur & quae dicuntur de finibus. Nam etiam ad fines peruadunt affectiones. Ex affectionibus enim aliae quidem sunt iucundae, aliae vero asperae & molestae, aliae vero intermediae. Et asperas quidem ac molestas dicunt esse malas, quarum finis est dolor: iucundas autem, bonas, quarum finis, qui falli non potest, est voluptas. Quae autem sunt intermediae, nec sunt bonae nec malae, quarum finis nec est bonus nec malus, qui quidem est affectio inter voluptatem & dolorem. Affectiones ergo sunt omnium iudices & fines: & viuimus, inquit, ea sequentes, attendentes euidenciam & iucunditatem. Euidenciam quidem in aliis affectionibus: iucunditatem autem in voluptate. Haec quidem Cyrenatici, magis contrahentes id quod iudicat, quam Platonici. Nam illi quidem ipsum faciebant compositum ex euidencia & ratione: isti autem id sola circumscribunt euidencia & affectionibus. Non procul autem ab eorum sententia videntur esse, qui pronunciant veritatem iudicari a sensibus. Nam quod fuerint qui hoc censerent, planum fecit Antiochus Academicus in secundo regularium, disertis & expressis verbis scribens, Quidam autem alius, in Medicina quidem nulli secundus, & qui attigerat etiam Philosophiam, persuasum habebat, sensus quidem re ipsa & vere esse apprehensiones: ratione autem nihil nos omnino comprehendere. Videtur autem per haec Antiochus prius dictam sectam ponere, & Asclepiadem innuere Medicum,

Propter sensus diuersas constitutiones diuersè afficimur ab iisdem sensibus.

Affectiones peruadunt ad fines.

Affectionum aliae iucundae, aliae asperae, aliae intermediae.

Voluptas falli non potest.

Affectiones sunt omnium iudices & fines.

Affectiones sequimur, attendentes euidencia & fine.

Platonici stantiebant iudicant in euidencia & ratione.

Indicatorium veritatis sensus.

dicum, qui animam quidem tollebat partem quae principatum obtinet, fuit autem eisdem temporibus. Sed de eius quidem opinione varie & seorsum tractauimus in medicis commentariis, ut non sit necessaria eandem canere cantilenam. Epicurus autem, cum sint duae res inter se coniugatae, nempe phantasia & opinio, ex iis phantasiam quam etiam appellat euidenciam, perpetuo dicit esse veram. Quomodo enim primae affectiones, nempe voluptas & dolor, constant ex efficientibus, & ideo sunt efficientes: & neque id quod efficiens voluntatis vnquam contingit non esse iucundum: neque id quod praebet dolorem, non esse asperum & molestum: sed necesse est & quod delectat esse iucundum, & quod dolore afficit esse molestum & asperum: ita etiam in visionibus affectionum quae sunt in nobis, id quod est vniuscuiusque eorum efficiens, est omni ratione & omnino eiusmodi ut cadat sub phantasiam. Quod quidem cum cadat sub phantasiam, non contingit re vera id non esse eiusmodi cuiusmodi videtur, nempe efficiens phantasiae. Simile cogitandum est etiam in singularibus. Nam quod est aspectabile, non solum videtur aspectabile, sed est etiam tale quale videtur. Et audibile non solum videtur audibile, sed est etiam re vera tale. & in aliis similiter. Sunt ergo omnia visa vera, & rationi conuenientia. Si enim vera videtur phantasia, aiunt Epicurei, quando fuerit ex eo quod est, & conuenienter ei quod est: omnis autem phantasia est ex eo quod cadit sub phantasiam, quod quidem est, & ei conuenienter consistit quod cadit sub phantasiam, necessario vera est omnis phantasia. Nonnullos autem decipit differentia eorum visorum quae videtur incurrere ab ipso sensibili, utpote aspectabili, quo videtur subiectum alterius coloris, aut alterius figurae, aut aliquo alio modo mutatum. Existimarunt enim, ex his visis quae sic differunt & inter se pugnant, aliquod quidem esse verum: quod est autem ex contrariis, falsum. quod quidem est stultum, & hominum qui non considerant rerum naturam. Non enim totum cernitur solidum, ut verba faciamus in aspectabilibus, sed color solidi, sicut in iis quae ex propinquo cernuntur & ex mediocri interuallo. Quod est autem extra solidum, & in iis locis quae sunt deinceps subiectum, sicut in iis quae ex longo cernuntur interuallo, id in eo quod intercedit mutatum, & propriam suscipiens figuram, tale reddit visum, quale ipsum quoque re vera subiicitur. Quomodo ergo neque vox exauditur quae est in aere quod pulsatur: neque quae in ore eius qui est vociferatus, sed quae in nostrum sensum incurrit: & quomodo nemo dicit eum qui parua

Asclepiades medicus tollebat principem animae partem. Sextus scripsit commentarios medicos. Phantasiam, quam etiam appellat euidenciam, dicit Epicurus esse perpetuo veram.

σεπέμιον. Color cernitur, non ipsum solidum. Quod videtur extra solidum, mutatur in spatium quod intercedit. vox quam audiat, nempe quae nostrum sensum incurrit.

ex interuallo audit vocem, falsò audire, quoniam cùm propè vene-
 rit, eam apprehendit tanquam maiorem: ita nec visum falli dixerim,
 quòd ex longo interuallo paruam videat turrim & rotūdā, ex pro-
 pinquo autem maiorem & quadratam, sed potius esse verum, quo-
 niam & aliquando paruum videtur sensibile & huiusmodi figuræ, mo-
 tu per aërem confractis finibus qui sunt in simulachris: & aliquando
 rursus similiter magnum & alterius figuræ, cùm iam vtrunque non sit
 idem. hoc enim est de cætero peruersæ opinionis, existimare quòd
 idem sit quod ex propinquo, & quod procul cernitur. Proprium au-
 tem sensus est visus, id solum apprehédere quod est præsens & quod
 ipsum mouet, vtpote colorem: non autem discernere quòd aliud est
 quod hic, aliud verò quod hic est subiectum. Quamobrem phantasie
 quidem propterea sunt omnes veræ. sed opiniones habent aliquam
 differentiam. Ex iis enim aliæ quidem sunt veræ, aliæ verò falsæ,
 quandoquidem nostra iudicia sunt in visis. iudicamus autem alia qui-
 dem rectè, alia verò prauè, aut quòd visis aliquid addamus & attri-
 buamus: aut quòd iis aliquid adimamus, & communiter mentiamur
 de sensu experte rationis. Ex Epicuri ergo sententia, opinionum alię
 quidem sunt veræ, aliæ verò falsæ. Veræ quidem, quibus adtestatur
 euidencia: falsæ verò, aduersus quas fertur testimonium, & non ad-
 testatur euidencia. Est autem adtestatio quidem, comprehensio per
 euidenciam, quòd id quod opinamur, tale sit quale opinamur: vt Pla-
 tone procul accedente, coniiicio quidē & opinor ex interuallo quòd
 sit Plato. Cùm autē ipse appropinquet, fit adtestatio quòd sit Pla-
 to, sublato interuallo: tulit autem testimonium ipsa euidētia. Aduer-
 sus aliquid autem non ferre testimonium, est consequētia eius quod
 constituitur & quod venit in opinionem, quod est incertum & non
 euidens, per id quod apparet: vt Epicurus dicēs esse inane, quod qui-
 dem est incertum & non euidens, hoc probat per rem euidenciam,
 nempe per motum. Nam si non sit inane, nec debet esse motus, cùm
 corpus quod mouetur, non habeat locum in quo se sistet, cùm omnia
 sint plena & solida. Quo fit vt aduersus id quod opinione conceptū
 est incertum & non euidēs, non ferat testimonium id quod videtur,
 cùm sit motus. Quod autem aduersus aliquid fert testimonium, pu-
 gnat cum eo quod aduersus aliquid non fert testimonium. est enim
 confutatio eius quod videtur, per id quod est cōstitutum incertum &
 non euidens: vt, Stoicus dicit non esse inane, censens id esse aliquid
 incertum & non euidens. Cum eo autem sic constituto, debet simul

visus non fallitur, sed fallitur opinio.

visus quid sit proprium.

opinionū alie vera, alie falsa.

euidencie quoniam sit adtestatio.

inane probat Epicurus per rem euidenciam, nempe per motum.

refelli

refelli id quod videtur, nempe motus. Nam si non sit inane, necessa-
 riò ne erit quidem motus, eo modo qui nobis fuit prius declaratus.
 Similiter autem & quod pro aliquo non fert testimonium, aduersa-
 tur attestatiōi. In id enim cadit, vt per euidenciam non sit id quod
 opinione concipitur tale quale cōcipiebatur opinione: vt, quopiam
 procul accedente, coniiicimus propter interuallum eum esse Plato-
 nem. sed ablato interuallo, cognouimus per euidenciam quòd nō sit
 Plato. Fuit autem hoc quod non fert testimonium. Non enim quod
 concipiebatur opinione, tulit testimonium ab eo quod videbatur.
 Quamobrem attestatio quidem, & quod aduersus aliquid non fert
 testimonium, est id quo iudicatur aliquid esse verum. Pro aliquo au-
 tem non ferre testimonium, & aduersus aliquid ferre testimonium,
 est per quod iudicatur esse falsum. Omnium autem basis & funda-
 mentū est euidencia. Ex Epicuri ergo sententia est eiusmodi id quod
 iudicat. Aristoteles autem & Theophrastus, & communiter Peripa-
 terici, cùm sit duplex in summo rerum natura, quoniam alia quidem,
 sicut prius dixi, sunt sensilia, alia autem quæ mente percipiuntur, ipsi
 quoque duplex relinquunt id quod iudicat, nempe sensum quidem
 sensilium, intelligentiam autē, eorum quæ mente percipiuntur. Am-
 borum autem, vt dicebat Theophrastus, commune est id quod est
 euidens. Atque ordine quidem primum est id quod iudicat, quod est
 quidem rationis expers & non demonstrabile, nempe sensus. Pote-
 state autem mens, siquidem secundum ordine locum videtur tenere
 à sensu. Nam à sensilibus quidem mouetur sensus. ab eo autem mo-
 tu qui fit ex euidencia & sensu, accedit aliqua motio in anima melio-
 ribus & præstātoribus & quæ ex se moueri possunt animalibus: quę
 quidem apud ipsos appellatur memoria & phantasia. Memoria qui-
 dem, affectionis quæ est in sensu. Phantasia autem, sensilis quod af-
 fectionem sensui ingenerat. Quamobrem dicunt eiusmodi motio-
 nem habere proportionem & conuenientiam cum vestigio: & quo-
 modo illud, vestigium inquam, fit ex aliquo & ab aliquo. Ex aliquo
 quidem, vt ex pedis impressione: ab aliquo autem, vt à Dione. ita
 etiam prædicta animæ motio, fit quidem ex aliquo, nempe ex affe-
 ctione in sensu: ab aliquo autem, nempe à sensili, ad quod etiam con-
 seruat quandam similitudinem. Hæc autem rursus motio, quæ voca-
 tur memoria & phantasia, habet in se tertiam aliam accedentem mo-
 tionem phantasie ratione præditæ, quæ accidit ex iudicio & nostra
 electione. quæ quidē motio appellatur cogitatio: vt quando quispiā,
 cùm

Euidencia est basis et funda- mentū omniū.

Iudicatorium sensilium est sensus, intelligibi- lium intelligen- tia, vt vult A- ristoteles & Theophrastus.

Euidens est cōmune sensus & intellectus.

Sensus est or- dine primū iu- dicatoriū, mēs autē potestate.

Memoria est affectionis in sensu.

Phantasia est sensilis, quod affectionē sen- sui ingenerat.

Memoria & phantasia ha- bet proportio- nem cum ve- stigio.

*Cogitatio
quomodo fiat
in anima.*

cum ex euidencia incurrerit Dion, sensu quodammodo fuerit affectus & mutatus: ab affectione autem quæ est in sensu, eius animæ fuerit aliqua ingenerata phantasia. quam etiam prius dicebamus memoriam, & esse vestigio similem. Ex hac autem phantasia sibi voluntariè depingit & effingit phantasma seu visum, vt hominem in genere. 5 Hanc enim animæ motionem, ex diuersis applicationibus Peripatetici Philosophi nominant cogitationem & mentem seu intelligentiam. ex opinione quidem cogitationem, ex euidencia autem mentem seu intelligentiam. Nam quando potest quidem anima hanc efficere effictionem, hoc est quando in ea fuerit, appellatur cogitatio. 10

Notio, scientia, ars, quomodo sint ex cogitatione.

Quando autem experrecta iam agit, appellatur intelligentia. Ex intelligentia autem & cogitatione consistit notio, & sciëntia, & ars. Est enim cogitatio aliquando quidem formarum singularium, aliquando autem formarum in genere. Sed eiusmodi visorum intelligentiæ congeries, & singularium in summâ redactio ad id quod est vniuersè 15 & in genere, appellatur notio. In hac autem cõgerie & ad summam redactione, postremum consistit sciëntia & ars. Scientia quidem, quæ habet quod sit accurata & perfecta, & quod labi non possit. Ars autem, quæ non est omnino eiusmodi. Quomodo autem natura scientiarum & artium est natu posterior, ita etiam quæ vocatur opinio. 20

Notio quid sit.

*Scientia cuiusmodi sit.
Ars cuiusmodi sit.*

Opinio quid sit.

Quando enim cefferit anima phantasiæ ex sensu ingeneratæ, & viso accefferit & assensa fuerit, dicitur opinio. Cernuntur ergo ex iis quæ dicta sunt, prima quæ rerum iudicant cognitionem, sensus & intelligentia. Ille quidè locum tenens instrumenti, hæc verò artificis. Quomodo enim nos non possumus absque trutina examinare grauia & 25 leuia: neq; absque regula accipere differentiam rectorum & peruer-

Sensus locum tenet instrumenti.

Intelligentia artificis.

forum: ita nec intelligentia potest res probare absque sensu. Atque tales quidem sunt, vt in summa dicam, Peripatetici. Cum autem restet opinio Stoicorum, de ea deinceps dicamus. Dicunt ergo Stoici id quod iudicat veritatem, esse comprehendentem phantasiam. Eam 30 autem sciemus, cum prius nouerimus quidnam sit phantasia ex eorū

Phantasia quid sit apud stoicos.

*καὶ εἰσοχὴν
τὴν ἐξοχὴν.*

sententia: & quænam sint in eius forma differentia. Phantasia ergo, vt ipsi volunt, est impressio in anima. de qua statim dissident. Nam Cleanthes quidem audiit impressionem per depressionem & eminentiam, quomodo etiam quæ per annulos ceræ fit impressionem. 35 Chrysippus autem existimabat hoc esse absurdum. Nam primùm, inquit, cum cogitatio aliquando simul apprehendat triangulum & quadratum, oportebit idem corpus eodem tempore diuersas in se habere

habere figuras. quod quidem est absurdum. Deinde cum simul in nobis multæ consistant phantasiæ, animam quoque habere complures effigies. quod quidè est priori deterius. Ipse ergo existimabat à Zenone dictam esse impressionem pro alteratione. Quo fit vt quod 5 dicit sit eiusmodi. Phantasia est animæ alteratio, adeò vt non sit amplius absurdum idem corpus simul & eodem tempore multis in nobis consistentibus visionibus, cõplures suscipere alterationes. Quomodo enim aër simul innumerabiles & differentes suscipiens percussiones, statim multas habet alterationes: ita etiã ea pars quæ principatum tenet animæ, variis visis acceptis, faciet aliquid quod cum 10 eo proportionem habet & conuenientiam. Alij autem dicunt, nec id quod ad illum corrigendum ab eo est adductum, rectè habere. Nam si est aliqua phantasia, ipsa est impressio & alteratio animæ. Si est autem aliqua animæ impressio, illa non est omnino phantasia. Nam si 15 fuerit aliqua in digito offensio, aut pruritus ac frictio acciderit in manu, efficitur quidem impressio & alteratio animæ, non autem phantasia ac visio: quoniam non euenit vt fiat in qualibet parte animæ, sed solùm in cogitatione, & in ea parte animæ quæ tenet principatum. Quibus occurrentes Stoici, dicunt simul cum impressione animæ 20 ostendi illud, vt in anima, adeò vt hoc sit plenum. Phantasia est impressio in anima, vt in anima. Quomodo enim ἐφελότις dicitur albugo in oculo, nobis simul ostendentibus illud, vt in oculo, hoc est, in certa parte oculi esse albuginem, ne omnes homines habeamus ἐφελότις in oculo, vt quod omnes à natura habeant albuginem in oculo: 25 lo: ita quando dicimus phantasiã in anima impressionem, simul ostendimus in certa parte animæ fieri impressionem, nempe in ea parte quæ tenet principatum. Quo fit vt si explicetur, fiat hæc definitio: Phantasia est alteratio eius partis animæ quæ tenet principatum. Alij autem eadem vi moti, responderūt elegantius. Dicunt enim duobus 30 modis dici animam, & quod totam continet concretionem, & seorsum eam partem quæ tenet principatum. Quando enim dicimus constitui hominem ex anima & corpore: aut mortem esse separationem animæ à corpore, propriè appellamus eam partem quæ tenet principatum. Similiter etiam quando diuidentes dicimus, ex bonis alia 35 quidem esse in anima, alia autem in corpore, alia autem extra. non totam significamus animam, sed illam eius partem quæ tenet principatum. in ea enim consistunt animi motus & bona. Quamobrem cum dicit Zeno phantasiã esse in anima impressionem, audiendum est animam

*Phantasia animæ alteratio.
Anima simul multas recipit alterationes, vt aër percussiones.*

Phantasia est impressio et alteratio animæ, vt in anima.

*Phantasia definitio.
Anima dicitur duobus modis, nempe et tota, et pars quæ tenet principatum.*

animam non totam, sed eius partē: adeò vt quod dicitur, ita habeat: Phantasia est alteratio in parte quæ tenet animæ principatum. Sed etiam si ita habeat, dicunt nonnulli rursus esse peccatum. Nam & appetitio & assensio & comprehensio, sunt alterationes partis quæ tenet animæ principatum: differunt autem à phantasia. Nam illa quidem est quædam nostra persuasio & affectio: hæ autem sunt multo magis operationes quàm appetitiones. est ergo vitiosa definitio, multis & diuersis rebus congruens. Et quomodo qui hominem definiit & dixit, Homo est animal ratione præditum, non rectè descripsit notionem hominis, propterea quòd Deus quoq; sit animal præditum ratione: ita etiam qui pronunciauit phantasia esse alterationem partis quæ tenet animæ principatum, lapsus est. Non enim magis huius quàm vniuscuiusque ex enumeratis motibus est definitio. Cùm autem tale sit argumentum quo vrgentur, rursus ad synemphases, id est simul ostensiones confugiunt Stoici, dicentes oportere in phantasiæ definitione simul audire illud, In omnibus. Quomodo enim qui dicit amorem esse applicationem animi ad conciliandam amicitiam, simul etiam ostendit illud, Aerate florentium iuuenum, etiam si disertis verbis id non efferat (nullus enim amat ex senibus & qui non sunt in flore ætatis) ita quando dicimus, inquit, phantasia esse alterationem partis quæ tenet animæ principatum, simul ostendimus ex persuasionem, non autem ex operatione fieri alterationem. Videntur autem ne sic quidem effugisse reprehensionem. Quando enim nutritur atque adeò augetur pars quæ tenet animæ principatū, alteratur quidem ex persuasionem, non est autem eiusmodi eius alteratio, etiam si sit ex persuasionem & affectionem, phantasia. præterquam si rursus dicunt phantasia esse aliquam proprietatem persuasionem, quæ differt ab eiusmodi affectionibus. aut illud, Quoniam phantasia est aut externarum affectionum, aut earum quæ sunt in nobis, quod quidem propriè apud eos appellatur, ὁλικενος ἑλκισμός, id est inanis tractio, omnino in rationem phantasiæ simul ostendi, quòd fiat persuasio vel ex rerum externarum applicationem, vel ex iis quæ sunt in nobis affectionibus. Quæ quidē non simul possunt audiri in alterationem quæ fit per incrementa & nutritiones. Atque est quidē phantasia ex Stoicorum sententia adeò difficilis ad definiendum. Phantasiarum autē sunt etiam multæ aliæ differentia. sufficient autem nobis quæ sunt dicendæ. Earum enim aliæ quidem sunt probabiles, aliæ verò non probabiles, aliæ autem neque probabiles neque improbabiles. Et sunt

Phantasia definitio Stoicorum reprehenditur.

Definitio est vitiosa, quæ multis rebus congruit.

synemphases, quæ simul cum aliquo aliud ostendunt.

Phantasia definitio Stoicorum defenditur.

Amor quid sit.

Phantasia definitio Stoicorum oppugnatur rursus & defenditur.

Phantasiarum multæ differentia.

funt quidem probabiles, quæ leuem & æquabilem motum faciunt in anima: vt nunc esse diem, & me differere, & quidquid est eiusmodi vt appareat similiter. Improbabiles autem sunt, quæ non sunt huiusmodi, sed nos auertunt ab assensione: vt, Si est dies, Sol non est super terram: Si sunt tenebræ, est dies. Probabiles autem sunt & improbabiles, quæ ex habitudine ad aliquid aliquando sunt tales, aliquando verò tales, vt in dubiis orationibus. Nec probabiles autem nec improbabiles, quales sunt huiusmodi rerum, Stellæ sunt pares, stellæ sunt impares. Probabilium autem aut improbabiliū phantasiarum, aliæ quidem sunt veræ, aliæ verò falsæ, aliæ autem neque veræ neque falsæ. Atque veræ quidem sunt, quarum potest vera fieri prædicatio: vt huius, Dies est in præsentia, & lux est. Falsæ autem, quando potest falsa fieri prædicatio: vt fractum esse remum in profundo, aut mutilā ac mancam esse porticum. Veræ autem & falsæ: cuiusmodi Orestis in furore incurrit ab Electra. Nam quatenus quidem incurrebat tanquā ab aliquo quod erat, erat vera. erat enim Electra. Quatenus autem tanquam à furia, erat falsa. non erat enim à furia. Et rursus si quis à Dione viuente, in somnis conuenitur tanquam à præsentem, somniat falsam & inanem visi attractionem. Neque autem veræ neque falsæ sunt quæ sunt in genere. Quorum enim species sunt tales aut tales, eorum genera non sunt talia aut talia: vt, ex hominibus alij quidem sunt Græci, alij verò barbari. sed homo in genere nec est Græcus, nā omnes in specie homines essent Græci: neque barbarus propter eandem causam. Ex veris autem aliæ quidem sunt comprehendentes, aliæ verò non. Non cōprehendentes quidem, quæ incurrunt ex morbo aut animi perturbationem. Nam innumerabiles quidem phrenesi & atrabile perciti, veram quidem attrahunt phantasia, sed non cōprehendentem, imò quæ ita extrinsecus occurrit & fortuito. Quamobrem neque de ea sæpe adseuerant, neque ei assentiuntur. Comprehendens autem est, quæ est impressa & obsignata ex eo quod est, & congruenter ei quod est: cuiusmodi non fuerit ex eo quod non est. Facientes enim hanc phantasia esse subiectorum summopere apprehendentem, & quæ omnes quæ sunt in ipsis artificiosè impressas habeat proprietates, dicunt eam habere vnamquamque ex iis sibi accidit. Primum quidem quod oriatur ex eo quod est. Nam multæ phantasiæ incurrunt ex eo quod non est, vt in furiosis: quæ quidē minimè sunt comprehendentes. Secundum autem, quòd & sit ex eo quod est, & conuenienter ei quod est. Nonnullæ enim rursus quidē sunt

Phantasia probabilis quæ sit.

Phantasia improbabiles.

Phantasia probabiles et improbabiles.

Phantasia nec probabiles, nec improbabiles.

Phantasia vera quæ sit.

Phantasia falsa.

Phantasia vera & falsa.

ἑλκισμός.

Phantasia neque vera nec falsa.

Phantasia cōprehendentes.

Phantasia nō comprehendentes.

Phantasia cōprehendens quæ sit.

funt ex eo quod est, sed eius quod est non representant similitudinē: ut in furente Oreste paulò antè ostendimus. Nam visum quidem trahebat ab eo quod erat, nempe Electra: sed non id quod erat. existimabat enim eam esse vnam ex Furiis. Quamobrem eam accedētem & eius volentem curam gerere repellit, dicens,

„ *Relinque me, ex meis es vna Furiis.*

Eurip. in Orest.

Et Hercules mouetur quidem ab eo quod erat, nempe à Thebis, sed non congruenter ei quod erat. Comprehendentem enim phantasiā oportet ei quod est esse congruentem: quinetiam esse impressam & ob signatam: ut artificiosè imprimat omnes phantasiarum proprietates. Quomodo enim sculptores attingunt omnes partes eorum quæ

signaculis annulorum assimulantur phantasia comprehendentes.

fiunt: & quomodo quæ per annulos fiunt signacula, ceræ accuratè ac perfectè omnes imprimunt characteres: ita etiam qui subiectorum faciunt comprehensionem, debent assequi omnes eorum proprietates. Illud autem, Qualis non fuerit ab eo quod non est, addiderunt: quoniam non sicut Stoici existimant fieri nō posse ut inueniatur aliquid quod in omnibus ab omnibus differat: ita etiā Academici. Nā illi quidem dicunt, quòd qui habet comprehendētem phantasiā, artificiosè accedit ad assequendam rerum differentiam: quoniam eiusmodi phantasia habet aliquam eiusmodi proprietatem præter cæteras phantasias, quomodo Cerastræ præter alios serpentes. Academici autem dicunt contrà comprehendente phantasia posse inueniri falsum quod nihil differat. Cæterum veteres quidem Stoici id quo iudicatur veritas, dicunt esse hauc comprehendentem phantasiā. Re-

stoici veteres.

εὐσημια.

Stoici rectes. Comprehendēs phantasia non est semper fide digna.

centiores autem addiderunt, Et quæ nihil habet quod obsistat. Nonnunquam enim incurrit quidem comprehendens phantasia, sed non fide digna propter aduenientem extrinsecus circumstantiam: ut quando Hercules Alcestin è terra educatam adduxit ad Admetum, tunc Admetus traxit quidem ex Alcestide comprehendentem phantasiā, sed ei non fidebat. & quando Menelaus Troia reuectus, apud Proteum vidit verā Helenam, in naui relicto illius simulachro, pro quo conflatum fuit bellum decem annorum, ex eo quidem quod erat, & congruenter ei quod erat, & impressam & ob signatam accipiebat phantasiā: sed eam non habebat. Quamobrē comprehendens quidem phantasia, est iudex nihil habēs obstaculi. Ipsi autem habebant quidem vim comprehendendi, sed erant eis obstacula. Animo enim agitabat Admetus, quòd mortua esset Alcestis, & quòd qui est mortuus non amplius resurgat, sed aliquādo aliqua adueniunt dæmonia.

εὐσημια.

& Me-

& Menelaus quidem cōspiciebat quòd in naue reliquisset Helenam quæ custodiebatur. & non est quidem improbabile, non esse Helenam quæ inuenta est in Pharo, sed visum aliquod seu spectrum ac dæmonium. Hinc autem comprehendens phantasia non est absolute id quod iudicat veritatem, sed tunc cū nullum habet obstaculū. Ipsa enim cuius sit euidens & pellēs, propemodum à tribus, inquit, accipitur, nos attrahens ad assensionem, & nullo alio opus est ad hoc ut talis incurrat, quàm ut suggerat eam quæ est ab aliis differentiam. Quamobrem omnis homo, quando studet ut huiusmodi phantasiā accuratè & perfectè comprehendat, eam ex se cernitur persequi. ut in aspectabilibus, quando rei subiectæ obscuram & exilem accipit phantasiā. Visum enim intendit, & accedit prope id quod cernitur ut omnino non aberret. Terit enim oculos, & ut semel dicam, facit omnia, donec certam & pellentem eius quod cernitur attraxerit visionem, ut qui in ea contempletur fidem comprehensionis. Alioqui enim dici non potest contrarium necessariò, quòd qui ab eo recedit ut censeat quòd phantasia sit id quod iudicat, ex alterius phantasiæ substantia ita affectus confirmet quòd phantasia sit id quod iudicat, natura ad agnoscendam veritatem nobis emittente tanquam lucem vim sentiendi, & quæ per ipsam fit, phantasiā. Est ergo absurdum tantā vim abolere, & id quod est eorum veluti lumen, auferre. Quomodo enim qui colores quidem relinquit & eorum differentias, tollit autem visum ut qui non sit, vel non sit fide dignus: & voces quidē esse dicit, non censet autem esse auditum, est stolidus. Nam si illa absint per quæ colores & voces intelleximus, nec poterimus quidem vti coloribus aut vocibus: ita qui res quidem confitetur, sensus autem reprehendit phantasiā, per quam res apprehēdit, est planè stupidus & attonitus, seque reddit parē inanimis. Tale est dogma Stoicorum. Vniuerso autem de eo quod iudicat dissidio propemodum oculis subiecto, tempus est ut aggrediamur contradicere, & redire ad id quod iudicat. Ut ergo dixi antea, alii quidem id reliquerunt in ratione, alij verò in sensibus rationis expertibus, alij verò in vtrifq;. Alij verò id à quo, ut hominem: alij verò per quod, ut sensum & cogitationem. Alij autem id quod est tanquam applicatio, sicut phantasiā. Tentabimus ergo, quoad eius fieri poterit, vnicuique constitutæ opinioni adiungere dubitationes, ne si viritim omnes quos enumerauimus Philosophos, persequamur, cogamur eadem dicere. Ordine ergo primum ponamus illud à quo, nempe hominem. Existimo enim

enim quòd si de eo prius fuerit dubitatum, nihil amplius oportebit dicere de aliis quæ iudicât. ea enim sunt vel partes hominis, vel operationes, vel affectiones. Si ergo comprehendi potest hoc quod iudicat, longè prius debet haberi eius notio, quandoquidem omnem comprehensionem præcedit notio. Huc vsque autem vsuuenit vt hominis non possit haberi notio, vt ostendemus. Non est enim omnino homo eiusmodi vt possit comprehendi. Cui est consequens, veritatis cognitionem non posse inueniri, cum id quod eam cognoscit, sit eiusmodi vt non possit comprehendi. Iam enim ex iis qui quæsierunt de notione, dubitauit quidem Socrates manens in consultatione, & dicens se ignorare quidnam ipse sit, & quemadmodum se habeat ad vniuersitatem. Ego enim, inquit, nescio an sim homo, an aliqua alia fera Typhone magis multiplex ac varia. Democritus autem qui Iouis voci assimilatur, & hæc dicit de vniuersis, conatus quidem est exponere notionem, sed de ea nihil amplius potuit pronuntiare quàm rudis & imperitus, dicens, Homo est quod omnes scimus. Nā primùm quidem canem quoque omnes scimus. sed canis non est homo. & equum omnes scimus, & plantam. sed nihil ex iis est homo. Deinde arripuit id de quo quærebatur. Nemo enim in promptu concedet cognosci qualis sit homo, siquidem Pythius ei tanquam maximam proposuit quæstionem, Nosce teipsum. Quod si etiam concesserit, non omnibus, sed iis solùm qui habent perfectam Philosophiæ cognitionem, concedet eum scire. Epicurei autem existimarunt se posse vel indicando statuere hominis notionem, dicentes, Homo est, id quod est tali forma præditum cum animatione. Non nouerunt autem quòd si id quod ostenditur, est homo, id quod non ostenditur, non est homo. Et rursus huiusmodi ostensio aut fit in viro, aut muliere, aut sene, aut adolescente, in simo, aut in eo qui est naso aquilino, aut in eo qui est extensis capillis, aut in eo qui crispis, & aliis differentiis. Et si in viro quidem indicando proferatur mulier, non erit homo. Sin autem in muliere, circumscribetur masculus, & in adolescente, reliquæ ætates excident ab humanitate. Fuerunt autem aliqui Philosophi, qui per rationem docebât hominem in genere, & hinc existimabant existere posse notionem hominum singularium. Ex his autem, alij quidem sic definierunt: Homo est animal particeps rationis, mortale, capax intelligentiæ & scientiæ. qui ipsi quoque definierunt non hominem, sed quæ homini accidunt. Differt autem id quod alicui accidit, ab illo cui accidit. Nā si non differret, non esset accidens, sed

Hominis non potest haberi notio.

Socrates dubitabat quidnam esset, & quemadmodum se haberet ad vniuersitatem.

Democritus quid hominem esse dixerit.

Democritus voci Iouis assimilatus.

Nosse se ipsum, proposuit fuit ab Apolline Pythio.

Homo quid sit secundum Epicureos.

Hominis definitio, animal rationale, mortale, capax scientiæ, est definitio non hominis sed accidentium.

sed esset illud ipsum. Ex iis quidem certè quæ accidunt, alia quidem sunt inseparabilia ab iis quibus accidunt, vt longitudo, latitudo, & profunditas à corporibus. Nam si ea non adsint, ne potest quidè cogitari corpus. Alia autem separantur ab eo cui accidunt: & iis recipientibus illa manent: vt currere, differere, dormire, vigilare, quæ accidunt homini. hæc enim omnia nobis accidunt, sed non semper. Nā & non currentes & quiescentes manemus iidem. & in aliis similiter. Cùm ergo eorum quæ accidunt duplex sit differentia, in neutris inueniemus eandem quæ res subiecta, sed semper differentem. Desipiunt ergo qui hominem dicunt esse animal rationis particeps, mortale, & quæ sequuntur. non enim hominem definiunt, sed ea quæ illi accidunt enumerant. Ex quibus animal quidè est ex iis quæ illi perpetuò accidunt. Fieri enim non potest vt sit homo si non sit animal. Mortuum autè ne accidit quidem, sed accedit homini. Quàdo enim fumus homines, viuimus & non fumus mortui. Ratiocinari autem & scientia esse præditum, accidunt quidem, sed nō semper. Nam & non ratiocinantes quidam sunt homines, vt qui dulci tenentur somno, & qui scientia non sunt præditi, humanitatem minimè amiserunt: vt furiosi. Nobis ergo alterum quærentibus, alterum tradiderunt. Præterea animal quidem non est homo: alioqui omne animal esset homo. Rationis autem esse particeps, si ponatur pro eo quod est ratiocinari, Dij quoque ratiocinantes erunt homines. forte autè alia quoque animantia. Si autem pro eo quod est, voces proferre significantes, coruos & psittacos, & quæ sunt huiusmodi, dicemus esse homines. quod quidem est absurdum. Præterea si mortale dixeris esse hominem, sequetur quòd etiā bruta animantia quæ sunt mortalia, erunt homines. Idem est censendum & de eo quod est ratiocinari, & esse capax scientiæ. Nam primùm quidem ea etiam in Deos cadunt. Præterea si homo est eorum capax, ea non sunt homo. Sed ille est eorum capax, cuius ea naturam non ostendunt. Quanquam nonnulli ex iis qui videntur esse intelligentes in hæresi dogmatica, ad hoc occurrentes, dicunt, quòd vnumquodque quidem ex iis quæ sunt enumerata, non est homo, omnia autem simul collecta eum faciunt. vt videmus fieri in partibus & in toto. Quomodo enim manus separatim nō est homo, neque caput, neque pes, neque vllum aliud ex iis: sed quod est ex iis compositum est totum: ita etiam homo, neque est animal solummodo: neque separatim rationis particeps: neque mortale ex circumscriptione, sed id quod est accumulatum ex omnibus. nempe animal

Accidentium alia inseparabilia, alia separabilia.

Animal est accedens homini. Mortuum esse non accidit, sed accedit homini.

Ratiocinari et scientia esse præditum homini accidunt, sed nō semper.

Animal non est homo.

λόγος ratio- nē significat et orationem, λογικὸς & eum qui ratiocinatur, & eū qui loquitur.

Ratiocinari et esse capax scientiæ etiā in Deo cadunt.

In definitione hominis collectane omnia faciant hominem, cum singula non faciunt.

mal simul & mortale & rationis particeps. Facile autem est ad ea occurrere. Nam primum quidem si separatim vnumquodque ex iis non est homo, quemadmodum possunt ea simul collecta hominem efficere, si neque quatenus sunt, sunt ampliora, neque quatenus subiiciuntur, sunt defecta, neque villo alio modo mutata? Deinde neque omnino possunt omnia simul concurrere, ut quod constat ex omnibus, fiat homo. Nam mortale quidem certè quādo sumus homines, nobis non accidit: sed id sumitur ex recordatione. Cernentes enim Dionem & Theonem & Socratem, & communiter eos qui nobis erāt similes, sigillatim è viuis excessisse, ratiocinamur quòd nos quoque sumus mortales, etiamsi nondum nobis adsit mori. nam utique viuimus. Præterea ratiocinari aliquando quidem nobis adest, aliquādo verò non. Et rursus scientia esse præditum, non est ex iis quæ semper accidunt homini, ut iam ostendimus. Dicendum est ergo neque communè eorum coitionem esse hominem. Plato autè peius quàm alij definit hominem, dicens: Homo est animal implume, bipes, latis vnguibus, capax ciuilis scientiæ. Vnde etiam oculis se offerunt quæ debent aduersum illum dici. Rursus enim non exposuit hominem, sed ea quæ illi accidunt & non accidunt. Nam animal & bipes & latis esse vnguibus accidunt. Ciuilis autem scientiæ esse capax, aliquādo quidem accidit, aliquando verò non accidit. Quamobrem nobis quærentibus aliquid aliud discere, ipse aliquid aliud ostendit. Atque sic quidem ostensum sit non esse in promptu hominem intelligentia consequi. Deinceps autem dicendum est, quòd ex dubiis quoque est eorum comprehensio. & maximè quoniam ad id iam ex parte deuentum est. Id enim cuius notionem non assequimur, nec potest comprehendi. Homini autè non posse haberi notionem, quod ad dogmaticorum notiones attinet, ostensum est. Homo ergo non potest comprehendi. Similiter autem alio quoque modo licet hæc probare. Si homo est eiusmodi ut possit comprehendi, aut totus per totum seipsum quærit & comprehendit, aut est totus id quod quæritur & quod cadit sub comprehensioem. Quomodo si quis posuerit visum seipsum videre. aut enim erit totus videns, aut totus qui videtur: aut parte quidem seipsum videns, aut qui parte à seipso videtur. Sed si totus per totum homo seipsum quærat & cum eo intelligatur: cum eo quòd totus per totum seipsum intelligit, nihil erit quod comprehenditur. quod quidem est absurdum. Si autem totus sit quod quæritur, & totus cum eo intelligatur, cum eo quod quæritur, nihil rursus relinquetur

Ad definitionem non possunt omnia concurrere.

Mortale esse sumitur ex recordatione.

Hominis definitio Platonicæ.

Homo non potest comprehendi.

Homo non potest comprehendi, seu totus per totum seipsum quærat, seu totus est id quod quæritur.

linquetur quod quærat, & quod sit facturum comprehensionem. Præterea autem nec fieri potest ut in parte aliquando quidè ponatur totum id quod quærit, aliquando autem totum quod quæritur. Quando enim totus ponitur quærens, & cum eo totus intelligitur cum eo quod quærit, nihil omnino relinquetur quod quærat. Et cōtrà, quando totus per totum est id quod quæritur, non est id quod quærit. Restat ergo ut non totum seipsum ad seipsum applicet, sed aliqua parte seipsum comprehendat. quod rursus est ex his quæ sunt dubia, & in quibus non est euadendi locus. Homo enim nihil est præter molem corporeā & sensus & cogitationem. Vnde si est aliqua parte seipsum comprehensurus, aut corpore cognoscet sensus & cogitationem, aut vicissim sensibus & cogitatione comprehendet corpus. Atque fieri quidem non potest ut corpore comprehendamus sensus & cogitationem. est enim expertus rationis, & surdum, & non aptum natura ad huiusmodi inquirenda. Alioqui si corpus vim habet apprehendendi sensus & cogitationem, ea apprehēdens debet eis assimilari, hoc est, similiter affici, & fieri sensus & cogitatio. Visum enim apprehēdens, quatenus videt, erit visus: & si vim habeat apprehēdendi gustus, fiet gustus. & in aliis conuenienter. Quomodo enim quod calidum apprehendit ut calidum, calefactum apprehendit: calefactum autem statim est calidum, & quomodo quod frigidum ut frigidum efficit cognitionem, frigefactum statim fit frigidum: ita etiam si moles carnis apprehēdit sensus, eos sentit tanquam sensus: sentiens autem omnino fiet sensus. & ea ratione non amplius ponetur id quod quærit, sed erit quod quæritur. & simul etiam planè erit ridiculum, quòd moles carnis non differat à sensibus & cogitatione, cum omnes ferè qui constitutis dogmatibus sunt philosophati, in eis statuerint esse differentiam. Eadem est ratio etiam in cogitatione. Nam si eam apprehendit carnis moles tanquam cogitationem, hoc est cogitantem, carnis moles erit cogitatio. Cum autem sit cogitatio, non erit id quod quærit, sed id quod quæritur. Non habet ergo corpus vim comprehendendi hominis. Sed neque sensus. ipsi enim solum patiuntur, & instar ceræ figuram suscipiūt, nihil autem aliud sciunt. Nam si eis tribuerimus alicuius rei inquisitionem, non erunt utique expertes rationis, sed participes, ut quæ naturam habeāt cogitationis. quod quidem non ita habet. Si enim album & nigrum fieri, dulceque & amarum, & odore affici, & communiter pati est eorum proprium, quærare agendo & operando non erit eorum proprium. Deinde quomodo

Corpus non comprehendit sensus et cogitationem.

sensus hominem non comprehendunt. sensus solum patiuntur, & instar ceræ figuram suscipiūt.

modo fieri potest vt per eos cōprehendatur moles carnis, cū eius non habeat naturam, vt iam visus quidem habet vim apprehendēdi figuram & magnitudinem & colorem? non est autem moles carnis, nec figura, nec magnitudo, neque color. Sed etsi videt id cui hęc accidunt, non propterea potest carnis molem visus comprehendere: sed solum videt id cui hęc accidunt, nempe figuram, magnitudinem, colorem. Certè ita est, dicit aliquis: sed id quod ex eis est collectum, est moles carnis. quod quidem dicere est planè delirātis. Nam primū quidem ostendimus, quòd nec communis quidem coitio eorum quę alicui accidunt, est illud cui accidunt. Deinde etiam si hoc ita habeat, rursus planè fieri non potest vt corpus cōprehendatur à visu. Si enim corpus nec est sola longitudo, neque seorsum figura, neq; color separatim, sed quod est ex his cōpositum, oportebit visum apprehendentem corpus ea apud se singulatim componere: & ita cōmunem omnium congeriem corpus vocare. Sed aliquid cum aliquo componere, & cum tali figura talem accipere magnitudinē, est ratiocinantis facultatis, visus autem est expers rationis. Non est ergo eius munus corpus apprehendere. Quanquam non solū non est aptus ad communem coitionem intelligendam, vtpote corpus, sed etiam est mancus ac mutilus ad cōprehendendum vnumquodque eorum quę ei accidunt: vt iam longitudinē. Nam per transpositionē partium secundū naturam hoc sumitur, nobis ab aliquo incipiētibus, & per aliquid, & ad aliquid desinentibus. quod quidē non potest facere natura expers rationis. Deinde profunditatē. errat enim visus circa ipsam superficiem: profundum autem non ingreditur. eum quidem certè fallunt aurea sumpta pro æneis. Dictum est autem etiam quòd non est aptus ad cognoscendos colores, quando sectam euertebamus Cyrenaicam. Quamobrem si nec ea quę corpori accidunt visus apprehendit, multo magis nec contēplabitur ipsum corpus. Sed neque hoc est munus auditus, aut odoratus, aut gustus, aut tactus. Vnusquisque enim id solum apprehendit quod est sibi sensibile. hoc autem non est moles carnis. Auditus enim apprehendit solū vocem. vox autē nō est moles carnis. Et odoratus iudicat solū bene aut male olens. Sed nemo est adedò insipiens, vt nostri corporis substātiā relinquat in bene aut male olentibus. Idem dicendum est etiam de aliis sensibus, ne nimis prolixa nostra sit oratio. Quamobrem ipsi quidem molem carnis non apprehendunt. Sed nec seipsos. Quis enim visu vidit visum? aut quis auditu audiuit auditum? Quis autem gustu gustauit gustum?

Sensus molem corpoream non apprehendunt.

Figura, magnitudo, & color non constituunt molē corporis.

Ratiocinantis facultatis est aliquid cum aliquo componere.

visus errat in superficie.

Sensus quilibet suum sensibile apprehendit, sensibile autē nō est moles corporis.

sensus seipsos non apprehendunt.

gustum? aut odoratu odoratus est odoratum? aut tactu tetigit tactū? hęc enim cadunt sub cogitationem. Nec ergo dicendum est, sensus seipsos apprehendere. Sic ergo nec se inter se. Visus enim audiēs auditum non potest videre. & contrā, auditus videns non potest audire visum. & in aliis idem est modus argumentādi. Nam si dicamus posse visu comprehendere auditum vt auditum, hoc est vt audientem, dabimus visum similiter atque ille affici, adedò vt non sit vtique visus, sed auditus. Quomodo enim potest ipse auditum audientem iudicare, cū audiendi non habeat naturam? & contrā, vt auditus visum tanquam videntem apprehendat, oportet eum longè prius fieri visum. hoc autem nihil potest esse absurdus. Dicendum est ergo sensus nec corpus apprehendere, nec seipsos, nec se inter se. Verum est, inquiunt Dogmatici: sed cogitatio & carnis molem, & sensus, & seipsam cognoscit. quod quidem est ipsum quoque ex iis, in quibus non licet exitum inuenire. Quando enim censebunt cogitationem apprehendere totum corpus, & quę sunt in ipso, rogabimus vtrum simul in totam incurrens carnis molem facit comprehensionem, an partibus suis easque componens, totum comprehendit. Et in totam quidem nolent dicere, vt erit perspicuum ex iis quę inferuntur. Partes autem si dicant ipsum componere, & hinc totum cognoscere, implicabuntur maiori dubitationē. Nam ex partibus rationis aliquę erunt rationis expertes. Quę sunt autem expertes rationis, mouent citra rationem. Cogitatio ergo citra rationem ab iis mota, erit expers rationis. Si sit autem expers rationis, non erit cogitatio. Molem ergo carnis non comprehendet cogitatio. Præterea nec sensus potest eodem modo dignoscere. Quomodo enim non potest corpus comprehendere, eo quòd ipsa quidem sit particeps rationis, illud autem careat ratione, ita rursus non poterit sensus comprehendere, quando quidem sunt expertes rationis, & ideo sine ratione mouebāt id quod ipsos comprehendit. Deinde sensus comprehendens erit ipsa quoque omnino sensus. Nam vt sensus apprehendat tanquam sensus, hoc est sentientes, ipsa quoque erit eiusdem formæ cuius illi. Videntem enim visum comprehendens, longè prius erit visus. & auditum audientem iudicans, non erit diuersa ab auditu. Eadem autem est ratio etiam in odoratu, gustu & tactu. Sed si sensus cognoscens cogitatio inuenitur transiisse in eandem in quos illi naturam, nullum erit amplius subiectum quod quærat sensus. Id enim quod posuimus quærere, apparuit idem esse quod ij qui quæruntur. & ideo opus quoque

sensus se inter se non apprehendunt.

Cogitatio nec corporis molē, nec sensus, nec seipsam cognoscit.

Cogitatio nō apprehendit totum corpus.

Cogitatio nō comprehendit partes corporis.

Cogitatio nō comprehendit sensus.

quoque habens eo quod sit comprehensurum. At verò, dicunt illi, idem est cogitatio quod sensus, sed non eadem ratione. Nam alia quidem ratione cogitatio, alia verò sensus. & quomodo idem poculum & concavum dicitur & conuexum, sed alia quidem ratione concavum, nempe intrinsecus, alia verò conuexum, nempe extrinsecus: 5 & ut eadem via acclivis dicitur & declivis: acclivis quidem iis qui per ipsam ascendunt, declivis verò iis qui descendunt: ita vis eadem seu facultas, alia quidem ratione est intelligentia, alia verò sensus. nec cum sit eadem, arcetur à prius dicta sensuum comprehensione. Sunt autem admodum stulti ac simplices, & inanem edunt sonitum aduersus 10 expositas dubitationes. Dicimus enim quòd etsi concessæ fuerint hæc diuersæ vires seu facultates subiici in eadē essentia, rursus manet eadem dubitatio quæ à nobis paulò antè fuit mota. Quæro enim id quod alia ratione dicitur esse intelligentia, alia verò sensus, quemadmodum potest id quod est quatenus intelligentia, comprehendere 15 id quod est quatenus sensus? Nam cum sit rationis particeps, & eius quod est expers rationis faciat comprehensionem, mouebitur citra rationem. Si moueatur autem citra rationē, est expers rationis. Cum sit autem eiusmodi, non erit comprehendens, sed comprehendetur. quod quidem rursus est absurdum. Atque per hæc quidem sit ostensum, quòd homo neque per corpus potest sensus apprehendere, neque contrà per eos corpus, neque in se ipsos, aut se inter se. Deinceps autem est ostendendum, quòd nec seipsam quidem agnoscit cogitatio, ut censent dogmatici Philosophi. Nam si mens seu intelligentia seipsam comprehendit, aut tota se totam comprehendet, aut non 25 omnino quidem, sed aliqua sui parte ad hoc vtens. Et tota quidem seipsam non posset comprehendere. Nam si tota seipsam comprehendit, tota erit comprehensio & comprehendens. Si totum autem sit quod comprehendit, nihil erit amplius quod comprehendatur. est autem à ratione longè alienissimum, esse quidem eam quæ comprehendat, non esse autem id cuius sit comprehensio. Sed neque parte aliqua potest ad id uti intelligentia. Ipsa enim pars quomodo seipsam comprehendit? Nam si tota quidem, nihil erit quod quæritur. Sin autem parte aliqua, illa rursus quodammodo seipsam cognoscet. & ita in infinitum. Quo fit ut principio careat comprehensio, cum aut nihil inueniatur quod sit primum facturum comprehensionem: aut nihil sit quod sit comprehendendum. Nam si seipsam comprehendit intelligentia, simul etiam locum in quo est, comprehendet. Quidquid enim

*Cogitatio sit-
ne idem quod
sensus, sed non
eadem ratio-
ne.*

*Concauum et
conuexum idē,
sed non eadem
ratione.*

*Acclive &
declive idem,
sed diuersa ra-
tione.*

*Cogitatio se-
ipsam non co-
gnoscit totam.*

*Cogitatio nec
parie nec per
partem cogno-
scit seipsam.*

enim comprehendit, cum aliquo loco comprehendit. Quòd si etiam locum in quo est simul comprehendit intelligentia, oporteret de eo inter se minimè dissidere Philosophos, cum alii quidem dicant esse caput, alii verò pectus: & in forma, alii quidem cerebrum, alii verò 5 membranam, alii autem cor, alii autem portas iecoris, aut aliquam eiusmodi partem corporis. De his autem dissident dogmatici Philosophi. Non ergo seipsam comprehendit intelligentia. Atque sic quidem communiter in vniuerso homine dubitatum sit de eius quod iudicat inquisitione. Quoniam autē Dogmaticis est tantus sui amor, 10 ut aliis quidem non concedant iudicium veritatis, sed se solos eam dicant inuenisse, agè in ipsis sistentes orationem, doceamus quòd ne sic quidem possit inueniri aliquid quod iudicet veritatem. Vnuf- quisque ergo eorum qui censent se verum inuenisse, aut dictione seu affirmatione solum pronunciat, aut assumit demonstrationem. Sed 15 dictione aut affirmatione non dicet. Aliquis enim ex iis qui ipsis aduersantur, proferet dictionem seu affirmationem quæ censeat contrarium: & sic non erit ille magis fide dignus quàm iste. Nudæ enim affirmationi parem vim habet nuda affirmatio. Sin autē cum demonstratione, hoc pronunciat id quod iudicat, rectè fané. Sed ut sciamus 20 rectam esse demonstrationem, qua vtens id quod iudicat se pronunciat, debemus habere id quod iudicat, & oportet prius nobis de ea constare. Non habemus autem certum, & de quo constet id quod iudicat. Rursus quoniam qui seipsos dicunt esse à quibus iudicetur veritas, proficiscuntur à diuersis hæresibus, & ideo inter se dissen- 25 tiunt, oportet nobis adesse aliquid quod iudicet, quo vtentes iudicabimus dissensionem, ad hoc ut aliquibus quidem assentiamur, aliquibus verò minimè. De eo ergo quod est iudicaturum, aut dissen- tiunt omnes qui dissentiant, aut de eo solo inter eos conuenit. Et si de eo quidem omnes dissentiant, erit id quoque pars dissensionis. 30 pars autem eius nō potest esse id quod iudicat, sed ipsa quoque opus habet ut iudicetur non secus atque tota dissensio. Neque enim fieri potest ut idem probet & probetur. Sin autem de omnibus non dissentitur, sed in vno consentitur, in dissensione minimè opus est eo quod sit probaturum: & propterea id quod iudicat de quo consentitur, cum præter illud non sit aliud, opus habebit ut iudicetur. Cum autem opus habeat ut iudicetur, non erit id quod iudicat. Quod au- 35 tem est inter omnia præcipuum, si aliquem ex Dogmaticis dicimus esse iudicem veritatis, & eam esse apud illū solum, aut hoc dicemus aspicien-

*Quod cōpre-
hendit, cum lo-
co comprehen-
dit.*

*De cogitatio-
nis & intelli-
gentia loco dis-
sident Philoso-
phi.*

*Φ&σδ.
Dogmatici seu
sola vtatur af-
firmatione seu
etiam demon-
stratione, apud
eos non inue-
nietur iudica-
torium veri-
tatis.*

*Indicatorium
veritatis nō po-
test esse inter
Philosophos
qui inter se
dissentiant.*

*Iudex veri-
tatis nō potest
esse vllus dog-
maticus.*

aspicientes ad ætatem: aut minimè quidem ad ætatem, sed ad laborem: aut ne ad eum quidem, sed ad intelligentiam & ingenij acumè: aut nequaquam quidem ad intelligentiam ingeniique acumen, sed ad multorum testimonium. Sed nec ætas, neque labor ac diligentia, nec aliquid ex iis quæ dicta sunt, attendendum est in veri inquisitione. Non ergo dicendum est, vllum esse Philosophum à quo de veri-

Aetas non est attendenda in iudicio veritatis.

tate feratur iudicium, vt ostendemus. Atque ætas quidem non est attendenda, quando quidem plures ex Dogmaticis erant ferè ætate æquales, quando seipfos dicebāt esse iudices veritatis. Omnes enim ætate prouecti, vt exempli gratia, Plato, & Democritus, & Epicurus, 10 & Zeno, sibi attribuerunt inuentionem veritatis. Deinde minimè est alienum, sicut cernimus in cōmuni vitæ consuetudine, quòd ado-

Adolescentes sunt sæpe senibus intelligentiores.

lescentes sint sæpe senibus intelligentiores, eodem modo ad consequendam quoque Philosophiam aptiores fuisse iuuenes quàm senes. Nam nonnulli quidem, ex quorum numero est Asclepiades Medicus, 15 disertis verbis dixerunt longè abesse senes à iuuenum intelligentia & ingenij solertia. multorum autem eorumque minus prudentū falsa opinione res contrà se habere est existimata. Nam propter diurnam senum experientiam, visi sunt iuuenes longè abesse ab eorū intelligentia, cum res longè aliter se habeat. Nam longè quidē maio-

Senes experientia antecelant iuuenibus non ingenio.

rem, vt dixi, experientiam habent senes, non tamen iuuenibus sunt intelligentiores. Non ergo propter ætatem dicendum est vllum ex Dogmaticis esse iudicem. Sed neque propter laborem & diligentiam. Omnes enim sunt ex æquo laboriosi ac diligentes: nec est vllus, qui cum ad certamen descenderit veritatis, & se eam dixerit inuenisse, 25 euersus sit propter socordiam. Cum ergo omnium hac in re testata sit æqualitas, est iniquum declinare ad vnum solū. Similiter nec propter intelligentiam est alter alteri præferendus. Nam primùm quidē fuerunt omnes intelligentes, & non alij quidem hebetes, alij verò ingeniosi. Deinde sæpe qui videntur esse intelligentes, defendunt 30 non veritatem sed falsum. Ex Oratoribus quidem certè, eos qui falsi sunt patroni, & efficiunt vt non minus eis fides habeatur quàm vero, dicimus esse & vi dicendi præditos & ingeniosos: contrà autem qui non sunt tales, tardos, indoctos, & non intelligentes. Fortasse ergo in Philosophia quoque, ex iis qui quæsierunt veritatē, ij qui sunt qui-

Ingeniosiores sæpe non veritatem defendunt, sed falsum.

dem maximè intelligentes, eo quòd valeant ingenio, videntur esse apti ad persuadendum fidemque faciendam, etiam si falsum defendant. Qui autem minus valent ingenio, non sunt apti ad fidem faciendam,

ciendam, etiam si sint veri propugnatores. Neque ergo propter ætatem, neque propter laborem ac diligentiam, neque propter intelligentiam, par est alterum alteri præponere, & dicere illum quidem dixisse verum, hunc verò minimè. Restat ergo vt attendamus multitudinem eorum qui sunt in eadem sententia. Fortè enim dixerit quispiam eum esse optimum iudicem veritatis, cui plures communi sententia ferunt testimonium. quod quidem est delirium, & iis deterius quæ prius reprehendentes ostendimus non habere vim iudicandi. Nam vt alia præmittamus, pares sunt iis qui de re aliqua in eadem sunt sententia, ij qui contrà sentiunt: vt Aristotelicis Epicurei, & Epicureis Stoici, & in aliis similiter. Si ergo est optimus ac præstantissimus is qui verum perspexit, quoniam idem censent omnes ab eodē profecti, cur magis hunc quàm illum dicemus esse optimum ac præstantissimum, & qui de veritate iudicet? vt Epicurum, propterea quòd 15 multi vno consensu de eo dicant quòd verum inuenierit. Cur magis Epicurum quàm Aristotelem? An quoniam non sunt pauciores qui eum protegent? Verumenimvero sicut rursus in vsu vitæ fieri potest vt vnus intelligens sit melior multis insipientibus, ita etiam in Philosophia non est alienum, vt vnus sit prudens & ideo fide dignus, multi 20 autem nugatores & ideo minimè fide digni, etiam si communi consensu alicui ferant testimonium. Nam rarus quidem est intelligens, multi autem sunt imprudentes & temerarij. Deinde etiam si attendamus consensum & plurium testimonium, rursus reducimur ad id quod est proposito contrarium. Necessariò enim iis qui de re aliqua 25 consentiunt, plures sunt qui de ea dissentiunt. Quod autem dico fiet manifestius, si nobis proprium positum fuerit exemplum. Esto ergo, ita enim ponamus, iis qui in vnaquaque philosophantur hæresi, esse plures qui in Philosophia Stoicam sectantur hæresim. Dicant ergo ij vno consensu, Zenonem inuenisse verum, alium autem nullum. Ad 30 uersus eos ergo loquentur Epicurei: falsum autem dicere dicent Peripatetici: contradicent autem Epicurei, & vt semel dicam, omnes qui sunt ex aliis sectis. Quo fit rursus, vt ij qui cōmuni consensu prætulerunt Zenonem, cum iis collati qui communi cōsensu dicunt non esse Zenonem qui iudicet, inueniantur longè pauciores. Nam hoc 35 ipso si oportet ferre sententiam pro iis qui communi consensu de re aliqua pronunciant, quando fuerint multi, nullum dicendum est inuenisse verum. Nam cuilibet qui laudatur ab aliquo, multi sunt ex aliis sectis qui repugnant. Quod autem omnia maximè cōplectitur,

Iudex veritatis non est dicendus, cui plures cōmuni sententia ferunt testimonium.

qui de aliquo consentiunt vt qui vera dixerit, aut differentem habent affectionem in qua cōsentiunt, aut nequaquam differentem, sed vnā & eandem. Sed differētem quidem minimè habere possunt, alioqui oportebit eos omnino dissentire. Si autem vnā habeant, in pari erunt loco quo is qui contrarium pronunciat. Quomodo enim ille 5 vnā habet affectionem per quam eis restitit, ita isti quoque habent illi parem. adeò vt ad fidem faciendam sit decætero superuacanea & redundans multitudo. Nam si, vt ita ponamus, esset vnus ex ipsis qui hoc diceret, tantundem posset atque omnes. Sed si qui veritatē inuenit in Philosophia, aut propter ætatem, aut propter laborem & 10 diligentiam, aut propter intelligentiam, aut quòd multos haberet testificantes, rectè dicitur id affecutus: nos autem ostendimus, quòd propter nullum eorum dicendum sit per eum iudicari veritatem, dicendum est quòd inueniri non potest id quod in Philosophia habet vim iudicandi. Nam si is qui dicit eum esse per quem iudicatur veri- 15 tas, dicit quod sibi videtur, & cōtrarium ei quod prius est prolatum, dicendum est quòd cum id quod est huiusmodi, est ex æquo omnibus, non poterimus definitè dicere aliquem esse per quē iudicatur. Nam si iste est fide dignus, quòd ipsi videatur eum esse per quem iudicatur, fide dignus erit etiam secundus, quoniam ipsi quoque vide- 20 tur eum esse per quem iudicatur: & sic tertius, & cæteri. Cum quo simul infertur, neminem esse definitè à quo iudicetur veritas. Præ- terea aut dictione seu affirmatione dicit quispiam se esse à quo iudicatur, aut vtens eo quod iudicat. Sed dictio quidem seu affirmatio dictione seu affirmatione cohibebitur. vtens autem eo quod iudicat, 25 euertetur. Aut enim ab eo dissentit id quod iudicat, aut cum eo consentit. Et si quidem dissentit, non est fide dignum, quoniam dissentit ab eo qui seipsum existimat esse id quod iudicat. Sin autem consentit, opus habet iudice. Quomodo enim is qui pronunciat seipsum esse id quod iudicat, non est fide dignus, ita etiam qui dicit id quod 30 iudicat cum ipso consentire (habet enim quodammodo vim eandē) opus habebit alio quod iudicet. Quidquid enim opus habet vt iudicetur, ex se non erit fide dignum. Rursus qui dicit se esse id quod iudicat, aut dictione seu affirmatione hoc censet, aut demonstratione. Et dictione quidem seu affirmatione nō potest propter eas, quas dixi 35 causas. Si autem demonstratione, omnino quoniam plus quàm par sit recta est hæc demonstratio, aut dictione seu affirmatione dicitur, aut demonstratione, idque in infinitum. Propterea ergo dicendum est

Iudicatorium non habet, qui dicit se iudicare veritatem.

est fieri non posse vt inueniatur id quod iudicat veritatem. Sic quoque rogatur. Qui verum iudicare profitentur, debent habere id à quo iudicetur veritas. Hoc ergo à quo ea iudicatur, aut est eiusmodi vt nō iudicetur, aut est iudicatum. Et si est quidem eiusmodi vt non iudicetur, vnde habebit quòd sit fide dignum? Nihil enim ex iis de quibus dubitatur, est fide dignum nisi iudicetur. Sin autē est iudicatum, rursus id quod ipsum iudicat, iudicatum est, an non? & sic in infinitum. Rursus id quod iudicat, si de eo dubitetur, opus habet aliqua demonstratione. Sed quoniam ex demonstrationibus aliæ quidem sunt veræ, aliæ verò falsæ: debet etiam quæ assumitur ad probandū id quod iudicat demonstratio, confirmari per aliquod quod iudicat. Quo fit vt incuratur in eum modum qui est alter per alterum, cum id quidē quod iudicat, expectet vt probetur per demonstrationem: demonstratio autem expectet vt confirmetur ab eo quod iudicat: neutrum 15 autem eorum possit probari per alterum: & alioqui idem est & fide dignum & non fide dignum. Fide quidem dignum id quod iudicat, quoniam iudicat demonstrationem: & demonstratio, quoniam demonstrat id quod iudicat. Non fide autem dignum, id quidem quod iudicat, quoniam demonstratur ante demonstrationem. Demonstratio autem, quoniam iudicatur ante id quod iudicat. Atque ignoratio quidem eius quod est primum iudicans, nempe illius à quo, per hæc apud Scepticos vocatur in dubium. Potest autem facilè quoque explicari de secundo ratio. Illius inquam per quod. Si enim homo inuenit verum, aut hoc inuenit solū vtens sensibus, aut cogitatione, aut 25 vtroque simul, nempe & sensibus & cogitatione. Sed neque vtens solis sensibus potest verum inuenire, neque cogitatione per se, neque communiter sensibus & cogitatione, vt ostendemus. Non ergo potest homo sua natura verum inuenire. Atque solis quidem sensibus non potest verum apprehendere, sicut prius ostendimus, & nunc etiā 30 non nihil dabimus adminiculi. sunt enim natura expertes rationis, & cum nihil aliud possint quàm imprimi ab iis quæ cadunt sub phantasiā, sunt omnino minimè appositi ad verum inueniendum. Non solū enim eo quod album, aut eo quod dulce reddit, moueri oportet id quod sumpturum est veritatem in subiectis, sed etiam duci ad 35 eius rei visionem, nempe hoc est album, & hoc est dulce: & in aliis similiter. Non est autem munus sensus ad eam rem applicari. Color enim solū & saporem & vocem potest sua natura apprehendere. Hoc autem est album, aut hoc est dulce, cum neque sit color neque

Per quod verum inueniatur nihil est.

Solis sensibus verum non potest apprehendi.

Sensus sensilia tantum apprehendunt, nō subiecta sensilium.

Sensus sunt fallaces.

neque sapor, sensu non potest apprehendi. Falluntur autem in multis sensus, & inter se dissident, ut ostendimus per sequentes decem modos qui sunt apud AEnesidemum. Quod autem dissentit & dissidet, non est id quod iudicat, sed opus habet eo quod ipsum iudicet. Non possunt ergo sensus verum per se iudicare: & opus est intelligentia & memoria ad apprehendenda subiecta, nempe hominem, plantam, & similia. Coloris enim cum magnitudine & figura & aliis quibus aliis proprietatibus compositio est homo. Componere autem aliquid memoriter non potest sensus, propterea quod neque color, neque sapor, neque vox sit additio, quæ quidem sola potest sensus apprehendere. Sed neque cogitatio. Nam si verum cognoscit cogitatio, debet prius seipsam cognoscere. & ut architectus cognoscit rectum & obliquum, etiam absque probatione eorum quæ iudicant, nempe regulæ & circini: ita etiam cogitationem, si quidem est prædita vi diiudicandi veri & falsi, oporteret prius suam coniectare naturam, habitum præterea, & locum in quo est, & alia omnia. Minimè autem potest hæc perspicere: si quidem nonnulli putant eam nihil esse aliud quàm aliquo modo affectum corpus, sicut Dicæarchus: alij autem dicebant quidem esse, sed non in eodem loco contineri: sed alij quidem extra corpus, ut AEnesidemus ex sententia Heracliti: alij autem in toto corpore ex sententia Democriti: alij autem in parte corporis. quorum rursus sunt multiplices variæque sententiæ. Et alij quidem eam differre à sensibus, ut plures: alij autem eam esse sensus, & per sensuum instrumenta tanquam per quædam loca prospicere & se exerere. Cuius sectæ auctor fuit Strato Physicus, & AEnesidemus. Non est ergo cogitatio id quod iudicat: & plures sunt cogitationes. Cùm sint autem plures, discrepant. Cùm autem discrepent, opus habent eo quod sit eas iudicaturum. Hoc ergo aut rursus est cogitatio, aut aliquid præter eam. Et non est quidem cogitatio. Nam cùm fuerit pars dissensionis ac discrepantiæ, opus habebit ut iudicetur, & non erit utique id quod iudicat. Cùm autem sit aliud præter ipsam, id ostendit cogitationem non esse id quod iudicat. Licebit autem nobis in præsentia uti rationibus quæ ab illis dictæ sunt. Nobis enim non necesse est eadem dicere. Ad hæc accedit, quod quoniam non solum est nobis vis cogitandi, ut volunt plurimi Philosophi, sed etiam vis sentiendi, quæ sita est ante vim cogitandi, necessario hoc ipsum propositum non finet cogitationem externa apprehendere. Quomodo enim corpus quod incurrit inter visum & aspectabile,

Sensus opus habent intelligentia & memoria ad apprehendenda subiecta.

Sensus non potest cum alio componere.

Cogitatio verum non cognoscit.

Cogitatio se ipsam non cognoscit.

De cogitatione, & ubi ea sita, sunt variæ Philosophorum sententiæ.

Sensus non finit cogitationem externa apprehendere.

nequaquam finit aspectabile à visu apprehendi: ita si inter cogitationem & externum aspectabile situs est visus, cùm sit expertus rationis, non finet visus cogitationem apprehendere externum aspectabile: & oportet inter cogitationem & externum audibile esse qui cognoscatur: & in aliis sensibus similiter. Intus ergo inclusa cogitatio & obscurata sensibus, nihil apprehendet externum. Nec ergo dicendum est eam esse id quod iudicat. Restat ergo ut dicamus utrunque, nempe cogitationem sensu tanquam ministro utentem, externa apprehendere. quod rursus non potest fieri. Sensus enim non ostendit externa cogitationi, sed suam ostendit affectionem: ut tactus igne fatus non reddit cogitationi externum ignem ardentem, sed quod ab eo efficitur fomentum, hoc est propriam suam affectionem. Imò ne hoc quidem. Nam si mentis agitatio apprehendat affectionem sensus, erit sensus. Nam quod est capax videndi affectionis, mouetur ad videndum. Quod autem mouetur ad videndum, est visus: & quod est capax audiendi affectionis, mouetur ad audiendum. Quod autem mouetur ad audiendum, est auditus. & in aliis sensibus similiter. Quæ obrem cogitatio quoque si vniuscuiusque sensus suscipit affectionem, mouetur ad sentiendum. Si autem ad sentiendum mouetur, est sensus. Si sit autem sensus, est expertus rationis. Si sit autem expertus rationis, eò redibit ut amittat essentiam intelligentiæ. Si non sit autem intelligentia, non accipiat affectionem sensus ut intelligentia. Quod si etiam acceperit affectionem sensuum, non cognoscet externa. externa enim sunt dissimilia iis quæ sunt in nobis affectionibus: & multum differt phantasia ab eo quod cadit sub phantasia: ut quod ex igne existit visum, ab igne. nam ignis quidem vrit: phantasia autem non habet vim vrendi. Et alioqui etiam si dederimus externa esse similia iis quæ sunt in nobis affectionibus, non omnino quæ sunt in nobis affectiones suscipiens cogitatio, comprehendet externa. Nam quæ sunt aliquibus similia, sunt alia ab illis quibus sunt similia. Quæ obrem si quæ sunt externis similia cognoscit, non cognoscit externa, sed quæ sunt illis similia. & quomodo qui ignorat Socratem, Socratis autem aspicit imaginem, nescit an Socrates sit similis ei quæ cernitur imagini: ita cogitatio ad affectiones se applicans, cùm externa non viderit, nec ea quidem qualia sint cognoscet, nec quod ea sint similia affectionibus. Non cognoscens autem ea quæ videntur, nec obscura incertaque cognoscet quæ sunt cognoscenda ex transitu ab eis. Ita nihil erit à quo iudicetur veritas. Sed nonnulli ex Dogmaticis,

Cogitatio sensu ministerio externa non apprehendit.

Sensus non potest cogitationi suam ostendere affectionem.

dogmaticis.

Cogitatio licet accipiat sensuum affectionem, non cognoscit externa.

phantasia differt ab eo quod cadit sub phantasia.

similia sunt alia ab iis quibus sunt similia.

ticus, eam quæ superius dicta est coniunctionem, adhuc in præsentia
 iactant, dicentes, non esse separatas differētes has partes animæ, nem-
 pe rationis participem, & expertem rationis : sed vt mel totum per
 totum simul est humidum & dulce, ita etiam animam totam per se
 totam sibi inter se aduersantes habere facultates, quarum alia quidē
 est participem rationis, alia verò rationis expertem. & moueri quidem
 rationis participem ab iis quæ cadunt sub intelligentiam: rationis au-
 tem expertem apprehendere sensilia. Stultum itaque esse dicere, co-
 gitationem aut communiter animam non posse apprehendere alte-
 ram harum rerum differentiam. Nam cum differentem habeat con-
 stitutionem, statim etiam vtrunque apprehendet. Sunt autem admo-
 dum insipientes : eæ enim facultates etsi maximè videantur in eadē
 consistere essentia, & sibi inter se aduersari, & per totam peruade-
 re animam, nihilo secius inter se differunt quatenus sunt diuersorum
 generum. & hæc quidem est aliud, illa verò aliud. idque licet discere
 ex iis quæ videntur esse euidentiora. Multa enim sunt quæ in eadem
 cernuntur materia, non habent autem eandem naturam. Nam graui-
 tas quidem & color, ambo sunt in eodem corpore, inter se autem
 differunt. Et rursus figura & magnitudo accidunt quidem eidem ef-
 sentia, habent autem separatam naturam, cum aliud quidem intelli-
 gatur magnitudo, aliud verò figura. ita etiam prius dicta rationis fa-
 cultas, etiam si sit permixta cum ea quæ est expertem rationis, potestate
 tamen rursus ab ea differet. Cui deinceps simul erit consequens, non
 posse alteram similiter moueri atque alteram, & similiter affici, pro-
 pter eas causas quæ sunt prius enumeratæ. alioqui oportebit ambas
 esse vnã, ratiocinantem quidem esse expertem rationis si afficiatur
 citra rationem: rationis autem expertem esse ratiocinantem, si mota
 sit ratiocinando. Quod si etiam posuerimus cogitationem, per sen-
 suum meatus tanquam per aliqua foramina prospicere, & absq; sen-
 sibus qui ante eam siti sunt ad res externas se applicare, dubia nihilo
 minus inuenietur etiam hac ratione positio. Oportebit enim eam sic
 subiecta apprehendere. Nihil autē est euidens, vt ostendemus. Non
 potest ergo fieri vt apprehendatur verum quod est in subiectis: cen-
 setur enim ab aduersariis id esse euidens, quod ex se sumitur, & nullo
 alio eget ad probationem. Nihil autem habet à natura vt à se suma-
 tur, sed sumuntur omnia ex affectione, quæ quidē est alia ab eo quod
 cadit sub phantasiã, quod eam efficit. Dulcedine enim affectus mel-
 le adhibito, coniicio quod sit dulce mel extrã situm. & igne admoto
 calefa-

Partes animæ,
 nempe rationis
 participem &
 expertem ratio-
 nis, sintne sepa-
 ratæ, an non.

Quæ sunt in
 eadem mate-
 ria, non eandē
 habent natu-
 ram.

permixta fa-
 cultates diuer-
 se diuersas ha-
 bēt motiones.

Euidens nihil
 est.

sumi natura
 nihil ex se po-
 test, sed sumun-
 tur omnia ex
 affectione.

calefactus, noto ex ea quæ in me existit affectione, quod ignis extrã
 positus est calidus. Et in aliis sensilibus eadem est ratio. Quoniã er-
 go quod ex alio fumendum est, constat in omnibus esse incertum:
 omnia autem sumuntur ex nostris affectionibus, cum sint ab eis di-
 uersa, omnia quæ sunt extrã, sunt incerta, & ideo nobis ignota. Ad
 ea enim cognoscenda quæ sunt incerta & non euidentia, oportet ad-
 esse aliquid euidens. Quod si id non adsit, perit etiam illorum com-
 prehensio. Neque enim licet dicere, quod illa quidem, quod ad hoc
 attinet, sunt incerta & obscura, à nobis autem cōprehenduntur, pro-
 pterea quod sit firma ac stabilis quæ ex affectionibus fit adnotatio.
 Non enim si dulcedine afficior melle gustui adhibito, omnino est
 mel dulce: neque si amarore adhibito absinthio, amarum est absin-
 thium, tanquam hæ affectiones nobis necessariò accidant, & debeāt
 accedere causis quæ eas efficiunt. Quomodo enim flagrum quod in
 carnem incurrit, dolore quidem carnem afficit, non est tamen dolor:
 & quomodo cibus aut potus voluptate afficit eum qui comedit aut
 bibit, non est autem voluptas: ita etiam ignis potest quidem calefa-
 cere, non autem necessariò esse calidus: & mel dulcedine quidem af-
 ficere, non autem etiam esse dulce. In aliis quoque sensilibus eadem
 est ratio. Sed quomodo vt cognoscamus verum, oportet aliquid esse
 euidens: ostensum est autem omnia esse incerta & obscura, confiten-
 dum est ignotum esse verum. Quomodo autem non etiam de rebus
 summis dissensio apud Philosophos, aufert notitiã veritatis? Si enim
 ex Physicis alij quidem sustulerunt omnia quæ videntur, vt Demo-
 critus: alij autem omnia posuerunt, vt Epicurus & Protagoras: alij
 autem nonnulla quidem sustulerunt, nonnulla verò posuerunt, vt
 Stoici & Peripatetici, omnino autem seu cogitationem, seu sensum,
 seu vtrunque simul posuerit quispiam id quod iudicat, oportet pri-
 mum ad ea iudicanda aut assumi aliquid quod apparet, aut quod est
 incertum & obscurum: sed vt quod sit quidem id quod apparet, mi-
 nimè potest fieri. Nam cum sit ex ea de qua dubitatur materia, erit
 dubitabile, & ideo non erit id quod iudicat. Quod si sit incertum &
 obscurum, res sunt euersæ. si quidem ex eo quod non cognoscitur,
 confirmatur id quod videtur cognosci. quod quidem est absurdum.
 Sed concessa sit substãtia hominis & sensuum & cogitationis, ad hoc
 vt procedat quod volunt Dogmatici. Sed vt etiam per hæc cognō-
 scatur aliquid, oportet fateri tertium quod iudicat, nempe phantasiã.
 Neque enim sensus neque intelligētia potest ad aliqua se applicare,

Ex affectio-
 nibus non fit
 certa & sta-
 bilis adnota-
 tio.

Affectiones
 non accedunt
 causis quæ eas
 efficiunt.

Dissensio Phi-
 losophorum au-
 fert notitiã
 veritatis.

Nec sensus
 nec intelligētia
 ad aliquid se

applicat, nisi id phantasticè alteretur. nisi phantasticè seu per visionem alterentur. Hoc autem iudicans est plenum multa dubitatione, vt licet considerare iis qui ex alto duxerint initium orationis. Quoniam enim ex iis qui in rebus diiudicandis phantasia vtuntur tanquam regula, alii quidem attenderunt comprehendentem, alii verò probabilem, nos commune vtriusque, nempe phantasia ipsam, tollamus de medio. Ea enim sublata, tolluntur etiam phantasiarum quæ sunt in specie differentia. & quomodo si non sit animal, nec est homo: ita si non sit phantasia, nec comprehendens aut probabilis consistit phantasia. Si enim impressio in anima est phantasia, aut est per eminentiam vel internam depressionem, vt existimat Cleanthes: aut per nudam alterationem, vt opinatus est Chrysippus. Et si consistit quidem per eminentiam & internam depressionem, ea sequentur absurda quæ dicit Chrysippus. Si enim instar ceræ imprimitur anima, phantasticè seu per visionem patiens, semper vltima motio obscurat priorem phantasia, quomodo etiam tympus prioris signaculi delet priorē. Sed si ita est, tollitur quidem memoria, quæ tanquam thesaurum recondit visiones. Tollitur autem omnis ars, est enim conuentus & collectio comprehensionum. Plures autem & diuersæ phantasiæ seu visiones fieri non potest vt consistant in principe animæ facultate, cum aliter & aliter in ea intelligantur typi. Non est ergo phantasia quæ propriè intelligitur impressio. Sed quomodo si quæ apparent sunt visio eorum quæ sunt incerta & non apparentia: cernimus autem corpora eorum quæ apparent, longè crassiora spiritu, quæ nullum typum posse in se conseruare, consentaneum est nec ipsum quidem spiritum posse custodire vnam solum phantasiæ impressionem. Atqui aqua est crassior spiritu: sed si in eam firmiter immissus fuerit digitus, nunquã visa est custodiens quæ ex firma illa immissione fit impressionē. Quanquam quid dico aquã, cum etiam mollissima cera, cum iam sit solida ex concretionem, ab aliquo quidem simul ac cogitarit imprimitur propter humorem: sed non continet figuram. Si ergo ipsum corpus, quod si comparatur cum aqua, est concretum, est admodum impotens in se aliquas conseruare figuras, est euidēs quod nec spiritus aptam ad hoc habet naturam, cum sit subtilior & magis fluidus quam hæc corpora. At, inquit, phantasia non est propriè impressio, sed sola mentis alteratio. quod rursus est longè peius priore. Nam ex alterationibus alia quidem est ex affectione, alia autem vt subiecti mutatio. Et ex affectione quidē, vt si eadem & essentia & forma subiecta statua, vicissim aliquando quidem

phantasia nihil est, si ea sit impressio.

εξ οχλῶν ἢ εἰς οχλῶν.

Cleanthes dicebat phantasia esse in anima impressionem.

Chrysippus dicebat phantasia esse per mentis alterationem.

phantasia nihil est, si sit mentis alteratio.

Alterationum alia est ex affectione, alia ex subiecti mutatione.

quidem calefcet sole illuente, aliquando autem frigescat noctu rore decedente. Vt mutatio autem subiecti, vt si hæc fusa statua fiat globus æneus. Si ergo phantasia est alteratio animæ, aut ex sola affectione est alteratio, aut ex mutatione subiecti. Et si ex affectione quidē: quoniam ex visionum diuersitate diuersa est affectio, noua affectio mutat veterem: & ita nõ detinebitur res aliqua in cogitatione. quod quidem est absurdum. Sin autem subiecti mutatio, simul atque anima alicuius rei visum acceperit, alterata desinet esse anima, & interibit. quomodo fusa statua & ad globum redacta tunc desinit esse statua. Phantasia ergo nõ est animæ alteratio. ad quod accedit etiam, quod eos premit de mutatione dubitatio. Nam si mutatur aliquid & alteratur, aut id quod manet mutatur & alteratur, aut id quod nõ manet. Sed nec id quod manet alteratur & mutatur. manet enim in ea in qua erat essentia. Neque id quod non manet. interiit enim & est mutatum, non autem mutatur: vt si mutatur album, aut manens album mutatur, aut non manens. Sed neque manens album mutatur. manet enim album, & quatenus est album non mutatur. Neque non manens. interiit enim & est mutatum, non autem mutatur. Non ergo mutatur album. Quamobrem phantasia quoque, si est aliqua mutatio & alteratio animæ, non potest consistere. Et si detur alteratio, non statim etiam concedetur phantasia consistere. Dicebatur enim esse impressio principis animæ facultatis. Nondum autem constat an sit princeps facultas animæ, & in quo loco sita sit: cum alii quidem dicant non esse omnino principem animæ facultatem, vt Asclepiades: alii autem esse quidem putent, non consentiant autem de loco qui eam continet. Quamobrem quoniam non potest diiudicari hæc diffensio, sustinenda est assensio: quo fit vt non sit concedendum phantasia esse impressionem principis animæ facultatis. Cõcedatur autem eam esse impressionem principis animæ facultatis. Sed quoniã eiusmodi impressio non aliter enūtiatur principi animæ facultati nisi per sensum, vt visum, auditum, aut aliquam aliam eiusmodi facultatē, quæro, cuiusmodi est in sensu alteratio, an etiam sit eiusmodi in principe animi facultate, an diuersa. Et si est quidem eadem, quoniam vnusquisque sensus est expers rationis, id quoque quod alteratur, carebit ratione, & non differet à sensu. Sin autem diuersa, non tale sumetur id quod cadit sub phantasia, quale ponitur: sed alterum quidem erit subiectum, differens autem quæ consistit in principe animæ facultate phantasia. quod rursus est absurdum. Non ergo dicendum

Mutatio nulla est.

Asclepiades negabat principem animæ facultatem.

est phantasia esse hanc impressionem & alterationem principis animæ facultatis. Ad hæc accedit, quod si phantasia est effectus eius quod cadit sub phantasia, id quoque quod cadit sub phantasia, est causa phantasiæ, & habet vim imprimendi sentientem facultatem, & differt effectus à causa quæ ipsum efficit. Vnde quoniam mens ad visa applicatur, visorum accipiet effectus, non autem ea quæ extrinsecus cadunt sub phantasia. Quod si quispiam dicat eam se applicare ad ea quæ sunt extrinsecus ex iis quæ in ipsis sunt effectibus & affectionibus, aggrediemur eadem quas prius dubitationes. aut enim ea quæ sunt extrinsecus, eadem sunt quæ nostra visa ac phantasiæ: aut non sunt eadem, sed similia. Quomodo enim potest mente concipi idem esse causam, & sui effectum? Sin autem similia: quoniam quod alicui est simile, est diuersum ab illo cui est simile, sciet mens ea quæ sunt similia iis quæ veniunt sub phantasia: ad quod accedit quod hoc quoque sit dubium. Quemadmodum enim sciet cogitatio, quod quæ cadunt sub phantasia, sunt similia phantasiæ? Nam aut hoc ipsum cognoscet absque phantasia, aut aliqua phantasia. Et ut sine phantasia quidem cognoscat, fieri non potest. Nihil enim sua natura potest accipere cogitatio cuius non apprehendat visum seu phantasia. Sin autem phantasia: omnino hæc phantasia ut cognoscatur an sit similis ei quod cadit sub phantasia quod illam efficit, debet illam accipere, & subiectum quod cadit sub phantasia. Sed subiectum quidem quod cadit sub phantasia, fortasse poterit phantasia apprehendere, cum sit illius: se ipsam autem quomodo apprehendet? Et quoniam alterum quidem est quod cadit sub phantasia, est enim alterum à phantasia, phantasia autem est alterum, est enim effectus, erit idem à seipso alterum, causa simul & effectus. quorum vtrunque est alienum à ratione. His autem motis dubitationibus, transseuntes etiam ad concessionem quod sit phantasia eiusmodi qualem eam volunt esse Dogmatici, aliter dubitemus. Si enim accipienda sit phantasia ut quæ iudicandi vim habeat, aut omnem veram dicendum est esse phantasia,

phantasia neque omnis vera, neque omnis falsa, nec aliqua vera nec falsa.

Omnis phantasia non est vera propter conuersionem.

ut dicebat Protagoras: aut omnem falsam, ut dicebat Xenias Corinthius: aut aliquam quidem veram, aliquam verò falsam, ut Stoici & Academici, & præterea Peripatetici. Sed nec omnem dicendum esse veram, neque falsam, neque aliquam quidem veram, aliquam verò falsam, ut ostendemus. Non ergo dicendum est phantasia esse que iudicet. Atque omnem quidem phantasia non dixeris esse veram propter conuersionem, ut Democritus & Plato Protagoræ repugnan-

tes

tes docebant. Si enim omnis phantasia est vera, etiam non omnem phantasia esse veram, ut quod ex phantasia consistat, erit verum. & ita omnem esse veram phantasia, erit falsum. Quinetiam absque hac conuersione, est præter ea quæ cernuntur, & præter euidenciam dicere omnem phantasia esse veram, cum multæ sint admodum falsæ. Non enim similiter mouemur ad hoc, Dies est in præsentia: & ad illud, Nox est: & ad hoc quod Socrates viuit, & quod sit mortuus: neque ea parem afferunt euidenciam. Sed quod dies quidem nunc sit, & quod Socrates sit mortuus, videtur esse credibile. Quod autem sit

Omnem phantasia esse veram est præter euidenciam.

nox & viuat Socrates, non est æquè credibile, sed videntur esse ex iis quæ non sunt. Eadem quoque oratio ex rerum consequentia & repugnantia est vera & falsa. Ei enim quod dies est, est aperte consequens quod sit lux: & ad id quod tu ambulas, sequitur quod tu mouearis. Cum eo autem quod est dies, euidenter pugnat quod sit nox: & cum eo quod tu ambulas, pugnat quod tu non mouearis. & positio vnius est sublatio alterius, si aliquid consequitur, & pugnat omnino alterum cum altero. Si est autem aliquid pugnans cum altero, non omnis phantasia est vera. Quod enim pugnat cum aliquo, pugnat tanquam verum cum falso, aut tanquam falsum cum vero. Et si

Omnem phantasia veram esse, falsum esse, ostenditur ex eo quod oratio est vera et falsa ex rerum consequentia & repugnantia.

omnia visa contingit esse vera, nihil est nobis incertum aut obscurum. Nam si cum aliquid sit verum & falsum, deinde ignoretur quid sit verum & falsum, consistit quod nobis est incertum & non euidens. Et qui dicit, Est mihi incertum, stellas esse pares aut impares, perinde est ac si dicat se nescire vtrum sit verum & vtrum falsum stellas esse

Omnis phantasia si sit vera, nihil est incertum et non euidens.

pares aut impares. Quamobrem si omnia sunt vera, & omnes phantasia sunt veræ, nihil est nobis incertum & non euidens. Si autem nihil est nobis incertum & non euidens, omnia sunt certa & euidencia. Si sunt autem omnia euidencia, nihil licebit quærere, nec de aliquo dubitare. Quæratur enim & dubitatur de re incerta & non aperta,

non autem de euidenti. Est autem absurdum tollere inquisitionem & dubitationem. Non est ergo vera omnis phantasia. nec sunt omnia vera. Præterea si omnis phantasia est vera, & omnia sunt vera: neque verum licet dicere, neque non errare, neque vlla est doctrina, nec error, nec ars, nec demonstratio, nec virtus, neque aliquid aliud ex iis quæ sunt. Consideremus autem id quod dicitur. Si enim omnis phantasia est vera, nihil est falsi. Si autem nihil est falsum, neque falsum dicere licebit, neque errare, nec esse expertem artis, neque malum. Vnumquodque enim eorum adhæret falso, & in eo accipit

si omnis phantasia est vera, tollitur omnis doctrina, & ars, et virtus, et demonstratio.

substan-

substantiam. Si autem nemo sit qui falsum dicat, nec erit aliquis qui verum dicat: & si nemo sit qui erret, nec erit aliquis non errans. Similiter & si non sit expertus artis, simul etiam perimitur artifex: & si non sit stultus, sapiens. ea enim intelliguntur ex comparatione. Et quomodo si non sit aliquod dextrum, nec est sinistrum: & si non sit quod est infra, non est quod est supra: ita si non sit alterum ex iis quæ aduersantur, nec consistit reliquum. Peribit autem etiam demonstratio & signum. Nam hæc quidem est demonstratio quod sit verum, non autem falsum. Nam si nihil sit falsum, non opus erit eo quod sit docturum quod non sit falsum. Signum autem & indicium profitetur se vim habere aperiendi eius quod est incertum & non obscurum. Si sunt autem omnia vera & per se aperta, non opus habemus eo quod indicet id quod non cognoscitur, sitne verum an falsum. Quanquam quid ea persequimur, cum neque animal, neque mundus communiter ponetur, si concessum fuerit omnes phantasias seu visa esse falsa. Nam si omnia sunt vera, omnia erunt nobis euidencia. Et si hoc ita sit, erit etiam hoc rectum & verum, omnia nobis esse incerta & non euidencia, cum sit vnum ex omnibus. Cum sit autem verum quod omnia sunt incerta & non euidencia, neque animal, neque plantam admitteremus nobis videri. quod quidem est absurdum. Propter hæc ergo omnia dicendum est, non omnia visa esse vera & credibilia, sed nec omnia falsa propter causas quæ proportionem habent & conuenientiam. Nam omnia esse falsa habet eandem vim quam omnia esse vera. Quamobrem poterunt etiam omnia quæ à nobis prius dicta sunt, ad eandem transferri conditionem. Nam si omnia visa sunt falsa, nullum etiam erit verum. & ita reducetur ad contrarium sui propositi Xenias, dicens omnia visa esse falsa, & nihil omnino esse veri in rebus. Quomodo enim fieri non potest, ut qui in parte dicit esse aliquid veri, non etiam verum definiat: ut quando dicimus primum esse falsum, de primo quidem dicimus ipsum esse falsum: falsum autem primum ponimus. Quamobrem enuntiare, aliquid est verum, tantum potest ac si dicas primum esse falsum. Igitur simul atque dicimus aliquid falsum, necessarium est etiam esse verum. Licet autem hic recte quoque docere, quod visorum euidentes ferè sunt differentia, quod aliæ quidem nostram attrahunt assensionem, aliæ verò repellunt. & nec omnia communiter attrahunt, nec omnia simul repellunt. Nam si nulla esset differentia, sed omnia ex æquo essent incredibilia aut credibilia, neque esset ars, neque inertia: non laus, non reprehensio, non deceptio. Nam ars quidem intelligitur & approbatio, & non posse decipi, in veris visis. Deceptio autem & reprehensio in falsis. Neque ergo dicendum est omnia esse vera & credibilia: neque omnia falsa & incredibilia. Restat ergo ut alia quidem censent esse credibilia, alia verò incredibilia. quod quidem dicebant Stoici & Academici. Stoici quidem admittentes visa comprehendentia: Academici autem ea quæ videntur probabilia. Hoc autem nobis accuratè & exactè considerantibus, magis optandum videtur esse quam verum. est enim comprehendens phantasia, ut ab ea incipiamus, quæ ab eo quod est, & congruenter ei quod est, est insculpta & impressa, cuiusmodi non potest esse ex eo quod non est. Ex his alia quidem se Stoicis esse concessurum dicit Carneades. Illud autem, Cuiusmodi esse non potest ex eo quod non est, minimè posse concedi. existunt enim visa etiam ex iis quæ non sunt, tãquam ex iis quæ sunt. Quod nullum sit autem discriminè, signum est, quod ea ex æquo inueniantur euidentes ac pellentes. Quod sint autem ex æquo pellentes & euidentes, signum est, quod adiungantur consequentes actiones. Quomodo enim in iis qui vigilant, is quidem qui sitit, postquam hauriens voluptate afficitur: qui autem feram, aut aliquid aliud horribile fugit, clamat & vociferatur: ita etiam in somnis diffunduntur sitientes, & è fonte sibi videntur bibere. Conuenit quoque timor iis qui terrentur.

prehensio, non deceptio. Nam ars quidem intelligitur & approbatio, & non posse decipi, in veris visis. Deceptio autem & reprehensio in falsis. Neque ergo dicendum est omnia esse vera & credibilia: neque omnia falsa & incredibilia. Restat ergo ut alia quidem censent esse credibilia, alia verò incredibilia. quod quidem dicebant Stoici & Academici. Stoici quidem admittentes visa comprehendentia: Academici autem ea quæ videntur probabilia. Hoc autem nobis accuratè & exactè considerantibus, magis optandum videtur esse quam verum. est enim comprehendens phantasia, ut ab ea incipiamus, quæ ab eo quod est, & congruenter ei quod est, est insculpta & impressa, cuiusmodi non potest esse ex eo quod non est. Ex his alia quidem se Stoicis esse concessurum dicit Carneades. Illud autem, Cuiusmodi esse non potest ex eo quod non est, minimè posse concedi. existunt enim visa etiam ex iis quæ non sunt, tãquam ex iis quæ sunt. Quod nullum sit autem discriminè, signum est, quod ea ex æquo inueniantur euidentes ac pellentes. Quod sint autem ex æquo pellentes & euidentes, signum est, quod adiungantur consequentes actiones. Quomodo enim in iis qui vigilant, is quidem qui sitit, postquam hauriens voluptate afficitur: qui autem feram, aut aliquid aliud horribile fugit, clamat & vociferatur: ita etiam in somnis diffunduntur sitientes, & è fonte sibi videntur bibere. Conuenit quoque timor iis qui terrentur.

Nanque exiliit stupefactus Achilles,

Complositque manus, verbum & miserabile dixit.

Homericus.

Et quomodo cum sumus sanæ mentis, iis quæ videntur credimus & assentimur: ut cum Dione quidem tanquam cum Dione congregemur, & cum Theone tanquam cum Theone: ita etiam nonnullis visum uenit in furore. Hercules quidem certè furore percitus, cum suorum filiorum, tanquam filiorum Eurysthei visum apprehendisset, huic visum consequentem coniunxit actionem. consequens autem erat ut inimici filios interimeret, quod etiam fecit. Si sunt ergo quædam comprehendentes phantasia, quatenus nos adducunt ad consensum, & ad eis consequentem coniungendum actionem: quoniam falsæ quoque apparent eiusmodi, dicemus phantasias quæ comprehendere non possunt, non differre ab iis quæ comprehendunt. Præterea quomodo Heros visum apprehendit ex arcu, ita etiam ex suis filiis quod essent filij Eurysthei. vnum enim & idè visum, & similiter affecto obieciatur. Sed quod ex arcu quidem apprehendebatur, erat verum: quod

z

quod

Signum et indicium quidam profitentur.

Si omnis phantasia est vera, non est animal, neque mundus.

Xenias dicebat omnia visa esse falsa.

Visorum sunt differentia.

Visorum alia credibilia, alia incredibilia censent Stoici & Academici.

Phantasia comprehendens quænam sit.

In phantasia comprehendentis definitione quidam reprehendat Carneades.

Visa furentium et somniantium eadè quæ eorum qui sunt sanæ mentis, & vigilantium.

quod autem ex filiis, falsum. Cùm ergo vtraque ex æquo inclinent, fatendum est alterum ab altero non diffidere. & si phantasia quæ ex arcu apprehenditur, dicitur comprehendens, quoniam eius arcui adiuncta est actio consequens, vt qui arcu sit vsus: dicatur etiam quæ ex filiis comprehensa est phantasia, ab ea non differre, quoniam ei quoque adiunctum est opus consequens, nempe oportere inimici filios interimere. Atque quòd visorum quidem comprehendentium, & visorum quæ non comprehenduntur nullum sit discrimen, ex euidenti & intensa ostenditur proprietate: nihilominus autem ostenditur Academicis etiam ea quæ est ex forma & figura. Vocant autem vt Stoici *τὰ ἐπιφανήματα*, id est quæ in superficie apparent. Quoniam enim eorum quidem quæ sunt in forma similia, in subiecto autem differunt, fieri non potest vt comprehendens distinguatur phantasia à falsa & quæ comprehendi non potest: vt si duo sint oua summè inter se similia, de ea Stoico inter se vicissim discernenda, si sapiens coniiciens poterit dicere citra errorem, vtrum sit vnum ouum quod ostenditur, an aliud & aliud. Eadem ratio est etiam in geminis. falsum enim visum apprehendet vir bonus, & tanquam ab eo quod est, & conuenienter ei quod est, qui insculptum & impressum habet visum, si ex Castore tanquam ex Polluce visum fuerit apprehensum. Hinc certè consistit etiam quæ tecta est oratio. Si enim cùm prospexerit Draco, volumus subiectum attendere, in maiorem incidemus dubitationem: nec poterimus dicere vtrum sit idem Draco qui prius prospexit, an alius, cùm in antro multi dispersi sint Dracones. Non habet ergo comprehendens phantasia vllam proprietatem, qua differat à falsis visis & quæ non possunt comprehendi. Præterea si quid aliud aliud comprehendit, comprehendit etiam visus. Is verò non aliquid comprehendit, vt ostendemus. Non est ergo aliquid quod aliquid comprehendat. Nam visus videtur quidem apprehendere colores & magnitudines & figuras & motus. nihil autem eorum apprehendit: vt statim nobis apparebit si inceperimus à coloribus. Si ergo visus vllum comprehendit colorem, aiunt Academici, etiam colorem hominis comprehendet. Is autem non comprehenditur. Nec vllus ergo alius comprehendetur color. Quòd autem non comprehendatur, est perspicuum. mutatur enim temporibus, operationibus, naturis, circumstantiis, morbis, sanitate, somno, vigilia: adeò vt quòd sic varietur quidè sciamus, quidnam autem sit re vera, ignoremus. Ea autem ratione si is non possit comprehendi, nec vllus alius erit cognitus. Porro autè

visa forma & figura, similia non sunt comprehendētia.

Tecta oratio.

visus nō comprehendit aliquid. visus nō comprehendit colorem hominis.

in fi-

in figura quoque inueniemus id genus dubitationem. ipsa enim lenis & aspera subiicitur, vt in picturis: rotunda autem & quadrata, vt in turribus: recta quæ & fracta, vt in remo qui ex alia in aliam mutatur. Et in motu id quod mouetur & quod quiescit, vt in iis qui sedent in nauis, aut stant in littore. Sed quoniam comprehendenti phantasiæ adaptatur phantasia quæ non potest comprehendi, non est comprehendens phantasia id quo iudicatur veritas. Quomodo enim quod obliquo adaptatur, eo non iudicatur rectum: ita si falsis phantasiis & quæ non possunt comprehendi, adaptatur comprehendens phantasia, vt ostendemus. A comprehendente ergo phantasia non iudicatur vera & falsa. In sorte enim vltimæ comprehendentis phantasiæ sita iuxta primam quæ non potest comprehendi, & quæ est ad distinguendum difficilis, dicit Chrysippus, quod in quibus quidem visis est adeò parua differentia, se sustinebit sapiens & quiescet: in quibus autem plura occurrunt, in his alteri assentietur vt vero. Si ergo nos ostenderimus multa falsa & quæ comprehendi non possunt esse sita iuxta visum comprehendens, perspicuum est nos esse probaturos, comprehendenti phantasiæ non esse assentiendum: ne si ei consenserimus, incidamus propter propinquitatē in assensionem eorum quæ sunt falsa & comprehendi nequeunt: & quòd in visis videatur maxima occurrere differentia. Quod autem dicimus, exemplo erit clarius. Ponatur enim comprehendens quidem phantasia, Quinquaginta sunt pauca, quæ videntur etiam multū separata ab hac altera, Mille sunt pauca. Quoniam ergo multum distat, Mille sunt pauca, quæ non possunt comprehendi, à Quinquaginta sunt pauca, quæ est comprehendens, non assentietur sapiens, quando quidem est multum separata à, Quinquaginta sunt pauca, quæ est posita extremè comprehendens. Manifestum est vtique quòd assentietur illi, Mille sunt pauca: nihil enim intercedit inter hanc, & illam, Quinquaginta sunt pauca, quæ est prima quæ non potest comprehendi. Assentietur ergo studiosus phantasiæ quæ non potest comprehendi, nempe Quinquaginta sunt pauca. Et si huic assentietur quæ nullam habet differētiam ab illa Quinquaginta sunt pauca, assentietur & illi quæ comprehendi non potest, Mille sunt pauca. Omnis enim phantasia quæ non potest comprehendi, est par phantasiæ quæ comprehendi non potest. Quoniam ergo illa quidem Mille sunt pauca, quæ non potest comprehendi, est par huic, Quinquaginta sunt pauca: in nullo autem differt & est separata ab illa, Quinquaginta sunt pauca quæ est comprehendens,

visus nō comprehendit figuram.

visus nō comprehendit motum.

A comprehendente phantasia non comprehenditur vera & falsa.

visa multa falsa, & quæ non possunt comprehendendi.

Quinquaginta pauca. Mille pauca.

z 2

par

par erit illi phantasiæ quæ comprehendi non potest Mille sunt pauca, hæc quinquaginta sunt pauca, quæ est comprehendens. & ita simul egreditur cum falsa & quæ comprehendi non potest phantasia, propterea quòd nullum est earum discrimen, ea quæ cõprehendit. Neq; enim licet dicere, non omnem quæ comprehendi non potest phantasiam, esse parem omni phantasiæ quæ non potest comprehendì: sed aliam quidem magis posse comprehendì, aliam verò minus. Nam primum quidem secum & cum natura rerum pugnant Stoici. Quomodo enim homo, quatenus homo, non differt ab homine, neque lapis à lapide: ita nec phantasia quæ non potest comprehendì, differt à phantasia quæ non potest comprehendì, quatenus est eiusmodi ut non possit comprehendì: neque falsa à falsa, quatenus est falsa. Hinc

Phantasia cõprehendens nõ est magis comprehendens quã alia.

Peccata esse equalia videntur motus dicebat Zeno.

Sapiens non opinatur.

ut phantasia sit vi sentiendi prædita, quæ nã concurrant, ex Stoicorum sententia.

Comprehendens phantasia quæ nã habeat vim iudicandi.

ἄσφατος.

Comprehendentem phantasiã definiens stoici, incidunt in eũ modum qui dicitur alter per alterum.

motus Zeno docebat peccata esse æqualia. Deinde esto aliam quidem magis posse comprehendì, aliam verò minus: quid hoc eis potest opem ferre? Sequetur enim ut ei quæ est magis incomprehensibilis, non assentiatur sapiens: ei autem quæ minus, assentiatur. quod quidem est absurdum. ex eorum enim sententia iudicium minimè aberrans habet sapiens, & est in omnibus diuinus, propterea quòd non opinetur, hoc est, falso assentiatur. in quo sita est summa infelicitas & lapsus stultorum. Ut ex eorum quidem sententia sit phantasia vi sentiendi, utpote vi videndi prædita, oportet omnia concurrere, instrumentum, & sensibile, & locum, & quomodo, & cogitationem. Nam si cum alia adsint vnum solum desit, ut cogitatio quæ se habet præter naturam, non erit, inquiunt, salua apprehensio. Hinc etiam comprehendentem phantasiã dicebant aliqui, non communiter esse id quod vim habet iudicandi, sed solum quando fuerit in recto statu. hoc autem est ex iis quæ non possunt fieri. Nã præter meatuum differentias, & præter circumstantias eius quod est extrinsecus, & præter alios plures modos, neque eadem, neque similiter & eodem modo res nobis repræsentant similitudinem, ut superius collegimus. Quã obrem videtur quidem hoc posse dici, an sit hic sensus, & hæc circumstantia: illud verò an re vera tale sit quale videtur, aut diuersum quidem sit, diuersum verò videatur, non posse nos asserere: & propterea nullam esse phantasiã absq; recto statu. Quomodo autem non incidit etiam in eum modum qui dicitur alter per alterũ? Nobis enim quærentibus quæ sit comprehendens phantasia, dicunt, Quæ est insculpta & impressa ex eo quod est, conuenienter ei quod est, cuiusmodi non est ex eo quod non est. Deinde quoniam rursus quidquid

docetur

docetur ex definitione, docetur ex iis quæ cognoscuntur, dicunt reciprocè, Id est, quod mouet comprehendentem phantasiã. Quamobrem ut discamus quidem comprehendentem phantasiã, debemus id quod est assumere: ut hoc autem discamus, ad comprehendentem ingredi phantasiã: & sic neutrum est manifestum, expectans ut alterum probetur ex altero. & quomodo in iis quæ cadunt sub phantasiã, alia quidem apparent & sunt, alia autem apparent quidẽ, non sunt autem, opus habemus aliquo vim habente iudicandi quod sit ostensurum quænam sint quæ simul appareant & sint: ita quoniam ex phantasiis aliæ quidem sunt comprehendentes, aliæ verò non, opus habemus aliquo habente potestatem iudicandi quod sit docturum quænam eæ sunt, & quænam sunt incomprehensibiles & falsæ. Hoc ergo quod vim habet iudicandi, aut fiet comprehendens phantasia, aut non comprehendens. Et si quidem non comprehendens, sequetur non comprehendentem phantasiã, vim habere omnia, ut semel dicam, iudicandi. cuius est munus examinare etiam comprehendentem. quod nolent. Sin autem comprehendens, primum quidem est stultum. Nam hanc ipsam volebamus examinare utrum sit comprehendens. Secundò autem si ad dignoscendas comprehendentes & quæ comprehendì non possunt phantasias, iudicem assumimus comprehendentem phantasiã, oportebit etiam quòd eas re vera iudicans sit comprehendens phantasia, examinari per comprehendentem phantasiã: & illam rursus per aliam, & hoc vsque in infinitum. Sed fortasse dicet quispiam comprehendentem phantasiã vim habere iudicandi eius quod cadit sub phantasiã, quoniam est subiectum: & sui ipsius, quoniam est comprehendens. quod quidem nihil refert an dicas per reciprocationem, quòd id quod cadit sub phantasiã, sit quod & ipsum se ipsum probat & phantasiã. Quomodo enim cum quæ apparent sint in dissidio, quæritur quænam re iudicemus id quod est & non est: ita visis non conuenientibus, consideramus quænam re iudicabimus comprehendentem phantasiã, & eã quæ non est eiusmodi. Quamobrem cum sint res similes, si seipsam iudicandi vim habet phantasia, quamuis sit discrepans ac dissentiens, erit etiã id quod cadit sub phantasiã credibile, etiam si maximè dissideat. quòd quidem est absurdum. Aut si hoc, quatenus dissidet, opus habet eo quod sit ipsam iudicaturum, opus habebit etiã phantasia eo quod sit ipsam probaturum & ostensurum, an sit re vera comprehendens. alioqui si, ut est eorum sententia, quælibet stulti existimatio est ignoratio, &

Comprehendens phantasia habet vim iudicandi eius quod cadit sub phantasiã, et sui ipsius.

solus sapiens verum dicit, & habet firmam ac stabilem veri scientiam, sequitur vt cum huc vsque inueniri non potuerit sapiens, necessariò verum quoque non possit inueniri, & propterea sint omnia incomprehensibilia: quandoquidem stulti omnes non habemus firmam ac stabilem rerum comprehensionem. Hoc autem cum ita se habeat, restat vt quæ dicuntur à Stoicis aduersus Scepticos, vicissim etiam à Scepticis aduersus illos dicantur. Nam quoniam ex illorum sententia in stultorum numerum referuntur Zeno & Cleanthes & Chrysippus, & cæteri ex sectis: quilibet autem stultus tenetur ab ignorantione, omnino ignorabat Zeno an in mundo contineretur, an ipse mundum contineret: neque vtrum esset vir, an fœmina. Neque sciebat Cleanthes essetne homo an fera aliqua Typhone magis varia ac magis multiplex. Præterea aut nouerat Chrysippus hoc dogma, cum esset Stoicus, illud inquam, Stultus ignorat omnia: aut ne hoc quid sciebat falsum esse, Stultum ignorare omnia. Si autem ne hoc quid ipsum sciebat quòd omnia ignorat, quomodo de multis dogma constituit, ponens vnum esse mundum, & eum administrari prouidentia, & per totum mutabilem esse eius essentiã, & alia plurima? Licet autem si velit quispiam, contrà interrogando vt mos est, ipsis quoque Scepticis alias afferre dubitationes. Sed ostensa forma argumentandi, nõ est necesse prolixa vti oratione. Aduersus eos autem qui probabiles admittunt phantasias, breuis est oratio. Hæc enim quæ vim habent iudicandi, duorum alterum, aut ad vitam traducendam existimata sunt ab eis conducibilia, aut ad inueniendam in rebus veritatẽ. Et si primum quidem dicat, absurdum erit quod ab eis dicetur. Nul- lum enim ex his visis potest seorsum conferre ad vitam traducendam: sed vnicuique opus est etiam obseruatione, per quam alia quidem phantasia propter hoc est probabilis, alia verò discurrens & non abstracta. Statim autem labentur in veri inuentione. Neque enim probabile est solum id quod habet vim veri iudicandi. Oportet enim vt hoc inueniatur, multo prius ipsum esse discurrentem, propterea quòd nos omnino dum discurremus vnumquodque eorũ, quæ in eius modo considerantur, non venimus in suspicionem, nunquid sit aliquid prætermissum eorum quæ debent ritè examinari: vtpote quòd veritatis dicta sit cognitio, cum in mentis cogitatione euenit abstractio.

In summa autem nunquid suis propriis vincuntur argumentis. Quomodo enim dicebant comprehendentem reprehendentes phantasia, eam non esse quod habet vim iudicandæ veritatis, propterea quòd

Sapiens cum non possit inueniri, neque verum inueniri potest.

si stultus ignoret omnia, quid sequatur.

Phantasia probabilis sit ne utilis ad vitam traducendam.

Διεξωρισμένον ἢ ἀπερίωστος.

Probabilis phantasia habeatne vim iudicandæ veritatis.

quòd iuxta eam sitæ sint aliæ falsæ quæ minimè differunt: ita est satis verisimile, dum probabilem contemplamur phantasia, iuxta res quas discurremus, aliquas alias falsas esse positas: vt exempli causa, videri quidem nobis esse integros animo & corpore, non autem ita habere: aut ex symmetria quidem cum moderato spatio videri aspicere quod cadit sub phantasia, rem autem aliter se habere. Vt summatim autem dicam, si neque omnes phantasiae sunt credibiles, neque omnes incredibiles: neque aliquæ quidem credibiles, aliquæ verò incredibiles, non est phantasia vi prædita iudicandæ veritatis. Cui est con- sequens vt nihil sit quod iudicet: propterea quòd neque id à quo, neque id per quod, neque id cui congruenter fiat, firmam ac stabilem habeat cognitionem. Sed solent contra hæc obiicientes Dogmatici quærere, quemadmodum pronunciat Scepticus nihil esse quod iudicet. Aut enim hoc dicit absque iudicio, aut cum eo quod iudicat. Et si quidem absque iudicio, non erit fide dignus. Sin autem cum eo quod iudicat, in eum retorquetur. & dicens nihil esse quod iudicet, fatebitur se assumere id quod iudicat ad hoc probandum. Et rursus nobis rogantibus, Si sit quod iudicet, aut iudicatum est, aut non est iudicatum: & duorum alterum colligentibus, aut prolapsionẽ in infinitum, aut absurdè eos dicere esse quod iudicet, illi obiectioni respondentibus dicunt, non esse absurdum relinquere aliquid quod ex se iudicet. Rectum enim & se probat & alia. Et ratio seu proportio & aliorum æqualitatem ponderat & suam. Et lux non solùm alia, sed se quoque cernitur aperire. Quamobrem potest id quod iudicat, & se & alia iudicare. Atque ad primum quidem dicendum est, quòd mos est Scepticorum, ea quæ creduntur non defendere, contentos autem esse communi anticipatione seu præsumptione tanquam sufficienti probatione: ea autem quæ incredibilia videntur defendere, & ad fidem faciendam eorum quæ digna sunt vt admittantur, pares vires vnumquodque adducere. Ita ergo etiam in præsentia non perimentes id quod iudicat, contra ipsum tractamus hæc quæ dicimus, sed volentes ostendere quòd non sit omnino credibile esse id quod iudicat, cum etiam dentur argumenta in contrarium. Deinde etiam si re vera videamur perimere id quod iudicat, possumus ad hoc vti, non tanquam eo quod habet vim iudicandi, ea quæ est ad manum phantasia, per quam probabiles quæ nobis occurrunt, rationes afferentes ad hoc quòd nihil sit quod habeat vim iudicandi, exponimus quidẽ, sed hoc non facimus cum assensione: propterea quòd quæ eis opponuntur ratio-

De iudicatorio quid Empiricis obiiciant Dogmatici.

Scepticorum mos ea quæ creduntur non defendere.

An sui iudicandi aliquid habeat facultatem.

rationes æquè sint probabiles. At potest, inquit, aliquid habere vim sui iudicandi, ut est in regula & trutina. quod quidem est puerile. est enim aliquid transcendens, quod habet potestatem iudicandi vnumquodque eorum, ut sensus & intelligentia. & ideo ad ea probanda accedimus. Eius autem de quo nunc quæritur, nihil esse volunt superius quod vim habeat iudicandi. Non est ergo credibile, nec fide dignum, cum qui de ipso dicit, non possit de eo adtestari quod sit verum. Atque hæcenus quidem de eo quod iudicat. Cum autem commentarius in fatis magnam creuerit longitudinem, tentabimus alio sumpto principio, de ipso quoque vero præcisè dubitare.

De Vero. De Signo. De Incertis & non euidentiibus. De Demonstratione. Ex qua materia sit Demonstratio. Quid sit Demonstratio.

Quæ dubitando quidem dici solent apud Scepticos, ad id tollendum quod habet vim iudicandæ veritatis, persecuti sumus in perfecto à nobis commentario. Cum simul autem cum eis tradiderimus ab alto petitam ex Physicis historiam vsque ad recetiores, postremo polliciti sumus visuros nos esse de ipso vero. Implentes itaque nunc promissum, in primis consideremus. Atque si nihil quidem sit quod aperte vim habeat iudicandi, quod simul etiam necessariò incertum & non euidens sit verum, iam est omnibus perspicuum. Similiter autem licet docere & ex eo quod cadit sub mēsuram, quod si nihil euidenter dicimus quod vim habeat iudicandi, ipsa de vero dubitatio sufficiat ad sustinendam nostram assensionem. & quomodo si in natura rerum nihil sit rectum & obliquū, nec est regula quæ ea prober & examinet: & si nullum sit corpus graue & leue, simul etiam tollitur probatio trutinæ: ita si nihil sit verum, perit etiam id quod iudicat veritatem. Quod autem nihil sit verum aut falsum, quod attinet ad ea quæ dicuntur à Dogmaticis, didicerimus, si prius examinauerimus eam quæ fuit apud eos de ea re dissensionem. Ex iis enim qui verum considerarunt, alii quidem dicunt nihil esse verum, alii autem esse. Et ex iis qui dixerunt esse, alii quidem dixerunt sola esse vera ea quæ cadunt sub intelligentiam: alii autem sola sensilia: alii autem communiter sensilia & quæ cadunt sub intelligentiam. Atque Xenias Corinthius, ut superius ostendimus, dicit nihil esse verum. Fortasse autem etiam Monimus Cynicus, qui dixit omnia esse quod quidem est, opinio eorum quæ non sunt, ut quæ sunt. Plato autem

De vero Phosphorum dissensiones.

Xenias Corinthius dixit nihil esse verum. Typhona quid vocet Monimus Cynicus.

tem & Democritus ea sola existimarunt esse vera quæ cadunt sub intelligentiam. Sed Democritus quidem, propterea quod nihil subiciatur natura sensile, cum quæ omnia congregant & cogunt atomi, habeant naturam vacuum omni sensili qualitate. Plato autem, propterea quod semper quidem gignatur sensilia, nunquam autem sint, instar fluuii fluente essentia. adeò ut res eadem ne duo quidem minima tempora sustineat, neque bis indicari admittat, ut dicebat etiam Asclepiades, propter velocitatem fluxus. Aenesidemus autem & Heraclitus & Epicurus, cōmuniter delati ad ea quæ sunt sensilia, in specie dissident. Aenesidemus enim dicit esse aliquam eorum quæ apparent differentiam. & dicit ex iis quæ communiter apparent, alia quidem apparere communiter, alia verò priuatim alicui: ex quibus vera quidem esse quæ communiter apparent omnibus: falsa autem quæ non sunt huiusmodi. Vnde etiam verum dictum esse Græcè ἀληθές, quasi μὴ λῆθον, hoc est, non latens communem sententiam. Epicurus autem omnia sensilia dicebat vera & esse. Non referre enim dicāsne aliquid esse verum, an esse. Hinc etiam describens verum & falsum, Est, inquit, verum, quod ita se habet, ut se habere dicitur. Et falsum est, inquit, quod ita se habet ut dicitur se habere. & sensum apprehendentem ea quæ sub ipsum cadunt, & neque aufert aliquid neque addit, neque transfert & transponit propterea quod sit expers rationis, perpetuò esse verum, & ita rem apprehendere ut se habet eius natura. Ab omnibus autem sensilibus quæ sunt vera, differre opinabilia. & ex iis alia quidem esse vera, alia verò falsa, sicut prius ostendimus. Stoici autem dicunt quidē ex sensilibus, & ex iis quæ cadunt sub intelligentiam, aliqua esse vera. non directò autem sensilia, sed per relationem quæ fit ad ea quæ iuxta sita sunt cadentia sub intelligentiā. Verum enim est ex eorum sententia, id quod est & alicui aduersatur: & falsum, quod non est, & non aduersatur alicui. quod quidem cum sit pronuntiatum incorporeum, cadere sub intelligentiam. Atque de vero quidem prima est huiusmodi dissensio. Fuit autem etiam quoddam aliud apud eos dissidium, per quod alii quidem constituerunt verum & falsum in iis quæ significantur: alii autem in voce: alii autem in motu cogitationis. Atque primæ quidem sententiæ auctores fuerunt Stoici, qui dicebant tria esse inter se coniugata, id quod significatur, & id quod significat, & contingens. Ex quibus, id quod significatur, esse vocem: ut Dion. Quod significatur autem, esse rem ipsam quæ ab ipsa declaratur, & quam nos quidem apprehendimus,

Intelligibilia sola esse vera, dicunt Democritus & Plato. sensile nihil est natura, ut vult Democritus. sensilia semper gignuntur, ut vult Plato, nisi quæ sunt. vera esse quæ cōmuniter apparent omnibus: falsa autem contra, ut vult Aenesidemus. verum cur Græcè dicatur ἀληθές. sensilia omnia esse vera volebat Epicurus. verum & falsum quid dicat Epicurus. sensus est semper verus, ut vult Epicurus. sensilia non directò vera sed per relationē ad intelligibilia, secundum Stoicos. verum quid sit, & quid falsum secundum Stoicos. Coniugata tria, quod significatur & quod significat, & contingens. Quod significatur quod sit. Quod significatur quid sit.

A

Contingens
quid sit.
λεκτόρ

χολικῶς
ἔοικε πλά-
ζεσθαι.

Verum nō esse
quomodo pro-
betur à scepti-
cis.

Quidquid ap-
paret non est
verum.

mus, adfistit autem in nostra cogitatione: Barbari autem non intelli-
gunt, etiam si vocem audiant. Contingens autem, subiectum quod
est extrà, vt est ipse Dion. Ex his autem, duo quidem esse corporea,
nempe rem, quæ significatur, & rem quæ dicitur, quæ quidem est ve-
ra aut falsa. eaque non communiter vniuersa, sed alia quidem manca
ac mutila, alia verò per se perfecta. & eius quæ est per se perfecta id
quod vocatur pronunciatum. quod quidē describentes, dicunt: Pro-
nunciatum est quod est verum aut falsum. Epicurus autem & Strato
Phyficus duo solùm relinquentes, nempe quod significat & contin-
gens, vidētur secundam sequi sectam, & in voce verum & falsum re-
linquere. Nam postrema quidem opinio, dico autem eam quæ verū
ponit in motu cogitationis, errare videtur more scholæ. Quamobrē
huius quoque loci historia in capitibus tradita, procedamus ad singu-
lares dubitationes. Ex quibus aliæ quidem communius tractabuntur
aduersus omnes sectas expositas: priuatim autē aduersus vnamquan-
que. Ordine autem dicamus primum de communibus. Qui ergo ve-
rum esse dicit, si nuda dictione & affirmatione enunciat, audiet con-
trarium quòd nihil sit verum. Sin autem demonstrat aliquid esse ve-
rum, aut hoc demonstrat vera demonstratione, aut non vera. Sed non
vera quidem non dixerint. id est enim incredibile. Sin autem vera,
vndēnam est quòd verum sit id quod demonstrat aliquid esse verum?
Si quidem ex eo ipso, licebit etiam ex eo ipso ipsum dicere non esse
verum. Sin autē ex demonstratione, quæretur rursus, quomodo scie-
tur quòd hoc quoque sit verum. & hoc sic in infinitum. Quoniam
ergo vt discamus quòd aliquid sit verum, oportet prius sumi infinita,
fieri non potest vt firmiter & certò cognoscatur quòd aliquid sit ve-
rum. Præterea si est aliquid verum, aut est apparens, aut incertum &
non euidens, aut in aliquo quidem apparens, in aliquo verò non ap-
parens. Sed neque est apparens, vt probabimus: nec incertum & nō
euidens, vt ostendemus: nec in aliquo quidem apparēs, in aliquo ve-
rò incertum & non apparēs, vt dicemus. Non est ergo verum. Si est
enim apparens, aut quidquid apparet est verum: aut aliquid apparens
est verum. Sed quidquid quidem apparet non est verum. Neq; enim
quod in somnis, neque quod in furore incurrit, est verum: quoniam
oportebit, vt cū de iis quæ apparent magna sit concertatio, fatean-
tur simul esse quæ repugnant, & ex æquo esse vera. quod quidem est
absurdum. Non ergo quidquid apparet est verum. Sin autem sit ali-
quid quidem verum apparens, aliquid autem falsum, debemus habe-
re quod

re quod vim habeat iudicandi ad discernendum, quidnam sit verum
apparens, & quid incertum & non euidens. Hoc ergo quod vim ha-
bet iudicandi, aut apparet omnibus, aut est incertum & non euidens.
Et si est quidem apparēs, quoniam non quidquid apparet est verum,
oportebit hoc quoque quod apparet, ex alio quod apparet probari:
& illud ex differenti: & sic cadere in infinitum. Sin autē est incertum
& non euidens, non erunt ea sola quæ apparent, vera, sed etiam quæ
sunt incerta & non euidencia. Si enim quod assumitur ad fidem eius
quod apparet, incertum & non euidens sumimus, aliquid incertum
& ineuidens debet esse verum. Neque enim falso iudicatur verum.
Si quid autem incertum & non euidens est verum, nō solum id quod
apparet est verum, vt positum est ab initio. Deinde vndēnam existit
quòd hoc quoque incertum & non euidens est verum? Nam si quidē
ex eo ipso, erunt etiam res omnes incertæ & non euidentes, ex hoc
ipso veræ. Sin autem tanquam demonstrato, omnino aut ex incerto
ac non euidenti, aut ex eo quod apparet demonstrato erit verum. Et
si quidem ex eo quod est incertum & non euidens, illud rursus oport-
tebit esse iudicatum ex aliquo alio: & tertium ex quarto: & sic in in-
finitum. Sin autem ex eo quod apparet, incidemus in eum modum
quo inter se probatur alterum ab altero. vt qui id quidem quod ap-
paret probemus ex eo quod est incertum & non euidens: id autem
quod est incertū & non euidens, reciprocè confirmemus ex eo quod
apparet. Sed si neque quidquid apparet est verū, neque aliquid quod
apparet, nihil quod apparet est verum. Sed neque id quod est incer-
tum & non euidens. Rursus enim si incertum & non euidens est ve-
rum, aut quidquid est incertum & non euidens est verum, aut non
quidquid est eiusmodi. Sed neque quidquid est incertum & non eui-
dens est verum: neque aliquid incertum & non euidens, vt ostende-
mus. Nec ergo id quod est incertum & non euidens est verum. Pri-
mum quidem oporteret non disidere inter se Dogmaticos: vtpote
alios quidem esse qui vnum dicunt esse elementum, alios verò duo,
& alios quidem numerabilia, alios verò infinita & innumerabilia.
Neque inter se suas falsi accusare sententias. Et si quidquid est incer-
tum & non euidēs, est verum, vera erunt quæ inter se pugnant: vtpo-
te stellas esse pares & impares. ex æquo enim sunt incerta & nō eui-
dencia: & omnia incerta & non euidencia erunt vera. Quæ autem
inter se pugnant, non possunt esse vera. Non ergo omnia quæ sunt
incerta & non euidencia, sunt vera. Iam verò neq; vlla ex iis quæ sunt
incerta

incerta & non euidens sunt vera. Nam hoc quidē incertum & non euidens esse verum, hoc autem falsum, aut ex eo ipso dicitur, & absq; eo quod possit iudicare, aut cum eo quod possit. Et si ex eo tantum dicitur quod est in promptu, nihil poterimus dicere aduersus eū qui contrarium verum esse pronunciat. Sin autem cum eo quod vim habet iudicandi, id omnino aut est apparens, aut incertum & minimè euidens. Et si quidem est apparens, falsum erit id quod positum est ab initio, solum esse verū id quod est incertum & nō euidens. Deinde id quoque quo iudicamus id quod apparet, vnde existit quod sit verum? Si quidem ex eo ipso: etiam quod non sit verum, vt quod ex eo ipso dicatur, erit credibile. Sin autem ex eo quod apparet, illud quoque quod apparet, ex alio quod apparet sumetur. & vsque in infinitum. Sin autem ex incerto & non euidenti, constituetur modus quo alterum inter se probatur ex altero: cum neque id quod apparet possimus habere credibile, absque eo quod est incertum & non euidens: neque id quod est incertum & non euidens, firmum ac validū absque eo quod apparet. Igitur nec id quod est incertum & non euidens, potest esse verum. Restat ergo vt id quidem dicamus esse verum, quod in aliquo apparet, in aliquo autem est incertum & nō euidens. Si enim id quod apparet, quatenus apparet, ponimus esse verum, aut quatenus non omne. Et si id quidem quod est incertum & non euidens, quatenus est incertum & non euidens ponitur esse verum: aut quatenus quidquid est incertum & non euidens verum est, ponitur esse verum: aut quatenus non quidquid est incertum & non euidens. & deinde incidemus in easdem dubitationes. Vnde si neq; id quod apparet est verum, neque id quod est incertum & non euidens: neque id quod in aliquo quidem apparet, in aliquo autem est incertum & non euidens: præter hæc autem nihil est aliud, necessariò nihil est verum. Nonnulli autem inferunt etiam dubitationem ex eo quod est in genere supremum, nepe ex ente, hoc est id quod est. hoc enim est quidem genus quod omnia transcendit. ipsum autem nulli alteri submittitur. Aut ergo hoc est verum aut falsum: aut verum simul & falsum: aut neque verum neque falsum. Et si est quidē verum, erunt omnia vera, quatenus sunt eius species. Et quomodo quandoquidem genus hominum est homo, etiam qui in specie sunt, sunt homines: & quoniam est rationis particeps, singulares homines sunt rationis participes: & quoniam mortalis, similiter mortales: ita si omnium genus est verum, necesse est etiam quæcunque sunt esse vera.

Si autem

Ens genus transcendens sine verū aut falsum, aut vtrunque simul. Ens in summo genere non est verum.

Si autem sunt omnia vera, nihil erit falsum. Sin autem non sit falsum, nec erit verum, vt prius admonuimus, ostendentes vtrunque eorum intelligi ex comparatione cum altero. Et alioqui cum sint omnia vera, ponemus omnia quæ inter se pugnant, esse vera. hoc autem est absurdum. Non est ergo verum id quod est in supremo genere. Sed neque falsum propter similes dubitationes. Nam si est falsum, erunt omnia falsa quæ partem eius habent aliquam. Partem autem eius habent aliquam & corpora & incorporea. erunt ergo omnia falsa. Ei autem quod est, Omnia esse falsa, consequentes erunt quæ proportionem conueniunt dubitationes. Restat ergo vt dicamus idem esse simul verum & falsum: & neque verum neque falsum. quod quidē est peius iis quæ prius sunt demonstrata, propterea quod ei sit consequens, omnia singularia esse vera simul & falsa. quod quidem est absurdum. Non est ergo aliquid verum. Præterea verum aut est ex iis quæ sunt ex differentia & natura, aut ex iis quæ referuntur ad aliquid. Nihil est autem ex iis, vt ostendemus. Non est ergo verum. Ex differentia quidem & natura non erit verum, quando quidem quod consistit ex differentia & natura, similiter & eodem modo mouet eos qui sunt similiter affecti: vt calidum, nō si ad alium quidem referatur, est calidum, ad alium autem frigidum: sed ad omnes qui similiter affecti sunt, est calidum. Verum autē non similiter & eodem modo mouet omnes. Sed idem, vt ad hunc quidem, videtur esse, vt ad alterum autem, falsum. Non est ergo verum ex iis quæ consistunt ex differentia & natura. Si autem est ex iis quæ referuntur ad aliquid, quoniam ea quæ referuntur ad aliquid, solum intelligentia percipiuntur, non autem sunt: omnino verum solummodo versabitur in intelligentia, nō autem erit. Et alioqui si verum est ex iis quæ referuntur ad aliquid, erit idem simul verum & falsum. Nam sicut idem est dexterum & sinistrum: ad hoc quidem dexterum, ad alterū verò sinistrum: & quomodo idem dicitur sursum & deorsum: Sursum quidem, si referatur ad id quod est infra: deorsum autem, si ad id quod est supra: ita dicemus idem simul esse verum & falsum. & si ita sit, non magis erit verū quàm falsum, non autem verum. Vi autē ac potestate AEnesidemus quoq; similes ponit dubitationes. Nam si est aliquid verum, aut est sensibile, aut cadit sub intelligentiam: aut & cadit sub intelligentiam, & est sensibile: aut neque est sensibile, neque cadit sub intelligentiam: neque vtrunque simul, vt ostendemus. Non est ergo aliquid verum. Atque quod nō sit quidem sensibile, sic considerabimus: Ex sensibilibus

Ens in supremo genere non est falsum.

Ex differentia esse, & natura esse. Verum neque est ex iis quæ sunt natura, neque ex iis quæ sunt relata.

Relata ad aliquid percipiuntur intelligentia, non sunt autem.

Aenesidemus quomodo probet non esse verum.

*Genera quæ
nam sint.
Species quæ
nam sint.*

alia quidem sunt genera, alia verò species. Et genera quidem sunt
communitates quæ permeant in singularibus: vt homo qui peruasit
per singulos homines: & equus qui per singulos equos. Species au-
tē, quæ sunt in vnoquoque proprietates: vt Dionis, Theonis, aliorū.
Si ergo verum est sensibile, id est omnino aut multorum cōmune sen-
sibile, aut sitū in vnius cuiusque proprietate. Sed nec est cōmune, nec sit-
um in proprietate. Non est ergo verum sensibile. Præterea quomodo
aspectabile quidem visu potest comprehendere, audibile autem est no-
tum auditu, odorabile autem odoratu: ita etiam sensibile sensu com-
muniter cognoscitur. Non cognoscitur autem communiter sensu.
est enim sensus expers rationis: & verum absque ratione minimè co-
gnoscitur. Non est ergo verum sensibile. Sed neque cadit sub intelli-
gentiam. alioqui nihil erit verum ex sensilibus. quod rursus est absur-
dum. Aut enim ab omnibus communiter percipi poterit intelligen-
tia, aut priuatim ab aliquibus. Sed nec fieri potest vt verum ab om-
nibus communiter percipiatur intelligentia, neque priuatim ab ali-
quibus. Nam nec ab omnibus potest communiter intelligi: & vt pri-
uatim intelligatur ab aliquo aut aliquibus, est incredibile, & repu-
gnat. Nec ergo sub intelligentiā cadit verū. Sed vt nec sit simul sen-
sibile & quod cadit sub intelligentiam. Aut enim quidquid est sensibile,
& quidquid cadit sub intelligentiam, est verum: aut aliquid sensibile,
aut aliquid quod cadit sub intelligentiam. Sed dicere quidem quid-
quid est sensibile, & quidquid cadit sub intelligentiam, esse verum, est
ex iis quæ nullo modo possunt fieri. Nam & sensilia pugnant cum
sensilibus: & quæ cadunt sub intelligentiam, cum iis quæ cadunt sub
intelligentiam. & vicissim sensilia cum iis quæ cadunt sub intelligen-
tiam. & oportebit si omnia sint vera, idem esse & non esse, & esse ve-
rum & falsum: & censere aliquid sensibile esse verum, & aliquid quod
cadit sub intelligentiam, verum esse, est rursus ex iis in quibus non fa-
cilis datur exitus. Nam hoc quæritur: & alioqui est consequens aut
omnia dicere vera, aut omnia falsa dicere sensilia. Sunt enim ex æquo
sensilia: & non alterum quidem magis, alterum verò minus. Nō om-
nia autem sensilia dicuntur vera, neque omnia falsa. Non est ergo ali-
quid verum? Est sanè, inquiunt, sed non quatenus apparet veritas: sed
ex alia causa sumitur. Quænam ergo sit hæc causa, in medium profe-
rant Dogmatici: vt aut nos attrahat ad assensionem, aut vt fugiamus
efficiat. Deinde hanc ipsam causam quomodo accipiunt: aut vt eis ap-
parentem, aut vt non apparentem? Si quidem vt apparentem, falsum
dicunt,

*verum nō est
intelligibile.*

*verum nō est
simul sensibile et
intelligibile.*

*verumne su-
matur ex alia
causa, quæ
quatenus ap-
paret veritas.*

dicunt, dicentes veritatem non esse quatenus apparet. Sin autem vt
non apparentem, quomodo dicunt esse id quod non eis apparet, ex
se, an per aliud? Et vt ex se quidem, fieri non potest. Nihil enim quod
non apparet, ex se sumi potest. Sin autem per aliud, illud rursus vtrum
apparet, aut non apparet. & sic quæstione abeunte in infinitum, verū
non potest inueniri. Quid est ergo quod nos persuadet? Probabile
dicendum est verum, cuiusmodicunque sit eius essentia, seu sensilis,
seu quæ cadit sub intelligentiam, siue vtrunque simul, nempe & sen-
sibilis simul & quæ cadit sub intelligentiam. Sed est hoc quoque ex du-
biis. Si enim probabile est verum, quoniam non idem omnino per-
suadet: neque perpetuò eis dabimus idem esse & non esse, & idem
verum esse simul & falsum. Nam quatenus quidem persuadet aliqui-
bus, est verum, & est. Quatenus autem aliis nō persuadet, est falsum,
& minimè potest esse. Fieri autem non potest vt idem sit & non sit,
& verum sit & falsum. Igitur neque probabile est verum. Nisi dica-
mus esse verum id quod multis persuadet. Mel certè quod multis sa-
nis persuadet quod sit dulce, & vni nō persuadet qui morbo laborat
regio, verè dicimus dulce. quod quidem est nugatorium. Quando
enim de veritate disceptamus, tunc non est aspiciendum ad multitu-
dinem eorum qui consentiunt, sed ad affectiones. Vna autē affectio-
ne vitur ægrotus, & vna constitutione omnes qui sunt sani. Non est
ergo magis huic sensui quàm illi credendum. Nam si contrà ponatur
multos frebricitantes amarore affici à melle, vnum autem sanum dul-
cedine affici, omnino sequetur vt mel dicamus amarum. quod quidē
est absurdum. Sicut ergo hic prætermisso iudicio multitudinis, nihilo-
minus mel dulce dicimus: ita etiam quando multi afficiuntur dulce-
dine, vnus autem amarore, mittentes propter eorum qui sic afficiun-
tur dulcedinem mel appellare dulce, verum sic examinemus. Atque
vniuersè quidem de vero tot sunt dubitationes, consequenter autem
veniamus etiam ad singulares. Atque eis quidem omnia qui dicunt
falsa, ostendimus id in eos retorqueri. Nam si omnia sunt falsa, erit
etiam falsum illud, Omnia sunt falsa, cum sit ex omnibus. Cum sit au-
tem falsum, Omnia sunt falsa, id quod ei aduersatur erit verum, Non
omnia sunt falsa. Democritus autem & Plato abolentes quidē sen-
sus, perimentes autem sensilia, & ea sola sequentes quæ percipiuntur
intelligentia, res confundunt: nec solum eorum quæ sunt labefactant
veritatem, sed etiam sua cogitata. Omnis enim intelligentia oritur à
sensu, aut non sine sensu: & aut ex incurfione, aut nō sine incurfione.

*Probabile di-
cendum ne sit
esse verum.*

*Probabile ne
sit verū quod
multis persua-
det.*

*Affectiones,
non multitudo
consentiētium
spectāda est in
disceptatione
veritatis.*

*In falsa dicē-
tes, quod di-
cūt, in eos re-
torquuntur.*

*Sensus tollen-
tes & sensilia
perimentes res
confundunt.*

*Intelligentia
omnis oritur à
sensu, aut non
sine sensu, &
aut ex incur-
fione, aut non
sine incurfione.*

Vnde sine incurfione.

Vnde etiam falsa quæ dicuntur visa, ut quæ sunt in somnis & in furore, inuenimus pendere ex iis quæ per sensum nobis cognita sunt ex incurfione. Etenim qui in furore sanguinolētas sibi effingit furias & puellas serpentinas, ex iis quæ ipsi apparuerunt, compositam formā mente agitat: ita etiam qui in somnis hominem somniat volucrem, non absque eo quòd aliquid viderit volucre, hominem quoque somniat volucrem. Et ut in summa dicam, nihil poterit cogitando inueniri, quòd non habeat aliquid sibi cognitum ex incurfione. Id enim aut sumetur ex similitudine eorū quæ apparuerunt in incurfione, aut ex incremento, aut ex decremento, aut ex compositione. Atque ex similitudine quidem, ut quando viso simulachro Socratis, cogitamus non visum Socratem: ut quando ex communi homine non communem hominē cogitamus, ut hominem mente agitantes, qui non erat similis viro,

Quod ex incurfione cognoscitur, vnde sumatur.

Homerus.

„ Cui cibus est panis, verum, in quo est plurima sylua,
„ Excelsi monti. 15

Ex decremento autem, quando rursus communis hominis cōtracta magnitudine, Pygmæum apprehenderimus mentis agitatione. Ex compositione autem, quando ex homine & equo cogitamus Hippocentaurum, qui nondum nobis incurrit. Ante omnem ergo cogitationem prius fuisse oportet eam quæ est ex sensu incurfionem. Et ideo si tollantur sensilia, necessariò simul tollitur omnis intelligentia.

Intelligibilia sola esse qui dicit, hoc non potest probare.

Et qui dicit omnia quæ apparent esse falsa, & ea esse sola quæ cadunt sub intelligentiam, hoc est verè, aut hoc dicit sola vtēs affirmatione, aut etiam demonstrans. Sed qui sola quidem dicit affirmatione, affirmatione reprimetur. Aut enim aliquo quod apparet illud docebit, nempe ea sola esse quæ cadunt sub intelligentiam: aut eo quod est incertum & non euidens. Sed neque eo quod apparet hoc docebit. nō est enim. Neque eo quod est incertum & non euidens. Ex eo enim quod apparet, debet prius fides fieri eius quod est incertum & non euidens. Non est ergo verum ac rectum quod statuit Democritus &

sensilia omnia esse vera, & phantasia veram, & sensus veros dicebat Epicurus.

Plato. Epicurus autem dicebat quidem omnia sensilia esse vera: & omnem phantasia esse ex eo quod est, & talem quale est id quod mouet sensum: errare autem eos qui dicunt aliqua quidē ex visis esse vera, aliqua verò falsa, propterea quòd non possint separare opinionem ab euidencia. In Oreste quidem certè cum sibi videretur videre Furias, erat quidem verus sensus. consistebāt enim simulachra: mens autem existimans veras esse & solidas Furias, opinabatur falsum. Et alioqui,

alioqui, inquiebat, ii quos prius diximus, introducentes visorum differentiam, non poterunt probare aliqua quidem ex iis esse vera, aliqua verò falsa. Neque enim eo quod apparet id docebunt. quærentur enim ea quæ apparent. Neque eo quod est incertum & non euidens. Nam per id quod apparet, debent demonstrari ea quæ sunt incerta & non euidencia. Hæc autem dicens Epicurus, inuitus in similem incidit dubitationem. Nam si fatetur ex visis alia quidē oriri ex solidis corporibus, alia autem ex simulachris: & concedit illud quidem esse euidencia, hoc verò opinionem, quæro quemadmodum iudicet visa quæ oriuntur ex solidis corporibus, & quæ incuruntur ex simulachro? Neque enim euidencia. quæritur enim: neque opinione. debet enim eorum fieri fides per euidencia. Et alioqui absurdè & ineptè facit, qui ex iis quæ magis quærentur, conatur ostendere ea quæ minus quærentur. Nobis enim considerantibus de fide eorum quæ apparent, ipse prodigiosam & fabulosam de simulachris introducit opinionem. Sed neque Stoicis rectè succedunt quæ ab eis dicuntur. Nam volunt quidem sensilium & eorum quæ cadunt sub intelligentiam, esse differentiam, ex qua alia quidem sunt vera, alia verò falsa. Non possunt autem hoc colligere. Nam confessi sunt quædam visa esse inania: cuiusmodi Oresti incurerunt ex Furis. & alia quæ perperam imprimunt, ut quæ existant quidem ex subiectis, eis autem non congruant: cuiusmodi erant quæ in furore Herculi à suis filiis, tāquam à filiis Eurysthei incurerūt. erant enim ex subiectis filiis, sed non congruebant ipsis subiectis. Non enim eos tanquā suos aspiciebat liberos, sed dicit,

Epicuri de sensibus & visis confutatur opinio.

Stoicorum de veritate sensilium & intelligibilium reprobat sententia.

„ Hic vnus est qui mortuus pullus, mihi
„ Cecidit paternas inimicitias luens.

Hæc cum ita sint, visa non possunt discerni. nec possunt dicere Stoici, quænam sint re vera comprehendencia & orta ex subiectis, & ipsis subiectis congruentia, & quæ non sunt eiusmodi, sicut pluribus antea ostendimus. Cuiusmodi est autem quod de hac dicitur secta, tale est etiam quod dicitur de reliqua. in qua alii quidem ponunt verum & falsum in eo quod significatur, nempe in incorporeo quod dicitur: alii autem in voce: alii autē in motu cogitationis. Iam enim, ut à prima incipiamus, censebant Stoici communiter verum esse & falsum in eo quod dicitur. Quod dicitur autem esse, dicunt, quod ex rationis participe consistit phantasia. Rationis autem participem dicunt esse phantasia, per quā quod phantasia est apprehensum, sermone licet

λεκτόν

Id quod dicitur, quod λεκτόν vocant, quale dicant esse stoici.

Forū quæ dicuntur, alia defecta, alia perfecta.

Perfecta quæ dicuntur quoduplicita sunt.

ostendere. Ex iis autem quæ dicuntur, alia quidem vocant deficientia, alia autem per se perfecta. Ex quibus quæ sunt quidem deficientia, nunc prætermittantur. Ex iis autem quæ sunt per se perfecta, dicuntur esse plura. Quædam enim vocant imperatiuas, quæ imperantes dicimus: vt, Huc agè nymp̄ha veni. & enunciatiua, quæ dicimus enuntiantes: vt, Dion ambulat. & interrogationes, quas dicimus interrogantes: vt, Vbi habitat Dion? Nominantur autem apud eos quædam imprecatiua seu execratiua: vt,

„ *Sicut humi vinum hoc, cerebrum sic defluat illi.*

Et optatiua, quæ dicimus optantes: vt,

„ *Iuppiter inclite qui regnas ô Maxime in Ida,*

„ *Da, Ajax, victoris claro vt potiatur honore.*

Pronunciata quæ sunt.

Appellant etiam quædam ex iis quæ sunt per se perfecta, pronunciata, quæ dicentes vel verum dicimus vel falsum. Sunt etiam quædam quæ sunt plus quàm pronunciata: vt hoc,

„ *Quàm Priamidis bubulcus est assimilis!*

plus est quàm pronunciatum, & non pronunciatū. Sed cùm in iis quæ dicuntur, sit satis magna differentia, vt sit aliquid, inquit, verum aut

Vt verum sit aut falsum pronunciatiū quid requiratur.

falsum, oportet ante omnia esse ipsum quod dicitur: deinde etiam per se perfectum, & non communiter qualecunque, sed pronunciatum. Nam hoc solum, sicut prius dixi, dicentes, aut verum dicimus aut falsum. Dicunt itaque Sceptici, esse aliquid quod dicitur incorporeum, quod est separatum à voce significante: vt à voce Dion, & à

Incorporeum esse aliquid quod dicitur, separatiū à voce minime potest probari.

voce eius quod contingit, vtpote ipsius Dionis, vndenam possumus ostendere? Aut enim ex eo ipso dicet hoc esse Stoici, aut per demonstrationem id esse probabunt. Et si quidem ex eo ipso dicant esse incorporeum hoc quod dicitur, nobis quoque licebit ex eo ipso dicere quòd non sit. Quomodo enim illi sunt fide digni absque demonstratione, ita etiam qui contra dubitant, erunt fide digni, si per solam ac nudam proferant dictionem & affirmationem. Aut si eis non creditur, similiter nec fide digni erunt Stoici. Si autem hoc probabunt per demonstrationē, eis sequetur peius dubium. Demōstratio enim est oratio. Oratio autem constat ex iis quæ dicuntur. Iis ergo quæ dicuntur, ostendent Stoici aliquid esse quod dicitur. quod quidem minime est consentaneum: quandoquidē qui non dat esse aliquid quòd dicatur, neque dabit multa esse quæ dicantur. Et cùm quærat an sint quæ dicuntur in demonstratione, si in promptu quidem sumamus ea esse, in promptu quoque sument ii qui dubitant, ea non esse, cùm in

vtrun-

vtrunque hoc ipsum cadat, vt sit vel credendum vel non credendum. Sin autem ex demonstratione, cadent in infinitum. ab eis enim postulabitur demonstratio eorum quæ dicuntur, quæ continetur in secunda demōstratione. Et cùm tertiam attulerint eorum quæ sunt in tertia, postulabitur etiam quarta eorum quæ sunt in quarta. Quo fit vt careat principio demonstratio quòd sit id quod dicitur. Possunt alia quoque plura dici in locum, quæ persequemur opportunius quādo tractabimus de demonstratione. Nunc autem illud est dicendum, quòd pronunciatum per se perfectum volunt esse compositum: vt illud, Dies est, componitur ex Dies, & Est. Nihil autem incorporeum potest componi, nec diuidi. hæc enim sunt propria corporum. Nulla est ergo res per se perfecta, nec vllum pronunciatum. Et omne quod dicitur, debet dici. nam ex eo hanc nactum est appellationem. Nihil autem quod dicitur, dicitur, vt probant ii qui dubitant. Non est ergo aliquid quod dicitur. Cui est consequens, vt nullum sit pronunciatiū verum aut falsum. Dicere enim, vt ipsi dicunt Stoici, est proferre vocem significatiuam rei quæ dicitur: vt huius versus,

Pronunciatum nullum esse per se perfectum.

Pronunciatiū nullum verum aut falsum.

Dicere quid sit.

Vox quæ significet proferri non potest.

Cuius partes simul non sunt, illud non est.

Pronunciatiū compositū nullum est.

Iram Peliadæ dic ô Dea carmine Achillis.
Sed fieri non potest vt proferatur vox quæ id significet, propterea quòd cuius non sunt simul partes, neque illud ipsum est. Quòd autē non possint simul esse eius partes, ex eo ipso ostēditur. Quādo enim primum proferimus hemistichium, nondum est secundum. & quando proferimus secundum, nō est primum. Quo fit vt totum quidem versus non proferamus. Sed nec hemistichium. Quando enim versus dicimus primam partem hemistichij, tunc nondum proferimus secundam eius partem: & quando secundā proferimus, non amplius primam dicimus. Quamobrem nec est hemistichium. & si consideremus, ne est quidem vlla dictio: vt Ira. Quando enim dicimus syllabam I, nondum proferimus Ram. Et quando proferimus Ram, non est amplius I. Si ergo fieri non potest vt sit aliquid cuius partes simul esse non possunt: ostensum est autem vel in vna dictione partes non posse simul esse, dicendum est nullam esse dictionem. propterea nec vllum pronunciatum quod dicunt esse compositum: vt illud, Est Socrates. Quando enim dicitur Socrates, nondum est illud Est: & quando dicitur illud Est, Socrates non dicitur. Nunquam ergo est totum pronunciatum, neque partes totius. eius autem partes nō sunt pronunciata. Non est ergo vllum pronunciatum. Quamquam quid de toto loquimur pronunciato, nempe Socrates est, cùm nec ipsum

B 2

quidem

quidem in recto casu Socrates possit esse intelligi propter eandem causam, propterea quod non sint simul partes ipsum constituentes. Et si detur pronunciatum esse aliquod verum, & aliquod falsum, non concedent Sceptici illis aduersus quos differunt, id esse, propterea quod non facile tradi possit. Dicunt enim verum quidem esse pronunciatum, quod est & aduersatur alicui. Rogati autem quid sit id quod est, dicunt esse id quod mouet comprehendentem phantasia.

Pronunciatiū esse verum, nō potest probari. Deinde de comprehendente examinati phantasia, rursus recurrunt ad id quod est, quod est æquè ignotum, dicentes: Comprehēdens phantasia, est quæ est ex eo quod est congruenter ei quod est. Quod quidē perinde est ac si doceas, id quod ignoratur per id quod ignoratur: & incidas in modum docendi alterum per alterum inter se. Nam ut discamus id quod est, amandant nos ad comprehendentem phantasia, dicentes, id quod est esse id quod mouet comprehendentem phantasia. Ut autem comprehendentem cognoscamus phantasia, nos remittunt ad id quod est. Neque ergo illud, neque hanc cognoscētes, nec quod ab eis docetur verum aut falsum intelligemus pronunciatum. Quod si quis etiā recedat ab hac dubitatione, alia maior præter ipsam emerget iis qui Stoicum admittunt artificium. Quomodo enim si velimus discere quid sit Homo, prius nosse debemus quid sit Animal, & quid sit Rationis particeps, & quid Mortale: (ex his enim constat notio hominis) & quomodo si velimus nosse quid sit Canis, oportebit prius anticipare quid sit Animal, & quid sit Latrans (ex his enim intelligitur Canis:) ita si ex sentētia Stoicorum verum est quod est & alicui aduersatur: & falsum, quod non est quidem, aduersatur autem alicui: necessariò debemus nosse ad horum intelligentiam, quid sit id quod aduersatur. Nequaquā autem possunt Stoici nobis ostendere id quod aduersatur. Nec ergo verum nec falsum erunt nota. Dicunt enim, Aduersantia sunt, quorum alterum plus habet quàm alterum negatione: vt, Dies est, Non est dies. Nā pronunciatum, Dies non est, negatione plus habet quàm pronunciatum, Dies est, negatione, inquam, Non. & ideo hoc illi aduersatur. Sed si hoc est aduersum, hæc quoque aduersabuntur, Dies est, & Non est lux. Hoc enim, Non est lux, negatione plus habet quàm pronunciatum Dies est. Ex eorum autem sententia hæc minimè aduersantur. Non sunt ergo aduersantia, eo quod alterū negatione plus habeat quàm alterum. Sanè, inquit, sed cum eo sunt aduersantia, quod negatio alteri præponatur. tunc enim dominatur toti pronunciatum. In illo autem

Aduersantia seu opposita quænam vocent Stoici.

autem, Dies est, & Non est lux, cum sit pars totius, non dominatur toti pronunciatum, ad efficiendum totum enunciatiuum. Oporteret ergo, dicemus, addi notioni aduersantium, quod tunc sunt aduersantia, quando non nudè alterum plus habet quàm alterum negatione, sed quando negatio præponitur pronunciatum. Assumet autē etiam alius quispiam eam orationē qua vsus est Plato in libro De anima, & docebit quod fieri non potest vt participatione negationis plus habeat pronunciatum, quàm id quod non habet negationem. Nam sicut participatione calidi nihil fit frigidum: sic participatione parui non fit magnum, sed paruum. & sicut participatione maioris fit aliquid magnum: ita etiam parui participatione erit aliquid paruum. Et ideo nouenarium ex adsumptione vnitatis non fieri maiorem. Vnum enim minus est nouē. Eo ergo assumpto, nouenarius non fiet numero amplior quàm nouem, sed potius minor. Si enim adsumptione vnitatis, non fiet nouenarius maior nouenario, sed potius minor: Quoniā ergo negatio Non, est quid minus pronunciatum, non faciet maius pronunciatum, propterea quod vt alicuius magnitudinis participatione fit aliquid maius: ita etiam minoris participatione fit aliquid minus. Atque Platonis quidē oratio sic ab aliquibus traducetur ad locum.

Nos autem iis quæ prius dicta sunt, adiungentes, illud quoque dicemus. Si verum est pronunciatum, id est omnino aut simplex pronunciatum, aut non simplex. Pronunciatorum enim primam & maximè propriam differentiam efferunt Dialectici, per quam alia quidem ex iis sunt simplicia, alia autem non simplicia. Et simplicia quidem, quæ neque constant ex vno pronunciatum bis sumpto, neque ex differentiibus pronunciatis per aliquam aut aliquas coniunctiones: vt Dies est, aut nox est: Socrates disputat. & quidquid est huic simile. Quoniam enim stamen simplex dicimus, etiam si constet ex pilis, quoniam non est contextum ex staminibus quæ sunt eiusdem generis: ita simplicia dicuntur pronunciata, quoniam non constant ex pronunciatis, sed ex aliquibus aliis: vt Dies est, est simplex, quoniam nec est ex eadem bis sumpta propositione, neque constat ex diuersis, conflata est autē ex aliquibus aliis, vtpote Dies, & Est. Sed neque in eo est coniunctio. Non sunt autem simplicia quæ sunt veluti duplicia, & quæ constant ex pronunciatum bis sumpto, aut ex differentiibus pronunciatis, per coniunctionem aut coniunctiones: vt, Si dies est, lux est: Si nox est, sunt tenebræ. & si dies est, & lux est, aut est dies, aut nox est. Ex simplicibus autem aliqua quidem sunt definita, aliqua verò indefinita, aliqua

Negationis participatione non plus habet pronunciatum, quàm quod non habet negationem. Parui participatione non fit aliquid magnum.

Pronunciatiū simplex quidam sit.

λίμματα.

Pronunciata duplicia.

Pronunciata simplicia definita quænam sint. aliqua verò media. Definita quidem quæ indicando efferuntur: vt Iste ambulat, Iste sedet: ostendo enim aliquem ex singularibus hominibus. Indefinita sunt ex eorum sententia, in quibus dominatur aliquid indefinitum & non terminatum: vt Sedet quispiam. Media autem sunt quæ sic se habent, Homo sedet: aut Homo ambulat. Atq; illud quidem, Ambulat quispiam, est indefinitum. Non enim definit ac terminat aliquem ex singularibus hominibus qui ambulant. communiter enim potest in se efferri. Iste autem sedet, est definitum ac terminatum, quoniam definit certam personam quæ indicatur. Hoc autem, Socrates sedet, est medium: quoniam nec est indefinitum: definit enim ac terminat speciem. Nec finitum ac terminatum. non effertur enim cum ostensione, sed videtur esse medium inter vtrunque, nempe inter indefinitum & finitum. Dicunt autem indefinitum esse verum: nempe illud, Ambulat aliquis, aut aliquis sedet, quando definitum ac terminatum inuenitur verum, nempe Iste sedet, aut iste ambulat. Nam si nullus sedeat ex singularibus, non potest indefinitum illud esse verum, Sedet aliquis. Atque hæc quidem sunt quæ in summa dicuntur à Dialecticis de simplicibus pronunciatis. Qui mouent autem dubitationes, quærunt primùm an possit definitum esse verum. Nam si hoc fuerit sublatum, nec indefinitum potest esse verum. Si tollatur autem etiam indefinitum, nec id quidem consistet quod est inter ea intermedium. Sunt autem hæc veluti elementa simplicium pronuntiatorum. Si ea autem aboleantur, interibunt etiam simplicia pronunciata, nec licebit dicere esse verum in simplicibus. Iam verò definitum hoc pronuntiatum, nempe Iste sedet, aut iste ambulat, tunc dicunt esse verum, quando id quod est prædicatum, acciderit ei in quod cadit ostensio: vt Sedere, & Ambulare. Sed & cum dicitur, Iste ambulat, osteso aliquo ex singularibus hominibus, aut est Socrates, exempli causa, qui cadit sub indicationem, aut aliqua pars Socratis. Sed neque est Socrates qui cadit sub indicationem, neque aliqua pars Socratis, vt ostendemus. Non potest ergo esse verum definitum illud pronuntiatum. Et sub indicationem quidem non cadit Socrates, quoniam cum is constet ex anima & corpore, neque anima indicatur nec corpus. Neque totum cadit sub indicationem. Sed nec sub indicationem cadunt partes Socratis. Si enim ei quod est cadere sub indicationem, dicunt accidere prædicatum, ambulare aut sedere: nunquam autem parti quæ ostenditur, cum sit minima, accidit prædicatum, vtpote ambulare aut sedere, necessariò nec pars cadet sub indicationem.

Socrates ostendi non potest, nec eius partes.

tionem. Sed si neque hoc neque Socrates, præter hæc autem nihil est, perit definitum pronuntiatum quod effertur per ostensionem: & simul etiam fit propemodum indefinitum. Si enim contingit id quod ostenditur esse partis Socratis: contingit autem ne hoc quidem esse sed aliud, necessariò totum fit indefinitum. Si non sit ergo definitum pronuntiatum, neque erit indefinitum. Propterea autem nec consistet medium. Præterea autem quando dixerint quidem hoc, Dies est, pronuntiatum quidem in præsentia esse verum: in illo autem, Nox est, falsum: & illud quidem, Non est dies, falsum: hoc verò, Non est nox, verum, aduertes quemadmodum cum vna sit & eadem enuntiatio, si ad vera quidem accesserit, ea falsa efficit: si autem ad falsa vera, est enim hoc simile Sileno, de quo loquitur ænigma AESOPICUM, qui cum videret eundem hominem hyemis tempore & flare ne algerent manus, & eodem ore flare ne vreretur, dixit se non toleratum vt cum ea viuat bestia, à qua procedunt quæ sunt maximè contraria. Sic enim eadem quoque enuntiatio, ea quidem quæ sunt faciens non esse, & quæ non sunt, esse, est prodigiosa naturæ particeps. Aut enim est: aut est simul & non est. Et si est quidem, quomodo si ad id quod est, accesserit, totum non esse efficit, & non esse potius? Nam si id quod est, ad id quod est accesserit, magis confirmat essentiam. Si autem non est, quanam ratione si ad id quod non est accesserit, ipsum esse efficit, non autem potius non esse? Nam si ei quod non est, id quod non est fuerit additum, non efficit essentiam, sed non essentiam. aut quomodo si sit eiusmodi vt non sit, transfert id quod est ad hoc vt non sit: non autem in aliquo quidem esse facit, in aliquo autem non esse? Quomodo enim album & nigrum simul posita, non faciunt album aut nigrum, sed in aliquo quidem album, in aliquo verò nigrum: ita etiam quod non est, si cum eo quod est conuenerit, efficiet vt totum in aliquo quidem sit, in aliquo verò non sit. Et alioquin id quod aliquid non esse efficit, aliquid efficit. Id autem quod efficit, est. Enuntiatio ergo quæ non est, nec efficit esse aliquid. Restat ergo vt dicatur, eam nec esse, neque non esse. Sed si est eiusmodi, quomodo rursus cum neque sit, neque non sit, si ad id quidem quod est accesserit, efficit non essentiam: si autem ad id quod non est, efficiet essentiam. Eodem modo etiam poterit dubitari, et si dicant in aliquo quidem esse enuntiationem, in aliquo autem non esse. Nunc autem aliquantulum tractata lege simplicium pronuntiatorum, quæ est apud Dialecticos, transeamus etiam ad legem non simplicium. Et non simplicia quidem sunt

Eadem propositio ad vera accedens, ea efficit falsa: ad falsa autem, vera.
silenus AESOPICUS.

*Pronunciata
non simplicia.*

funt pronunciata, de quibus prius diximus, quæ constant ex diuersificato, vt ita dicam, pronunciato, aut ex differentibus pronunciatis, & in quibus coniunctio aut coniunctiones dominatum obtinent. Ex iis autem sumatur in præsentia quod vocatur connexum. Hoc ergo constat quidem ex diuersificato pronunciato, aut ex differentibus 5 pronunciatis per coniunctionem Si, aut Siquidem: vt ex diuersificato quidem pronunciato & coniunctione Si, constat hoc connexum, Si dies est, dies est. Ex differentibus autem pronunciatis, & per coniunctionem Siquidem, quod sic habet, Siquidem dies est, lux est. Ex iis autem pronunciatis quæ sunt in connexo, id quod est collocatū post 10

*Antecedens
quidnam sit.
Consequens
quidnam sit.*

coniunctionem Si, aut coniunctionem Siquidem, vocatur Antecedens & Primum: reliquum autem, Desinens seu Consequens, & Secundum, etiam si conuerso ordine efferatur totum pronūciatum: vt-pote sic, Lux est, siquidem dies est. etenim in eo desinens seu consequens quidē appellatur illud, Lux, etiam si primò pronuncietur. Antecedens autē hoc, Dies est, etiam si secundo loco dicatur, propterea quòd sit collocatum post coniunctionem Siquidem. Atque connexi quidem, vt paucis dicam, est huiusmodi constitutio. Videtur autem profiteri eiusmodi pronūciatum, id quod est in ipso secundum ac consequens, sequi id quod est in ipso primum seu antecedens, & ita 20 antecedentis futurum consequens. Vnde si ea quidem seruetur professio, & consequēs sequatur antecedens, fit verum etiā connexum:

*Connexumne
aliquid sit verum.*

si autem non seruetur, falsum. Quamobrem ab eo rursus incipiētes, consideremus an possit inueniri aliquod verum connexum, & seruās dictam professionem. Nam communiter quidē dicunt omnes Dialectici, rectum esse connexum, quando id quod in eo est consequēs, sequitur id quod est in eo antecedens. Quando autem & quemadmodum sequatur, inter se dissident, & inter se pugnant ea quibus statuunt iudicari consequentiam: vt, Dicebat quidem Philo verum esse connexum, quando non incipit à vero & desinit in falsum. Quo fit vt 30 ex eius sententia tribus quidem modis sit verum connexum: vno autem modo falsum. Etenim quando à vero incipiens desinit in verū, verum est: vt illud, Si dies est, lux est. & quando à falso incipiens in falsum desinit, rursus verum: vt illud, Si terra volat, alas habet terra. Similiter autem & quod incipit à falso, desinit autem in verum, est 35 verum: vt illud, Si terra volat, est terra. Solūmodo autem est falsum, quando incipiēs à vero, desinit in falsum: cuiusmodi est illud, Si dies est, nox est. Nam si dies sit, illud quidem, Dies est, verum est. quod quidem

*Connexum
quando sit falsum,
ex Philonis
sententia.*

quidem est antecedens. hoc autem, Nox est, est falsum. quod quidē erat desinens seu consequens. Diodorus autem dicit verum esse connexum, quod neque contingit, cū à vero incipiat, desinere in falsum. quod quidem pugnat cum positione Philonis. Nam huiusmodi 5 connexum, Si dies est, ego differo, si dies sit in præsentia & ego differo, ex Philonis quidem sententia est verum, quando quidem incipiēs à vero illo, Dies est, verum dicit illud, Ego differo: ex Diodori autē sententia falsum. contingit enim cū à vero aliquando inceperit, nempe Dies est, desinere in falsum, nēpe hoc, Ego differo, cū ego 10 siluerim. & cōtingit à vero incipiens desinere in falsum, nempe Ego differo. Nam priusquam cœpero differere, incepit quidem à vero, nempe Dies est, in falsum autem desit, nempe Ego differo. Rursus quod ita se habet, Si nox est, ego differo, si sit quidem dies, & ego si leam, ex sententia quidem Philonis similiter est verum. à falso enim 15 incipit. contingit enim ipsum cū à vero inceperit, desinere in verum, cū nox accesserit: & rursus si ego nō differam, sed si leam. Sed illud quoque, Si nox est, cū sit dies, ex sententia quidem Philonis propterea est verum, quòd à falso incipiens, nempe Nox est, in verū desinit, nempe Dies est. Ex Philonis autē sententia propterea est falsum, quòd contingit cū nox aduenerit, ipsum à vero incipiens, nēpe Nox est, desinere in falsum, nēpe Dies est. Cū ergo sit huiusmodi, vt exempli causa in parte diximus, repugnantia in iis quibus iudicatur connexum pronūciatum, an nō dubia est & inexplicabilis re- 20 cti connexi discretio? Nam vt hoc discamus, oportet ante omnia di- 25 iudicari Dialecticorū dissidiū de eius rectitudine. Quatenus autem non potest diiudicari, necesse est de eo quoque suam sustinere assensionem, & meritò. Aut enim attēdemus omnia quibus iudicant Dialectici, aut aliquod eorum. Sed fieri quidem non potest, vt omnia attendamus. pugnant enim, vt ostendi in duobus quæ prius dicta sunt. 30 Quæ autem pugnant, non possunt ex æquo esse credibilia. Si autem aliqua eorum, aut ex se & sine iudicio attendemus aliquod, aut cum ratione quæ ostendit quòd rectum sit id quod iudicat. Et si quidem sine iudicio & ex eo ipso assentiamur alicui quod iudicat, cur magis huic quàm illi assentiamur? quod quidē est nulli assentire propterea 35 quòd inter se pugnent. Si autem cum ratione, quæ ostēdit quòd rectū sit id quod à nobis assumitur quo id iudicatur connexum, aut huiusmodi ratio est, vt nec colligat nec concludat, aut eiusmodi vt colligat ac concludat. Sed si non colligit quidem & concludit, est praua

*Connexum
quando sit verum,
secūdum
Diodorum.*

*Dialecticorū
dissidiū de
rectitudine
connexi.*

& non fide digna in eo diiudicando quo iudicatur connexum. Sinau-
rem est eiusmodi vt colligat, propterea colligit & concludit, quod
eius propositiones sequatur illatio, vt ea probetur per aliquam con-
sequentiam. Quæ autem ab initio quærebatur consequentiam, oportet
examinari in ratione connexi. hoc autem perinde est ac si inci-
das in eum modum qui dicitur alter per alterum. Nam vt discamus
connexum quod examinari debet ex consequentiâ, veniendum est ad
aliquam rationem. & vt hæc sit recta ratio, oportet prius eam proba-
ri consequentiam à qua iudicatur quod sit recta. Si ergo rectum non
habeamus cōnexum, quod ad hanc attinet dubitationem, ne rationē
quidem habebimus quæ colligat. Si eam autem nō habeamus, ne ha-
bebimus quidem demonstrationem. Demonstratio enim est ratio
colligens. Si non adsit autem demonstratio, tollitur phantasia dog-
matica. Ex his autem licebit etiam transire & ad complexa, & ad dif-
iuncta communiter, & ad reliquas species pronunciatorum non sim-
plicium. Complexum enim debet constare aut ex simplicibus, aut
ex non simplicibus, aut ex mixtis. In iis autem mouentur omnes du-
bitationes quæ motæ sunt in simplicibus. Verumenimvero & quan-
do dicunt rectum esse complexum quod in se habet vera omnia, vt
Dies est, & Lux est: falsum autem quod habet falsum, rursus ipsi sibi
leges statuunt. Consequens enim esset, si verum sit, quod est ex om-
nibus veris compositum, protinus esse verum: etiam quod ex omni-
bus falsis est compositum, esse falsum: quod autem ex falsis simul &
veris, non magis esse verum quàm falsum. Nam si eis licet quas vo-
lunt leges ferre, & ex suo arbitrio de rebus statuere, permittendum
quidem est vt complexum quod vnum habet falsum, apud eos dica-
tur falsum: licebit autem etiam aliis cōtrà statuere & dicere comple-
xum quod constat ex pluribus veris & vno falso esse verum. Si est au-
tem attendenda rerum natura, consequens est vt quod aliquid quidē
habet falsi, aliquid verò veri, dicatur non magis esse verum quàm fal-
sum. Quomodo enim quod mistum est ex albo & nigro, non magis
est album quàm nigrum: nam album quidem erat album, & nigrum
erat nigrum: ita accidit vt aliud quidem sit solum verum, aliud verò
solum falsum. Quod autem est ex ambobus compositum, non ma-
gis est appellandum verum quàm falsum. sed quomodo dicunt in re-
bus quæ ad vitam pertinent: vestimentum quod maxima ex parte est
integrum, parum autem est fractum ac lacerum, non ex plurimis qui-
dem integris partibus integrum esse dicimus, sed ex modico quod
est

Complexum
pronunciatum
qualenam sit.
Complexum
rectum pronun-
ciatum quod-
nam sit.
Complexum
falsum quale
sit.

Quod aliquid
habet veri, a-
liquid falsi, nō
magis est verū
quàm falsum.

est fractum, fractum esse dicimus: ita etiā complexum, etiam si vnum
solum habeat falsum, plura autem vera, ex vno falso dicitur totum
falsum. quod quidem est stultum. Nam vitæ quidem humanæ con-
cedendum vt nominibus per abusionem, quando non quæritur om-
nino verum quod pertinet ad naturam, sed quod ad opinionem. Pu-
teum quidem certè dicimus fodere, & chlamydem texere, & domū
ædificare, non propriè. nam si est puteus, non effoditur, sed est effo-
sus: & si est chlamys, non textitur, sed est texta. Quamobrem in vita
quidem & communi consuetudine locum habet abusio. Quando au-
tem quærimus ea quæ pertinent ad rei naturam, tunc est iis adhæren-
dum quæ dicuntur exactè & accuratè. Atque quod dubia quidem sit
& exitum non inueniat oratio, & magnam habeat perturbationem,
iis qui verum & falsum relinquunt in aliquo quod dicitur incorpo-
reo, ex his satis est ostensum. Quod autē nec iis qui in voce ea con-
stituerunt facile inueniat exitum, facile est discere. Omnis enim vox,
si est, aut fit, aut filetur. Sed neque quæ fit, est, eo quod non consistit:
neque quæ filetur, eo quod nondum fiat. Non est ergo vox. Atque
quæ fit quidem, non est, quomodo ostenditur ex similibus. Neque
enim domus quæ fit, est domus: non naus: neque aliquid aliud eius-
modi. quamobrem nec vox. Quod autem neque consistat quæ file-
tur, constat. Siue ergo vox fit vel filetur, est autem in neutro tempore,
nō est vox. Et alioqui si verum est in voce, aut est in voce minima,
aut in lōga. Sed nec est in minima. Nam minimū est indiuiduum, ve-
rum autē non est indiuiduum. Neque in longa. Ea enim non potest
consistere, propterea quod quando prima eius pars profertur, nondū
fit secunda: quando autem secunda, non amplius fit prima. Non est
ergo verum in voce. Ad hæc accedit, quod si fit in voce, aut est in ea
quæ significat, aut in ea quæ non significat. Sed in ea quidem quæ nō
significat, vt in Blityri & scindapsus, nō est aliquid. Quomodo enim
fieri potest vt rem quæ non significat, tanquam veram apprehenda-
mus? Restat ergo vt dicamus in significante. quod quidem rursus nō
potest fieri. Nulla enim vox, vt vox, est significatiua. oportet enim
omnes qui vocem apprehendunt, tam Græcos quàm Barbaros, id
etiam apprehēdere quod ab ea significatur. Quamobrem ne ea qui-
dem ratione verum ponendum est in voce. Ex vocibus autem aliæ
quidem sunt simplices, aliæ verò compositæ. Simples quidem, vt
Dion: compositæ autem, vt Dion ambulat. Si ergo verum est in vo-
ce, aut est in simplici, aut in composita. Sed nō est quidem in simplici
& in

Abusio, quam
catachresin
vocant, in mul-
tis nominibus.

Abusio locum
habet in com-
muni consuetu-
dine, non in in-
dagatione na-
turæ.

λεκτώ
verum et fal-
sum non est in
voce.
Vox non est.

Vox nulla, vt
vox, est signifi-
cativa.

Verum nō est in voce, nec simplici, nec composita. *Dictio composita non consistit.* & incompofita. Pronunciatum enim oportet esse verum: nullum autem pronunciatum est incompofitum. Incompofita autem esse non potest, propterea quod nulla dictio composita consistat: vt Dion est. Quando enim dicimus Dion, nondum dicimus Est: & quando hanc proferimus, nōdum illam dicimus. Quamobrem nec in voce est verum. Sed nec in motu cogitationis, vt putarunt nonnulli. Nam si in motu cogitationis est verum, nihil erit verum ex iis quæ sunt extrinsecus. Motus enim cogitationis est in nobis, & non extrā. Absurdum est autem dicere nihil esse verum ex iis quæ sunt extrinsecus. Absurdum est ergo verum relinquere in motu cogitationis. & cū motus cogitationis sint vniuscuiusque proprii, nullum erit verum commune. Si nullum autem sit verum commune, erunt omnia incerta, obscura & discrepantia. Quod enim iste habet verum, nempe motum cogitationis, hoc alius non habet: & contrā, quod ille habet, hoc iste non comprehendit. Absurdum est autem dicere nihil esse verum de quo omnes consentiant. Censere ergo in motu cogitationis positū esse verum, est absurdum & non rectè habet: & est consequēs iis qui verum relinquunt in motu cogitationis, vt fateātur omnia esse vera: vtpote motū cogitationis Epicuri & Zenonis & Democriti & aliorum. ex æquo enim iis omnibus accidit, vt sint motus cogitationis. Fieri autem non potest vt sint omnia vera, vt nec omnia falsa. Ergo nec motus cogitationis est verum. Cæterum cū per hæc mouerimus dubitationes de eo quod iudicat & de vero, postea consideremus de viis ac rationibus quæ componuntur ab eo quod vim habet iudicandi, ad verum comprehendendum quod non ex seipso occurrit, nempe de signo & demonstratione. Et ordine quidem primum dicamus de signo. Nam per eius participationem demonstratio detegit conclusionem.

Rerum alie sunt manifestæ, alie non manifestæ.

QVONIAM duplex est rerum in summo differentia, per quam alie quidem sunt manifestæ, alie verò non manifestæ. Et manifestæ quidem, quæ ex seipsis incurrunt in sensus & in cogitationē: non manifestæ autem, quæ ex se non possunt apprehendi. In dubitatione autem mota de eidentibus, methodicè à nobis disputatum est De eo quod iudicat. Nam si hoc stabile ac firmum fuerit ostensum, fieri nō potest vt de iis quæ apparent, asseratur, quod ea sint eiusmodi natura cuiusmodi apparent. Cū autem rerum non manifestarum adhuc restet differentia quomodo se habeat ad eam quoque infirmandam ac abolendā, via quadam compendiarie ducimus nobis esse vtendū, quæ

quæ & signum perimat & demonstrationem. Nam si hæc rursus tollantur, infirma & minimè stabilis est quæ per ipsa fit veri comprehensio. Paucis autem fortasse conuenit in singularibus differere de natura signi. Dicitur ergo signum bifariam: communiter, & propriè. Communiter quidem, quod videtur aliquid significare, iuxta quod id quod est vsui ad rei renouationem quæ cum ipso est obseruata, solemus vocare signum: propriè autem, id quod rem indicat quæ non est manifesta. de quo propositum est quærere in præsentia. Si id autem ad eius naturam apertius & eidentius intelligendam pertinet, rursus præmittendum est, vt superius dicebamus, quod ex rebus eæ quidem sunt manifestæ, quæ ex seipsis ad nostram veniunt cognitionem: vt est, in præsentia diem esse, & me differere. Non manifestæ autem, quæ non sic habent.

Signum dicitur communiter et propriè.

Manifestæ res quæ sint. Non manifestæ res quæ non sint.

15 Quot sunt non manifestarum rerum differentia.

Ex iis rebus quæ sunt incertæ ac non manifestæ, aliquæ quidem sunt omnino incertæ & non manifestæ, alie autem natura, alie autē ad tempus. Ex quibus quidem illæ ad tempus incertæ & non manifestæ appellantur, quæ sua quidem natura sunt eidentes, sed propter aliquas externas circumstantias aliquo tempore nobis sunt non manifestæ: vt nobis nunc est ciuitas Atheniensium. Nam natura quidē est eidens ac manifesta, sed propter interuallum quod intercedit non est nobis manifesta. Natura autem res sunt non manifestæ, quæ perpetuò sunt occultæ, neque possunt sub nostram cadere eidentiam: vt sunt pori seu meatus quos percipit intelligentia, & quod nonnulli censent esse naturaliter extra mundum, inane infinitum. Omnino autem incertæ & non manifestæ res sunt, quæ sunt huiusmodi, vt sua natura sub humanam nunquam cadant comprehensionem: vt stellas esse pares aut impares, & tam multas esse numero arenas in Libya. Cū sint ergo quatuor in rebus differentia: vna quidem eidentium: secunda autem earum quæ sunt omnino incertæ & non manifestæ: tertia autem earum quæ sunt incertæ ac non manifestæ natura: quarta autem earum quæ ad tempus, non omnē differentiam dicimus opus habere signo, sed aliquam. Iam enim neque quæ sunt omnino incertæ ac non manifestæ, vllum admittunt signum: neque quæ sunt eidentes. Sed eidentes quidem, quoniam ex se incurrunt, nullo alio opus habent ad indicandum. Quæ sunt autem omnino incertæ, quod cū communiter omnem effugerint comprehensionem, nec eam

Res non manifestæ ad tempus.

Res non manifestæ natura.

Res non manifestæ omnino.

*Signo quæ-
res opus ha-
beant.*

admittunt quæ fit per signum. Quæ sunt autem natura incertæ & ob-
scuræ, & quæ sunt obscuræ, opus habent ea quæ est ex signo obser-
uatione. Eæ quidem quæ sunt ad tempus incertæ & non manifestæ,
quòd ex aliquibus circumstantiis ex nostra tolluntur euidencia. Quæ
autem sunt natura incertæ & non manifestæ, quòd eæ planè non ap-
pareant. Cùm ergo sit duplex differentia rerum quæ signo indigent,
duplex quoque exortum est signum. alterum quidem in memoriam
reuocans, quod videtur maximè esse vsui in rebus quæ sunt ad tem-
pus incertæ & non manifestæ: alterum autem indicans, quod cenfer-
tur assumendum in iis rebus quæ sunt natura incertæ & non manife-

*Signū duplex,
nempe in me-
moriā reuo-
cans, & indi-
cans.*

*Signū in me-
moriā reuo-
cans quale sit.*

stæ. Et id quidem quod in memoriam reuocat, simul obseruatum cū
signo quod est per euidenciam, simul atque inciderit, deducit nos ad
recordationem illius rei quæ nō est manifesta, quæ simul cum eo est
obseruata, nunc autem euidenter non incurrit: vt in fumo & igne. Ea
enim sæpe inter se inuicem coniuncta obseruantes, simul atque alte-
rum viderimus, nempe fumum, reliquum renouamus, nempe ignem
qui non cernitur. Eadem est ratio et in cicatrice quæ vlceri accedit:
& in vulneratione cordis quæ mortem præcedit. Nam cùm cicatri-
cem viderimus, vlcus quod præcessit renouamus. conspecta autem
cordis vulneratione, mortem futurā prænosimus. Sed signum qui-
dem reuocans in memoriam, talem habet proprietatem. Indicans

*Signum indi-
cans quale sit.*

autem ab eo differt. Neque enim vtique id admittit obseruationem
simul cum signo. Nam ab initio vtique in suspicionem & existima-
tionem cadere non potest res quæ est incerta & non manifesta: &
propterea non potest obseruari simul cū aliquo ex iis quæ apparent,
sed apertè ex propria natura & constitutione, tantum non vocem
emittens dicitur significare illud cuius est indicans: vt anima est ex iis
rebus quæ sunt natura incertæ & non manifestæ. Sua enim natura
nunquam cadit sub nostram euidenciam. Cùm autē sit eiusmodi, in-
dicatiuè significatur ex motibus corporis: ratiocinamur enim quòd
vis quædam quæ corpus subiit, ei tales indit motus. Verumenimvero
cùm duo sint signa, nempe & id quod in memoriam reuocat, & in iis
rebus quæ sunt ad tempus incertæ & non manifestæ, videtur valde
vtile: & id quod indicat, quod quidem refertur ad ea quæ sunt natura
incerta & non manifesta, omnis nostra futura est quæstio & dubita-

*De signo in-
dicante, non de
signo reuocante
in memoriā du-
bitante sceptici.*

35 tio, non de eo quod in memoriam reuocat. nemo enim est qui non
communiter credat hoc esse vtile ad ea quæ ad vitam pertinent: sed
de eo quod indicat. hoc enim fictum est à dogmaticis Philosophis,
& à

& à ratione vtētibus Medicis, vt quod possit ipsis præbere vsu ma-
ximè necessarium. Vnde nec pugnamus cum communibus & quæ
sunt anticipatæ hominum notionibus: nec vitam confundimus, di-
centes nullum esse signum, vt quidam nos calumniantur. Nam si tol-
leremus omne signum, pugnarem fortè cum vita & cum omnibus
hominibus. Nunc autem ipsi quoque nouimus, ex fumo quidē præ-
cessisse ignem: ex cicatrice autem vlcus: ex præcedēte autem cordis
vulneratione mortem: ex proposita autem tēnia sumentes vnctionē.

Nunc ergo quoniam signum quidem ponimus quod in memoriam
reuocat, quo vita humana vitur, hoc autē tollimus quod à Dogma-
ticiis falsa inductum est opinione, an non præterea quòd cum vita nō
pugnamus, eam etiam defendimus? quoniam Dogmaticos qui ad-
uersus communem & anticipatam hominum insurrexerunt notionē,
& dicunt se scire ea quæ sunt natura incerta ac non manifesta, ex Phi-
losophia notāter refellimus. Atque hæc quidem in summa dicta sint
de signo quod cadit sub quæstionem. Oportet autem in præsentia
memoria tenere morem Scepticorum. Is autem est, non cum persua-
sione & assensione exponere rationes cur non sit signum. Hoc enim
facere, perinde est ac censere esse aliquod signum similiter atque ij

*Mos Sceptico-
rum in dispu-
tatione de si-
gno.*

20 qui dogmata statuunt. Alioqui deducere quæstionem ad par robur
ac parem firmitatem: & ostendere quòd est æquè credibile, nō esse,
& esse aliquod signum, aut contrā æquè incredibile, aliquod esse si-
gnum atque non esse. hinc enim momenti nulla fit menti inclinatio
& assensio. Propter hoc certè, etiam is qui nobis videtur contradice-
re, fert opem iis qui dicunt nullum esse signum indicans: & partem
quæ debet Scepticè confirmari, eam ipse acceptā confirmat. Si enim
quæ ab iis qui dubitant aduersus signum afferuntur rationes, sunt ad-
modum validæ & propemodum eiusmodi vt aduersus eas contradi-
ci non possit: iis autē minimè carent qui apud Dogmaticos eius pro-
bant essentiam, ex eo ipso mittenda est essentia, & non iniuria ad al-
teram partem est accedendum. Sed cùm ostensus sit mos Scepticus,
de cætero procedamus ad confirmandum propositum. Ex iis ergo
quæ sunt, aiunt Sceptici, alia quidem sunt ex differentia, alia autē quæ
quodammodo referuntur ad aliquid. Et ex differentia quidem sunt,
35 quæ ex propria intelliguntur substantia & absolutè: vt album, nigrū,
dulce, amarum, & quidquid est his simile. Ad ea enim nuda & per se
sola nos applicamus & ex circumscriptione, & absque eo quod ali-
quid aliud simul cogitemus. Ad aliquid autem referuntur, quæ intel-
liguntur

*Res quædam
dicantur esse
ex differentia.*

*Res ad ali-
quid relate.*

liguntur ex habitudine & relatione ad alterum, & non sumuntur ab-
solutè, hoc est seorsum ac separatim: vt albius, & nigrius, & dulcius,
& amarius, & quidquid est eius generis. Nō enim quomodo album
aut nigrum aut amarum ex propria intelligebatur circumscriptione,
ita etiam albius aut nigrius, sed vt hoc intelligamus, simul quoque
adiicere oportet, & illud non est albius, aut illud non est nigrius: &
in dulciori & amariori eadem est ratio. Quoniam ergo duæ sunt re-
rum differentia, vna quidem ex iis quæ sunt ex differentia, altera au-
tem ex iis quæ aliquo modo referuntur ad aliquid, oportebit signū
quoque indicans, aut ex iis esse quæ sunt ex differentia, aut ex iis quæ
referuntur ad aliquid. nam inter hæc quidem nulla intercedit rerum
species. Sed minimè est ex iis quæ sunt ex differentia, vt ex eo ipso
concessum est etiam ab iis qui sunt diuersæ sententiæ. Erit ergo ex iis
quæ referuntur ad aliquid. Quomodo enim signatum quod intelli-
gitur ex ea quæ est tanquam ad signum relatione ac habitudine, est
ex iis quæ referuntur ad aliquid: est enim alicuius signum, nempe si-
gnati. Si ergo alterum eorum sustulerimus ex hypothesi, simul etiam
tolletur reliquum: vt etiam in dextero & sinistro cernitur fieri. Nam
si nullum sit dexterum, nec erit quidem aliquid sinistrum, propterea
quod vtrunque eorum est ex iis quæ referuntur ad aliquid: & si nullū
sit sinistrum, simul etiā circumscribitur dexteri cogitatio. Neq; enim,
vt dixi, albius aliquid potest cognosci, nisi simul subiiciatur id quo est
albius. ergo nec nigrius. Quoniā ergo signum quoque est ex iis quæ
referuntur ad aliquid, vt prius diximus, simul cum signo cōprehendi-
tur id cuius est signum. Quod autē cum eo comprehenditur, non est
eius signum. Existimare enim quod id quod cum aliquo simul com-
prehenditur, est illius signum, est planè abruptum. Nam cū ambo
sumantur sub vno præfinito termino temporis, neque hoc illud aperit,
neque illud hoc significat: vtrunque autem per se incurrens vim
habet eiusmodi. Rursus componi potest eiusmodi ratio. Signū si po-
test comprehendi, aut comprehenditur ante signatum, aut cum eo si-
mul comprehenditur, aut post ipsum. Neque autem prius compre-
henditur, neque simul, neque postea, vt ostendemus. Non potest er-
go signum comprehendi. Atque dicere quidem quod post signatum
comprehenditur signum, ex se cernitur absurdum. Quomodo enim
adhuc potest aperire signum, cū id quod ab eo aperitur signatum,
ante ipsum comprehendatur? Et alioqui Dogmatici assumēt aliquid
quod pugnat cum eo quod ab ipsis solet constitui, si hoc dicant. Di-
cunt

*Signum non
est ex iis quæ
referuntur ad
aliquid.*

*Signum non
comprehendi.*

cunt enim signatum esse incertum & non manifestum, & ex se non
posse comprehendi. Sed si post eius comprehensionem compren-
ditur signum, non erit hoc incertum & non manifestum, quādoqui-
dem hoc fuerit deprehensum antequam adesset quod ipsum signifi-
cat & declarat. Quamobrē signum non comprehenditur cum signa-
to. Sed neque simul comprehenditur propter prius dictam paulo an-
tè causam. Nam quæ à se inter se cōprehenduntur, non opus habent
vt se inuicem significant ac declarent, sed ex seipsis in vnum incur-
runt. & ideo neque signum dicitur esse signum, neque signatum ad-
huc esse signatum. Restat ergo vt dicatur quod signum compren-
ditur ante signatum. quod rursus deuoluitur ad easdem reprehensio-
nes. Deberent enim prius ostendere Dogmatici, quod signum non
sit ex iis quæ referuntur ad aliquid: aut quod simul inter se non com-
prehenduntur quæ referuntur ad aliquid: deinde à nobis quoque su-
mere, quod signum comprehenditur priusquam signatum. Si prima
autem sunt immobilia, fieri non potest vt quæ præcedit compren-
sio, signo ferat testimonium, quod est ex genere eorum quæ referun-
tur ad aliquid, & debet simul comprehendi cum eo cuius est signum.
Sed si vt signum comprehendatur, oportet vel ipsum prius compre-
hendi quā ipsum signatum, vel cum eo simul comprehendī, aut post
ipsum: ostensum est autem nihil ex iis posse fieri. Dicendum est ergo
signum esse incomprehensibile. Præterea vi eadem aliam rationem
interrogant quidam Dogmaticos, quæ sic habet: Si est aliquod signū
alicuius indicans, aut apparens est signum apparentis, aut non appa-
rens non apparentis, aut apparens non apparentis, aut non appa-
rens apparentis. Neque autem apparens est signum apparentis, neq;
non apparens non apparentis, neque apparens non apparentis, neq;
contrà. Non est ergo aliquod signum. Et ratio quidem est eiusmodi.
Est autem eius quoque euidens probatio. fiet autem euidentiōr, si
ostenderimus obiectionem quæ à Dogmaticis aduersus ipsos affer-
tur. Dicunt enim se duas solas concedere coniugationes, de duabus
autem reliquis à nobis dissidere. Nam apparēs quidem, esse signum
apparentis, & non apparentis apparens esse signum, verum est. Non
apparens autem apparentis, aut non apparens non apparentis esse si-
gnificans, falsum est. Iam enim apparens quidem apparentis signum
est, nempe umbra corporis. Nam & ipsa cū sit signum, est apparēs:
& corpus cū sit signatum, est euidens. Apparens autem ostendit ac
declarat non apparens: vt rubor pudorem. Nam rubor quidem cū

D

sit eui-

fit euidens, per se poterat deprehendi: pudor autem non apparebat. Sunt autem planè stulti & simplices ij qui hæc dicunt. Nam cum con-
 stet signum esse ex iis quæ referuntur ad aliquid, & necessariò simul
 inter se comprehendi ea quæ referuntur ad aliquid, non potest ex iis
 quæ simul inter se incurrunt, aliud quidem esse signum, aliud verò si-
 5 gnatum. sed omni ratione & omnino, propterea quòd vtraque simul
 euidenter inter se incurrant: & quòd necessariò simul comprehen-
 dant, neque signum esse aliquid ex iis, neque signatù, cum illud qui-
 dem non habeat quod aperiat ac retegat, hoc autem non egeat eo
 quod sit aperturum ac detecturum. Eadem sunt dicenda etiam de re-
 10 liqua coniugatione, per quam censebant apparens esse signum non
 apparétis. Oportet enim si hoc ita habeat, prius comprehendi signù
 quàm signatum, & signatum comprehendi post signum. quod quidè
 non potest fieri, propterea quòd sit ex genere eorum quæ referuntur
 ad aliquid, & ea debeant à se inter se comprehendi. Ex iis quidem
 15 certè rebus quæ comprehenduntur ab homine, aliæ quidem viden-
 tur per sensum comprehendi, aliæ autem mentis cogitatione. Et per
 sensum quidem, vt album, nigrum, dulce, amarum: mentis autem co-
 gitatione, pulchrum, turpe, legitimum, iniquum, pium, impium. Igi-
 tur signum quoque si est ex iis quæ possunt comprehendi, aut est ex
 20 rebus sensilibus, aut ex iis quæ percipiuntur intelligentia. Nam si nõ
 sit ex altero horum generum, ne omnino quidè erit. Hoc certè pro-
 tinus est indicium quòd non possit comprehendi, nempe quòd huc
 vsque distrahatur eius natura, aliis quidem existimantibus id esse sen-
 sibile, aliis verò ipsum cadere sub intelligentiam. Nam Epicurus qui-
 25 dem & qui eius præfunt hæresi, dixerunt signum esse sensibile: Stoici
 autem id cadere sub intelligentiam. Si hæc autem dissensio ferè est
 eiusmodi vt iudicio terminari non possit, necesse est vt in signo susti-
 neatur assensio, cum debeat esse vel sensibile vel cadens sub intelligen-
 tiam. & quod est omnium grauissimum, in contrarium transmutata
 30 fuit eius promissio, si quidem pollicetur quidem futurum vt aliquod
 aliud aperiat ac detegat, contra autem ipsum nunc est inuétum opus
 habere alio quod ipsum sit aperturum ac detecturum. Si enim vnum-
 quodque de quo est controuersia, est incertum ac non manifestum:
 id autè quod est incertum & non manifestum, est omnino ex signo
 35 comprehendendum: signum quoque de quo est controuersia, opus
 habebit aliquo signo ad ostendendum quòd sit incertum & non ma-
 nifestum. Sed nec possunt dicere, quòd id de quo dissentitur, confir-
 mari

*Signum sitne
 sensibile an intel-
 ligibile dubi-
 tatur.*

*Ad signum com-
 prehendum
 alio signo opus
 est.*

mari & probari possit demonstratione. Nam primum quidem quan-
 do demonstraerint, tunc id sumant vt quod sit probatum ac fide di-
 gnum. Quandiu autem est illis sola ac nuda promissio, nõ autem de-
 monstratio, stat in sustinenda assensione. Deinde demonstratio quo-
 5 que est eorum de quibus dubitatur. Quòd si de ea quoque dissentia-
 tur, opus habet eo quod sit fidem facturum. Per id autem quod que-
 ritur, quod quaeritur velle ostendere, est planè absurdum. Alioqui au-
 tem genere quoque signum est demonstratio. est enim aperiens ac
 detegens conclusionem. Vt ergo signum confirmetur, oportet cre-
 10 dibilem esse demonstrationem. Vt autem credibilis fiat demonstra-
 tio, oportet signum prius confirmari. Quo fit vt vtrunque vt ab alte-
 ro fides fiat expectans, ex æquo est reliquo incredibile. Ad hæc ac-
 cedit, quòd id quod sumitur in parte demonstrationis ad signum con-
 firmandum, aut est sensibile, aut cadit sub intelligentiam. Et si sit quidè
 15 sensibile, rursus manet quæ fuit ab initio quaestio, eo quòd de sensilibus
 communiter dissentiat. Sin autem sit quod cadit sub intelligentiã,
 est similiter incredibile. Non enim sine sensilibus potest hoc apprehen-
 di. Cæterum concedatur, & ex abundantia detur, signum esse aut
 sensibile, aut cadere sub intelligentiam. Sed sic quoque fieri non potest
 20 vt credibilis sit eius substantia. Dicendum est autem de vtroque vnũ
 magnum. Et protinus quidem est dicendum, quòd id non sit sensibile.
 Vt ergo de hoc constet, oportet prius consentire de essentia sensibiliũ,
 & de ea conuenire omnes Physicos. ex ea autem consensione de si-
 gno deducitur quaestio. Inter eos autem nõ conuenit, sed dum lym-
 25 pha fluet, procera arborque virescet, non cessabunt Physici de ea re
 inter se depugnare. Nam Democritus quidem dicit nullum esse sub-
 iectum sensibilem, sed inanes quasdam sensuum affectiones esse eorũ
 apprehensiones. & neque in rebus externis esse aliquid dulce, nec
 amarum, aut calidum, aut frigidum, nec aliquid aliud ex iis quæ appa-
 30 rent omnibus. hæc enim esse nomina nostrarum affectionum. Epi-
 curus autem dicebat omnia sensibilia subiici talia, qualia in sensum vi-
 dentur incurrere, sensu nunquam fallente, cum alij eum falli existi-
 ment. Stoici autem & Peripatetici media via ingredientes, dixerunt
 nonnulla quidem subiici sensibilia vt vera, nonnulla autem non esse,
 35 cum de iis fallat sensus. Sed vt summatim dicam, si signum volumus
 esse sensibile, oportet ante omnia de eo constare, firmiterque ac stabili-
 liter ostèdi sensibilem substantiam, vt hoc quoque detur esse firmiter
 ac stabiliter comprehensibile: aut si acciderit de eo perpetuum esse
 diffi-

*Signum pro-
 bari non potest
 demonstratione.*

*Demonstratio
 est eorum de
 quibus dubi-
 tatur.*

*Demonstratio
 est genere si-
 gnum.*

*Signum nõ est
 sensibile.*

*Sensibilem nul-
 lum esse subie-
 ctum, sed ina-
 nes sensuum af-
 fectiones esse
 sensibilem ap-
 prehensiones di-
 cebat Demo-
 critus.*

*Sensibilia talia
 esse qualia in
 sensum incur-
 rüt, & sensum
 nunquam fal-
 lere dicebat
 Epicurus.
 Sensibilem ali-
 qua esse vera,
 aliqua falsa, di-
 cebant Stoici et
 Peripatetici.*

diffidium, oportebit hoc quoque eandē habere consensionem. Quo-
 ro ergo quemadmodum possunt nos docere qui sunt diuersæ senten-
 tiæ, quòd signum sit reuera sensibile? Quoduis enim sensibile sua natura
 subiicitur omnibus quæ similiter se habent, & ex æquo sumuntur: vt
 album colorem non aliter quidem apprehendunt Græci, aliter verò
 Barbari, & differenter quidem artifices, diuersè verò rudes & impe-
 riti: sed similiter omnes quorum sensibus nihil obsistit. & amarū rur-
 sus aut dulce non aliter quidem hic gustat, alio autem modo iste: sed
 similiter gustat vnusquisque ex iis qui sunt affecti similiter. Signum
 autem, vt signum, non cernitur similiter mouere eos qui sunt simili-
 ter affecti: sed aliis quidē minimè est signum alicuius, etiamsi in eos
 euidēter incurrat. aliquibus autem signum quidem est, sed non eius-
 dem rei, sed diuersæ. Eadem enim si appareant, exempli gratia in ar-
 te medēdi, huic quidem sunt alterius rei signa, vt Erasistrato: alterius
 verò isti, vt Herophilo: alterius autem illi, vt Aselepiadi. Nō est ergo
 dicendum signum esse sensibile. Si enim sensibile quidem, mouet omnes
 similiter. Signum autem non mouet omnes similiter. Signum mini-
 mē est sensibile. Rursus si signum est sensibile, oporteret sicut ignis cūm
 sit sensibilis, vrit omnes qui possunt vri: & nix cūm sit sensibilis, frigefacit
 omnes qui possunt frigefieri: ita etiam ipsum, si quidem est ex sensibili-
 bus, deberet omnes deducere ad idem signatum. Non deducit autē.
 Non est ergo sensibile. Ad hæc accedit quòd si signum est sensibile, aut
 à nobis comprehendi possunt quæ non sunt manifesta, aut non com-
 prehendi. Atque si à nobis quidem non possunt comprehendi, perit
 signum. Nam cūm sint duæ res, aliæ quidem euidentes, aliæ verò in-
 certæ & non manifestæ, si sunt quidē incertæ & non manifestæ, pro-
 pterea quòd non possint comprehendi, nullum est signum. Sin autē
 possunt comprehendi, rursus oporteret, quoniam signum est sensibile,
 sensibile autem ex æquo omnino mouet, quæcunque sunt incerta &
 non manifesta comprehendēdi. Sed alij quidem dicunt ea non compre-
 hendi, vt medici Empirici, & Sceptici philosophi. Alij autem com-
 prehendi quidem, sed non similiter. Nō est ergo signum sensibile. Imò
 est, inquiunt. sed sicut ignis, cūm sit sensibilis, pro materiæ subiectæ di-
 uersitate diuersas ostendit facultates, & in cera quidem liquefacit, in
 luto autem cogit & facit concrefcere, in ligno autem vrit: eodē mo-
 do est consentaneum, signum quoque, cūm sit sensibile, pro diuersitate
 eorum quæ ipsum apprehendunt, res diuersas indicare & declarare.
 Nec est hoc admirabile, cūm etiam in signis quæ reuocant in memo-
 riam,

Sensibile mouet omnes similiter eodem modo.

Signum non similiter mouet eos qui sunt similiter affecti.

Sensibilis rei idē est effectus.

Signi non est idem effectus.

Nullum est signum eorum quæ non possunt comprehendi.

Signum, cūm sit sensibile, pro diuersitate eorum quæ ipsum apprehendunt, res diuersas indicat & declarat.

riam, hoc quoque cernatur fieri. Fax enim quæ sustollitur, significat
 aliquibus incurfionē hostium: aliquibus verò indicat aduentum ami-
 corum. & nolæ sonus aliis quidem significat venditionem obsonij:
 aliis verò vias esse rigandas. Ergo signum quoque indicans, cūm sen-
 sibilem habeat naturam, alia & alia poterit significare & indicare. Ro-
 gauerit autem hic quoque quispiā eos qui vtuntur illa quæ fit ab igne
 transitione, vt ostendant hoc fieri in signo, quod in igne fieri contin-
 git. constat enim eum habere prius dictas facultates: nec est vllus qui
 non fateatur, ceram quidem liquefieri, lutum autem cogi & concre-
 scere, lignum verò vri. In signo autem indicante, si admittamus fieri
 quòd cum eo proportionem habeat & conueniētiam, ad maximam
 deducemur absurditatem, dicentes esse vnumquodque ex iis quæ ab
 eo indicantur, quo fiet, vt, exempli gratia, & multitudinem vnum fa-
 ciant, & acrimoniam, & corporis constitutionem. quod quidem est
 absurdum. Fieri enim non potest, vt quæ sic pugnant causæ, & se in-
 ter se perimunt, simul sint. Aut ergo hoc fateantur, etiam si fieri non
 possit, qui dogmaticè philosophantur: aut signū, cūm sit sensibile, quod
 ad se attinet, nihil indicare. Nos autem cūm diuersè simus affecti, nō
 similiter eo mouemur, quod quidem fateri in animum minimè indu-
 xerint, atque eo quòd tales ignis vires non cōueniant ac consentiāt,
 sed sint dubiæ. Si enim ignis habet vrendi naturam, deberet omnia
 vrere, & non aliqua quidem verè, aliqua verò minimè. & si vim ha-
 bet liquefaciendi, deberet omnia dissoluere, & non aliqua quidem,
 aliqua verò minimè. Nunc autem videtur hoc facere, non ex sua na-
 tura, sed propter materiam eorum quæ vruntur, quæ ad illum acce-
 dit: vt vrit lignum, non quòd vim habeat vrendi, sed quòd lignum
 aptum sit vt vratur, cūm illum habuerit opem ferentem. & liquefacit
 ceram, non quòd vim habeat liquefaciendi, sed quòd cera apta sit vt
 liquefcat eius ope freta. De his autem docebimus accuratius, quan-
 do cōsiderabimus de eorum essentia. Nunc autem aduersus eos qui
 ad signum accedunt quod reuocat in memoriam, & assumunt facem
 & sonum nolæ, nobis dicendum est, non esse mirandum si eiusmodi
 signa plura indicent & significant. Nam cūm leges dederimus, vt
 aiunt, definitum & in nobis situm est, velimús ne ea vnum significa-
 re ac indicare, an plura. Signum enim indicans, cūm signatum è sua
 natura videatur enuntiare, necessariò oportet ipsum esse vnus rei in-
 dicans, idque omnino vniforme. Nam si sit cōmune multorum, non
 erit signum. Fieri enim non potest, vt vnum firmiter ac stabiliter su-

νοσποισίη.

Ignis ex sua natura nec vrendi, nec liquefaciendi vim habet, sed propter materiam eorum quæ vruntur et liquefiunt.

Signa, quæ reuocāt in memoriam, propter legem datam plura indicant et significant.

Signum est vnus rei indicans & vniforme.

matur, si multa sint quæ non sunt manifesta: vt ex diuite fieri pauperem, commune est & eius quòd quis luxuriosè viuendo sua prodegerit, & quòd nauem fregerit, & quòd amicis sua erogarit. Cum autem sit multorum commune, non potest præcipuè aliquod vnum significare ac indicare. Nā si hoc, cur magis hoc, quàm illud? Sed nec omnia. Non possunt enim simul esse omnia. Differt ergo signum indicans à signo quod reuocat in memoriam. & non est ab illo ad hoc transeundum: quando quidem oportet illud quidem vnum solum indicare ac significare, hoc autem potest plura ostendere, & vt nos speciem facti posuerimus, significare, quòd quidquid est sensibile, non potest doceri. Neque enim album colorem docetur quispiam videre, neque amarum discit gustare, neque calidum apprehendere, neque aliquid aliud eiusmodi: sed à natura & sine doctrina horum omnium adest nobis cognitio. Signum autem, vt signū, cum multis, vt aiunt, docetur laboribus: vt in arte gubernandi, quòd ventos significet & tempestatem aut serenitatem. Similiter autem apud eos qui versantur in tractandis rebus cœlestibus: vt apud Aratum & Alexandrum Aetolum. Eodem modo etiam apud Medicos Empiricos: vt rubor, & articulorum curuitas, & sitis, & alia. Quæ qui non didicerit, ea non apprehendit vt signa. Signum ergo non est sensibile. Nam si sensibile quidem, non potest doceri: Signum autem vt signum potest doceri: Signum non est sensibile. Sensibile quoque, quatenus est sensibile, intelligitur ex differentia: vt album, nigrum: dulce, amarum, & quidquid est eiusmodi. Signum autem, quatenus signum, est ex iis quæ referuntur ad aliquid. consideratur enim ex habitudine ac relatione quæ est tantquam ad signatum. Non est ergo signū ex sensibilibus. Præterea quidquid est sensibile, vt ipsum ostendit vocabulum, apprehenditur sensu: Signum autem, vt signum, non sensu apprehenditur, sed mente ac cogitatione. Dicimus quidem certè verum esse signum & falsum. verum autem & falsum non est sensibile. vtrunque enim est pronunciatū. Pronunciatum autem non est ex sensibilibus, sed ex iis quæ cadunt sub intelligentiam. Dicendum est ergo signum non esse ex sensibilibus. Sic quoque est argumentandum, Si signum est sensibile, id est signum indicans. quod quidem non ita habet. Si enim sensibile aliquid indicat, aut id quod est eiusdem generis, indicabit id quod est eiusdem generis: aut id quod est diuersi generis, id quod est diuersi generis. Non est ergo sensibile alicuius indicans. vt, esto per hypotheseim nunquam nos incidisse in colorem album, nec in nigrum: primum autem videre album.

Signum indicans differt à signo quod reuocat in memoriam.

Sensibile non potest doceri.

Signum docetur cum multo labore.

Alexander Aetolus tractat ut res cœlestes.

Sensibile intelligitur ex differentia.

Signum referatur ad aliquid.

Sensibile apprehenditur sensu, signum mente.

Sensibile non est alicuius indicans.

album. Sed non potuerimus ex huius comprehensione colorem nigrum comprehendere. Habere enim notionem, nigrum esse alterum colorem, & non talem qualis est albus, fortasse est ex iis quæ possunt fieri. Nigrum autem colorem comprehendere ex præsentia albi, est planè eiusmodi vt nulla ratione possit fieri. In voce quoque est eadem ratio, & communiter in aliis sensibilibus. Sensibile ergo eiusdem generis, ab eo quod est eiusdem generis non potest indicari: vt aspectabile ab aspectabili, audibile ab audibili, aut gustabile à gustabili. Sed nec quod est diuersi generis indicari potest ab eo quod est diuersi generis: vt aspectabile ab audibili, aut audibile à gustabili aut odorabili. Non enim si quispiam olfaciat aliquid suaue olens, venit ad comprehensionem albi coloris. Neque qui vocem apprehendit, gustu sentit dulcedinem. Quanquam longum est quærere, an quod est eiusdem generis, possit esse signum eius quod est eiusdem generis, & quod est diuersi, eius quod est diuersi, cum etiam de eo quod est propius, quispiam desperauerit qui sapuerit, nepe de eo quod sensibile seipsum non possit indicare. Ex iis enim qui de eo considerarunt, vt sæpe ostendimus, alii quidem dicunt ipsum non apprehendi à sensu quale est natura. Neque enim esse album, nec nigrum, nec calidum, nec frigidum, nec dulce, nec amarum, nec huiusmodi alia præditum qualitate. Sed cum inaniter sit affectus & fallatur noster sensus, videri subiectū esse huiusmodi. Alij autem existimarunt quædam quidē ex sensibilibus verè esse, aliqua autem minimè. Alij autem ex æquo omnibus tribuerunt essentiam. Cum sit ergo tanta, & iudicio non decisa dissensio de substantia sensilium, dici non potest sensibile seipsum ostendere, cum nondum cognoscatur quænam sit vera sententia eorum qui sic dissident. At illud quidem certè tenendum est, quòd neque sensibile eiusdem generis, indicatur à sensibili eiusdem generis: neque quod est diuersi generis, ab eo quod est diuersi generis: neque ipsum à seipso indicatur. Aenesidemus autem in quarto libro Pyrrhonæorum, de eodem argumento, & eadē ferè vi ac virtute sic interrogat: Si quæ apparent, omnibus similiter affectis similiter apparēt, rubor certè qui apparet in febricitantibus, & causarum præcedens affectio, & cutis humida, & calor maior, & pulsus vehementior, & cætera signa, iis qui similiter sunt affecti & sensibus & alia constitutione, non eiusdem rei incurrunt signa, neque similiter apparēt omnibus: sed Herophilo quidem, exempli causa, tanquam apertè boni sanguinis signa: Erasistrato autem tanquam transmutationis à venis in arterias: Asclepiadæ autem

Sensibile eiusdem generis non potest indicari ab eo quod est eiusdem generis.

Sensibile diuersi generis non potest indicari à sensibili diuersi generis.

Sensibile seipsum non potest indicare.

Signa febricitantium non similiter omnibus apparent. *ἄσως ἐν ἡμῖν.*

ὄρασις

tem, tanquam signa vehementioris intensiois corpusculorum quæ percipiuntur intelligentia, in raritatibus quæ cadunt sub intelligentiam. Est ergo recta etiam secunda propositio. Sed & tertia, quod quæ apparent, similiter apparent omnibus similiter affectis. Color enim, exempli causa, albus, ei quidem qui morbo laborat regio, & ei qui sanguine suffusus habet oculos, & ei qui secundum naturam est affectus, non similiter incurrit. non sunt enim similiter affecti. quomobrem illi quidem apparet fuluus, huic verò ruber: iis verò qui sunt in eadem affectione, nempe fanis, albus solum apparet. Si ergo verè sunt hæc propositiones, simul etiam inferetur illatio. Apparens ergo non est signum. Atque nobis quidem hac via & ratione argumentantibus, ex se vera ostensa est oratio. Quod autem sit etiam indemonstrabilis, perspicuum erit si syllogisticè eam resolverimus. Iam enim, ut paulò altius rem sumamus, indemonstrabiles dicuntur duobus modis, nempe & quæ non sunt demonstratæ, & quæ non opus habent demonstratione, quod ex se in eis sit perspicuum quod colligant. Sæpe autem ostendimus quod in secundo significato ita sunt appellatæ, quæ locatæ sunt à Chrysippo in principio primæ institutionis De syllogismis. Nunc autem cum de hoc constet, sciendum est, quod prima quidem indemonstrabilis est, quæ ex connexo & antecedente, consequens in illo connexo habet conclusionem. hoc est, quando oratio duas habet propositiones, quarum altera quidem est connexum, altera verò antecedens in connexo, habet autem & illationem consequens in eodem connexo. tunc eiusmodi oratio appellatur prima indemonstrabilis: ut quæ sic habet, Si dies est, lux est. Atqui dies est, Lux ergo est. Hæc enim, alteram quidem ex propositionibus habet connexum, nempe illud, Si dies est, lux est. alteram autem, antecedens in connexo. Atqui dies est, lux ergo est, tertiam, illationem consequens connexi. Secunda autem indemonstrabilis est, quæ ex connexo & eo quod aduersatur consequenti in illo connexo, id quod aduersatur antecedenti, habet conclusionem. hoc est, quando oratio rursus constat ex duabus propositionibus, quarum altera quidem est connexum, altera autem id quod aduersatur consequenti in connexo: habet autem & illationem id quod aduersatur antecedenti, tunc eiusmodi oratio est secunda indemonstrabilis: ut illud, Si dies est, lux est. Non est autem lux, non est ergo dies. Tunc enim, Si dies est, lux est, quod est altera propositio orationis, aduersatur ei quæ est in connexo. & illatio, Non est ergo dies, est ea quæ aduersatur antecedenti.

Indemonstrabilis dicitur duobus modis.

Prima indemonstrabilis oratio.

Secunda indemonstrabilis oratio.

Tertia

Tertia autem oratio indemonstrabilis est, quæ constans ex coniunctione negatiuæ, & vno ex iis quæ sunt in coniunctione, habet conclusionem eam quæ aduersatur reliquæ earum quæ sunt in coniunctione: ut, Non & dies est, & nox est, est negatiua cõiuncta huius, Et dies est, & nox est. Illud autem, Dies est, est altera earum quæ sunt in coniunctione. Illud autem, Non est ergo nox, aduersatur reliquæ ex iis quæ sunt in coniunctione. Atque tales quidem sunt orationes. Modi autem & veluti figuræ in quibus rogatæ sunt quæ sic habent, sunt huiusmodi. Primæ quidem indemonstrabilis, Si primum, secundum. Primum est autem, ergo secundum. Secundæ autem, Si primum, secundum. Non est autem secundum, non est ergo primum. Tertiæ autem, Non est & primum, & secundum. Est autem primum, nõ est ergo secundum. Præterea sciendum est, quod ex indemonstrabilibus aliæ quidem sunt simplices, aliæ verò non simplices. Ex quibus simplices quidem sunt, in quibus ex seipsis manifestum est quod colligunt. hoc est, quod simul cum eorum propositionibus colligitur illatio: cuiusmodi sunt quæ sunt expositæ. In prima enim si statim dederimus esse verum, Si dies est, lux est. dico autem ad hoc quod est Diem esse, sequi esse lucem. Ponamus autem primum esse verum, nempe Diem esse, quod est antecedens in connexo, necessariò sequetur etiã esse lucem. quod quidem est conclusio orationis. Non simplices autem sunt, quæ sunt contextæ ex simplicibus, & adhuc opus habent ut in illas resoluantur, ut sciatur eas colligere. Ex his autem non simplicibus, aliæ quidem constant ex iis quæ sunt eiusdem generis, aliæ verò ex iis quæ non sunt eiusdem generis. Et ex iis quidem quæ sunt eiusdem generis, ut quæ sunt contextæ ex duabus primis indemonstrabilibus, aut ex duabus secundis. Ex iis autem quæ sunt diuersorum generum, ut quæ constant ex prima indemonstrabili, aut ex secunda & tertia: & communiter quæ sunt iis similes. Atque constat quidem ex iis quæ sunt eiusdem generis: ut hic, Si dies est, lux est. Atqui dies est, lux ergo est. contexta enim est ex duabus primis indemonstrabilibus, ut sciemus si ipsam resolverimus. Sciendum est enim, quod contemplatio dialectica, quæ traditur in syllogismorum resolutionibus, est huiusmodi. Cum habuerimus propositiones ex quibus colligitur aliqua conclusio, vi ac potestate in his habemus illam conclusionem, etiam si non enuntietur per prolationem. Quoniam ergo duas habemus propositiones, nempe & connexum illud, Si dies est, lux est. quod quidem incipit à simplici pronunciato, Dies est, desinit autem

Tertia indemonstrabilis oratio.

Indemonstrabiliu aliæ sunt simplices, aliæ non simplices.

Indemonstrabiles non simplices quænam sunt.

In syllogismorum resolutionibus theorema.

E

in non

in non simplex connexum, nempe, Si dies est, lux est: & præterea in antecedens quod est in eo, nempe Dies est: ex his nobis colligetur prima indemonstrabili consequens in illo connexo, nempe, Si dies est, lux est. Hoc ergo vi quidem ac potestate habemus collectum in oratione. Si in prolotione autem prætermisum collocauerimus cum 5 anticipatione expositæ orationis, nempe Dies est, habebimus collectum illud, Lux est, prima indemonstrabili. quod quidem erat illatio expositæ orationis. Quo fit vt duæ sint primæ indemonstrabiles. vna quidem huiusmodi, Si dies est, lux est: altera autē huiusmodi, Si dies est, lux est. Atqui dies est, lux ergo est. Atq; huiusmodi quidem sunt 10 orationes, quæ contexuntur ex iis quæ sunt eiusdem generis. Restat autem quæ constat ex iis quæ sunt diuersi generis, cuiusmodi est quæ apud AEnesidemum de signo fuit rogata. est autem huiusmodi: Si quæ apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent: & signa sunt apparentia. Signa similiter apparent omnibus similiter affectis. 15 Quæ autem apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent. Signa autem non apparent omnibus similiter affectis. Signa ergo nō sunt apparentia. Constat enim eiusmodi oratio & ex secunda indemonstrabili, & tertia: sicut licet discere ex resolutione. quæ quidem fiet dilucidior, si nos doctrinam exhibuerimus in modo qui sic habet, 20 Si primum & secundum, tertium. Non est autem tertium, sed nec primum: non est ergo secundum. Quoniam enim habemus connexum in quo antecedit complexum primum & secundum, consequitur autem tertium. Habemus autem & quod aduersatur consequenti, nempe Non tertium, colligetur nobis & quod aduersatur antecedenti, 25 nempe Non ergo primum & secundum, secunda indemonstrabili. Sed hoc ipsum vi quidem ac potestate oratione exponitur, cum habeamus quæ ipsum continent propositiones, in prolotione autē prætermittuntur, quæ si locauerimus cum ea quæ restat propositione, nempe prima, habebimus cōclusionem quæ colligitur, nempe Non 30 ergo secundum, tertia indemonstrabili. Quo fit vt duæ sint indemonstrabiles. vna quidem huiusmodi, Si primum & secundum, tertium. Non est autem tertium, non est ergo primum & secundum. quæ est secunda indemonstrabilis. Altera autem secunda quæ sic habet, Nō & primum, & secundum. Atqui est primum, non est ergo secundum. 35 Atque in modo quidem est eiusmodi resolutio. habet autē proportionem & conuenientiam in oratione. prætermittitur enim tertium, nempe illud, Non quæ apparent, omnibus similiter affectis similiter

appa-

apparent. & signa sunt apparentia. Signa omnibus similiter affectis similiter apparent. Signa ergo non sunt apparentia. Tertia autem huiusmodi. Non & quæ apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent. Et signa sunt apparentia. Atqui quæ apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent. Non sunt ergo signa quæ apparent. Eadem autem virtute colligendi eiusmodi quoque proponetur oratio: Si quæ apparent, ex æquo apparent omnibus: & quæ apparent, sunt signa eorū quæ non apparent. quæ non sunt manifesta, ex æquo apparent omnibus. Non autem quæ non sunt manifesta, ex æquo 10 apparent omnibus. Sed & quæ apparent, ex æquo apparent omnibus. Non ergo quæ apparent, sunt signa eorum quæ non sunt manifesta. Huius utique orationis similis quidem est resolutio, per quam secunda indemonstrabilis applicatur tertiæ. Sunt autem euidentes propositiones. Nam quod quæ apparent, ex æquo apparent iis quorum 15 sensibus nihil obstat, est perspicuum. Non enim aliis aliter apparet album, neque aliis aliter nigrum, neque differenter dulce: sed similiter omnes mouet. Si hæc autem ex æquo apparent omnibus, & vim habent indicatiuam eorum quæ non sunt manifesta: necesse est ea etiam quæ non sunt manifesta, ex æquo omnibus incurrere: vt 20 pote quod & eadem sint causæ, & sit similiter subiecta materia. Hoc autem non ita est. Non enim omnes similiter ea quæ non sunt manifesta cognoscunt, etiam si ex æquo eis se offerant sensilia. Sed aliis ne veniunt quidem in cogitationem: aliis autem veniunt quidem, sed attrahuntur in varietatem & in multiples & inter se pugnantis 25 gationes. Consequens est ergo dicere signa non esse sensilia, ne nobis sequatur hoc absurdum. Licebit autem iis quoque quæ dicta sunt breuiter comprehensis, tales proponere orationes: Si quæ apparent, omnibus apparent: signa autem non omnibus apparent: non sunt ea quæ apparent, signa. Atqui primum, ergo & secundum. Et rursus, 30 Si quæ apparent, quatenus sunt apparentia, non opus habent vt doceantur: signa non sunt apparentia. Atqui primum, ergo & secundum. Atque aduersus eos quidem qui censent signum esse sensile, hæc sint motæ dubitationes. Consideremus autem & sectam illorum qui eis aduersantur, eorum, inquam, qui illud acceperunt, vt quod cadat sub 35 intelligentiā. Fortè autem oportebit etiam pauca præmittere de eo quod ipsis placet, quatenus signum volunt esse pronunciatum, & ideo describunt id cadere sub intelligentiā. Dicunt ergo signum esse pronunciatum in recto cōnexo ex antecedenti aperiens consequens.

E 2

Iudi-

Signi, quatenus est pronunciatum, definitio.

Recti connexi quatuor coniugationes.

Iudicationes recti connexi multas quidem etiam alias esse dicunt: vnam autem esse ex omnibus de qua non constat, quæ est definienda. Omne enim connexum aut à vero incipiens definit in verum, aut à falso incipiens definit in falsum, aut à vero in falsum, aut à falso in verum. Atque à vero quidem incipiens definit in verum, illud: Si sunt 5 Dij, Deorum prouidentia mundus administratur. A falso autem in falsum, vt illud: Si terra volat, habet alas. A vero autem in falsum, vt: Si iste mouetur, ambulat, eo quidem non ambulante, sed mouente. Cùm sint ergo quatuor connexi coniugationes, nempe cùm & à vero incipiat, & in verum definat: aut cùm à falso definat in verum, aut 10 contra à vero in falsum, in primis quidem quatuor modis dicunt hoc esse verum. Nam & si à vero incipiens definat in verum, est verum: & si à falso in falsum, rursus verum: similiter autem & si à falso in verum. Vno autem solo modo esse falsum, nempe quando à vero incipiens definit in falsum. Cùm hæc autem ita habeant, signum dicunt 15 esse querendum, non in hoc prauo connexo, sed in recto. Dictum est enim pronunciatum, quod in recto connexo est antecedens. Sed quoniam non erat rectum vnum connexum, tria autem erant, nempe quod incipit à vero & definit in verum, & quod à vero in falsum, & quod à falso in verum, querendum est utrumnam signum querendum 20 sit in omnibus rectis connexis, an in aliquibus, an in aliquo. Ergo si signum oportet esse verum & verum ostendere, neque in eo quod incipit à vero & definit in falsum, neque in eo quod à falso in verum, subiicietur. Restat ergo vt id sit in illo solo, quod & incipit à vero, & definit in verum, vtpote quod & ipsum sit, & signatum simul esse 25 debeat. Quando ergo dicitur signum esse pronunciatum in recto connexo antecedens, oportebit intelligere antecedens in eo solo connexo, quod & à vero incipit, & definit in verum. Atqui non si quod antecedit pronunciatum in recto connexo, & à vero incipiens & in verum definens, hoc est signum. Iam enim à vero quidem certè incipit illud, Si dies est, lux est: à vero, inquam, nempe Dies est, & in verum definit, nempe Lux est. Non habet autem in se antecedens pronunciatum signum desinentis seu consequentis. Neque enim illud Dies est, aperit & reuelat esse lucem: sed vt ipsum per se præcurrit, ita etiam lux accipitur ex sua claritate & euidencia. Oportet ergo 35 signum, non solum esse antecedens in recto connexo, sed etiam habere naturam quæ aperiat ac reuelet id quod definit seu consequens: cuiusmodi est in his connexis, Si ista habet lac in vberibus, concepit.

Et si

Et si iste expuit crassum & viscidum ex pulmone humorem, quem *βρόχιον* appellant, vlcus habet in pulmone. Hoc enim connexum est rectum, vt quod incipiat quidem à vero, nempe Iste expuit crassum & viscidum humorem è pulmone: definat autem in verum, nempe, 5 Iste habet vlcus in pulmone, cum eo quod primum aperit, & reuelat secundum. Ad illud enim nos applicantes, hoc comprehendimus. Præterea, inquiunt, oportet signum præsens esse signum præsentis. Nonnulli enim decepti etiam præsens volunt esse signum præteriti: vt in hoc, Si iste habet cicatricem, iste habuit vlcus. Nam si habet qui- 10 dem cicatricem, est præsens. apparet enim: vlcus autem habuisse, præteritum. nõ est enim amplius vlcus. Et præsens futuri: vt id quod continetur hoc connexo, Si iste fuit corde sauciatus, morietur. nam cordis quidem vulnus iam esse dicunt, mortem autem futuram. Ignorant autem qui hæc dicunt, quod alia quidem sunt præterita, alia futu- 15 ra. Signum autem & signatum etiam in his est, præsens præsentis. Nam & in illo priori, Si iste habet cicatricem, habuit vlcus: vlcus quidem iam fuit & præterit. Quod autem iste habuerit vlcus, est præsens pronunciatum quod dicitur de aliquo quod fuit. Et in illo, Si iste vulneratus est corde, morietur, futura quidem est mors. Quod iste 20 autem sit moriturus, est præsens pronunciatum quod dicitur de futuro. vnde etiam nunc est verum. Quamobrem & signum est pronunciatum, & in recto connexo antecedit quod incipit à vero, & definit in verum, aperit autem & reuelat id quod est definens seu consequens. & omnino præsens est præsentis signum. His autem ostensis 25 congruenter iis quæ ab illis traduntur artibus, primum quidem hoc solum eis dicendum est. Si, vt alij quidem volunt, signum est sensibile: vt alij autem volunt, cadit sub intelligentiam: & quæ de ea re est controversia huc vsque non potuit diiudicari, dicendum est signum plane esse incertum & non manifestum. Cùm autem sit non manifestum, 30 opus habet iis quæ id sunt apertura ac detectura: non oportet autem esse alia quæ ipsum aperiant ac detegant. Præterea si ex eorum sententia signum habet substantiam in eo quod dicitur, queritur autem an sint quæ dicuntur, absurdum est priusquam constet de genere, tanquam firmam ac stabilem accipere speciem. Videmus autem, quod 35 sunt quidam qui peremerunt essentiam eorum quæ dicuntur: nec solum ij qui sunt diuersæ sententiæ, vt Epicurei, sed etiam Stoici, vt Basilides, qui in hac fuit opinione vt existimaret nihil esse incorporeum. De signo ergo sustinenda est assensio. Sed si prius, inquiunt, ostende-

E 3 rimus

rimus essentiam eorum quæ dicuntur, habebimus firmam ac stabile signi naturam. Quando ergo ostenderitis, inquiet quispiam, tunc quoque sumite esse credibilem signi essentiam. Quandiu autem manetis in nuda promissione, necesse est quoque nos manere in sustinenda assensione. Deinde quemadmodum fieri potest ut demonstraretur essentia eorum quæ dicuntur? Nam aut per signum hoc oportebit facere, aut per demonstrationem potest hoc fieri. Nam ipsa quoque cum sint quæ dicuntur, quæruntur similiter atque alia quæ dicuntur. Et tantum abest ut possint aliquid firmiter ac stabiliter ostendere, ut contra ipsa quoque opus habeant eo quod sit ostensurum. & imprudentes inciderunt Stoici in eum modum qui dicitur alter per alterum. Nam ut certa esse constet ea quæ dicuntur, & demonstrationem & signum esse oportet. Ut autem demonstratio & signum consistat, necesse est ut prius sit credita eorum quæ dicuntur, natura. Cum ergo in se inuicem annuant, & expectent eam quæ inter se fit probatione, ex æquo sunt incredibilia. Sed agere concedatur ex abundantia, ut procedat quæstio, esse quæ dicuntur, licet quæ de iis est controuersia, minimè possit decidi. Si ea ergo sunt, aut corpora ea esse dicent aut incorporea. Et corpora quidem non dixerint. Sin autem incorporea, aut ex eorum sententia aliquid agunt, aut nihil agunt. Et agere quidem non censuerint. Incorporeum enim, ut ipsi volunt, neque ut aliquid agat, neque ut aliquid patitur, habet à natura insitum. Si autem nihil agant, nec cuius sunt signum aliquid indicarint & significauerint. Aliquid enim indicare & significare, est aliquid agere. Absurdum est autem, signum nec indicare aliquid nec significare. Signum ergo non cadit sub intelligentiam, nec est pronunciatum. maximè cum, ut alibi ostendimus, alia quidem significant, alia verò significantur. Significant quidem voces: significantur autem quæ dicuntur. in quibus sunt etiam pronuntiata. Cum autem omnia significantur pronuntiata, non autem significet, signum minimè est pronunciatum. Rursus concedatur quæ dicuntur naturam habere incorpoream. Sed quoniam dicunt signum antecedere in recto connexo, oportebit rectum connexum prius esse diiudicatum & examinatum, siue id sit ut vult Philo, siue ut vult Diodorus, aut id ex colligatione, aut aliquo alio modo iudicetur. Nam cum de his sint multæ dissensiones, non licet sumere signum firmiter ac stabiliter, si decidi ac terminari non possit eorum controuersia. Ad ea quæ dicta sunt, accedit, quòd etiam si dederimus eos inter se consentire de eo quod verè &

Eorum quæ dicuntur essentia non potest demonstrari.

Incorporeum neque agit, neque patitur. Signum cum sit incorporeum, nihil significat.

Signum non est intelligibile, nec pronunciatum.

rè & rectè iudicat, & citra controuersiam id esse quodcunque illi uelint, nihilo secius necesse est ut id quod continet signum, fateantur non posse diiudicari. Signatum enim aut manifestum esse volunt, aut non manifestum. Et si quidè est manifestum, non erit signatum: neque ab aliquo significabitur, sed ipsum per se incurret. Sin autem non manifestum, erit omnino hoc ignotum sitne verum an falsum. Nam si cognoscatur quidnam sit horum, erit manifestum. Quod ergo continet signum & signatum, connexum desinens seu consequens, quoniam non est manifestum, necessariò non poterit diiudicari. Nam quoniam quod à vero quidem incipit, est notum, quatenus autè desinit est ignotum, oportet nos ante omnia ad ipsum diiudicandum nosse in quid desinat: ut si in verum quidem desinat, hoc ponamus verum, propterea quòd incipiat à vero, & in verum desinat. Non est ergo dicendum signum esse pronunciatum, neque in recto connexo antecedens. His autem addendum est, quòd etiam pugnant cum euidencia qui sunt principes huius sententiæ. Si enim signum est pronunciatum, & in recto connexo antecedit, oportet eos qui nullam habent omnino notionem pronuntiati, neque artes didicerunt dialecticas, esse remotos ab omni signatione. Non ita est autem. Nam sæpe gubernatores illiterati, & sæpe dialecticarum contemplationum imperiti agricolæ, præclarè signant & obseruant. Illi quidem in mari ventos & serenitates, tempestatesque & tranquillitates: hi autem in agricultura fertilitatem & sterilitatem, siccitatemque & imbres. Quamquam quid loquimur de hominibus, cum quidam ex ipsis etiam bruti impertiant signi intelligentiam? Nam canis quando in vestigio figit pedem, signat feram. Sed non ideo pronuntiati attrahit visionem. Si hoc est vestigium, fera est hic. Et equus cum admouetur calcar, aut intentatur scutica, exilit quidem, & ad cursum incitatur. Non diiudicat autem dialecticè huiusmodi connexum: Si intentatum est flagellum, est mihi currendum. Non est ergo pronunciatum signum antecedens in recto connexo. Hæc quidem priuatim dicta sint aduersus eos qui censent esse aliquod signum quod cadit sub intelligentiam. Communiter autem licebit etiam aduersus eos dicere ea quæ dicta sunt aduersus eos qui dicunt ipsum esse sensibile. Si enim signum est pronunciatum, in recto connexo antecedens: & in omni connexo, id quod desinit seu est consequens sequitur antecedens: & consequentia sunt rerum præsentium, necessariò & signum & signatum in vno tempore prætereuntia simul erunt inter se: & neutrum à neutro indicabitur.

Signatum non potest diiudicari, seu sit manifestum, seu non manifestum.

Signum non esse pronunciatum ostenditur ex euidencia.

Imperiti Dialectica signant & obseruant.

Canes habent signi intelligentiam.

Signum & signatum simul sunt, si signum sit pronunciatum.

cabitur aut significabitur: sed ambo nota erunt ex seipsis. Præterea
 si signum *signatum sunt* signum aperit ac reuelat desinens seu consequens signatum. Signa-
relatiua, vtrū- tum autem aperitur ac reuelatur à signo. Ea autem non sunt ex abso-
que est à seipso lutis, sed ex iis quæ referuntur ad aliquid. Ex eo enim quod detegit,
comprehensi- intelligitur quod detegitur: & ex eo quod detegitur, intelligitur id
bile. quod detegit. Si autem ambo cùm referantur ad aliquid, adfunt eo-
 dem tempore, ambo simul consistunt inter se. Si autem simul confi-
 stunt, vtrunque est ex seipso comprehensibile, & neutrum ex altero.
 Illud quoque dicendum est, quòd cuiusmodicunque sit signum, aut
 id habet naturam ad indicandum & significandum id quod est incer-
 tum & non manifestum: aut nos recordamur eorum quæ simul cum
 illo sunt aperta ac reuelata. Nos autem prout fuerimus præditi me-
 moria, ita nos habemus in rerum substantiam. Sed si neque signum
 est sensibile, neque id cadit sub intelligentiam, vt ostendimus: præter
 hæc autem nihil est tertium, dicendum est aliquid non esse signum. 15
 Dogmaticis autem aduersus vnunquodque horum argumentorum
 est os obstructum. probantes autem contrarium, dicunt quòd homo
 non differt à brutis oratione quæ profertur, (nam & corui & psitta-
 ci & picæ voces proferunt articulatas:) sed quæ intrinsecus sita est ra-
 tione. Neque simplici solùm phantasia: (nam illa quoque pelluntur 20
 visis) sed discurrente & componente. Quamobrem notionem ha-
 bens consequentiæ, protinus habet etiã intelligentiam signi propter
 consequentiam. Etenim ipsum signum est huiusmodi: Si hoc est, il-
 lud est. Sequitur ergo hominis naturam & constitutionem quòd sit
 signum. Constat autem demonstrationē esse signum generi. Osten- 25
 dit enim & significat conclusionem: & complexio quæ fit per eius
 propositiones, est signum quòd sit conclusio: vt in hac complexione,
 Si est motus, est inane. Est autem motus, est ergo inane. Hoc com-
 plexum, Si est motus, est inane, complexum per propositiones, sta-
 tim est etiam signum conclusionis, nempe, Est inane. Aut ergo, in- 30
 quiunt, sunt orationes demonstratiuæ quæ allatæ sunt ab iis qui mo-
 uent dubitationes, aut non demonstratiuæ. Et si non sunt quidem de-
 monstratiuæ, sunt incredibiles, cùm etiam si essent demonstratiuæ
 vix fidem fecissent. Sin autem demonstratiuæ, est perspicuum quòd
 est aliquod signum. Demonstratio enim signum est ex genere. Sin 35
 autem nullum nullius est signum: aut aliquid significat quæ de signo
 efferuntur voces, aut nihil significat. Et si nihil quidem, ne signi qui-
 dem habent essentiam. Quemadmodum enim fieri potest, vt quæ
 nihil

*Homo in quo
differt à bru-
tis.*

*Signi habet
intelligentiam,
qui notionem
habet consequē-
tiæ.*

*Demonstratio
est signum ex
genere.*

nihil significant, fidem faciant quòd nullum sit signum? Sin autem si-
 gnificant, Sceptici sunt insipientes, qui verbo quidem signum expel-
 lunt, re ipsa autem id assumunt. Præterea si nulla est artis propria cō-
 templatio, ars nihil differet ab inertia seu egestate artis. Sin autē est
 aliqua artis propria contemplatio, aut ea est apparens, aut non ma-
 nifesta. Sed apparens quidem non est. Nam quæ apparent, omnibus
 similiter & absque doctrina apparent. Sin autem non est manifesta,
 per signum considerabitur. Si autem est aliquid quod consideratur
 per signum, erit etiam aliquod signum. Nonnulli autem sic quoque
 simul interrogant: Si est aliquod signum, est signum: si non est signū,
 est signum. Aut autem nullum est signum, aut est. Est ergo. Est quidē
 eiusmodi oratio. eius autem primam quidem propositionem dicunt
 esse rectam. est enim diuersificata. & id quod est esse signum, sequi-
 tur esse signum: quandoquidem si est primum, erit etiam secundum
 nihil differens à primo. Illud quoque, Si non est signum, est signum,
 est etiam rectum. Ei enim qui dicit nō esse signum, sequitur esse ali-
 quod signum. Si enim nullum est signum, eius quòd nullum sit signū
 erit aliquod signum: & meritò. Nā qui dicit non esse aliquod signū,
 aut hoc censet dictione solùm & affirmatione, aut demonstratione.
 Et qui dictione quidem cēset & affirmatione, dictionem & affirma-
 tionem habebit aduersantem. Demonstrans autem quòd sit verum
 id quod ab eo dicitur, per orationem quæ ostendit non esse aliquod
 signum, significabit nullum esse signum. Hoc autem faciens, confi-
 tebitur esse aliquod signum. Sunt ergo, inquiunt, veræ duæ propo-
 sitiones. vera est ergo etiam tertia. est enim disiuncta ex iis quæ in-
 ter se aduersantur, nempe & esse signum, & non esse. Nam si omne
 disiunctum tunc est verum, quando vnum habet verum: cernitur au-
 tem & alterum ex iis quæ inter se aduersantur esse verum: dicendum
 est id quod est eiusmodi, protinus esse verum. quo fit vt ex iis de qui-
 bus vt certis constat propositionibus simul colligatur per illationē.
 Est ergo aliquod signum. Hac quoque, inquiunt, ratione ac metho-
 do licet persequi. In oratione enim duo sunt connexa, & vnū disiun-
 ctum. Ex his autem, connexa quidem pollicentur ex iis quæ sunt in
 ipsis antecedentibus sequi quæ sunt in ipsis desinentia seu consequē-
 tia. Disiunctum autem habet vnum verū ex iis quæ sunt in ipso. Nam
 si ambo sunt vera, aut ambo falsa, totum erit falsum. Cùm autem sit
 eiusmodi virtus iis quæ sunt in propositionibus, & per positionem
 dederimus alterum esse verū ex iis quæ sunt in disiuncto, quomodo

*Artes osten-
dūt esse signa.*

*Ex oratione
quæ probat
nullum esse si-
gnum, efficitur
esse aliquod si-
gnum.*

*Disiunctum
quando sit ve-
rum.*

colligitur illatio? Et primò ponatur illud verum, Est aliquod signū. Ergo quoniam hoc est antecedens in primo connexo, habebit consequēs id quod definit in illo connexo. Dicebat autem esse signum. Ergo quoniam hoc est antecedens in secundo connexo, habebit ei consequens id quod definit in secundo connexo. erat autem ei con-

*περονοτιωσ
Deine provi-
dentia consti-
tutus sit homo,
dubitatum est
apud Philoso-
phos aliquos.
Hominem non
esse participem
rationis scri-
psit Heracli-
tus.*

Sceptici,attamen de eo conueniunt Dogmatici. At Dei prouidentia constitutum esse hominem,apud non paucos ex iis non est leuis con-
trouersia. est autem valde violentum, ex iis quæ sunt magis incon-
cessa, velle docere ea quæ non ita se habent. Atqui disertis verbis di-
cit Heraclitus hominem non esse participem rationis: solum autem
esse mente præditum id quod ambit. Empedocles autem adhuc ma-
gis admirabiliter & præter opinionem censebat omnia esse ratione
prædita, nec solum animantia, sed etiam plantas, disertis verbis scri-
bens,

Omnia namque scias mentem & prudentiam habere.

*Ratione præ-
dita esse omnia
censebat Em-
pedocles.*

Ad quod accedit, quòd probabiliter dicitur,bruta animãtia non esse expertia prudentiæ. Nam si est eis quæ profertur oratio, necesse est eis etiam esse internam rationem. Nam sine ea non potest consiste-

*Bruta nõ esse
expertia pru-
dentia.*

re quæ profertur oratio. Quòd si etiam dederimus hominẽ differre ab aliis animãtibus, & ratione & phantasia transeũte & consequen-

*Bruta habent
rationem quæ
profertur.*

tia: sed non etiam in iis quæ sunt incerta & non manifesta, & in quibus cùm sit dissensio, nulla data est sententia, concedemus ipsum esse huiusmodi: sed in his quæ apparent quandam conseruantem habere consequentiam, per quam recordans de aliquibus aliqua contem-
platur, & aliqua ante aliqua, & aliqua post aliqua, & ex priorum in-
cursione cætera renouat ac in memoriam reuocat. At cùm pro certo, inquit, constet quòd sit demonstratio, signum est ex genere. & si non sunt quidem demonstraciones quæ allatæ sunt aduersus signū, non sunt fide dignæ. Sin autem sunt demonstraciones, est aliquod signum. Nos autem qui prius diximus quòd non insistimus in signo
quod reuocat in memoriam, sed in signo indicante, possumus concedere quòd quæ aduersus signum allatæ sunt rationes, aliquid significent, sed non indicando, verum in memoriam reuocãdo. Nos enim

*Homo in iis
quæ apparent
habet conser-
uantem quan-
dam consequẽ-
tiam.*

*Quæ aduersus
signum afferũ-
tur rationes,
significat nõ in
dicando, sed in
memoriam re-
uocando.*

eis

eis mouemur, & in memoriam reuocamus ea quæ dici possunt aduersus signum indicans. Eadem etiam sunt dicenda de consequenti recordatione, ex qua rogabant, vtrum aliquid significant voces quæ proferuntur contra signum, an nihil significat. Nam si omne signum
tollamus, oporteret necessariò aut nihil significare voces quæ proferuntur aduersus signum, vt nostra est sententia: aut si eę significant, concedi esse aliquod signum. Nunc autem vt etes diuisione, aliquod quidem signum tollimus, aliquod verò ponimus. Nec si in eo quòd significant aliquid voces quæ proferuntur aduersus signum indicãs,
concessum sit esse aliquod signum indicans, colligebatur quòd si est artis propria contemplatio, oportebit hoc non esse apertum & manifestum, sed incertum & nõ manifestum, & per signum apprehēdi: vt qui ignoremus quòd contemplatiuæ quidem aliorum artis nulla
est contemplatio, vt postea docebimus: eius autem quæ versatur in
iis quæ apparent, est propria quædam contemplatio. Nam per ea quæ sæpe sunt obseruata aut narrata, contemplationum efficit constituciones. Quæ autem sæpe sunt obseruata, sunt propria eorum qui sæpe obseruarunt, non autem communia omnium. Nam quæ ab eis in fine rogata est oratio hoc modo, Si est primum, est primum. Si non
primum, aut primum, aut non primum. ergo primum. fortasse quidẽ
est praua propter redundantia quæ est in propositionibus: citra con-
trouersiam autem ipsos quoque videtur premere. Dicendum est autem ordine de primo, hoc est de redundantia & superuacaneo. Nam si verum est, id quod est disiunctum in oratione, debere habere vnũ
verum, vt ipsi quoque prius dicebamus: vnum autem habens verum, alterum ex connexis arguit tanquam superuacaneum. Nam etsi ex iis quæ sunt in ipso ponitur verum illud, Est aliquod signū, ad id colligendum est necessarium diuersificatum connexum, nempe, Si est aliquod signum, est signum. redundat autem & est superuacaneum
reliquum, nempe, Si non est aliquod signum, est aliquod signum. Et si non esse aliquod signum, ex iis quæ sunt in ipso ponitur verum: id quidem quod diuersificatur, redundat & est superuacaneum ad id comprobandum. Illud autem, Si non est aliquod signum, est signū, est necessarium. Est ergo praua oratio propter redundantiam. Sed vt
nunc quidem minutatim congregiamur cum aduersariis, licet aliam simul rogare orationem quæ hoc modo se habet: Si is qui dicit non esse signum, cõuertitur ad hoc vt dicat esse aliquod signum, is etiam qui dicit esse aliquod signum, conuertitur ad hoc vt dicat non esse

*contēplatiuæ
aliorum artis
nulla est con-
templatio.*

*Artis, quæ
versatur in iis
quæ apparent,
est quædam pro-
pria contem-
platio.*

*Oratio praua
propter redun-
dantiam.*

*si
non
vbi
non
vbi
vbi*

F 2

ali-

aliquod signum. Qui autem dicit non esse aliquod signum scepticè, conuertitur ex eorum sententia ad hoc vt dicat esse aliquod signum: Ergo & qui dicit dogmaticè esse aliquod signum, cōuertetur ad hoc vt dicat non esse aliquod signum, vt ostendemus. Iam enim apud eū qui dicit esse aliquod signum, oportet signo probare enunciationē. 5 Cum autem non sit cōcessum esse aliquod signum, quemadmodum si iste vsus fuerit signo, ad fidem faciendam quòd sit aliquod signum, conuertetur ad confitendum nullum esse signum. Si autem ex conuersione licebit hoc solum confiteri, signum indicare ac significare non esse signum, quid hoc eis proderit, cum nullum possint dicere signum suorum dogmatum? Quamobrem est hoc quidem eis inutile, hoc, inquam, communiter confiteri esse aliquod signum. Illud autē fortasse est necessarium, ei quod est Esse aliquod signū, subiicere aliquid definitum. hoc autem est signum definitè enunciatum. quod quidem non licet eis facere. Nam omne signum est æquè opinabile atque signatum, & de quo non minor est controuersia nullo decisa iudicio. Quomodo ergo est falsum, Aliquis nauigat per rupem, quoniam verum definitum ac terminatum non licet ei subiicere: ita quoniam huic Est aliquod signum, quod quidem est indefinitum, nullum definitum verum possumus subiicere, hoc autem est signum: 20 est ergo falsum illud, Est aliquod signum: & quod ei aduersatur est verum, nempe Nullum est signum. Esto autem esse firmas ac validas eorum rationes: mansisse autem etiam Scepticorum rationes, aduersus quas contradici non potest, quid restat cum ex altera parte par incurrat imbecillitas, nisi sustinere assensionem, & nihil definire 25 de re quæ quæritur, neque dicendo esse aliquod signum, neque non esse, & non magis esse quàm non esse tuto proferendo? Sed quoniā videtur quoque Demonstratio esse signum ex genere, & per propositiones de quibus constat, aperire ac detegere conclusionem quæ non erat manifesta, an non conuenit considerationi de signo coniungere de ea quæstionem?

De Demonstratione.

QUANAM de causa de Demonstratione in præsentia quærimus, prius ostensum est, quando considerabamus de eo quod iudicat, & 35 de signo. Vt autem certa via ac ratione fiat expositio, tutoque possimus & sustinere assensionem, & contradicendo procedere aduersus Dogmaticos, ostendenda est eius notio. Est ergo demonstratio, ex genere

Omne signum est æquè opinabile atque signatum.

In signo sustinenda assensio, cum sint utrinque, nempe & a Dogmaticis et a Scepticis, valida ratione.

genere quidem oratio. Non est enim res sensilis, sed quidam motus & assensio cogitationis. quæ quidem pertinent ad orationem. Oratio autem est, vt simpliciter dicam, quod constat ex propositionibus & illatione. Propositiones autem vocamus, non aliqua themata quæ 5 corripimus, sed quæ is qui differit, eo quòd sint euidencia, dat & concedit. Illatio autem est quod probatur ex his propositionibus: vt oratio quidem est totum hoc, Si dies est, lux est. Atqui dies est, lux ergo est. Eius autem sunt propositiones, & Si dies est, lux est, & Atqui dies est. Illatio autem est, lux ergo est. Ex orationibus autē, aliæ quidem sunt colligentes, aliæ verò non. Et colligentes quidem sunt, 10 in quibus cum concessæ fuerint propositiones, ex illarum concessione videtur etiam sequi illatio: vt se habuit in eo quod paulò ante fuit expositum. Nam quoniam constitit ex connexo, Si dies est, lux est. quod quidem pollicebatur, quòd si esset verum primum quod est in 15 eo, futurum esset etiam verum quod est in eo secundum. Et præterea ex eo, Dies est, quod quidem erat antecedens in connexo, dico quòd si datum fuerit verum esse connexum, vt ad id quod est in ipso antecedens, sequatur id quod est in eo desinens seu consequens, & datum sit etiam esse id quod est primum ex iis quæ sunt in ipso, colligetur 20 propter eorum essentiam, etiam secundum eorum quæ sunt in ipso, hoc est Lux est. quod quidem est illatio. Et colligentes quidem orationes in forma sunt huiusmodi. Non colligentes autem sunt quæ non sunt huiusmodi. Ex colligentibus autem, aliæ quidem colligunt aliquid apertum ac manifestum: aliæ autem non apertum nec manifestum. Et apertum quidem ac manifestum, quomodo quæ exposita fuit oratio, quæ sic habet, Si dies est, lux est. Atqui dies est, lux ergo est. Lux enim est, æquè apparet atque Si dies est. Et rursus hæc, Si Dion ambulat, mouetur. Ambulat autē Dion, mouetur ergo Dion. Nam illud, Mouetur Dion, quod est conclusio, est ex iis quæ per se 30 possunt deprehendi. Quod non est autem manifestum colligit: vt hæc, Si sudores fluunt per superficiem, sunt carnis pori seu meatus qui percipiuntur intelligentia. Atqui primum, ergo etiam secundum, esse enim carnis meatus qui percipiuntur intelligentia, est ex iis quæ non sunt aperta ac manifesta. Et rursus, Quo ex corpore excreto, è viuis 35 excedunt homines, illud est anima. Sanguine autem excreto, è viuis excedunt homines. Anima ergo est sanguis. In sanguine enim sitam esse animæ substantiam, non est euidens. Ex iis autem quæ aliquid colligunt non manifestum, aliæ quidem certa sola via ac ratione nos

Demonstratio quid sit.

Oratio quid sit.

Propositiones quæ sint.

Illatio quid sit.

Orationes colligentes quæ nam sint.

Orationes non colligentes quæ nam sint.

Colligitur et manifestum et non manifestum.

inducunt ex propositionibus, tanquam ad conclusionem: alię autem simul & certa via ac ratione & aperiendo ac detegendo. Ex quibus certa quidem solum via ac ratione inducunt, quę videntur pendere ex fide & memoria, cuiusmodi est hæc: Si ex Diis aliquis tibi dixit, quod iste erit diues, erit iste diues. Si Deus autem (ostendo autem Iouem per hypothesim) dixit tibi, Iste erit diues, iste ergo erit diues. Hic enim assumimus conclusionem, nempe, istum futurum diuitem, non probatam ex vi propositę orationis, sed eo quod credamus Iouis enunciationi. Simul autem certa via ac ratione, aperiendo que ac detegendo nos inducit à propositionibus ad conclusionem: vt qui de meatibus qui percipiuntur intelligentia, hoc fuerit rogatus, Si sudores fluunt per superficiem, sunt carnis meatus qui percipiuntur intelligentia, & sudores fluere per superficiem, ex ipsorum natura docuit nos probare quod sunt carnis meatus qui percipiuntur intelligentia, hac ratione, propterea quod ex corpore cui non sunt meatus, fieri non potest vt fluat humor: fluit autem sudor per corpus. Non est ergo solidum ac concretum corpus, sed habens poros ac meatus. Cum hæc autem ita se habeant, demonstratio ante omnia debet esse oratio: secundo, colligens: tertio autem, vera: quarto, incertam ac non manifestam habens conclusionem: quinto, & eam habens quę reuelatur ac detegatur ex vi propositionum. Hęc ergo oratio, cum sit dies, Si nox est, sunt tenebrę. atqui nox est, sunt ergo tenebrę: est quidem colligens. Datis enim eius propositionibus, colligitur etiã illatio. Sed non erat vera. In se enim habebat falsam propositionem, nempe, Nox est. Quamobrem nec est demonstratiua. Rursus hæc, Si dies est, lux est. dies est autem, ergo lux est: præter id quod est colligens, est etiam vera: quando quidem datis eius propositionibus datur etiam illatio, & per vera veri aliquid ostendit. Cum autem sit eiusmodi, rursus non est demonstratio, propterea quod euidens ac manifestam habeat conclusionem, nempe, Lux est, non autem non euidens ac non manifestam. Iis congruenter ea quoque quę sic habet, Si quis Deus tibi dixit quod iste erit diues, erit iste diues. Si Deus autem tibi dixit quod iste erit diues, iste ergo erit diues: manifestam quidem habet conclusionem, futurum eum diuitem. non est autem demonstratiua, propterea quod non aperiatur ex vi propositionum, sed sit ex eo quod Dei fides admittatur. Cum ergo hæc omnia concurrerint, nempe quod sit & oratio colligens, & vera, & ostendat id quod non est apertum ac manifestum, consistit demonstratio. Hinc

eam

eam sic describunt: Demonstratio est oratio, quę per propositiones de quibus constat, ex collectione aperit non manifestam illationem: vt hæc, Si est motus, est inane. atqui est motus, est ergo inane. Nam & an sit inane est incertum & non manifestum: & per vera, nempe, Si est motus, est inane, & Est autem motus, ex collectione videtur aperi. Atque quę conuenit quidem præmittere de rei quę quæritur notione, hæc sunt. Ordine autem est indicandum etiam ex qua sit materia.

Ex qua materia sit demonstratio.

10

EX REBUS, vt sæpe prius diximus, alię quidem creduntur esse euidentes, alię verò incertę & non manifestę. Et euidentes quidē, quę ex phantasia seu visione sumuntur citra voluntatem, & ex affectione: vt nunc est illud, Dies est, quod hoc est homo: & vnum quodque eorum quę sunt huiusmodi. Non manifestę autem quę non sic se habent. Et ex rebus non manifestis, vt quidam dicunt diuidentes, alię quidem sunt natura incertę & non manifestę, alię autē per homonymiam seu æquiucōe dicuntur genere incertę & nō manifestę. Et natura quidē sunt incertę & non manifestę, quę neque prius sunt comprehensę, neque nunc comprehenduntur, neque postea comprehenduntur, æternam autem habent ignorationem: vt est, Stellas esse pares aut impares. Et idēo dicuntur esse natura incertę & non manifestę, non quod ipsę habeant naturam incertam & non manifestam quod ad se attinet: alioqui dicemus aliquid quod repugnet, vt qui simul & eas dicamus ignorare, & fateamur eas aliquam habere naturam. sed quod nostrę quidem naturę sunt incertę & manifestę. per homonymiam autem seu æquiucōe genere appellentur incertę & non manifestę, quę sua quidem natura sunt occultę, per signa autem aut demonstrationes censentur cognosci: vt atoma esse elementa quę feruntur in infinito inani. Cæterum cum in rebus hæc sit differentia, dicimus demonstrationem neque esse manifestam: nō enim cognosceretur ex se ipsa & ex coacta affectione: neque natura non manifestam. non enim desperatur de eius comprehensione: sed de ea quę restat incertorum & non manifestorum differentia: quę demersam quidem & adumbratam nobis habet naturam. videntur autem comprehendi ratione ex Philosophia. Hoc autem non firmiter dicimus ac stabiliter. esset enim ridiculum cum cesserimus essentiã, de ea adhuc quærere, sed quod notione mentis que conceptione est eiuf-

eiusmodi. Sic enim ex notione & mentis anticipata conceptione exurget oratio de essentia. Quòd ergo eorum quæ sunt, notione incerta sit demonstratio, & per ipsam non possit agnosci, sic est considerandum: Id quidem quod est euidens & manifestum, est cuiuslibet manifestum & euidens, & de eo apud omnes conuenit, neque vllam admittit diuulsionem ac diffensionem. De eo autem quod est incertum & non manifestum, non conuenit, caditque id sua natura in diffensionem & distractionem. & meritò. Omnis enim oratio iudicatur esse vera aut falsa, ex relatione quæ est ad rem de qua est allatum. Nã si inuenitur consonans rei de qua est allatum, videtur esse vera. Sin autem discrepans, falsa: vt quando pronúciat quispiam quòd sit dies, si id quod dicitur ad rem remiserimus, & cognouerimus eius essentiam vnà orationi ferre testimonium, dicimus id quod dicitur esse verum. Quamobrem quando res quidem fuerit euidens ac manifesta de qua affertur oratio, facile est ea remissa ad id quod dicitur, tunc sic vel orationem dicere esse verã, si rei ferat testimonium: aut falsam, si non ferat. Quando autem res fuerit incerta & non euidens ac nobis occulta, tunc cum non possit ad eam firmiter ac stabiliter remitti oratio, restat vt probabiliter dicamus, & ex verisimilibus ad assensionem mens attrahatur. Alio autem aliter coniciente, & probabiliter loquente & verisimiliter, oritur diffensio, cum neque is qui aberrauit sciat se aberrasse, neque qui est affecutus, sciat se esse affecutum. Ea de causa Sceptici admodum eleganter assimilant eos qui querunt de incertis & manifestis, iis qui in tenebris ad aliquem scopum telaiaciunt. Quomodo enim est verisimile aliquem quidem ex iis scopum attingere, aliquem verò aberrare, ignorari autem quis attigerit: ita cum in profundis tenebris ferè absconsa sit veritas, ad eam quidẽ multæ emittuntur orationes: sed quæ nã ex ipsis ei consonet & quænam discrepet, sciri non potest, cum ex euidencia sublatum sit quod queritur. Hoc autem primum dixit Xenophanes:

Euidens nullam admittit diffensionem. De non manifesto est diffensio. Oratio vera & falsa quomodo iudicatur.

Probabiliter dicere quomodo intelligatur.

De incertis querentes sunt iis similes qui in tenebris ad scopum telaiaciunt.

Xenophanes quid dicat de verum incertitudine,

*Nullus aperte vir scit, sed neque vir sciet unquam
De diis, & cunctis à me quæ dicta fuerunt,
Namque licet sit perfectum quod dixerit ille,
Nescit, cum in cunctis insit diuisio rebus.*

Quamobrem si id quidem quod est euidens & manifestum, est consonans propter prius dictam causam: discrepat autem id quod nõ est euidens ac manifestum, oportebit etiam discrepantem demonstrationem esse incertam & non manifestam. Quòd autẽ re vera discrepet,

30

35

pet, non multis opus est verbis, sed breui aliqua & quæ est in pròptu admonitione. siquidem dogmatici quidem Philosophi, & ratione vtentes Medici eam ponunt: tollunt autem Empirici. Fortè autem etiam Democritus. nam per regulas ei vehementer repugnauit. Sceptici autem eam seruarunt in sustinenda assensione, magis vtentes enunciatione. Iique qui ipsam ponunt, rursus inter se valde discrepant, sicut procedente docebimus oratione. Est ergo demonstratio aliquid incertum & non euidens. Præterea si omnis demonstratio continens dogma in suis propositionibus, protinus est dogma, de omni autem dogmate dissentitur: necessariò dissentitur de omni demonstratione. Et est rerum quæ queruntur, vt Epicurus videtur validissimam posuisse demonstrationem huiusmodi, ad probandum quòd sit inane. Si est motus, est inane. atqui est motus, est ergo inane. Huius autem demonstrationis propositiones si concederentur quidem ab omnibus, necessariò etiam illationem haberent consequentem, & quæ concederetur ab omnibus. Nunc autem aduersus eas obiecerunt aliqui, nempe quòd ex propositionibus non colligatur illatio: non quòd ea ex illis non sequatur: sed quòd illæ sint falsæ, & de illis non constet. Nam vt de connexo multa non perfequamur iudicia: dicamus autem ex se rectum esse connexum, quod non incipit à vero & desinit in falsum, illud, Si motus est, est inane, ex Epicuri quidem sententia, incipiens à vero, nempe, Si est motus, & desinens in verum, erit verum. ex Peripateticorum autem sententia, incipiens à vero, nempe, Si est motus, & desinens in falsum, nempe, Est inane, erit falsum. Ex Diodori autem sententia, incipiens à falso, nempe, Est motus, & desinens in falsum, nempe, Est inane, erit ipsum quidẽ verum. assumptionem autem, nempe, Est autem motus, arguit tanquam falsam. Ex Scepticorum autem sententia, desinens in incertum & non manifestum, erit incertum & non manifestum. Nam illud, Est inane, ex eorũ sententia est ex iis quæ non possunt cognosci. Ex his ergo est perspicuum, quòd dissentitur de propositionibus demonstrationis. De quibus autem dissentitur, ea sunt incerta & non manifesta. Quamobrem quæ ex his quoque fit demonstratio, est omnino incerta & non manifesta. Præterea demonstratio est ex iis quæ referuntur ad aliquid. non enim per se apparet, sed consideratur ex iis quæ demonstrantur. Quæ autem referuntur ad aliquid, quæsitum est an ea sint. Fuerunt autem multi qui dixerunt ea non esse. Quòd autẽ habet sententię distractionem, est incertum ac non manifestum.

Demonstratio est aliquid incertum & non euidens.

De omni dogmate dissentitur.

Ex propositionibus non colligatur illatio.

Propositio eadem aliis Philosophis vera, aliis videtur falsa.

Demonstratio est ex iis que referuntur ad aliquid.

Relatiua non esse quidã sunt opinati.

G

Ergo

Demonstratio constat aut ex voce, aut ex iis quæ dicuntur. Ergo hac quoque ratione est incerta & non manifesta demonstratio. Ad hæc accedit, quòd demonstratio aut constat ex voce, vt dictum est ab Epicureis: aut ex iis quæ dicuntur, quæ sunt incorporea, vt à Stoicis. Ex vtrilibet autem constet, magna est quæstio. Nam & quæ dicuntur, an consistant, quæritur, & multum de ea re agitur: & an voces significant, dubitatur. Si autem quæritur ex vtra materia sit demonstratio: quod autem quæritur est incertum ac non manifestum: erit omnino demonstratio incerta & non manifesta. Atque hoc quidem ponatur veluti elemētum futuræ contradictionis. Transeamus autem deinceps, & consideremus an sit demonstratio. 10

An sit demonstratio.

Epicurus ex notione probat esse demonstrationem. CVM ostenderit ex qua materia sit demonstratio, consequenter tentemus etiam tractare rationes quæ eam labefactant, considerantes vtrum eius notionem & anticipatam mentis conceptionem 15 consequatur essentia, an non. Quanquam nonnulli, & maximè qui sunt ex secta Epicuri, solent rusticius obiicere, dicentes: Aut intelligitis quid sit demonstratio, aut non intelligitis. Et si quidē intelligitis, & eius habetis notionē, est demonstratio. Sin autem non intelligitis, quomodo quæritis quod nec à vobis quidem omnino intelligitur? 20 Hæc enim dicentes, à seipsis propemodum euertuntur. Cōstat enim notionem & anticipatam mentis conceptionem præcedere omnem quæstionem. Quemadmodum enim posset quærere is qui rei quæ quæritur nullam habet notionem? Nam nec si fuerit affecutus, sciet se esse affecutum: neque si aberrauerit, se aberrasse. Quamobrē hoc 25 quidem damus, & tantum abest vt dicamus nos rei quæ quæritur nullam habere notionem, vt etiam censeamus nos habere multas eius notiones & anticipatas mentis conceptiones: & propterea quòd nō possimus eas discernere, & inuenire quænam sit earum princeps, redigi ad sustinendā assensionem, & ad hoc vt nō magis ad hanc quàm 30 ad illam partem propendeamus. Nam si rei quæ quæritur, vnam solum haberemus anticipatam notionem, eam sequentes, talem esse rem crederemus, qualis in vna incurreret notione. Nunc autem quoniam vnius multas habemus notiones, multiplicesque ac varias & inter se pugnantes, & ex æquo credibiles, propter quæ in ipsis inest 35 probabilitatem, & propterea quòd sint viri fide digni qui eas defendunt: & neque omnibus possumus credere, propterea quòd de iis depugnetur: neque omnibus nō credere, quòd his nullam aliam habeamus

beamus magis fide dignam: neque alicui quidem credere, alicui verò non, propter equalitatem, necessariò eò venimus, vt sustineremus assensionem. Sed enim rerum quidē habemus anticipatas notiones eo modo quo ostendimus. Et propterea si anticipata quidem notio 5 esset comprehensio, fortasse in eo qui se habere diceret anticipatā rei notionem, fateremur etiam eius comprehensionem. Nunc autem quoniam notio & anticipata conceptio, non est rei essentia, nos quidem dicimus nos eius rei habere notionem, minimè autem comprehendere, propter causas quas prius diximus. Nam si anticipatæ notiones sunt comprehensiones, nos quoque vicissim eos rogabimus, 10 vtrum Epicurus habeat anticipatam notionem & conceptionē quatuor elementorum, an non. Et si quidem non habet, quomodo apprehendet rem quæ quæritur, & eam quæret, cuius ne habet quidem notionem? Sin autem habet, quomodo non comprehendet esse quatuor 15 elementa? Sed vt arbitror, dicent respondentes, quòd Epicurus quidem mente agit & versat intelligentia quatuor esse elementa, sed non omnino comprehendit. Illa enim mentis agitatio est nuda & simplex motio cogitationis: cui adhærens, contradicit quòd sint 20 quatuor elementa. Igitur nos quoque mente agitamus & intelligentia versamus demonstrationem: & ex ea mentis agitatione examinamus sitne an non. Et si autem eam habeamus mentis agitationem, non etiam fatebimur habere comprehensionem. Sed eis quidem rursus deinde respondebitur: Quoniam autem certa via ratione ac methodo facienda est contradictio, quæremus aduersus quàmnam de- 25 monstrationem maximè velimus insistere. Et si velimus quidem insistere aduersus singulares & in singulis artibus demonstrationes, citra vllam certam rationem ac methodum insistemus & argumentabimur, cum sint infinitæ & innumerabiles eiusmodi demonstrationes. Sed si sustulerimus eam quæ est in genere demonstrationē, quæ 30 videtur comprehendere omnes quæ sunt in specie, est perspicuum quòd in ea cunctas habebimus sublatas. Quomodo enim si non sit animal, nec est homo: & si non sit homo, nec Socrates, cum tollantur species simul cum generibus: ita si non sit in genere demonstratio, perit etiam vniuersa in specie demonstratio. Nam cum specie quidē 35 non omnino simul tollitur genus: vt cum Socrate, homo. cum genere autem, vt dixi, circumscribitur species. Necessè est ergo iis qui labefactant demonstrationem, non aliam mouere quàm eam quæ est in genere, quam reliquas quoque sequi necessè est. Quoniam ergo

res est incerta ac non manifesta demonstratio, vt collegimus, ea debet demonstrari. Quicquid enim est incertum ac non manifestum, si sumatur citra demonstrationem, non est credibile. Aut ergo à demonstratione in genere constituetur aliquid esse demonstrationem, aut ab ea quæ est in specie. Sed ab ea quidem quæ est in specie, nequaquam. Nondum enim vlla in specie constituitur demonstratio, propterea quòd nondum constet de ea quæ est in genere. Quomodo enim, si nondum sit euidēs quòd sit animal, neque quòd sit equus est cognitum: ita si nondum constet esse demonstrationem in genere, ex singularibus demonstrationibus nulla erit credibilis. & simul etiam incidimus in modum qui dicitur alter per alterum. Nam vt firma quidem sit & stabilis in genere demonstratio, oportet nos habere eam quæ est in specie, credibilem. Vt autem constet de ea quæ est in specie, firmam oportet habere ac stabilem eam quæ est in genere. Quo fit vt neque illam ante hanc habere possimus, neque hanc ante illam. Ergo non potest quidem fieri vt à demonstratione in specie demonstretur demonstratio in genere: sed nec à demonstratione in genere. ea est enim quæ quæritur. Cùm ipsa autem sit incerta ac non manifesta, & quærat, ipsa seipsam minimè probauerit, vt quæ opus habeat iis quæ ipsam aperiant ac detegant. præterquam si sumpta ex hypothesi dicitur aliquid confirmare. Si autem ex hypothesi semel sumuntur aliqua & sunt credibilia, quid adhuc opus est ea demonstrare, cùm ex se ipsis ea possimus sumere citra demonstrationem, propterea quòd hypothesis ea habeat credibilia? Ad hæc accedit, quòd si demonstratio in genere demonstrationem in genere ostendat, erit eadem simul & perspicua & incerta ac non manifesta: eritque similiter credibilis & incredibilis. Credibilis quidem, quoniam aliquid aperit ac detegit. Incredibilis autem, quoniam aperitur ac detegitur. Est autem perquam absurdum, idem dicere simul manifestum & non manifestum, credibileque & incredibile. Ergo & censere demonstrationem in genere seipsam ostendere, est absurdum. Verumenimvero alio quoque modo fieri non potest, vt demonstratio, aut aliqua res alia ostendatur per demonstrationem in genere. Aut enim has quaspiam propositiones habet demonstratio in genere & hanc quampiam illationem. Has autem quaspiam habens propositiones, & hanc quampiam illationem, euasit vna ex iis quæ sunt in specie. Si autem non habet propositiones & illationem: quoniam non sine propositionibus & illatione colligit demonstra-

A demonstratione in specie non constituitur demonstratio in genere.

Demonstratio in genere non demonstratur à demonstratione in genere.

Per demonstrationem in genere nihil demonstratur.

monstratio, nihil colliget demonstratio in genere. Si nihil autem colligit, nec quòd ipsa quidem sit colliget. Si ergo constet quòd oportet demonstrari demonstrationem: ipsa autem nec ex demonstratione in genere nec ex demonstratione in specie potest demonstrari, perspicuum est quòd cùm præter eas nihil aliud inueniatur, in quaestione de demonstratione debemus nos tenere in sustinenda assensione. Præterea si prima demonstratur demonstratio, aut demonstratur à demonstratione quæ quæritur, aut ab ea quæ non quæritur. Non autem ab ea quæ non quæritur. Omnis enim demonstratio quæritur cùm prima ceciderit sub-dubitationem. Neque ab ea quæ quæritur. Rursus enim illa si quæritur, debet constitui ab alia demonstratione: & tertia à quarta: & quarta à quinta. idque in infinitum. Non potest ergo haberi firma ac stabilis demonstratio. Demetrius autem Lacon inter Epicuri sectatores insignis, dicebat facile solui posse huiusmodi objectionem. Nam si constituerimus aliquam vnam ex iis quæ sunt in specie demonstrationibus, colligentem quòd atoma sunt elementa, aut quòd est inane, eamque ostenderimus firmam esse ac stabilem, eo ipso in ea habebimus fide dignam ac credibilem quæ est in genere demonstrationem. Vbi enim est species alicuius generis, ibi est etiam genus, vt superius admonuimus. Hoc autem videtur quidem esse probabile, non potest autem fieri. Nam primum quidem nemo sinet Laconem constituere demonstrationem in specie, si non prius consistat demonstratio in genere. & vt ipse censeat, quòd qui habet demonstrationem in specie, statim habet etiam eam quæ est in genere: ita etiam æquum censebunt Sceptici vt eius prius demonstretur, vt credatur species. Verumenimvero etiam si illi hoc ei permiserint, nempe vt constituat demonstrationem in specie, ad confirmandam eam quæ est in genere, ij quidem qui sunt ex sectis quæ non sunt eiusdem generis, non silebunt: sed quamcunque vt fide dignam proposuerint demonstrationem, eam euertent: & magna erit multitudo eorum qui non sinent eam poni: vt si sumat demonstrationem de atomis, innumerabiles resistent & contradicent. Si sumat de inani, cõplures contra obiiciet. Si de imaginibus ac spectris, similiter. Etsi ergo cum eius instituto maximè concurrant Sceptici, non poterit comprobare ac confirmare vnam ex iis quæ sunt in specie demonstrationibus, propterea quòd pugnant inter se Dogmatici. Alioqui quamnam firmam ac stabilem dicit se habiturum demonstrationem in specie? aut enim eam habebit quæ ex seipsa ex omnibus

Demonstratio firma ac stabilis non potest haberi.

Demetrius Lacon insignis inter Epicureos.

Genus est demonstrandum vt credatur species.

Demonstratio ex specie non potest haberi firma ac stabilis.

nibus ei placet, aut qualemunque, aut eam quæ demonstratur. Sed eam quidem sumere quæ ei placet ex omnibus, est arrogantis, & ad fortitionem magis videtur accedere. Sin autem qualemunque, omnes ponet demonstrationes, partim quidem Epicureorum, partim autem Stoicorum, & partim Peripateticorum. quod quidem est absurdum. Sin autem eam quæ demonstratur, non est demonstratio. Quæritur enim an demonstretur. & si quærat, non erit credibilis. Præterea propositiones eius, quam Lacon dicit demonstrationis aut sunt dubiæ, & non sunt credibiles ac fide dignæ: aut indubitabiles & fide dignæ. Sed si sunt quidem dubiæ & non fide dignæ, omnino erit etiam quæ fit ex ipsis, non fide digna demonstratio ad aliquid probandum. Vt sint autem fide dignæ & indubitabiles, magis est in vo-

Propositiones indubitabiles magis sunt optandæ, quàm re vera possunt haberi.

sensibile essentiam sustulit Democritus. Epicurus sensibile firmum dixit ac validum.

Propositiones demonstrationis siue sint ex sensibus, siue ex intelligibilibus, sunt incredibiles infirmæ & instabiles.

Propositiones apparentes non efficiunt ut demonstratio sit firma ac stabili.

tis quàm in rei veritate. Si enim quæcunque sunt, aut sunt sensilia, aut cadunt sub intelligentiam: debent etiam propositiones demonstrationis aut esse sensiles, aut cadere sub intelligentiam. Quæsitum est autem sintne sensiles, an cadant sub intelligentiâ. Nam sensilia quidem si ponuntur talia qualia apparent, aut inanes sunt affectiones, & figmenta cogitationis, aut aliqua quidem ex eis cum eo quod apparent sunt etiam: aliqua autem solum apparent, non autem etiam sunt res subiectæ. licetque videre viros insignes vniuscuiusque hæresis defensores. Siquidem Democritus omnem sensilem amouit essentiam. Epicurus autem quidquid est sensile, firmum esse dixit ac validum. Stoicus autem Zeno adhibuit diuisiones. Quo fit ut si sint propositiones sensiles, de iis dissentiat. Similiter autem etiam si cadant sub intelligentiam. Nam de iis quidem, partim in vita humana, partim in Philosophia, licet maximam videre concertationem, cum alia aliis placeant. Ad ea quæ dicta sunt accedit, quod si quidquid cadit sub intelligentiam, firmitatis ac stabilitatis initium & fontem habet ex sensu: de iis autem quæ sensu cognoscuntur, dissentitur, ut collegimus: necesse est ut etiam sint huiusmodi quæ cadunt sub intelligentiam. Quo fit ut propositiones demonstrationis, ex ytrouis sint ordine, sint incredibiles & infirmæ ac instabiles. Propterea autem nec fide digna & credibilis est demonstratio. Et ut magis vniuersè dicamus, propositiones sunt apparentes: quæ autem apparent, quæritur sintne res subiectæ. Quæ autem quærentur, non sunt ex se sumptæ propositiones, sed debent confirmari per aliquid. Quod ergo apparet, quale apparet & cuiusmodi sit res subiecta, per quodnam possumus ostendere? Aut enim per rem quæ est omnino incerta & non euidens,

euidens, aut per rem quæ apparet. Sed per rem quidem quæ est incerta & non euidens, est absurdum. Tantum enim abest, ut id quod est incertum & non euidens, possit aliquid aperire ac reuelare, ut contra ipsum habeat opus eo quod sit ostensurum. Per id quod apparet autem, longè absurdus est enim hoc ipsum quod quæritur: nec est quidquam ex iis quod quæritur quod seipsum probet ac confirmet. Nulla ergo ratione fieri potest, ut quæ apparent efficiant ut demonstrationem sic habeamus fide dignam ac credibilem. Sed oportet, inquit Dogmatici, ea quæ apparent omnino aliquid ponere, quoniam nihil habemus quod sit his credibilius & magis fide dignum. Deinde, inquit, quæ ea exagitat oratio, ipsa à seipsa euertitur. Aut enim dictione & affirmatione solum utens ea euertit, aut apparentibus, aut non apparentibus. Sed si dictione quidem & affirmatione utatur, est incredibilis nec fide digna: est enim facile adducere dictionem seu affirmationem quæ ei aduersetur. Si autem non apparentibus, est rursus incredibilis, ut quæ velit per ea quæ non apparent ea quæ apparent euertere. Si autem iis quæ apparent mouentur & agitantur quæ apparent, omnino fide dignis. & ita ex se erunt fide digna & credibilia quæ apparent. Quamobrem etiam contra ipsos usurpatur oratio. Nos autem, quod quæ apparent, seu sint sensilia, seu cadant sub intelligentiâ, magna lite & decertatione plena sint & apud Philosophos & in vita humana, prius ratiocinando collegimus: In præsentia autem aduersus eam quæ adducta est distinctionem illud dicendum est, quod neque dictione seu affirmatione utentes mouemus & exagitamus ea quæ apparent, neque non apparentibus, sed ea secum comparantes. Nam si inuenirentur sensilia consentire cum sensilibus, & quæ cadunt sub intelligentiam, cum iis quæ sub eam cadunt, & contra: fortasse concederemus ea esse talia qualia apparent. Nunc autem in comparatione inuenientes pugnam ac contentione quæ non potest diiudicari, per quam alia ab aliis expelluntur, propterea quod neque omnia possumus ponere propter huiusmodi pugnam ac contentione: neque aliqua, propter pares vires eorum quæ aduersantur: neque omnia expellere, propterea quod nihil habeant credibilius ac fide dignius quàm apparere, deuenimus ad sustinendam assensionem. sed oratio quæ ut fidem faciat sumit ex apparentibus, in his mouedis se quoque simul expellit. quod quidem est eorum qui corripunt id quod quæritur. Non enim ex iis quæ apparent confirmatur oratio: sed ex oratione ea quæ apparent confirmantur ac cor-

Ex iis quæ queruntur nihil seipsum probat ac confirmat.

Quæ apparent exagitant Septici per comparationem.

Quæ apparent, confirmantur ex oratione, non contra.

ac corroboratur. & meritò. Si enim de iis dissentitur, aliquibus quidem dicentibus ea esse res subiectas, aliquibus autem minimè, id constitui debet ex oratione. Huius autè rei non sunt alij testes quàm qui sunt diuersæ sententiæ, qui volunt oratione demonstrare quòd vera sunt quæ apparent, & alioqui oportere credere iis quæ apparèt. 5 Non enim ea quæ apparent, oratione, sed iis quæ apparèt est firmior ac validior oratio, vt quæ & sui & illorum fidem faciat. Si autem demonstrationis propositiones sunt incertæ & non manifestæ: incerta autem & non manifesta est illatio: quod autem constat ex incertis ac non manifestis, rursus est incertum ac non manifestum: demonstra- 10 tio est incerta ac nō manifesta, & quærit quod sit facturum sui fidem. quod quidem non est demonstrationis. At non est, inquiunt, omniū

Demonstratio omnium nō est postulanda.

postulanda demonstratio: sed sunt etiam quædam sumenda ex hypothesi. neque enim poterit nobis procedere oratio, nisi datum fuerit aliquid ex seipso esse credibile. Sed primum nos dicemus, nō esse 15 necessè vt illorum procedant dogmatum rationes, cū sint figmentis non dissimiles. Deinde quæ procedent? Cū enim quæ apparèt hoc solū ostendant quòd appareant: nequaquā autem possint ostendere quòd sint res subiectæ, ponantur & propositiones demonstrationis quòd apparet, & similiter illatio. Sic enim colligetur quod 20 quæritur, non autem adducetur veritas, manentibus nobis in dictione seu affirmatione & propria affectione. Quòd autem non solum appareat, sed sit etiam res subiecta, velle trahere, est eorum qui non sunt contenti necessario ad vsum, sed etiam student arripere quod

Demonstratio non est incipienda ab hypothesi.

ex hypothesi sumere aliquid quale sit in philosophia.

potest fieri. In summa autem quoniam non solum demonstratio cen- 25 setur ex hypothesi promoueri dogmaticis, sed etiam tota propemodum Philosophia, tentabimus pauca persequi pro viribus, aduersus eos qui sumunt aliquid ex hypothesi. Ea enim quæ dicunt se sumere ex hypothesi, si sunt quidē credibilia propterea quòd ea sumpserint ex hypothesi, credibilia quoque apparebunt quæ sunt his contraria 30 sumpta ex hypothesi. & ea ratione ponemus quæ inter se pugnant. Si autem in his, in contrariis, inquam, ad fidem faciendam imbecilla est hypothesis, erit etiam in illis. Quamobrem neutra ponemus per hypothesim. Hoc autem quod ponit quispiam per hypothesim, aut est verum & tale quale ipsum ponit, aut falsum. Et si est quidem ve- 35 rum, sibi facit iniuriam qui hoc ponit per hypothesim. siquidem cū possit ipsum non petere, sed ex se sumere tanquam verum, confugit ad rem plenam suspensione, vt qui petat ad hypothesim rem quæ ex seipso

seipso est vera. Si est falsa, non sibi ipsi sed rerum naturæ facit iniuriam, qui vtitur hypothesi, vt qui velit sibi id quod non est ex eo ipso concedi, tanquam quod sit, & cogat falsum sumere tanquam verum. Quinetiam si quisquam velit firmum esse & stabile quidquid est con- 5 sequens iis quæ sumpta sunt ex hypothesi, confundit vniuersam philosophicam inquisitionem. statim enim ponemus tria esse quatuor: & colligemus tanquam consequens sex esse octo. ex his autem erit verum, sex esse octo. Quòd si nobis dicant hoc esse absurdum, oportere enim firmum esse ac stabile quod positum est per hypothesim, 10 vt confiteamur id quod est ei consequens, à nobis quoque audient, non oportere nihil velle ex seipso sumere, quidquid autem ponitur accuratè & exactè ponere. Præterea si quod ponitur per hypothesim, quatenus ponitur, est firmum ac stabile, ne ea ponant qui philosophantur dogmaticè, ex quibus colligunt id quod est incertum & 15 non manifestum, sed hoc ipsum incertum & manifestum. hoc est, nō propositiones demonstrationis, sed illationem. Verūm etiam si hoc millies posuerint per hypothesim, non est credibile propterea quòd res sit incerta & quòd de eo sit quæstio. Perspicuum est vtique, quòd nec si petierint propositiones demonstrationis absque demonstratione, ad fidem faciendam nihil efficiunt, propterea quòd ea quoque 20 sint ex dubitabilibus. Atqui solent respondentes dicere, hoc fidem facit quòd firma ac valida sit hypothesis, quòd verum inueniatur illud quod infertur ex iis quæ sumpta sunt ex hypothesi. Nam si est probum ac rectum id quod est his consequens, illa quoque sunt vera 25 & minimè dubia ex quibus consequitur. Sed vnde, dicet quispiam, poterimus ostendere quòd verum sit id quod est cōsequens ei quod sumptum est ex hypothesi? Nunquid ex seipso, an ex propositionibus quas sequitur? Sed ex se quidem minimè possumus. est enim incertum & non manifestum. Sed nec ex propositionibus. De eo enim 30 depugnatur, & oportet ipsum prius constitui. Verūm agè esto quòd verum sit consequens iis quæ sumpta sunt ex hypothesi: non tamen idcirco etiam ea quæ sumpta sunt ex hypothesi erunt vera. Nam si quidem ex eorum sententia ex vero solum sequeretur verum, procederet oratio. quòd si sit verum id quod est consequens ei quod sum- 35 ptum est ex hypothesi, verum sit quod sumptum est ex hypothesi. Nunc autem quoniam dicunt etiam ex falso sequi falsum, & ex falso verū, non necessariò si desinens seu consequens est verum, erit etiam verum antecedens. sed contingit eū sit verum consequens, esse fal-

Ex vero sequitur verum: ex falso falsum, et quandoque verum.

*Demonstratio
incidit in mo-
dum, qui dici-
tur alter per al-
terum.*

sum antecedens. Atque obiter quidem, ut aiunt, & per interpositio-
nem hactenus dictum sit, quod non debeat demonstratio incipere
ab hypothese. Consequenter autem ostendendum est, quod etiam
incidit in modum qui dicitur alter per alterum. quod quidem est ma-
gis dubium. Nam quod demonstratio quidem sit ex iis quæ sunt in-
certa & non manifesta, prius constituimus. Quidquid autem est in-
certum & non manifestum, opus habet diiudicatione. Quod autem
opus habet diiudicatione, eget eo quod sit iudicaturum, idne sit pro-
bum, an non. Quomodo enim quod est metiendum, id absque men-
sura secundum naturam metiri non licet: & quidquid est ad regulam
dirigendum, absque regula non dirigitur: ita etiam quod iudicatur,
non iudicatur absque eo quod vim habet iudicandi. Quoniam ergo
quæsitum est an sit aliquid quod sit iudicandi vi præditum, cum alij
quidem dixerint nihil esse, alij verò esse aliquid, alij verò se cōtinue-
rint in sustinenda assensione, rursus oportebit ostendere per aliquam
demonstrationem quod sit aliquid vim habens iudicandi. Sed ut ha-
beamus credibilem ac fide dignam demonstrationem, oportebit re-
uerti ad id quod est præditum vi iudicandi. & ita cum nec eam ab
illo habeamus credibilem ac fide dignam, neque illud ab ea firmum
ac stabile, fateri esse sustinendam de vtrisque assensionem. Licebit
autem cum iis quæ dicta sunt, etiã ex notione seu mentis conceptio-
ne agitare & mouere demonstrationem. Quanquam si mente con-
ciperetur, non omnino esset. Multa enim sunt quæ mente quidem
conciuntur, ut dixi, non habent autem ullam partem essentia. Nunc
autem cum etiam demonstrationis inuenitur non posse esse in men-
te conceptio, citra controuersiam abscinditur etiam spes essentia.
Cum sint ergo duæ demonstrationes, nempe & quæ est in genere,
& quæ est in specie, eam quidem quæ est in genere, eo ipso inuenie-
mus mente concipi non posse. Nemo enim nostrum nouit demon-
strationem in genere: neque per eam vnquam potuit aliquid osten-
dere. Et alioqui operæpretium est interrogare, habeantne ea demon-
stratio propositiones & illationes, an non. Et si quidem non habet,
quemadmodum potest adhuc mente concipi demonstratio, siquidem
cuiusvis demonstrationis notio & in mente conceptio non constat
absque eius propositionibus & illatione? Sin autem habet vtraque,
nempe propositiones & illationem, est quædam in specie demon-
stratio. Nam si quidquid demonstratur, & quidquid demonstrat, est
ex iis quæ sunt singularia, necesse est etiam demonstrationem esse
vnam

*Demonstra-
tionis non po-
test esse in men-
te conceptio.*

vnam ex iis quæ sunt in specie. Agebatur autem à nobis, non de ea
quæ est in specie, sed de ea quæ est in genere. Non ergo mentem con-
cipitur quæ est in genere demonstratio. Sed nec ea quæ est in specie.
Dicebatur enim à Dogmaticis demonstratio esse oratio per colle-
ctionem, per quædam quæ apparent aperiens id quod est incertum
& non manifestum. Aut ergo vniuersum compositum, hoc est, quod
intelligitur ex propositionibus & illatione, est demonstratio: aut pro-
positiones quidem solum sunt demonstratio, illatio autem id quod
demonstratur. Vtrumuis autem horum dixerint, labefactatur no-
tio demonstrationis. Nam siquidem id quod est compositum ex
propositionibus & illatione, est demonstratio, necesse est ut demon-
stratio quæ continet aliquid incertum & non manifestum, sit protin-
us incerta & non manifesta: cum sit autem eiusmodi, necesse est ut
egeat aliqua demonstratione. quod quidem est absurdum. Quod er-
go constat ex propositionibus & illatione, nequaquam fuerit demon-
stratio. siquidem intelligimus demonstrationem neque incertam ac
non manifestam, neque egentem demonstratione. Præterea demon-
stratio est ex iis quæ referuntur ad aliquid. Neque enim ad seipsam
inclinatur ac propendet: neque intelligitur ex circumscriptione: sed
habet aliquid cuius est demonstratio. Si ergo illatio fuerat in eo com-
prehensa: quidquid autem refertur ad aliquid, est extra illud ad quod
dicitur relatum, ad nihil refertur quæ mente concipitur demonstra-
tio, quandoquidem in ea comprehendebatur illatio. Sed etsi in aliis
extrinsecus constituerimus illationem, ad quam relata intelligitur
demonstratio, duæ erunt in loco illationes: vna quidem, quæ conti-
netur in demonstratione: secunda autem quæ extra, ad quam relata
intelligitur ac mente concipitur demonstratio. Absurdum est autem
vnius demonstrationis dicere duas esse illationes. Non est ergo de-
monstratio id quod constat ex propositionibus & illatione. Restat
ergo ut id solum quod constat ex propositionibus, dicatur esse de-
monstratio. quod quidem est stultum. hoc enim neque est omnino
oratio, sed res manca ac deficiens, & quæ cogitari non potest. siqui-
dem nullus qui sapit seorsum dicit hoc, Si est motus, est inane. Atqui
est motus, aut esse desinens seu consequens, aut aliquam seruare sen-
tentiam. Si ergo neque quod est compositum ex propositionibus &
ex illatione, intelligitur ac mente concipitur demonstratio: neque id
quod constat solum ex propositionibus, intelligi ac mente concipi
non potest demonstratio. Præterea demonstratio, aut cum sit mani-
festa,

*Demonstratio
cum sit ex iis
quæ referuntur
ad aliquid,
illatio est ex-
tra demonstra-
tionem.*

*Demonstratio-
nis vnius non
possit esse dua
illationes.*

*Demonstratio
non potest esse
quod constat ex
solis proposi-
tionibus.*

Demonstratio nec est manifesta rei manifesta, nec non manifesta non manifesta, nec non manifesta manifesta, nec manifesta non manifesta, ex quo infertur eam nihil esse. feſta, eſt rei manifeſtæ demonſtratio, aut non manifeſta non manifeſtæ: aut non manifeſta manifeſtæ, aut manifeſta non manifeſtæ. Ni- hil eſt autem horum, vt oſtendemus. Non eſt ergo aliquid demon- ſtratio. quandoquidem manifeſtum non opus habet demonſtratio- ne: non manifeſta autem rei non manifeſtæ ruruſus non fuerit demon- ſtratio, quandoquidem ipſa opus habet aliquo quod eam oſtendat: cum ſit autem non manifeſta, non aliud quidquam oſtendet. Simili- ter neque non manifeſta rei manifeſtæ. vtraque enim concurrent dubia. Nam & quod demonſtratur, nō opus habebit aliqua demon- ſtratione cum ſit manifeſtum, & demonſtratio opus habebit eo quod ſit eam oſtenſurum, cum ſit non manifeſta. Quamobrem neque non manifeſta rei manifeſtæ vnquam fuerit demonſtratio. Reſtat ergo vt dicatur manifeſta rei non manifeſtæ. quod ipſum quoque eſt ex du- biis. Si enim non eorum quæ ex circunſcriptione intelliguntur abſo- lutè eſt demonſtratio, ſed eorum quæ referuntur ad aliquid. Quæ 15 autem referuntur ad aliquid, vt oſtendimus in quæſtione de ſigno, ſimul inter ſe comprehenduntur, quæ autem ſimul comprehendun- tur, non à ſe inter ſe aperiuntur ac reuelantur, ſed ſunt ex ſeipſis ma- niſeſta, non erit demonſtratio manifeſta rei non manifeſtæ demon- ſtratio, propterea quod id quoque quod ſimul cum illa comprehen- 20 ditur, per ſe incurrat. Si ergo neque vt res apparens rei apparentis eſt demonſtratio: neque vt res manifeſta rei non manifeſtæ: neque vt res non manifeſta rei apparentis: neque vt res apparens rei non manifeſtæ: præter hæc autem nihil eſt, dicendum eſt nihil eſſe demonſtrationem. Conſe- 25 quenter autem iis quæ dicta ſunt, quoniam Stoici maximè videntur callere modos demonſtratiuos, agè aduerſus eos quoque paucis dif- feramus, oſtendentes quod, ſi ſpectentur eorum hypotheſes, fortè quidem omnia ſunt incomprehenſibilia, peculiarius autem demon- ſtratio. Atque eſt quidem demonſtratio, vt ex eis licet audire, com- 30 prehendentis phantaſiæ conſenſio. Quæ quidem videtur reſ eſſe du- plex, & habere aliquid quidem inuoluntarium, aliquid verò volun- tarium, & ſitum in noſtro iudicio. Nam phantaſia quidem & viſis pel- li non eſt voluntarium, nec ſitum eſt in eo qui afficitur, ſed in eo qui viſione apprehendit ſic eſſe affectum, vt ad candorem quidem appo- 35 ſitè, ſi color albus irruerit: aut appoſitè ad dulcedinem, ſi guſtui dul- ce fuerit admotum. Aſſentiri autem huic motioni, ſitum eſt in eo qui admittit phantaſiam. Quamobrem comprehenſio habet præceden- tem

tem comprehendentem phantaſiam quod ſit aſſenſio. Comprehen- dens autem phantaſia præcedentem habet phantaſiam, cuius eſt ſpe- cies. Si enim non ſit phantaſia, nec eſt phantaſia cōprehendens: quo- niam ſi non ſit genus, nec eſt ſpecies. & ſi non ſit quidē comprehen- 5 dens phantaſia, nec eſt eius aſſenſio. Si autē comprehendentis phan- taſiæ tollitur aſſenſio, tollitur etiam comprehenſio. Hinc ſi oſten- ſum fuerit per demonſtrationem, quod non poſſit eſſe phantaſia ex ſententia Stoicorum, erit perſpicuum quod nec conſiſtet aliqua de- monſtrationis comprehendens phantaſia. Quod ſi ea non ſit, neque 10 eius erit aſſenſio. quod quidem eſt comprehenſio. Quod autem non ſit phantaſia demonſtrationis ex ſententia Stoicorum, oſtēditur, pri- mum quidem ex eo quod communiter apud eos diſſentitur quidnā phantaſia. Nam cum hætenus conſenſerint quod dicant eam eſſe 15 impreſſionem in facultate animæ quæ tenet principatum, de ipſa diſ- ſident impreſſione, Cleanthe quidem propriè audiente eam quæ in- telligitur cum eminentiā intrinſeca & extrinſeca: Chryſippo autem De phantaſia impreſſione diſ- ſident ſtoici. per abuſionem pro alteratione. Si autem ex illorum ipſorum ſenten- tia huc vſque apud eos non conſtat de impreſſione, neceſſe eſt etiam 20 de demonſtratione quæ ab ea dependet. Deinde detur etiā qualem volunt eſſe phantaſiam, ſiue propriè impreſſionem cum interna & externa eminentiā, ſiue alterationem: ſed quemadmodum fiat ipſa impreſſio demonſtrationis, eſt maximè dubium. eſt enim perſpicuum 25 quod id quidem quod viſis pellitur, debet agere: facultas autem ani- mæ quæ tenet principatum, pati. illud quidem vt imprimat: hoc au- tem vt imprimatur. aliàs enim non eſt conſentaneum euenire phan- taſiam. Atque facultatem quidem animæ quæ tenet principatum, for- taſſe concedet quiſpiam poſſe pati, etiam ſi non ſit concedendum. Demonſtrationem autem quemadmodum cōſentaneum eſt agere? 30 Aut enim ex eorum ſentētia eſt corpus aut incorporeum. Atque cor- pus quidem non eſt, conſtat enim ex iis quæ dicuntur quæ ſunt incor- poreæ. Si autem incorporeum, quandoquidem incorporeæ ex eorū ſententia neque à natura habent inſitum vt aliquid agant, neque vt patiantur: & cum ſit incorporeæ, nihil poterit agere: & ſi nihil agat, 35 in facultatem quæ tenet principatum animæ nihil imprimet. Si in eā autem non imprimat, neque in ipſa eius efficiet phantaſiam ac viſio- nem. Quod ſi ita ſit, neque comprehendentem phantaſiam. Quod ſi ea cōprehendens phantaſia non ſit in facultate animæ quæ tenet

principatum, neque eius erit comprehensio. Ex Stoicorum ergo que traditur arte, demonstratio est eiusmodi ut non possit comprehendi. Sed neque dici potest quod incorporea non agunt aliquid, neque nos phantasia ac visis pellunt: sed nos sumus qui ab illis visis pellimur. Si enim constat quod omnis effectus non consistit absque eo quod agit & patitur, debet etiam phantasia que est effectus demonstrationis non intelligi sine eo quod agit & patitur. Atque quod facultas quidem animae que tenet principatum, sit patiens, concesserunt Stoici Philosophi. Quidnam sit autem quod agit & patitur ex eorum sententia, discere est operæpretium. Aut enim est demonstratio, que imprimat facultatem tenentem principatum animae, & mouet suam phantasia: aut ipsa facultas que tenet principatum animae, imprimat & visis pellit. Sed demonstratio quidem minimè impresserit facultatem animae que tenet principatum. est enim incorporea. Incorporeum autem ex eorum sententia neque agit neque patitur. Si autem facultas tenens principatum animae, aut qualis est typus, tale est etiam quod imprimat: aut diuersum quidem est typus, eius autem dissimile est quod imprimat. Et si dissimile quidem est diuerso, diuersorum subiectorum diuersae erunt phantasiae. quod rursus ad hoc concludit Stoicos, ut omnium rerum nulla sit comprehensio. Si autem typus est similis ei quod imprimat, quoniam facultas animae que tenet principatum seipsam imprimat, accipiet phantasia non demonstrationis, sed sui. quod rursus est absurdum. Alij autem conantur rem exem-

Impressio quomodo fiat in principe anime parte, docetur similitudine magistri exercendorum puerorum.

plis reddere faciliorem. Quomodo, inquit, puerorum exercendorum magister, & qui docet eos arma tractare, aliquando quidem prehensis manibus pueri, componit & docet eum mouere aliquos motus: aliquando autem stans eminus, & certo modo se mouens in numerum, se præbet illi imitandum: ita etiam eorum que cadunt sub phantasia, nonnulla quidem veluti contrectantia & tangentiâ facultatem que tenet animae principatum, in ea efficiunt impressionem, cuiusmodi est album & nigrum, & communiter corpus. Nonnulla autem habent eiusmodi naturam facultatis que tenet animae principatum, que sub eis non autem ab eis phantasia pellitur, cuiusmodi sunt ea que dicuntur que sunt incorporea. Qui autem hoc dicunt, probabili quidem utuntur exemplo, non colligunt autem propositum. Nam qui pueros quidem exercet, & qui ad arma erudit, sunt corpus. & ea ratione possunt puero ingenerare phantasia. Demonstratio autem erat incorporea, & ideo quærebatur an posset facultatem

Demonstratio differt à magistro exercendorum puerorum, quod attinet ad impressionem.

tem que tenet animae principatum imprimere phantasticè. Quo fit ut non sit ab eis demonstratum quod quærebatur ab initio. His itaque demonstratis, transeamus & consideremus, an etiam ex contemplatione dialectica possit eis conseruari demonstrationis professio. Exstimant ergo tres orationes inter se esse coniugatas, nempe & collectiuam & veram & demonstratiuam. Ex quibus demonstratiuam quidem esse omnino veram & colligentem: veram autem omnino quidem esse colligentem, non necessariò autem etiam demonstratiuam. colligentem autem neque omnino veram, neque omnino demonstratiuam. Et huiusmodi quidem oratio cum sit dies, Si nox est, sunt tenebræ: atqui nox est, sunt ergo tenebræ: colligit quidem, propterea quod sit rogata in proba & recta figura. non est autem vera, ut que secundam falsam habeat propositionem, nempe adsumptionem, Atqui est nox. Quæ autem sic habet cum sit dies, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux ergo est: simul est & colligens & vera, quod & in proba ac recta rogata sit figura, & per vera verum colligat. Dicunt autem colligentem iudicari orationem quod sit colligens, quando eam que per eius propositiones sit connexionem sequitur conclusio: ut hanc cum sit dies, Si nox est, sunt tenebræ: atqui nox est, sunt ergo tenebræ: etiam si non sit vera, quoniam ducit ad falsum, dicimus esse colligentem. Cum enim propositiones sic complexuerimus, Nox est, & si nox est, sunt tenebræ: facimus connexionem ratiocinationem, incipientem quidem ab huiusmodi complexione, desinentem autem in huiusmodi conclusionem, Nox est: & si nox est, sunt tenebræ. Hoc enim connexionem est verum, propterea quod nunquam incipiens à vero desinat in falsum. Nam si sit quidem dies, incipit à falso, Sunt tenebræ. & ita erit verum. Si nox autem, incipit quidem à vero, & desinet in verum. & ex eo hoc erit verum. Ergo colligens quidem tunc erit vera, quando cum nos complexuerimus propositiones & connexionem fecerimus, quod incipit quidem à complexione per propositiones, desinit autem in conclusionem, inuenitur hoc ipsum connexionem verum. Vera autem oratio iudicatur esse vera, non ex eo solum quod connexionem quod incipit à complexione per propositiones, desinit autem in conclusionem, sit verum, sed etiam ex eo quod complexum per propositiones sit probum ac rectum. adeò ut si alterum ex his inueniatur falsum, oratio quoque sit necessariò falsa: ut hæc cum sit nox, Si dies est, lux est. atqui dies est, lux ergo est. propterea quod habeat falsam propositionem illam, Dies est, falsa est.

Sed

Orationes tres, nempe collectiua, vera, & demonstratiua, sunt inter se coniugatae.

Oratio colligens nec est omnino vera, neque demonstratiua.

Oratio colligens quomodo iudicetur.

Oratio vera quomodo iudicetur vera.

Sed si complexum quidem, Si dies est, est falsum: connexum autem quod incipit à complexione per propositiones, & desinit in conclusionem, verum erit. Nunquam enim à vero incipiens desinit in falsum, sed noctu quidem incipit à falsa complexione. Interdiu autem vt incipit à vero, ita etiam desinit in verum. Et rursus hæc, Si dies est, lux est: lux autem est, est ergo dies: est falsa, quæ per veras propositiones nos potest ad falsum deducere. Sed si examinemus, potest quod complexum est per propositiones, verum esse si sit dies: vt hoc, Lux est. & Si dies est, lux est. Connexum autem quod incipit à complexione per propositiones, & desinit in conclusionem, est falsum: vt est hoc, Si lux est, dies est. & Si dies est, lux est. Potest enim hoc connexum, si sit nox, à vera incipere complexione, & in falsum desinere, nempe Dies est, & ideo esse falsum. Quamobrem vera est oratio, neque quando complexum solum fuerit verum, neque quando connexum, sed quando ambo vera. Demonstratiua autem differt à vera, quoniam vera quidem potest omnia habere euidencia, propositiones, inquam, & illationem. Demonstratiua autem vult aliquid habere amplius, nempe vt à propositionibus simul aperiat ac reueletur illatio quæ est non manifesta. Vnde hæc quidem, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux ergo est: euidentes habens propositiones & illationem, vera quidem est, sed non demonstratiua. Ista autem, Si hæc habet lac in vberibus, hæc concepit, cum hoc quod est vera, est etiam demonstratiua. Cùm enim incertam ac non manifestam haberet conclusionem, nempe Hæc concepit, eam aperit per propositiones. Cùm sint ergo tres orationes, nempe & colligens, & vera, & demonstratiua, si sit aliqua quidem demonstratiua, ea longè est prius vera & colligens. Si qua autem sit vera, non est necessariò demonstratiua, sed omnino colligens. Si qua est autem colligens, non est omnino vera, vt neque est omnino demonstratiua. Cùm ergo eis omnibus communiter debeat euenire proprietas colligens, si ostenderimus quod à Stoicis inueniri non potest oratio colligens, ostendemus quod inueniri non potest neque vera neque demonstratiua. Quod autem non sit vlla oratio colligens, est facile cognoscere. Si enim colligentem dicunt esse orationem, quando verum fuerit connexum, quod incipit quidem à complexione eius propositionum, desinit autem in illationem, oportebit prius diiudicatum esse verum connexum, & tunc firmiter ac stabiliter sumi orationem colligentem quæ ex eo videtur depèdere. Non fuit autem hæcenus diiudicatum probum

Oratio demonstratiua quando differat à vera.

lego à Stoicis utimur.

Oratio colligens nulla est.

Connexum rectum hæcenus

probum & rectum connexum. Neque ergo potest esse nota colligens oratio. Quomodo enim si non stet mensura, sed aliàs aliter mutetur, nec stat quidem quod cadit sub mensuram: ita quoniam est veluti mensura colligendi orationem probum ac rectum connexum, sequetur vt si hoc non possit diiudicari, ne illa quidem sit dilucida. Quod autem non possit diiudicari probum & rectum connexum, Stoicorum docent institutiones, in quibus multa & dissidentia, & huc vsque non diiudicata eius exponunt iudicia. Vnde cùm sit huiusmodi colligens, omnino est etiam vera. & ideo etiam de demonstratiua debet sustineri assensio. Quod si hac relicta obiectione, pergamus ad artificiosam eorum quæ finiunt & quæ sunt infinita tractationem, inuenietur fieri non posse vt demonstratiuæ orationis constituatur constitutio. Atque cùm sit quidè magna exactaque & accurata quæstio de iis quæ finiunt, non est necesse nunc differere: de orationibus autem infinitis, aliquantum est ostendendum. Dicunt ergo quatuor modis esse infinitam orationem, aut per diremptionem, aut per redundantiam, aut propterea quod in mala rogata sit figura, aut per defectum. Et per diremptionem quidem, quando propositiones nullam habent coniunctionem & communionem inter se, nec cum illatione: vt in hac oratione, Si dies est, lux est: atqui frumentum venditur in foro, lux ergo est. Videmus enim quod in hoc, neque illud Si dies est, vllam habet conspirationem & connexionem cum hoc, Frumentum venditur in foro: nec vtrunque eorum cum illo, Lux ergo est. sed vnumquodque dependet ab aliis. Per redundantiam autem infinita fit oratio, quando extrinsecus & superuacaneè assumitur aliquid ad propositiones: quomodo in eo quod sic habet, Si dies est, lux est. atqui dies est, sed & virtus prodest, lux ergo est. Virtutem enim prodesse, superuacaneè adsumptum est simul cum aliis propositionibus: siquidem eo ablato, potest per ea quæ restant, nempe Si dies est, lux est, & Atqui dies est, fieri illatio, Lux ergo est. Per hoc autè quod in mala rogata sit figura, infinita fit oratio, quando fuerit rogata in aliqua earum quæ considerantur præter probas ac rectas figuras: vt cùm hæc sit proba & recta figura, Si primum, secundum, est autem primum, est ergo secundum. At si sit hæc, Si est primum, est secundum. non est autem secundum, est infinita. non quod in hac figura non possit rogari oratio quæ per verum colligat. potest enim, vt hæc, Si tria sunt quatuor, sex sunt octo. Non sunt autem tria quatuor, non sunt ergo sex octo: sed quod in ea possint

non est diiudicatum.

Si mensura non stet, nec id quod cadit sub mensuram.

Oratio est infinita quatuor modis.

Oratio infinita per diremptionem.

Oratio infinita per redundantiam.

Oratio infinita quod rogata sit in mala figura.

Figura proba & recta, & contra.

possint quædam malæ collocari orationes: vt est hæc, Si dies est, lux est. atqui non est dies, non est ergo lux. Per defectum autem fit infinita oratio, quando deest aliqua ex colligentibus propositionibus: vt, Aut diuitiæ sunt malum, aut diuitiæ sunt bonum. non sunt autem diuitiæ malum, sunt ergo malum diuitiæ. Deest enim in disiuncto illud, Diuitias esse indifferentes. Quo fit vt hæc sit melior & sanior interrogatio, Aut diuitiæ sunt bonum, aut malum, aut indifferentes. Sed nec bonum nec malum sunt diuitiæ, sunt ergo indifferentes. Cùm autem apud Stoicos sit huiusmodi artis sita ratio, num, quod ad eam attinet, non possumus infinitam cognoscere orationem. Sed secundus quoque modus infinitorum erat per redundantiam, quando extrinsecus ad propositiones assumitur aliquid superuacaneum, vt ad confirmationem conclusionis. Quod ad hoc autem attinet, oportebit orationem quæ rogatur in primo & secundo modo per redundantiam esse infinitam: quando quidem in eo redundat id quod pertinet ad modum. & hoc sciemus à nobis additis orationibus. Hanc esse dicunt infinitam, Si dies est, lux est. atqui dies est, sed & virtus prodest. lux ergo est. Redundat enim in ea illud, Virtus prodest, ad confirmandam conclusionem, propterea quòd eo sublato, ex reliquis duabus propositionibus citra defectum colligatur illatio. Occurrentes itaque dicent Sceptici, quòd si est infinita per redundantiam, in qua, sublata aliqua propositione, ex iis quæ restant colligitur illatio, dicendum est esse infinitam eam quæ interrogatur in primo modo. sic autem habet, Si dies est, lux est. atqui dies est, lux ergo est. In ea enim redundat ad confirmandam conclusionem, illud ad modum pertinens, Si dies est. & potest ex eo, Dies est solùm, colligi, Lux ergo est. Hoc autem est ex se quidem manifestum: licet autem hoc quoque leuius & facilius reddere, ab ea quæ est tanquam ad illos consequentia. Aut enim ad id quod est, Diem esse, dicent sequi esse lucem, aut non sequi. Et si dicant quidem sequi, cùm eo ipso constet verum esse illud, Dies est, colligitur etiã Lux est, necessariò consequens ei quod est conclusio. Si autem non sequitur, nec sequetur in connexo. & propterea falsum erit connexum, si in eo desinens non sequatur antecedens. Quo fit vt duorum alterum, quod attinet ad prius dictam artis rationem, nempe vt vel inueniatur infinita quæ fuit in primo modo interrogata, cùm in ea redundet quod ad modum pertinet, aut omnino falsa, propterea quòd sit in ea falsum quod ad modum pertinet. Nam dicere quidem non placere Chrysippo orationes

Oratio infinita per defectum.

Oratio infinita non potest cognosci.

Oratio infinita inuenitur in primo modo & secundo.

nes quæ sunt vnius propositionis, quod fortè dicent aliqui aduersum hoc argumētum, est planè nugatorium. Neque enim Chrysippi vocibus tanquam præceptis Apollinis necesse est parere: neque attendendum est testimonium virorum in suum dictum à teste qui dicit contrarium. Antipater enim vir clarissimus in secta Stoica, dicebat posse consistere orationes ex vna propositione. Præterea secundo modo infinita dicebatur oratio, propterea quòd rogata sit in mala figura. Rursus ergo dictione seu affirmatione solùm contenti, dicent in mala aliqua figura interrogatam esse orationem, aut orationem ad hoc assument. Et si sunt quidem contenti affirmatione seu dictione, nos quoque opponemus dictionem seu affirmationem quæ dicit, quòd non rogata sit in mala figura. Si autem assument orationem, est omnino, verum, stultum. Quòd autem vera sit hæc oratio, hæc, inquam, quæ ostendit quòd in mala figura rogata sit aliqua oratio, probam & rectam orationem dicit esse assumptam. Vt ea autem sit proba & recta, oportet eam rogari proba & recta oratione. Et ideo cùm nec proba & recta oratio credi possit esse proba & recta antequam figura: neque figura quòd sit proba & recta, antequam ea quæ ipsam iudicauit oratio, consistit is modus qui est alter per alterum, qui est maximè dubius. Porrò autem aduersus infinitarum orationum quæ restat differentiam, nempe eam quæ est ex defectu, iam ferè quidem contradiximus. Si enim inueniri non potest perfecta oratio, vt superius ostendimus, debet etiam esse ignota quæ est manca & deficiens. Inueniri autem non potest perfecta, vt ostendimus. erit ergo etiam ignota quæ est manca ac deficiens. Si autem cùm ex Stoicorum sententia sint quatuor modi, per quos fit oratio infinita, ostendimus in vnoquoque eorum non cognosci infinitas orationes, sequetur etiam esse ignotam eam quæ finit. Si ea autem non cognoscatur, inueniri etiam non poterit oratio demonstratiua. Ad hæc accedit, quòd cùm cuiusuis veræ orationis iudicari oporteat propositiones (nã si eæ concedantur, consequenter eis datur illatio) quoniam autem demonstrationis diiudicari non possunt propositiones, sicut ostendimus, non ergo poterit vera oratio esse demonstratiua. Connexum enim, vt prius ostendebamus, censent esse probum & rectum, quando à vero incipiens desinit in falsum: aut à falso in verum: & vno modo falsum, quando incipiens à vero desinit in falsum. Hæc autem cùm ita habeant, inuenietur diiudicari non posse in demonstratione. Nam omnino incipiens ab assumptione, desinit in illatio-

Orationes vnius propositionis non placent Chrysippo.

Orationes posse consistere ex vna propositione, vt volebat Antipater.

Infinita non est oratio, quòd dicitur rogata in mala figura.

Oratio infinita non est per defectum. Oratio perfecta non potest inueniri.

Demonstrationis propositiones non possunt diiudicari.

Connexum quale sit probum & rectum.

lationem, ut se habet in huiusmodi illationibus. Atqui est motus, est ergo inane. Hic enim connexum & incipit ab assumptione, Est motus, & definit in illationem. Aut ergo illatio res est aperta & manifesta & quæ cognoscitur ab omnibus, aut non manifesta & ignota. Et si sit quidem manifesta & cognita, non est utique oratio demonstratiua, quæ ex omnibus manifesta redditur, partim quidem propositionibus, partim autem illatione. Si autem non est manifestum, necessario connexum est huiusmodi ut non possit diiudicari. Nam quod ab aliquo quidem incipiat nobis est notum. est enim manifestum. In quidnam autem desinat ignoratur propter incertitudinem. Nescientes autem utrum hoc sit verum an falsum, neque diiudicabimus connexum. Si connexum autem non potest diiudicari, erit etiam prava oratio. Præterea demonstratio est ex iis quæ referuntur ad aliquid. Quæ autem referuntur ad aliquid, mente tantum concipiuntur, non sunt autem. Demonstratio ergo est tantum in mentis conceptione, & non in essentia. Quod autem re vera quæ ita se habent ut aliquo modo referantur ad aliquid, conferuntur sola mentis conceptione, non sit autem eis essentia, docere licet ex confessione Dogmaticorum. Describentes enim id quod refertur ad aliquid, uno consensu dicunt, Id refertur ad aliquid, quod intelligitur relatum ad alterum. Si autem particeps esset essentiæ, non id sic definiissent, sed potius hoc modo: Id refertur ad aliquid, quod est ad alterum. In iis ergo rebus quæ sunt, non aliquid subiicitur id quod refertur ad aliquid. Et alioqui quidquid est, non potest aliquam suscipere mutationem & alterationem absque affectione: ut color albus non potest fieri niger, nisi sit conuersus & mutatus. & niger non potest mutari in alium colorem, si niger maneat. Et similiter dulce non potest fieri amarum, si sit impatibile & inalterabile. Quamobrem quidquid est, non absque aliqua affectione suscipit mutationem in alterum. Quod autem refertur ad aliquid, mutatur absque affectione, & absque vlla quæ in ipso fiat alteratione: ut lignum cubitale, si quidem ei ex aduerso opponatur cubitale, dicitur illi esse æquale. Si autem bicubitale, non amplius æquale sed inæquale, cum in ipso nulla fiat mutatio & alteratio. Et si cogitauerimus quempiam ex vase aquam profundentem, is posito quidem vase aliquo dicitur infundens: non posito autem, effundens, etiam si ipse nullam susceperit mutationem & alterationem. Quamobrem si ei quidem quod est, accidit ut non sine affectione sustineat mutationem: ei autem quod refertur ad aliquid, nihil tale accidit:

Connexum non potest diiudicari.

Demonstratio est ex iis quæ referuntur ad aliquid.

Demonstratio est tantum in mentis conceptione.

Relatiua sunt solum in mente, non in essentia.

Relatiuum quomodo definitur.

Nihil mutatur & alteratur absque affectione.

Relatiua suscipiunt mutationem in alterum absque affectione.

accidit: dicendum est non esse id quod refertur ad aliquid. Ad hæc accedit, quod id quod refertur ad aliquid, est seiunctum ab eo ad quod refertur. Id enim quod est infra, est seiunctum ab eo quod est supra. Si est autem id quod refertur ad aliquid, & non versatur in sola cogitatione, erunt vnum contraria. Non est ergo id quod refertur ad aliquid, sed solum mente concipitur. Rursus enim corpus cubitale, ex appositione quidem semicubitalis, dicitur maius: ex additione autem bicubitalis, minus. Idem autem eodem tempore & esse maius & minus, hoc est contraria, est ex iis quæ non possunt fieri. Nam mente quidem concipi fortasse poterit, per eam quæ fit cum alio collationem. fieri autem non potest ut sit. Non ergo sunt ea quæ referuntur ad aliquid. Verum enim vero si sunt ea quæ referuntur ad aliquid, erit idem sibi ipsi contrarium. sed hoc non est. Igitur nec ea ratione dicendum est esse id quod refertur ad aliquid. Præterea si est id quod refertur ad aliquid, erit aliquid sibi ipsi contrarium. Non est autem consentaneum aliquid esse ipsum contrarium sibi ipsi. Nec ergo est consentaneum ut sit id quod refertur ad aliquid. Supra enim & infra sunt sibi inuicem contraria. Idem autem ut ad id quidem quod est subiectum, est supra: ad id autem quod est supra positum, infra. Si sunt autem tria, supra & infra, & medium: eius quod est supra & infra, si ad subiectum referatur, erit supra: ad id autem quod supra situm est, infra. & erit idem supra & infra. quod quidem non potest fieri. Non est ergo id quod refertur ad aliquid. Si est autem id quod refertur ad aliquid, idem erit supra & infra. Propterea autem et si est, dicitur idem supra & infra ex ea quæ est tanquam ad aliud habitudine. Idem ergo erit seorsum à seipso. quod est omnium absurdissimum. Sed si non sunt ea quæ referuntur ad aliquid, omnino etiam demonstratio, cum sit ex iis quæ referuntur ad aliquid, minimè erit. Ostensum est autem ea non esse quæ referuntur ad aliquid. erit ergo etiam demonstratio ex iis quæ non sunt. Atque hæc sunt quidem quæ dicuntur ad ostendendum quod non sit demonstratio. Consideremus autem etiam orationem quæ ei aduersatur. Existimant enim dogmatici Philosophi, eum qui censet non esse demonstrationem, ipsum à seipso everti: & per quæ eam perimit, per ea ipsam definire. Vnde etiam dicunt resistentes Stoicis: Qui dicit nihil esse demonstrationem, aut id dicit utens falsa & quæ demonstrari non potest dictione seu affirmatione, aut id demonstrans oratione. Et si nuda quidem dictione utens seu affirmatione, nemo eorum qui admittunt demonstrationem, credit

Relatiua sunt seiuncta ab eis ad quæ referuntur.

Si relatiua sint, quænam sequantur absurda.

Pro demonstratione euentura quid dicant Dogmatici.

det ei qui vtitur nuda & sola dictione seu affirmatione: sed cohibebitur per aduersam affirmationem alicuius qui dixit esse demonstrationem. Sin autem demonstrans non esse demonstrationem, (hoc enim dicunt) eo ipso confitetur esse demonstrationem. Oratio enim demonstrans non esse demonstrationem, est demonstratio quod sit demonstratio. Et in summa quæ de demonstratione enuntiatur oratio, aut est demonstratio, aut non. Et si non est quidem demonstratio, non est fide digna. Si est autem demonstratio, est demonstratio. Nonnulli autem sic quoque interrogant: Si est demonstratio, est demonstratio. Si non est demonstratio, est demonstratio. Aut est autem, aut non est demonstratio: est ergo demonstratio. Et huius quidem orationis propositionum in promptu est persuasio. Nam & primum connexum, nempe, Si est demonstratio, est demonstratio: cum sit diuersificatum, est verum. Ad id enim quod est in ipso primum, sequitur id quod est in ipso secundum, cum non sit ab illo alterum. Secundum autem connexum, nempe, Si non est demonstratio, est demonstratio, rursus est probum & rectum. Ei enim quod est, Non esse demonstrationem, quod est antecedens, consequens est esse demonstrationem. Ipsa enim oratio quæ ostendit non esse demonstrationem, cum sit demonstratiua, confirmat esse demonstrationem. & disiunctum, nempe, Aut est demonstratio, aut non est, constans ex duobus disiunctis, nempe & esse demonstrationem, & non esse, vnum debet habere verum, & propterea esse verum. Quamobrem cum veræ sint propositiones, simul etiam infertur illatio. Licet autem aliter quoque docere quod sit eis consequens. Nam si disiunctum est verum, cum vnum in se habeat verum, vtrumuis ex iis verum posuerimus, simul etiam colligetur illatio. Ponatur autem primum ex iis quæ in ipso sunt verum, nempe, esse demonstrationem: ergo quoniam hoc antecedens est in ipso connexo, ad id consequetur id quod definit seu est consequens in primo connexo. Dicebat autem, Est demonstratio, quod erat etiam illatio. Dato ergo quod in disiuncto sit verum, esse demonstrationem, sequetur etiam illatio rationis. Idem est suadendi modus etiam in eo quod restat pronunciato, nempe, non esse demonstrationem. Id enim antecedeat connexum quod in secundo habebat consequentem orationis illationem. Cum autem Dogmaticorum sit eiusmodi obiectio, breuiter etiam aduersus eam occurrunt Sceptici. Dicent enim, Si non contingit quidem respondere ad interrogationem qua quærebant, vtrum sit demonstratio oratio

Pro demonstratione infirmamanda quid respondeant Sceptici.

tio aduersus demonstrationem, an non demonstratio, debent æqui boni consulere, si non possint respondere ad quæstionem tam dubiam. Sin autem est eis facile, faciant quod Scepticis imperant, respondentes vtrum dicant orationem demonstrationis esse demonstrationem, an non. Nam si non est demonstratio, ex ea non licebit docere, quod non sit demonstratio. Neque dicere, quod hæc oratio sit demonstratio, quoniam non est demonstratio. confessi enim sunt eam non esse demonstrationem. Si autem est demonstratio, omnino veras habet propositiones & illationem. Nam cum earum veritate intelligitur demonstratio. erat autem eius illatio, non esse demonstrationem. Verum est ergo non esse demonstrationem. Sic enim demonstratiuam ostendere volentes orationem aduersus demonstrationem, non magis eam statuunt quam tollunt. Et tamen si Scepticos oporteat pro se respondere, ij tuto respondebunt. Dicent enim orationem aduersus demonstrationem, esse solum probabilem. & in præsentia eis persuadere & inducere assensionem: se autem ignorare an rursus talis sit futura, propterea quod sit varia & multiplex humana cogitatio. Cum enim sic responderint, nihil amplius dicere poterit Dogmaticus. Aut enim hoc docebit, quod non sit vera oratio adducta aduersus Demonstrationem: aut hoc ostendet, quod non persuadet Sceptico. Sed primum quidem ostendens, non pugnat cum Sceptico, propterea quod nec ille de ea oratione affirmet tanquam vera: solum autem dicat quod id sit probabile. Faciens autem secundum, erit temerarius, vt qui alienam affectionem expugnare velit oratione. Quomodo enim ei qui lætatur, nemo oratione potest persuadere quod non lætetur: & ei qui tristitia afficitur, quod non sit tristis: ita neque ei qui persuadetur, quod non persuadeatur. Ad hæc accedit, quod si cum assensione quidem affirmarent Sceptici quod nihil sit demonstratio, fortasse euerterentur ab eo qui docet esse demonstrationem. Nunc autem quoniam verba tantum nudè ponunt aduersus demonstrationem absque eo quod eis assentiantur, tantum abest vt eis obsint qui confirmant contrarium, vt magis profint. Nam si quæ aduersus demonstrationem allatæ sunt orationes, firmæ manent ac stabiles, & aduersus quas non possit contradici: validæ autem rursus sunt rationes quæ adsumptæ sunt pro demonstratione, neque ad illas, neque ad has accedentes, profiteamur nos sustinere assensionem. Quod si concessum fuerit esse demonstratiuam quæ aduersus demonstrationem affertur orationem, non ideo id iuuabit Dogmaticos

Oratio aduersus demonstrationem est solum probabilis.

Oratione expugnari non debet aliena affectio.

ricos ad hoc quòd sit Demonstratio, vt iam admonuimus. colligit enim non esse demòstrationem. idque cùm sit verum, falsum est esse demonstrationem. Sed quæ colligit nò esse demonstrationem, cùm sit demonstratiua, seipsam expellit. Ad quod dicendum est, quòd nò omnino seipsam expellit. Multa enim dicuntur per exceptionem. & quomodo dicimus Iouem esse patrem Deorum & hominum, per huius ipsius exceptionem: neque enim ipse suus erat pater: ita etiam cùm dixerimus nullam esse demòstrationem, dicimus per exceptionem orationis quæ ostendit quòd non sit demonstratio. hæc enim sola est demonstratio. Quòd si etiã seipsam expellat, non ideo confirmatur esse demonstrationem. Multa enim sunt quæ quod aliis faciunt, eo seipsa quoque afficiunt: vt quomodo ignis cùm còsumpserit materiam, se quoque simul interimit. & quomodo purgantia medicamenta cùm humores eiecerint ex corporibus, seipsa quoque expellunt: ita etiam & oratio quæ est aduersus demonstrationem, postquam omnem sustulerit demonstrationem, potest se quoque simul circumscribere. Et rursus quomodo non difficiliter potest fieri vt qui per aliquas scaldas aliquem altum locum conscenderit, post ascensum pede scaldas euertat: ita etiam est satis probabile, Scepticum, qui tanquam per aliquas scaldas processit per orationem quæ ostendit non esse demonstrationem, ad còfirmandum propositum, tunc eam ipsam quoque sustulisse orationem. Sed cùm huc vsque dubitauerimus de iis quæ pertinent ad viam ac rationem logicam, deinceps etiam procedamus ad inquirendum aduersus Physicos.

Per exceptionem multa dicuntur.

Multa eo se afficiunt quod aliis faciunt.

Per demòstrationem demonstrari potest et esse & nò esse demonstrationem.

Sexti Empirici commentariorum liber octauus.

De principiis naturalibus. De causa & patiente. De Diis.

De toto & parte. De corpore.

De corpore.

CAVSAM quidem propter quam, post logicã Philosophiæ partem, naturalis nobis venit consideranda, etiam si tempore videatur alias præcedere, superius in memoriam reuocauimus. Rursus autem hic constituamus eundem inquirendi modum, non immorantes in singularibus, vt fecit Clitomachus, & vniuersa caterua Academicorum. alienam enim ingressi materiam, & verba facientes de concessione eorum qui diuersa dogmata statuerunt, immoderata & nimis

Clitomachus & Academici immorantur in refellendis singularibus.

25

30

mis

mis prolixa vsi sunt oratione: sed ea mouentes quæ sunt præcipua & magis continentia, in quibus cætera quoque habebimus de quibus est dubitatum. Quomodo enim in vrbium obsidionibus, qui muri fundamentum effoderunt, cum eo turres quoque simul deiiciunt: ita etiã qui in philosophicis considerationibus prima rerum fundamenta expugnant, vt ac potestate abrogant & abolēt cuiuslibet rei comprehensionem. Nonnulli itaque non improbabiler affimulant eos qui se demittunt ad singulares quæstiones, venatoribus qui feram vestigiis insequuntur, aut iis qui calamo piscantur, aut iis qui visco & arundine aues aucupantur. eos autem qui ex iis quæ plurima continent, singularia omnia labefactant, iis qui lina & vallos & fagenas circundant. Vnde vt multo est artificiosius vna via ac ratione multa venari, quàm in vnaquaque laborare venatione: ita multo est elegantius communiter aduersus omnia afferre còtradictionem, quàm volutari in singularibus. Quoniam ergo qui videntur accuratius in loco naturali còstituisse de principiis naturalibus, ex iis alia quidem dicunt agentia, alia verò materialia, quorum sententiæ videtur esse auctor Homerus, & post eum Anaxagoras Clazomenius, & Empedocles Agrigétinus, & alij plurimi. Poëta enim de his scribēs, dicit vbi loquitur allegoricè de Proteo & Eidothea, primam quidem & maximè principem causam vocans Proteum: quæ autem in species vertitur essentiam, Eidotheam. Anaxagoras autē dicit: Res omnes simul erant: mens autem veniens eas digessit ac ordinauit. Atque mentem quidem, quæ ex eius sententia est Deus, agens ponit principium, simularium autem partium commistionem, materiale. Aristoteles autem dicit & Hermotimum Clazomenium, & Parmenidē Elentem, & diu ante Hesiodum ea sensisse. Vniuersorum enim ortum constituentem, amorem quoque simul acceperunt, hoc est causam mouentem, & ea quæ sunt conciliantem. Hesiodus quidem dicens,

Fundamenta singulariū sunt euertenda, non singularia.

Principiorum alia sunt agentia, alia materialia.

Proteus apud Homerum prima efficiens causa.

Eidothea essentia quæ vertitur in species.

Mens est principium agens, vt voluit Empedocles.

Amor causa mouens & ea quæ sunt concilians, ex Hesiodo, Parmenide & Empedocle.

30 „ Est ortum chaos in primis, amplisque mamillis

„ Dein Tellus, est quæ rerum firmissima sedes.

„ Atque amor, est qui inter longè pulcherrimus omnes

„ Immortales. Parmenides autē disertis verbis pronuntians,

„ Omnibus eque Diis primum prouidit amorem.

35 Potest etiam videri, vt prius dixi, talis esse Empedocles. Nam cum quatuor elementis annumerat contentionem & amicitiam. Amicitiam quidem, vt causam conciliantem: contentionem autem, vt dissoluentem. Dicit enim,

K

Ignis

„ Ignis, aqua, & tellus, clementiaque aëris alti,
 „ Perniciosa absque iis & qua contentio par est
 „ Undique, amicitia ex aequo lata atque procera.

Deum & ma-
 teriam exper-
 tem qualitatis
 principia con-
 stituunt stoici.
 Quinetiam Stoici quoque; qui duo dicunt esse principia, nempe Deum
 & materiam expertem qualitatis: Deum quidem existimarunt age-
 re, materiam verò pati & conuerti. Cùm ergo apud præstâtissimos
 Physicos sit hic ordo, agere de agentibus principiis primùm dubitemus,
 aliquando quidem velut dogmaticè de Deo considerantes, aliquando
 verò dubitatiuè, quòd nihil sit quod agat aut patiat. Sed quoniam in
 omni quæstione prius ponitur rei de qua quæritur intelligentia,
 videamus quemadmodum statim Dei notionem accepimus. De Diis oratio
 videtur valde necessaria iis qui philosophantur dogmaticè. Hinc dicunt
 philosophiam esse exercitationem sapientiæ. Sapientiam autem esse
 scientiam rerum diuinarum & humanarum. Vnde si ostenderimus illam
 de Diis quæstionem versari in dubio, vi ac potestate confirmauerimus,
 neque sapientiam esse scientiam rerum diuinarum & humanarum,
 neque Philosophiam esse exercitationem sapientiæ. Nonnulli enim dicunt
 eos qui primi præfuerunt hominibus, & quid humanæ vitæ conferret
 considerarunt, cùm essent intelligentes ac prudentes, finxisse eam
 quæ de Diis habetur suspicionem, & fabulosam de Diis opinionem.
 Cùm enim fuisset olim vita agrestis ac fera & immoderata, & nullo certo
 procedens ordine, fuit enim tempus, vt dicit Orpheus,

„ Victum cùm ex se homines exesa carne pararent,
 „ Atque ex debilibus fortes conuiuia inirent.

De Diis va-
 ria fuit opinio.
 iniuriam facientes volentes reprimere, primùm quidem leges tulerunt,
 vt ij punirentur qui manifestè iniuriam facerent. Postea autem Deos
 quoque finxerunt, qui inspicerent quæcunque ab hominibus sceleratè
 aut ex virtute geruntur, vt ne clanculum quidem auderent facere
 iniuriam, cùm persuasum haberent, quòd

„ Dij totam terram peruadunt aëre amicti,
 „ Cernentes quidnam prauè reclinæ geratur,

Euhemerus
 & theos quid
 de Diis senti-
 tiat.
 Prodicus
 Chius de
 Diis quid di-
 cat.
 Euhemerus autem, qui & θεός fuit cognominatus, dicit: Cùm esset
 vita hominum insolens & incompota, qui cæteros superabant viri-
 bus & prudentia, adeò vt ex eorum iussis omnes viuerent, sibi ipsi
 affinxerunt quandam excellentem & diuinam potentiam, vnde etiã
 à multis Dij sunt existimati. Prodicus autem Chius, Solem, inquit,
 & lunam & fluuios & fontes, & in summa quæcunque profunt vitæ
 nostræ,

„ nostræ, veteres Deos existimarunt, propter vtilitatem quæ ex eis ac-
 „ cipitur. quomodo AEgyptij Nilum. & ideo panem quidem existi-
 „ matum esse Cererè: vinum verò Bacchum: aquam Neptunum: ignem
 „ Vulcanum, atque adeò vnumquodque eorum quæ sunt vsui. Demo-
 „ critus autem dicit quædam simulachra appropinquare hominibus.
 „ & ex iis alia quidem esse benefica, alia verò malefica. Hinc etiam
 „ precatur vt assequatur simulachra ratione prædita. ea autem esse
 „ magna & ingentia, & difficiliter quidem interire, non esse tamen
 „ interitui non obnoxia. significare autem hominibus futura, ratione
 „ vtentia, & voces emittentia. Vnde ea visione apprehendentes vete-
 „ res Deos esse existimarunt, cùm præter hæc non sit alius Deus, qui
 „ habeat naturam in quam non cadat interitus. Aristoteles autem di-
 „ cebat ex duobus principiis ortam esse Dei notionem inter homines,
 „ nempe & ex iis quæ in anima accidunt, & ex sublimibus. Ex iis qui-
 „ dem quæ in anima accidunt, propter diuinos eius in somnis afflatus,
 „ & diuinationes. Quando enim, inquit, in somnis anima per se fuerit,
 „ tunc sua propria recepta natura, & diuinat, & futura prædicit. Talis
 „ est autem etiam dum in morte separatur ab incorporeis. Admittit
 „ enim Homerum quoque Poëtã, vt qui hoc obseruauerit. Fecit enim
 „ Patroclum quidem, dum interimeretur, prædicentem cædem He-
 „ ctoris, Hectorem autem Achillis. Ex his ergo, inquit, suspicati sunt
 „ homines, Deum esse aliquid quod ex se est simile animæ, & est om-
 „ nium scientissimum. Sed & ex sublimibus. Nam cùm contemplati
 „ essent Solem quidem interdum circumeuntem, noctu autem ordina-
 „ tum aliarum stellarum motum, existimarunt esse Deum aliquem, au-
 „ ctorem huius motionis & ordinis. Atque hæc quidem Aristoteles.
 „ Alij autem sunt qui dicunt, quòd mens cùm sit velox & mobilis, dum
 „ mutatur sua natura, venit etiam ad demonstrationem vniuersitatis, &
 „ suspicata est esse aliquam intelligentem eorum quæ exuperant vim
 „ ac potestatem, & proportione quidem ei respondentem, natura au-
 „ tem diuinam. Sunt autem qui ex rebus admirabilibus quæ in mundo
 „ fiunt, suspicati sunt nos venisse in notitiam Deorum. In qua opinione
 „ videtur etiam esse Democritus. Videntes enim, inquit, veteres quæ
 „ in sublimi accidunt, vt pote tonitrua, & fulgura, & fulmina, & astro-
 „ rum coitus, Solisque & Lunæ defectus, terrebantur, existimantes
 „ Deos esse eorum auctores. Epicurus autem putat, ex iis quæ in somnis
 „ occurrunt visionibus, Dei notionem attraxisse homines. Magnis
 „ enim, inquit, & humana forma præditis simulachris in somnis incur-

Democritus
 de Diis quid
 sentiat, quos di-
 cit simulachra
 hominibus ap-
 propinquat.

Aristoteles de
 Diis quid sen-
 tiat.

Deorum notio-
 nes ex mentis
 cum superiorum
 proportione.

Deorum notio-
 nes ex rebus in
 mundo admi-
 rabilibus, vt
 vult Democri-
 tus.

Deorum notio
 ex somnis se-
 cundum Epi-
 curum.

Deorum notio ex ordinato motu celestium.

rentibus, existimarunt esse re vera quosdam huiusmodi Deos hominis forma præditos. Nonnulli autem accedentes ad certum constantemque & ordinatum motum cœlestium, dicunt omnino Deorum notiones ex eo primū ortas esse hominibus. Quomodo enim si quisquam sedes super Troianam Idam, vidisset Græcorum exercitum decenter & ordinatè in campis procedere, equites quidem primū cum equis & curribus, deinde retrò pedites; ei omnino venisset in mentem, quòd sit aliquis qui regit ac mōderatur, & militibus qui ab ipso reguntur, eum ordinem feruare imperat, nempe Nestor, aut aliquis alius ex Heroibus, qui scit & equos regere & homines scutiferos: & quomodo qui est naus peritus, cū primū conspexerit nauē quæ secundo vento fertur, & velis bene est instructa, intelligit esse aliquē qui eam regit, & ad portus deducit propositos: ita qui primū cœlū suspexerunt, & contemplati quidem sunt Solem ab Oriente vsque ad Occidentem cursum suum veluti in stadio conficientem, stellarū autem quasdam ordine procedentes choreas, inquirebant opificem pulcherrimæ huius ordinationis, eam coniectantes casu non accidere, sed à quadam potente natura & in quam non cadit interitus, quæ quidem est Deus. Ex recentioribus autem Stoicis dicunt nonnulli, primos, & è terra ortos homines, fuisse iis qui nunc sunt intelligentia longè præstatiores. vt licet discere ex nostra comparatione cum veteribus. & illos Heroes, vt qui aliquem sensum habuerint, intendisse mentis aciem in diuinam naturam, & intellexisse quasdam Dei virtutes. Atque hæc quidem sunt quæ dicuntur à dogmaticis Philosophis de Deorum notione. Non existimamus autem opus esse vt aduersus ea dicamus. Varia enim & multiplex enunciatio obfignat totius veri ignoracionem, cū possint quidem esse multi modi Dei notionis, quod autem est in eis verum non comprehendatur. & tamen etiam si ad singula pergamus literarum monumentis mandata, nihil ex iis quæ dicta sunt, inuenietur firmum ac stabile. Iam enim ij qui existimant aliquos legis latores & prudentes homines, de Diis opinionem aliis indidisse, non satis videntur id quod quæritur attingere. Quærebatur enim à quonam principio incitati homines venerūt ad existimandum esse Deos. Illi autem, cū ambo videantur, dicūt quosdam legis latores de Diis opinionem indidisse hominibus, nescientes quòd eis maneat absurdum quod erat ab initio, cū sit quæsiturus aliquis, Vndenam legis latores, cū nemo prius eis Deos tradidisset, in Deorum venerūt notionem? Deinde omnes quidem homines

Homines primi orti è terra fuerunt ceteris præstantiores, qui in diuinam naturam intenderunt aciem.

De Diis nihil traditur firmū ac stabile.

Legis latores vndenam in Deorum venerunt notionē.

mines eorum habent notionem, sed non similiter & eodem modo. Sed Persæ quidem, exempli causa, ignē in Deos referunt: Aegyptij autem aquam: alij autem aliquid aliud eiusmodi. Effet autem absurdum, omnes homines simul collectos à legis latores, de Diis aliquid audiuisse. Neque enim simul mixta erant hominum genera, erantque ignota. In naus autem Argus nauigatione, primam quæ nauigauit scapham accepimus ex historia. At ante hæc omnia, fortasse dicet aliquis, qui erāt apud singulos legis latores & duces, eam confinxerunt notionem. & propterea alij alios esse Deos existimant. quod quidem est stultum. Rursus enim omnes homines communem & anticipatam de Deo habent notionem, ex qua est quoddam beatum animal, & ab interitu alienum, & in felicitate perfectū, & in quod nullum potest malum cadere. Est autem planè à ratione alienum, omnes forte fortuna ad easdem applicari proprietates, non autem sic moueri naturaliter. Non ergo ex instituta impositione, neque vlla lata lege antiqui Deos esse acceperunt. Qui autem dicūt primos homines, cū fuissent rectores & administratores rerum publicarum, cū magnam sibi comparassent potētiam & honorem ad hoc vt pareret populus, eos post aliquod tempus, cū è viuis excessissent, existimatos esse Deos, rursus non intelligunt quod quæritur. Illi enim qui ipsos in Deos referebant, quemadmodum acceperunt notionem Deorum, qua eos in Deorum numero habuerunt? Hoc enim prætermittitur, cū opus habeat demōstratione. Et alioqui non est id quod censetur probabile. Quæ enim fiunt à ducibus & principibus, & maximè falsa, solummodo simul manent cum ducibus ac principibus viuentibus, cū autem decesserint, tolluntur. Licetque multos recensere, qui vitæ quidem tempore relati sunt in Deos, post mortem autē ita habiti sunt contemptui, vt Deorum reprimerentur appellationes: vt Hercules Alcumenæ & Iouis filius. Erat enim quidem ab initio ei nomen Alcæus, vt aiunt. inuasit autem appellationem Herculis, qui eo tempore existimabatur Deus. Vnde etiam fama est Thebis inuentam olim fuisse statuam propriam Herculis, quæ habebat inscriptionem, Alcæus Amphitryonis, ad gratias agendas Herculi. Dicunt etiā Tyndaridas rursus vsurpasse gloriam Dioscurorum, qui putabantur esse Dij. Duo enim hemisphæria, nempe & id quod est super terram, & id quod est sub terram, sapientes eius tēporis homines Dioscuros, id est Iouis filios dicebant. Quamobrem Poëta quoque hoc tacitè innuens, de eis dicit,

Deorum omnes habent notionem, sed non eodem modo.

De Diis quælis sit hominibus notio.

Qui aliquos in Deos retulerunt, de Diis prius aliquam habebant notionem.

Hercules dictus est Alcæus qui fuit filius Amphitryonis.

Tyndaridas vsurparunt gloriam Dioscurorum, id est, duorum Hemisphæriorum.

Homerus. *Alternisque aliis vicibus viuunt, aliasque Mortem obeunt, æquum Diis nanciscuntur honorem.* Pileosque eis imponunt, & super eos stellas, tacite innuentes constitutionem Hemisphæriorum. Illi quidem qui in honorem Deorum sic irrepserunt, propositum quodammodo obtinuerunt. Qui autem in Deos qui seipfos Deos pronuntiarunt, magis sunt habiti contemptui. Quinetiam qui dicunt, quod veteres Deos esse existimarunt, omnia quæ vitæ profunt, vt Solem & Lunam, fluuiosque & lacus, & similia, cum eo quod non probabilem tenent opinionem, eiusdem arguuntur stultitiæ cuius & veteres, vt supra diximus. Non est enim consentaneum illos esse ad eò insipientes, vt quæ oculis cernuntur interire, Deos esse notione anticipent: aut iis quæ ab ipsis deuorantur & dissoluuntur vim diuinam tribuant. Nam aliquam quidem fortè habet rationem & terram Deam existimare, non eam essentiam quæ in sulcos profcinditur aut foditur, sed vim quæ ipsam regit & administrat, naturamque frugiferam, & re vera beatissimam. Lacus autem & fluuios, & si qua alia sua natura nobis profint, Deos existimare, est summi stuporis & sensus vanitatis. Ita enim oportet etiã homines, & eos maximè qui philosophantur, arbitrari esse Deos. Nobis enim profunt & quæ in ædibus sunt animantia, vasaque, & quidquid est his humiliter & abiectius. Sed hæc quidem sunt valde ridicula. Dicendum est ergo non esse bonam ac rectã quæ fuit exposita sententiam. Democritus autem non est fide dignus, qui minus dubium docet per maius. Nam ad hoc quidem quod Deorum notionem aliquo modo habuerint homines, natura dedit multas & varias occasiones, & multa adminicula. Quod autem in aëre qui ambit sint simulachra ingentia & humanis formis prædita, & in summa talia qualia sibi vult effingere Democritus, est omnino eiusmodi vt admitti non possit. Eadè autem dici possunt etiam aduersus Epicurum, qui existimat quod ex visis simulachrorum quæ formas habent humanas, quorum species apparet in somnis, Dij in mentem venerunt. Cur enim magis ex his, quàm ex ingentibus hominibus in mentem venerunt Dij? Et vt semel dicam, ad omnes quæ sunt expositæ opiniones licebit dicere, quod non ex nuda & sola magnitudine animalis humana forma præditi, accipiunt homines Dei notionem, sed cum eo quod sit beatus & ab interitu alienus, & vim maximam habeat in mundo.

De Deo est in hominibus notio quod sit beatus, & ab interitu alienus, & vim maximam habeat in mundo.

simulachra quæ fingit Democritus, non sunt Di.

In Deos qui seipfos retulerunt, habiti sunt contemptui. Deus non est existimandus qui vitæ prodest.

occurrunt in somnis, constantemque & pulchrum ordinem rerum cœlestium. Alij autem ad hoc quoque dicunt, quod principium quidem notionis quod sit Deus, ortum sit ex iis quæ apparent in somnis, aut ex iis quæ contemplamur in mundo. Quod autem Deus sit æternus, & interitui non obnoxius, & perfectus in beatitudine, hoc venit à transitu ab hominibus. Quomodo enim cum communem hominè phantasia auxerimus, habemus notionem Cyclopi,

Non homini similis vescenti pane, sed altæ
Rupi in syluosis quæ est montibus, atque remota
Cernitur. ita cum felicem & beatum hominè intellexerimus, aut omnibus bonis repletum, deinde ea amplificauerimus, qui est in illis summus Deus nobis venit in mentem. Et rursus, cum veteres longæuum quempiam visione apprehendissent hominè, id auxerunt in tempus infinitum, & cum tempori præsentis præteritum & futurum coniunxissent, & deinde in sempiternam accessissent notionem, dixerunt etiam Deum esse sempiternum. Ii qui hæc dicunt, probabilem quidem defendunt opinionem: sensim autem incidunt in eum modum qui dicitur alter per alterum, qui quidem est maximè dubius. Nam vt primum felicem & beatum intelligamus hominè, & ex eo Deum per transitionem, debemus intelligere quidnam sit felicitas, cuius participatione intelligitur beatus. & dicitur beatus Græcè *βδελύμων*, qui dæmonem seu genium bene habet affectum. Quamobrem vt hominis quidem rectè accipiamus beatitudinem, debemus prius habere Dei & dæmonis notionem. Vt autem Deum intelligamus, debemus prius habere Dei & hominis notionem. Cum ergo vtrunque expectet ab altero notionem, id à nobis mente non potest comprehendi. Atque hæc quidem dicta sint ad eos qui quærunt quemadmodum priores homines Dei habuerunt notionem. Consequenter autem quæramus an sint Dij.

Quod Deus sit, notio est ex iis quæ apparent in somnis. Quod Deus est æternus, etc. notio venit à transitu ab hominibus. Homerus.

An sint Dij.

QUONIAM non quidquid mēte agitur est particeps essentia, sed potest aliquid mente quidem agitari, non autem esse, vt Hippocætaurus & Scylla, oportebit post quæstionem de Deorum in mente conceptione, etiam cōsiderare de Dei essentia. Fortasse enim stabilior ac constantior inuenietur Scepticus quàm ij qui aliter philosophantur, dicens esse Deos congruenter patriis moribus & legibus, & faciens quidquid pertinet ad eos venerandos ac colendos, quod autem

autem ad philosophicam attinet quæstionem, nihil agens temere ac precipitanter. Atque ex iis quidē qui de Dei essentia considerarunt, alij quidem dicunt esse Deum, alij verò non esse: alij autem non magis esse quàm non esse. Et esse quidem plures ex Dogmaticis, & communis vitæ anticipata notio. Non esse autem qui appellati sunt; Deos non esse quinam dicat, quos vocamus Ætheos. Euhemerus dicebat fuisse Deos aliquos potentes homines. Prodicus dicebat existimatum esse Deum id quod prodest homini. Diagoras Melius cur dixerit non esse Deum. Critias Tyrannus dicebat legislatores fixisse Deum inspectorem, ut cæceret qui malè agebat ne à Deo punirentur.

autem ad philosophicam attinet quæstionem, nihil agens temere ac precipitanter. Atque ex iis quidē qui de Dei essentia considerarunt, alij quidem dicunt esse Deum, alij verò non esse: alij autem non magis esse quàm non esse. Et esse quidem plures ex Dogmaticis, & communis vitæ anticipata notio. Non esse autem qui appellati sunt; Deos non esse quinam dicat, quos vocamus Ætheos. Euhemerus dicebat fuisse Deos aliquos potentes homines. Prodicus dicebat existimatum esse Deum id quod prodest homini. Diagoras Melius cur dixerit non esse Deum. Critias Tyrannus dicebat legislatores fixisse Deum inspectorem, ut cæceret qui malè agebat ne à Deo punirentur.

apud se tacitus aliquid cogitet mali, hoc Deos nō latebit. inest enim prudentia. Hæc autem dicens, induxit documentum longè iucundissimum, nempe falsa oratione tegere veritatē. Semper autem hic dicebat Deos, ut maximè terreret homines eo ducens. Vnde præsciuit

Deos non esse quinam dicat, quos vocamus Ætheos.

Euhemerus dicebat fuisse Deos aliquos potentes homines.

Prodicus dicebat existimatum esse Deum id quod prodest homini.

Diagoras Melius cur dixerit non esse Deum.

Critias Tyrannus dicebat legislatores fixisse Deum inspectorem, ut cæceret qui malè agebat ne à Deo punirentur.

Documentum iucundissimum, falsa oratione tegere veritatem.

uit timores esse mortalibus, laboresque & afflictiones calamitosæ vitæ ex superno circuitu, ubi vidit esse fulgura, & horrendos sonos tonitruui, & stellatum cœli corpus, affabre factum & varium opus sapientis artificis: vnde & candens procedit astri globus, humidusque in terram imber proficiscitur. Ad hos timores reduxit homines, per quos verbis Dæmonem pulchrè & in decenti loco fecit habitare: iniquitatem autem extinxit legibus. Et cum pauca adiecisset, subiunxit: Sic autem primum arbitror aliquem persuasisse mortalibus ut existimarèt esse genus Dæmonum. Cum his autem hominibus congruit etiam Theodorus Atheos, & ut nonnulli sentiunt, etiam Protagoras Abderitanus, cum ille quidem in opere quod inscripsit de Diis, quæ apud Græcos in Deos sunt relata variè confutauerit. Protagoras autem disertis verbis scripserit. De Diis autem neque an sint, neque quales sint possum dicere. Multa enim sunt quæ me prohibent. Quæ ob causam cum eum capitis damnassent Athenienses, fugiens in mari periit naufragio. Meminit autem huius historiæ Timon quoque Philiæus in secundo libro eorum quos inscripsit σίμωτος, id est, Sales seu scommata, hæc referens:

Theodorus Ætheos. Protagoras Abderitanus.

Timon Philiæus de Protagora quid scripserit.

Peruasit qui Protagora, cui lingua diserta,
Iucunda & prudens, satis atque volubilis. O si
Possẽm eius cinerem terris immittere scriptis,
Qui scripsit se nec nouisse Deos, neque quales,
Aut quinam ij essent unquam potuisse videre.
Observans æqui. Sed ei non profuit istud.
Namque fuga sibi consuluit, ne frigida potans
Pocula Socratica, Ditis penetralia adiret.

Epicurus autem, ut nonnullis videtur, quod ad vulgus quidem attinet, relinquit Deum. quod autem attinet ad rerum naturam, nequam. Non magis autem esse quàm non esse Deos, per parem vim aduersantium orationum dixerunt Sceptici. Hoc autem sciemus, si quæ vtrinque sunt argumenta breuiter persequamur. Qui ergo Deos esse censent, quatuor modis conantur probare propositum. Quorū vnum quidem est, consensus omnium hominum: secundum autem, ordo mundi & distributio: tertium autem, absurda quæ consequuntur iis qui Deum tollunt: quartum autem & vltimum, ablatio rationū quæ obiiciuntur. Ex communi quidem notione, dicentes, quod omnes homines tam Græci quàm Barbari Deum esse existimāt. & ideo communi consensu quidem sacrificant & vota concipiunt, Diisque

Epicurus Deos non esse sensit.

Sceptici non magis esse quàm non esse Deos asserunt.

Deos esse quatuor modis probatur.

Deum esse et communis notio & omnium hominum consensus.

L. templa

templa excitant. Alij autem aliter hæc faciunt, vt qui hoc quidem communiter habeant persuasum aliquid esse Deum, de eius autem natura non eandem anticipatam habeant notionem. Si autem falsa esset eiusmodi anticipata notio, non omnes sic cõsentirent. Sunt ergo Dij. Nam alioqui falsæ opiniones, & quæ sunt ad tempus nature, non vltius extenduntur, sed simul excedunt cum illis quorum causa conferuabantur: vt homines honore afficiunt Reges, sacrificiisque atque aliis ritibus & ceremoniis, quibus Deos prosequuntur. Sed hæc ad illos ipsos vsque conferuant. cum autem è viuis excesserint, relinquunt tanquam quædam nefaria & impia. Deorum autem notio, & fuit ab æterno, & permanet in æternum, vt cui ea ipsa quæ fiunt ferant testimonium, vt est consentaneum. Verumenimvero si vulgi & imperitorum relinquenda est opinio, credendum autem est viris do-

Poëtica nihil præclarū edit in quo non sit Deus. Physica Deos esse censet.

ctis & præclaris, licet videre Poëticam nihil magnum nec præclarum efferre, in quo non sit Deus, à quo dependet rerum quæ fiunt vis & potestas: vt apud Homerum Poëtam in bello quod scripsit Græcorum & Troianorum. Licet autem videre etiam Physicam consonare cū Poëtica. Pythagoras enim & Empedocles, & Ionici, Socratesq; & Plato & Aristoteles, & Stoici, & fortasse etiam ij qui sunt ex hortis, vt testatur Epicuri electæ dictiones, Deum relinquunt. Quomodo ergo si quæreremus de aliquibus quæ cadunt sub aspectum, meritò iis crederemus quibus visus est acutissimus: ita considerantes de aliquibus quæ cõtemplatur ratio, non aliis debemus credere, quàm iis quibus est acutum ingenium, & perspicax ratio: cuiusmodi sunt Philosophi. Sed aduersarij respondere solent ad obiectionem, quòd etiam de iis quæ esse apud inferos fertur in fabulis, habent omnes homines communem notionem, & pro se habent consensum Poëtarum, & de his magis quàm de Diis. Sed non dixerimus ea esse vera quæ feruntur in fabulis, non intelligētes, primùm quidem, quòd accidit vt non solùm ea quæ finguntur in fabulis, sed etiam communiter omnis fabula, contineat in se repugnantiam, & quod non potest fieri.

De inferis habent omnes communem notionem.

Fabula continet in se repugnantiam, & impossibilitatem.

Hom. Odyss. quæ secutus est Virgilius. Tityi supplicij fabulosum.

*Nec non & Tityon terræ omnipotentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui ingera corpus
Porrigitur: rostroque immanis vultur obunco
Immortale iecur tundens, fœcundaque pœnis
Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.*

Ille

Ille tamen manibus non se defendere tentat.
Nam Latona ab eo stuprum passa est Iouis uxor.
Nam si Tityus quidem erat inanimus, quomodo cum nullum haberet sensum, subibat supplicium? Sin autem habebat animam, quomodo mortem obierat? Et rursus quando dicitur,
Tantalus est à me visus, qui seua ferebat
Tormenta in fluuio stans, eius qui propè mentum
Tangebatur. sitiens miser hunc captabat, at ipsum
Prendere non poterat fugientem. nec bibere illi
Concessum est, lymphæ cum se incuruaret ad haustum.
Nam cum captaret, solum irrorata recessit.
Pro pedibus nigra at terra apparebat, erantque
Dæmonis arentes fauces.

Hom. Odyss. Tantalifabulosum supplicium.

Si enim nunquam gustabat humorem & alimentum, quomodo permanebat, non autem interibat egestate & penuria rerum necessariorum? Sin autem erat immortalis, quomodo est eiusmodi? pugnat enim natura immortalis cum tormentis & doloribus. nam quidquid dolet, est mortale. Sed fabula quidem sic in se continet sui confutationem. Sed non est huiusmodi de Diis concepta opinio, neque vllam suscipit repugnantiam, sed cernitur conuenire cum iis quæ fiunt. Neque enim licet animas suspicari deorsum ferri. Nã cum sint subtiles, & non minus igneæ quàm spirituales, sua leuitate magis feruntur in loca superiora. Quinetiam per se permanent. neque, vt dicebat Epicurus, solutæ à corporibus disperguntur instar fumi. neque enim erat prius corpus quod eas fecerneret: sed ipsæ erant causæ corpori vt simul manerent: sed multo magis sibi ipsis. Cum eæ itaque fuerint extra Solis tabernaculum, habitant locum qui est sub Luna. & hinc propter puritatem aëris accipiunt maius tempus ad permanendum: & vtuntur alimento conuenienti, nempe exhalatione ex terra, vt cætera astra. nec habent in iis locis quòd eas sit dissoluturæ. Si ergo permanent animæ, fiunt eadem quæ Dæmones. Si autem sunt Dæmones, dicendum est eas quoque esse Deos, earum essentiæ minimè nocente anticipata notione de iis quæ fabulosè narrantur apud inferos. Atque ea quidem quæ ex communi & consentiète de Deo opinione sumitur ratio, est huiusmodi. Consideretur autem ea quoque quæ sumitur ex ornatu ambeuntis aëris. Eorum ergo quæ sunt essentia, inquiunt, cum ex se sit immobilis & nulla figura prædita, debet moueri & figurari ab aliqua causa. & ideo quomodo cum

Anima non feruntur deorsum. Anima per se permanent.

Anima aluntur exhalatione ex terra. Anima eadem quæ Dæmones.

Deū esse probat mundi ordo et ornatu.

conspeximus aliquod pulchrum & affabre factū opus, desideramus eius scire artificem, utpote quod materia sit per se immobilis: & ideo vniuersorum contemplantes materiam moueri, esseque & formatā & ornatam, iure considerauerimus causam quæ eam mouet, variisq; & multiplicibus eam formis exornat. Probabile est autem eam non esse aliquid aliud quàm vim quandam quæ per ipsam peruasit, quomodo per nos peruadit anima. Hæc ergo vis aut est per se mobilis, aut ab alia vi mouetur. Et si ab alia quidem mouetur, fieri non potest ut moueatur altera, nisi moueatur ab alia. quod quidem est absurdū. Est ergo vis aliqua per se mobilis, quæ est diuina & æterna. Aut enim mouebitur ab æterno, aut ab aliquo tempore. Sed ab aliquo quidem tempore non mouebitur. Nulla enim erit causā ut ea moueatur ab aliquo tempore. est ergo vis æterna quæ mouet materiam, & quæ ordinatè eam deducit ad ortus & mutationes. Ea itaque est Deus. Præterea quod gignit id quod est rationis particeps & prudens, omnino rationis particeps fuerit & prudens. Vis autem de qua prius diximus, natura habet insitum ut construat homines. erit ergo rationis & prudentiæ particeps, quod quidem est diuinæ naturæ. Sunt ergo Dij. Et ex corporibus alia quidem sunt vnita: alia autem ex iis quæ compinguntur: alia autem ex distantibus ac disiunctis. Sunt ergo vnita quidem quæ ex vno continentur habitu, ut sunt plantæ & animalia. Ex his autem quæ compinguntur, sunt ea quæ constant ex iis quæ iuxta sita sunt, & ad vnum tendunt caput, ut catenæ, & turriculæ, & naues. Ex distantibus autem, quæ sunt composita ex disiunctis & separatis, & per se subiectis, ut exercitus, & greges, & chori. Quoniam igitur mundus est corpus, aut est corpus vnitum, aut ex iis quæ compinguntur, aut ex distantibus. Sed neque ex iis quæ compinguntur, neque ex distantibus, ut ostendimus ex iis quæ in ipso per consensum accidunt. Nam in Lunæ incremento & decremento, multæ animantes terrestres & marinæ decrescunt & augentur. aquarumque refluxus & inundationes fiunt in aliquibus partibus maris. Similiter autem & in aliquo ortu & occasu stellarum, accidunt mutationes ambeuntis aëris & variæ cōuersiones, aliquando quidem in melius: aliquando verò pestilentes. ex quibus est perspicuum, quod mundus est aliquod vnitum corpus. In iis enim quæ constant ex iis quæ compinguntur, aut quæ sunt distantia, partes minimè inter se afficiuntur per consensum. siquidem cum in exercitu omnes fortè perierint milites, nihil ex imperitione videtur pariter qui saluus euasit. In iis autè quæ

Causa quæ mundū mouet & ornat, mundum peruadit ut nos peruadit anima.

Est aliqua vis æterna quæ mouet materiam.

Diuina natura gignit homines.

Corpora quæ duplicata sunt.

Corpora vnita quæ sunt.

Corpora composita quæ sunt.

Corpora ex distantibus & disiunctis.

Mundus est corpus vnitum.

quæ sunt vnita, est quædam affectio per consensum, siquidem scisso digito totum corpus simul afficitur. Vnitum est ergo corpus etiam mundus. Sed quoniam ex vnitis corporibus alia quidem continentur à solo habitu, alia autem à natura, alia verò ab anima: & ab habitu quidem, ut lapides & ligna: à natura autem, ut plātæ: ab anima autem, ut animantia: omnino mundus quoque ab aliquo ex iis continetur. Et à solo quidem habitu minimè potest contineri. Nam quæ ab habitu continentur, nullam mutationem suscipiunt & conuersionem quæ sit alicuius momenti: ut ligna & lapides, sed solum eam patiuntur affectionem quæ est ex relaxatione & ex cōpressione. Mundus autem suscipit magnas & magni momenti mutationes, cum aër quidem qui ambit, sit aliquando frigidus, aliquando verò calidus, & aliquando quidem ficcus, aliquando verò humidus, aliquando verò aliter alteratus à motu cœlestium. Non ergo à solo habitu continetur mundus. Si autem ab eo non continetur, omnino continetur à natura. Quæ enim continentur ab anima, à natura longè prius continebantur. Necessè est ergo eum contineri ab optima natura, quandoquidem omnium continet naturas. Quæ autem continet naturas omnium, eas quoque continet quæ sunt participes rationis. Sed & quæ continet naturas participes rationis, ea est omnino rationis particeps. Neque enim fieri potest ut totum parte sit deterius. Sed si est optima & præstantissima natura quæ mundum administrat, ea est & intelligens & bona & immortalis. Cum autè sit eiusmodi, est Deus. Sunt ergo Dij. Et si in terra & mari, cum magna sit crassitudo, multa consistunt animantia, quæ animalem & sentientem participant facultatem, est longè probabilius in aëre, qui habet longè plus puritatis & sinceritatis quàm terra & aqua, esse animata & mente prædita animantia. Cui rei congruit, quod Dioscuri sunt boni quidam Dæmones seruatores nauium, & quod scriptum est,

30 „ *In tellure alma ter nam sunt millia dona,*
 „ *Quæ seruant homines, nec sunt obnoxia morti.*

Sed si est probabile animantes esse in aëre, est omnino consentaneū in æthere quoque esse naturam animantium. Vnde etiam sunt homines intelligēdi facultatis participes, ut qui illinc eam hauserint. Cum sint autem ætherea animantia, & videantur terrestribus longè antecellere, quod in ea nō cadat nec interitus nec ortus, dabitur quoque esse Deos qui hac in re non differunt. Cleanthes autem sic rogabat, Si est natura natura melior ac præstantior, erit etiam aliqua optima

In corporibus vnitis est affectio per consensum.

Corpora vnita continentur, vel ab habitu, vel à natura, vel ab anima.

Mundus continetur ab optima natura, quæ est animata & particeps rationis.

Deus est optima & præstantissima natura quæ mundum administrat.

Animantia in aëre.

Dioscuri boni Dæmones seruatores nauium.

Animantia sunt in æthere.

In æthere sunt Dii.

si animal ali- ac præstantissima natura. Et si ergo est animal animali melius & præ-
 quod est ani- stantius, erit aliquod animal optimum & præstantissimum. ea enim
 malum præst- suapte natura non cadunt in infinitum, vt neque natura poterat in in-
 tiffimum, id sit finitū augeri in melius, nec anima, nec animal. Atqui animal est ani-
 Deus necesse mali præstantius, vt equus testudine, & taurus asino: omnibus autem
 est, secundum terrestribus animantibus, & corporis & animæ affectione homo est
 Cleanthem. melior ac præstantior. erit ergo animal optimum & præstantissimū.
 Non potest autem homo esse animal præstantissimum & optimum.
 vt iam per vitium ingreditur, si non omni, plurimo quidem certè tē-
 pore. Nam si aliquando consequatur virtutem, ferò & in vitæ occa- 10
 su eam consequitur. estque caducum & imbecillum, & quampluri-
 mis egens auxiliis & adminiculis; nempe alimento & vestimento, &
 aliis quæ sunt necessaria ad gerendam curam corporis, quod instar
 alicuius sæui tyranni nobis præest, & quotidianum tributum exigit,
 morbosque & mortem minatur, nisi exhibuerimus quo se lauet, & 15
 vngat, amiciat & nutriat. Quamobrem neque perfectum animal est
 homo, sed imperfectum & à perfecto multum separatum. Quod au-
 tem est perfectum optimumque ac præstantissimum, est quidem ho-
 mine melius ac præstantius, & omnibus virtutibus absolutū & con-
 summatum, & in quod nullum malum potest cadere. Hoc autem à 20
 Deo non differet. Est ergo Deus. Et sic quidem Cleanthes. Rogauit
 quoque Socraticus Xenophon orationem ad probandum esse
 Deos, Socrati tribuens probationem quærenti apud Aristodemum

Mundum » his verbis: Dic mihi, ô Aristodeme, sunt ne quos habuisti in admira-
 esse anima- » tione propter sapientiam? Certè, inquit. Quinam sunt isti? Propter 25
 tum, & in- » Poëticam quidem Homerum habui in admiratione: propter artem
 telligentia » autem statuariam, Polycletum: propter picturam verò, Zeuxim. An
 præditū, & » non autem eos probas ac commendas, propterea quòd quæ sunt ab
 ideo Deum, » eis constructa, excellenter & affabrè sint fabricata? Maximè, inquit.
 quomodo » Si ergo Polycleti statua fieret animata, an non longè amplius pro- 30
 probet Xe- » bares artificem? Certè. Videns ergo statuam quidem, diceres eam
 nophon. » ab aliquo artifice fabrefactam: videns autem hominem & rectè mo-
 » ueri, & corpore pulchrè esse exornatum, an nō existimas esse fabre-
 » factum ab aliqua excellenti intelligentia? Deinde autem videns po-
 » situram & vsum partium, primū quidem quoniam erectum fecit 35
 » hominem, dedit illi oculos, vt videret quæ sunt aspectabilia: auditum
 » autem, vt audiret audibilia: odoratus autem quisnam esset vsus, nisi
 » addidisset nares? & saporum similiter, nisi effecta esset lingua quæ
 eos

» eos agnosceret ac discerneret? idque cum scias, quòd terræ in cor-
 » pore exiguam habes partem, cum ea sit ampla ac lata, & parum hu-
 » moris, cum is sit plurimus, ignisque & aëris similiter. Mentem au-
 » tem, cum nusquam esset, vnde nam fortunate videris arripuisse? Atque 40
 » talis quidem est oratio Xenophontis, quæ vim habet inducentē hoc
 modo, quòd cum terræ plurimum sit in mundo, eius modicam ha-
 bes partem. Est ergo mundus mente præditus & intelligēs, & ideo
 Deus. Detorquent autem quidem comparando orationem, mutan-
 tes eius propositiones, & dicunt. Cum sit plurimum terræ in mun-
 do, eius paruam habes partem. Sed & cum multus humor sit in mun-
 do, eius paruam habes partem, & etiam aëris & ignis. Ergo & cum
 multa sit bilis in mundo, eius modicam habes partem, & phlegma-
 tis & sanguinis. Hinc sequetur quòd mundus quoque sit bilis effi-
 ciens, & procreator sanguinis. quod quidem est absurdum. Illi verò
 15 respondent & dicunt comparationem esse dissimilem ei quod dicit
 Xenophon. Nam ille quidem quæstionem agit in simplicibus &
 primis corporibus, vtpote terra & aqua, aëreque & igne. Illi autem
 vtentes comparatione, transilierunt ad ea quæ sunt concreta. Bilis
 enim & sanguis & omnis humor qui est in corporibus, non est pri-
 mum & simplex, sed constans & compositum ex primis & elemen-
 20 taribus corporibus. Licet autem sic quoque eandem rogare oratio-
 nem: Si non esset in mundo aliquid terrestre, nec aliquid terrestre es-
 set in te. & si in mundo non esset aliquid humidum, nec in te esset
 aliquid humidi. & similiter in aëre & igne. Ergo & si non esset ali-
 25 qua mens in mundo, neque vllā mens in te esset. Est autē in te mens
 aliqua. ergo est etiam in mundo. Et ideo mundus est mente & intel-
 ligentia præditus. Cum sit autem mente & intelligentia præditus,
 est etiam Deus. Eandem autem vim habet etiam quæ hoc modo se
 habet oratio: Num si videris effigiem pulchrè & affabre factam, du-
 30 bitaueris an mens hoc effecerit artifex, an nec te tenueris quòd minus
 tale quid suspiceris, adeò vt admireris operis & artis excellentiam?
 Num ergo externam huius videns figuram, fers testimonium ei qui
 condidit, & dicis esse aliquem opificem: in te autem videns imagi-
 nem quæ tam variis modis cuius antecellit imagini & picturæ, cum
 35 ea cadat sub intelligentiam, casu eam existimas esse factam, non au-
 tem ab aliquo opifice qui præstantem vim habet & sapientiam, qui
 non alibi versatur quàm in mundo eum administrans, & quæ in eo
 sunt gignens & augens? Is autem est Deus. Sunt ergo Dij. Zeno au-
 tem

Mentem homo
 nō haberet, nisi
 mundus esset
 mente prædi-
 tus.

Deus cognos-
 citur ex ea
 quæ est in nobis
 imagine.

tam Criticus, à Xenophonte accepta occasione, sic interrogat:
 Quod emittit semen eius quod est particeps rationis, est ipsum quo-
 que rationis particeps. Mundus autem emittit semen eius quod est
 particeps rationis. est ergo mundus rationis particeps. Cum quo si-
 mul infertur eius quoque essentia. Est autem interrogationis euidēs
 probabilitas. Cuiusvis enim naturæ & animæ principium motus, vi-
 detur oriri ab ea facultate que tenet principatum in anima. & omnes
 quæ ad totius partes emittuntur facultates, emittuntur ex præcipua
 facultate animæ tanquam ab aliquo fonte. Quo fit vt omnis vis &
 facultas quæ est in parte, sit etiam in toto, propterea quod distribu-
 tur à præcipua quæ est in ipsa facultate. Vnde qualis est pars faculta-
 te, tale longè prius est totum. Et ideo si mundus emittit semen ani-
 malis ratione præditi, non sicut hominem æstu quodam & feruore:
 sed quatenus continet semina animalium præditorum ratione, con-
 tinet vniuersum. Non vt dixerimus vineam continere acinos, hoc
 est per circumscriptionem, sed quia seminariæ rationes animalium
 participum rationis in eo continentur. Quo fit vt sit tale id quod di-
 citur: Mundus continet feminarias rationes animalium participum
 rationis. est ergo mundus particeps rationis. Et rursus dicit Zeno:
 Si quod est particeps rationis, est melius ac præstantius eo quod est
 illius expers: est ergo mundus particeps rationis. Et similiter in eo
 quod est mente præditum, & in eo quod est inanimum. Nam quod
 est mente præditum, est melius ac præstantius eo quod non est præ-
 ditum. & animatum est inanimum melius ac præstantius. Nihil est au-
 tem mundo melius ac præstantius. Mente ergo præditus & anima-
 tus est mundus. Est autem apud Platonem quoque eiusmodi pote-
 state oratio, eo scribente his verbis: Dicamus quamnam ob causam
 ortum & hanc vniuersitatē condiderit qui condidit. Bonus erat. Bo-
 no autem inest nulla de vlla re inuidia. Cum autē esset ab ea remo-
 tus, omnia maximè voluit sibi fieri similia. Hoc autem ortus & mun-
 di præcipuum principium accipiens à viris prudentibus rectissimè
 acceperis. Deinde cum pauca subiunxisset, infert dicens: Propter
 hanc autem considerationem, mentem quidem in anima, animam
 verò in corpore constituens, vniuersitatem est fabricatus, efficiens
 vt optimum & præstantissimum opus esset secundum naturam pul-
 cherrimum. Ratione ergo probabili & verisimili dicendum est hunc
 mundum esse animal animatum, & re vera mente præditum, pro-
 pterea quod factus sit Dei prouidentia. Vi autem ac potestate eandē
 quam

Mundus cō-
 tinens semi-
 narias ratio-
 nes anima-
 lum ratio-
 ne præditi-
 rum, est par-
 ticeps ratio-
 nis.

Plato in
 Timæo.

Mundus a-
 nimal ani-
 matum se-
 cundum Pla-
 tonem.

quam Zeno protulit orationem. Hic enim dicit vniuersum esse pul-
 cherrimum opus effectum secundum naturam, & probabili ac veri-
 simili ratione esse animal, animatum, & intelligentia ac ratione præ-
 ditum. Sed Alexinus quidem cum Zenone comparando conflicta-
 batur hoc modo: Poëticum est melius ac præstantius non poëtico,
 & grammaticum non grammatico. & quod consideratur conueniē-
 ter aliis artibus, est melius ac præstantius eo quod non est huiusmo-
 di. Poëticum ergo & grammaticum est mundus. Cui comparationi
 occurrentes dicunt Stoici, quod Zeno accepit id quod est omnino
 melius ac præstantius, nempe rationis particeps, eo quod est expers
 rationis: & intelligentia præditum eo quod non est præditum: & ani-
 matum inanimum. Non ita autem Alexinus. Non enim est omnino
 poëticum melius ac præstantius non poëtico: & grammaticum non
 grammatico. quo fit vt in orationibus magna cernatur differētia. Ec-
 ce enim Archilochus cum sit poëticus, non est melior ac præstantior
 Socrate non poëtico: & Aristarchus cum sit grammaticus, non est
 melior ac præstantior Platone non grammatico. Præterea à mundi
 quoque motu conantur probare quod sint Dij, & Stoici, & qui cum
 iis consentiunt. Quod enim moueatur mundus, cōfitebitur quilibet
 ad hoc inductus. Aut ergo mouetur à natura, aut suo arbitratu, aut
 vertigine ac necessitate. Sed à vertigine quidem & necessitate non
 est consentaneum. Aut enim est ordinata vertigo aut inordinata. Et
 si est quidem inordinata, non poterit aliquid mouere ordinatè. Si
 quid autem mouetur cum ordine & consensu, erit diuina. Nunquam
 enim totum moueret ordinatè & salutariter, si non esset mente præ-
 dita & diuina. Si sit autē eiusmodi, non erit amplius vertigo. ea enim
 res est inflexibilis & breuis temporis. Quamobrem à necessitate &
 vertigine moueri non potest mundus, vt dicebat Democritus. Sed
 neque natura quæ cadit sub visionem, quandoquidem intelligens
 menteque prædita natura, est ea melior. cernuntur autem huiusmo-
 di naturæ contineri in mundo. Necessè est ergo eam quoque natu-
 ram habere mente præditam & intelligentem, à qua mouetur ordi-
 natè, quæ certè est Deus. Ea quidem certè quæ sua sponte mouen-
 tur opera, sunt magis admirabilia quàm ea quæ non sunt huiusmodi.
 Archimedis quidem certè sphæram contemplantes valde obstupe-
 scimus, in qua mouetur Sol & Luna & reliqua astra, non ligna admi-
 rantes, nec eorum motum, sed artificem & causas quæ mouēt. Vnde
 quò quæ sentiunt sunt magis admirabilia iis quæ nō sentiunt, eo sunt

Alexini cum
 Zenone consti-
 tatio de mun-
 do ratione præ-
 dito.

Deum esse
 mundi motu
 probant stoici.

Opera quæ
 sua sponte mo-
 uentur, sunt ma-
 gis admirabi-
 lia quàm ea
 quæ non spon-
 te mouentur.
 Archimedis
 sphæra.

Rerum admi-
 rabiliū causa
 est magis admi-
 rabilis.

M

magis

magis admirabiles causæ quæ ea mouent. Quoniam enim equus est arbore ac planta magis admirabilis: & causâ quæ mouet equum, est magis admirabilis quàm causâ plantæ: & quoniam elephanta est equo magis admirabilis, causâ quoque quæ mouet elephanta, tantam molem portans, est equi causâ admirabilior. His autem omnibus, summa ratione, Solis quoque & Lunæ & stellarum, & ante ea,

Mundi causa est ceteris magis admirabilis.

mundi natura, quæ est etiâ eorum causa, est admirabilior. Nam partis quidem causâ non extenditur ad totum, nec est eius causa. Causâ autem totius extenditur ad partes. Quamobrem est magis admirabilis quàm causâ partis. Quare cum mundi natura sit causâ totius mundi ornatus & dispositionis, erit etiâ causâ partium. Quod si ita est, ea est optima ac præstantissima. Si est autem optima ac præstantissima, est ratione & mente prædita. Præterea est etiâ æterna. Ea autem natura est eadem quæ Deus. Est ergo Deus. Ad hæc accedit,

In corpore quod regitur secundum naturam, est aliquid quod dominatur.

quod in omni corpore quod multas habet partes & regitur secundum naturam, est aliquid quod dominatur. Qua ratione in nobis quidem in corde id esse censetur, aut in cerebro, aut in aliqua alia parte. In arboribus autem & plantis non itidem: sed in nonnullis quidem in radicibus, in aliis autem in coma, in aliis autem in ligni corde seu medulla. Quamobrem cum mundus regatur à natura, ut qui constet ex multis partibus, est aliquid in eo quod dominatur, & quod incipit motum. Fieri autem non potest ut sit aliquid eiusmodi, nisi rerum quæ sunt natura, quæ quidem est Deus. Est ergo Deus. Sed dicent forte aliqui, quod hac ratione contingit ut terra maximè principatum obtineat & dominetur in mundo: & aer magis obtineat principatum & dominetur. nam absque eo fieri non potest ut constet mundus. Quamobrè & terram & aerem dicemus esse Deum, quod quidem est stultum, ac perinde ac si dicas murum maximè dominari & principatum obtinere in domo. absque eo enim fieri non posse ut consistat domus. Quomodo enim hic re vera fieri non potest ut absque muro consistat domus, non tamen præstat & est melior domus eius domino: ita etiam in mundo fieri quidem non potest ut absque terra & aere constet vniuersitas, ea tamen non sunt præstantiora natura quæ mundum regit & administrat, quæ quidem non differt à Deo. Est ergo Deus. Atque huiusmodi quidem est genus orationum.

si Dii non sint, non est religio.

Deinceps autè consideremus etiam modum absurdorum quæ sequuntur apud eos qui Deos tollunt de medio. Nam si non sunt Dii, ne religio quidem est solùm ex virtutibus. Est enim religio, scientia cultus

cultus Deorum: eorum autem quæ non sunt, nullus potest esse cultus. Vnde eius nulla erit scientia. & ut fieri non potest ut Hippocentaurorum colendorum vlla sit scientia, cum non sint Hippocentauri: ita nec colendorum Deorum vlla erit scientia si non sint Dii. Quamobrem si non sint Dii, non est religio. Est autem religio, dicendum est ergo Deos esse. Et rursus si non sunt Dii, non est sanctitas, ut que sit iustitia aduersus Deos. Est autem ex communi omnium hominum anticipata notione sanctitas, quatenus est etiam aliquid sanctum. est ergo Deus. Quod si non sunt Dii, tollitur sapientia rerum diuinarum & humanarum scientia. Et quomodo nulla est scientia rerum humanarum & Hippocentaurearum, propterea quod sunt quidem homines, non sunt autem Hippocentauri: ita nulla erit scientia rerum diuinarum & humanarum, si sint Dii, non sint autem homines. Absurdum est autem dicere non esse sapientiam: absurdum est ergo etiam censere Deos non esse. Præterea si iustitia est introducta ex hominum inter se & cum Diis coniunctione, si non sunt Dii, neque consistet iustitia. quod quidem est absurdum. Atque Pythagoras quidem & Empedocles & Italicorum Philosophorum cetera, dicunt non solùm esse nobis inter nos aliquam & cum Diis coniunctionem, sed etiam cum brutis animantibus. Est enim vnus spiritus, qui instar animæ totum mundum peruadit, & nos illis vnit. Quamobrè & ea occidentes, & earum carnibus nos alentes, iniuriam faciemus, & nos impiè geremus, ut qui cognatos interimamus. Hinc suadebant hi Philosophi abstinere ab animatis, & impios esse dicebant homines;

Si non sunt Dii, non est sanctitas.

si non sunt Dii, tollitur sapientia.

si non sunt Dii, non est iustitia.

Cum brutis est nobis aliqua coniunctio.

Animalia non occidenda nec sacrificanda.

25 qui

„ *Rubra Deum calida faciunt altaria cadere.*

Empedocles.

Et alicubi dicit Empedocles:

„ *Non desistitis crudelem admittere cadem?*

„ *Pulchrum ne afflicta sic vos discerpere mente*

30 „ *Inter vos, forma mutata namque parentes*

„ *Charos occidunt natos permulta precati*

„ *Stulti, alique Ioui facientes sacra precantur.*

„ *Ast alius non exauditus in adibus istum*

„ *Occidit clamans, miseras epulasque parauit.*

35 „ *Atque pater nati crudeli cæde perempti,*

„ *Et matrum nati carnes in viscera condunt.*

Hæc quidem suadebant Pythagorei errantes. Non enim si est spiritus per nos & illos peruadens, protinus est nobis aliqua iustitia cum

Iustitia non intercedit nobis cum brutis, neque cum plantis.

brutis animantibus. Ecce enim & per lapides & per plantas perua-
dit quidem spiritus, adeo ut nos ipsis uniamur: nullum tamen nobis
ius intercedit cum plantis & lapidibus. Sed nec iniuriam facimus eiuf-
modi corpora scindentes & ferra dissecantes. Quid est ergo, inquit
Stoici, homines habere iustitiam aliquam & coniunctionem inter se
& cum Diis? Non quatenus est spiritus qui omnia permeat, quonia
conferuaretur nobis ius aliquod etiam cum brutis: sed quoniam ha-
bemus rationem quae inter nos & ad Deos porrigitur. cuius cum bru-
ta nullam habeant partem, nullum ius possunt habere nobiscum.
Quamobrem si intelligitur iustitia ex quadam hominum inter se con-
iunctione, & hominum cum Diis, oportebit, si non sunt Dii, ne esse
quidem iustitiam. Est autem iustitia. dicendum est ergo esse Deos.
Ad haec accedit, quod si non sunt Dii, nec est diuinitas, quae est scien-
tia contemplans & interpretans signa quae a Diis dantur hominibus,
sed nec quae ex diuino fit afflatu, nec quae ex astris, nec quae ex oratio-
ne, nec quae ex somniis fit praedictio. Absurdum est autem rerum tan-
tam tollere multitudinem quae iam creditur apud omnes homines.
Sunt ergo Dii. Zeno autem hanc quoque rogabat orationem: Deos
iure quispiam honorauerit. Sunt ergo Dij. Cuius orationis similitu-
dini congruenter quidem dicunt: Sapientes iure quispiam honora-
uerit. Qui autem non sunt, iure non honorauerit. Sunt ergo sapien-
tes. Quod quidem non placuit Stoicis, cum ex eorum sententia hac-
tenus inueniri non potuerit sapiens. Adductae autem similitudini
occurrentes Diogenes Babylonius, dicit secundam propositionem ora-
tionis Zenonis talem esse potestate: Eos autem quibus non est innat-
um ut sint, non iure quispiam honorauerit. Nam si hoc sumatur, est
perspicuum quod sunt Dij natura. Si autem hoc est, iam sunt. Nam
si semel aliquando fuerunt, nunc quoque sunt. ut si fuerunt atomi,
nunc quoque sunt. in eos enim non cadit ortus & interitus conue-
nienter notioni corporum. & ideo illationem colliget oratio. Sa-
pientes autem, non, quoniam eis innatum est ut sint, iam sunt etiam.
Alij autem dicunt primam Zenonis propositionem, nempe, Deos
iure quispiam honorauerit, veram esse: alteram autem non itidem.
Sumi autem primam. quod quidem erit falsum in sapientibus. Atque
haec quidem sunt, & huiusmodi, quae & apud Stoicos, & eos qui sunt
aliarum sectarum, adducuntur rationes ad probandum quod sint Dij.
Quod autem nec propterea desint paris momenti ad persuadendum
rationes, iis qui dicunt non esse Deos, proximè est ostendendum. Si
quidem

*Iustitiam ho-
mines habere
cum Diis quid
sit.*

*si non sunt Dii,
non est diuina-
tio.*

*Ab honore
qui Diis exhi-
betur, proba-
tur esse Deos.*

quidem sunt Dii, sunt animalia, & qua ratione docebant Stoici quod
mundus est animal, eadem utens probabis quod Deus est animal. Ani-
mal enim est melius ac praestantius non animali. Nihil est autem Deo
melius ac praestantius. Deus ergo est animal, si simul fumatur cum
hac ratione & communis hominum notio, si quidem & vulgus &
Poetae & praestantissimorum Philosophorum caterua, adtestatur
Deum esse animal. Quo fit ut conferuetur consequentia. Si enim
sunt Dii, sunt animalia. Si sunt autem animalia, sentiunt. Omne enim
animal ex participatione sensus intelligitur animal. Si autem sentiunt,
amarore afficiuntur & dulcedine. Non enim per alium quidem sen-
sum apprehendunt sensilia, & non etiam per gustum. Vnde eum a
Deo amputare, aut vllum, ut semel dicam, sensum, est plane non pro-
babile. Plures enim habens sensus eis melius utetur homo, cum ma-
gis oporteat, ut dicebat Carneades, cum omnibus qui sunt quinque
sensibus, alios quoque plures ei tribuere, ut possit res plures appre-
hendere, non autem quinque auferre. Dicendum est ergo Deum ha-
bere aliquem gustum, & per eum apprehendere quae sunt gustabilia.
Sed si per gustum apprehedit, etiam amarore afficitur & dulcedine.
Dulcedine autem & amarore affectus, aliquibus delectabitur & of-
fendetur. Aliquibus autem offensus erit etiam capax molestiae, &
mutationis in deterius. Quod si ita est, in eum quoque cadit interi-
tus. Quamobrem si sunt Dii, in eos cadit interitus. Non sunt ergo
Dii. Et si est quidem Deus, est animal. Si est animal, sentit etiam. Ani-
mal enim a non animali non aliquo alio differt quam eo quod est
sentire. Si autem sentit: & audit, & videt, & odoratur, & tangit. Quod
si ita est, sunt quaedam in vnoquoque sensu quae ipsum sibi familiari-
tate coniungunt & alienant: ut in visu quidem, quae cum eo habent
symmetriam ac proportionem, & non aliter. In auditu autem voces
modulatae ac numerosae, & non quae aliter se habent. Similiter autem
in aliis quoque sensibus. Quod si ita est, sunt quaedam Deo molesta.
Et si sunt aliqua Deo molesta, existit Deus in mutatione ad id quod
est deterius. Quamobrem existit etiam in interitu. In Deum ergo ca-
dit interitus. Hoc autem est praeter communem eius notionem. Non
est ergo Deus. Licet autem in vnoquoque sensu efficacius compo-
nere orationem, utpote in visu, Nam si est Deus, est animal. Si est
animal, totus videt.

*Totus namque videt, totus mens, totus & audit. Si autem videt, &
alba videt & nigra. Sed quoniam album quidem est quod dispergit ac*

*Deus est ani-
mal.*

*Dij sensibus
sunt praediti.*

*In Deos cadit
interitus. non
sunt ergo Dii.*

*si Dii sentiant,
quot sequuntur
absurda in v-
noquoque sen-
su.*

disgregat visum, nigrum autem quod congregat ac confundit, Deus visum congregat & confundit. Si autem est capax discretionis & confusionis, est etiam capax interitus. Si est autem, in Deum cadit interitus. In Deum autem non cadit interitus. Non est ergo Deus. Quinetiam sensus est alteratio. Fieri enim non potest ut quod per sensum aliquid apprehendit, non alteretur, sed ita afficiatur ut afficiebatur ante apprehensionem. Si ergo Deus sentit, & alteratur. Si autem alteratur, est capax alterationis & mutationis. Si est autem capax mutationis, est etiam omnino capax mutationis in deterius. Quod si ita est, in eum etiam cadit interitus. Est autem absurdum dicere in Deum cadere interitum. Est ergo etiam absurdum censere eum esse. Ad hæc accedit, quod si est Deus, aut est finitus, aut infinitus. Et infinitus quidem esse non potest: esset enim & immobilis & inanimus. Si enim mouetur infinitum, transit à loco in alium. Transiens autem à loco in locum, est in loco. Cum sit autem in loco, est finitum. Si est ergo aliquid infinitum, est immobile. aut si mouetur, non est infinitum. Similiter autem est etiam & inanimus. Si enim continetur ab anima, omnino continetur motum à mediis ad fines, & à finibus ad media. In infinito autem nullum est medium neque finis. Quare nec infinitum est animatum. Et ideo si Deus est infinitus, neque mouetur, neque est animatus. Deus autem mouetur, & censetur esse particeps animationis. Non est ergo Deus infinitus. Sed nec finitus. Nam quoniam finitum est pars infiniti: totum autem est parte melius ac præstantius: perspicuum est quod infinitum erit Deo melius ac præstantius, & in diuinam naturam obtinebit dominatum. Absurdum est autem dicere Deo esse aliquid melius ac præstantius, & obtinere dominatum in diuinam naturam. Ergo nec Deus est finitus. Sed si nec est finitus nec infinitus, & præter hæc non potest tertium intelligi, nihil erit Deus. Quinetiam si est Deus, aut est corpus, aut res incorporea. Sed neque res est incorporea. nam res incorporea erit inanima, & insensibilis, & que nihil valet agere. Neque corpus. nam omne corpus est mutabile, & in id cadit interitus. In Deum autem non cadit interitus. Non est ergo Deus. Si est quidem certe Deus, omnino est etiam animal. Si est autem animal, omnino est & omni virtute præditum, & felix ac beatum. Beatitudo autem absque virtute non potest consistere. Si est autem omni virtute præditus, omnes etiam habet virtutes. Sed non omnes habet virtutes, & non habet etiam continentiam & fortitudinem. Non autem has quidem habet virtutes.

Sensus est alteratio.

Deus non est infinitus.

Infinitum non mouetur.

Quod mouetur, non est infinitum.

Infinitum est inanimatum.

Deus non est finitus.

Totum est sua parte melius.

Si Deus non est finitus nec infinitus, non est Deus.

Deus non est res incorporea.

Deus non est corpus.

In Deum cadunt virtutes omnes.

tes. Et non sunt aliqua à quibus se difficiliter abstinere & continere possit Deus. Est enim continentia virtus quæ superari non potest, eorum quæ fiunt ex recta ratione. aut est virtus, quæ nos reddit superiores iis quæ videntur esse huiusmodi ut difficiliter ab iis possit abstineri. Continens est enim, inquiunt, non qui à moribunda vetula abstinet: sed qui cum Laide & Phryne possit frui, se abstinet. Fortitudo autem seu tolerantia, est scientia eorum quæ sunt sustinenda & non sustinenda, virtus, inquam, quæ nos reddit superiores iis quæ videntur esse toleratu difficilia. Vtitur enim fortitudine ac tolerantia qui secatur & vritur, idque fert forti & magno animo, non autem qui bibit mulsum. Erunt ergo quædam quæ à Deo difficiliter poterunt tolerari, & à quibus is difficiliter se abstinebit. Nam si non erunt, non habebit has virtutes, nempe continentiam & fortitudinem ac tolerantiam. Si autem has non habet virtutes, quoniam inter virtutem & vitium nihil intercedit, habebit vitia quæ aduersantur virtutibus, utpote mollitiem & intemperantiam. Quomodo enim qui non habet sanitatem, habet morbum, ita qui non habet continentiam & fortitudinem, est in vitiis quæ ipsis aduersantur. quod quidem in Deo dici est absurdum. Si sunt autem aliqua à quibus difficiliter abstinere, & quæ non facile ferre potest Deus, sunt etiam quædam quæ eum mouent in deterius, & quæ ei molestiam afferunt. Sed si ita est, Deus est capax molestiæ ac perturbationis & mutationis in deterius. & ideo etiam interitus. Quamobrè si est Deus, in eum cadit interitus. Non autem secundum: nec ergo primum. Ad ea autem quæ sunt proposita accedit, quod si Deus est omni virtute præditus, habet etiam magni & excelsi animi virtutem seu fortitudinem. Si eam autem habet, habet scientiam eorum quæ sunt graua ac difficilia, & eorum quæ non sunt, & eorum quæ sunt intermedia. Et si ita est, est aliquid Deo graue ac difficile. Neque enim propterea quisquam est vir fortis magnique & excelsi animi, quod sciat quænam sunt proximo graua ac difficilia, sed quæ sibi. quæ quidem non possunt commutari cum iis quæ sunt proximo graua ac difficilia. Quare cum sit Deus fortis magnique & excelsi animi, est ei aliquid graue ac difficile. Si est Deo aliquid graue ac difficile, est aliquid quod Deo afferat molestiam. Quod si hoc, est etiam quod afferat interitum. Quo fit ut si est Deus, in eum cadat interitus. In eum autem non cadit interitus: non est ergo. Præterea si est Deus omni virtute præditus, habet sublimem & erectum animum. Si est autem sublimi & erecto animo, habet

Continentia quid sit.

Continens quis dicatur.

Fortitudo quid sit.

Si in Deum cadunt virtutes, quot sequatur absurda.

Vir fortis scit quæ sunt sibi graua, non autem proximo.

habet scientiã quæ efficit vt extollatur supra ea quæ accidunt. Quod si ita est, sunt quædam quæ ei accidunt molesta. & ita in eum cadet interitus. Non est autem hoc: neque ergo quod ab initio. Præterea si habet Deus omnes virtutes, habet etiam prudentiam. Si prudentiam, habet etiam scientiam bonorum & malorum, & eorum quæ vocant indifferentia. Si eorum autem habet scientiam, nouit quænam sunt bona & mala & indifferentia. Quoniam autem labor est etiam indifferentium, nouit etiam laborem, & cuiusmodi sit secundum naturam. Quod si hoc, etiam in ipsum incidit. Nam si non incidisset, non habuisset eius notionem. Sed quomodo qui in album & nigrum colorem non incidit, propterea quod sit cæcus ab ortu, non potest coloris habere conceptionem: ita Deus qui in laborem non incidit,

Doloris aliorum non possumus nosse proprietatem.

non potest eius habere in mente notionem. Quando enim nos qui in eum sæpe incidimus, non possumus aperte cognoscere proprietatem doloris eorum qui laborant podagra, neque aliquibus eum nobis referentibus conuicere: neque ab iis qui eum sunt perpeffi, congruenter audire, propterea quod alij aliter eum interpretantur: & aliis quidem cõsequi vt dicant eum esse similem tormini, alij autem fractioni, alij verò punctioni: Deus quidem certè qui in nullum incidit dolorem, non potest doloris habere notionem: ita sit sanè, in-

Voluptatè non cognoscit qui non est expertus dolorem.

quiunt, in laborem quidem non incidit, sed incidit in voluptatem, & ex ea illius habuit notitiam. quod quidem est stultum. Nam primùm quidem fieri non potest, vt si non sit expertus laborem aut dolorem, voluptatis accipiat notionem. Sua enim natura constat voluptas ex ablatione cuiuslibet quod dolore afficit. Deinde hoc quoque concesso, rursus sequitur vt in Deum cadat interitus. Nam si Deus est capax huiusmodi diffusionis, erit etiam capax mutationis in deterius. & in eum cadit interitus. Non est autem hoc: quare nec quod est ab initio. Et si Deus est præditus omni virtute, & habet prudentiam, ha-

ὁὐκ ἔστιν ἀλλὰ consilij capiendi virtus non est in Deo.

bet etiam consilij capiendi virtutem: quando quidem virtus capiendi consilij est prudentia in consultationibus. Si autem habet virtutè capiendi consilij, consultat etiam. Si autem consultat, est ei aliquid incertum & non manifestum. Nam si nihil est ei incertum, non consultat. Si autem habet consilij capiendi virtutem: eo quod consilium versetur in aliquo incerto, vt quod sit quæstio quemadmodum rectè nos geramus in rebus præsentibus: est autem absurdum Deum non consultare, neque habere virtutem capiendi consilij, eam ergo habet, & est ei aliquid incertum. Si est autem Deo aliquid incertum,

non

non est aliquid quidem aliud Deo incertum, non autem & quod est huiusmodi vt an sint aliqua quæ in infinitate ei interitum afferant. Sed si hoc est ei incertum, est omnino ex expectatione eorum quæ ei possunt afferre interitum, ex quibus erunt quoque motiones in conturbatione, & terrebitur. Si est autem in huiusmodi commotione, erit etiam capax mutationis in deterius. & ideo in eum cadet etiam interitus. Cui est consequens vt non sit omnino. Et alioqui si Deo nihil est incertum, sed ex seipso à natura omnia comprehendit, non habet artem. sed quomodo in rana aut delphino qui sunt natati-
 10 les, non dixerimus esse artem natandi: ita nec in Deo qui à natura omnia comprehendit, dixerimus esse artem, eo quod ars attingat aliquid incertum, & quod ex se non comprehenditur. Sed si in Deo nõ est ars, nec in eo erit ars humanæ vitæ. Quod si hoc ita est, neque virtus. Non habens autem virtutem, Deus non est. Et alioqui cum sit
 15 Deus ratione præditus, si non habet virtutem, omnino habet vitium quod ei aduersatur. Non habet autem vitium quod ei aduersatur: Deus ergo habet artem, & est aliquid Deo incertum. Cui est consequens vt in eum cadat interitus, vt prius collegimus. In eum autè non cadit interitus: non est ergo. Et si non habet, vt admonuimus,
 20 prudentiam, neque habet temperantiam. Est enim temperantia, habitus seruans iudicia prudentiæ in iis quæ sunt eligenda & fugienda. Et alioqui si nihil erit quod Dei moueat appetitione, nec sit aliquid quod Deum attrahat, quemadmodum dicemus eum esse temperantem, cum hac ratione eius habuerimus in mente notionem? Quo-
 25 modo enim columnam non dixerimus esse temperantem, eodem modo nec Deum esse temperantem dicemus. Si hæ autem ab eo auferantur virtutes, tollitur etiam iustitia, & cæteræ. Sed si Deus nullam habet virtutem, nequaquam est. Est autem antecedens: ergo est etiã desinens seu consequens. Rursus si est Deus, aut habet virtutem, aut
 30 non habet. Et si quidem non habet, Deus est malus & Cacodemon. quod quidem est absurdum. Si autem habet, erit Deo aliquid melius ac præstantius. Quomodo enim equi virtus est ipso equo melior ac præstantior: & hominis virtus est melior ac præstantior eo qui ipsam habet, eodem modo Dei virtus erit ipso quoque Deo melior ac præstantior. Si est autem Deo melior ac præstantior, & perspicuum
 35 quod cum sit mancus ac defectus, malè habebit, & in eum cadet interitus. Sed si inter ea quidem quæ inter se aduersantur nihil est medium, in neutrum autem eorum quæ aduersantur, Deus cernitur incidere,

Deus non habet artem.

Deus non habet virtutem.

Temperantia quid sit.

si Deus habet virtutem, erit Deo aliquid melius.

N

dere,

Deus nec vocalis nec mutus.

dere, dicendum est non esse Deum. Et præterea si est, aut est vocalis aut mutus. Et Deum quidem dicere esse mutum, est planè absurdum, & repugnans communibus notionibus. Sin autem est vocalis, voce utitur, & habet instrumenta vocalia, nempe pulmonè, & asperam arteriam, & os, & linguam. hoc autem est absurdum & non procul recedens à fabulis Epicuri. Dicendum est ergo non esse Deum. Etenim si voce utitur, colloquitur. Si autè colloquitur, omnino aliquo sermone colloquitur. Quod si ita est, cur magis utitur Græca quàm barbara lingua? Et si Græca, cur magis Ionica quàm AEolica, aut aliqua alia? Atqui neque omnibus. Nulla ergo. Etenim si Græca utatur, quomodo utetur barbara, nisi quispiam eam docuerit? Nisi habeat interpretes similes iis qui apud nos possunt interpretari. Dicendum est ergo Deum non uti voce, & ideo non esse. Rursus si est

Deus nec est incorporeus nec corpus.

Deus, aut est corpus, aut res incorporea. Sed non est incorporeus propter causas quas prius diximus. Sin autem est corpus, aut est concretum ac compositum ex simplicibus elemētis, aut est corpus simplex & elementare. Et si est quidem concretum ac compositum, in ipsum cadit interitus. Quidquid enim est confectum ex coitione aliquorum, necesse est ut dissolutum intereat. Si verò est corpus simplex: aut est ignis, aut aër, aut aqua, aut terra. Quodcunque autem sit ex iis, est inanimatum & expers rationis. quod quidem est absurdum. Si ergo neque compositum corpus est Deus, neque simplex: præter hæc autem nihil est: dicendum est nihil esse Deum. Atque huiusmodi quidem est genus eorum orationis. Rogavit autem Soriticè Carneades quoque quasdam orationes, quas eius familiaris Clitomachus conscripsit ut optimas & efficacissimas, quæ se habent hoc modo: Si Iuppiter est Deus, Neptunus quoque est Deus.

Deos non esse forte probat Carneades.

- „ Tres sumus, enixa est Saturno quos Rheia fratres:
- „ Iuppiter, atque ego, tertius est & qui imperat Orco.
- „ Pluto. sunt in tres diuisa atque omnia partes.
- „ Quilibet atque suum est in eis sortitus honorem.

Quamobrem si Iuppiter est Deus, Neptunus quoque cum sit eius frater, erit Deus. Si autem Neptunus est Deus, Achelous quoque erit Deus. Si autem Achelous, etiam Nilus. Si Nilus, & quilibet fluiuius. Si quilibet fluiuius, riui quoque erunt Dii. Si autem riui, etiam torrentes. Non sunt autem riui: nec Iuppiter ergo est Deus. Si autè essent Dii, Iuppiter quoque esset Deus. Nō sunt ergo Dii. Quinetiam si Sol esset Deus, dies quoque esset Deus. Dies enim non est aliud nisi

nisi Sol super terrā. Si autem dies est Deus, mēsis quoque est Deus. Mensis enim constat ex diebus. Si autè mensis est Deus, annus quoque est Deus. Annus enim constat ex mensibus. Sed hoc non est: neque ergo quod est ab initio. Et simul etiam dicunt esse absurdum, dicere quidem diem esse Deum, auroram autem & meridiem & vesperam non esse. Si autem Diana est Dea, est etiam Triuia seu He-cate, & πρθυρίδια, id est liminalis, & ἐπιμόλιος, id est molaris, & ἐπιλιβάνα, id est furnaria. Sed hoc non est. ergo nec quod ab initio. Si Venerem quidem dicimus esse Deam, erit etiam Amor seu Cupido, cum sit filius Veneris, Deus. Sed si Amor est Deus, Misericordia quoque erit Dea. Sunt enim ambo animi affectiones. & consecratur Misericordia similiter atque Cupido. Apud Athenienses quidem certè sunt quædam aræ Misericordiæ. Si autem Misericordia est Dea, Timor quoque est Deus aspectu deformissimus. Sum enim, inquit, Timor, qui sum minimè omnium pulchri particeps Deus. Si autem metus, reliquæ animi affectiones & perturbationes. Non sunt autè hæc: nec Venus ergo est Dea. Si autem essent Dii, Venus quoque esset Dea. Præterea si Ceres est Dea, terra quoque est Dea. Ceres enim, inquit, est Δημήτηρ quasi γῆ μήτηρ, hoc est terra mater. Si terra autè est Dea, etiam montes, & promontoria, & quiuis lapis erit Deus. Non est autem hoc, ergo nec quod ab initio. Alios quoque huiusmodi Soritas interrogat Carneades ad probandum non esse Deos, quorum genus ex iis quæ sunt proposita satis euasit perspicuū. Atque hæc quidem sunt quæ dogmatici Philosophi inter se argumentantur, ad probandum Deos esse & non esse. Hinc fit ut Sceptici suam sustineant assensionem, maximè cum eis accesserit etiam ex communi vita de Diis inæqualitas. Nam alii quidem alias & non consentientes habent de Diis opiniones. Quo fit ut neque omnes sint credibiles, propterea quòd inter se pugnant: neque aliqua, propterea quòd sint paris momenti, cum hoc quoque obsignent quæ apud Theologos & Poetas sunt confictæ fabulæ. Sunt enim plenæ omni impietate. Hinc etiam Xenophanes refellens Homerum & Hesiodum, dicit, Probris & dedecoris quidquid mortalibus usquam est, Id totum antiqui Dijs attribuere Poëta, Furtum & adulterium, inter se & fallere seipsos.

ὁ δὲ Πλά.

Ἄρα μισερικώρ die apud Athenienses.

Ceres cur dicitur Græce Δημήτηρ.

Sceptici cur de Dijs suam sustineāt assensionem.

Xenophanes quid dicat de Homero & Hesiodo. Xenophanes Antiqui Poëtae Homerus scilicet & Hesiodus.

Sed cum ex his ostenderimus, quòd ad ea quæ dogmaticè dicta sunt agentia principia sequitur ut sit sustinenda assensio, post hoc iam magis scepticè ostendamus, quod communiter dubium est & perplexum

plexum quod dicitur de causa efficiente & de materia quæ patitur.

De causa efficiente & de eo quod patitur.

DE MOTU quidem causæ alibi disseruimus. Nunc autem contenti crassa eius intelligentia, dicimus quod ex iis qui de ea considerarunt, alij quidem dixerunt esse aliquam alicuius causam: alii autem non esse. Alii autem non magis esse quam non esse. Et esse quidem plurimi Dogmatici, aut omnes ferè. Non esse autem, Sophistæ, qui sustulerunt motum mutationis & transitus. Non absque eo enim consistit quod efficit. Non magis autem esse quam non esse dicunt Sceptici. Quod autem non id faciant temerè & inconsideratè, licet discernere ex eorum argumētis ad vtrumque. Ducatur autem principium ab iis qui censent esse causam alicuius. Si est, inquiunt, semen, est etiā causa: quando quidem semen est causa eorum quæ ex ipso nascuntur & gignuntur. Est autem semen, vt ostenditur ex iis quæ seruntur, & ex animalibus quæ generantur. est ergo causa. Et rursus, si est natura, est aliqua causa. est enim eorum quæ nascuntur & enata sunt causa natura: Ea est autem, vt est perspicuum ex effectibus. Esset enim, inquiunt, absurdum, si cùm ad statuarii quidem officinam accesserimus, & ex statuis alias quidem viderimus perfectas & absolutas, alias autem semiperfectas, alias autè quæ incipiunt effingi, credere quod sit eorum aliquis artifex & opifex: in hunc autem mundum ingressi, & terram quidem cernentes in medio, post eam autem aquam, & tertio loco expansum aërem, cælumque & stellas, lacusque & fluuios, & omne genus animantium, plantarumque & arborum varietates, non æstimemus esse etiam aliquem eorum opificij auctorem & causam. Si est ergo natura, est etiam aliqua causa. Atqui est primū: ergo & secundum. Et aliter. Si anima est aliquid, est causa. ea enim est causa & viuendi & moriendi. viuendi quidem, si adsit: moriendi autem, si separetur à corporibus. Est autem, inquiunt, anima, siquidè etiam is qui eam dicit non esse animam, ea vtens hoc pronunciat, est ergo causa. Ad hæc accedit quod si est Deus, est causa. is enim est qui administrat vniuersitatem. est autem ex communibus hominum notionibus Deus. est ergo causa. Atque ad eò etiam si non sit Deus, est causa. Quod enim non sint Dii, fit propter aliquam causam. Ergo & ad hoc quod sit Deus, & ad hoc quod nō sit, ex æquo sequitur esse causam aliquam. Porro autem cùm multa sint quæ nascuntur & intereunt, augenturque & minuuntur, mouenturque & sunt immobilia,

Causam esse probatur ex semine.

Causam esse probatur ex natura.

Causam esse probatur ex anima.

Causam esse probatur ex Deo.

Causam esse probatur, etiā si non esset Deus.

Causam esse probatur ex effectibus.

lia, necessariò fatendum est esse aliquas horum causas, alias quidem ortus ac generationis, alias verò interitus, & alias quidem augmenti, alias verò diminutionis, motus quoque & immobilitatis. Quod si etiam non sint hi effectus, solùm autè appareant, rursus inferitur quod sint causæ. Nam quod ea quidem nobis appareant tanquam subiecta, non sint autem, est causa aliqua. Præterea si nulla sit causa, oportebit quælibet nasci ex quolibet, & præterea in quouis loco, & quouis tempore. quod quidem est absurdum. Iam enim si nulla est causa, nihil est quod vetet quò minus homo constituatur ex equo. est ergo aliqua causa. Si nihil autem sit quod vetet, constituetur aliquando equus ex homine. & sic fortè ex equo arbor. Similiter autem fieri poterit vt nix quidem concreseat in AEGypto: siccitas autem & sudum sit in Ponto: & in hyeme quidem fiant quæ sunt æstatis: æstate autem quæ sunt hyemis. Vnde si cui est consequens aliquid quod potest fieri, erit ipsum quoque eiusmodi vt fieri possit. Quod autem non sit causa, est ex iis quæ esse non possunt. Et qui dicit non esse causam, aut hoc dicit sine causa, aut cum aliqua causa. Et si quidem sine aliqua causa, non erit fide dignus. & simul etiam sequetur, vt non magis hoc censeat quàm quod ei aduersatur, cùm non prius sit iusta causa, propter quam dicunt non esse causam. Sin autem cum aliqua causa, subuertitur, & dicendo non esse causam aliquam, ponit esse aliquam causam. Vnde etiam eadem virtute licebit interrogare orationem quæ prius est data in signo & demonstratione, quæ hanc habebit compositionem: Si est aliqua causa, est causa. Sed & si non est aliqua causa, est causa. Aut est ergo, aut non est. Nam & ad id quod est esse causam, sequitur esse aliquam causam, consequente non differente ab antecedente. & ad id quod est nullā esse causam, rursus sequitur esse aliquā causam: quando quidem qui nullam esse causam dicit, ab aliqua causa motus dicit nullam esse causam. Quò fit vt disiunctū, præter duo connexa, sit verū ex aduersantibus, & simul cū huiusmodi propositionibus inferatur illatio, vt superius diximus. Et hæc quidem, vt summatim dicam, cōsueuerunt dici in hanc partem apud Dogmaticos. Consequenter autem consideremus ea quoque quæ dicuntur apud eos qui sunt dubitantes. Videbuntur enim ea quoque esse paris momenti cum iis quæ exposuimus, & quod ad persuadendum attinet, ab eis non differre. Causa ergo, inquiunt, est ex iis quæ referuntur ad aliquid. est enim alicuius causa: & vt scalpellum est alicuius causa, nempe sectionis: alicui autem, nempe carni. Quod autem

Causam esse probatur ex eo quod nō quolibet nascatur ex quolibet.

Qui causam non esse dicit, seu cum causa, seu sine causa dicat, causam adstruit.

Causam non esse quomodo probent Sceptici. Causa est re latinum.

autem refertur ad aliquid, mente tantum cogitatur, non est autem, ut ostendimus cum ageremus de demonstratione. Ergo causa quoque solum mente tantum cogitabitur, non erit autem. Et si est causa, oportet ut id habeat cuius est causa. alioqui non erit causa. Sed quomodo non est dexterum nisi id sit ad quod dicitur dexterum: ita etiam causa non erit causa, si non sit id ex quo mente cogitatur. Atqui causa non habet id cuius est causa, propterea quod neque sit ortus nec interitus, neque passio, neque communiter motus, ut in suis locis docebitur. Non est ergo causa. Præterea si est causa, aut corpus est causa corporis, aut incorporeum incorporei, aut corpus incorporei, aut incorporeum corporis. Sed nec corpus est causa corporis, ut ostendimus: neque incorporeum incorporei, neque corpus incorporei, neque contra incorporeum corporis. Non est ergo causa. Quæ sunt certe Dogmaticorum sectæ, conueniunt expositæ diuisioni. Atque Stoici quidem dicunt omnem causam corpori esse causam alicuius incorporei. ut corpus quidem scalpellum, corpori autem carni, incorporei autem prædicati esse causam, nempe eius quod est secari. Et rursus corpus quidem ignis: corpori autem ligno: incorporei autem prædicati, nempe eius quod est vri. Qui autem mundum posuerunt incorporeum, utpote Deum qui omnia administrat, contra dicunt incorporeum esse causam corporis. Epicurus autem dicit & corpora esse causas corporum, & incorporea incorporeorum. Et corpora quidem corporum, ut elementa eorum quæ sunt concreta & composita. Incorporea autem incorporeorum, ut quæ accidunt primis corporibus incorporea, incorporeorum quæ accidunt concretis ac compositis. Quamobrem si ostenderimus quod nec corpus potest esse causa corporis, neque incorporeum incorporei, neque incorporeum corporis, neque contra, ex hoc probabimus quod ex dictis sectis nulla rectè dixerit. Corpus quidem non potest esse causa corporis, quoniam ambo eandem habent naturam. Et si alterum dicitur causa quatenus est corpus, omnino reliquum quoque quod est corpus, erit causa. Cum autem ambo sint communiter causæ, nihil est quod patitur. Si nihil autem patitur, neque erit quod efficit. Si ergo corpus est causa corporis, nulla erit causa. Sed nec incorporeum dici potest efficiens incorporei propter hanc causam. Nam si ambo eandem participant naturam, cur magis dicendum est hoc illius esse causam quam illud? Restat ergo ut dicant aut corpus esse causam incorporei, aut contra incorporeum corporis. quod rursus est ex iis quæ non possunt fieri.

Nam

Nam & quod efficit, debet tangere patientem materiam ut efficiat, & materia patiens debet tangi ut patiatur. Incorporeum autem sic nudum suam naturam non potest tangere nec tangi. Ergo nec corpus incorporei, aut corporis erit causa. Cui est consequens ut nulla sit causa. Si enim neque corpus est causa corporis neque incorporei, neque corpus incorporei, nec contra: præter hæc autem nihil sit, necessariò ergo nulla est causa. Atqui nonnulli quidem sic simpliciter efferunt propositiones illius orationis. AEnesidemus autem diuersus in his usus est dubitationibus quæ oriuntur de ortu seu generatione. Corpus enim non potest esse causa corporis. Nam eiusmodi corpus aut non cadit sub ortum, ut atomus ex sententia Epicuri: aut sub ortum cadit, ut mos est: & aut manifestum, ut ferrum & ignis: aut non manifestum, ut atomus. Quodcunque autem sit ex his, nihil potest efficere. Aut enim per se solum aliquid aliud efficit, aut cum alio congreddens. Sed solum quidem per se non potuerit aliquid efficere plus quam ipsum & propriam suam naturam, id quod non erat prius in essentia. Neque enim fieri potest ut vnum sint duo: neque duo tertium efficiunt. Si enim fieri posset ut duo essent vnum, etiam vtrumque eorum quæ orta sunt, cum sit vnum, duo efficiet. & vnumquodque ex quatuor, cum sit vnum, duo efficiet. & similiter vnumquodque ex octo. & sic in infinitum. Est autem planè absurdum dicere ex vno fieri infinitum. Absurdum est ergo & ex vno dicere aliquid gigni amplius. Idem autem etiam si quispiam censeat ex paucioribus ex congressione plura effici. Si enim vnum cum vno congressum efficit tertium: etiam tertium si duobus accesserit, efficiet quartum: & quartum si tribus accesserit, efficiet quintum. & sic rursus in infinitum. Ergo corpus quidem non est causa corporis. Sed nec incorporei, propter easdem causas. Neque enim ex vno neque ex pluribus quam vnum plura fuerint. Et alioqui incorporeum, cum sit quæ tangi non potest natura, neque potest facere nec pati. Quamobrem nec incorporeum est efficiens incorporei: ita nec contra, nempe corpus incorporei, aut incorporeum corporis. Nam & corpus non habet in se naturam incorporei. & incorporeum non continet in se naturam corporis. Quamobrem fieri non potest ut alterum constet ex altero. Sed quomodo ex platano non fit equus, propterea quod in platano non sit equi natura, nec ex equo constat homo, propterea quod non sit in equo natura hominis: ita nec ex corpore erit vnquam incorporeum, propterea quod non sit in corpore natura incorporei: neque contra

Alterum potest esse in altero, & tamen non erit alterum ex altero.

contrà corpus ex incorporeo. Quanquam etiam si sit alterum in altero, rursus non erit alterum ex altero. Si enim est vtrunque, id quod est non fit ex altero, sed iam est in essentia. Cum autem iam sit, eo quod sit non fit seu gignitur, propterea quod generatio sit via ad essentiam. Neque ergo corpus est causa incorporei, aut incorporeum corporis. Cui est consequens nullam esse causam. Et rursus si est aliquid causa alicuius, aut manens causa est manentis: aut quod mouetur, eius quod mouetur: aut quod manet, eius quod mouetur. Sed neque quod manet, manenti potest esse causa mansionis: neque quod mouetur, causa motus ei quod mouetur: neque quod manet, ei quod mouetur causa mansionis: neque contrà, vt ostendemus. Non est ergo aliqua causa. Atque manens quidem manenti non fuerit causa mansionis: & quod mouetur, ei quod mouetur causa motus, propterea quod non sit vlla commutatio. Nam cum ambo ex æquo maneant, aut ambo ex æquo moueantur, non magis hoc dicemus illi esse causam mansionis aut motus quam illud huic. Si enim alterum quia mouetur, est alteri causa motus: quandoquidē alterum quoque mouetur similiter, dicetur alteri præbere motum. vt mouetur rota: mouetur autem & qui agit rotam. Quid ergo magis propter rotam mouetur, is qui mouet rotam, an contrà propter eum qui rotam mouet, rota? Nam si quidem non moueatur alterum, nec reliquum mouebitur. Vnde si est causa, quæ si adsit fit effectus, quoniam si ambo adsint fit effectus, & neque si absit rota perficitur, neque si is qui agit rotam, dicendum est eum qui agit rotam non magis esse rotæ causam motus, quam rotam ei qui eam agit. Et rursus, manet columna: manet etiam epistylion. Sed non magis propter columnam dicendum est manere epistylion, quam columnam propter epistylion. Sublato itaque altero, alterum quoque fertur deorsum. Quamobrem id quidem quod manet, manenti, mansionis: & id quod mouetur, ei quod mouetur, propterea minimè dixerimus esse causam motus. Similiter autem neque quod manet, ei quod mouetur dixerimus esse causam motus, aut id quod mouetur, manenti causam motionis propter contrariam naturam. Quomodo enim frigidum non habens rationem calidi nunquam potest calefacere: ita neque quod mouetur non habens rationem manentis, potest vnquam esse efficiens mansionis, aut contrà. Sed si neque quod manet est manenti causa mansionis: neque quod mouetur est ei quod mouetur causa motus: neque quod manet est ei quod mouetur causa mouendi: neque quod mouetur est ei quod

ei quod manet causa manendi: præter hæc autē non licet aliud quidpiam cogitare: dicendum est nullam esse causam. Ad hæc accedit, quod si aliquid est causa alicuius, aut id quod est, simul est causa eius quod est simul, aut prius posterioris, & posterius prioris. Sed neque quod est, simul est causa eius quod simul est: neque prius posterioris: neque posterius prioris, vt ostendemus. Non est ergo aliquid causa. Atque quod simul quidem est, non potest esse causa eius quod est simul, propterea quod ambo sint simul, & non magis hoc illud quam illud hoc generet, cum vtrunque parem habeat essentiam. Sed neque prius erit efficiens posterioris. Si enim quando est causa, nondum est illud cuius est causa: neque illud est vtique causa cum non habeat id cuius est causa: neque hoc vtique est amplius effectus, si non simul cum eo adsit id cuius est effectus. vtrunque enim eorum est ex iis quæ referuntur ad aliquid. & quæ referuntur ad aliquid, oportet necessariò ea inter se simul esse: & non alterum quidem esse prius, alterum verò posterius. Restat ergo vt dicatur posterius esse causam prioris. quod quidem est absurdissimum, & eorum qui res semper subuertunt. Oportebit enim dicere effectum esse antiquiorem eo qui ipsum efficit, & ideo ne esse quidem omnino effectum, vt qui non habeat id cuius est effectus. Quomodo enim stultum est dicere, filiū quidem esse patre antiquiorem, messem autem esse priorem semente: ita etiam est stolidum censere aliquid quod nondum est, esse causam eius quod iam est. Sed si neque quod simul est, est causa eius quod est simul, neque prius posterioris, neque posterius prioris: præter hæc autem nihil est: nõ erit aliquid causa. Præterea si aliquid est causa, aut absolute ac perfecte ex se & propria solū vtens virtute est alicuius causa: aut ad hoc opus habet patiente materia, adeò vt effectus intelligatur ex communi congressu vtriusque. Et si per se quidem absolute & propria solū vtens virtute secundum suam naturam aliquid facit, deberet perpetuò seipsum habens & propriam virtutem, semper effectum facere: & non in aliquibus quidem facere, in aliis verò esse otiosum. Si autem, vt dicunt nonnulli Dogmatici, non est ex iis quæ sunt absoluta ac ab aliis seiuncta, sed ex iis quæ referuntur ad aliquid, oportet autem ipsum quoque considerari relatum ad id quod patitur, & quod patitur ad ipsum, emerget quid deterius. Si enim intelligitur alterum relatum ad alterum, quorum quidem est efficiens, alterum verò patiens: erit quidem vna notio, habebit autē duo nomina, nempe & efficiens & patiens. & propterea vis agendi

Quod simul est, non potest esse causa eius quod est simul. Prius non est efficiens causa posterioris.

Posterius non est causa prioris.

Sine causa per se & absoluta agat, siue opus habeat materiam, sequuntur absurda.

vis efficiendi non magis in faciente quam in patiente.

Ignis non est magis causa vstionis quam materia.

Causa non habet vnam vim efficiendi.

νικτ αργολ

Causa non habet multas vires.

& efficiendi non magis sita erit in ipso quam in eo quod dicitur pati. Quomodo enim ipsum nihil potest efficere absque eo quod dicitur pati: ita nec quod dicitur pati, pati potest nisi id adsit. Quamobrem sequitur vt non magis in ipso quam in patiente sita sit vis effectus efficiens: vt (erit enim apertum quod dicitur, in exemplo) si ignis est causa vstionis, aut ex se absolute & propria solum vtens virtute erit efficiens vstionis: aut ad hoc opus habet adiutrice materia quæ vritur. Et si ex se quidem absolute & propria contentus natura, efficit vstionem, oporteret ipsum semper quoque propriam habens naturam, perpetuo vrere. Non autem semper vrit: sed aliqua quidē vrit, aliqua verò nō vrit. Non ergo absolute ac perfecte ex se vrit & propria vtens natura. Si autem vrit cum quadam lignorum quæ vruntur aptitudine, vndēnam possumus dicere quod ipse est causa vstionis, non autem aptitudo lignorum? Nam quomodo si ipse non adsit non fit vstio: ita etiā si absit lignorum aptitudo, non fit vstio. & ea ratione si is est causa quod cum is adsit fit effectus, non fit autem si absit, erit etiam propter vtrumq; eorum causa aptitudo. Quomodo ergo syllabæ Di, constantis ex D & I, ineptus quidem est qui dicit D, causam esse cur efficiatur hæc syllaba, non esse autem causam I: ita cum vri quidem sit simile syllabæ, elemento autem ignis & ligna, absurdè loquitur qui dicit ignem quidem esse vrendi causam, ligna autem minimè. Neque enim euenit vt sit vstio absque igne, neque absque lignis, quomodo nec syllaba absque D & I. Quo fit rursus vt si neque per se perfecte & absolute est causa alicuius rei efficiens, neque cum eius quod patitur aptitudine, nullius rei efficiens est causa. Præterea si est causa, aut vnam habet vim agendi ac efficiendi, aut multas. Sed neque vnam habet, vt ostendemus: neque multas, vt docebimus. Non est ergo aliqua causa. Nam vnam quidem vim non habet. Nam si vnam haberet, deberet omnia similiter efficere, & nō differenter: vt, Sol quidem vrit regiones AEthiopiæ, nostras autem fouet ac recreat: illuminat autem solos Hyperboreos: & lutum quidem facit concrefcere, ceram autem liquefacit: & vestimenta quidē dealbat, nigrefacit autem nostram superficiem, quosdam autem fructus rubefacit: & nobis quidem est causa videndi, aibus autem noctiuagis, vt noctuis & vespertilionibus, non videndi. Quamobrem si vnam vim haberet, deberet idem efficere in omnibus. Non idem autē efficit in omnibus. non habet ergo vnam vim. Sed neque multas. Oporteret enim omnia agere in omnia: vtpote omnia comburere,

rere, aut omnia fundere, aut omnia cogere ac vt concrefcant efficere. Si autem neque vnam habet vim, neque multas, non erit alicuius causa. Sed solent Dogmatici his occurrere, dicentes quod effectus qui fiunt ex eadem causa, mutantur conuenienter iis quæ patiuntur & interuallis: sicut quod fit à Sole. Nā cum est quidē prope AEthiopes, videtur vrere: mediocriter autem à nobis remotus, fouere & calefacere: longè autem separatus ab Hyperboreis, nequaquam quidē fouet & calefacit, sed solum illuminat. Et lutum quidem cogit facitque concrefcere, aquam euaporans ex terreno, liquefacit autem ceram, propterea quod nō habet luti proprietatem. Qui iis quæ dicimus occurrunt, ferè nobis concedunt citra contentionem, non esse alterum id quod efficit, ab eo quod patitur. Si enim non propter Solem fit ceræ liquefactio, sed propter proprietatem naturæ ceræ, est perspicuum quod ceræ non est alia causa liquefactionis. amborū autem congressus, nempe Solis & ceræ: & vtriusque congressu faciente effectum, nempe liquefactionem, cera non magis liquefcit propter Solem, quam Sol liquefacit propter ceram. Et sic est absurdum, effectum qui fit ex congressu duorum, non attribuere duobus, sed alteri soli adscribere. Quinetiam si est aliquid alicuius causa, aut est separatum à materia patiente, aut est simul cum ea. Sed neque ab ea separatum potest esse causa vt ea patiatur: neque cum ea, vt ostendimus. Non est ergo aliquid causa alicuius. Et ab ipsa quidem separatum, ex se neque ipsum potest esse causa, si ea non adsit ad quam relata dicitur esse causa. neque illa patitur si non simul adsit id quod efficit. Si autem alterum coniungitur, aut id solum efficit quod dicitur esse causa: nō autem patitur: aut simul efficit aut patitur. Et si quidem simul efficit & patitur, vtrumque erit efficiens & patiens. Nam si ipsum quidem efficit, erit materia patiens: Quatenus autem efficit materiam, erit illud patiens. & sic non magis efficiens fiet efficiens quam patiens: & patiens non magis erit patiens quam efficiens. quod quidem est absurdum. Si autem efficit quidem, non autem vicissim patitur, aut id facit ex solo contactu, nempe in superficie: aut ex distributione. Et extrinsecus quidem incurrens, & in sola superficie applicatum patienti materiæ, non poterit aliquid efficere. Aut enim superficies est incorporea. Incorporeum autem neque facit neque patitur. Sed neque hoc potest facere per distributionē. Aut enim permeabit per corpora solida, aut per quosdam meatus qui percipiuntur intelligentia, & sunt insensiles. Sed ferri quidem non potest per

Effectus mutantur secundū ea quæ patiuntur.

Effectus non magis fit à causa quam à materia.

Quod est alicuius causa, à materia quæ patitur non potest separari.

corpora solida. Non potest enim corpus peruadere per corpus. Sin autem per aliquos meatus, debet efficere incurres in superficies que circumscribunt meatus. Sed superficies quidem sunt incorporeæ, & incorporeum neque efficere neque pati est consentaneum. Nec ergo causa efficit per distributionem, cui est consequens ut nec sit ipsum omnino causa. Licet autem etiam ex tactu communius dubitare de eo quod efficit & patitur. Nam ut aliquid efficiat aut patiat, debet tangere aut pati. Nihil autem potest tangere nec tangi, ut ostendemus. Non est ergo aut quod efficiat aut quod patiat. Si enim aliquid tangit, aut totum tangit totum, aut pars partem. Sed nec pars partem, nec totum totum, neque totum partem. Sed nec vicissim tangit, ut docebimus. Aliquid ergo non tangit aliquid. Et si nihil nihil tangit: neque est quod patitur neque quod efficit. Atque totum quidem totum non tangere est rationi consentaneum. Si enim totum tangit totum, non erit contactus, sed unio amborum, & duo corpora erunt unum corpus, propterea quod etiam in partibus quæ sunt in profundo alterum debeat alterum tangere, eo quod eæ quoque sint partes totius. Sed neque fieri potest ut pars partem tangat. Nam pars quidem pars intelligitur ex habitudine ac relatione ad totum: est autem totum ex propria circumscriptione. Et rursus propter eandem causam, aut tota pars tanget totam partem, aut pars partem. Et si totum quidem tangat, unientur, & ambo unum fient corpus. Si autem parte partem, illa rursus pars quæ propria circumscriptione intelligitur tota, aut tota tanget partem, aut aliqua parte aliquam partem. & sic in infinitum. Neque ergo pars tangit partem. Sed neque totum partem. Nam si totum tangat partem, totum quoque quod simul retrahetur cum parte, pars tanget: & pars quæ contra extenditur cum toto, totum. Nam quod est æquale parti, habet partis proportionem: & quod est toti æquale, habet totius proportionem. Est autem plane res aspera & abrupta, aut totum facere partem, aut censere partem esse toti æqualem. Neque totum ergo tangit partem. Et aliter. Si totum tangit partem, erit seipso minus, & rursus seipso maius: quod quidem est priori deterius. Totum enim si eundem locum occupat quem pars, erit æquale parti. Si ei autem sit æquale, erit seipso minus. Et rursus pars si ex aduerso totius extenditur, eundem quem ipsum tenebit locum. Si eundem autem locum tenuerit quem totum, erit seipso maior. Eadem autem est ratio etiam in conuersione ac reciprocatione. Nam si totum non potest partem tangere, propter causas

Tangere & tangi nihil potest.

Totum tangens totum, non contactum efficit, sed unionem.

Pars totum tangens illi unitur.

fas prius consideratas: neque pars poterit totum tangere. Vnde si neque totum tangit totum, neque pars partem, neque totum partem, neque contra, nihil nihil tangit. Propterea autem neque erit aliquid alicuius causa, ne patienti quidem ab aliquo. Ad hæc accedit, quod si aliquid tangit aliquid, aut ab aliquo interceptum, utpote meatu vel linea, tanget aliquid: aut à nullo interceptum. Et si interceptum quidem ab aliquo, non tanget id quod dicitur tangere, sed quod inter ea intercedit. Si autem cum nihil omnino inter ea intercedat, alterum tangit alterum, erit utriusque unio, non contactus. Ergo nec hac ratione aliquid tangit aliquid. Ostensum est autem nihil nihil tangere. Dicendum est ergo neque esse efficiens nec patiens. Atque de causa quidem efficiente sic dubitatur, & separatim, & communiter cum patiente. Dubitatur autem separatim etiam de patiente. Nam si patitur aliquid, aut id quod est patitur aliquid, aut id quod non est. Sed neque quod est patitur aliquid, ut ostendemus: neque quod non est, ut admonebimus. Non patitur ergo aliquid. Atque id quidem quod est, non patitur. Nam quatenus quidem est id quod est, & propriam habet naturam, non patitur. Quod autem non est, eo quod non sit omnino, nequaquam patietur. Præter esse autem aut non esse nihil est. Non ergo patitur, ut exempli causa: Socrates aut cum sit moritur, aut cum non sit. Duo enim sunt hæc tempora. unum quidem quo est & uiuit: alterum autem quo non est, sed periit. Quamobrem ut in altero horum moriatur necesse est. Atque quando est quidem & uiuit, non moritur. uiuit enim. Mortuus autem rursus non moritur, alioqui bis erit moriens. quod quidem est absurdum. Non moritur ergo Socrates. Cuiusmodi autem est in eo oratio, talis est etiam in patiente. Neque enim id quod est, pati potest quatenus est id quod est, & intelligitur ex ea quæ fuit ab initio substantia. Neque quod non est. Omnino enim non consistit. Non ergo patitur aliquid. Et adhuc clarius. Si quidem id quod est, patitur quando est id quod est, erunt simul in eodem contraria. Non simul autem consistunt in eodem contraria. Non ergo patitur quod est quando est quod est: ut exempli causa, esto quod id quod est, sit durum natura, & patiat mollitum, ut cernimus in ferro. Ergo quando est quidem durum, & est id quod est, non potest molliri, ut cernimus in ferro. Nam si mollitur quando est durum, erunt simul in eodem contraria. & quatenus quidem consistit id quod est, erit durum: quatenus autem patitur, cum sit id quod est, erit molle. Non potest autem idem simul & durum

Tangens aliquid, tangit vel à nullo vel ab aliquo interceptum.

Pati nihil potest.

Moritur non moritur.

& molle intelligi. Non potest ergo id quod est, pati quando est id quod est. Eadem autem ratio est in albo & nigro colore. Esto ergo quod id quod est, quatenus est id quod est, etiam sit album, & patiatum dum fit nigrum. Ergo si id quod est, est etiam album, & tunc censetur pati quando est album, nigrum erit contraria habens accidentia. quod est absurdum. Non ergo id quod est, quatenus est id quod est, innatum habet ut patiatum. Ad hæc accedit, quod si dicamus id quod est, pati quando est id quod est, erit aliquid factum priusquam factum sit. Non ergo, quatenus est id quod est, patitur. Si enim durum est id quod est, quatenus est quod est, durum est & non molle. 10 Sin autem molle, antequam factum sit molle, erit molle. Nam quatenus quidem est quod est, durum est & nondum molle. Quatenus autem quando est quod est, tunc censetur pati, fiet molle priusquam factum sit molle. est autem hoc absurdum. Non ergo quod est, quatenus est quod est, pati dicendum est. Similiter autem quod non est, 15 quando non est quod est. ei enim quod non est, nihil accidit. Cui autem nihil accidit, neque accidit ut patiatum. Ergo neque quod non est, patitur aliquid. Si autem neque quod est, neque quod non est patitur aliquid: & præter hæc nihil est: nihil est quod patitur. Quinetiam si est aliquid patiens, aut patitur per additionem, aut per ablationem, 20 aut per alterationem & mutationem. Sed nec est additio aliqua, neque ablatio, neque mutatio & alteratio, ut ostendemus. Non ergo patitur aliquid. Quomodo enim in nominibus, his tribus modis fiunt quædam transmutationes: & à nomine quidem $\alpha\beta\gamma\delta$ ablata prima syllaba fit alterum nomen $\beta\gamma\delta$ id est vita: & si adiecta fuerit eadem 25 syllaba, consistit prius nomen. & ex transmutatione elementorum: ut nomen Archon fit Charon: ita etiam corpora dicuntur pati tribus modis, nempe aut per ablationem, aut per additionem, aut per alterationem. Per ablationem quidem, ut quæ tabescunt. Per additionem autem, ut quæ augentur. Per mutationem, ut quæ à sanitate ad morbos 30 transeunt. Si ergo ostensum fuerit quod à nullo nihil aufertur, & nulli quidquam additur, ex eo probatum erit nihil esse quod patitur. Dicamus autem in primis de modo per ablationem. Si enim aliquid ab aliquo aufertur, aut corpus aufertur à corpore: aut incorporeum ab incorporeo: aut corpus ab incorporeo: aut incorporeum à 35 corpore. Sed nec corpus à corpore aufertur, ut ostendemus: neque corpus ab incorporeo, aut incorporeum à corpore, ut probabimus. Non ergo aufertur aliquid ab aliquo. Atque fieri quidem non potest

Quidquid patitur, patitur vel per additionem, vel per ablationem, vel per alterationem.

Ablatio nulla est.

test ut incorporeum auferatur ab incorporeo. Nam quod ab aliquo aufertur, non est eiusmodi ut tangi non possit. Incorporeum autem est eiusmodi ut tangi non possit ad ablationem & separationem. Vnde etiam stultè loquuntur Mathematici quando dicunt, Datam rectam secare 5 bifariam. Recta enim quæ nobis ostenditur in abaco, sensilem habet longitudinem & latitudinem: recta autem quæ ab eis intelligitur linea, est longitudo expers latitudinis. & quæ in abaco ostenditur linea, non potest esse linea: & qui eam secare aggrediuntur, non quæ est, sed quæ non est, secant lineam. Aut etiam aliter. Quoniam, ut 10 est eorum sententia, linea intelligitur constans ex punctis, sit aliqua recta linea, quam se dicunt secare in partes æquales, ut quæ constet ex punctis imparibus, utpote nouem. Sed eam quidem secantes, aut quintum punctum diident, eum, inquam, qui intelligitur inter quatuor: aut ex segmentis, aliud quidem facient quatuor punctorum, aliud 15 verò quinque. Atque quintum quidem punctum se non secare dixerint. ex eorum enim sententia caret partibus. Quod caret autem partibus, non potest in partes diuidi. Restat ergo ut ex segmentis lineæ faciant aliud quidem punctorum quatuor, aliud verò quinque. quod rursus est absurdum, & præter eorum propositum. Nam pollicentur 20 quidem se datam rectam lineam ex scientia in partes æquales diuidere: diuidunt autem in inæquales. Eadem autem ratio intelligatur etiam in circulo. Dicunt enim circulum esse figuram planam, quæ continetur ab una linea, à qua omnes quæ à centro ad circumferentiã educuntur rectæ, sunt inter se æquales. Deinde in his proposita est 25 quæstio circulum bifariam diuidere. quod quidem non potest fieri. Centrum enim quod est medium totius circuli, aut in duas partes diuiditur per circuli in duas partes diuisionem: aut alteri parti attribuitur. Sed fieri quidem non potest ut bifariam secetur. Quomodo enim fieri potest ut mente concipiatur diuisum in partes id quod caret partibus? Sin autem attribuitur alteri parti, partes erunt inæquales, & circulus non diuidetur medius. & id quod secat lineam siue circulum, aut est corpus, aut incorporeum. Sed corpus quidem quemadmodum poterit intelligi? Neque enim tangi potest, & est incorporeum. Sed nec tangi quidem potest id quod secatur, nempe linea & circulus. 35 Cùm autem sit eiusmodi, non potuerit secari à corpore. Quod enim secatur à corpore, oportet pati & tangi. Incorporeo autem neque à natura insitum est ut tangat, neque ut tangatur. Quamobrè nec mente quidem possumus concipere lineam quæ secatur, & circulum qui diui-

Incorporeum non aufertur ab incorporeo.

Mathematici inbentes datam lineam secare bifariam, stultè loquuntur.

Circulus non potest secari bifariam, ut inbent Mathematici.

diuiditur. Sed neq; ab aliquo incorporeo. Si est enim incorporeum quod diuidit lineam seu circulum: aut punctus secat punctum, aut linea lineam, aut linea secat lineam cuiusmodicunque sit. Sed punctus quidem secare non potest punctum, quoniam uterque caret partibus. Sed neque secans habet quibus secet: neque qui secatur, id in quod secabitur. Rursus autem linea lineam non diuiserit. Nam siue oblique siue directò adiuncta fuerit ea quæ secat ei quæ secatur, necessariorum punctus eius debet adiungi puncto qui est in linea quæ diuiditur. Cum partibus autem careat & qui adiungitur, & is qui est in ea quæ secatur, non fiet aliqua diuisio, propterea quod neque quæ secat, secundum naturam apta sit ad secandum cum careat partibus: neque quæ secatur ad hoc ut secetur. Sed neque dici potest quod id quod secat lineam, cadens inter duos punctos ex iis qui secantur in linea, secabit lineam. est enim hoc absurdus iis quæ prius dicta sunt. Nam primum quidem in lineæ continuatione fieri non potest ut cadat medium. esset enim monstrum. sed necesse est intelligere per punctum ferri id quod secat. Deinde etiam si concessum fuerit, inter duos punctos qui sunt in linea quæ secatur, latum id quod secat secare lineam, deterius quidpiam emerget Geometris. Puncti enim qui componunt lineam, aut sunt ad eò continetes, ut non extrinsecus admittant inter se aliquem punctum: aut non erit ex ipsis continua, composita, & una linea. Sin autem sunt ad eò continetes, ut inter se habeant locum punctorum qui non potest mente concipi, ut quod secat bifariam secet lineam: duorum alterum, aut oportet punctum in quo fertur intelligere secari in duas partes: aut si hoc fieri non possit, intelligere punctos lineæ cedere, & locum & distantiam præbere, ut quæ aliquando quidem in hanc partem contrahantur, aliquando verò in illam. quorum vtrunque est absurdum. Neque enim punctus, sicut prius exposuimus, potest secari, quod careat partibus: neque puncti qui sunt in linea quæ secatur, sua natura possunt cedere. sunt enim immobiles. Ergo nec incorporeum aufertur ab aliquo incorporeo, neque admittit ablationem. Quod si in lineis & circulis sensilibus, hoc est qui cernuntur in abaco, statuentes orationem, velint Geometræ docere aliquid ab aliquo auferri, non poterunt. Neque à tota linea, aut à toto circulo potest intelligi aliqua facta esse ablatio: neque à parte, ut paulò post progredientes docebimus, quando descendemus ad inquisitionem de corporibus quæ secantur. Nunc autem cum breuiter sit ostensum quod nihil incorporeum potest ab aliquo auferri incor-

incorporeo, restat ut dicatur vel corpus separari à corpore, vel incorporeum à corpore, vel corpus ab incorporeo. Sed incorporeum quidem auferri ab incorporeo, est per se eiusmodi, ut mens id cogitare non possit. Incorporeum autem separari à corpore, est ex iis quæ non possunt fieri. Oportet enim id quod aufert tangere id quod aufer-
Incorporeum non potest auferri aut separari à corpore.
 tur. tangi autem non potest incorporeum. & ostensum est fieri non posse ut sit eius tactus. Quamobrem nec incorporeum separari poterit à corpore. Et alioqui quod separatur ab aliquo, est veluti pars
Quod separatur, est veluti pars eius à quo separatur.
 iis à quibus separatur. Incorporeum autem non potest esse pars corporis. Porro autem neque potest corpus separari à corpore. Si enim corpus aufertur à corpore, aut æquale aufertur ab æquali, aut inæquale ab inæquali. Sed neque æquale ab æquali potest auferri, ut docebimus: neque inæquale ab inæquali, ut admonebimus. Corpus ergo non aufertur à corpore. Atque æquale quidem auferri non potest ab æquali, ut cubitus à cubito. hoc enim non esset ablatio, sed perfecta & absoluta subiecti deletio. Et præterea aut à manente cubito faciemus ablationem, aut à non manente. Et si à manente quidem, duplicabimus cubitum, non autem diminuemus. Quomodo enim cubitus adhuc statuatur cubitus, si ex eo ablatum sit cubitus? Sin autem à non manente, nihil relinquimus quod admittat ablationem. Ab iis enim quæ non sunt, fieri non potest ut auferatur aliquid. Quamobrem æquale quidem non aufertur ab æquali. Sed neque inæquale ab inæquali. Nam si ita sit, aut maius aufertur à minori, ut à palmo cubitus: aut minus à maiori, ut quod est vnius palmi à cubitali. Sed
Inæquale non aufertur ab inæquali.
Maius non aufertur à minori.
 maius quidem non potest auferri à minori. Oportet enim id quod aufertur ab aliquo, contineri in illo ex quo fit ablatio. In minori autem maius non continetur. & ideo quomodo non possunt sex auferri à quinque: neque enim in quinque sex continentur: ita nec à minore licet auferri. Quomodo enim dicebamus, oportet id quod ab aliquo aufertur, contineri in eo ex quo fit ablatio. Non continetur enim minus in eo quod est plus. Sequeretur enim ut & quod est maius & amplius, contineatur in minori. Ostensum est autem hoc fieri non posse. Quamobrem nec quod est minus continebitur in maiori. Sic autem neque auferetur. Quod autem re vera seruetur consequentia, consideremus in exemplis eorum qui mouent dubitationes. Si enim quinque continentur in sex, ut in eo quod plus est pauciora, necesse est ut etiam in quinque contineantur quatuor, ut in eo quod plus est pauciora, & in quatuor tria, & in tribus duo, & in duobus
 P vnum.

vnum. & ideo in sex numero contineatur quinque & quatuor & tria
 & duo & vnum, quæ quidem sunt quindecim. Sed si in sex ex pro-
 pria eius ratione continentur quindecim, necessario à quinque con-
 tinebuntur quatuor & tria & duo & vnum, quæ sunt decem. Quo-
 modo autem in quinque continentur decem, ita etiam in quatuor
 erunt tria & duo & vnum, hoc est sex. & ex conuenienti proportione
 in tribus erunt duo & vnum, quæ sunt alia tria. & in duobus quæ re-
 stant. Hac ratione si componantur numeri qui sunt in sex, quinque
 inquam, & decem, & decem & sex & tria, & præterea vnum, conti-
 nebit numerus sex numerum triginta quinque. & hoc adhuc contes-
 fo, numerus sex comprehendet numeros infinite infinitos. Rursus
 enim numerus triginta quinque comprehendet numeros qui sunt
 sub eo, nempe triginta quatuor: is verò triginta tria: & is triginta
 duo: & ita decrescendo in infinitum. Sed si, vt aliquid auferatur, oportet
 id quod aufertur contineri in eo à quo fit ablatio, ostensum est
 neq; in minori maius contineri, neq; in maiori minus: sed nec æqua-
 le in æquali. Oportet enim id quod continet esse maius eo quod con-
 tinetur: Id autem quod est alicui æquale, non est illo maius nec mi-
 nus cui est æquale: dicendum est à nullo quidquam auferri. Atqui si
 non aufertur, vt ostendimus: à denario ergo non aufertur vnitas. Cui
 est consequens vt à nullo quidquam auferatur. Si enim vnitas aufer-
 tur à denario, aut denarius est aliquid aliud à singularibus vnitatibus,
 aut congeries singularium vnitatum est denarius. Sed à singularibus
 vnitatibus alium non est consentaneum esse denarium: etenim si il-
 læ sublatae sint, is simul tollitur, & si sint, adest. Si autem in ipsis vni-
 tatibus est denarius, omnino si dicamus à denario auferri vnitatem,
 quoniam denarius nihil est præter vnitates, fatebimur vnitatem au-
 ferri ab vnaquaque vnitate. Sed & à seipsa, propterea quòd cum ea
 intelligatur denarius. Si autem auferatur à quavis vnitate, erit etiam
 vnus vnitatis à seipsa vna vnitate ablatio. Est autem absurdum dice-
 re, vnitatis ablationem esse ablationem denarij. Absurdum est ergo
 etiam à denario velle auferre vnitatem. Sed nec à nouenario qui re-
 stat eam auferri dixeris. Si enim vnitas aufertur à nouenario, non de-
 bebat post eius ablationem cerni integer nouenarius. Id enim à quo
 aliquid aufertur, non manet integrum post ablationem, alioqui non
 esset facta ab eo ablatio. Alioqui si à nouenario qui restat aufertur
 vnitas, aut aufertur à toto nouenario, aut ab vltima vnitate. Sed neq;
 aufertur à toto nouenario: alioqui si non sit alius nouenarius præter
 singu-

A denario nō aufertur vnitas.

Denarius est congeries singularium vnitatum.

Denarius nō est alius à singularibus vnitatibus.

Vnitatis ab vnitate nō fit ablatio.

A nouenario non aufertur vnitas.

singulares vnitates nouenarij, ablatio vnitatis erit ablatio nouenarij:
 quod quidem esset absurdum. Neque ab vltima vnitate. nam prinuū
 quidem vnitas caret partibus & est indiuidua. Deinde totus integer
 restat nouenarius, non autem præter vnitatem. Si autem neque à de-
 nario tollitur vnitas, neque à nouenario qui restat: præter hæc autem
 nihil potest cogitari tertium: dicendum est vnitatem non auferri à
 denario. Ad hæc accedit, quòd si vnitas aufertur à denario, aut à ma-
 nente adhuc denario tollitur vnitas, aut à non manente. Sed neque à
 non manente vnquam tollitur vnitas, neque à manente. præterquam
 esse autem aut non esse nihil est. A denario ergo nō aufertur vnitas.
 Atque à manente quidem denario ex hoc ipso cernitur non auferri
 vnitas. Nam quatenus quidem manet denarius, ab eo nihil aufertur.
 A non manente autem rursus auferri, est absurdum. Ab eo enim quod
 non est, non potest auferri aliquid. Non aufertur ergo aliquid ab ali-
 quo. Eadem est ratio etiam de ablatione ab iis quæ cadunt sub di-
 mensionem: vt si à congio auferatur cotyla, aut si à cubito auferatur
 palmus. Aut enim à toto congio dicendum est fieri ablationem, aut
 à parte: & aut à manente aut non manente. A nullo autem eorum, vt
 ostendimus. Ergo nec hac ratione aufertur aliquid ab aliquo. Sed
 quòd non sit quidē ablatio, ex his est perspicuum. Quòd autem neq;
 aliquid additur alicui, ex iis quæ iuxta sita sunt, doceamus. Si ponatur
 ergo corpus cubitale, & ei addatur corpus vnus palmi, adeò vt id
 quod est effectum ex eo quod est positum & additione, sit septem
 palmorum: quæro in quonam facta est palmi additio. Aut enim sibi
 additur palmus, aut cubito qui prius erat positus, aut magnitudini se-
 ptem palmorum, quæ effecta est ex vtrisque. Sed neque sibi addi-
 tur palmus, neque cubito prius posito, neque magnitudini quæ effe-
 cta est ex vtrisque, ex prius posito, inquam, cubito & additione. Non
 ergo additur aliquid alicui. Atque sibi quidem palmus non fuerit ad-
 iectus. Nam cum non sit alter à seipso, & non conduplicet seipsum
 per additionem, sibi nō fuerit additus. Si autem additur cubito prius
 posito, quomodo additus toti, ei non adæquatur, & duos efficit cubi-
 tos, adeò vt partim quidem sit minus, partim verò maius? Si enim ad-
 ditione palmus æquatur cubito, & cubitus palmo: cubitus quidem
 minori exæquatus, cum sit maior, fiet minor. Palmus autem cum sit
 paruus, & exæquetur cubito, fiet maior. Sed si neque sibi additur pal-
 mus, neque cubito prius posito, restat vt dicamus eum addi septem
 palmorum magnitudini quæ efficitur ex vtrisque: quòd quidem est

Ablatio ab illis quæ cadunt sub mensuram nulla est.

Additio nulla est.

à ratione maximè alienum. Nam quod suscipit additionē, poni de-
bet ante eam. Quod autem fit ex ipsis, ante ea non ponitur. Non er-
go ei quod fit & ex additione, & ex eo quod erat ante, additur id
quod additur. Differt quidem certè additio ab eo quod fit ex ea, &
ab illo discrepat temporibus. Nam quando fit quidem additio, non
est quod fit ex eis. Quando autem est quod factum est ex eis,
non est amplius additio. Quare nec ei quod fit ex additione & ex
cubito prius posito, additur palmus. Sed rursus quoniā quod addi-
tur, neque ipsum sibi additur, nec ei quod est prius posito, nec ei
quod fit ex utrisque : neque omnino alicui additur. 10

De Numero & Additione & Ablatione.

LICET autem de numeris quoque eandem mouere dubitatio-
nem. Nam si positus fuerit quaternarius, & ei adiecta sit vnitas, con-
siderandum est cuīnam fiat additio. Aut enim sibi additur vnitas, aut
quaternario, aut quinario qui ex utrisque efficitur. Sed nec sibi ad-
ditur, propterea quòd id quod alicui additur, sit alterum ab illo cui
additur, vnitas autem non sit alia à seipsa : & propterea quòd nec se
ipsam conduplicet, effecta binarius. Neque quaternario, propterea
quòd non ipsi exæquetur, neque ipsum cōduplicet. Quod enim ad-
ditur toti quaternario, qui non est alius à singularibus vnitatibus, est
quaternarius. Sed neque quinario qui fit ex ipsa & quaternario, pro-
pterea quòd non ponatur quinarium ante additionem, & semper de-
beat id quod additur, addi alicui quod est prius posito. Non ergo
aliquid alicui additur. Sed si neq; aliquid ab aliquo aufertur, vt osten-
sum est: neque aliquid alicui additur, vt exposuimus : est perspicuum
quòd neque aliquid ab aliquo transponitur. est enim transpositio, al-
terius quidem ablatio, alterius verò additio. Si hæc autem non sunt,
neque debet esse patiens, siquidē aliquo ex his modis esset pati. Non
enim aliter quàm his modis aliquid posse pati quisquam cogitauerit. 30
De his autem rebus dubitationi, coniuncta est quæstio de toto & de
parte: quoniam ablatio videtur esse ablatio alicuius partis à toto, &
rursus additio esse totius additio. Quo fit vt si ostensum fuerit esse
dubiam de toto & parte orationem, magis ostendetur prius fuisse
dubitatum de additione & ablatione patienteque & agente. Quòd 35
autem non sit facile dicere quid sit totum, & quid pars, consequen-
ter doceamus.

De

De toto & parte. **N**ECCESSARIA est de toto consideratio: Physicis quidem, quo-
niam est absurdum, eos cum profiteantur verum dicere de toto &
vniuerso, nescire quidnam sit totum & quid partes: Scepticis ad refel-
lendum Dogmaticorum temeritatem. Atque Stoici quidem Philo-
sophi existimant differre totum & vniuersum. Nam totum quidem
dicunt esse mundum: Vniuersum autem, quod est cum mundo
trinsecus inane. & propterea totum quidem esse finitum. est enim fi-
nitus mundus. vniuersum autem est infinitum. Tale est enim inane
quod est extra mundum. Epicurus autem, citra vllum discrimen, cor-
porum & inanis naturam solitus est appellare totum & vniuersum.
Nam aliquando quidē dicit quòd totius natura sunt corpora & ina-
ne: aliquando autē, quòd vniuersum in ambobus est infinitum, nem-
pe in corporibus & inani: hoc est & in multitudine corporum, & in
magnitudine inanis, in vtroque ex aduerso se inter se porrigentibus
infinitatibus. Alij autem vt Peripatetici, dicunt totum & vniuersum
ne esse quidem inane & vacuum corporibus, propemodum autem
ipsum quoque accusant inane. Fuit etiam de parte breuis quædam
dissensio. Nam Epicurus quidem censebat partem esse diuersam à
toto, vt atomum ab eo quod est concretum & compositum. Nam
illa quidem est expers qualitatis. Quod autē est concretum & com-
positum, est qualitate præditum: vt pote album vel nigrum, vel com-
muniter coloratum: & vel calidum vel frigidum, vel aliquam aliam
habens qualitatem. Stoici autem dicunt neque partem esse à toto
diuersam, neque idem esse. Manus enim neque est eadem quæ ho-
mo, non enim est homo: neque alia ac diuersa ab homine. cum ea
enim homo intelligitur homo. A Enesidemus autē ex sententia He-
racliti, dicit partem & diuersam esse à toto, & idem. Essentia enim &
tota est & pars. Tota quidem in mundo: pars autem in natura anima-
lis. Particula autem ipsa quoque dicitur duobus modis. Et aliquan-
do quidem, vt differens à parte quæ propriè intelligitur, vt dicunt eā
esse partem particulæ: vt digitum quidem manus, aurem verò capi-
tis. Aliquando autem vt non differens, sed vt quæ sit pars totius. qua
ratione dicunt quidem partem complere totum. His autē prius ex-
plicatis, & toto intellecto ex complemento partium, procedamus
deinceps ad considerationem. Si ergo est aliquid totum, vt homo,
equus, planta, nauis (hæc enim sunt totorum nomina) aut est diuersum

Numero non fit additio.

Transpositio quid sit.

Totum & vniuersum differunt.

Totum quid sit.

Vniuersum quid sit.

Inane infinitum.

Epicurus quid totū vocet & vniuersum.

Vniuersum.

Peripatetici quid totum vo-

cent & vni-

uersum.

Totum quomodo à parte differre dicat Epicurus.

Totū & pars quomodo differant secundū

Stoicos.

Pars diuersa à toto, & idē

secundum He-

raclitum.

Particula duobus modis dicitur.

Totum nō est ab eius partibus, & intelligitur ex propria substantia & essentia. aut
 diuersum à congeries partium dicitur esse totum. Sed diuersum à partibus mi-
 partibus, nec nimè fuerit totum, nec ex euidencia, nec ex intelligentia. Et ex eui-
 ab eis separa- dentia quidem, quoniam si alterum ac diuersum esset totum separatū
 tum. à partibus, oporteret si tollerentur partes, totū cerni remanere. Tan-
 5 tum autem abest vt si auferantur omnes partes, vtpote statuae, totum
 maneat, vt etiam si vna sola pars fuerit sublata, non amplius cernatur
 totum subiectum tanquam totum. Ex intelligentia autem, quoniam
 intelligitur totum, cuius nulla pars abest. Et ideo si totum est diuer-
 sum à partibus, omnes partes aberunt à toto. Quomodo enim ad
 10 partes relatum intelligitur totum: & quemadmodum pars est pars
 alicuius: ita etiam totum est ex aliquibus partibus totum. & oportet
 ea quæ referuntur ad aliquid, inter se simul esse, & à se inter se separa-
 ri non posse. Non est ergo totum diuersum à partibus: nec est ab eis
 separatum. Restat ergo vt dicamus totum esse partes. Sed si partes
 15 sunt totum, aut omnes partes sunt totum, aut aliqua ex partibus, aut
 aliqua earum. Et aliqua quidem ex partibus non fuerit totum. Neq;
 enim caput hominis est totus homo, neque collum aut manus, aut
 aliqua earum. Sed nec aliqua ex partibus erunt totum. Nam pri-
 mum quidem si aliqua ex partibus sunt totum, quæ restāt non erunt
 20 partes totius. quod quidem est absurdum. Deinde euertetur etiam
 totius intelligentia. Nam si aliqua partes sunt totum, falsum est quòd
 totum est cuius nulla pars abest. quædam enim absunt. Quare neq;
 pars est totum, neque aliqua partes. Si autem omnes partes sunt to-
 tum: & nihil est totum nisi congeries partium: nec erit totum, neque
 25 partes erunt partes. Quomodo enim nihil est distantia præter ea
 quæ distant, neque contignatio præter tigna sic disposita: neque
 pugnus præter manum redactam in quandam figuram: ita nihil erit
 totum præter partium congeriem, neque partes erunt partes. Et rur-
 30 sus, quomodo si non sit dexterum, nec est sinistrum: & si non intelli-
 gatur sursum, nec intelligitur deorsum: eodem modo si nō sit totum,
 neque partes intelliguntur partes, nec erunt partes aliqua. Esto au-
 tem quòd omnes partes sint totum. Sed quærendum est quidnam eæ
 complebunt, totumne, an se inter se, an seipsas? Sed neque sunt par-
 35 tes totius, neque inter se, neque sui, vt ostendemus. Non sunt ergo
 partes alicuius. Atque totum quidem non fuerit pars. Totum enim
 nihil est præter eas. sed eæ ipsæ dicuntur esse totum. Sed nec erunt
 inter se partes. Alicuius enim partes continentur in iis quorum sunt
 partes.

Totum est
partes.

Neque omnes
partes sunt to-
tum, nec aliqua
ex partibus,
nec aliqua earum.
Non est
ergo totum.

Totum est
cuius nulla
pars abest.

Distantia quid
sit.

Contignatio
quid sit.

Pugnus quid
sit.

Partes totum
non complent.

partes: vt in homine quidem manus, in manu autem digitus. Partes
 autem hominis per se cōsistunt, & inter se minimè continentur. Ne-
 que enim manus sinistra complet dexterā, neque dextera sinistram:
 non pollex indicem: non manus caput: sed vnumquodque eorum
 5 proprium locum accipit. Nec ergo partes inter se sunt partes. Sed
 neque sui. Neque enim fieri potest vt sit aliquid sui pars. Si ergo ne-
 que totum est alterum ac diuersum à partibus: neque ipse partes sunt
 totum: nihil est totum. Et rursus pars, vtpote caput, dicitur comple-
 re totum hominem, & esse pars hominis. Cōsideratur autem homo,
 10 homo cum capite. ergo caput quoque seipsum complet, & sui pars
 existit. Propterea autē seipso quoque est maius & minus. Nam qua-
 tenus quidem intelligitur à seipso completum, est seipso maius: qua-
 tenus autem complens, minus. Eadem autē dubitatio est & in plan-
 ta, & in cubito, & communiter in aliis omnibus, de quibus prædica-
 15 tur totum. Nam quoniam palmus est pars cubiti: cum palmo enim
 cubitus quoque intelligitur cubitus: & seipsum complet palmus, &
 est pars sui. quod quidem est absurdum, & propemodum præter
 communes notiones.

De partibus orationis.

20 TANGIT autem dubitatio partes quoque orationis. Nam in
 hoc versu,

„ Iram Pelidæ dic o Dea carmine Achillis, quærendum est
 & Iram, & Dic carmine, & præterea Achillis, cuius sunt partes. Aut
 25 enim totus versus est aliquid aliud ab his partibus: aut earum conge-
 ries est versus: & inducendæ sunt positæ dubitationes, Iram quidem
 si sit pars totius versus, erit quoque pars sui. cum ea enim totus intel-
 ligebatur versus. Sin autem reliqui versus, nempe Pelidæ dic carmi-
 ne Achillis, quemadmodum non exorietur maior dubitatio? Pars
 30 enim alicuius continetur in eo cuius est pars. Illud autem Iram, non
 continetur in Pelidæ dic o Dea carmine Achillis. Illud ergo Iram,
 non est pars totius versus. His autem motis in loco dubitationibus,
 solent Dogmatici parumper respirantes dicere, quòd externum qui-
 dem subiectum sensibile, neque est totum, neque pars: nos autem su-
 35 mus qui de illo totum prædicamus & partes. est enim totum ex iis
 quæ referuntur ad aliquid. totum enim intelligitur tanquam relatum
 ad partes. est enim totum ex iis quæ referuntur ad aliquid. Nam in-
 telligitur totum vt relatum ad partes. Et rursus partes sunt ex iis quæ
 refe-

Non est ali-
quid sui pars.

omne H
omne H
omne H

Hom. II. a.
Partes ora-
tionis sint
partes totius.

Sensibile exte-
rius neque est
totum, neque

partes.
Totum & par-
tes sunt relati-
ua. & sunt in
nostra recorda-
tione.

referuntur ad aliquid. Intelliguntur enim partes ut quæ referantur ad totum. Quæ autem referuntur ad aliquid, simul sunt in nostra recordatione. Ea autem nostra recordatio est in nobis. Externum autem subiectum sensibile, neque totum est, neque pars, sed res est de qua prædicamus nostram ipsorum recordationem. Eis autem dicendum est, primùm quidem quod sit absurdum dicere, collum aut caput non esse partes complentes externum hominem, sed nostram recordationem. Si autem caput & collum complent hominem, & collum est in nobis: oportebit hominem esse in nobis. quod est absurdum. Totum ergo & partes non sita sunt in nostra recordatione. Esto, dicet quispiam: sed totus quidem homo est in nostra recordatione: completur autem non ab externo collo & externo capite, sed rursus ex notionibus quæ sunt in his partibus. etenim ipse homo totus est nostra notio, mentisve conceptio. Qui autem hoc dicit, non effugit dubitationem. Rursus enim iste qui in nobis est homo, est aut notio mentisve conceptio, aut nostra recordatio, aut diuersus censetur à partibus, aut homo intelligitur partes. Neutrum autem horum potest, ut ostendimus. Hæc ergo intelligentia sub eadem cadit dubitationem. Si autem ita est, dicendum est nullum esse totum. cui est consequens ne esse quidem partem. Vtrumque enim est ex iis quæ referuntur ad aliquid: & altero sublato ex iis quæ referuntur ad aliquid, simul etiã tollitur reliquum. Atque de iis quidem sic sit dubitatum. Cùm autem cum Dogmaticis satis iam quæsierimus de agentibus seu efficientibus vniuersitatis principiis, postea communius dubitemus de his & de materialibus.

An sit aliquod corpus.

DE summis, & quæ vim principiorum maximè habent elementis, duæ quidem fuerunt primæ sectæ, genere autem plures. Nã alij quidem dixerunt corpora rerum esse elementa: alij autem incorporea. Et ex iis quidem qui dixerunt corpora, Pherecydes Syrus dicebat terram esse omnium principium & elementum: Thales autem Milesius, aquam: Anaximander autem eius auditor, infinitum: Anaximenes autem & Idæus Himeræus, & Diogenes Apolloniates, & Archelaus Atheniensis præceptor Socratis, & ut volunt nonnulli, Heraclitus, ærem: Hippasus autem Metapontinus, & ut volunt nonnulli, Heraclitus, ignem: Xenophanes autem, aquam & terram.

Namque ex terra & aqua producti nos sumus omnes. Hippon autem Rheginus, ignem & aquam: Oenopides autem Chius, ignem

ignem & ærem: Onomacritus autem in Orphicis, ignem & aquam & terram: Empedocles autem & Stoici, terram & aquam & ærem & ignem.

„ *Rerum radices cunctarum quattuor audi.*

Empedocles.

5 „ *Iuppiter est candens, Iuno alma, Plutoque, fontes*

„ *Et quæ hominum humectat lachrymantum aspergine Nestis.*

Nūstis Dea

Democritus autem & Epicurus, atomos. nisi hæc opinio ponenda sit antiquior, & ut Stoicus dicebat Posidonius, deducta à Moscho quodam Phœnice. Anaxagoras autem Clazomenius, similes partes:

quædam sicula apud Eustath. in τ. II.

10 Diodorus autem cognominatus Cronus, id est Saturnus, corpora minima & indiuidua: Asclepiades autem Dithynius, inconcinnas magnitudines. Ex iis autem qui incorporea censent esse principia, Pythagoras quidem dixit numeros esse omnium principia: Mathematici autem, fines corporum: Platonici verò, Ideas. Cùm sit autem eius-

Moschus quidam Phœnix inuexit Atomos.

15 modi Physicorum & genere & specie diffensio, licebit aduersus omnes communiter dicere, cùm sigillatim dubitauerimus de corporeis & incorporeis. Sic enim vnusquisque ex iis quos enumerauimus, relinquens quidem corporea omnium principia, cadet in dubitationes quæ afferuntur contra corpus. Qui autem incorporea statuit princi-

20 pia, cadet in dubitationes quæ fiunt aduersus incorporea. Præcedat autem de corpore oratio, principium sumens dubitationis à notione. Iam enim ex sententia quidam eorum qui corpus intelligunt quod potest pati vel agere, quorum princeps fertur Pythagoras, corpus propemodum sustulimus: neque ad hoc opus habemus nouis ratio-

Corpus est quod potest pati vel agere secundum Pythagoram.

25 nihil esse quod agat & patiatur, à nobis ostensum est, nullum fuerit corpus quod mente concipitur. Ex Mathematicorum autem notionibus componendum est propositum. Dicunt enim corpus esse quod tres habet distantias seu dimensiones, nempe longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Ex quibus longitudinem quidem esse, quæ est supernè deorsum: latitudinem autem, sinistram quæ vergit ad

Corpus est quod habet tres dimensiones secundum mathematicos.

30 dexteram: tertiam autem dimensionem, nempe profunditatem, quæ à parte anteriori vergit ad posteriorem. Vnde etiam sex esse distantias seu dimensiones, nempe, supra, infra: dextera, sinistra: antè, re-

Dimensiones sunt sex.

53 trò. Hanc quidem notionem mentisve cõceptionem cernitur sequi magna quædam multitudo dubitationum. Aut enim ex hac mentis conceptione corpus est separabile ab his tribus dimensionibus, ad eò ut aliud quidem sit corpus, aliud verò longitudo & profunditas, &

latitu-

Totum & partes non sunt in nostra recordatione.

Homo quomodo sit in nobis ex notionibus.

Terram esse omnium principium & elementum dicebat Pherecydes Syrus.

De principiis rerum diuersæ fuerunt Philosophorum sententiæ.

latitudo corporis, aut harum dimensionum coaceruatio est corpus: Sed si separetur quidem corpus ab his dimensionibus, non id licet mente concipere. Vbi enim neque est longitudo, neque latitudo, neque profunditas, nō potest corpus illic mente concipi. Sin autem earum coaceruatio est corpus, quoniam vnaquæque earum est incorporea: quod autem constat ex incorporeis, est omnino incorporeum: oportebit & communem eorum cōgressum, non esse corpus, sed incorporeum. Quomodo ergo punctorum congeries suapte natura nunquā efficit corpus solidum & resistens: ita etiam cōgressus longitudinis, latitudinis, & profunditatis, quæ sunt incorporeæ, non efficit corpus. Si ergo neque absque iis est aliquod corpus: neque ea sunt corpus: nullum est corpus. Et aliter. Quoniam cōgressus longitudinis, latitudinis & profunditatis, efficit corpus: aut ante cōgressum vnaquæque earum priuatim cōtinebat corporeitatem, ut ita dicam, & veluti rationes corporis: aut postquam eæ conuenerunt accidit etiam corpus. Et si vnaquæque earum priusquam conuenirent cōtinebat corporeitatem, vnaquæque erit corpus. Deinde quoniā corpus non est sola lōgitudo, neque latitudo, neque profunditas: sed & longitudo & latitudo & profunditas: vnaquæque earum habens corporeitatem, fiet tria. & ita longitudo non sola erit longitudo, sed & latitudo & profunditas: & latitudo non absolute latitudo, sed longitudo & profunditas. Similiter autem & quæ restat dimensio. Sin autem cū eæ conuenerint, tunc accidit corpus: aut cū eæ conuenerint, manet earum quæ fuit à principio natura, aut mutatur in corporeitatem. Et si manet quidem natura quæ fuit à principio: quoniā sunt incorporea & manent incorporea: nō efficient corpus quod est diuersum ac differens. Sin autem mutatur in corpus: quoniam quod suscipit mutationem, est corpus: vnaquæque earum, etiam priusquā fieret cōgressus, cū sit corpus, ante corpus efficit corpus. & quomodo quod mutatur corpus, pro alia quidem aliam accipit qualitatem, manet autem corpus: utpote album ut fiat nigrum, & dulce ut fiat amarum, aliam quidē amittit qualitatem, aliam verò accipit, non excedēs à corporis essentia: ita hæc etiam si mutantur in corpus, pro alia quidem aliam accipiunt qualitatem: quæ hæc autem patientur, erunt corpora. Si ergo neque ante eorum cōgressum est corpus quod mente concipitur: neque post eorum cōgressum, non licet mente corpus concipere. Ad hæc accedit, quod si nulla sit longitudo, neque latitudo, neque profunditas, nec erit quidem corpus quod intel-

Corpus non separatur à dimensionibus.

si dimensionū coaceruatio est corpus, corpus est incorporeū.

si corpus dicatur cōstare ex longitudine, latitudine & profunditate, quot sequatur absurda.

intelligitur ex earum participatione. Nulla est autem longitudo, latitudo, & profunditas, ut ostendemus. Non est ergo corpus. Nam longitudo quidem non est, quoniam maxima corporis dimensio, quæ dicitur apud Mathematicos, est linea. linea autem est punctus fluens. punctus autem est signum carens partibus, & nullam suscipiens dimensionem. Quamobrem ne erit quidem linea. Si non sit autem linea, nec erit longitudo. Si non sit autem longitudo, neque consistet corpus. Intelligitur enim corpus cum longitudine. Quod autē nullum sit signum carens partibus & nullam suscipiens dimensionem, hinc discamus. Si enim est quidpiam eiusmodi, aut est corpus, aut incorporeum. Et corpus quidem non est, quoniam susciperet dimensionem, cū corpus tres habeat dimensiones. Sed nec est incorporeum. Nam si est incorporeum, nihil ex eo fiet ac gigneretur. Nam quod generat, per contactum generat. contactus autem nullus esse potest in natura incorporea. ergo nec incorporeum est signum. Si autem neque est corpus: nec incorporeum, signum est huiusmodi ut mente non possit cogitari. Si autem non est signum, nec erit linea. Si non sit autem linea, nec erit longitudo. Cui erit consequens ut non sit corpus. Præterea etiam si datum fuerit esse signum, non erit longitudo. est enim linea longitudo. linea autem fluxus puncti. Aut ergo linea est signum extensum, aut intelliguntur multa signa per se riam disposita. Sed si sit vnum quidem extensum, non erit linea. Aut enim eundem locum tenet hoc signum, aut locum loco transmutat. Et si eundem quidē locum tenet hoc signum, non erit linea, sed punctus. fluens enim signum intelligebatur linea. Si autem transit de loco ad locum: aut transit alium quidem relinquens locum, alium autē apprehendens: aut alij quidem loco hærens, ad alium autem se extendēs. Sed nec alium quidem locum relinquens, alium verò apprehendens, efficit lineam. manebit enim punctus qui fuit ab initio. & qua ratione primum locum tenens dicebatur punctus, non lineam: ea etiam tenens secundum & tertium, & eum qui deinceps sequitur locum, non erit linea, sed rursus punctus. Si autem alij quidem hærens loco, ad alium autem se extendens, efficit lineam, aut ad diuiduum ex aduerso extenditur locum, aut indiuiduum. Et si ad indiuiduum quidem: manet punctus, & neque fit linea. est enim diuiduū quidpiam linea. Si autem ad diuiduum locum ex aduerso extenditur: quoniam quod ad diuiduum locum ex aduerso extenditur, est diuiduum & habet partes, est corpus, erit signum diuiduum & corpus. quod minime volunt.

Longitudo nulla est.

signum nullū est carens partibus.

Linea non est signum extensum.

Linea non est multa signa per seriem posita.

volunt. Non est ergo linea vnum signum. Sed neque multa per seriem posita. Ea enim signa aut se inter se tangunt mentis conceptione: aut non tangunt se inter se, sed intercepta discernuntur quibusdā locis. Si autem interceptantur locis, non vtique vnam efficiunt lineā. Sin autem se inter se tangunt, aut tota tanguntur à totis, aut partes à partibus. Et si partibus quidem partes, non erunt vtique indiuidua. Medium enim signum à duobus aliis fortè signis interceptum, habebit plures partes: vnam quidem qua tangit prius signum: alteram autem, qua posterius: tertiam, qua superficiem: quartam, qua partem subiectam. quo fit vt non sit amplius indiuiduum carēsque partibus, sed multas habens partes. Si autem tota tanguntur à totis, signa continebuntur in signis, & eundem tenebunt locum. Si autem eundem locum teneant, non erit vtique earum series, vt fiat linea, sed omnia erunt vnus punctus. Si ergo vt mente concipiatur corpus, oportet mente concipi longitudinem: vt autem longitudo, lineam: vt ea autem, punctum: quoniam ostensum est lineam neque esse signum, neque compositam ex signis: nihil est linea. Si autem non est linea, neque longitudo. cui est consequens ne esse quidem corpus. Et nuper quidem ostendimus non posse mente concipi lineam, si signo hæreamus. Licet autem ipsam quoque in primis tollere, si hæreamus eius mente conceptæ notioni. Dicunt enim Geometræ lineam esse longitudinem expertem latitudinis. Nos autem qui consideramus, neque in sensilibus, neque in iis quæ percipiuntur intelligentia, possumus accipere longitudinē expertem latitudinis. Quamcunque enim sensilem acceperimus longitudinem, eam accipimus cum quanta latitudine. Quamobrem in sensilibus quidem non est aliquod corpus expertem latitudinis. Sed nec in iis quæ percipiuntur intelligentia, licet visione talem apprehendere longitudinem. Nam aliam alia quidem angustiore mente concipere possumus lōgitudinem. Quando autem eandem conseruantes longitudinem, ab ea mente paulatim absciderimus latitudinem, & hoc aliquousque fecerimus, intelligimus quidem latitudinem semper magis magisque minorem effici. Sed cum eò peruenerimus vt latitudine omnino priuemus longitudinē, ne longitudinem quidem amplius intelligimus, sed cum ablatione latitudinis, tollitur etiam intelligentia longitudinis.

Longitudo nulla datur experte latitudine.

Longitudo ne cogitari quidem potest absque latitudine.

Quomodo intelligatur vnumquodque.

Quot modis vnumquodque intelligitur.
 IN summa autem quidquid mente concipitur, aut intelligitur per applicationem euentium, aut per transitum ab euentibus: idque variè.

variè. Aliquando quidē per similitudinem: aliquando verò per compositionē: aliquando verò per analogiam seu proportionem, eamque aut augētem aut minuentem. Atque intelligitur quidem per applicationem euentium, vt album & nigrum, & dulce & amarum. Ea enim etsi sunt sensilia, nihilominus percipiuntur intelligentia. Per transitum autem ab euentibus, assimilatiuè quidem intelliguntur: vt ex imagine Socratis Socrates non præsens. Per compositionem verò: vt ex homine & equo is qui neque est homo nec equus, ex ambobus autem compositus est Hippocentaurus. Per analogiam autē seu proportionem augentem aut minuentem, vt ex eo quod videamus hominem magnitudine communem & depressum, visione quidem augētes, mente concepimus Cyclopem, qui viro pane vescenti non est similis, sed nemoroso promontorio. minuentes autem, attraximus Pygmæi in mente notionem. Cū sint autem tot modi intelligentiæ mentisque conceptionis, si linea mente concipitur aliqua lōgitudinis expertis latitudinis, debet intelligi aliquo ex his modis. Nullo autem ex his modis potest intelligi, vt ostendemus. est ergo eiusmodi vt mente non possit concipi ac intelligi. Atque per euentium quidem applicationē non potest esse intelligentia alicuius longitudinis carentis latitudine. In iis enim quæ cernuntur & in rebus euentibus in nullam incidimus longitudinem absque latitudine. Per transitum autem ab euentibus rursus fieri non potest vt visione apprehendatur longitudo aliqua expertis latitudinis. Neque per similitudinem. Neque enim habemus in euentibus longitudinem absque latitudine, vt mente concipiamus ei similem longitudinem expertem latitudinis. Nam quod est alicui simile, debet esse simile ei quod cognoscitur & est conspectum. Quoniam ergo nullā euentem habemus lōgitudinem incurrentem absque latitudine, nec eius aliquam similem intelligere poterimus esse lōgitudinem expertem latitudinis. Sed nec ea comprehendi potest per compositionem. Dicant enim nobis, quænam eorum quæ sunt euentia & fiunt ex incurfione, cum quibusnam componentes, intelleximus esse longitudinem expertem latitudinis. quod quidem non poterunt dicere. Sed neque per analogiam seu proportionem accedit intelligentia longitudinis quæ caret latitudine. Nam quæ intelliguntur per analogiam, habēt aliquid commune cum iis ex quibus intelliguntur: vt, ex communi hominis magnitudine per augmentū intelleximus Cyclopem: & ex eo rursus per diminutionem, Pygmæum. Quamobrem si iis

Intelligere per applicationem euentium.

Intelligere per transitum ab euentibus.

Intelligere per compositionem.

Intelligere per analogiam seu proportionem.

lib. I. 35. 109. 109. 109. 109.

Longitudo nullo modo potest intelligi absque latitudine.

lib. I. 35. 109. 109. 109.

si iis quæ intelliguntur ex analogia, est aliquid commune cum iis ex quibus intelliguntur: nihil autem habemus commune longitudinis expertis latitudinis & eius quæ est cum latitudine. Nō hoc ergo intelligitur ex analogia. Vnde si vnumquodque ex iis quæ intelliguntur, debet intelligi per aliquē ex iis modis qui sunt expositi: nos autem ostēdimus nullo ex his modis posse intelligi longitudinem expertem latitudinis: dicendum est mente percipi non posse longitudinem carentem latitudine. Sed fortē dicit quispiam, quod cum acceperimus aliquam longitudinem cum quanta latitudine, per intensiōem intelligimus longitudinem expertem latitudinis. Si enim ex ea paulatim minuitur latitudo, veniet tandem etiam ad expertem latitudinis, adeō vt desinat diminutio in longitudinem expertem latitudinis. Sed primū quidem ostendimus, quod perfecta ablatio latitudinis, est etiam interemptio longitudinis. Deinde id quod intelligitur ex intensiōe, non est diuersum ab eo quod prius fuit mente cōceptum, sed illud ipsum intensum. Quoniam ergo ex quanto habente latitudinem, volumus per intensiōem intelligere aliquid angustissimum, non intelligentia percipiemus omnino longitudinem carentem latitudine. est enim diuersi generis. Si autem etiam magis angustam accipiamus latitudinem, adeō vt comprehēsiō intelligentiæ fiat minima latitudine, postea oportebit accidere transitum ad id quod est diuersi generis, nempe longitudinis quæ simul tollitur cum latitudine. In summa si per priuationem latitudinis possumus intelligere lōgitudinem expertem latitudinis: quoniam quæcūque sunt priuantia, non sunt in subiecto: neque etiam longitudo carens latitudine. quamobrem nec linea. Nam equus quidem quispiam est in subiecto: non equus autem non est. & homo quidem est: non homo autem non est. Si ergo habemus aliquam latitudinem, aut aliquam longitudinem, erit in subiecto. non carebit autem latitudine. Quomodo enim qui dicunt quod alteram alteri superextollentes magnitudinem, accipiunt intelligentiam infinitæ magnitudinis, tanquam corporis, errant, & superextollendo accipiunt aliquam ex multis magnitudinibus. Non est autem ea infinita, sed finita. Quam enim extremam cogitarunt, est comprehensibilis. Quod est autem cogitatione comprehensibile, est finitum: quandoquidem reliqua quæ sic est comprehensa cogitatione, arguit eam quæ est relicta, vt quæ non sit infinita. Sic ergo hic quoque contractio latitudinis, in minimam latitudinem desinente cogitatione, est latitudo, & non longitudo expertis

Latitudinis perfecta ablatio, est interemptio longitudinis.

Priuantia nō sunt in subiecto.

expers latitudinis. Alioqui si fieri potest, vt cum cogitauerimus aliquam longitudinem cum quota latitudine, eam priuemus latitudine, & mente concipiamus longitudinem expertem latitudinis, poterimus etiam cum carnem cogitauerimus cum proprietate vulnerabili, priuatione proprietatis vulnerabilis, mente cōcipere carnem inuulnerabilem: & continget cum corpus mente cōceperimus cum proprietate resistendi, priuatione proprietatis resistendi, accipere corpus resistens. quod quidem non potest fieri. Nam quod intelligitur inuulnerabile, non est caro. Intelligebatur enim caro cum proprietate vulnerabili, & non resistens non est corpus. Nam cum proprietate resistendi intelligebatur corpus. Ergo & longitudo quæ intelligitur absque latitudine, non est longitudo. Nam cum quanta latitudine intelligitur longitudo. Sed Aristoteles quidē dicebat posse cadere in cogitationem, longitudinem quæ apud Geometras caret latitudine, si muri accipiamus longitudinem absque eo quod attendamus muri latitudinem, errans. Nam quando muri accipimus longitudinem absque latitudine, non absque omni latitudine eam accipimus, sed absque latitudine quæ est in muro. contingit enim, connexa muri longitudine cum aliqua cuiusmodicunque ea sit latitudine, habere eius intelligentiā: adeō vt sumatur longitudo non absque latitudine, sed absque aliqua, hac scilicet latitudine. Propositum autem erat Aristoteli ostendere, non quod alicuius latitudinis experte contingit intelligere longitudinem, sed omnis latitudinis. quod quidem non ostendit. Ad hæc accedit, quod si Geometræ non solum dicunt lineam expertem latitudinis, sed etiam finem superficiæ esse longitudinem expertem latitudinis, licebit communius dubitare de linea & superficiæ. Nam si linea est finis superficiæ, qui est longitudo carens latitudine, omnino superficiæ addita superficiæ, aut duæ fiunt lineæ parallelæ seu æquidistantes, aut vna ex vtrisque. Et si quidem vna, fiant duæ parallelæ: quoniam linea est finis superficiæ: superficies autem est finis corporis, cum duæ lineæ vna factæ sint, duæ quoque superficies erunt vnā. Ita autem duo quoque corpora erunt vnum. & propterea additio non erit vtrique additio, sed vnio. quod quidem non potest fieri. In aliquibus enim sibi inter se additis corporibus fit vnio, vt in humidis: in aliquibus autem non ita. lapis enim non vnitur lapidi, neque adamas adamanti per additionem. Quamobrem duæ lineæ non fuerint vna. Alioqui si dederimus propterea fieri vnā corporum vnionem, oportebit eorum fieri separationem non

Caro inuulnerabilis non potest cogitari. Corpus non resistens nō potest mente concipi.

Aristoteles reprehenditur quod cogitari posse dixerit longitudinem absque latitudine apud Geometras.

Superficiæ finem non esse longitudinem expertem latitudinis.

Vnio non fit in omnibus corporibus.

non per eosdē fines, sed per alias & alias partes, ipsis violenter auul-
 sis. Sed hoc non ita est. Finium enim & ante additionem & post eo-
 rum separationem eadem seruetur natura. Duæ ergo parallelæ lineæ
 non possunt esse vna. Præterea si duæ lineæ fiunt vna, corpora quæ
 inter se adduntur, erunt vno extremo minora. Quamobrem duæ li-
 neæ non possunt esse vna. Si autem parallelæ duæ maneant lineæ,
 quod ex duabus constat, erit maius vna. Si autem quod fit ex duabus,
 erit maius vna linea, habebit vtraque earum latitudinem, quæ locata
 cum altera facit magis spatium. & ita non est linea longitudo carens
 latitudine. aut si est, labefactari oportebit euentiam, vt osten-
 dimus. Atque in primis quidem hæc sunt dicenda ad ea quæ consti-
 tuunt Mathematici de corporibus & finibus. Transeuntes autem
 consequenter consideremus an ex illorum ipsorum positionibus pos-
 sit procedere oratio. Placet ergo Geometris rectam lineam om-
 nibus suis partibus conuersam describere circulum. Statim autem
 cum hac eorum contemplatione pugnat quod linea sit longitudo
 expers latitudinis: nam quandoquidem quælibet pars lineæ, vt di-
 cunt, habet signum. Signum autem conuersum describit circulum,
 quando recta linea conuersa, & omnibus suis partibus circulum de-
 scribens, metitur spatium superficiæ quæ est à centro vsque ad extre-
 mam circumferentiam, tunc aut sunt continentes paralleli circuli, aut
 inter se distant altera ab altera. Vtrumuis autem eorum dicant Geo-
 metra, in eandem incident ferè dubitationē. Nam si inter se distant
 & sunt disiunctæ, erit aliqua pars superficiæ quæ non describitur in
 orbem: & lineæ pars quæ non describit, quæ locata est in hoc spatio
 superficiæ. hoc autem est absurdum. Linea enim omnino habet signum
 in hac parte. & signum in ea conuersum, describit circulum.
 Nam vel non habere lineam signum in aliqua sui parte, vel signum
 conuersum non describere circulum, est præter rationem geomet-
 ricam. Si autem continui sunt circuli, sunt ita continui vt locetur in
 eodem loco, vel vt alius intelligatur iuxta alium, cum non possit ali-
 quod signum intermedium incurrere. Incidēs enim debet circulum
 describere. Et si eundem quidem tenent locum, omnes fient vnus:
 & propterea maximus circulus non differet à minimo. Si enim inti-
 mus quidem circulus & qui est ad centrum, est minimus: extremus
 autem & qui est ad superficiem, est maximus, omnes autem tenent
 eundem locum, erit minimus circulus æqualis maximo. quod quidē
 est absurdum. Si autem siti sunt inter se alter iuxta alterum, ita vt nō
 inter-

*Rectam lineam
 omnibus suis
 partibus con-
 uersam descri-
 bere circulum,
 vt volunt Geo-
 metra, non po-
 test procedere.*

intermedium incurrat aliquod signum, superficiæ complet latitudi-
 nem, quæ est à centro ad vltimam circumferentiam. Quoniam ergo
 quod complet latitudinem, latitudinem habet necessariò, circuli qui
 complent latitudinem superficiæ, habebunt latitudinem. circuli au-
 tem sunt lineæ. Non sunt ergo lineæ expertes latitudinis. Licet au-
 tem vi eadem similem componere demonstrationem. Dicunt enim
 Geometra rectam circulum describentem per se conuersam descri-
 bere circulum. Quamobrem dicemus eos interrogantes, Si recta
 describens circulum, suum circulum describit, non est linea longitu-
 do expers latitudinis. Recta autem quæ circulum describit, vt ipsi vo-
 lunt, per se describit circulum. Non est ergo linea longitudo expers
 latitudinis. Quando enim recta à centro ducta vertitur, & per se de-
 scribit circulum, aut per omnes partes internæ latitudinis circunfe-
 rentiæ fertur recta linea, aut per aliquas quidem fertur, per aliquas
 verò minimè. Sed si per aliquas quidem fertur, per aliquas verò mi-
 nimè, omnino non describit circulum, vt quæ feratur per aliquas
 quidem partes superficiæ, per aliquas verò non feratur. Sin autem
 fertur per omnes, dimetiatur totam latitudinem internæ circunfe-
 rentiæ. Dimetiens autem latitudinem, habebit latitudinem. Quod
 enim dimetitur latitudinem, habet latitudinem qua dimetitur. Nec
 propterea ergo dicendum est lineam esse longitudinem expertem
 latitudinis. Hoc autem fit etiam manifestius; quando dicunt Geo-
 metra lineam obliquam deductam per latus quadrati, per se dimeti-
 ri planiciem parallelogrammam. Nam si linea est longitudo carens
 latitudine, omnino latus quoque quadrati cum sit linea carens latitu-
 dine, non dimetiatur planiciem parallelogrammam, quæ habet lati-
 tudinem. aut id dimetiens, habebit ipsa quoque latitudinem qua di-
 metitur. Quamobrem aut erit eis falsa contemplatio, aut quod linea
 est longitudo carens latitudine. Dicunt quoque Cylindrum recta
 lineam tangere superficiem: & euolutum per aliarum & aliarum re-
 ctarum quæ fit vicissim posituram dimetiri superficiem. & superficies
 omnino constat ex rectis lineis. & superficies Cylindri rursus est ex
 rectis. Quoniam ergo superficies habet latitudinem, habet autem
 superficies quoque Cylindri: quod autem complet latitudinem, non
 est expers latitudinis, lineæ complentes latitudinem, non erunt ex-
 pertes latitudinis. Præterea etiam si dederimus lineam esse longitu-
 dinem expertem latitudinis, nihilominus dubia & inexplicabilis in-
 uenietur Geometris de corpore oratio. Quomodo enim signum
 R fluens

*Rectam circu-
 lum describen-
 tem per se con-
 uersam descri-
 bere circulum,
 arguit lineam
 non carere la-
 titudine.*

*Lineam obli-
 quam deductam
 per latus qua-
 drati, per se di-
 metiri planiciem
 parallelogram-
 mam, arguit li-
 neam non esse
 expertem lati-
 tudinis.
 Ex cylindro
 probatur lineam
 non carere la-
 titudine.*

Ex superficie
probat non
esse corpus.

fluens efficit lineam, ita etiam linea fluens efficit superficiem, quæ est finis corporis, duo habes disiuncta interualla seu dimensiones, nempe longitudinem & latitudinem. Quoniam ergo superficies est finis corporis, omnino corpus est finitum. Si autem ita est, quando corpus additur corpori, tunc aut fines tanguntur à finibus: aut finita à finitis: aut & finita à finitis, & fines à finibus: ut, erit enim clarum exemplo quod dicitur, si intellexerimus finem quidem testam quæ est extra amphoram: finitum autem, vinum quod est in amphora: duobus sibi inter se additis amphoris, aut testa tanget testam, aut vinum tanget vinum. Et si fines quidem tanguntur à finibus, finita se inter se non tangēt, nempe corpora. quod quidem est absurdum. Si autē finita tanguntur à finitis, nempe corpora à corporibus, oportebit ea esse extra suos fines. quod rursus est absurdum. Si autem & fines tanguntur à finibus, & finita à finitis, concurrent dubitationes. Nam quatenus quidem fines se inter se tangunt, finita se inter se non tangunt. Quatenus autem ipsa se inter se tangunt, erunt extra suos fines. Præterea si superficies est finis, corpus autem finitum: aut corpus est superficies, aut res incorporea. Et si est quidem corpus, falsum est esse profundi expertem superficiem. Omne enim corpus est particeps profundi. Deinde nec aliquid tanget finis, sed erit omne corpus infinitæ magnitudinis. Si enim superficies est corpus: quoniam omne corpus habet finem: & ille finis rursus cum sit corpus, habebit finem: & ille tertium, & tertius quartum, & sic in infinitum. Si est autem superficies incorporea: quoniam incorporeum nihil potest tangere, nec ab aliquo tangi, fines se inter se non tangunt. Eius autem non tangentibus, neque finita tangunt. Quamobrem etiam si recesserimus à linea, de superficie quoque oratio cum sit infinita, deducit nos ad sustinendam assensionem. Atque nunc quidem quasiuimus, hærentes notionibus corporis & finium, & præterea geometricis cōtemplationibus. Licet autem illam quoque sumere orationem quæ fortiter colligit propositum. Si est enim aliquod corpus, aut est sensibile, aut cadit sub intelligentiam. Et non est quidem sensibile. est enim accumulata qualitas quæ sumitur ex compositione figuræ & magnitudinis & resistantiæ. Qualitas autē quæ sumitur ex aliquorum compositione, non est sensibilis. Ergo & corpus quod intelligitur ut corpus, non est sensibile. Sed neque cadit sub intelligentiam. Nam ut sit intelligentia corporis, oportet in rerum natura poni aliquid sensibile, à quo fiet intelligentia corporis. Nihil est autē in rerum natura

Corpus nō est
sensibile.

Corpus nō est
intelligibile.

natura præter corpus & incorporeum. Ex quibus, incorporeum quidem ex seipso cadit sub intelligentiam: corpus autem non est sensibile, ut à nobis est ostensum. Cum ergo in rerum natura non sit quidquam sensibile ex quo sit intelligentia corporis, nec sub intelligentiam quidem cadet corpus. Si ergo neque est sensibile, neque cadit sub intelligentiam: præter hæc autem nihil est: dicendum est nihil esse corpus. Sed quoniam in his oratio de corporibus ostensa est dubia & cuius exitus non potest facile inueniri, tentabimus ab alio docere principio, quod de incorporeis quoque quæ restant oratio est eis similis.

Sexti Empirici liber nonus,

In quo tractat De loco. De motu. De tempore.

De numero. De ortu & interitu.

15

IIIS DVBITATIONIBVS, quæ à nobis motæ sunt aduersus Physicos & Geometras de corpore & finibus, consequens esse videtur de loco inquisitio. Apud omnes enim conuenit, quod corpus vel comprehenditur in loco, vel fertur per locum. Quamobrem prius sumendum est, quod ex sententia Epicuri, non tactilis quæ vocatur naturæ, alia quidem appellatur inane, alia verò locus, alia verò regio, pro variis applicationibus mutatis & variè sumptis nominibus. quandoquidem eadem natura, ab omni quidem corpore deferta, appellatur inane: si autem à corpore comprehendatur, locus: corporibus autem per eam transeuntibus, $\chi\omega\epsilon\gamma$, id est regio. Communiter quidem certè apud Epicurum dicta est natura non tactilis, propterea quod sit tactu priuata per antiphrasin. Stoici autem dicunt inane quidem esse, quod ab eo quod est potest detineri, non autem detinetur: aut spatium à corpore desertum, aut spatium quod non continetur à corpore. Locum autē qui detinetur à corpore, & æquatur ei quod ipsum continet, quod nunc est vocantes corpus, ut est perspicuum ex nominum trāsmutationibus. $\chi\omega\epsilon\gamma$ autem seu regionem dicunt esse spatium quod in aliquo quidem tenetur, in aliquo autem non tenetur. Alij autem dixerunt regionem esse locum maioris corporis: ut hac quidem ratione locus differat à loco, quod ille quidem non ostendat magnitudinem corporis quod in ipso continetur. Nam etiam si minimum corpus contineat, nihilominus appellatur locus: hæc verò, nempe regio, ostendat non parui faciendam

$\alpha\nu\alpha\phi\upsilon\varsigma$.

Inane, natura
ab omni corpore
deferta.

Locus, natura
à corpore
comprehensa.

$\chi\omega\epsilon\gamma$ à πρὸ
τῆς $\chi\omega\epsilon\gamma$.

regio, natura
per quam
transeunt corpora.

Inane quomodo
definiatur
à Stoicis.

Locus quomodo
definiatur
à Stoicis.

Regionē seu
 $\chi\omega\epsilon\gamma$ quid
vocat stoici.

magnitudinem corporis quod est in ipsa. Atq; de inani quidem varie quæsiuimus quando tractauimus de elementis: nec necesse est in præsentia eadem repetere. De loco autem & de coniuncta regione, quæ ipsa quoque locus est genere, considerabimus in præsentia. Simul enim cū iis quæ sunt euidetiora, & de quibus ferè constat apud omnes, dubitabitur etiam de consideratione inanis, quatenus de re minus certa & magis obscura procedit.

De loco.

DE loco declarata intelligentia, & de rebus quæ ei sunt coniugata, restat, vt mos est Scepticis, mouere rationes quæ vtrinque afferuntur, & quæ propter eas inducitur corroborare assensionis cohibitionem. Quoniam ergo sunt supra & infra, & ad dextram & sinistra, & antè & ponè, est aliquis locus. Sunt enim partes quæ sunt ex ipso loco extensiones. neque fieri potest vt si sit aliqua ex partibus, non illud quoque sit cuius sunt partes. Sunt autem in rerum natura supra & infra, & dextera & sinistra, & antè & ponè. est ergo locus, Verum enim uero si vbi erat Socrates nunc est alius, vt Plato mortuo Socrate, est ergo locus. Quomodo enim humore exinanito qui erat in amphora, & alio infuso, dicimus amphoram esse locum & prioris humoris & eius qui postea fuit immixtus: ita si quem locum tenebat Socrates cū viueret, eum nunc tenet alius, est aliquis locus. Et aliter: Si est aliquod corpus, est & locus. Atqui est primum, ergo & secundum. Ad hæc accedit, quòd si quò leue fertur natura, illuc graue natura non fertur, est proprius locus eius quod est leue & eius quod est graue. Atqui primum, ergo etiam secundum. Ignis quidem certè, cū sit natura leuis, sursum fertur: & aqua, cū sit grauis natura, deorsum tendit. & neque ignis deorsum fertur: neque aqua sursum emicat & extollitur. Est ergo proprius locus & eius quod est natura leue, & eius quod est graue natura. Et quomodo si est id ex quo fit aliquid, & id à quo fit aliquid, & id propter quod: ita etiam fuerit id in quo fit aliquid. Est autem id ex quo fit aliquid, vt materia: & id à quo, vt causa: & id propter quod, vt finis. Est ergo etiam illud in quo fit aliquid, hoc est locus. Veteresque qui rerum vniuersitatem eleganter descripsere versibus, posuerunt locum vniuersorum principium. Hinc motus exclamauit Hesiodus:

Locum esse probatur à partibus loci.

Locum esse probatur ex eo quòd in locum eius qui fuit succedat alius.

Locum esse probatur à corpore quod est in loco.

Locum esse probatur ex eo quod est proprius locus eius quod est graue, & eius quod est leue.

Locum esse probatur, quòd sit & id ex quo, & id à quo, et id propter quod, & id in quo fit aliquid.

Hesiodus in Theogonia.

„ Exortum chaos est primum, dehinc pectore lata
 „ Tellus, cunctarum sedes amplissima rerum.

Chaos

Chaos dicens locum qui omnia continet. Nam nisi is fuerit subiectus, neque terra, neque aqua, neque reliqua elementa, nec vniuersus mundus poterit consistere. Quòd si etiam cogitatione omnia sustulerimus, locus minimè tolletur, in quo sunt omnia, sed manebit tres habens dimensiones & interualla, longitudinem, profunditatem, latitudinè, absque resistentia. hoc enim est proprium corporis. Aliaq; huiusmodi solent recensere Dogmatici Philosophi ad constituendā ac confirmandam loci essentiam. Omnia autem magis quàm hoc possunt facere. A partibus enim loci hoc velle colligere quòd sit locus, est planè puerile. Qui enim non dat eis esse totum, is neque partes concedet totius. Et alioqui quoniam alicuius partes sunt illud ipsum cuius sunt partes potestate, qui dicit, Si sunt partes loci, est locus, perinde est ac si dicat, Si est locus, est locus. hoc autem est absurdum. Id enim quod quæritur, ad probandum assumptum est perinde ac si de illo non quæreretur. Idem dicendum est etiam, quando ex eo, quòd in quo erat Socrates, in eo nunc sit Plato, colligunt loci essentiam. Nobis enim quærentibus an aliquid sit locus in quo est corpus, differens ab eo corpore in quo dicitur comprehendi, illi, tantquam de eo nobis constaret, respondent Socratem fuisse in loco, & in eo nunc contineri Platonem. Nam quòd simpliciter quidem dicamus aliquem esse Alexandria, & in gymnasio, & in schola, inter nos conuenit. sed à nobis consideratur non de loco qui largè dicitur, sed de loco qui circumscribit, sitne an solùm cogitetur. & si sit, cuiusmodi sit natura, resne corporea an incorporea, & in loco comprehensa, an non. Quorum nihil poterunt ostendere qui prius dictis vtuntur admonitionibus. Neque datur esse natura corpus leue, vt feratur in locum proprium. Sed & quod videtur esse eiusmodi, ab aliqua alia & coacta causa ad quædā loca protruditur. Deinde etiam si datum fuerit esse natura leue, & natura graue, rursus nihilominus dubitabitur ad quidnam feratur, num ad aliquod corpus, an ad inane, an ad finem, an ad aliquid aliud particeps diuersæ naturæ. At, inquit, si est id ex quo, & id à quo, & id propter quod, fuerit etiam id in quo. Non omnino, dicemus. Nam si dubitatur de eo ex quo fit aliquid, hoc est de patiente, & de eo à quo, nempe de causa, & in summa de eo quod est oriri & interire, aut communius moueri, necesse est vt simul sit dubitatum de eo in quo est. Quòd autem de his sit dubitatum, prius quoque ostendimus, cū disceptarem de efficiente & patiente, & postea docebimus, De ortu & interitu, & ante ea ad-

Locus qui omnia continet, dicitur Chaos. Locus remanet sublato corpore.

A loci partibus probare locum est puerile.

Locus non probatur à corpore quod in eo esse dicitur.

Locus est qui largè dicitur, & locus est qui circumscribit.

Locus non probatur ab eo quod est natura leue & natura graue.

De eo in quo dubitatur vt de eo ex quo, & à quo, & propter quid.

huc de motu considerantes. Nam qui dixit,
 „ Exortum chaos est primum, dein pectore lata
 „ Tellus, cunctarum sedes amplissima rerum,
 ex seipso evertitur. Nam si quispiam eum roget ex quo ortum sit
 chaos, non poterit dicere. Idque nonnulli dicunt fuisse causam Epi- 5
 curo cur se contulerit ad Philosophiam. Nam cum esset adhuc ado-
 lescens, rogavit Grammaticum qui ei legebat, Exortum chaos est
 primum, ex quonam ortum esset chaos, si quidem ortum esset pri-
 mum. Cum is autem dixisset, non esse suum munus ea docere, sed
 eorum qui vocantur Philosophi, Ergo, intulit Epicurus, ad illos est 10
 mihi accedendum, si quidem sciunt rerum veritatem. Sed quod ni-
 hil quidem dicatur quod pertineat ad probandum quod sit locus, ex
 his iam est evidens. Eis autem sunt adiungenda & quæ dicuntur à
 Scepticis. Nam si est aliquis locus qui suscipiat corpus, is est aut cor-
 pus, aut inane. Et corpus quidem non est locus qui suscipit corpus. 15
 Nam si omne corpus debet esse in loco: locus autem est corpus: erit
 locus in loco. & ille rursus in tertio, & tertius in quarto, & sic in in-
 finitum. Non est ergo corpus locus qui suscipit corpus. Si autem est
 inane locus qui suscipit corpus: aut manet hoc inane, ipsum ingre-
 diente corpore: & erit simul inane & plenum. quatenus quidem ma- 20
 net, inane: quatenus autem suscipit corpus, plenum. Incogitabile au-
 tem est idem dicere inane & plenum. Non manet ergo inane cor-
 pore ipsum ingrediente. Si autem abscedit inane, inane erit corpus.
 Quod enim locum loco commutat, est corpus. Inane autem non est
 corpus. quamobrem non recedit, ipsum subeunte corpore. Alioqui 25
 si recedit adueniente corpore, nequaquam suscipiet corpus. quod
 ipsum quoque est absurdum. Restat ergo ut dicatur inane interire.
 quod rursus non potest fieri. Nam si interit, est in mutatione & mo-
 tu. & si interit, in ipsum cadit ortus & generatio. Quod autem est in
 mutatione & motu, est corpus in quod cadit ortus & interitus. quam 30
 obrem nec interit inane. Et sic, si neque locus est corpus, ut osten-
 dimus: neque inane, ut admonuimus: non fuerit ullus locus. Ad hæc
 accedit, quod si locus intelligitur comprehendere corpus: id autem
 quod continet, est extra id quod continetur: necessariò si est locus, ne-
 cessariò debet locus esse aliquid ex iis quorum aliud quidem est ma- 35
 teria, aliud verò forma, aliud autem interuallum intermedium inter
 extremos fines corporis: fines autem sunt extrema. Atque materia
 quidem non fuerit locus multis modis, utpote quoniam ipsa quidem
 est

Epicurus se contulit ad philosophiam, quod rogatus Grammaticus non potuerit dicere ex quo natum sit chaos.

Locus non est corpus.

Locus non est inane.

Locus non est materia.

est corpore prædita, locus verò non est corpore præditus. Et mate-
 ria quidem transit à loco in locum, locus autem nõ transit. Et in ma-
 teria quidem dicimus quod prius quidem erat aer: nunc autem con-
 densata facta est aqua. aut contra, prius quidem erat aqua, nunc autem
 attenuata facta est aer. In loco autem non hoc dicimus: sed quod
 prius in eo fuit aer: nunc autem in ipso est aqua. Non potest ergo
 locus intelligi materia. Sed neque forma est enim forma insepara-
 bilis à materia: ut in statua, est inseparabilis ab ære subiecto. Locus
 autem separatur à corpore. Illud enim transit & migrat in alterum lo-
 cum, non simul cum eo transeunte loco in quo continetur. Quam-
 obrem si forma quidem separari non potest à materia: locus autem
 ab ea separatur: locus minimè erit forma. Et rursus forma quidem si-
 mul transit cum materia: locus autem, ut prius dixi, non simul transit
 cum corpore. ergo nec locus est forma. Similiter nec interuallum
 quod intercedit inter fines. Id enim continetur à finibus. Locus au-
 tem non vult contineri ab aliquo, sed alia continere. Deinde super-
 ficies est finis corporis. Interuallum autem quod est post superficiem,
 non est aliud quam finitum corpus. Si autem locum esse dicimus quod
 intercedit inter corpora finita, erit locus corpus. quod quidem est ab-
 surdum. Restat ergo ut dicatur quod extremi fines corporis sunt: lo-
 cus. quod ipsum quoque non potest fieri, quoniam extrema quidem
 corporis sunt & eius partes, & ab eo non possunt separari. Locus au-
 tem neque est continens corpori, neque pars eius, neque inseparabi-
 lis à corpore. Neque ergo extrema corporum sunt locus. Si ergo
 locus neque est materia, neque forma, neque interuallum interce-
 dens inter fines, neque ipsi fines corporis: præter hæc autem nihil
 aliud potest cogitari: dicendum est nihil esse locum. Imò verò, in-
 quiunt Peripatetici, locus est finis corporis continentis. Nam cum
 terra contineatur aqua, & aqua contineatur aëre, & aër igne, & ignis
 coelo: quomodo finis vasis est locus corporis quod est in vase: ita
 etiam finis aquæ est locus terræ, & finis aëris est locus aquæ, & finis
 ignis erit finis aëris, & finis cœli erit locus ignis. Ipsum verò cœlũ,
 ut sentit Aristoteles, non est utique in loco, sed ipsum in seipso & sua
 proprietate. Nam quoniam locus est extremus finis corporis conti-
 nentis: extra cœlum, ex illius Philosophi sententia, nihil est: ut huius
 quoque finis sit locus cœli, necesse est cœlum quoque, ut quod à nul-
 lo contineatur, esse in seipso, & contineri à propriis finibus, non au-
 tem esse in loco. Vnde nec alicubi est cœlum. Nã quod est alicubi,
 est &

Locus non est forma.

Locus non est interuallum quod intercedit inter fines.

Locus non sunt extremi fines corporis.

Locus quid sit secundum Peripateticos.

Cœlum nõ est in loco, sed ipsum in seipso.

est & ipsum illud, & diuersum ab illo ubi est. Coelum autem nihil habet alterum extrinsecus præter seipsum. Quamobrem cum ipsum sit in seipso, nusquam erit. Quod attinet autem ad ea quæ dicuntur à Diuinitatis primus Deus venit in periculum ne sit finis cœli. Aut ergo Deus erit aliquid aliud quàm finis cœlestis: aut erit aliquid aliud extra cœlum, & erit eius finis locus cœli. & ea ratione dabunt Aristotelici cœlum comprehendi in loco, quod quidem non patientur, utriusque horum resistentes, nempe & quod sit aliquid extra cœlum, & quod cœlum extra contineatur. Si autem Deus idem est quod finis cœlestis: quoniam finis cœli est locus omnium quæ sunt in cœlo: erit ex sententia Aristotelis Deus omnium locus. quod & per se est absurdum. Et in summa si finis corporis quod continet, est locus eius quod continetur, hic finis aut est corpus, aut res incorporea. Et si est quidem corpus: quoniam omne corpus debet esse in loco: erit locus in loco. Sin autem finis continentis corporis est incorporeus: quoniam cuiusvis corporis finis est superficies: vniuscuiusque corporis locus erit superficies. quod quidem est absurdum. In summa autem quemadmodum nō est ridiculum dicere cœlum esse ipsum sui ipsius locum? Ita enim erit idem & id in quo est, & id quod in ipso est, & idem vnum & duo, corpus & incorporeum. Nam quatenus quidem idem est, vnum erit. quatenus autem continens & quod continetur, erunt duo. Et quatenus quidem continetur, corpus: quatenus autem continens, incorporeum. locus enim est. Non potest autem idem cogitari simul vnum & duo, & corpus & incorporeum. Nec in hac ergo intelligentia rectè procedit loci comprehensio. Sed quoniam eum sustulimus; videamus deinceps an possit aliquid ex iis quæ sunt, moueri per locum.

An sit motus.

DICEBAT quidem Aristoteles esse sex species motus. Ex quibus vnam quidem esse transitum per locum: aliam verò, mutationem: aliam verò, generationem: aliam autem, interitum: aliam autem, diminutionem. Plures autem in quibus est etiam Aenesidemus, duplicem relinquunt in summo motum: vnum quidem, mutationis: alterum verò, transitus. Ex quibus, motus quidem mutationis, est per quem corpus in eadem manens essentia, aliàs aliam suscipit qualitatem: & aliam quidem relinquit, aliam verò accipit. quod quidem fit in vino mutato in acetum: & in vna quæ ex acerbo mutatur in dulcem saporem:

porem: & in Chamæleone qui in diuersos mutatur colores: & in Polypo. Vnde & ortum & interitum & augmentum & præterea diminutionem dicunt esse in specie mutationes, quas dicunt se etiã subiicere motui mutationis. nisi quispiam dixerit augmentum pertinere ad motum transitus, vt qui procedat à corporibus in longitudinem & latitudinem. Motus autem transitus, est per quem id quod mouetur transit de loco ad locum, aut totum, aut in parte. Totum quidem, vt cernimus in iis qui rotantur seu voluuntur, & in iis qui ambulant. In parte autem, vt in manu quæ extenditur & contrahitur: aut in partibus sphaeræ quæ circa centrum circumagitur. ea enim tota manente in eodem loco, partes mutant loca. Nam quæ erat prius infra, fit supra: & quæ supra, infra: & quæ antè, postè. Quanquam nonnulli ex Physicis, ex quibus est etiam Epicurus, motum mutationis dixerunt esse speciem motus transitus. Compositum enim seu concretum quod mutatur in qualitate, mutatur motu loci & transitus corporum quæ faciunt concrefcere, quæ quidem ipsa ratione cadunt sub contemplationem: vt, exempli causa, vt ex dulci fiat aliquid amarum, aut ex albo nigrum, oportet massam quæ ipsum constituit transmutari, & alium pro alio ordinem suscipere. Hoc autem non aliter euenerit, nisi massa illa per transitum moueatur. Et rursus vt ex duro fiat molle, aut ex molli durum, oportet eas ex quibus constant partes in loco moueri. Nam earum quidem extensione molliuntur: coitione autem & condensatione indurantur. Quò fit vt motus mutationis non sit genere alius à motu transitus. Quamobrem nos aduersus eum nostras maximè dirigemus dubitationes. Nam si is tollatur, peribit etiam motus mutationis. Antequam autem dubitemus, sciendum est tres ad summum fuisse sectas de motu. Nam alij quidem dicunt esse motum: alij verò non esse: alij autem non magis esse quàm non esse. Et esse quidem & Bias attédens ea quæ cernuntur, & complures ex Physicis, vt Pythagoras, Empedocles & Anaxagoras, Democritusque & Epicurus, quorum sententiæ subscripserunt Peripatetici & Stoici & alij permulti. Non esse autem, Parmenides & Melissus, quos Aristoteles vocauit Statorios, & non phisicos. Statorios quidem, à statione: non phisicos autem, id est, non naturales, quoniam natura est principium motus, quem sustulerunt dicentes nihil moueri. Nā quod mouetur, debet aliquod spatium cōficere. Quoduis autem spatium non potest confici, propterea quòd suscipiat sectionem in infinitum. Quamobrem nihil erit quod moueatur. Cum

Deus sitne
finis cœli.

Deus sitne
omnium locus.

Locus qui est
finis corporis,
nec est corpus,
nec res incorporea.

Cœlum esse
sui ipsius locum,
est ridiculum.

De motu tres
fuerunt sectæ.

Motum esse
qui Philosophi
senserint.

Motum non
esse quoniam
senserint Phi-
losophi.

Motus muta-
tionis quid sit.

Motui muta-
tionis subiicitur
quidam ortum
& interitum,
augmentum et
diminutionem.
Motus transi-
tus quid sit.

Motum muta-
tionis Epicu-
rus dixit esse
motum transi-
tus.

De motu tres
fuerunt sectæ.

Motum esse
qui Philosophi
senserint.

Motum non
esse quoniam
senserint Phi-
losophi.

in d. p. multa lib. cate
generis.

destruit
augmentum

iis autem viris conuenit Diodorus Cronus, nisi ex eius sententia di-
 cendum sit, motum quidem fuisse aliquid, moueri autē nihil, vt pro-
 cedente docebimus oratione, quando eius sectam considerabimus
 accuratius. In præsentia autem sufficit hoc scire, quòd ipse quoque
 in eadē est sententia in qua qui motum sustulerunt. Non magis au-
 tem esse motum quàm non esse, dixerunt Sceptici. Nam quod atti-
 net quidem ad ea quæ apparent, motum esse aliquid: quod autem ad
 philosophicam attinet rationem, non esse. Talis quidem est & quæ
 in loco est statio, postquam, ad hoc quòd non sit motus, argumētan-
 tes primas afferemus obiectiones, sequentes notionē motus. Non-
 nulli ergo dicunt motum definientes: Motus est transitus à loco ad
 locum. Aduersus quos dicitur, quòd definierunt quidem motum qui
 rectà fertur, nempe eum qui fertur suprā aut infrā, aut antè aut ponè,
 aut dextrorsum aut sinistrorsum: motum autem qui fertur in orbem
 prætermiserunt, vt per quem figuli rota vertitur, & sphæra centris
 circumagitur. Similiter autem & axes & tympana. Vnumquodque
 enim eorum quæ sic mouentur corporum, non transit à loco in locū,
 sed mouetur manens in eodem loco. Vnde quidam fugientes hanc
 obiectionem, corrigunt expositam definitionem, & dicunt: Motus
 est transitus à loco in locum, aut totius corporis, aut partium totius.
 Nam & qui in ambulando mouetur, per totum mouetur à loco ad
 locum: & sphæra quæ centris circumagitur, tota quidem non transit
 à loco ad locum, sed loca transit per partes: & dum ea vertitur, pars
 quidem superior apprehendit locum inferiorē: inferior autem transi-
 it ad superiorem, & vicissim in reliquis. Et ideo dicunt dicendum
 esse, motum esse transitum ab aliquo loco ad locum, aut toto corpo-
 re moto, aut totius partibus. Ii autem volentes effugere dictam du-
 bitationem, inciderunt in aliam. Nō enim quidquid mouetur, trans-
 eundo transit à loco ad locum, aut per totum aut per partes: sed sunt
 quædam corpora quæ transeundo mouentur, quæ quidem aliquibus
 partibus mouentur in eodem loco manentia: aliquibus autem non
 manentia in eodem loco, sed alium & alium apprehendentia, vt li-
 cet videre in Cancro qui circulum describit, & in ostio quod aperi-
 tur & clauditur. Nam in cancro quidem cernitur quæ centro appen-
 sa est antenna, tali, inquam, pars superior, verti in eodem loco, exte-
 rior autē circumagi & in orbem ferri, ab alio ad alium locum transi-
 iens. In ostio autem quod clauditur & aperitur, cardo quidem qui
 in concavo fert opem, vertitur in eodem loco: pars autem ostij quæ
 ei ex

*Motum non
 magis esse quā
 nō esse sentiūt
 Sceptici.*

*Motus quid
 sit.*

*Motus alia
 definitio.*

*Cancri motus.
 γεγραμμένα*

*Ostij motus.
 ὀλισθητός*

ei ex aduerso sita est, subit loca differentia: & alium quidem locum
 relinquit, alium verò apprehendit. Atque hi quidem motus excide-
 runt à definitione. Est autem alius quoque magis admirabilis trans-
 eundi modus, in quo quod mouetur, neque in toto, neque in parte
 intelligitur excedere ab eo in quo est loco, qui ipse quoque excidit
 à definitione, vt per se patet. Erit autem eius proprietas euidentior,
 si exemplo ostenderimus nostram opinionem. Si ponatur quispiam,
 cū secundo cursu fertur nauis, à prora ad puppim rectam transfer-
 re trabē, & pari qua nauis ferri celeritate, adeò vt quo tempore ipsa
 conficit anterius spatium vnus cubiti, pari etiam is qui in ipsa moue-
 tur, ponè transeat spatium vnus cubiti, omnino ex hac positione erit
 quidem transeundi motus: sed neque totum quod mouetur excedet
 ex eo in quo est loco, neque in parte. Nam qui mouetur in naue, ma-
 net in eodem perpendiculo aëris & aquæ, propterea quòd quantum
 videtur ponè progredi, tantum trahatur anterius. Potest ergo ali-
 quid transeundo moueri, quod neque in toto neque in parte excedit
 ab eo loco in quo est. Atque hæc quidem videntur esse eiusmodi.
 Licet autem aliter quoque dubitare aduersus eos qui sic definiunt
 motum transitus. Nam si intellexerimus aliquod corpus indiuiduū
 & minimum verti in eodem loco, nempe in orbem, erit quidem ali-
 quis transeundi motus: sed neque in toto excedet quod mouetur ab
 eo in quo est loco, neque in parte. Et in toto quidem, quoniam po-
 nitur in eodem loco ferri in orbem: in parte autem, quoniam est in-
 diuiduum, & caret partibus. Similiter autē & si composuerimus ali-
 quam rectam lineam ex indiuiduis corporibus collocatis per seriē,
 & eam intellexerimus verti in eodem loco, sicut axes: rursus enim
 erit motus transitus. Sed neque tota recta excedet ex eo in quo est
 loco, mouetur enim solūm in orbem: neque per partes. Indiuiduo-
 rum enim corporum non sunt partes. Sed has quidem repellent obie-
 ctiones ij, quibus nō placet esse aliqua indiuidua, & dicent hunc mo-
 tum progredi vsque ad cogitationem: oportere autem eum exami-
 nari in corporibus quæ consistant. Atque ij quidem sic occurrent.
 Qui autem censent corpora esse indiuidua, & sectionem corporum
 desinere in minimum, nihil poterunt dicere aduersus eas dubitatio-
 nes. Verum enim uerò etiam si ab his recesserimus, inuenietur æquē
 potens oratio quæ probat non esse motum, & quæ eum esse osten-
 dit. Nam quòd sit quidem motus, suffragatur euidentia. sed de ea est
 quæstio, quòd alij quidem dicunt motum sensu percipi: alij autem

*Motus admi-
 rabilis eius qui
 in naue que
 fertur à prora
 ad puppim
 fert aliquid.*

*Motus corpo-
 ris minimi &
 indiuidui in
 eodem loco,
 nempe in orbē.*

nequaquam quidem sensu, sed mente per sensum. Et ij. quidem qui dicunt motum esse rem sensilem, hoc probant ex eo quod sensui non eadem sit affectio, utpote visui, ex corpore quod mouetur quando mouetur, & ex eo quod quiescit quando quiescit, sed diuersa quidem ab eo quod non mouetur, diuersa autem ab eo quod mouetur, quo fit ut hac ratione sensu comprehendi possit motus. Qui autem censent eum non comprehendi sensu, sed per sensum quidem, verum cogitatione, dicunt omnem motum comprehendi recordatione. Nam in memoriam reuocantes quod hoc corpus iam pridem fuit in hoc loco, nunc autem est in illo, motionis & quod motum sit aliquid, accipimus notionem. Ipsum autem meminisse, non est munus alicuius sensus expertis rationis, sed facultatis ratiocinantis. Non ergo sensu sed cogitatione motum contingit comprehendi. Et alioqui omnis motus intelligitur per loci derelictionem & apprehensionem. Sensus autem neque locum potest apprehendere: nullus enim locus est sensilis: neque apprehensionem & derelictionem. ea enim considerantur memoriter. Sensus autem, cum sit expertis rationis, est immemor. Non est ergo sensus aliquid sensile. Ceterum non refert sensum in primis apprehendatur, an cogitatione. Illud enim est perspicuum, quod euidencia videtur consentire quod sit motus. Quam ob causam dogmatici Philosophi non aliunde quam ex ea solent confutare dubitantes. Quomodo enim, inquirunt, si non est motus, Sol ab ortu usque ad occasum suum conficit cursum? aut quomodo fiunt temporum mutationes, Veris & AEstatis & Autumni & Hyemis? ea enim eueniunt ex motu Solis, eiusque accessu & recessu. Quomodo autem naues eductae ex portibus deducuntur ad alios portus? Quomodo autem dubitator qui tollit motum, cum manet domo egressus quaedam sua negocia confecerit, reuertitur? haec enim omnia sunt signa & indicia motus, aduersus quae non potest contradici. Vnde etiam quidam est veteribus Cynicis, cum de motu interrogaretur, nihil quidem respondit, sed surgens ambulauit, per ipsam euidenciam Sophistae sensum exprobrans. Multaque eiusmodi alia solent aduersarij dicere, ut ostendant esse motum. Quibus nos quoque contenti, tanquam sufficienti defensione ad hanc partem confirmandam, contra argumentabimur. Si enim ad credendum & non credendum par fuerit ostensum non esse motum & esse motum, omnino sequetur ut neutri quidem assentiamur, sustineamus autem nostram de utroque assensionem. Si ergo mouetur aliquid primo ut elementum, aut a se mouetur,

Motus est res sensilis.

Motus non est res sensilis, sed comprehenditur recordatione.

Motus intelligitur per loci derelictionem et apprehensionem.

De motu dubitantes confutantur euidencia.

Cynicus quidam motum esse probauit ambulando.

tur, aut ab alio. Sed nec a seipso, ut ostendemus: neque ab alio, ut explicabimus. Non ergo mouetur. Iam enim si quidquid mouetur, ab alio mouetur, aut ipsum consequente eo quod mouetur, mouetur, aut non consequente. Sed nec eo consequente neque abscedente mouetur, ut ostendemus. Non ergo ab alio mouetur id quod mouetur. Si enim quod mouetur, mouetur ipsum simul sequente eo quod mouet, oportet omnia simul sequi vnumquodque quod mouetur, cuiusmodiunque sit. Si enim, exempli gratia, vnumquodque ex vintiquatuor elementis mouetur ab alio, necesse est ut A quod mouetur a B, simul sequantur reliqua. quandoquidem ut B sequitur A mouens, ita etiam C sequetur B, cum ipsum moueat: & D sequetur C, & usque ad ultimum. Igitur in mundi quoque rebus, si vnumquodque eorum quae mouetur, debet habere simul sequens id quod mouet: vnum quod mouetur, simul sequentur omnia. Absurdum est autem dicere, si vnum moueatur, moueri omnia. Non ergo id quod mouetur sequitur id quod mouet. Si autem ab eo separatur, ut manus recedit a globo qui vibratur, necesse est ut quod mouetur, aliquo modo passum & affectum ab eo quod mouet, suum efficiat motum. Quoniam ergo quod patitur, sua natura non aliter patitur nisi per additionem aut ablationem aut mutationem, oportebit etiam id quod mouetur, passum aliquid ex iis moueri ab eo quod mouetur, utpote quod si nihil horum sit passum, separato eo quod mouet sit staturum. Ostendimus autem de ablatione & additione & mutatione orationem esse dubiam & inexplicabilem. Quamobrem nec si recedat quidem quod mouet, mouebitur quod mouetur. Et aliter. Si per ablationem aut per additionem aut per mutationem passum mouetur id quod mouetur, atomi non mouebuntur, propterea quod neque additionem, neque ablationem, neque mutationem suscipiant. Ergo neque ab altero mouetur quod mouetur. Si enim ut ab altero moueatur, oportet ipsum moueri illo ipsum simul sequente: ostensum est autem vtrunque non posse fieri: dicendum est non moueri ab altero. Praeterea si quidquid mouetur, ab aliquo alio mouetur, aut quod mouet ipsum mouetur, aut non mouetur. Et fieri quidem non potest ut non moueatur. Nam quod mouet, aliquid agit: quod autem agit, mouetur. Id ergo quod mouet, mouetur. Si autem mouetur: quoniam quidquid mouetur, ab aliquo alio mouetur: oportebit etiam quod mouetur, moueri ab aliquo tertio: & tertium a quarto: & quartum a quinto: & sic est infinitum. Quo fit ut motus sit sine principio, quod

Quod mouetur, ab alio non mouetur.

Quod mouetur, suum efficit motum aliquo modo affectum & passum ab eo quod mouet.

Quod mouetur, à seipso non mouetur.

quod quidem est absurdum. Non ergo quod mouetur, mouetur ab alio. Sed nec ipsum à seipso mouebitur. Si enim est per se mobile, aut omni ex parte mobilem habet naturam, aut ad aliquod vsque spatium : vt in primis & elementaribus corporibus, quoniam disceptamus aduersus Physicos. Sed si omni quidem ex parte mobilem habet naturam, non mouebitur. Neque enim sursum feretur, propterea quod infernè mobilem habeat naturam : neque deorsum, propterea quod supernè habeat mobilem: neque antè, propterea quod retrorsum: neque ponè, propterea quod antè habet mobilem. In reliquis quoque duobus interuallis seu dimensionibus eadem est ratio. Si autem ad aliquod interuallum seu dimensionem mobilem habet naturam : si quidem sursum, vt ignis & aer, omnia sursum mouebuntur. Si autem deorsum solum, vt terra & aqua, omnia tendent deorsum. Si verò aliqua quidem sursum mobilem habet naturam, aliqua autem deorsum, non fiet concretum ac compositum ex corporibus quæ mouentur. Nam etsi à medio intelligantur mota corpora elementaria, tanquam ad fines, soluetur vniuersitas. Vtrunque enim ab altero separatum curret tanquam ad proprium motum: quod sursum quidem fertur, ad superiorem : quod autem deorsum fertur, ad inferiorem. Si autem ponatur impulsus à medio tanquam ad finem, omnino aut per idem feretur perpendiculum, aut non per idem. Et si feratur quidem per idem, necessariò in se inuicem incurrent. & sic, cum pares habeant vires, stabunt neutro vincete, neque cogente eo quod tendit infra, neque eo quod supra. Absurdum est autem dicere esse statum in iis quæ natura mouentur. Aut contrà si pares non habeant vires, ferentur in vnum solum locum : aut in superiorem, vincetibus iis quæ sursum tendunt : aut in inferiorem, superantibus iis quæ feruntur deorsum. Si autem non ferantur per idem perpendiculum, non coeunt. Non coeuntia autem, nec vllum efficient concretum ac compositum. hoc autem est absurdum. Ergo nec est per se mobile id quod mouetur. Rursus si est per se mobile id quod mouetur: quoniã quidquid mouet, aut protrudens mouet, aut attrahens, aut tanquam vecte pellens & premès: oportebit etiam quod est per se mobile, cum sit à se mobile, aut protrudendo mouere, aut attrahendo, aut tanquam vecte pellendo & premendo. Siue autem moueat protrudendo, erit post se. Nam quod protrudit, est post id quod protruditur. Si attrahendo, erit ante se. Siue tanquam vecte pellendo & premendo, erit sub se. Fieri autem non potest vt idem intelligatur

Status non est in iis quæ mouentur natura.

Quidquid mouet, aut trahens, aut tanquam vecte pellens mouet. ἀνω λέν.

gatur ipsum esse aut post se, aut ante se, aut sub se. Non est ergo per se mobile id quod mouetur. Si autè neque ab alio mouetur id quod mouetur, neque à seipso : præter hæc autem nihil est : dicendum est non moueri id quod mouetur. Affertur autem alia quoque magni ponderis admonitio ad ostendendum non esse motum, à Diodoro Crono, per quam ostendit quod nihil quidem mouetur, motum est autem. Et non moueri quidem, est hoc consequens positioni indiuiduorum ex eius sententia. Corpus enim indiuiduum debet contineri in loco indiuiduo, & ideo neque in ipso moueri, eum enim impleuit. Oportet autem id quod est mouendum, habere locum maiorem. Neque in eo in quo non est. nondum enim est in illo vt etiam in ipso moueatur. Quamobrem nec mouetur. Motum est autem, vt est consentaneum. Nam quod prius in hoc loco considerabatur, hoc nunc consideratur in alio loco. quod quidem non factum esset eo non moto. Atque is quidem volens opem ferre suo dogmati, admittit aliquod absurdum. Quemadmodum enim non est absurdum, dum nihil mouetur, dicere aliquid esse motum? Sceptici autem ex æquo dubitantes, & de eo quod est moueri, & de eo quod est motum esse, nihil admittent absurdum, vt admisit Diodorus. Cæterum iste aberrantem interrogat orationem ad hoc quod nihil moueatur, dicens: Si mouetur aliquid, aut in loco in quo est, mouetur, aut in quo non est. Sed non in eo in quo est: manet enim in ipso : neque in eo in quo non est. non ergo mouetur aliquid. Et talis quidem est oratio. explicatio autè eius propositionum est euidens. Nani cum duo sint loca, quorum vnus quidem est is in quo est aliquid : secundus autè in quo non est: & præterea tertius ne possit quidè cogitari: oportet id quod mouetur, si re vera mouetur, in altero horum moueri. in eo enim qui sub cogitationem non potest cadere, minimè mouebitur. Atque in eo quidè loco in quo est, non mouetur. eum enim impleuit, & quantum est in ipso manet. In eo autem manens non mouetur. In quo autem non est, rursus fieri non potest vt ipsum moueatur. Vbi enim non est, illic neque quidquam potest agere nec pati, & ideo nec moueri. Et quomodo non dixeris eum qui est Rhodi, moueri Athenis : ita nec communiter dixeris quoduis corpus in illo loco moueri in quo non est. Vnde si duo sunt loca, nempe & is in quo est, & is in quo non est: ostensum est autem in neutro eorum posse moueri quod mouetur: non fuerit quod mouetur. Atque orationis quidem illius hæc est explicatio. A multis autem fuit variè contradictum, quorum obiectiones

Nihil mouetur, sed motum est, vt vult Diodorus cronus.

*Si præterita
perfecta sunt
vera, vera
sunt etiam im-
perfecta.*

nes protinus exponemus. Et nonnulli quidem dicunt fieri nō posse vt si sint vera præterita perfecta, sint falsa præterita imperfecta, sed ea esse vera: & si sint falsa, conuenienter falsa. Nam cuius est aliquis finis, illud quoque est. & eius quod non est, non fuerit aliquis finis. Si autem imperfecti finis est perfectum, necesse est si sit perfectum quod est finis, esse etiam imperfectum, cuius id est finis. Et vt nihil est factum fuisse, quod est perfectum, si non sit verum fieri, quod est imperfectum: & quomodo nihil est interiisse, quod est perfectum, si non prius fuerit interire imperfectum: ita fieri nō potest vt si non sit verum moueri, imperfectum, verum sit motum esse perfectum. Alij

*Mouetur ali-
quid in loco in
quo cōtinetur.*

autem dicunt posse aliquid moueri in loco in quo continetur. Sphæræ enim quæ mouentur circa centra, & axes qui circumaguntur, & tympana, & rotæ figulorum, & alia plurima corpora iis similia, mouentur quidē, in eo autem in quo sunt loco mouentur. Quo fit vt vna pars orationis nō sit falsa, moueri aliquid in eo in quo est loco. Alij

*Quod moue-
tur, intelligitur
cum loco à quo
mouetur, et cū
loco ad quem
mouetur.*

autem dicunt orationem fuisse interrogatam præter notionem motus. Nam quod mouetur, intelligitur cum loco à quo mouetur, & loco ad quem mouetur. Quamobrem quando dicit Diodorus: Si mouetur aliquid, aut in eo in quo est loco mouetur, aut in eo in quo non est, infirmum quid dicit & præter intelligentiam motus, quando quidem quod mouetur, neque in eo in quo est loco mouetur, neque in eo in quo non est, sed in vtrisque, nempe & in eo à quo mouetur, & eo ad quem. Fuerunt etiam qui distinguebant ambiguitatem. In loco enim comprehendi, dicunt duo significare: Vnum quidem in loco largè, vt quando dicimus aliquem esse Alexandria: al-

*In loco com-
prehendi duo-
bus modis su-
mitur, nempe
largè, & exa-
ctè.*

terum autem in loco qui sumitur exactè & accuratè, qua ratione dici potest meus locus, aër qui circumscribit superficiem mei corporis. & amphora appellatur locus eius quod in ea continetur. Cùm autem duobus modis nunc dicatur locus, dicunt id quod mouetur, moueri posse in eo in quo est loco, qui largè habet spatium in quo fiet mo-

*Oratio inci-
piens à disjunc-
tione est infirma.*

tus. Existimarunt autem aliqui esse interminatam Diodori orationem, quoniam incipit quidem à disjuncto, id autē falsum reddit per ea quæ deinceps sequuntur, ostendens vtrunque eorum quæ sunt in ipso, esse falsum, nempe & moueri aliquid in eo in quo non est loco, & in eo in quo est. Atque hæc quidē obiiciuntur aduersus eius ora-

*Præterita per-
fecta possunt
esse vera, etiā
si sint imperfe-
cta falsa.*

tionem. Viderur autem Diodorus primæ statim occurrisse, docens quod contingit etiam si perfecta sint vera, imperfecta eorum esse falsa. Esto enim quod vxorem duxerit aliquis ante annum, & alter post annum.

annum. In iis ergo hoc pronunciatum, Isti vxorem duxerunt, cùm sit perfectum, est verum. hoc verò, vxorem ducunt: cùm sit imperfectū, est falsum. Quando enim iste vxorem ducebat, ille nondum ducebat: & quando ille vxorem ducebat, iste nondum ducebat. Tunc autem in eis verum esset quòd vxores ducant, si simul ducant. Potest ergo cùm perfectum sit verum, falsum esse eius imperfectum. Tale est illud quoque, Helena tres habebat maritos. Neq; enim quando Spartæ Menelaum habebat maritum: neque quādo Paridem in Ilio: neque quando eo mortuo nupsit Deiphœbo, verum est imperfectū,

Tres habet maritos, cùm verum sit perfectum, Tres habuit maritos.

Sophistam autē in his agit Diodorus, & vult nos fallere propter ambiguitatem. Illud enim, Isti vxores duxerunt, duo significat: vnum quidem plurale, & quod tantum valet ac, Isti simul vxores duxerunt, quod quidem est falsum. alterum autem quod est ex comprehensione rei singularis deductæ ab eo quod est, Iste vxorē duxit, & alterius singularis, nempe, Iste vxorem duxit. Quorum rursus singularium imperfecta sunt vera, nempe Iste vxorem ducit, & Iste vxorem ducit.

*Diodori Cro-
ni sophisma.*

In vtrisque enim ea fuerunt vera. Fieri ergo non potest, vt si sint falsa imperfecta, inueniātur vera eorum perfecta. sed necesse vt simul tol-

*Quorum sin-
gularium per-
fecta sunt ve-
ra, vera quoq;
sunt imperfe-
cta.*

lantur, vel simul sint alia cum aliis. At, inquiunt, aduersus hanc positionē aliud quoque affert remedium Diodorus, exemplo vtēs apertiori. Iaciatur enim, inquit, globus in superius tectum. Igitur interim dum iacitur, imperfectum quidem pronunciatum, Globus tangit tectum, est falsum. adhuc enim suprā fertur. Quando autem tectum te-

tigerit, verum est perfectum. Contingit ergo cùm falsum sit imperfectum, verum esse perfectum: & ideo non moueri quidem aliquid imperfectè: motum autem esse perfectè. Num autem hic quoq; fallitur? Imperfectum enim illud, Globus tangit tectum, est verum, nō

*Globus tangit
tectum, & glo-
bus tetigit te-
ctum, vtrūque
est verum.*

quando fertur globus in aëre intermedio, sed quando incipit tangere tectum. Quando autem tactu terminato redierit, tunc etiam perfectum est verum, nempe Globus tetigit tectum. Ineptus est ergo Diodorus, qui ei quidem quod est Motum esse, adhæret tanquā vero, ab eo autem quod est moueri, recedit tanquam falso: cùm oporteat aut vtrique assentiri, aut ab vtroque recedere. Qui autē dicunt posse aliquid moueri in eo in quo est loco, & tum sphæras, tum axes, & tympana adducunt, non soluunt dubitationem, sed in ea inuoluuntur. Vnumquodque enim horum corporum, sicut superius ostendimus, per totum quidem manet in eodem loco: per partes autē mutat

*Moueri ali-
quid in eo in
quo est loco, sit
ne verum in
sphaeris, axibus
& tympanis.*

T loca;

loca, superiore quidem loco apprehendente locum inferiorem: inferiore autē superiorem. Quod si ita est, manet dubitatio. Pars enim vniuscuiusque horum corporum, aut mouetur in eo in quo est loco, aut in eo in quo non est. Sed neque in eo in quo est, vt ostendimus: neque in eo in quo non est, vt monstrauimus. Non ergo mouetur. 5 Non consequenter autem dicebant aliqui, præter eius quod mouetur notionem, allatam esse orationem. Intelligit enim id quod mouetur, tanquam duobus hæere locis, nempe & ei ex quo mouetur, & ei ad quem transit. Facile est autem eis occurrendo dicere, quòd etiam si contigit eius quod mouetur talem esse intelligentiam, nihil 10 ad propositū, quòd nunc non agant præcipue dubitantes de eo quod est motum esse, sed de essentia, de qua nihil dixerunt qui hac vfi sunt obiectione. Verumenimuerò etiam si euerterimus orationem, nihil

poterunt aduersus nos dicere. Nam cum dixerint id quod mouetur duobus hæere locis, nempe & ei in quo est, & ei ad quem fertur, ex 15 eis sciscitabimur, quòd id quod mouetur, transit ab eo in quo est loco ad alterum? Num quando est in primo, an quando in secundo? sed quando est quidem in primo loco, non transit ad alterū. est enim adhuc in primo. Quando autem non est in eo, sed in secundo, rursus non transit, sed iam transit. Neque enim fieri, imò ne cogitari quidem potest, aliquid transire ex eo loco in quo non est. Quamobrem etiam si eius quod mouetur, talem habeamus intelligentiam, manet nihilominus quæ ab initio fuit dubitatio. Præterea qui dicunt locum vocari duobus modis, nempe largè & exactè, propterea autem & motum posse accidere in loco qui largè intelligitur: non occurrunt 25 ad propositum. Locum enim qui largè intelligitur præcedit qui est exactè locus. Neq; fieri potest vt in loco qui largè sumitur, moueatur aliquid non prius motum in eo qui est exactè locus. Quomodo enim ille continet corpus quod mouetur, ita etiam qui largè sumitur, cum corpore quod mouetur, continet etiam locum qui exactè 30 dicitur. Quomodo ergo nemo potest moueri in spatio stadij, qui non prius fuerit motus in spatio cubiti: ita fieri non potest vt in loco largè sumptò moueatur quod non mouetur in eo qui est exactè locus. Rogauit autem Diodorus expositam aduersus motum orationem, hærens loco qui exactè sumitur. Si in eo ergo auferatur motus, 35 nulla relinquitur oratio in loco qui largè dicitur. Dicere enim infirmam esse orationē propterea quòd incipiat à disiuncto, & hoc disiunctum reddat falsum, est planè nugatorium. Ex consequentia enim

Locū qui largè intelligitur, præcedit locus exactè sumptus.

Oratio incipiens à disiuncto non est infirma.

facta

facta est interrogatio, & hæc vim habet. Si quid mouetur, debet moueri altero ex prius dictis modis. Non est autem secundum, ergo nec primum. Si enim cum sit primum, est secundum: si non est secundum, nec erit primum. Quod quidem rectè habet etiam ex hypothesebus 5 dialecticis. Atque hæc quidem necesse erat dicere ad ea quæ dicuntur contra allatam à Diodoro orationem. Affert autem alias quoq; rationes non tam graues, sed magis sophisticas. quas exponemus, vt possimus vnāquāq; earum declinare in quæstionibus. Iam enim dicit, Quod mouetur, est in loco. quod autem est in loco, non mouetur. quod ergo mouetur, non mouetur. Cum sit autē duplex motus, vnus quidem ex dominatu, secundus verò ex sinceritate: & sit quidem ex dominatu, in quo cum plures moueantur partes corporis, pauca quiescunt: ex sinceritate autem, in qua mouentur omnes 10 partes corporis: videtur ex his duobus motibus, is qui est ex dominatu, præcedere eum qui est ex sinceritate. Vt enim sincerè moueatur aliquid, hoc est totum per totum, debet prius intelligi moueri ex dominatu: quomodo vt quis fiat plenè & sincerè canus, debet prius ex dominatu fuisse canus: & vt sit aliquis plenè & sincerè cumulus, oportet esse ex dominatu cumulum. Similiter oportet motū ex dominatu præcedere motum ex sinceritate. Eius enim qui est ex dominatu, intensio est motus qui est ex sinceritate. Non est autem vllus motus ex dominatu, vt ostendemus: nec ergo erit motus ex sinceritate. Ponatur enim corpus constans ex tribus partibus, ex quibus duæ quidem mouentur, vna autem non mouetur. hoc enim postulat 25 motus ex dominatu. Igitur si addiderimus quartam partem non moueri, huic corpori rursus erit motus. Nam si corpus quod constat ex tribus partibus, duabus motis mouetur, vna nō mota: quarta quoque addita parte mouebitur. Sunt enim fortiores tres partes cum quibus prius mouebatur, vna addita. Sed si mouetur corpus quod cōstat ex 30 quatuor partibus, mouebitur etiā quod ex quinque. Sunt enim quatuor partes fortiores, cum quibus mouebatur, parte addita. Et si mouetur id quod cōstat ex quinque, omnino mouebitur & ex parte quæ accessit, cum quinque sint fortiores vna. Et sic vsque ad decies mille partes progreditur Diodorus, ostēdens motum non posse consistere qui est ex dominatu. Absurdū est enim, inquit, dicere moueri corpus ex dominatu, in quo nouies mille nongētæ nonaginta octo partes non mouentur, & duæ solæ mouentur. Nihil ergo mouetur ex dominatu. Quod si ita est, neque ex sinceritate, seu plenè ac sincerè.

Motus ex dominatu quis nā sit.

Motus ex sinceritate quis nā sit.

T 2

Cui

Cui est consequens nihil moueri. Cæterum argumentum quidem est eiusmodi. Videtur autem & sophisticum & propè sitam habere confutationem. Nam simul cum primæ partis additione perit etiam motus ex dominatu, cum duæ moueantur partes, duæ autem non moueantur. Sunt ergo recusandæ huiusmodi argumentationes. Illis autem maximè utendum est orationibus, Si quid mouetur, nunc mouetur. Si nunc mouetur, in præfenti tempore mouetur. Si in præfenti autem tempore mouetur, ergo mouetur in tempore indiuiduo. Nam si præfens diuiditur, omnino diuidetur in præteritum & futurum: & ita non erit præfens. Si autem in indiuiduo tempore mouetur aliquid, loca peruadit indiuidua. Si autem loca peruadit indiuidua, non mouetur. Quando enim est in primo loco indiuiduo, non mouetur. est enim adhuc in primo loco indiuiduo. Quando autem est in secundo loco indiuiduo, rursus non mouetur, sed motum est. Non ergo mouetur aliquid. Ad hæc accedit, quod motus adhæret tribus, nempe corporibus & locis & temporibus. Corporibus quidem quæ mouentur: locis autem, quæ sunt in iis in quibus fit motus: temporibus autem, per quæ fit motus. Aut ergo his omnibus diuisis in loca infinita & in tempora & in corpora infinita, fit motus: aut omnibus desinentibus in indiuiduum & minimum. Aut aliquibus quidem diuisis in infinitum, aliquibus autem desinentibus in indiuiduum & minimum. Et siue omnia secantur in infinita, siue omnia desinant in indiuiduum, inuenietur dubia de motu oratio. Ordine autem argumentemur à prima secunda, ex qua omnia secantur in infinitum. Et qui eius quidem sunt principes, dicunt corpus quod mouetur, non conficit vno si mul & eodem tempore spatium diuiduum. Et non quod est spatij primum, primum apprehendere prima eius parte: & secundum ordine secundum: sed vnum totum diuiduum spatium simul & aceruatim peruadere. quod quidem est absurdum, & variè pugnans cum iis quæ cernuntur. Si in his quidem certè sensilibus corporibus intelligamus aliqua corpora rotari in spatio stadij, id omnino corruet, quoniam debet hic locus primum conficere primum semistadium, & secundum ordine secundum. Censere enim simul conficere totius spatium, valde est absurdum. Et si secuerimus alterum semistadium in duas quartas partes, omnino peruadet primum primam quartam partem. Et si plura secuerimus, similiter. Et si per illuminatum rotetur stadium, est euidens quod non simul adumbrabit stadium, sed hanc quidem eius primam

Motum non esse probatur ex eo quod motus fiat in tempore præfenti.

Motus adhæret tribus, nempe corporibus, locis, & temporibus.

Corpus quod mouetur, non conficit vno si mul & eodem tempore spatium diuiduum.

primam partem, istam verò secundam, illam autem tertiam. Si autem percurrat parietem miniata manu illum tangens, non vno & eodem tempore minio colorabit totum parietem stadij, sed ordine, & prius id quod est prius. Quod ergo in sensilibus rebus ostendit ratio, hoc etiam nobis accipiendum est in iis quæ cadunt sub intelligentiam. Porro autem licet quoque aliter hanc tollere opinionem, ad hoc multis & variis utendo hypothefibus. Ponatur enim spatium vnus cubiti, & distinguatur ac diuidatur per mediū in duos semicubitos. Diuidantur autem & distinguantur etiam eius spatia vnus palmi: sitque quod solida diuidit, in eo quod possit interrompere & sistere. quod mouetur, vno & eodem simul tempore conficit spatium diuiduum. & corpus quod mouetur in prius dicto spatio, vno tempore interruptetur à corpore à quo duo diuidebantur semicubiti, & à quo quæ sunt vnus palmi. Sed si eodem tempore ab his interruptetur, erit idem simul & motum & non motum. Nam quatenus quidem eis interruptit id quod diuidit spatia semicubitalia, motum est spatium semicubitale. Quatenus autem interruptit etiam id quod est vnus palmi, rursus non fuit motum idem spatium. Absurdum est autem dicere idem simul motum esse & non motum esse. Absurdum est ergo velle quoque; ut quod mouetur, simul & vno tempore spatium conficiat diuiduum & non prius moueatur in priori. Rursus ponatur spatium cubitale: & ferantur aliqua corpora ab utroque extremo pari celeritate, ut ex Epicuri sententia atomi. Quoniam ergo ponuntur hæc corpora moueri pari celeritate, omnino in medio spatij cubitalis se inter se offendentia, aut stabunt, aut repellentur in eum locum vnde venerunt. Et si stant quidem, est perspicuum, quod vtrunque eorum alio quidem tempore mouebatur id spatium quod est ab extremo vsque ad medium: in alio autem erat confecturum quod est à medio, tanquam in extremo totius spatij. Rursus est euidens quod in alio quidem tempore transit ab aliis spatiis tanquam ad medium: in alio autem repulsa reuersa sunt tanquam ad extrema. Et sic nihil est quod simul & vno tempore moueatur spatium diuiduum. Præterea sic quoque sunt refellendi qui dicunt omnia quidem secari in infinitum, existimant autem id quod mouetur, moueri simul & eodem tempore vnum spatium. Nam si duo corpora moueantur pari celeritate cubitale spatium, consequetur ut dicatur in eodem tempore vtrunq; non idem spatium conficere, sed alterum quidem amplius, alterum verò minus. quod quidem est præter euidenciam. Diuidatur enim

spatiū cubitale alterius corporis. & quod diuidit, interrumpat quodlibet incurrens. Quoniam ergo censent vtrunque moueri pari tempore: & idē duobus & cubitale spatium & eius partes: & non in alio quidem partes, in alio verò totum, omnino quo tempore mouetur alterum horum corporum totum cubitale spatium, pari etiam reli-
 5 quum corpus mouebitur semicubitale spatium, & interruptum cessabit. Sed positum erat vtrunque eorum moueri pari celeritate. Quæ ergo eodem tempore pari mouentur celeritate, mouentur spatium inæquale. quod quidem est præter euidentiā. Non ergo simul & vno tempore mouetur id quod mouetur spatium diuiduum: sed in
 10 priori prius debet fieri motus. Ad ea quæ dicta sunt accedit, quòd id quod mouetur pari tempore maius spatium, est celerius eo quod eodem tempore mouetur minus spatij: vt per hypothesin si spatium vnus horæ alterum quidem ex iis quæ mouentur, conficiat viginti stadia, alterum verò decem solum: dicitur conuenienter in omnibus cele-
 15 rius quidem esse quod conficit viginti stadia, tardius autem quod decem. Sed hoc quidem quod apparet & videtur esse euidens, tollitur quod attinet ad expositam hypothesin, & fit falsum. Erit enim eodem tempore motum & celerius & tardius. quod quidem est absurdum. Si enim non in alio quidem tempore totum mouetur spatium
 20 cubitale, in alio autem partes spatij cubitalis, sed in vno & eodem totum transit spatium, & totius partes: erit idem in eodem tempore & tardius & celerius. Nam quatenus quidē in eo conficit cubitale spatium, erit celerius: quatenus autem in eodem semicubitale, erit tardius. Est autem planè absurdum dicere eodem tempore esse aliquid
 25 & celerius & tardius. Nō ergo simul & acruatim mouetur id quod mouetur spatium diuiduum: sed prius in priori. Satis autē conuinci possunt auctores huius sententiæ, etiam per dicendam hypothesin. Sit enim spatium vnus digiti: diuidatur autē per medium in duo spacia duorum semidigitorum: & sit id quod diuidit, habens naturam re-
 30 sistentem, & quæ potest reuicere id quod incurrit: moueatur autem aliquod corpus in eo spatium: dico quòd ex hac hypothesi, quoniam quod mouetur in eodem tempore, & totum conficit spatium & partes totius, oportebit idem in eodem tempore & venire & recedere. quod quidē non potest fieri. Nam si in vno & eodem tempore con-
 35 ficit totum spatium digiti & eius partes: est autem spatium digiti, & quod est ab extremo vsque ad medium, & quod à medio vsque ad extremum: eodem tempore & recedet. quod mouetur, & accedet
 offen-

offendens id quod diuidit. Est autem præter euidentiā eodem tempore accedere & recedere, quemadmodum eodem tempore dicere manum extendi & contrahi: & non alio quidem extendi, alio verò contrahi. Quamobrem simul quidē & acruatim in spatio fieri motum, prius dictis viris hanc affert dubitationē. sed longè affert maiorē, non simul & acruatim diuidi spatium, sed prius in priori, secundo in secundo. Nam si ita fit motus, cū omnia fecentur in infinitum, & corpora, & loca, & tempora, non erit aliquod principiū motus. Nam vt moueatur aliquid spatium vnus cubiti, debet primum
 5 transire primum semicubitum, & secundum ordine secundum. Sed vt & primum conficiat spatium semicubiti, oportet primum transire quartam partem spatij vnus cubiti, deinde & secundam. Sed & in quinque & sex diuidi potuerit prima sexta pars. Cū ergo quæuis
 15 prima pars aliam primam habeat partem, propter sectionem in infinitum, necesse est nunquam esse principium motus, propterea quòd deficere non possint partes spatij & corporis, & quidquid ex his sumitur, alias habeat partes. Atque hæc quidē conuenit dicere aduersus eos qui dicunt & corpora & loca & tempora secari in infinitum:
 ij autem sunt Stoici. Qui autem dicunt omnia desinere in indiuidua,
 20 vt Epicurei, implicantur maioribus dubitationibus. Et primum quidem quòd non erit motus, vt docebat Diodorus insequens loca & corpora indiuidua. Corpus enim indiuiduum, quod continetur in primo loco indiuiduo, non mouetur. contineretur enim in loco indiuiduo, & eum impleuisset. Et rursus quod ponitur in secundo, non
 25 mouetur, iam enim motum est. Si autem neque in primo mouetur id quod mouetur, quatenus est in primo: neque in secundo: præter hæc autem tertius locus non cadit in cogitationem: non mouetur id quod dicitur moueri. Licet autem etiam absque hac dubitatione, ex hypothesi sectam Epicuri reprehendere. Sit enim spatium compositum ex nouem locis indiuiduis per seriem locatis, & moueantur in
 30 eodē spatio duo corpora indiuidua ab vtroque extremo: moueantur autē pari celeritate. Quoniam ergo motus est paris celeritatis, oportebit vtrunque ex his corporibus transire circiter quatuor loca indiuidua: cū autē peruenerint ad quintum locum, qui est medius quatuor: aut stabunt, aut ex iis alterum occupabunt: quo fit vt alterum
 35 quidem quinque loca trāseat indiuidua, reliquum autem solum quatuor. aut neque stabunt, neque alterum occupabunt. Cū ambo autem simul concurrerint, ex dimidio detinebunt quintum locum indiuidui.

Motum fieri non simul, sed priorē in priorē spatio, secundum in secundo.

Epicurei dicunt omnia desinere in indiuidua.

Nullum esse motū si omnia desinant in indiuidua, secundum Epicureos.

diuiduum. Atque vtrunque quidem stare est admodum improbabile. Nam si non ponatur locus, & motui nihil resistat, non stabunt. Alterum autem prius occupasse quam alterum, est præter hypothesein. Positum enim est vtrunque moueri pari celeritate. Restat ergo vt dicatur, quod vtraque simul concurrentia tenebant dimidias partes loci qui restat. Si autem hoc quidem tenet dimidiam quæ est in ipso partem: illud autem eam quæ est in ipso, non erit locus indiuiduus, sed in duas partes diuiduus. Sic autem etiam corpora. Eorum enim partes loci partem apprehendentes, non erunt indiuiduæ. Si autem & loca sunt diuidua, & corpora non indiuidua, necesse est vt tempus non sit indiuiduum & minimum. Non enim in pari tempore locum indiuiduum transit corpus indiuiduum, & partem loci indiuidui: sed in alio quidem totum locum indiuiduum, in minimo autem eius partem. Rursus sit aliqua regula centrâ in alia parte intercepta: eaque circumagatur ab altero ex extremis in aliquo plano, in vno & eodem tempore. Porro autem dum extremum circumagitur, circuli describentur, inter se differentes magnitudine. Et qui est quidam extremus, & omnes comprehendit, est maximus. qui est autem intimus, breuissimus. & qui inter eos intercedunt, conuenienti proportione, seu maiores & maiores à centro nobis persequentibus: aut minores & minores regredientibus ab externa superficie. Quoniam est ergo tempus circumactionis, sit autem id indiuiduum, quæro quemadmodum, cum sit vnum & idem tempus, in quo facta est descriptio, sit autem vnus quoque motus, facti sunt inter se differentes circuli: & alij quidem magni, alij autem paruum habentes ambitum. Neque enim licet dicere quod temporum indiuiduorum est aliqua differentia præter magnitudinem. Et ideo ex circulis, qui describuntur quidem in maioribus indiuiduis temporibus, sunt maiores: qui verò in minoribus, sunt minores. Si enim alterum altero maius est tempus indiuiduum, non est tempus indiuiduum, neque minimum: & quod mouetur, non omnino mouetur in tempore indiuiduo. Ad hæc accedit, quod nec illud quidem licet dicere, quod iis quidem quibus est tempus indiuiduum, in quo omnes circumscribuntur circuli, partes autem regulæ quæ circumagitur, non sunt paris celeritatis: sed alia quidam citius circumagitur, alia autem tardius: & ab iis quidem quæ circumaguntur celerius, maiores constituuntur circuli: ab iis autem quæ tardius, minores. Si autem re vera aliarum quidem partes mouentur celerius, aliarum verò tardius: oporteret aut distrahi regulam in circumactione, aut omnino regi,

aliquibus quidem eius partibus prius accelerantibus, aliquibus verò tardantibus. Sed neque distrahitur, neque tegitur. Est ergo motus omnino dubius iis qui dicunt omnia desinere in indiuidua. Et in summa si omnia sunt indiuidua, & tempus in quo fit motus, & corpus quod mouetur, & locus in quo efficitur motus, necessario omnia quæ mouentur, mouebuntur pari celeritate, adeo vt Sol celeritate sit par testudini. Ipse enim & ipsa in tempore indiuiduo conficit spatium indiuiduum. Est autem absurdum dicere, omnia quæ mouentur, moueri pari celeritate, aut testudinem celeritate esse parem Soli. Est ergo absurdum censere, fieri motum desinentibus omnibus in indiuiduum.

Restat ergo vt consideremus an possit aliquid moueri, si aliqua quidem secetur in infinitum, aliqua verò desinant in indiuiduum. Et sic quidem opinatus est Strato Physicus. Nam existimabat quidem tempora desinere in indiuiduum: corpora autem & loca secari in infinitum: & moueri quod mouetur, in tempore indiuiduo totum simul & aceruatim diuiduum spatium, & non prius in priori. Ergo eorum quodque sectam possumus docere, si ponantur exempla clariora. Ponatur enim spatium quatuor digitorum: & corpus quod mouetur, id conficiat in duobus temporibus indiuiduis, ita vt alterum spatium duorum digitorum transeat in tempore indiuiduo, & quod restat rursum in vno. Cum sit autem huiusmodi hypothesis, auferatur ab eo spatium vnus digiti: adeo vt quod restat spatium, sit trium digitorum. Sed si totum spatium quatuor digitorum in duobus temporibus indiuiduis transeat corpus quod mouetur, omnino spatium trium digitorum conficiet in vno indiuiduo tempore & dimidio. In vno quidem spatium duorum digitorum, in dimidio autem id quod restat vnus digiti. Et ita si in diuidui dimidio defectum sit tempus indiuiduum, non est aliud quod tempus indiuiduum. Sed hoc quoque dissectum est in partes. Eadem est ratio si quintum digitum addiderimus spatium quatuor digitorum. Quomodo enim mouebitur id quod mouetur? Num in tempore indiuiduo? Sed quoniam duplum quoque conficiebat in tempore indiuiduo, erit quod mouetur in eodem tempore, velox simul & tardum. Si autem in minore indiuidui temporis conficit quintum digitum, est diuiduum tempus indiuiduum. quod quidem nolunt. Quinetiam si in tempore indiuiduo quod mouetur, simul & aceruatim diuiduum conficit spatium, stabit aliquid sine causa, vt ostendemus. Non stat autem aliquid sine causa, vt ostendemus. Non fit ergo motus hoc modo. Sit enim rectum aliquod spatium, vt pote decem

Motum non esse si aliqua secetur in infinitum, aliqua desinant in indiuiduum, vt voluit Strato Physicus.

cubitorum, & aliquod graue corpus, vtpote globus plumbeus, vno minimo tempore conficiat totum hoc spatium, supernè deorsum. Sed addatur etiam huic spatio aliud spatium vnius cubiti, adeò vt totum fit vndecim cubitorum: & ab extremo rursus emittatur globus. Cùm ergo peruenerit quidem ad partem eius quod est decem cubitorum, 5 principium autem vndecimi, aut stabit, aut hoc quoque permeabit. corpus enim adeò graue & quod fertur per aërem, etiamsi nihil resistat, si stabit, omnino stabit sine causa. quod quidem est absurdum. Si autem mouebitur, quoniam transit totum spatium decem cubitorum in vno tempore indiuiduo: quod restat spatium vnius cubiti, cùm 10 sit idem motus, transibit in decima parte temporis indiuidui. Quo fit vt tempus indiuiduum, præter id quod non est indiuiduum, sectum sit etiam in decem partes. Præterea si id quod mouetur in vno tempore indiuiduo, totum conficit spatium diuiduum, necessariò in vno & eodem tempore erit in omnibus spatij partibus. Si autem in vno & 15 eodem tempore erit in omnibus partibus spatij, non erit motum spatium, sed se sistet. quod quidem est absurdum. Non ergo in vno & indiuiduo tempore mouetur quod mouetur spatium diuiduum: quando quidem erit idem in eodem tempore calidum & frigidum, illuminatumque & non illuminatum. Ponatur enim spatium duorum cubitorum: & eius alter quidem cubitus sit ignitus: alter verò frigeat. 20 Si autem quod mouetur in vno & eodem tempore indiuiduo, hoc totum apprehendit spatium: quando est quidem in cubito ignito, erit ignitum: quando autem in frigido, frigidum. Est autem eodem tempore in ignito & frigido. Idem ergo eodem tempore erit calidum 25 simul & frigidum. quod non potest fieri. Verumenimvero eadem quoque ratione licebit docere quòd simul erit idem illuminatum & non illuminatum: quod ipsum quoque est præter euidentiã. Ad hæc accedit, quòd in eodem tempore, quantum posueris spatium, oportebit etiam dicere motum esse id quod mouetur. Vt, sit spatium qua- 30 tuor digitorum, & diuisum sit in octo partes: & apertioris doctrinæ gratia, prima quidem eius pars vocetur A, secunda autem B, tertia verò C, & sic deinceps. Si id quod mouetur, in vno & eodem tempore diuiduum conficit spatium, in quo tempore mouetur prima secundum spatium, eodem tempore poterit secunda tertium moueri 35 spatium. Sed si ita mouebitur secunda, mouebitur etiã tertia & quarta, & sic vsque ad infinitum. Quamobrem in vno tempore indiuiduo mouebitur totum terræ spatium. Si ergo neque sit sectio in infinitum,

nitum, neque si desinatur in indiuiduum, neque si aliqua quidem sectentur in infinitum, aliqua verò desinant in indiuiduum, conseruatur motus, dicendum est nihil esse motum. Quibus est consequens sustinendam esse assensionem, propterea quòd parem vim habeat & euidentiã, & ea quæ obiiciuntur aduersus euidentiã.

An sit tempus.

CUM motus, vt dixi, tribus adhæreat, nempe & corpori quod mouetur, & loco in quo mouetur, & tēpori per quod conficitur motus, quoniam de corpore & loco dubitauimus, tentabimus etiã quærere de tempore. Fortasse enim de eo quoque dubia cernetur oratio, & Physicis qui ponunt mundum esse æternum, & iis qui ab aliquo tempore eum dicunt esse constitutum. Atque nonnulli quidem dicunt tempus esse spatium motus mundi: alij verò ipsum mundi motum. Sed neq; ex primorum, neque ex secundorum sententia est aliquod tempus. Si enim spatium motus, & motus nihil est præter id quod mouetur, tēpus quod est spatium motus mundi, aut magis propriè mundanus motus, nihil erit mundus præter id quod mouetur, tempus autem erit motus aliquo modo se habens. quod quidem est 20 absurdum. Et aliter, Mundi quidē motum contingit intelligere non esse in aliquo tempore. Quamobrem tempus non est mundi motus. Et aliter, Omnis motus fit in tempore. quamobrem mundi quoque motus erit in tempore. Tempus autē non est in tempore. Aut enim erit in ipso, aut in alio, aut aliter. Neque verò erit in ipso. erit enim 25 idem, & vnum & duo. Neque aliud in alio, propterea quòd neque eorū quæ sunt præsentia, aliqua sunt in præsentia. Ergo nec propterea dicendum est mundi motum esse tempus. Rursus quomodo motus fit in tempore, ita etiam mansio. Sed quomodo nullus dicit mansionem esse in tempore, ita neque mundi motum rite tempus pronunciat. Et mundi motus perpetuò est idem. Tempus autē non est perpetuò idem: sed aliquando quidem idem dicitur, aliquando verò inæquale. Et inæquale quidem aliquando plus, aliquando verò minus. Aliud est ergo mundi motus, & aliud tempus. Atque qui mundi quidē motum sustulerunt, terram autem moueri sunt opinati, vt Aristarchus Mathematicus, nihil eis obstat quominus tēpus mentē concipiant. Aliud ergo dicendum est esse tempus, & non idē quod motum mundi. Et qui in subterraneis & obscuris antris vitam agunt, & qui ab ortu sunt cæci, motus quidem mundi non habent notionem: 35

Tempus quid sit.

Tempus nullum est.

Tēpus non est in tempore.

Mansio nō est in tempore.

Tempus nō est perpetuò idē.

Aristarchus Mathematicus existimat terram moueri.

Tempus est aliud, & aliud motus mundi.

cum autem & sederint & surrexerint & ambulauerint, accipiunt notionem temporis cui hæc tria sunt affixa, & maioris quidem, in quo sunt tria: minoris autem, in quo duo: minimi autem, in quo vnum. Si autem potest fieri ut tempus mente concipiamus, non cogitantes celestem circumuolutionem, aliud est ipsa, & aliud tempus. Aristoteles autem dicebat tempus esse numerum eius quod est in motu prius & posterius. Si hoc autem est tempus, nempe recordatio eius quod est in motu prius & posterius, id quod quiescit & est in motu, non erit in tempore. Aut si id quod non mouetur, est in tempore: tempus autem est numerus eius quod est in motu prius & posterius: id quod est in tempore, & quiescet, & mouebitur. quod quidem non potest fieri.

Tempus quid sit secundum Aristotelem eius autem confutatur definitio.

Tempus quid sit, secundum Stratonem Physicum.

Est in tempore, non autem est tempus, quod metitur motum aut mansionem.

Tempus non est magis mensura motus et mansionis, quam motus et mansio mensura temporis.

Tempus est visum diei simile, secundum Epicurum et Democritum.

Dies non potest consistere.

Quamobrem Strato Physicus recedens ab hac notione, dicebat tempus esse motum omnis motus & mansionis. Accedit enim ad omnia quæ mouentur, quando mouentur: & ad omnia mobilia, quando non mouentur. Et propterea omnia quæ fiunt, fiunt in tempore. Num autem sunt quæ cum eo pugnant plurima? Nunc autem sufficit illud dicere, quod id quod metitur motum aut mansionem, est in tempore, & non est tempus. Quod si ita est, id quod metitur motum & mansionem, non erit tempus. In tempore enim non est tempus. Et alioqui si tempus propterea est mensura motus & mansionis, quoniam graditur ex aduerso motus, quatenus est motus, & ex aduerso mansionis, quatenus est mansio: quoniam rursus motus & mansio gradiuntur ex aduerso temporis, non magis erit tempus mensura motus & mansionis, quam motus & mansio mensura temporis. Hoc quoque melius esset dicere. Tempus quidem est quidpiam difficile contemplatu: motus autem & mansio facile potest aspici. Ex eo autem quod est contemplatu difficile, sumi minimè potuerit id quod est contemplatu facile, sed contra. Videtur ad Epicurum quoque & Democritum Physicos referri eiusmodi temporis notio. Tempus est visum diei simile, per quam rursus dubia est natura temporis. Si enim dies & nox ostenditur non posse consistere, sequitur ut etiam diei simile visum non sit tempus, aut non possit consistere. Dies enim & qui propriè intelligitur, & qui est duodecim horarum, nempe ab ortu usque ad occasum, nobis considerantibus videtur non posse consistere. Quando enim hora prima consistit, nondum consistunt undecim. Si non sint autem plures horæ, non erit dies. Et rursus quando adest hora secunda, non est quidem prima. decem autem quæ restant, nondum sunt. Quamobrem cum nec sint plures horæ, neque sic erit dies. Cum

ergo

ergo semper sit vna hora, non sit autem vna hora diei, dies non erit. Quinetiam nec vna quidem hora consistit. Largè enim intelligitur. Constat autem ipsa quoque ex pluribus partibus: quarum aliæ quidem non sunt: aliæ verò non sunt amplius. Quo fit ut & quod est ex eis compositum, non possit consistere. Si autem neque est vlla hora, neque dies, neque proportioni conuenienter nox: nec tempus quidem erit, sed visum diei simile aut nocti. Præterea dies dicitur duobus modis: vno quidem modo, qui constat ex duodecim horis: altero autem, aër à Sole illustratus. Aut ergo diei qui constat ex horis, visum tempus dicunt esse Epicurei, aut tanquam aëris à Sole illustrati. Sed diei quidem qui constat ex horis, visum non dixerint esse tempus. Ipse enim, ipse dies est tempus. is, inquam, qui est duodecim horarum. Quamobrem si eius visum intelligitur tempus, erit tempus visum temporis. quod quidem est absurdum. Non ergo dicendum est diei duodecim horarum visum esse tempus. Sed neque diei tanquam illuminato aëre visum. is enim fit in tempore. Et propterea si tempus est huius diei visum nostrum, in nostro viso is erit dies. quod quidem priori est longè peius. Et si mundus interiierit, ut est sententia Epicuri, neque dies est, neque nox: propterea autem neque diurnum, neque nocturnum visum. Effet autem absurdum, si mundus interiisset, dicere non esse tempus. Etenim & interiisse & interire, tempora significant. Quod si ita est, alterum quidem est tempus, diuersum autem visum diurnum & nocturnum. Atque ex notione quidem sic sit dubitatum de essentia temporis. Licet autem propositum quoque præcedente confirmare ratione. Nam si est tempus, aut est finitum, aut infinitum, ut docebimus. Non est ergo aliquid tempus. Si enim finitum est tempus, fuit aliquando tempus quando non erat: & erit aliquando tempus quando non erit tempus. Illud enim aliquando fuisse & futurum esse, ut prius dixi, significant tempora differètia. Non est ergo finitum tempus. Sed nec est infinitum. est enim eius aliquid quidem præteritum, aliud verò futurum. Vtrunque ergo horum temporum aut est, aut non est. Et si quidem non est, ex eo ipso finitum est tempus. Et si finitum quidem est, existit dubium quod fuit ab initio, fuisse aliquando tempus quando tempus non erat: & futurum aliquando tempus quando tempus non erit. Si est autem vtrunque, præteritum, inquam, & futurum, erit in præsentem. Cum sit autem in præsentem, erit in tempore præsentem præteritum & futurum. Absurdum est autem dicere præteritum & futurum intelligi in tempore præsentem. Ergo nec

Hora vna non consistit.

Nox non consistit.

Dies dicitur duobus modis.

Tempus non esse probatur ex eo quod sit finitum, aut infinitum.

Tempus non est finitum. Tempus non est infinitum.

tempus est infinitum. Si autem nec finitum intelligitur nec infinitum, nullo modo erit. Quinetiam quod constat ex iis quæ non possunt esse, nec ipsum esse poterit. Censetur autem tempus constare ex iis quæ non possunt esse, nempe. & præterito quod non est amplius, & ex futuro quod nondum est. Tempus est ergo eiusmodi ut esse non possit. Ad hæc accedit, quod si tempus est aliquid, aut est indiuiduum, aut diuiduum. Sed nec esse potest indiuiduum, ut admonuimus: neque diuiduum, ut probabimus. Non est ergo tempus aliquod. Atque non potest quidem tempus esse indiuiduum, quoniam diuiditur in præteritum præsens & futurum. Diuiduum autem esse non potuerit, propterea quod quidquid diuiditur, id aliqua pars eius dimetitur: ut cubitum palmus quidem dimetitur, & est palmus pars cubiti: palmum autem digitus, & palmi pars est digitus. Ergo si tempus quoque est diuiduum, debet eius pars aliqua ipsum metiri. Sed neque contingit præsens tempus alia metiri tempora. Si enim præsens tempus metitur præteritum, erit præsens tempus in præterito. Si sit autem in præterito, non erit amplius præsens, sed præteritum. Et si futurum metitur præsens, cum sit in eo, erit futurum, non autem præsens. Vnde nec in aliis temporibus contingit metiri præsens. Vtrunque enim ipsorum, cum in eo fuerit, erit præsens, non autem præteritum nec futurum. Sed si omnino diuiduum aut indiuiduum tempus est intelligendum: nos autem ostendimus id nec esse diuiduum nec indiuiduum: dicendum est nihil esse tempus. Præterea tempus est tripertitum. Eius enim aliquid quidem est præteritum, aliud verò præsens, aliud verò futurum. Ex his autem præteritum quidem non est: futurum autem nondum est. restat ergo ut sit vna pars, nempe præsens. Aut ergo præsens tempus est indiuiduum aut, diuiduum. Nō potest autem esse indiuiduum. In tempore enim indiuiduo naturaliter nihil esse potest diuiduum, ut dicit Timon, utpote gigni & interire, & quidquid est eis simile. Si est autem indiuiduum, neque habebit principium quo coniugatur præterito: neque finem quo coniungatur futuro. Quod enim habet principium & finem, non est diuiduum. Si autem neque habet principium nec finem, nec habet medium. Intelligitur enim medium ex ea quæ cum ipsis fit collatione. Quod autem nec principium habet nec finem, non est indiuiduum. Si autem nec principium habet nec finem, neque habet medium. Non habens autem principium nec finem nec medium, nec erit quidem omnino. Si præsens autem tempus est diuiduum, aut diuiditur in tempora quæ sunt, aut que non

Tempus constat ex iis quæ non possunt esse.

Tempus non esse probatur ex eo quod non sit tempus diuiduum nec indiuiduum.

Tempus non est indiuiduum.

Tempus non est diuiduum.

Quidquid diuiditur, pars aliqua eius metitur.

Tempus non esse probatur ex eo quod nec sit præsens, præteritum, nec futurum.

Tempus non est indiuiduum.

Tempus non est diuiduum.

non sunt. Et si diuidatur quidem in tempora quæ non sunt, non erit amplius tempus. Quod enim diuiditur in tempora quæ non sunt, non fuerit tempus. Si autem diuiditur in tempora quæ sunt, non erit amplius omnino præsens: sed eius quidem aliquid præteritum, aliquid verò futurum. Propterea autem non erit amplius omnino præsens & consistens, cum alterum quidem non sit amplius, alterum verò nondum sit. Sed si, cum tria sint, præsens præteritum & futurum, ostensum est eorum nullum esse, non fuerit aliquod tempus. Qui autem dicunt præsens tempus esse quidem finem præteriti, principium autem futuri, ex duobus quæ esse non possunt temporibus facientes vnum, non vnum solum, sed etiam omne tempus faciunt eiusmodi, ut esse non possit. Et alioqui si præsens tempus est finis præteriti, finis autem præteriti simul præterit cum eo cuius est finis, non erit amplius præsens tempus, si quidem est finis præteriti. Et rursus si futuri principium est tempus, futuri autem nondum est principium, nondum consistet præsens tempus. & sic euenient ea quæ sunt ipsi maximè contraria. Nam quatenus quidem est præsens, erit: quatenus autem simul consistit cum futuro, nondum erit. Absurdum est autem mente concipere idem tempus & esse & non esse, & non amplius esse, & nondum esse. Ergo nec hac ratione dicendum est esse aliquod tempus: Sic quoque est inferendum: Si est aliquod tempus, aut in ipsum non cadit ortus & interitus, aut cadit. Sed in ipsum non cadit ortus aut interitus, ut ostendetur: neque cadit, ut probabitur. Non est ergo aliquod tempus. Atque in ipsum quidem non cadit ortus & interitus, si quidem aliquid quidem eius præterit, aliquid verò est præsens, aliud verò futurum. Etenim dies quidem hesternus non est amplius: hodiernus autem est: crastinus autem nondum fuit. Vnde temporis quoque aliud quidem non erit, ut præteritum: aliud autem est, ut præsens: aliud autem nondum est, sicut futurum. Propterea autem in tempus non cadet ortus nec interitus. Si autem in ipsum cadit ortus & interitus, dubium est in quidnam interibit, & ex quonam erit. Neque enim futurum iam est: neque præteritum est amplius. Ex iis autem quæ non sunt, quomodo potest aliquid interire? Nihil est ergo tempus. Sic quoque est argumentandum: Si tempus est aliquid, aut in ipsum cadit ortus, aut non cadit: aut in aliquod quidem cadit, in aliquod verò non cadit. Sed neque in tempus potest cadere ortus, neque non cadere: neque in aliquod quidem cadere, in aliquod verò non. Non est ergo aliquod tempus. Nam si in ipsum quidem cadit ortus: quoniam quidquid oritur, tempore

Tempus præsens non est finis præteriti, principium autem futuri.

Tempus non esse probatur ex eo quod in ipsum non cadit ortus & interitus, et cadit.

In tempus neque cadit ortus, neque non cadit.

tempore oritur: tempus quoq; quod oritur, orietur in tempore. Aut ergo idem orietur in seipso, aut alterum in altero. Et si idem quidem oriatur gignaturve in seipso, erit aliquid ortum seu genitum priusquam ortum sit seu genitum. quod quidem est absurdum. Quoniam enim id in quo aliquid gignitur, debet esse ante id quod in eo gignitur, oportebit etiam tempus quod in se gignitur, ante se esse genitum: ut, in officina fabricatur statua: sed ante statuam est officina. & in loco aliquo consistit nauis: sed & ante nauem constitit locus. Ergo si tempus etiam in seipso gignitur seu oritur, erit ante seipsum. & ita si oritur quidem, nondum erit: quoniam quidquid fit seu oritur, quando fit seu oritur, nondum est. Si autem in se fit seu oritur, debet prius esse. Erit ergo simul tempus, & non erit. Quatenus quidem fit seu oritur, non erit: quatenus autem in seipso fit seu oritur, erit. Est autem absurdum idem per mentis conceptionem esse & non esse. Absurdum est ergo dicere in seipso fieri seu oriri tempus. Sed neque alterum in altero fit seu oritur tempus: ut futurum in praesenti, & praesens in praeterito. Si enim alterum tempus gignitur seu oritur ex altero, necessario vnumquodque tempus relinquens propriam posituram, alium apprehendet ordinem: ut, quoniam futurum tempus fit in tempore praesenti, futurum quod fit in tempore praesenti, est praesens & non futurum. & quoniam praesens fit in tempore praeterito, omnino cum fiat in praeterito, non erit praesens, sed praeteritum. Eadem autem est ratio si contra praeteritum quidem faciamus in praesenti, praesens autem in futuro. eadem enim rursus sequuntur dubitationes. Si ergo neque in seipso oritur aut fit tempus, neque tanquam alterum in altero, in tempus non cadit ortus. Si ergo neque tempus est eiusmodi ut in ipsum non cadat ortus, neque eiusmodi ut cadat: praeter haec autem tertium excogitari non potest: dicendum est nihil esse tempus. Quod enim fieri non possit ut in ipsum non cadat ortus, facile potest probari. Si enim in ipsum non cadit ortus, & neque factum est neque fiet, vnum erit solum tempus praesens: & neque futurum est futurum, neque res quae sunt in ipso: neque praeteritum est praeteritum, neque res quae in eo fiunt. Hoc autem non ita est: in tempus ergo non cadit ortus. Sed neque in aliquod quidem cadit ortus, in aliquod autem non cadit. coniungentur enim dubitationes. Quando enim in ipsum cadit ortus, debet in seipso fieri, aut in altero. Sed si fiat quidem in seipso, prius erit quam ipsum. Sin autem in altero, non erit amplius illud tempus, sed id in quo fit, relinquens proprium ordinem. Eadem autem est

est ratio etiam in eo in quod non cadit ortus. Nam si est eiusmodi ut in ipsum non cadat ortus, neque futurum vnquam erit tempus, neque praeteritum, sed solum praesens. Sunt autem haec absurda. Restat ergo ut dicatur, neque si in tempus cadat ortus, neque si non cadat, neque si in aliquod quidem cadat, in aliquod verò non cadat, esse tempus. De hoc quoque licebit dubitare ex essentia, ut etiam prius dubitatum fuit ex notione. Iam enim ex dogmaticis Philosophis alij quidem tempus dicunt esse corpus, alij autem incorporeum. Et ex iis quidem qui dicunt incorporeum, alij quidem dicunt id esse ut rem quae per se intelligentia percipitur, alij verò ut quae alteri accidit. Atque corpus quidem esse tempus dixit Aenesidemus ex sententia Heracliti. Ipsum enim non differre ab eo quod est, & à primo corpore. Vnde etiam per primam institutionem dicens esse ordinatum in sex simplices rerum dictiones, quae quidem sunt partes orationis, vocabulum quidem tempus, & vocabulum vnitatis, in substantia dicit esse collocatum quae est corporea. Temporū autem magnitudines, & capita numerorū, efferri maxime in multiplicatione. Nam Nunc quidem quod est significatio temporis, & praeterea vnitatem, non esse aliquid aliud quam essentiam. Diem autem & mensē & annū esse multiplicationem ipsius Nunc, temporis inquam. Duo autem & tria & decem, per se esse multiplicationem vnitatis. Isti itaque tempus faciunt corpus. Stoici autem Philosophi existimarunt ipsum esse incorporeum. Ex aliquibus enim alia quidem dicunt esse corpora: alia verò incorporea. Ex incorporeis autem enumerat quatuor species: id quod dicitur, & inane, & locum, & tempus. Ex quo est perspicuum, quod praeter id quod tempus existimant incorporeum, censent etiam id esse rem quae per se intelligentia concipitur. Epicurus autem, ut ipse Demetrius Lacon, exponit tempus, dicens id esse accidens accidentium, consequens dies & noctes & horas & affectiones & impatibilitates & motus & mansiones. Omnia enim haec accidentia alijs quibus accidunt. & tempus haec omnia consequens, merito dici poterit accidentia accidentium. In summa enim, ut paulò altius sumamus ad melius assequendum id quod dicitur, Ex iis quae sunt, alia quidem per se consistunt, alia autem in iis quae per se constant, considerantur. Et per se quidem consistunt essentiae, ut corpus & inane. In iis autem quae per se consistunt, considerantur ea quae apud ipsos vocantur accidentia. Ex his autem accidentibus, alia quidem sunt inseparabilia ab iis quibus accidunt: alia autem ab iis sua natura separantur.

*Inseparabilia
quoniam sunt
accidentia.*

*Non insepa-
rabilia acciden-
tia.*

*Accidentia quæ
tempus sequuntur.*

*Dies & nox
accidentia am-
bientis aëris.*

*Hora est acci-
dens aëris.*

*Affectiones et
impatibilita-
tes, nempe do-
lores & volu-
ptates, sunt ac-
cidentia non
absque tempore.*

*Motus &
mansio sunt ac-
cidentia corpo-
rum, non absque
tempore.*

*Tempus quo-
modo definiat
Plato, vel ut
alii volunt, Ari-
stoteles.*

*Tempus quid
sit secundum
Stratonem physi-
cum.*

tur. Atque inseparabilia quidem sunt ab iis quibus accidunt: ut cor-
poris, resistētia: vacui autem, cessio. Neque enim fieri potest ut cor-
pus vnquam intelligamus absque resistētia: neque inane absque
cessione. sed sempiternum vtriusque accidens: corporis quidem, re-
sistere: inanis autem, cedere. Non inseparabilia autem ab iis quibus
accidunt, sunt, ut motus & mansio. Quæ enim concreta sunt corpo-
ra, neque perpetuò moueri possunt citra quietem, neque semper esse
sine motu: sed accidentem quidem aliquando habent motum, ali-
quando autem mansionem, etiamsi atomus, si per se sit, sit semper
mobilis. Aut enim debet appropinquare inani, aut corpori. Siue au-
tem appropinquet inani, propter cessionē fertur per ipsum: siue cor-
pori, propter resistētia, resiliendo motum ab ipso efficiet. Hæc
sunt ergo accidentia quæ sequitur tempus, dies, inquam, & nox, &
hora, & affectiones, & impatibilitates, motusque & mansiones. Dies
enim & nox sunt accidentia ambientis aëris. Ex quibus dies quidem
accidit per illuminationem à Sole. Nox autem accedit per priuatio-
nem lucis quæ à Sole procedit. Hora autē, cum sit pars diei aut no-
ctis, rursus est accidens aëris, ut dies & nox. Ex aduerso autē cuiusli-
bet diei & cuiuslibet noctis & horæ eis comparatū extenditur tem-
pus. Quam ob causam & dies & nox dicitur longa vel brevis dum
ferimur ad tempus quod ei accidit: affectionesque & impatibilita-
tes, nempe dolores aut voluptates: & ideo non sunt aliqua essentia,
sed accidentia eorum qui afficiuntur, aut lætando, aut dolendo: &
sunt accidentia non absque tempore. Præterea motus quoque & etiā
mansio, ut iam ostendimus, sunt accidentia corporū, & non sine tem-
pore: motus certè velocitatem & tarditatem, & etiam diuturniorem
& breuiorem mansionem tempore dimetitur. Verum enim uero ex
his est perspicuum, quod Epicurus tempus opinatur esse incorpo-
reum, sed non eo modo quo Stoici. Nam illi quidem, ut dictum est,
statuerunt tempus esse quidpiam incorporeum, si per se intelligatur.
Epicurus autem, ut quod aliquibus accidat. Atque isti quidem sic
existimant. Plato autem dicebat (ut nonnulli autem, Aristoteles.)
tempus esse numerū eius quod est in motu prius & posterius. Stra-
to autem Physicus (ut alij autem, Aristoteles) esse mensuram motus
& mansionis. Quamobrē cum sit tanta de essentia temporis dissen-
sio, iam quidem licet ex iis de quibus prius fuit dubitatum, conicie-
re, quod ne ex ea quidē quidquam potest firmiter ac stabiliter disci.
Et tamen nunc etiam aduersus Platonem & Aristotelem & Stratone
Physi-

Physicum ea sunt dicenda, quæ dicta sunt in principiis, nempe quod
ex notione temporis collegimus nihil esse tempus. Aduersus eos au-
tem qui censent corpoream esse temporis essentiam, Heracliti, in-
quam, asseclas, id quod est in promptu, quod si tempus est corpus:
omne autem corpus aut manere aut moueri intelligitur: quod au-
tem manet aut mouetur, in tempore manere aut moueri intelligitur:
non autem in corpore corpus manere aut moueri intelligitur: tem-
pus ergo non est corpus. Et id quod est, ex Heracliti sententia, quod
quidem est corpus, est in tempore. Non est autem tempus in tem-
pore. Id ergo quod est, & corpus, non est tempus. & animal uiuit in
tempore, ut etiam mortuum mortuum est in tempore. Quamobrem
tempus non est animal aut corpus. Quinetiam ij qui dicunt ex He-
racliti quidem sententia non esse primum corpus, nihil obstat quo
minus tempus intelligant. Sed si tempus esset primū corpus, ut vult
Heraclitus, impedirentur tempus intelligere. Non est ergo ex He-
racliti sententia tempus id quod est: & id quod est, ex Heracliti sen-
tentia est aër, ut dicit AEnesidemus. Ab aëre autem multum differt
tempus. Et qua ratione nullus ignem aut aquam aut terram dicit esse
tempus, eadem nec dicit esse aërem. Non est ergo id quod est, tem-
pus. Atque aduersus hanc quidem sectam breuiter hæc dicta sint.
Breuis quoque est oratio aduersus Stoicos, qui dicunt ex aliquibus
quidem aliqua esse corpora, alia verò incorporea. & ex incorporeis
esse aliquam speciem quæ per se intelligitur, ut tempus. Nam quod
est quidpiam maximè generale, propterea quod nec potest esse ali-
quod corpus nec incorporeum, neque corpus fuerit nec incorpo-
reum. Nam si est corpus, oportebit omnes eius species esse corpus,
& nullam incorpoream. & quomodo omnes animalis species sunt
animal, & nulla inanima: & omnes plantæ species sunt plantæ, nulla
autem animata: ita sequetur ut alicuius quod est corpus, species sint
re vera corpora, & nulla earum corpus. Similiter si sit simul corpus
& incorporeum, omnia singularia erunt simul corpora & incorpo-
rea, & nihil seorsum aut corpus solum aut incorporeum. Quamob-
rem si illud quidpiam non est corpus, neque incorporeum, aut cor-
pus simul & incorporeum, nihil est illud quidpiam. Si illud autem
tollatur, simul etiam tolluntur quæcunque sunt in specie. quod qui-
dem est absurdum. Præterea etiam de vnoquoque incorporeorum
quæ simul data sunt cum tempore, dubitatum est à Scepticis, utpote
de eo quod dicitur, & de inani & de loco. Si de vnoquoque autem
eorum

*Tempus non
est corpus, ut
vult Heracli-
tus.*

*Tempus non
est aër.*

*Tempus non
est corpus, ut
volunt stoici.*

*λεπτόμα
αἰ*

eorum sit dubitatum, nec tempus quidem esse cōcedetur ex eodem genere cuius ea sunt. Aduersus Epicurum autem, qui censet tempus esse accidens accidentium, cū multa etiam alia dici possint, illud in præsentia satis erit dicere, quòd quæ aliquo quidem modo se habent essentia, considerantur utique & sunt rerum subiectarum. Quæ autē dicuntur accidere essentiis, cū non sint alia ab essentiis, sunt eiusmodi ut non possint consistere. Neque enim est vlla resistentia præter corpus quod resistit: neque subiicitur cessio præter id quod cedit, & inane: non motus præter corpus quod mouetur: non mansio præter id quod quiescit. Sed quomodo ducere exercitum nihil est præter eum qui exercitum ducit: neque esse gymnasiarcham præter eum qui est gymnasiarcha: ita neque vnumquodque eorum quæ accidunt, sunt præter id cui accidunt. Vnde etiam cū dicit Epicurus intelligendum esse corpus ex compositione magnitudinis, & figuræ, & resistentiæ, & ponderis, vrget ut ex iis quæ non sunt, intelligamus id quod est esse corpus. Nam si neque magnitudo aliqua ponitur præter id quod est præditum magnitudine: neque figura præter figuratum: neque resistentia præter resistens: quomodo fieri potest ut ex non subiectis non subiectum corpus intelligamus? Quamobrem si ut sit tempus, oportet esse accidentia: accidentia autem sunt aliquod accidens subiectum: nullum autem est accidens subiectum: igitur nec potest esse tempus. Mitto quòd ea quibus dicitur tempus accidere, & ea quorum dicuntur accidentia, sunt eiusmodi ut non possint inueniri, ut dies, nox, hora, motus, mansio, affectio, incompatibilitas. Dies quidem certè qui dicitur esse duodecim horarum, ut prius ostendimus, non consistit in duodecim horis, sed in vna sola præsenti, quæ non est dies. Eadem autem ratio est etiam in nocte & hora quæ largè intelligitur, & est veluti trium partium, quæ rursus nobis considerantibus cernitur non posse consistere. Neque enim quando est prima eius pars, consistit. nondum enim sunt reliquæ: neque quando secunda. tunc enim prima non est amplius, nondum autem est tertia. Cū autem plures eius partes hoc modo non sint, nec ipsa esse potest. Ergo quoniam hæc sunt tempus: Epicurus autem dicit tempus esse horum accidentia: ex sententia Epicuri erit ipsum tempus sui accidens. Quinetiam ostensum est motus rationem esse variè dubiam, propterea quòd nec moueri possit in eo in quo est loco, nec in eo in quo non est. Simul quoque tollitur mansio. Nam si non sit motus, nec mansio quidem erit. Ex collatione enim eius quod mouetur, intelligi-

Essentia quæ aliquo modo se habent, sunt rerum subiectarum.

Quæ dicuntur accidere essentiis, cū non sint alia ab essentiis, non possunt consistere.

Nihil mouetur in loco in quo est, nec in eo in quo non est.

telligitur immobile: & eius quod non mouetur, id quod mouetur. Vnde quomodo si non sit dexterum, non erit sinistrum: ita si non sit horum alterum, nec reliquum quidem potest intelligi. Et aliter. Dicunt dubitatores: Quod manet, ab aliqua causa cogitur manere. Quod autem cogitur manere, patitur. Quod autē patitur, mouetur. Quod ergo manet, mouetur. Sed si Epicurus dicit tempus esse accidentia: ostensum est autem de his dubitari: fatendum erit dubitari etiā de tempore quod eis accidit. Præterea si motus est incorporeus, & affectio, & vnumquodque eorum quæ sunt prædicata: & tempus etiā est incorporeum. Quoniam ergo est probabile incorporeis accidere incorporea, dicamus nec tempus esse accidens accidentium quæ sunt exposita. Cæterum cū de temporis dubitauerimus essentia, deinceps dubitemus etiam de numero.

Quod manet, mouetur.

Quod manet, mouetur.

De numero.

PRÆTEREA quoniam ex rebus quæ sunt coniugatae cum tempore, est etiam numerus, propterea quòd non absque enumeratione fiat temporis dimensio, utpote horarū & dierum & mensium, & præterea annorum: rectè habere existimamus, si post prius à nobis confectam de illo quæstionem, de eo quoque dicamus: & maximè quoniam qui sunt ex Physicis doctissimi, ad eò magnam vim tribuerunt numeris, ut eos existiment principia & elementa vniuersorum. ij autem sunt sectatores Pythagoræ Samij. Dicunt enim eos qui verè & sincerè philosophantur, esse similes iis qui laborant in contexenda oratione. Quomodo enim primū dictiones examinant: ex dictionibus enim constat oratio: & quoniam ex syllabis dictiones, primū considerant syllabas, ex syllabis enim in elementa vocis literatae resolutis, de illis primū scrutantur: ita dicunt Pythagorei oportere Physicos de vniuersitate scrutantes in primis examinare, in quænam resoluatur vniuersitas. Atque quod apparet quidem dicere esse principium vniuersorum, est quodammodo à natura alienum. Quidquid enim apparet, constare debet ex iis quæ non apparent. Quod autē ex aliquibus constat, non est principium, sed id quod illud ipsum constituit. Vnde etiam ea quæ apparent, non sunt dicenda rerum vniuersarum principia, sed ea quæ constituunt illa quæ non apparent.

Numeros Pythagorei ponunt elementa vniuersorum.

Quæ apparent, non sunt principia vniuersorum, sed ea quæ constituunt illa quæ non apparent.

sub intelligentiam, esse rerum omnium principia, aliqua quidem ex parte se recte gesserunt, aliqua vero lapsi sunt. Nam quatenus quidem obscura & non euidencia dixerunt esse principia, recte in eo versantur: quatenus autem ea ponunt corporea, labuntur. Quomodo enim corpora quæ percipiuntur intelligentia, & non sunt euidencia, præcedunt corpora sensilia: ita etiam oportet incorporea præcedere etiam corpora quæ percipiuntur intelligentia. & merito. Quomodo enim elementa dictionis non sunt dictiones: ita etiam elementa corporum non sunt corpora. Aut ergo oportet ea esse corpora, aut incorporea. Quamobrem sunt omnino incorporea. Sed neq; licet dicere quod æternas accidit esse atomos: & ideo posse, cum sint corporeæ, vniuersorum esse principia. Primum enim qui & similes partes, & qui magnitudines, & qui minima & indiuidua dicunt esse elementa, eorum æternam relinquunt substantiam: quod fit ut non magis atomi, quam ea sint elementa. Deinde etiam si datum fuerit re vera æternas esse atomos: attamen quomodo qui mundum relinquunt ingenitum & æternum, nihilo secius ad eum mente cogitandum quærunt principia quæ ipsum primum constituerunt: ita etiam nos quoque, inquit Pythagorici, naturalium Philosophorum more cogitantes, consideramus, ex quibusnam consent hæc æterna & ratione contemplanda corpora. Aut ergo sunt corpora quæ ea constituunt, aut incorporea. Et corpora quidem non dixerimus, quoniam oportebit dicere etiam corpora, quæ illa constituent: & ita in infinitum procedente cogitatione, esse vniuersitatem principij expertem. Restat ergo ut dicatur ex incorporeis consistui corpora quæ percipiuntur intelligentia: quod etiam confessus est Epicurus, dicens per congeriem figuræ & magnitudinis & resistentiæ & grauitatis, intelligentia perceptum esse corpus. Atque quod incorporea quidem oporteat esse principia corporum quæ sunt ratione contemplanda, ex his est perspicuum. Num autem, non si aliqua incorporea consistunt ante corpora, ea necessario sunt rerum elementa & prima principia? Ecce enim ideæ quoque cum sint incorporeæ, ut vult Plato, consistunt ante corpora: & vnumquodque eorum quæ oriuntur ac fiunt, oriuntur ac fiunt ad ea relata. Sed eæ non sunt rerum principia: quandoquidem vnaquæque idea si seorsum sumatur, vnum esse dicitur: per alterius autem aut aliarum comprehensionem, duæ aut tres aut quatuor. Quo fit ut numerus sit transcendens earum substantiam: cuius per participationem, vnum aut duo aut tria, & his adhuc plura de eis prædicantur. & solidæ figuræ

Corpora intelligibilia præcedunt corpora sensilia.

Incorporea præcedunt corpora intelligibilia.

Atomi non sunt æternæ.

Ex incorporeis constituuntur corpora intelligibilia.

Incorporeæ eæ sunt ante corpora, non ideo sunt rerum principia.

Ideæ non sunt rerum principia.

re ante corpus mente agitantur, cum habeant naturam incorpoream. sed contra, ea non sunt omnium principia. Nam ea quoque cogitatione præcedunt figuræ planæ, propterea quod ex illis consistant solidæ. Sed nec figuras planas rerum posueris elementa. Vnaquæque enim earum componitur ex lineis præcedentibus. & lineæ habent numeros qui mente prius cogitantur, quandoquidem ex tribus lineis appellatur triangulus, & quadratum ex quatuor: & quia simplex linea non sine numero mente est concepta, sed à signo ducta in signum hæret duobus: omnes autem numeri ipsi quoque cadunt sub vnum. Nam binarius vnus est binarius: & ternarius vnum est, nempe ternarius: & denarius est vnum caput & vna summa numeri. His motus Pythagoras, dixit vnitatem esse rerum principium, per cuius participationem vnaquæque res vna dicitur: & eam si ex sui quidem cogitetur, ut ita dicam, identitate, intelligi vnitatem. Sin autem sibi adiungatur ex alteritate, & diuersitate, efficere interminatum & indefinitum qui vocatur binarium: propterea quod numerabilium, eorumque quæ sunt terminata ac finita, nullus sit idem binarius, ex eius autem participatione intelligantur binarij, ut etiam arguunt in vnitatem. Duo ergo sunt rerum principia, Primum vnitatem, ex cuius participatione omnes numerabiles intelliguntur vnitates: & interminatus binarius, ex cuius participatione sunt omnes terminati binarij. Quod autem hæc sint re vera principia vniuersorum, variè docent Pythagorei. Nam ex iis quæ sunt, inquit, alia quidem intelliguntur ex differentia: alia autem ex repugnantia: alia autem relata ad aliquid. Atque ex differentia quidem esse quæ per se sunt, & sunt subiecta ex propria circumscriptione: ut homo, equus, planta, aqua, aer, ignis. Vnumquodque enim eorum consideratur absolute, & non ex ea qua ad aliud refertur habitudine. Ex repugnantia autem esse, quæ considerantur ex repugnantia alterius ad alterum: ut bonum & malum: iustum, iniustum: vtile, inutile: sanctum, profanum: pius, impius: motus, quiescens: & alia his similia. Ad aliquid autem referri, quæ intelliguntur ex ea quæ est tanquam ad alterum relatione: ut dexterum, sinistrum: sursum, deorsum: duplum, dimidium. Nam & dexterum intelligitur ex ea quæ est tanquam ad sinistrum habitudine ac relatione: & sinistrum ex ea quæ est tanquam ad dexterum. Sursum ex ea quæ est tanquam ad deorsum: & similiter in aliis. Dicunt autem ea quæ intelliguntur ex repugnantia, differre ab iis quæ referuntur ad aliquid. Nam in contrariis quidem ac repugnantibus interitus alterius, alterius est ortus: ut in sanitate & morbo:

Figura nec solida nec plana sunt principia.

Vnitatem est rerum principium.

Binarius quomodo etiam principium.

Triples est rerum differentia, nempe quæ intelliguntur ex differentia, & quæ ex repugnantia, et quæ sunt relata.

Ex differentia quænam sunt res.

Ex repugnantia quænam sunt.

Relata ad aliquid quænam sunt.

Ex repugnantia quæ sunt, quomodo differunt à relatis.

morbo, motu & quiete. Morbi enim ortus est ablatio fanitatis. & si consistat quidem motus, perit status: si oriatur autem status, tollitur motus. Eadem est ratio in dolore quoque & indolentia, bonoque & malo, & communiter in iis que habent naturam contrariorum. Que autem referuntur ad aliquid, hoc continet quod simul sunt & se inter se perimunt. Nihil enim est dexterum, nisi sit etiam sinistrum: nihil autem duplum, nisi prius ponatur dimidium, cuius est duplum. Præterea in contrariis quidem ac repugnantibus nihil omnino cernitur medium: ut iam in morbo & fanitate, vita & morte, motu & mansione. Nam inter sanum esse & ægrotare, nihil intercedit: & inter vivere & mori: & inter moveri & manere. In iis autem quæ quodammodo se habent relata ad aliquid, est medium. Nam inter maius, exempli causa, & minus, quæ quodammodo se habent relata ad aliquid, intercedit medium, nempe æquale: similiter etiam inter plus & minus, est satis vel sufficiens: inter acutum autem & graue, est consonans. Cæterum cum sint tria genera, nempe & quæ per se sunt, & quæ ex repugnantia, & præterea ea quæ referuntur ad aliquid: debet necessarium etiam supra hæc ipsa poni aliquod genus & esse primum, propterea quod omne genus sit ante species quæ sunt sub ipso collocata. Nam si ipsum quidem tollatur, simul tolluntur omnes species: sublata autem specie, non utique amouetur genus. Nam ea dependet ex illo, & non contra. Atque eorum quidem quæ per se intelliguntur veluti transcendens genus posuerunt unum Pythagorei. Quomodo enim hoc per se est, ita etiam unum quodque eorum quæ sunt ex differentia, & unum est, & per se consideratur. Eorum autem quæ sunt ex repugnantia, dixerunt esse principium, generis locum tenens, æquale & inæquale. In his enim consideratur natura omnium quæ repugnant & sunt contraria: ut mansionis quidem in æqualitate. Non enim suscipit maius & minus. Motus autem in inæqualitate: suscipit enim maius & minus. Similiter autem id quidem quod est secundum naturam, in æqualitate, est enim instabilis extremitas. Quod autem est præter naturam, est in inæqualitate. suscipit enim maius & minus. Eadem ratio est in fanitate & morbo, & rectitudine & obliquitate. Quæ autem referuntur ad aliquid, constant genere, exuperatione & defectu. Nam magnum quidem & maius, multumque & plus, altumque & altius, intelliguntur per exuperationem: paruum autem & minus, abiectumque & abiectius, per defectum. Sed quoniam quæ per se sunt, & quæ sunt per repugnantiam, & quæ referuntur ad aliquid, cum sint genera,

Unum est genus transcendens eorum quæ per se sunt.

Æquale & inæquale est principium eorum quæ sunt ex repugnantia.

Exuperatio & defectus eorum quæ referuntur ad aliquid.

genera, inveniuntur esse subiecta aliis generibus, utpote uni æqualitati & inæqualitati, exuperationique ac defectui, consideremus an hæc quoque genera possint reduci ad alia. Atque æqualitas quidem reducitur ad unum. Nam unum quidem primum est sibi ipsi æquale. Inæqualitas autem cernitur in exuperatione & defectu. Inæqualia enim sunt, quorum alterum quidem superat, alterum verò superatur. Sed exuperatio quoque & defectus collocatur in ratione interminati binarii, quando quidem prima exuperatio & defectus est in duobus, nempe in exuperanti & in exuperato. Emerferunt ergo omnium in summo principia, nempe prima unitas & interminatus binarius, ex quibus fieri dicunt, & unum quod est in numeris, & rursus eum qui post hæc est binarium. A prima quidem unitate unum: ab unitate autem & interminato binario, duo. bis enim unum, duo. & cum in numeris nondum positus esset binarius, ne bis quidem erat in iis: sed sumptus fuit ex interminato binario: & ita ex eo & unitate natus est binarius qui est in numeris. Similiter autem reliqui quoque numeri ex his fuerunt effecti, uno quidem semper ambulante, interminato autem binario duo gignente, & numeros in infinitam extendente multitudinem. Dicunt itaque in his principiis unitatem tenere rationem causæ agentis, binarium autem materiæ patientis. & quomodo eos qui ex iis constant effecerunt numeros: ita etiam mundum construxerunt, & quæcunque sunt in mundo. Iam enim ex ratione unitatis collocatum esse signum. Quomodo enim unitas est aliquid indiuiduum: ita etiam signum est aliquid principium in lineis. Quo fit ut signum quidem habuerit rationem unitatis, linea autem sit considerata ex ratione binarii. per transitum enim intelligitur & binarius & linea. & alioqui quæ intelligitur inter duo signa longitudo expers latitudinis, est linea. erit ergo ex binario linea. Superficies autem ex ternario, cuius non solum ipsa consideratur longitudo, quatenus erat binarius, sed etiam tertiam accepit distantiam, nempe latitudinem. & tribus signis positus, duobus quidem ex contrario interuallo, tertio autem in medio lineæ quæ perfecta est ex duobus, rursus ex alio interuallo efficitur superficies. Solida autem figura & corpus, utpote pyramidale, locatur ex quaternario. Tribus enim signis, ut prius dixi, sitis imposito aliquo alio supernè signo, efficitur pyramidalis figura solidi corporis. Iam enim habet tres dimensiones ac spatia, nempe longitudinem, latitudinem, profunditatem. Nonnulli autem dicunt ex uno signo constare corpus. hoc enim signum fluens efficere lineam: lineam autem

Æqualitas reducitur ad unum.

Exuperatio et defectus reducuntur ad binarium.

Unitas & binarius sunt omnium principia.

Numeri quomodo nascantur ex uno & binario.

Unitas habet rationem causæ agentis.

Binarius habet rationem causæ patientis, id est materiæ.

Unum & binarius constituerunt mundum, & quæ sunt in ipso.

Signum habet rationem unitatis.

Linea consideratur ex ratione binarii.

Superficies consideratur ex ternario.

Solida figura, utpote pyramis, consideratur ex quaternario.

autem fluentem efficere superficiem: eam autem motam ad profunditatem, gignere corpus quod triplex habet spatium ac dimensionem.

Pythagoreorum secta duplex. Differt autem hæc secta Pythagoricorum à secta priorum. Illi enim ex duobus principiis, nempe unitate & interminato binario efficiebant numeros: deinde ex numeris signa & lineas, figurasque planas & solidas: hi autem ex vno signo fabricantur omnia. Ex ipso quidem fit linea: ex linea autem superficies: ex ea autem corpus. Sic quidem solida efficiuntur corpora, præeuntibus numeris, ex quibus de cætero quoque solida consistunt corpora, nempe terra, aqua, aer & ignis.

Ex numeris terra, aqua, et ignis. Mundus administratur per harmoniam. Ex numeris musica sunt harmonia. & ut semel dicam, mundus, quem dicunt administrari per concentum & harmoniam, rursus sequentes numeros, in quibus sunt rationes quæ perfectam constituunt harmoniam, nempe Dia tessaron, Dia pente: & Dia pasôn. Quarum prima quidem sita est in ratione sesquialtera: secunda autem in sesquialtera: tertia verò in dupla. De iis autem dictum est accuratius in cõsideratione eius quod vim habet iudicandi, & in cõsideratione De anima. Nunc autem cum ostensum sit quod numeris magnam vim tribuunt Physici ex Italia profecti, loco quoque consequentes afferamus dubitationes. Cum ergo numerabiliū dicunt nihil esse vnum, ut quæ sint sensilia & subiecta, vocari autem aliquid vnum participatione vnus, quod est primum & elementum.

Numerabiliū nihil est vnum. Vnum vocatur participatione vnus. Si ergo quod ostenditur, & quod manet animal, sit vnum, quæ non ostenditur planta, non erit vna. Non enim oportet esse multa, sed vnus participatione vnumquodque intelligi vnum, ut animal, lignū, plantam. Si enim quod ostenditur animal, est vnū, quod non est animal, ut planta, ne erit quidem vnum. Et si planta est vna, quod non est planta, ut animal, non erit vnum. Sed dicitur quidem id quod est animal, vnum, sicut & planta: & quod non est planta, rursus vnum ut animal. Non est ergo numerabilium vnumquodque vnum: Id autem cuius participatione vnumquodque intellectum est vnum, illud vnū

Cuius participatione intellectum, est vnum, id est vnum & multa. est & multa: vnum quidem per se, multa autem per comprehensivem. Quæ quidem multitudo rursus non ostenditur in numerabilibus. Nam si est multitudo animalium, plantarum non erit multitudo. & contra, si earum erit multitudo, non erit multitudo animalium. Dicitur autem & in plantis, & in animalibus, & in aliis magna multitudo. Quæ ergo in numerabilibus ostenditur multitudo, non est vera multitudo, sed illa, cuius participatione multitudo est intellecta.

Si vnus participatione vnum dicatur. Quando autem hæc dicunt Pythagorici Philosophi, perinde est ac si dicant ex singularibus hominibus nullum esse hominem, sed illum

cuius

cuius participatione vnusquisque & vnus homo fuit intellectus, & multi vocantur homines. Intelligitur enim homo, animal rationis particeps mortale. & propterea neque Socrates est homo, neque Plato, neque aliquis alius in specie. Si enim Socrates, quatenus est Socrates, est homo, Plato non erit homo, neque Dion aut Theon. & si Plato est homo, non erit homo Socrates. Dicitur autem & Socrates homo, & Plato, & vnusquisque ex aliis: neque ex singularibus hominibus vnusquisque est homo: sed is cuius participatione vnusquisque intellectus est homo, qui non est vnus ex ipsis. Eadem autem est ratio & in planta, & in cæteris omnibus. Absurdum est autem dicere nullum ex singularibus hominibus esse hominem, neque ex plantis plantam. Absurdū est ergo & vnumquodque ex numerabilibus propria ratione non dicere esse vnum. Et alioqui quæ etiam aduersus genus affertur dubitatio, videtur peruenire etiam vsque ad hanc opinionem Pythagoreorum. Quomodo enim homo in genere neque consideratur cum hominibus in specie, nam ipse quoque est, ut ita dicam, specialis: neque seorsum consistit, quoniam singulares non fient homines eius participatione: neque in iis ipsis continetur. In cogitationem enim non cadit esse infinitos eius participatione, & partim quidem mortuis, partim viuis contineri. Quomodo ergo est hæc oratio dubia, ita etiam de hoc vno dubia magis erit, eo quod nec cum singularibus numeris id consideretur, neque de vniuerso id statuatur, neque vniuersi participatione id sit principium infinitis. Vnius quidem certè idea, cuius per participationem vnumquodque intelligitur, aut vna est vnus idea, aut plures ideæ vnus. Et si vna quidem, aut totius est particeps vnumquodque ex numerabilibus, aut alicuius eius partis. Et si totius quidem est particeps, non est vna. Si enim totam vnus ideam habet, exempli causa A, necessariò B non habes cuius sit particeps, non erit vnum. quod est absurdum. Si autem multarum partium est vnus idea, & vnumquodque ex numerabilibus est particeps vnus cuiusque eius partis: primum quidem vnaquæque res non erit particeps ideæ vnus, sed partis eius: & ideo non erit vtique vna. Quomodo enim pars hominis non est homo, & pars dictionis non est dictio: ita pars ideæ vnus, non facit ut quod eius fuerit particeps sit vnum. Deinde vnus idea, non erit amplius idea vnus, neque vna, sed plures. Vnum enim, quatenus est vnum, est indiuiduum. & unitas, quatenus est unitas, non diuiditur. aut si in plura diuiditur, fiet congeries multarum unitatum: & non est unitas. Si autem vnus plures

& multa, ex singularibus hominibus nullus erit homo.

Vnius sitne vna idea, an plures.

sunt ideae, ad eò vt vnumquodque ex numerabilibus sit particeps alicuius propriae ideae ex qua vnũ intelligitur, aut idea A, & idea B sunt participes alicuius vnus ideae, ex qua vnumquodque eorum appellatur vnum, aut non sunt participes. Et si non sunt quidem participes, quomodo eae possunt censerì dignae appellatione vnus, & si non sint participes transcendentis ideae vnus: ita etiam potest quidquid quomodocunq; dicitur vnũ, non appellari ex participatione ideae vnus. Si autem sunt participes, manet quae ab initio fuit dubitatio. Quomodo enim sunt duae ideae participes vnus ideae, vtraque totius aut partis eius? Vtrumuis enim dixerint, redibunt quae à nobis paulò antè allatae sunt dubitationes. Accedit ad hæc, quòd quoniam quidquid ab homine comprehenditur, aut sensu comprehenditur & solo occurfu, aut mente ac cogitatione: omnino congeries quoque si potest ab homine comprehendi, aut sensu comprehenditur, aut mente seu cogitatione. Sed sensu quidem & simplici indicatione comprehendendi non potuerit. nonnullos enim decipit substantia numerabilium. Nam ea videntes alba aut nigra, aut communiter sensilia, existimant numerum esse rem aliquam sensilem & apparentem, cum rei non ita habeat veritas. Nam album quidem & nigrum, & exempli gratia, planta, lapis, & lignum, & vnumquodq; ex numerabilibus cernitur, & sensu potest comprehendì. Numerus autem, vt numerus, non est nobis sensilis, nec apparet. Consideremus autem hoc modo: Sensilia vt sensilia à nobis apprehenduntur etiam absque doctore. Nemo enim docetur videre album aut nigrum: neque asperum aut leue apprehendere. Numerus autem, vt numerus, non sine doctore à nobis apprehenditur. Quòd enim bis duo sint quatuor, & ter duo sint sex, & decies decem centum, discendo cognouimus. Non est ergo numerus aliquid sensile. An autem cognitus sit memoria per additionem & compositionem aliquorum, dubitabit quispiam recedens à sensilibus: vt Plato quoque dubitauit in libro De anima, quemadmodum duo seorsum manentia, duo non intelliguntur: si simul autem coierint, fiunt duo. Nam si post coitum sunt eiusmodi cuiusmodi erant ante coitum, erat autem vtrumque eorum vnum ante coitum, erit etiã post coitum vtrumque vnum. Nam si dederimus eis aliquid amplius accedere, præter id quod erant, nempe binarium, erit congressus duorum quaternio. Si enim vni quod coit & vni amplius accedit binarius: quoniam in eo est vnitas, & vnitas intelligitur in congressu vnus & vnus, fiet quaternio, cum duo quidem intelligantur quae coeunt, duplex

Numerus non est sensilis nec apparet.

Sensilia apprehenduntur absque doctore.

Numerus sine doctore à nobis non apprehenditur.

Numerus sine memoria cognitus per additionem & compositionem aliquorum.

De numero quid dicat Plato in libro De anima.

duplex autem sit secundum naturam qui eis accessit binarius. Et rursus si in iis qui per coitum efficiunt denarium, aliquid amplius accedit denarius: quandoquidem in denario intelliguntur nouem & octo & septem, & reliqui inferiores numeri, infinite infinitorum multitudine erunt decem, vt superius ostendimus. Plato autem vult etiam aliter argumentari. Si enim vnum, inquit, quando diuiditur & separatur, fit duo, omnino etiam vtriusque singulatim in vnum congressus, non intelligetur duo. Primae enim causae contraria est secunda causa. & si quae ab eodem separantur duo sunt, quae simul colliguntur & inter se sunt addita, non sunt duo. Est autem apud eum hic verborum contextus: Miror enim si quando vtrumque eorum erat inter se separatim, vtrumque erat vnum, & tunc non erant duo, sed cum inter se appropinquarent. Hæc ergo fuit causa vt duo fierent, coitus vt inter se proximè ponerentur. Neque verò si quis vnum disciderit, potest adhuc mihi persuaderi, quòd similiter scissio causa fuerit vt duo fierent. contraria enim est quae tunc erat causa vt duo fierent. Nam tunc quidem, quoniam propè inter se cogebantur, & alterum alteri addebatur: nunc autem quoniam alterum ab altero abducitur & separatur. per hæc apertè dicens, quòd si solus coitus vnus & vnus, & vnus solùm additio est causa vt fiant duo, cum prius duo non essent, quomodo possum adhuc mihi persuadere, quòd vnum quando separatur & distrahitur, fit duo? coitui enim contraria est scissio & separatio. Atque sic quidem Plato. Sic quoque licet interrogare: Si numerus est aliquid: quando alteri additur aliquid, vt vnitati vnitas, tunc aut vnitatibus quae coierunt accedit aliquid: aut ab iis quae coierunt abscedit aliquid: aut ab eis neq; abscedit aliquid, nec accedit. Sed si eis neque accedit aliquid neque ab eis recedit, non erit binarius per alterius alteri additionem, vt neque erat ante coitum. Sin autem abscedit aliquid per earum additionem, erit diminutio vnus vnitatis, & non erit amplius binarius. Sin autem eis accedit aliquid, vt pote binarius: quae debent duo esse, fient quatuor. Binarius enim qui accessit, erat vnitas & vnitas. Cum ergo accesserit vnitati & vnitati quae coibant, efficiet numerum: quod quidem est absurdum. Non est ergo aliquid numerus.

De ortu & interitu.

DE ORTV & interitu existit quæstio. Scepticis cum Physicis de vniuersitate. siquidem ex iis qui considerant de constitutione vniuersitatis, alij quidem ex vno generant omnia: alij autem ex pluribus.

bus. Et ex iis quidem qui ex vno, alij quidem ex nulla qualitate prædito, alij verò ex aliqua prædito qualitate. Et ex iis qui ex aliqua qualitate prædito, alij quidē ex aëre: alij verò ex aqua: alij verò ex igne. Et ex iis qui ex numerabilibus, alij quidem ex duobus: alij verò ex quatuor: alij autem ex quinque: alii autem ex sex. Et ex iis qui ex infi-

Ex igne ortū esse mundum scripsit Hippasus & Heraclitus Ephesius.

nitis, alii quidem ex similibus iis quæ generantur: alii autem ex dissimilibus. Et ex his, alii quidem ex impatilibus: alii verò ex patilibus. Atque ex nulla quidem qualitate prædito & vno corpore vniuersitatis ortum constituerunt Stoici. Rerum enim, ex eorum sententia, principium est materia expers qualitatis, & omnino mutabilis. 10 Ea autem mutata fiunt quatuor elementa, ignis, & aër, & aqua, & terra. Ex vno autem eoque qualitate prædito orta volunt esse omnia, Hippasus & Anaximander & Thales. Ex quibus Hippasus quidem,

15 *Omnia namque ex terra, in terram & cuncta redibunt.*

Ex pluribus autem & numerabilibus, ex duobus quidē, nempe terra & aqua, Poëta Homerus, aliquando quidem dicens:

20 *Oceanumq; Deūm patrem, Tethim quoque matrem.*

Aliquando verò,

25 *Cuncti, cuncti, inquam, sed vos aqua terraque fitis.*

Ei autem, vt nonnulli volunt, adstipulari quoque videtur Xenophanes Colophonius. Dicit enim,

25 *Ex tellure & aqua exorti nam nos sumus omnes.*

Ex terra autē & æthere, Euripides, vt licet accipere ex eo quod dicit,

30 *Æthera canto ipsum, rerum terramque parentem.*

Ex quatuor autem, Empedocles.

35 *Radices primum nam terræ quattuor audi.*

40 *Candens Iuppiter, almaque Iuno, Plutoque, Nestis*

45 *Tristia quæ ora hominum & lachrymis perfundere fertur.*

Ocellus Lucanus & Aristoteles addiderunt quatuor elementis quintū corpus quod mouetur in orbem.

Ex quinque autem, Ocellus Lucanus & Aristoteles. Simul enim cum quatuor elementis assumpserunt quintū corpus quod mouetur in orbem, ex quo dicunt esse coelestia. Ex sex autem ortum omnium posuit Empedocles. Nam cum dicit omnium quatuor esse radices, ex

35 quatuor ortum esse statuit. Quando autem addit,

40 *Perdendamque absque iis, illisque parem undique litem.*

45 *Cum his quoque amicitiam, quæ longa est lataque tantum:*

sex

sex tradit rerum principia: quatuor quidem materialia, terram, aquā, aërem, ignem. Duo autem agentia seu efficientia, amicitiam & litem seu contentionem. Ex infinitis autem rerum ortum esse sunt opinati, Anaxagoras Clazomenius & Democritus & Epicurus, & alii permulti. Sed Anaxagoras quidem ex similibus iis quæ generantur: Democritus autem & Epicurus ex dissimilibus & impatilibus, nempe ex atomis. Heraclides autē Ponticus & Asclepiades ex dissimilibus quidem sed patilibus, nempe ex incōcinnis corpusculis. Cū ergo prius sumpserimus quòd his omnibus dubia ostenditur & incerta

10 ratio physiologiæ sublato ortu & interitu, promptius & alacrius de iis dicere aggrediamur, quæ ab eis dicuntur. Quanquam si rectè examinemus, per ea quæ prius dicta sunt, huic capiti iam satis magna fuit vis allata. Quod enim oritur & interit, in tempore oritur & interit. Tempus autē non est, vt superius ostendimus. Quamobrem nec erit

15 quod oritur & interit. Omnis quoque ortus & interitus sunt quidem motus habentes vim mutandi. Nihil est autem motus, vt prius probauimus. Nec ergo fiet ortus nec interitus. Quidquid etiam gignitur & interit, non generatur & interit absque agente & patiente. Nō agit autem aut patitur quidquam. Quamobrem neque gignitur ali-

20 quid nec interit. Præterea si aliquid oritur & interit, alicui debet addi aliquid, & aliquid ab aliquo auferri: aut aliquid ex aliquo mutari.

Ortus enim & interitus debet constare aliquo ex his quatuor modis: vt in denario, per ablationem vnitatis, fit quidem nouem, interit autem decem. Et rursus in nouenario per additionem vnitatis, fit qui-

25 dem denarius, interit autem nouenarius. Et in iis quæ intereunt aut gignuntur per versionem ac mutationem, eadem est ratio. Sic enim interit quidem vinum, fit autem acetum. Si ergo quidquid oritur & interit, aut per additionem, aut per ablationem, aut per mutationem

30 ablationem, neque mutationem, vi ac potestate ostendimus neque esse ortum nec interitum. Ad hæc accedit quòd id quod generatur & interit, debet tãgere illud à quo interit, & id in quod mutatur. Nihil est autem tactus, vt ostensum est. Neque ergo potest consistere ortus aut interitus. Licet autem etiam primo loco dubitando dice-

35 re, quòd si fit seu oritur aliquid, aut fit id quod est, aut id quod nō est. Sed neque fit id quod non est: ei enim quod nō est, nihil accidit. Cui autem nihil accidit, neque vt fiat oriaturve accidit. Et aliter. Quod oritur seu generatur, patitur. Quod autem non est, nihil potest pati:

Ortum non esse probatur ex eo quòd nō sit tēpus in quo res oriatur.

Ortum non esse probatur ex eo quòd nō sit motus.

Ortus et interitus reprobat tur ex eo quòd nulla sit additio nec ablatio.

Ortus & interitus tollitur ex eo quòd nō sit tactus.

Non oritur quod est, neque quod non est.

eius

eius enim quod est, est pati. Non ergo fit aut oritur id quod non est. Sed neque id quod est. Iam enim est id quod est, neque opus habet ortu seu generatione. Nō ergo id quod est, generatur seu oritur. Sed si neque id quod est, neque id quod non est, gignitur seu oritur: præter hæc autem nihil tertium cogitare licet: nihil gignitur seu oritur. 5

Gignuntur seu fiunt res ex vno per mutationem, ex pluribus per compositionem. Aliter. In iis quæ cernuntur, considerantur alia quidem quæ gignuntur ex vno per mutationem: alia autem ex pluribus per compositionem. Et ex vno quidem per mutationē, quæ eadem manente essentia, ex alia aliam sumunt qualitatem: vt quando eodem manente humore in eadem multitudine, mustum quidem euauerit, vinum autē factum fuerit: aut vinum quidem euauerit, acetum autem extiterit. aut cera manente euanescent quidem durescit, facta sit autē mollities, aut contrā. Ex pluribus autem per compositionem, vt catena quidem per alligationem circulorum seu annulorum: domus autem per coagmētationem lapidum: vestis autem per connexionē subtegminis & staminis. Si autem aliquid oritur etiam in iis quæ cadūt sub intelligentiam, aut ex eo quod est, oritur aliquid, aut ex eo quod non est. Et ex eo quidem quod non est, nihil potest fieri. Oportet enim id quod gignit, alicuius habere essentiam, & aliquem motum suscipere. Quamobrem ex eo quod non est, non potest esse quod generatur. Sed neque ex eo quod est. Nam si ex eo quod est, gignitur aut fit aliquid, aut fit ex vno aut ex pluribus. Et gigni quidem non potest ex vno. Si enim fit seu generatur ex vno, fit aut dum augetur aut minuitur, aut manet in eodem. Sed fieri non potest vt idem augeatur & minuatur. neque potuerit aliquid effici seipso maius, aut aliquid idē effici seipso minus. Nam si seipso efficiatur amplius: quoniam nihil habet amplius præter se, ex eo quod non est, habet additionem. Sin autem seipso rursus minus, quoniam nihil habet sui quod pereat præter se, in id quod non est peribit. Nihil ergo potest fieri seu oriri ex eo quod augetur aut diminuitur. Sed neque quod gignitur erit in eo quod manet in ipso. Nam si ita fit, aut eo manente immutabili aliquid ex ipso generatur, aut eo mutato. Sed ex immutabili quidē, & quod semper similiter & eodem modo se habet, non potest aliquid gigni. est enim generatio quædam alteratio. Si autem ex mutato ac verso: aut in seipsum mutato fit quod generatur, aut in alterum. Et si quidē mutato in seipsum, quod aliquid gignit rursus manet idē. & manens idem, nihil generabit amplius. Sin autem vertatur in alterum: à propria substantia excedit quod vertitur & oritur: aut manet quidem in

pro-

propria substantia, aliam autem formam pro alia suscipiens oritur: vt cera quæ transformatur, & aliàs aliam formam suscipit. Sed si à propria quidem excedat substantia, in id quod non est interibit: & in id quod non est interiens, nihil generabit. Si autem manens in propria substantia, & aliam pro alia qualitatem suscipiens generatur, eadem existit dubitatio. Aut enim manente prima forma, & priore in ipso qualitate, fit secunda forma & secunda qualitas, aut non manente. Sed neque manente priore forma, fit secunda: neque non manente, vt prius ostendimus, quando considerabamus de patiente. Ergo nec ex vno fit quod oritur. Sed nec ex pluribus. Nam si duo coiērint, non orietur tertium duobus manentibus. Et rursus si tria coiērint, non orietur quartum tribus manentibus. De his autem dictum est accuratius, quando quærebamus de hominis substantia, ostendentes quod homo neque est corpus, neque anima, neque compositum. Quamobrem si neque ex vno est quod oritur seu generatur, nec ex pluribus: præter hæc autem nihil est: necessariò ex iis quæ sunt, nihil oritur seu gignitur. Sic quidem de ortu differunt dubitatores. Dogmatici autem non occurrentes ad sententiam, rursus confugiunt ad exempla quæ petuntur ex euidencia. Nam aqua quidem cum sit calida, non fit autem frigida, fit frigida. & quod est æs, cum non sit statua, fit statua. & ouum quidem potestate est pullus, actu autem nō est ac perfectione: sed dicitur potestate esse pullus, ad hoc vt sit actu ac perfectione: Ergo & quod est, fieri gigni que potest, & id quod non est. Deinde videmus ex homine gigni infantem: succum autem ex herba. Quo fit vt omnis oratio Dogmaticorum procedat ad euidenciam. Errant autem qui hæc dicunt, & non occurrunt ad propositum. Aqua enim calida, & quæ non est frigida, neque fit calida, eo quod sit, neque frigida, eo quod non sit. Præter esse autem nihil est. Ergo nec in aqua ortus est aliquis seu generatio. Et rursus neque fit æs, quoniā est æs: neque statua, quoniam non est. In iis quoque quæ sunt potestate & actu seu perfectione, eadē est ratio. Alioqui aut est aliquid amplius in eo quod est actu ac perfectione, quàm in eo quod est potestate, aut non est. Et si quidem nihil est amplius, eo ipso neque fit seu oritur, eo quod sit potestate. Sin autem est amplius, hoc fit ex eo quod non est. quod quidem est absurdum. At, inquiunt, infans oritur ex muliere grauida: & ex herba consistit succus. Et quid hoc, dicemus, ad id quod quaeritur? Neque enim infans fit seu oritur cum paritur, sed in apertum ex occulto ducitur. Neque succus erit enim prius in herba,

Z

herba,

Gignuntur seu fiunt res ex vno per mutationem, ex pluribus per compositionem.

Ex eo quod nō est, nihil potest generari.

Ex eo quod est, nihil potest fieri aut generari.

Ex vno nihil potest oriri seu generari.

Nihil potest augeri aut minui.

Ex eo quod manet in seipso, nihil gignitur.

Ex immutabili nihil gignitur.

Ex mutato nihil gignitur.

Ex pluribus non fit id quod generatur.

In rerum ortu ac generatione Dogmatici confugiunt ad euidenciam. ἐπιτελεχίας.

Aqua non fit calida nec frigida. In aqua non est generatio. In ære non est generatio. Potentia esse nihil est.

Infans nō oritur, sed in apertum profertur.

succus in herba non oritur, sed à loco tranfit ad locum. herba, & extra herbam egressus solum mutauit locum. Quomodo ergo eum qui ex tenebris prodiit in lucem, non dicimus gigni, fieri aut oriri, sed à loco in locum tranfuisse: eodem modo nec infantem fieri aut gigni dicemus, sed ex alio in alium transfire locum. Nihil ergo gignitur seu oritur. eadem autem ratione nec interit. Si enim aliquid interit: aut id quod est, interit, aut id quod non est. Sed neque quod nō est, interit. Nā quod interit, ad hoc vt non sit interit. Quod autem non est, cū iam in eo sit quōd non est, non opus habet vt ad hoc transeat. Sed neque id quod est. Aut enim interit, manens in eo quōd sit, aut non manens. Et si manens quidem, simul erit & nō erit, interibitque & non interibit. Si autem non manens, perit, & non vtique quod est, sed quod non est interit. Quamobrem si neq; quod est, neque quod non est, interit: prater hæc autem nihil est: nihil interit. Quidam autem hærentes temporum ortui & interitui, sic interrogant: Si mortuus est Soerates, aut mortuus est quando viuebat, aut quando è vita excessit. Et viuens quidem non est mortuus. vtique enim viuebat. & viuēs non fuit mortuus. Sed neq; quando est mortuus. bis enim esset mortuus. Eadem autem vi ac virtute, sed in diuerso exemplo, Cronus hanc interrogauit orationem: Si interit paries, aut quando se inter se tangunt lapides & sunt compacti, interit, aut quando sunt separati ac disiuncti. Sed neque quando se inter se tangunt & sunt compacti, interit paries: neque quando sunt separati ac disiuncti. Et oratio quidem est huiusmodi. Duo enim sunt in cogitatione tempora, nempe & in quō se tangunt lapides & sunt compacti, & in quo sunt separati ac disiuncti. Prater ea autē nullum tertium potest tempus cogitari. Si ergo interit paries, in eorum altero debet interire. Sed in eo quidem in quō se inter se tangunt & sunt compacti lapides, nō potest interire. est enim adhuc paries. & si est, non interit. Neque in eo in quo sunt seiuncti & separati. nō est enim amplius paries. Quod autem non est, non potest interire. Si ergo neque quando se inter se tangunt lapides, interit paries, neque quando sunt separati ac seiuncti, non interit paries. Sic quoque concipi potest interrogatio: Si aliquid oritur & interit, aut in tempore in quo est, oritur & interit, aut in tempore in quo non est. Et in eo quidē in quo nō est, nec oritur nec interit. Nam quatenus is est, nec oritur nec interit. Sed nec in eo in quo non est, eorum quidpiam ei euenerit. In eo enim in quo non est aliquid, neque pati potest quidpiam neque agere. Quod si ita est, nihil oritur nec interit. Atque hæc quidem dicta

Nihil interit.

Mortuum nō esse Soeratem quomodo probetur.

Paries nunquam interit.

Quod oritur & interit, nec in tempore in quo est, nec in tempore in quo non est, oritur nec interit.

dicta sunt aduersus naturales Philosophos. Tempus est autē ad eos quoque transeundi, qui amplexi sunt eam partem Philosophiæ quæ versatur in moribus.

Sexti Empirici liber decimus.

QVÆ ADVERSUS logicam & naturalem Philosophiæ partem, à Scepticis afferuntur dubitationes, prius persecuti sumus. Restat autē vt eas quoque subiiciamus quæ afferri possunt aduersus eam quæ versatur in moribus. Sic enim vnusquisque nostrūm cū perfectam ac scepticam seu considerantem acceperit affectionem, vt ait Timon, in quiete ac silentio facillimè semper viuet absque solitudine ac motu, ea ratione

Sceptici viuunt absque metu & solitudine.

Ad mala non tendens suauius quæ sophia.

Sed quoniā morum contemplationē omnes ferè vno consensu existimant versari in bonis & malis discernendis, vt qui eā primus visus est mouisse Soerates, præcepit quærere tanquā maximè necessariū, Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur. oportebit nos quoque statim in initio de hac cōsiderare differentia.

Quanam sit summa rerum vitæ differentia.

OMNES Philosophi qui ritè videtur instituere, & prater omnes præclarissimè, veteres Academici, & Peripatetici, & præterea Stoici, diuidentes solent dicere, ex iis quæ sunt alia quidem esse bona, alia verò mala, alia autē intermedia, quæ etiam dicunt indifferentia. aliis autē magis propriè Xenocrates. & singularis numeri vtens casibus, dicebat: Quidquid est, aut bonum est, aut malum est, aut neque bonum est, neque malum. Et cū cæteri Philosophi absque demonstratione hanc proferrent diuisionem, ipse visus simul quoque assumere demonstrationē, dicebat: Nam si est aliquid separatum à rebus bonis & malis, & neque bonis neque malis, illud aut est bonum, aut nō est bonum. Et si est quidem bonum, erit vnum ex tribus. Sin autem autem est malum, rursus erit vnum ex tribus. Quidquid ergo est, aut bonum est, aut malum est, aut neq; bonum est neque malum. Vi autem ac potestate is quoque admisit diuisionē absque demonstratione. Quæ enim ad eam cōfirmendam assumpta est, non est alia quàm ipsa. Vnde si in se fidē continuerit demonstratio, ex se quoque fidem

Ex iis quæ sunt, alia bona, alia mala, alia indifferentia.

Bonū esse, & malum, & indifferentens, quomodo probet Xenocrates.

Diuisio Xenocrati de bonis, malis, & indifferentibus, est absque demonstratione.

faciet diuifio, vt quæ non differat à demonstratione. Sed famis
 quamuis videatur inter omnes conuenire. quòd fit triplex rerum dif-
 ferentia, nonnulli tamen differendo verba profundunt, confitentes
 quidem in rebus hanc esse differentiam, sophisticè autem se inuol-
 uentes in exposita diuifione. Hoc autem sciemus si rem paulo altius
 repetierimus. Dicunt enim artium scriptores definitionem differre
 sola constructione ab eo quod est in genere, & vt vocant vniuersa-
 le, cum vi ac virtute sit eadem. & merito. Nam qui dixit, Homo est
 animal rationis particeps mortale, vi quidem ac virtute idem dicit
 quod is qui dixit, Si quid est homo, illud est animal rationis parti-
 ceps mortale. voce autem differt. Quòd autem hoc ita sit, est ex hoc
 perspicuum, quòd non solum vniuersale, vt vocant, comprehendat
 singularia, sed definitio quoque peruadat ad omnes species rei quæ
 definitur: vt definitio quidem hominis ad omnes homines in specie:
 equi autem definitio ad omnes equos. & si vnum positum sit falsum,
 vt iunque fit malum, nempe vniuersale & definitio. Cæterum vt hæc
 voce variantia, vi ac virtute sunt eadem, similiter perfecta quoque,
 inquit, diuifio vim habens vniuersalem, constructione differt ab
 vniuersali. Qui enim hoc modo diuidit, Ex hominibus alij quidem
 sunt Græci, alij verò Barbari, tantundè dicit atque hoc, Si aliqui sunt
 homines, illi sunt aut Græci, aut Barbari. Nam si inueniatur aliquis
 homo, qui neque sit Græcus nec Barbarus, necesse est vt mala quidè
 sit diuifio, falsum autem sit vniuersale. Quamobrem id quoq; quod
 sic dicitur, Ex iis quæ sunt, alia quidem sunt bona, alia verò mala, alia
 autem intermedia, perinde est ex Chrysippi sententia ac hoc vniuer-
 sale, Si sunt aliqua quæ sunt, illa sunt aut bona, aut mala, aut indiffe-
 rentia. Hoc autem vniuersale est falsum, si aliquid falsum ei subiicia-
 tur. Si duæ enim, inquit, res subiiciantur, altera quidem bona, altera
 verò mala, aut altera quidem bona, altera verò indifferens, aut mala
 aut indifferens, illud quidem Ex iis quæ sunt, aliud quidem est bonū,
 verum est: hoc autem, Hæc sunt bona, est falsum. non enim sunt bo-
 na: sed alterum quidem bonum, alterum verò malum. Et illud, Hæc
 sunt mala, rursus falsum. non enim sunt mala, sed alterum eorum. Si-
 militer autem in indifferentibus. falsum est enim, hæc sunt indiffe-
 rentia, vt hoc quoque, Hæc sunt bona vel mala. Atq; huiusmodi qui-
 dem est hæc obiectio. Videtur autem non tangere Xenocratè, pro-
 pterea quòd non sit vsus casibus pluralibus. Quo fit vt in indicandis
 iis quæ sunt diuersi generis, falsa facta fuerit diuifio. Alij autem illam
 quoque

Definitio dif-
 fert sola con-
 structione ab
 eo quod est in
 genere et vni-
 uersale.

17
 20
 nihil

Diuifio perfe-
 cta vim habet
 vniuersalem,
 constructione
 differt ab vni-
 uersali.

25
 30

35
 40

45
 50

quoque fecerunt obiectionem: Omnis, inquit, recta diuifio est ge-
 neris sectio in propinquas species. Et ideo mala est hæc diuifio, Ex
 hominibus alij quidem sunt Græci, alij verò AEgyptij, alij verò Per-
 sæ, alij verò Indi. Aliarum enim propinquarum specierum non ea quæ
 est coniugans & proxima species ex aduerso opponitur, sed multæ
 eius species. cum oporteret sic dicere: Ex hominibus alij quidè sunt
 Græci, alij verò Barbari. & deinde per subdiviifionem, Ex Barbaris
 alij quidè sunt AEgyptij, alij verò Persæ, alij autem Indi. Quod qui-
 dem est etiam in eorum quæ sunt diuifione. Nam quæ sunt bona &
 mala, nobis sunt differentia. Quæ autem inter bona & mala sunt in-
 termedia, sunt nobis indifferentia. Oporteret ergo diuifionem non
 se sic habere, sed potius hoc modo, Ex iis quæ sunt, alia quidem sunt
 indifferentia: alia verò differentia. Ex differentibus autem alia quidè
 sunt bona, alia verò mala. Est enim hæc diuifio similis ei quæ dicitur,
 Ex hominibus alij quidem sunt Græci, alij verò Barbari. Ex Barbaris
 autem alij quidem AEgyptij, alij verò Persæ, alij verò Indi. Quæ au-
 tem fuit exposita, est similis huic, Ex hominibus alij quidè sunt Græ-
 ci, alij verò AEgyptij, alij autem Persæ, alij verò Indi. Sed de his qui-
 dem obiectionibus non est nunc necesse prolixa vt oratione. Illud
 autem fortasse prius cōueniet explicare & distinguere, quod Est duo
 significat, & vnum quidem, alicuius esse essentiam: vt in presentia di-
 cimus, Dies est, id est Diei nunc est essentia. Alterum autem est, vt
 Dies apparet. vt nonnulli Mathematici sæpe solent dicere, Quod in-
 ter aliqua duo astra est interuallum, est cubitale, quasi dicant, Appa-
 ret, non autem est omnino. Nam fortasse quidè est centum stadio-
 rum: apparet autem vnus cubiti propter altitudinem, & propter vi-
 sus distantiam. Cum autem hæc particula Est, sit duplex: quando
 scepticè seu considerando dicimus, Ex iis quæ sunt, alia quidem sunt
 bona, alia verò mala, alia intermedia: illud Sunt, ibi locamus non vt
 quod significet essentiam, sed apparitionem. Nam de bonorum &
 malorum & neutrorum secundum naturam substantia, est nobis fa-
 tis magnum certamen aduersus Dogmaticos: Quòd autem ad id at-
 tinet quod apparet vnumquodque, solemus appellare bonū vel ma-
 lum vel indifferens: vt etiam in populis videtur Timon id declarare,
 cum dicit,

„ Dico etenim, mihi quòd quidam sermo esse videtur,

„ Qui iudex veri & regula recta fiet,

„ Quòd natura fiet diuina, bonum quoque semper,

Z 3

De bonis &
 malis quid di-
 cat Timon.

Vita

Diuifio recta
 est generis in
 propinquas
 species.

Diuifio bona-
 rum & malo-
 rum & indif-
 ferentium non
 recte facta.

Est duo signi-
 ficat, & essen-
 tiam & appa-
 ritionem.

Vita aqua & constans ex quibus est homini.

Posita ergo eo quo prius ostendimus modo, prius dicta diuisione, videamus quid sit sentiendum de iis quæ sunt in ipsa, à notione ducentes initium.

Quid sit bonum, malum, & indifferens.

CUM contradictio quæ à nobis hoc in loco tractatur aduersus Dogmaticos, præcipuam habeat partem in discernendis bonis & malis, oportebit ante omnia eorum statuere notionem. Ex sapientis enim Epicuri sententia, neque quærere licet neque dubitare absque anticipata notione. Atque Stoici quidem communibus, vt ita dicam, herentes notionibus, bonum hoc modo definiunt: Bonum est vtilitas, aut non diuersum ab vtilitate. Vtilitatem quidem dicentes virtutem & quæ est ex virtute actionem: ab vtilitate autem non diuersum hominem bonum & amicum. Nam virtus quidem, cum sit quodammodo affecta pars animæ tenens principatum, & bona quædam ex virtute operatio, aperte est vtilitas. Bonus quoque homo & amicus, cum rursus sint ipsi quoque ex bonis, neque dici debent vtilitas, neque diuersi ab vtilitate propter hanc causam. Partes enim, aiunt Stoici, neque eadem sunt quæ tota, neque diuersæ à totis: vt, manus neque eadem est quæ totus homo. Non est enim manus totus homo, neque diuersa à toto. Nam cum tota manu totus intelligitur homo. Quoniam ergo viri boni & amici pars est virtus: partes autem neque eadem sunt quæ tota, neque diuersæ à totis, dictus fuit vir bonus & amicus non diuersus ab vtilitate. Quo fit vt vniuersum bonum definitione sit comprehensum, siue à recto sit vtilitas, siue non sit diuersum ab vtilitate. Hinc etiam ex consequentia cum trifariam bonum dixerint appellari, vnumquodque significatum rursus describunt propria mentis conceptione. Dicitur enim bonum, inquiunt, vno quidem modo, id ex quo & à quo licet iuuari, quod quidem in primis & præcipue est virtus. Ab ea enim, tanquam ab aliquo fonte, naturaliter vniuersa oritur vtilitas. Alio autem dicitur id per quod accidit vt iuuemur. Ita non solum virtutes dicentur bona, sed etiam quæ fiunt ex eis actiones, siquidem per eas quoque accidit vt iuuemur. Tertio autem & ultimo modo dicitur bonum, quod potest iuuare, comprehendente hac definitione & virtutes, & ex virtute actiones, & amicos & bonos viros, Deosque & bonos dæmones. Quamobrem non pariter dicitur apud Platonem & Xenocratem multis modis nominari bonum, &

Absque notione anticipata neque dubitare licet, neque quærere, vt

vult Epicurus. Bonum quomodo definiat Stoici.

Virtus est vtilitas.

Vir bonus et amicus non diuersi ab vtilitate.

Partes neque sunt tota, nec diuersa à totis, vt volunt Stoici.

Bonum à quo & ex quo licet iuuari.

Bonum per quod accidit vt iuuemur.

Bonum quod potest iuuare.

apud Stoicos. Illi enim quando dicunt aliter dici bonum, ideam, & aliter quod est ideæ particeps, significata exponunt & multum inter se distantia, & quæ nihil habent inter se commune: cuiusmodi quidpiam consideramus etiam in voce Canis. Quomodo enim ex ea significatur quidem casus, sub quem cadit animal latrans: & præterea sub quem animal aquatile: & præterea sub quem Philosophus: quinetiam sub quem astrum. Nihil autem inter se commune habent eiusmodi casus: neque in secundo continetur primus, nec in tertio secundus: ita etiam dicendo bonum ideam, & id quod est ideæ particeps, est quidem expositio significatorum, sed separatorum, & quæ nullam habent comprehensionem. Atque tales quidem, vt prius dixi, fuerunt antiquiores. Stoici autem volunt in boni appellatione secundum significatum primum comprehendere, & tertium duo. Fuerunt autem qui dicerent bonum esse quod per se est eligendum. Alij autem sic: Bonum est quod confert ad beatitudinem. Alij autem, quod complet foelicitatem. Beatitudo autem seu foelicitas est, vt definierunt Zeno Cleanthes & Chrysippus, bonus vitæ fluxus. Atque boni quidem definitionis genus est huiusmodi. Solent autem nonnulli, cum bonum dicatur tribus modis, ad primi significati definitionem protinus inquirere, quatenus dicit, Bonum est ex quo aut à quo licet iuuari: quod si re vera bonum est à quo licet iuuari, solam in genere virtutem dicendum sit esse bonum. ab ea enim sola accidit iuuari: à definitione autem excideré vnamquamque ex iis quæ sunt in specie: vt pote prudentiam & temperantiam, & cæteras, à nulla enim earum accidit hoc ipsum iuuare ac prodesse: sed à prudentia quidem prouidere, & non communiter prodesse. Si enim hoc ipsum accidit iuuare & prodesse, non erit definitè prudentia, sed virtus in genere. A temperantia autem, vt fert eius prædicatum, temperantem esse ac moderatum, non eommune prodesse, & in cæteris conuenienter. Qui autem huic resistunt reprehensionem, hoc dicunt. Quando dicimus, Bonum est, à quo accidit aliquid iuuari, perinde est ac si dicamus, Bonum est à quo accidit aliquid iuuari eorum quæ sunt in vita. Sic enim etiam vnaquæque earum quæ sunt in specie virtutum, bonum erit, communiter quidem iuuare & prodesse non afferens, præbens autem aliquid eorum quæ versantur in iuuando: vt alia quidem, prouidere, vt prudentia: alia autem, esse temperantem ac moderatum, vt temperantia. Si autem volentes, vt qui respondeant, priorem effugere reprehensionem: in alia sunt deuoluti. Si enim horum quæ dicuntur bonorum, alterum est

Bonum apud Platonem & Xenocratem dicitur & idea boni, & id quod est ideæ particeps.

Canis significata inter se distantia.

Bonum idea, & bonum idea particeps nullam habet comprehensionem.

Boni aliquot definitiones. Beatitudo quid sit.

Virtus sola in genere est bonum.

quo

quo accidit vt aliquid iuuetur eorum quæ sunt in vita, virtus in genere cum sit bonum, non cadet in hanc definitionem. Non enim ab ea accidit aliquid eorum quibus vita iuuetur. Alia quoque dici solent aduersus has definitiones, affinia dogmaticæ curiositati. Nobis autem sufficit ostendere, quod qui bonum dicit id quod prodest, aut quod est propter se eligendum, aut quod confert ad foelicitatē, aut qui aliqua huiusmodi ratione definit, non docet id quod est bonū, sed ostendit id quod accidit. Iam enim quod prodest quidem bonum, & quod sit eligendum quatenus est bonum, dictum est. & quod cuiusmodi-
 5 cunque sit bonū, id sit efficiens beatitudinis, concedunt omnes. Sed si præter hæc inquiratur quidnam sit hoc quod prodest, & quod propter se est eligendum, & efficiens beatitudinis, non vtique consentient, etiam si prius communi consensu dicerent id esse quod prodest & quod propter se est eligendum, sed res redibit ad bellum irreconciliabile, cum alius quidem dicat virtutem, alius verò voluptatem, alius verò doloris vacuitatem, alius verò aliquid ex differentibus. Si autem ostenderetur ex prius dictis definitionibus quod sit bonum, non seditionem inter se agitare, tanquam boni ignoraretur natura. Expositæ ergo definitiones non docent quod sit bonum, sed quod bono accidit. Quamobrem nō in hoc solum se improbè gerunt, sed etiam in eo quod rem cupiant quæ non potest fieri. Qui enim ex iis quæ sunt aliquid ignorat, nec scire potest quid illi accidat: vt qui ei qui nescit quid sit equus, dicit, Equus est animal hinniens, non docet quid sit equus. Is enim qui ignorat equum, ignorat etiā quid sit hinniens, quod quidem erat equi accidens. Et ei qui non comprehendit quid sit bos, is qui pronuntiat, Bos est animal mugiens: non ostendit bouem. Is enim qui eum non nouit, simul etiam non comprehendit mugire, quod est accidens bouis. Igitur ei qui bonum mente nō concepit, temere & inutiliter dicitur, quod bonum est quod est eligendum & quod prodest. Primū enim est discenda ipsius boni natura: deinde tunc scire oportet quod prodest, & quod sit eligendum & efficiens foelicitatis. Propter eam autem ignoratam tales definitiones non docent quod quæritur. Exempli autem causa hæc dicta esse sufficet de boni intelligentia. ex quibus, vt opinor, sunt manifesta etiā quæ de malo artificiosè traduntur ab iis qui sunt diuersæ sententiæ. Malum enim est quod est bono contrariū, quod quidem est noxa, vel non diuersum à noxa. Et noxa quidem, sicut & vitium, est etiam mala actio. non est autem aliud à noxa, sicut vir malus & inimicus.

Bonum est quod prodest.

Quid sit quod prodest, dubitatur.

Boni definitiones non docent quid sit bonum, sed quid bono accidat.

Hinniens est equi accidens.

Mugiens non ostendit bouē.

Malum bono contrariū, nempe noxa.

Vitium et mala actio est noxa.

Inter

Inter hæc autem, bonum, inquam, & malum, est etiam quod nominabatur indifferens, quod neutro modo se habeat. Quænam autem sit vis harum definitionum, & quænam sint dicenda aduersus definitiones, licet discere ex iis quæ dicuntur de bono. Nunc autem his prius constitutis transeamus ad considerandum, an quomodo mente concipitur aliquod bonum & malum, ita etiā esse possit natura. Atque quod non satis quidem firmè ac validè descripserint Dogmatici boni & mali notionem, prius sumus ratiocinati. Vt foelicius autem nos quoque simul nos conferamus ad tractandum de eius essentia, satis est dicere, quod omnes homines, vt dicebat etiam AEnesidemus, bonū existimantes id quod eos capit, cuiusmodi-
 10 cunque sit, inter se pugnantia de eo ferunt iudicia. & quomodo, exempli causa, consentientes esse corpoream aliquam formæ pulchritudinem, de formosa ac pulchra muliere dissident, præferente quidem AEthiope nasi similitudinem & nigrorem: Persa autem commendante nasi ad uncitatem & alborum: alio autem dicente omnibus esse pulchriorem, quæ & in figura & in colore est mediocris: eodem modo communi etiam & anticipata notione opinantes esse aliquod bonum & malum, & vulgus & Philosophi: bonum quidem quod eos capit & iuuat, malum autem quod secus se habet, de specie inter se pugnant.

Namque aliis aliis delectatur magis factis.

& vt dicit Archilochus, Alius propter aliud factū maiori lætitia perfunditur. siquidem alius gloriam amplectitur, alius diuitias, alius bonam existimationem, alius autem voluptatem. Eadem est ratio etiā in Philosophis. Nam Academici quidem & Peripatetici dicunt esse tria genera bonorum: & alia quidem esse in anima: alia verò in corpore: alia autem extra animam & corpus. Atque in anima quidē esse virtutes: in corpore autem sanitatem & bonam habitudinem, vigentesque & bene affectos sensus, & quidquid est eiusmodi. Extra animam autem & corpus, diuitias, patriam, parentes, liberos, amicos, & similia. Stoici autem dixerunt ipsi quoque esse tria genera bonorū, sed non similiter. Ex iis enim alia quidem esse in anima: alia autem extrà: alia autem neque in anima, neque extrà, eximètes genus à bonis corporis, vt quæ non sint bona. Et in anima quidem dicunt esse virtutes & bonas actiones: extrà autem esse & amicum & virum bonum: & bonos liberos, & parentes, & similia. Neque autem in anima neque extrà ipsum esse bonum virum, quod ad se attinet. Neque enim fieri potest vt ipse sit extra se: neque in anima. constat enim ex

Bonum existimantes omnes homines id quod eos capit, de eo pugnantia ferunt iudicia.

De pulchritudine dissident homines.

Tria bonorū genera dicunt peripatetici.

Stoici quomodo dicant tria genera bonorum.

Genus stoici eximunt à bonis.

a a

anima

anima & corpore. Sunt autem qui tantum abest vt genus eximant à bonis corporis, vt etiam in ipsis bonum reliquerint præcipuum: cuiusmodi sunt qui carnis amplectuntur voluptatem. Ne autem videamur nimis fusa & prolixa vti oratione, ostendentes non conuenire atque adeò pugnare hominũ de bono & malo iudicium, in vno tanquam exemplo, nempe in sanitate, rem explicabimus, quoniã de ea solemus loqui frequentius. Sanitatem ergo alii quidem bonum existimant, alii autem non bonum. Et ex iis qui eam bonum existimant, alii quidẽ eam maximum dixerunt bonum, alii autem non maximũ. Ex iis verò qui non bonum dixerunt, alii quidem indifferens præcipuum ac præpositum: alii autem indifferens quidem, sed non præcipuum ac præpositum. Atque hoc quidem primum bonum dixerunt, nempe sanitatem, non pauci tam Poëtæ quàm qui soluta scripserunt oratione. Nam Simonides quidem Lyricus dicit, Præclaræ sapientiæ ne esse quidem gratiam, nisi quis honestam habeat sanitatem. Licymnius cum hæc prius dixisset:

„ *O nitidis es quæ oculis mater Apollinis*
 „ *Sublimium ædium, regina optabilis,*
 „ *Et dulcè ridens sanitas: quàm excelsum statim subiungit?*
 „ *Quædam est opum, quædam parentum est gratia,*
 „ *Æquiparatur quodque Diis humani imperij,*
 „ *Beatus absque te esse sed nemo potest.*

Herophilus in Diætetico, nõ demonstrari posse sapientiam, artemque esse incertam & obscuram, viresque nõ posse decertare, opesque esse inutiles, infirmamque & imbecillam eloquentiã, si absit sanitas. Atque ij quidem sic. Dicebant autem eam esse bonum, non tamen primũ Academicum & Peripatetici. Dicebant enim vnicuique bono tribuẽdum esse suum ordinem ac dignitatem. Hinc Crantor volens nos deducere ad eius quod dicitur maiorem euidentiã, admodum eleganti & lepido vsus est exemplo. Si, inquit, nobis in mētem venerit aliquod commune & publicum omnium Græcorum theatrum: & ad id accedere vnumquodque bonum primas partes sibi vendicans, statim etiam deducemur ad notionem differentiarum bonorum. Nam primũ quidem diuitiæ se ingerentes dicent, Ego, o præclare Græcorum cœtus, ornatum præbens hominibus, & vestes, & calceos, & alia quibus vtantur: sum utilis & ægrotis & sanis: & in pace quidem præbeo quæ sunt iucunda ac delectabilia: in bello autem sum nerui rerum gerendarum. Hæc verba cum audiisset vniuersus

Bonorum differentia quomodo cognoscatur ex Crantore.

Diuitiæ primas partes sibi vendicant.

uersus Græcorum cœtus, vnanimis vno ore iubent vt primæ dentur diuitiis. Sed cum iam id publico proclamaretur præconio, accedens voluptas

„ *Adfuit huic & amor, desiderium, atque venustus*
 „ *Qui possit quamuis prudentes fallere, sermo.*

Dixit autem prodiens in medium, æquum esse vt ipsa publico renuntiaretur præconio. Diuitiæ enim, inquit, non sunt firmæ ac stabiles, sed vix vno die durant, ab ædibusque auolant cum exiguo tempore floruerint. Eas autẽ persequuntur homines, non propter se, sed propter eam quæ ex ipsis accedit voluptatem & delectationem. Græci autem omnes omnino non aliter quàm sic rem se habere existimantes, clamabunt oportere coronare voluptatem. Sed cum ea quoque iam esset acceptura præmium, ingressa est sanitas cum deabus quæ illi assidēt, docetque neque voluptatis neque diuitiarum vllum esse vsum si ipsa absit. Quid mihi in morbo profunt diuitiæ? Mallem non multum habens vnde viuam quotidie, tristitiæ ac mœroris expertem vitam agere, quàm diues ægrotare. Cum eam rursus audiissent Græci, & accepissent quòd in lecto decumbens & ægrotans non possit consistere foelicitas, dicebant vincere sanitatem. Sed cum iam vinceret sanitas, & ingressa esset fortis & excelsi animi virtus, fortium virorum & Heroum eam magna stipante caterua, & dixisset, Si nõ adsim, bonorum quæ sunt apud vos aliena erit possessio, optarintque hostes vos abundare bonis omnibus, vt qui sint vos superaturi. Ergo his quoque auditis, Græci primas quidem partes dabunt virtuti: secundas autem sanitati: tertias verò voluptati: in vltimo autem loco collocabunt diuitias. Atque Crantor quidem in secundo loco posuit sanitatem, sequens Philosophos quos prius diximus. Non bonum autem eam dixerunt Stoici, sed indifferentem. Indifferens autem dici potest esse tribus modis. Vno quidem modo id ad quod nulla fertur appetitio, neque incitat occasio. vt quòd sint stellæ pares aut impares, aut capilli in capite. Secundo autẽ modo, ad quod fertur quiddam appetitio, & incitat occasio, sed non magis ad hoc quàm ad illud: vt in drachmis quæ non differunt caractere ac splendore, cum oportuerit alteram earum eligere, non magis ad hanc quàm ad alteram tendit appetitio, aut incitat occasio. Tertio autem vltimo modo dicunt esse indifferentem, quod neque confert ad foelicitatẽ, neque ad infœlicitatẽ. In quo significato dicunt & sanitatem & morbum, & omnia corpora, & plurima externa esse indifferentia: propterea

Voluptas primas partes sibi vendicat.

Sanitas primas partes sibi vendicat.

Fortitudo seu magni animi virtus primas partes sibi vendicat.

Sanitas, secundum Stoicos, non bonum, sed indifferentem.

Indifferens quot modis dicitur.

pterea quòd nec tendant ad foelicitatem nec ad infoelicitatē. Id enim est indifferens, quo licet bene vti & malè. Virtute autem semper bene, vitio autem malè, sanitate autem & iis quæ pertinent ad corpus, aliquando quidem bene, aliquando verò malè vti licet. & ideo hæc posteriora sunt indifferentia. Iam verò ex his indifferentibus, alia quidem dicunt esse præcipua ac præposita: alia verò reiecta ac reiectanea: alia autè neque præcipua ac præposita, neque reiecta ac reiectanea. Et præcipua quidè ac præposita esse, quæ satis habent dignitatis. Reiecta autè seu reiectanea, quæ satis habent indignitatis. Non esse autem præcipua ac præposita, neque rursus esse reiectanea, vt extendere & inflectere digitum, & quidquid est huic simile. In præcipuorum autem ac præpositorum numerum referri quidem sanitatē viresque ac pulchritudinem, diuitiasque & gloriam, & his similia. In iis autem quæ sunt reiectanea, morbum, paupertatem, & dolorem, & quæ his proportione conueniunt. Sic quidem Stoici. Non esse autem indifferens præcipuum, sanitatē, & quidquid est ei simile, dixit Ariston Chius. Perinde est enim eam dicere indifferens præcipuum ac præpositum, atque censere eam esse bonum, & propemodum differre tantum nomine. In summa enim, indifferentia quæ sunt inter virtutem & vitium, nullam habere diuersitatem. neque aliqua quidè esse natura præcipua ac producta, aliqua verò reiectanea, sed ex diuersis temporum circumstantiis. neque quæ dicuntur esse præcipua ac præposita, omnino esse præcipua ac præposita: neque quæ dicuntur esse reiectanea, necessariò esse huiusmodi. Si ergo oporteat eos quidem qui sunt sani ministrare Tyranno, & ideo tolli de medio: eos verò qui ægrotant, liberatos à ministerio simul etiam liberari ab occisione, elegerit sapiens potius ægrotare hoc tempore quàm esse sanum. Et hac ratione neque sanitas est omnino præcipuum ac præpositum: neque morbus reiectaneum. Quomodo ergo in scribēdis nominibus alij alia præponimus elemēta, ea pro diuersis componentes circumstantiis: & D quidem præponimus quando scribimus nomen Dionis: I autem, quando Iouis: O autem, quando Orionis: non quòd natura alia aliis præponantur, sed quòd tempora hoc nos cogant facere: ita etiam in rebus quæ sunt inter virtutem & vitia, nō est aliqua naturalis aliarum aliis prælatio, sed potius quòd ita accidat. Atque cum ex his quidem ostensa sit, veluti quodam subiecto exemplo, anticipata notio de bonis & malis & etiam de indifferentibus, deinceps oportebit ea attingere quæ ad propositum dicuntur à Scepticis.

Indifferentiū alia præposita quæ πρῶτον μέναι dicitur, alia ἀπὸ πρῶτον ἡγυδία, id est reiecta.

Sanitatem nō esse præcipuū indifferens dixit Ariston Chius.

pticis. Si est ergo aliquod natura bonum, & est aliquod natura malū, id debet esse commune omnium, & omnibus esse bonum vel malū. Quomodo enim ignis habens natura vim calefaciendi, omnes calefacit, & non alios quidem calefacit, alios verò refrigerat: ita quod natura est bonum, debet omnibus esse bonum, & non aliis quidem bonum, aliis verò non bonum. Quamobrem Plato quoque probans Deum esse natura bonum, argumentatus est à similibus. Quomodo enim, inquit, calidi est proprium calefacere, & frigidi proprium est frigefacere: ita etiam boni proprium est bene facere. Bonum est autem Deus: est ergo Dei proprium bene facere. Quamobrè si est aliquid natura bonum, hoc aduersus omnes bonum est. Et si est aliquid natura malum, hoc aduersus omnes est malum. Nihil est autem omnium cōmune bonum aut malum, vt ostendemus. Non est ergo aliquid natura bonum aut malum. Aut enim omne quod quispiam opinatur bonum, dicendum est verè esse bonum, aut non omne. Et omne quidem non est dicendum. Si enim omne quod quisquam opinatur bonum, dixerimus bonum: quoniam idem alius opinatur malum, & alius bonum, & differēs opinatur indifferens, dabit quidem idem simul esse & malum & bonum & indifferens: vt, exempli causa, voluptatem Epicurus quidem dicit esse bonum: qui autem dixit, *Insaniam magis quàm gaudeam*, malum. Stoici autè indifferens & nō præcipuum. Sed Cleanthes quidem nec eam esse natura, nec eam in vita habere dignitatē, quomodo nec fucatorium pigmentum esse secundum naturā. Archedemus autem dicit esse quidem secundū naturam, vt pilos sub ala, non habere autem dignitatem & existimationem. Panætius autè dicebat aliqua quidem esse secundum naturam: aliqua autem præter naturam. Si ergo quidquid alicui videtur bonum, id omnino est bonum: quoniam voluptas Epicuro quidè videtur bonum, alicui autem Cynico malum, alicui verò Stoico indifferens, erit voluptas simul bonum & malum & indifferens. Non ergo quidquid alicui videtur bonum aut malum, id dicendum est esse bonum aut malum. Si autem quod alicui videtur bonum, est etiam omnino bonum: debemus esse præditi vi comprehendendi, & posse discernere differentiam in iis quòrum suscipitur opinio: vt dicamus id quod iste opinatur bonum, esse re vera bonum: quod autè ille opinatur bonum, non esse natura bonum. Aut ergo per euidētiā euenit hanc capi differentiam, aut per aliquam rationem. Sed fieri quidem non potest vt capiatur per euidētiā. Quidquid enim incurrit

Bonum debet esse omnibus commune.

Malum natura debet esse omnibus malum.

Deum esse natura bonū, quomodo probet plato.

Nullum est omnium commune bonū & malum.

Voluptatem Epicurus dicit bonum.

Κάλλω βον. Cleanthes voluptatem dicit non esse natura.

De voluptate varij variè sentiunt.

Boni non capiuntur differentia per euidētiā.

per euidenciam, communiter & vno eodemque consensu capitur, ab iis qui minimè impeditas habent apprehensiones: vt licet videre in omnibus ferè quæ apparent. Non autem communi consensu idem dicitur esse bonum omnibus: sed aliis quidem virtus, & quod est eius particeps: aliis verò voluptas: aliis autem doloris vacuitas: aliis autem aliquid aliud. Non ergo euidenter incurrit in omnes quod verè est bonum. Si autem capitur ratione: quoniam vnusquisque eorum omnium qui de diuersis factis gloriantur, propriam habet rationem: & aliam quidem Zeno, per quam virtutem esse bonum est opinatus: aliam autem Epicurus, per quam voluptatem. non eandem autem Aristoteles, per quam, sanitatem, rursus vnusquisque proprium adducet quod non est in natura bonum, neque commune omnium. Nullum ergo est natura bonum. Si enim quod est vniuscuiusque proprium, non est bonum omnium, neque natura: præter proprium autè vniuscuiusque bonum, nullum est communi consensu bonum: nullum est ergo bonum. Præterea si est aliquid bonum, id propria ratione debet esse eligendum: quoniam quilibet homo eligit id assequi, sicut etiam malum fugere. Nihil autem est eligendum propria ratione vt eligendum, vt ostendemus. Non est ergo aliquid bonum. Si enim est aliquid propria ratione eligendum, aut ipsum eligere est eligendum, aut aliquid præter hoc: vt eligere diuitias est eligendum: aut ipsæ diuitiæ sunt eligendæ. Et ipsum quidem eligere non est eligendum. Si enim eligere est eligendum propria ratione, non debemus studium ponere vt assequamur. quod eligimus, ne ab eo excidamus vt eligamus amplius. Quomodo enim bibere aut comesse est eligendum, ne cum biberimus aut comederimus, excidamus ab eo vt amplius velimus bibere aut comesse: ita si eligere diuitias aut sanitatè est eligendum, non oporteret nos persequi diuitias aut sanitatem: ne ea affecuti, ab eo excidamus vt eligamus amplius. Persequimur autem eorum consecutionem: non est ergo eligendum eligere, sed potius fugiendum. Et quomodo is qui amat, studet vt potiatur ea quam amat, vt fugiat eam quæ est in amando molestia: & sitiens festinat bibere, vt fugiat tormentum sitis: ita qui in eligendis diuitiis molestia afficitur, eligendo properat assequi diuitias, vt liberetur ab eo vt amplius eligat. Si est autè aliquid aliud eligendum quàm ipsum eligere, aut est ex iis quæ sunt à nobis separata, aut ex iis quæ sunt in nobis. Et si est quidem à nobis separatum & extrà, aut aliquid in nos ab eò accidit, aut nihil accidit. Accidit autem

Bonum nõ capitur ratione.

Bonũ propria ratione debet esse eligendum.

Ipsam eligere est eligendum.

Nullum est bonum & eligendum ex iis quæ sunt extrà.

tem vt ab amico, aut à viro bono, aut à filio, aut ab aliquo alio ex iis quæ extrà dicuntur esse bona: aut accidit aliqua in nos ab eo motio, aut aliquis gratus & acceptus status, & bona affectio: aut nihil accidit eiusmodi: neque sumus in differenti motione quando amicũ existimamus eligendum aut filium. Et si nihil quidè omnino in nos existit huiusmodi: neque erit omnino quod extrà est nobis eligendum. Quomodo enim eius ad quod mobiliter afficimur, fieri potest vt faciamus electionem? Nam alioqui si delectabile quidem intelligitur ex eo quod nos ab ipso delectemur: molestum autè ex eo quod molestia afficiamur: bonum autem, nempe ἀγαθόν, ἀπὸ τῆς ἀγαθότητος, id est ab eo quod laudamus & admiramur: sequitur vt id à quo nobis non ingeneratur lætitia ac delectatio, neque admirabilis & laudabilis affectio, neque iucunda & voluntariè suscepta aliqua motio, ex eo neque ingeneretur electio. Si autem ab aliquo quod extra est, vtpote amico aut filio, in nos fit iucunda aliqua cõstitutio, aut lubenter suscepta affectio, erit non propter se eligendus amicus aut filius, sed propter iucundam hanc constitutionem, lubenterque ac voluntariè susceptam affectionem. Sed erat quidem eiusmodi constitutio, non extrà, sed in nobis. Nihil ergo ex iis quæ sunt extrà, est propter se eligendum aut bonum. Sed neque ex iis quæ sunt in nobis, est eligendum aut bonum. Aut enim hoc est corporeum, aut animale. Sed corporeum quidem solum non fuerit. Si enim ponatur solum corporeum & non animale, effugiet nostram cognitionem. est enim omnis cognitio animæ. & est par externis subiectis, & quæ nullam habent cum nobis sympathiam ac consensionem. Si autem habet aliquid iucundum & gratũ quod pertingit vsque ad animã, ex eo erit eligendum & bonum, non autè quatenus est solummodo motio corporea. Quidquid est enim eligendum, iudicatur sensu aut intelligentia, non autem corpore experte rationis. Si ergo qui eligendum capit sensus, aut animæ cognitio, est propria ratione: nihil ergo ex iis quæ accidunt in corpore, est propter se eligendum aut bonum. Si autem sit ex iis quæ sunt in anima, id rursus deuoluitur ad eam quæ ab initio fuit dubitationem. Nam cum vniuscuiusque cogitatio habeat iudicia quæ minimè conueniant cum cogitatione proximi, necesse est vt vnusquisque existimet id esse bonum quod sibi videtur. Non est autem quod vnicuique videtur bonum, natura bonum. Nec hac ergo ratione est aliquid bonum. Eadem autem est ratio etiam de malo. In boni enim inquisitione id vi ac potestate traditum est. Primum quidem, quoniam cum alterum

Bonum cur græcè dicatur ἀγαθόν.

Nullum est bonum & eligendum ex iis quæ sunt in nobis.

Cognitio est animæ, & par externis subiectis.

Ex iis quæ sunt in corpore, nihil est eligendum.

Ex iis quæ sunt in anima, nihil est bonum & eligendum.

alterum tollitur, simul etiam tollitur alterum: vtrunque enim intelligitur ex habitudine & relatione ad alterum. Deinde quoniam rursus licet etiam primò in vno exemplo confirmare quod dicitur, vtpote insipientia quam solam esse malum dicunt Stoici: Si enim natura malum est insipientia, oportebit quomodo calidum cognoscitur esse calidum naturaliter, quòd qui ad id accesserint calefiant: & frigidum ex eo quòd frigeant: ita etiam insipientiam cum sit natura malum, cognosci ex eo quòd malè afficiatur. Aut ergo qui dicuntur insipientes, malè afficiuntur ab insipientia, aut sapientes. Sed sapientes quidem non malè afficiuntur, sunt enim extra insipientiam. à malo autem quod eis non adest, sed est ab eis separatum, malè affici nò potuerint. Si autè insipientes malè afficit insipientia, aut cum sit ante ipsos, eos malè afficit, aut latens & non euidens. Et latens quidem & non euidens minimè eos malè afficit. Nam si eos lateat nec sit euidens, non est malum nec ab eis fugiendum. sed quomodo molestia quæ non apparet, & dolorem qui est insensibilis, non fugit nec pertimescit quispiam: ita etiam insipientiam quæ non est suspecta & non apparet, nemo vitabit vt malum. Si autem manifestè & euidenter ab eis cognoscitur, & est natura malum, deberent insipientes eam fugere tanquam natura malum. Insipientes autem non fugiunt tanquam malum euidens, id quod ab eis qui ab eo sunt remoti dicitur desipere. Sed vnusquisque suum amplectitur iudicium, eius autem qui contrà sentit iudicium vituperat. Quamobrem nec insipientibus est euidens insipientia tanquam natura malum. Quo fit vt si neque sapientes malè afficiantur ab insipientia, neque ea insipientibus res sit fugienda, dicendum sit insipientiam non esse natura malum. Quod si non eam, neque aliquid aliud ex malis quæ dicuntur. Solent autem quidam ex secta Epicuri occurrentes ad has dubitationes, dicere, quòd naturaliter & absque vlllo magistro animal fugit quidem dolorè, persequitur autem voluptatem. Cùm primum enim est natum, & necdum seruit opinionibus, pulsus insueto frigore aëris, flet & luget. Si autem naturaliter quidem appetit voluptatem, declinat autem dolorem, est ei aliquid natura fugiendum, nempe labor ac dolor: & eligendum, voluptas. Non animaduertunt autè qui hæc dicunt, quòd etiam vilissima & abiectissima animalia bono impertiunt. Illis enim voluptatis magna est participatio. Deinde quòd neque omnino fugiendus est labor. Labore enim melius se habet fanitas, roboranturq; & aluntur corpora laboribus. Artes accuratasque scientias nò absque

Insipientia nò est natura malum.

Dolorè natura fugit omne animal, voluptatem autem persequitur.

Labor nò est omnino fugiendus.

absque labore accipiunt homines. Quamobrem labor non est omnino fugiendus natura. Sed neque quod natura videtur iucundum, est omnino eligendum. Sæpe quidem certè accidit vt quæ nos primo occursum voluptate affecerant, ea secundo, etsi sint eadem, iniucunda existimètur, vtpote quòd iucundum non sit natura eiusmodi, sed pro diuersis circumstantiis nos aliquando quidem sic, aliquando autem aliter moueat. Sed & qui solum honestum bonum opinantur, existimant etiam à brutis ostendi quòd id sit natura eligendum. Videmus enim, inquit, quòd quædam generosa animantia, vt tauri & galli, cum nulla eis voluptas & delectatio sit proposita, decertant vsque ad mortem. Ex hominibus quoque, qui pro patria, aut parètib; aut liberis se ad mortem offerunt, hoc nunquam facerent, cum post mortem nulla speretur voluptas, nisi naturaliter honestum & bonum eos & quoduis generosum animal semper attraheret ad se eligendū. Sed hos quoque latuit, quòd planè est insipientis, existimare prius dicta animantia, boni consideratione mota, decertare ad extremam vsque respirationem. Ipsos enim audire licet dicentes, quod sola sapiens affectio aspicit bonum & honestum: insipientia autem excæcat ad id discernendum. Quamobrem gallus & taurus qui sapientis nihil habent affectionis, honestum & bonum non intuentur. Et alioqui si est aliquid de quo vsque ad mortem certant hæc animantia, id non est aliud quàm vincere & esse superiora. Aliquando autè vinci & subici est pulchrius ac honestius, cum sit vtrunque eorū indifferens. Non est ergo natura bonum sed indifferens vincere & esse superiorem. Quamobrem si dicant gallū aut taurum, aut aliquod aliud forte animal, honestum expetere, quid sit quòd homo quoque id sibi scopum proponit? Non enim eo quòd ostenderint illa huius curam gerere, ostensum est hominem quoque esse talem. Deinde si quoniam quædam sunt animalia fortia, & quæ voluptatem quidem despiciunt, laboribus autem se offerunt, dicitur etiam homo honesti curam gerere: si multa sunt animalia gulæ ventriq; seruentia, dicemus contrà hominem magis vsurpare voluptatem. Si autem dicant esse quidem aliqua animantia voluptati dedita, hominem autem non esse omnino huiusmodi, nos quoque retorquētes dicemus, Non si aliqua animantia honestum persequuntur naturali ratione, protinus homo quoque eum sibi finem proponit. Dicit autem alius quispiam animalia omni ratione contendere vt vincant & sint superiora propter se: hominem autem non propter se, sed propter consequentem in anima delectationem

Voluptas non est omnino eligenda.

Honestum non est solum natura eligendum.

Bruta non boni consideratione decertant vsque ad mortem.

trionem & lætitiã, quæ est quædam grata & expetenda constitutio: hocque esse magis existimandum in hominibus, in quibus & honor & laus & dona & gloria, animum magis possunt delectare & gaudio perfundere, & ideo eam vrgere & impellere ad aspera & molesta fortiter perferenda. Vnde etiam qui se fortiter gerunt vsque ad mortem, & se pro patria deuouent & occidendos offerunt, propter hanc fortasse causam strenuè decertant & moriuntur. Nam etsi è viuis excedunt, attamen quando viuunt gaudent & lætantur dum celebrantur laudibus. Est autem verisimile, nonnullos quoque eorum opinantes quòd post mortem similes eos laudes expectent, præuisam mortem eligere. Est etiam fatis probabile, alios hoc pati, videntes quòd in vita essent toleraturi perpeffu longè difficiliora, si essent contemplaturi,

„ Raptari miseras natas, natosque perire,
 „ Affligi thalamos, prosterni deicietque
 „ In terram infantes, dum prælia tristia miscent. 15

Multis ergo modis quidã gloriosam mortem malunt oppetere, non autem quòd honestum, quod tantopere iactant Dogmatici, tantopere expetant & tanto studio persequantur. Sed de his quidem hactenus sit dubitatum. 20

An positis natura bonis & malis contingit beatè & feliciter viuere.

AT QVE quòd natura quidẽ nihil sit bonum & malum, fatis considerauimus. Nunc autem quæramus an etiam his cõcessis fieri possit vt bene ac beatè viuamus. Qui enim, vt ipsi volunt, bonum est affectus, & malum declinat, is est foelix ac beatus, quando quidẽ vitæ rectè agendæ scientiam dicunt esse prudentiam, quæ bona quidẽ & mala discernit, acquirat autem beatitudinem. Sceptici autẽ nihil temere ponentes aut tollentes, & omnia considerantes, docent quòd iis quidem qui natura bonum aut malum constituerunt, consequens est vt miserè viuant & infœliciter: iis autem qui nihil definiunt, & cohibent assensionem, vita est longè facillima. Hoc autẽ didicerimus, si rem paulò altius prius sumpserimus. Omnis ergo existit infœlicitas propter quandam perturbationem. Omnis autem hominibus sequitur perturbatio aut propterea quòd quædam intense & vehementer persequantur, aut propterea quòd vehementer & intense fugiant. Vehementer autem & intense persequuntur omnes homines id quod

Beatus quis sit & foelix. prudentia quid sit.

Scepticis vita est longè facillima. infœlicitas vnde existat.

resnoit

d d

ipsi

ipsi opinantur bonũ, & fugiunt quod constitutum est malum. Omnis ergo ex eo existit infœlicitas, quòd bona quidem persequatur vt bona: mala autem fugiant vt mala. Quoniam ergo credidit Dogmaticus, quòd hoc quidem est natura bonum, illud verò malum, semper quidem hoc persequens, illud verò fugiens, & ideo perturbatus, nunquam erit beatus. Aut enim quidquid persequitur quispiam, id statim & natura est bonum: & quidquid fugit quispiam tanquam fugiendũ, id re vera est eiusmodi. aut aliquid eorum quæ persequuntur est eligendum & non omne. & aliquid eorum quæ fugiuntur, est fugiendum. aut ea sunt in eo quòd quodammodo se habeant & referantur ad aliquid: & vt ad illud quidem relatum, hoc est eligendum aut fugiendum: vt ad rerum autem naturam, neque est eligendum, neque fugiendum. Atque si quidquid quidem quispiam quomodocunque persequitur, posueris natura bonum, & quod fugit natura fugiendũ, non vitalem ages vitam, vt qui necesse habeas idem simul persequi & fugere. & persequi quidem, quatenus nonnulli quidem eligendũ existimant: fugere autem, quatenus opinantur alij fugiendum. Si autem non quidquid persequuntur aut fugiunt non dixeris esse eligendum aut fugiendum, sed ex iis aliquid esse eligendum & aliquid fugiendum, viues quidem, sed non viues absque perturbatione. Perpetuò enim persequens id quod natura opinatus es bonum, & quod existimasti malum, fugiens, nunquam liber eris à perturbatione. Sed & cum bonum nondum apprehenderis, propter assequedi desiderium valde perturbaberis. & affectus, propter nimiam lætitiã, aut propter eius quod acquisisti sollicitam custodiam nunquam quiesces. Eadem est autem etiam de malo ratio. Neque enim cum es à malo remotus, es expers curæ, cum de te satis sumat supplicij, quæ est in fugiendo & in cauendo perturbatio. Neque cum es in malo, vnquam cessas à tormento, inquirens & considerans quemadmodum graue fugias exitium. Sin autem dixeris non esse aliquid magis natura eligendum quàm fugiendum, neque magis fugiendum quàm eligendum, cum vnumquodq; eorum quæ subiiciuntur, ad aliquid quodammodo se habeat ac referatur, & pro varietate temporum & circumstantiarum nunc quidem sit eligendum, nunc verò fugiendum: viues quidẽ beatè & absque vlla perturbatione, vt qui neque propter bonum tãquam bonum efferaris, neque propter malum deiciaris, quod necessariò quidem euenit magno & excelso animo accipiens, liber autem ab ea quæ est ex opinione molestia, per quam existimatur ali-

Dogmaticus nunquam erit beatus.

Beatitudo ex eo existit, quòd nihil sit natura bonum nec malum.

bb 2

quid

quid adesse boni aut mali. Hoc tibi aderit ex eo quod nihil opineris natura bonum aut malum. Non licet ergo beatè viuere ei qui bona aut mala aliqua esse statuerit. Præterea id quoque quod est mali alicuius efficiens, omnino est etiam fugiendum vt malum: vt si dolor est malum, omnino id quoque quod est efficiens doloris, simul cum dolore statuetur esse fugiendum. Et si mors est ex malis, erit id quoque quod morte afficit, ex malis & fugiendis. Ergo & communiter si malum est fugiendum, necessariò id quoque quod est mali efficiens, erit malum fugiendum. Quæ autem à nonnullis dicuntur bona natura, sunt etiam malorum efficientia, vt docebimus. Sunt ergo vi ac potestate mala, quæ ab aliquibus dicuntur bona, & ideo sunt causæ infelicitatis. Nam propter huiusmodi bona sunt omnia mala, avaritia, & mala fama, & ambitio, & studium cōtentionis, & libido, & quæcunque alia sunt his similia. Vnusquisque enim quod opinatus est bonum & eligendum, acriter ac vehementer persequens, latenter incidit in propinquum vitium: vt (erit enim quod dicitur dilucidum, si conuenientia posita fuerint exempla) Qui bonum esse diuitias anticipata notione accepit, debet omnia acri ac vehementi studio facere vt assequatur diuitias, & assiduè illud comicum meditari præceptum, *Lucrare ô amice æstateque & hyeme.* & illud tragicum lubenter admittere, *O aurum, quod pulcherrimè dextra teneris mortalium.* Omnia autem facere vt assequaris diuitias, nihil est aliud quàm esse auarum. Qui ergo diuitias maximum esse bonum præ se fert, eo quod magnopere studeat diuitiis, fit avarus. Rursus qui gloriã posuit virtutem, acriter ac vehemèter appetit gloriam. Gloriam autem appetere, est esse ambitiosum. Ponere ergo gloriam esse natura bonum & eligendum, magnum aliquod malum procreat, nempe ambitionem & gloriæ cupiditatem. Idem autem inueniemus etiam in voluptate. Iis enim qui magno studio contendunt ad eam assequendam, necesse est vt quædam flagitiosa libido consequatur. Quamobrem si id quod est malorum efficiens, est malum: ostensum est autem ea quæ quidam Philosophi opinati sunt bona, esse omnium malorum efficientia: dicendum est ea quæ quidam opinati sunt bona, esse vi ac potestate mala. Sed nec possunt dicere aduersarij, quod in iis quidem persequendis & appetendis, appetentibus & persequentibus est aliquod malum: vt ei quidem qui diuitias persequitur, avaritia: ei autem qui gloriam, ambitio: ei autem qui aliquid aliud, aliena quædam perturbatio: assecutis autem est liberatio à perturbationibus, & quies à priori

Mali alicuius efficiens est fugiendum vt malum.

Bona quæ dicuntur sunt etiam malorum efficientia.

Diuitiæ sunt efficientes avaritiæ.

Gloria est efficiens ambitionis.

Voluptas est efficiens flagitiosæ libidinis.

Per bonorum affectionem non liberamur à perturbationibus & molestis.

priori molestia. Qui enim diuitias est assecutus, non amplius acri ac vehementi studio quærit diuitias: & qui voluptate est potitus, soluit vehementiam sui in eam studij. Quomodo certè animantia quæ gra diuntur in loco prærupto & præcipiti, vt bibant, per dolorè tendunt ad voluptatem: & simul atque sunt exatiata, quiescunt à prioribus laboribus: ita etiam homo dum ad bonum quidè properat, necessariò molestia afficitur: assecutus autem id quod desiderabat, liberatur à molestia. Nemo, inquam, hoc potest dicere, neque rem ita se habere. Et si enim ea sint assecuti quæ bona existimant, magis anguntur & maiori afficiuntur molestia, quod non soli ea habeant. Bona enim cū eo pretiosa & magna contentione expetenda existimant, quod soli ea possideant. Quamobrem ingeneratur eis in proximos æmulatio & inuidia. Quo fit vt & bonorū quæ dicitur persecutio non sit absque miseria & afflictione: & eorum possessio plura mala pariat. De ipsis quoque malis rursus eadè est ratio. Si quispiam enim anticipata notione præceperit esse quædam mala natura, vtpote ignominiam, paupertatem, orbitatem, dolorè, morbum, & communiter insipientiam: non his solis cruciatur, sed etiam plurimis aliis propter ipsa malis. Nam si ipsa quidem adsint, non ab ipsis solis agitur ac vexatur, sed ab ipsa etiam quam de iis concepit opinione, qua credidit adesse sibi malum: & tanquam maius malum cum depopulatur ea anticipatio. Si non adsint autè, similiter non quiescit: sed vel futurum præcauens, vel extimescens, secum habitantem habet sollicitudinem. Cū autè ratio ostenderit nihil horum esse natura bonum, aut natura malum, soluetur perturbatio, pacataque ac tranquilla vita nos excipiet. Sed quod propter ea quæ quidam opinantur bona, accedit multitudo malorum, & propter mala alia mala existunt, adeò vt propter ea ad beatitudinem perueniri nequeat, est perspicuum ex iis quæ dicta sunt. Consequenter autem est ostendendum, quod nec contingit assequi auxiliium ei qui per dogmaticam ingreditur Philosophiam. Nam si ponatur aliquid natura bonum, aut malum natura, qui exhortatur eum qui perturbatur, ad bonum vehementer persequendum vt bonum, aut vehementer fugiendum malum vt malum, eum ab initio reprimat, dicens: Neque bonum persequi cōuenit, neque malum fugere: ostendens quod id quod ipse persequitur, est minimè æstimandum: nec ei ipsum persequi conuenit: sed maiora sunt ei persequenda: vt, minoris quidem æstimationis sunt diuitiæ, maioris autem virtus: nec illæ, sed hæc est persequenda: aut quod hoc quidem cū parum proffit, multas

Æmulatio et inuidia vnde existat.

Bona persequentes et possidentes non carerent malis.

Qui mala alia qua natura existimat, is angitur si ad ipsa concepta de iis opinione, si non adsint, cruciatur metu & cautione.

Qui credit nihil esse natura bonum aut malum, vitam agit tranquillam.

Exhortationes nihil auxiliij afferunt iis qui aliquid natura dicunt bonum aut malum.

habet molestias: hoc verò cum multum proficit, paucas. Sed dicere quidem, quod nec bonum conuenit vehementer persequi, neque malum fugere, est diuersum ab iis quæ cæsent Dogmatici, qui semper in vulgus iactant ea esse eligenda ac reiicienda, expetendaque & fugienda. Dicere autem, hoc quidem non esse persequendum, tanquam humile & abiectum, ad hoc autem esse contendendum tanquam præclarior, est eorum qui non soluunt perturbationem, sed eam aliò transferunt. Quomodo enim primum persequens quispiam, molestia afficiebatur: ita etiam secundum persequens quispiam molestia afficitur. Quo fit ut morbum pro morbo afferat Philosophi oratio. quandoquidem eum qui diuitias, aut gloriam, aut sanitatem appetit, auertens, ne ea persequatur, sed honestum, exempli causa, aut virtutem, non liberat à persecutione, sed ad alteram traducit persecutionem. Quomodo ergo Medicus qui tollit quidem pleuritidem, efficit autem peripneumoniam seu spirandi difficultatem: & remouet quidem phrenitidem, eius autem loco inducit lethargum: à periculo non liberat, sed mutat: ita etiam Philosophus pro alia aliam inducens perturbationem, non fert opem ei qui perturbatur. Non enim licet dicere quod quæ pro alia inducitur perturbatio, est moderata: quæ autem tollitur, vehementior. Qualem enim habuit opinionem is qui perturbabatur, de eo quod persequeretur, talem habuit etiam de secundo. Opinabatur autem primum quidem tanquam bonum, & ideo ad id magno studio contendebat. Ergo & qui secundum bonum esse opinatur, & ex æquo ad ipsum contendit, parem habebit perturbationem, & fortasse etiam vehementiorem, quod contrarium sit ei persuasum, nempe plurius esse quod ipse nunc persequitur. Si ergo efficit Philosophus, ut qui molestia afficitur, alterum pro altero persequatur, non liberabit molestia. Si autem absolutè docet, Hoc quidem parum prodest, plures autem habet molestias: faciet comparationem electionis & fugæ cum alia electione & fuga: non autem tollet molestiam. quod quidem est absurdum. Nam qui molestia afficitur, non vult discere quid magis molestia afficit & quid minus, sed desiderat liberari à molestia. Tum demum ergo eam licebit effugere, si ostenderimus ei qui perturbatur in mali fuga aut boni persecutione, quod neque est ali-quod bonum natura, neque malum: sed ea, ut dicit Timon, ab hominibus mente sunt diiudicata. Id autem docere, est Scepticorum proprium considerationis. est ergo eius vitam beatam acquirere.

An is

An is qui de natura bonorum & malorum sustinet affectionem, sit omnino beatus.

FOELIX quidem est ac beatus, qui vitam traducit absque perturbatione, & ut dicebat Timon, qui est in quiete & tranquillitate. 5 Omni enim ex parte, inquit, eum tenuit tranquillitas: &, Postquam eum vidit in tranquillitate à ventis placida. Ex bonis autem & malis quæ dicuntur, alia quidem inducta sunt ex opinione: alia autem ex necessitate. Ex opinione quidem rationis particeps inducta sunt, quæ ex iudicio persequuntur vel fugiunt homines: ut in externis quidem eligenda dicuntur & bona, diuitiæ & gloria & nobilitas, & amicitia, & quidquid est eis simile. In iis autem quæ pertinent ad corpus, pulchritudo, vires, bona habitudo. In iis verò quæ ad animam, magni animi virtus, iustitia, prudentia, temperantia, communiter virtus: & fugienda quæ sunt his contraria. Ex necessitate autem accesserunt, quæ constant ex affectione sensus experte rationis, & quæ præbet quædam naturalis necessitas, sua sponte autem ea nemo elegerit aut fugerit, ut dolor & voluptas. Quamobrem cum sit eiusmodi in rebus differentia, de vita quidem solum traducenda absque perturbatione in bonis & malis quæ sunt in opinione, ab eo qui de omnibus sustinet affectionem, iam prius quoque diximus, quando differebamus de fine Sceptici: & in præsentia, quod fieri non potest ut sit beatus, qui constituit aliquid natura bonum & malum. Qui enim hoc facit, inutilibus circumagitur perturbationibus, alia quidem fugiens, alia verò persequens: & propter bona quidem multa mala ad se attrahens: in multis autem versans malis propter opinionem de malis: ut, qui dicit, exempli causa, bonum quidem esse diuitias, malum autem paupertatem: non habet autem diuitias, perturbatur bifariam, nempe & quod non habet bonum, & in eo acquirendo satagit. Cum id autem acquiserit, tribus punitur modis: nempe & quod immoderata effertur lætitia: & quod magno studio hoc agit ut eius maneant diuitiæ: & quod angitur & timet ne eas amittat. Qui autem neque in iis quæ sunt natura bona collocat diuitias, neque in iis quæ sunt mala natura, & neque magis hanc quam illam profert vocem: neque conturbatur propterea quod absint, neque lætatur propterea quod adsint: manet autem in utroque absque perturbatione. Quamobrem in iis quidem quæ existimantur bona & mala ex opinione, in iis eligendis & fugiendis est plenè beatus. In iis autem quæ sunt ex sensu, & ratione carent motionibus, utitur coniectura. Quæ enim non accidunt ex rationis peruersitate

Philosophi oratio à bono dehortans ut aliud bonum persequatur, affert morbum pro morbo.

Bonorum & malorum alia sunt ex opinione, alia ex necessitate.

Diuitias bona existimantibus quot eueniant perturbationes, & incommoda.

In malis quæ accidunt ex inuoluntaria sensus affectione, fieri non potest ut ex ratione quæ existit ex consideratione, ab eis fiat liberatio. Ei enim qui famis aut sitis sentit molestiam, fieri non potest ut persuadeatur per existentem ex consideratione rationem, quod molestia minimè afficiatur: & ei qui dum ab iis recreatur diffunditur, non contingit afferre persuasionem quod non diffundatur. Quis ergo, inquiunt Dogmatici, ad foelicitatem nobis vsus est ex sustinenda assensione, si omnino oportet perturbari, & perturbatos esse miseros & infoelices? Magnus vsus, aiemus. Nam etsi is qui de omnibus sustinet assensionem, perturbatur ex eo quod adsit id quod affert dolorem, tolerantius tamè fert molestiam quàm Dogmatici. Primùm quidem, quoniam non perinde est multitudine infinita bona persequendo, & mala vitando, à perturbationibus quæ existunt in persequendo & fugiendo, tanquam à furiis agitari: & hoc quidem non patitur, vnum autem malum amputando ab omnibus, procurare ut id declinetur & caueatur. Deinde id quoque, quod tanquam malum fugiunt qui cohibent assensionem, non admodum perturbatur. Aut enim est aliquis paruus labor aut dolor, ut quæ quotidie nobis adest fames aut sitis, aut frigus, aut æstus, aut aliquid ex similibus. Aut contrà est summus & vehementissimus, ut in iis qui summis vexantur tormentis quibus nullum potest afferri remedium, in quibus Medici sæpe præbent medicamenta quæ omnino tollunt dolorem, ut aliquam modicam accipiant cõuersionem ad opitulationem. Aut mediocris, & ab aliquibus, ut qui est in aliquibus morbis. Ex iis autem is qui quotidie occurrit, & paratu facilia habet alleuamenta & remedia, nempe cibum & potum & tegmentum, minimum conturbat. Qui autem est summus, etiamsi maximè perturbatur, tamen cum momento temporis instat fulguris terruerit, aut tollit, aut tollitur. Mediocris autem & qui producit, neque est per totam vitam, neque est natura continuus, sed multam habet quietem & interualla. nam si esset continuus, non extenderetur. Est itaque moderatus: neque est adeò terribilis quæ Sceptico accidit perturbatio. Verumenimvero etiãsi esset maxima, non est culpa in nos conferenda, qui inuiti & necessariò patimur, sed in naturam, cui non sunt curæ leges: & in eum qui opinione & iudicio sibi malum attrahit. Quomodo enim in febricitantem non est culpa conferenda quod febricitet: inuitus enim febricitat. sed culpa est conferenda in eum qui non abstinet ab iis quæ sunt inconducibilia: ita in eum quidem qui perturbatur presentibus quæ dolorem afferunt,

In malis quæ accidunt ex inuoluntaria sensus affectione quomodo se gerat Scepticus.

Scepticus tolerantius fert dolorem quàm Dogmaticus.

Malis quæ fugiuntur non tam vehementer perturbatur Scepticus.

In naturam non in nos culpa est conferenda si mala patimur.

Natura non sunt curæ leges.

ferunt, non est culpa conferenda. Non enim ex ipso aut propter ipsum fit perturbatio: sed velit nolit ea debet esse necessariò: sed culpa est in eum conferenda, qui propria opinione & existimatione fingit sibi multitudinem rerum eligendarum & fugiendarum. sibi enim excitat malorum inundationem. Idque licet videre in ipsis malis quæ dicuntur. Qui enim nullam suscipit opinionem quod labor seu dolor sit malus, is ei adhæret coacta motione laboris. Qui autem præterea fingit, quod homini solum res minimè conueniens est labor ac dolor, & quod is est solum malum, is hac opinione conduplicat molestiam quæ illi accidit eius præsentia. An non videmus quod etiam in iis qui sentiantur, sæpenumero ipse quidem qui patitur & secatur, magno & forti animo fert tormentum sectionis, neque colore expallescens, neque à genis abstergens lachrymas, propterea quod in eum cadat solus motus sectionis. Qui autem adsistit, cum primùm viderit modicam sanguinis fluxionem, pallet, contremiscit, sudat, labascit, & tandem mutus concidit, non propter dolorem (nullus enim ei adest dolor) sed propter opinionem quam accepit quod dolor sit malum. Est itaque nonnunquam maior perturbatio propter alicuius mali tanquam mali opinionem, quàm quæ accidit propter ipsum quod dicitur malum. Qui itaque sustinet assensionem de omnibus quæ sunt ex opinione, perfectissima fruitur foelicitate. In inuoluntariis autem & quæ sunt rationis expertes motionibus, perturbatur quidem,

„ Nam non annosa quercu aut rupe editus ille est,
„ Sed genere ex hominum.

25 sed mediocriter afficitur. Vnde etiam necesse est eos despicere, qui existimant eum ad viuendum in otio se includere, & ab actione remouere, & se ad quandam redigere absurditatem & contradictionem. Et se quidem remouere ab operatione, quod cum vita tota sit in eligendo & fugiendo, qui neque quidquam eligit, neque fugit, vi ac potestate vitam abnegat. Ad quandam autem absurditatem & contradictionem, quod si quando venerit in potestatem Tyranni, & cogatur aliquid facere nefarium, aut quod iubetur, facere non tolerabit, sed mortem eliget voluntariam: aut tormenta fugiens, faciet quod iubetur. & ita non erit eiusmodi ut neque eligat nec fugiat, ut vult Timon: sed alterum quidem eliget, vitabit autem alterum. quod quidem est eorum qui comprehenderunt cum persuasionem aliquid esse fugiendum & eligendum. Hæc autem dicentes, non intelligunt quod non viuit Scepticus conuenienter orationi Philosophi: nam quod ad hoc

c c quidem

Qui mali habet opinionem, conduplicat dolorem.

Qui secatur, dolorem sæpe fert constantius quàm qui eum aspiciet dum secatur.

Propter mali opinionem quæ doque est maior perturbatio quàm propter ipsum malum.

Homerus.

Scepticus ab actione non se remouet, nec ad aliquam se redigit absurditatem & contradictionem.

quidem attinet, cessat ab actione: sed conuenienter obseruationi quæ est remota à Philosophia, potest alia quidem eligere, alia verò fugere. Si quid autem vetitum facere cogatur à Tyranno, anticipata fortè ex legibus patriis & moribus notione, hoc quidè eliget, illud verò fugiet: quodq; durum est & asperum, facilius feret quàm Dogmaticus, quòd nihil eorum quæ sunt extrinsecus opinatur, sicut ille. De his autem dictum est accuratius in libris De fine Sceptici: nec necesse est ea quæ apertè dicta sunt, rursus recensere. Cùm itaque de bonis & malis tractauerimus, ex quibus dubitationes extenduntur ad vniuersum ferè locum moralem, agè deinceps consideremus, an vitæ agenda sit ars aliqua.

An vitæ agenda sit ars aliqua.

QVÒD qui eligunt sustinere suam de omnibus assensionem, rectè possint viuere, satis ostensum est à nobis. Nihil autem vetat quominus altrinsecus & ex aduerso examinemus sectã quoque Dogmaticorum, etiamsi ex parte iam sit examinata. Profitentur enim se vitæ agenda artem aliquam esse tradituros. Et ideo Epicurus quidem dicebat Philosophiam esse operationem, quæ rationibus & disputationibus vitam parat beatam. Stoici autem apertè dicunt, prudentiam, cùm sit scientia bonorum & malorum & neutrorum, esse artem vitæ agenda: quam qui protulerint, soli sunt pulchri: soli diuites: soli sapientes. Qui enim ea possidet quæ sunt magnæ æstimationis & magni pretij, est diues. Virtus autem est magni pretij & magnæ æstimationis: & solus sapiens eam possidet. Solus ergo sapiens est diues. Et, qui est dignus amari, est pulcher. Solus autè sapiens est dignus amari. Solus ergo sapiens est pulcher. Eiusmodi autem pollicitationes spe frigida venantur iuuenes, nequaquam autem sunt veræ: quandoquidem Timon aliquando quidem ridet eos qui profitentur se ea esse tradituros, dicens:

„ *Multorum Laconum exitium pestesque dolosæ.*
aliquando autè eos qui ipsis dant operam, inducit poenitentes, quòd in eis frustra laborem posuerint, dicens:

„ *Lamentansq; aliquis dixit de more virorum,*
„ *Hei mihi quid faciam hic, fiet & sapientia quenam?*
„ *Corde ego mendicus, mentis non est mihi granum.*
„ *Terque quaterq; ij sunt dicendi iure beari,*
„ *Qui nec habent, nec rodunt quod maturuit ipsa*

In schola.

„ *In schola. at in fatis fuerat me lite domari*
„ *Exitiosa, & pauperie, reliquisque, virorum*
„ *Quæ mortale agitant genus, & quos dicere fucos*
„ *Iure queas.* Cur autem hæc ita habeant, ita didicerimus si aduertamus. Quæ enim vitæ agenda ars esse censetur, & per quam beatos esse existimant, non est vna, sed multæ & discrepantes: utpote alia quidem ex Epicuro: alia verò ex Stoicis: alia autè ex Peripateticis. Aut ergo omnes sunt similiter sequendæ: aut vna sola: aut nulla. Et ut omnes quidè sequamur, fieri non potest propter dissidium. Quod enim hæc præcipit tanquam eligendum, illa prohibet tanquam fugiendum. Non contingit autem idem simul persequi & fugere. Sin autè sequenda est vna: aut sequenda est cuiusmodicunq; ea sit. quod quidem fieri non potest. sequitur enim ex æquo omnes velle sequi. Si enim hæc est attendenda, cur hæc magis quàm illa? & contrã. Restat ergo eam esse sequendã quæ est iudicata præstantior. Aut ergo eam sequemur quæ ab alia iudicata est præstantior: aut eam quæ à se ipsa. Et si quidem eam quæ à se ipsa, ei fides non habebitur: & oportebit existimare fidem esse habendam omnibus. Nam si huic erit fides habenda, quia ipsa à se ipsa iudicata est præstantior, reliquis quoque habenda erit fides. Nam vnaquæque earum à se ipsa iudicata est præstantior. Si autem ab alia, oportebit rursus ei quoque fidem non haberi. Quomodo enim ipsa, quatenus dissidet ab aliis, opus habet iudicio: ita etiam ipsam iudicãs, quatenus discrepat ab aliis, opus habet alia quæ iudicet. & eo ipso non erit credibile illius iudicium. Si ergo neque contingit sequi omnes vitæ artes, neque vnam, restat ut nulla sit sequenda. Et alioqui, ut prius dixi, cùm multæ sint vitæ agenda artes, necesse est ut qui in vna earum acquieuerit, sit infœlix, non solum propter prius dictas causas, sed etiam propter eã quæ est dicenda procedente oratione. Vnusquisque enim homo ab aliqua tenetur affectione seu animi perturbatione. aut enim diuitiarum, aut voluptatum, aut gloriæ amore tenetur ac desiderio. Sed qui tenetur quidè diuitiarum amore & gloriæ, is magis incenditur cupiditate à Philosophia Peripatetica, ex qua diuitiæ & gloria sunt in bonis. Qui autem amat voluptates, etiam inflammatur ab Epicuri disciplina. Finis enim fœlicitatis ex eius sententia demonstratur voluptas. Ambitiosus autè & gloriæ cupidus à Stoicis præcipitur in eandem affectionem, ex quorum sententia virtus est solum bonum, & quod fit ex virtute. Quæcunq; ergo à Dogmaticis philosophis dicitur vitæ agenda

*Philosophia
definitio secundum
Epicurum.*

*Prudentia est
ars vitæ agenda.*

*Diues est solus
sapiens.*

*Sapiens est solus
pulcher.*

*Artes sunt
multæ vitæ agenda,
cùm sint
multæ sectæ
Philosophorum.*

*Ars vitæ agenda
quæ
sequenda.*

Quævis vitæ agendæ sciētia à philosophis tradita, est humanorum malorū propugnaculum, non auxiliū. sciētia, est humanorum malorū propugnaculum, non auxiliū. Quòd si etiā dederimus esse vnam vitæ agendæ artem, & eam de qua conueniatur, utpote Stoicā, ne sic quidē eam admittemus, propterea quòd multæ & variæ simul cū ea inferantur calamitates. Si enim vitæ quidem agendæ ars, cū sit prudētia, est virtus: virtutem autē solus habet sapiens: Stoici cū non sint sapientes, nō habebunt prudentiam, neque vitæ agendæ artē aliquam. Cū non habeant autē, nec alios docebunt. Et si ex eorū sententia nulla ars potest cōsistere, ne consistet quidē ars vitæ agendæ. Atqui est primum: est ergo etiā secundū.

Ars nulla est. Est enim ars id quod est compositum ex comprehensionibus: & comprehensio est comprehendētis phantasiæ assensio. nulla est autē comprehendētis phantasia, propterea quòd nec omnis phantasia sit comprehendētis, pugnat enim: neque aliqua, propterea quòd nulla sit facultas discernendi. Si non sit autem comprehendētis phantasia, nec erit vlla eius assensio. Itā autem nec comprehendētis. Si non sit autem comprehendētis, nec erit id quod est compositum ex comprehensione, nempe ars. Cui est consequens ne vitæ quidem agendæ esse artē. Ad hęc accedit, quòd comprehendētis phantasia ex Stoicorum sententia iudicatur esse comprehendētis ex eo quod est, & congruenter ei quod est, per impressionē & obsignationē. Et id quod est, esse probatur ex eo quòd comprehendētis moueat phantasiā. Si autē ut comprehendētis quidem iudicetur phantasia, oportet id quod est, esse cognitum. Ut hoc autem comprehendatur, comprehendētis phantasiā esse firmam ac stabilem: vtriusque autē fides fieri non potest propter alterum: si sit ignota comprehendētis phantasia, ars quoque tollitur, ut quæ si id quod est compositum ex comprehensionibus. Et si agendæ quidē vitæ sciētia, nempe prudentia, contemplatur bona & mala & neutra, aut est diuersa à bonis quorum dicitur sciētia, aut ea ipsa est bonum, quando quidam ex eis definiētes dicunt, Bonum est virtus, aut quod est eius particeps. Et si est quidem diuersa à bonis quorum dicitur sciētia, ne erit quidē omnino sciētia. Omnis enim sciētia est aliquorum quæ sunt. Bona autem & mala prius non esse ostendimus. quamobrem nec est quidem vlla sciētia bonorum & malorū. Sin autem ipsa est bonum, & censetur esse sciētia bonorum, sui erit sciētia. quod rursus est absurdum. Ea enim quorū est sciētia, cogitantur ante sciētiam: ut ars medendi dicitur sciētia salubrium, & non salubrium, & neutrorum. sed ante artem medendi prius fuerunt & præcedunt salubria & insalubria. Rursus Musica est sciētia modulato-

dulatorum & non modulatorum, numeroforumque & non numeroforum. Sed ante ea non est Musica. Ipsi quoque dixerunt Dialecticam esse sciētiam verorum & falsorum & neutrorum. Vera ergo & falsa & neutra fuerunt ante Dialecticam. Sin autem prudentia est sui ipsius sciētia, ea debet esse ante se. Nihil autem potest esse ante se. Nec hac ergo ratione dicendum est esse aliquam vitæ degendæ sciētiam. Omnis quoque quæ est ars & sciētia, comprehenditur ex iis quæ sunt artificiosè & scienter: ut ars quidem medendi, ex iis quæ medicè sunt: citharistica autem ex iis quæ citharisticè. pictura quoque itidem, & statuaria, & omnes similes. Ars autem quæ censetur versari in vita, nullū habet opus quod ei accidat, ut ostendemus. Nō est ergo aliqua ars vitæ agendæ. Ut, cū multa dicantur apud Stoicos de filiorum educatione, & de honore in parētes, & præterea de pietate ac religione in defunctos, paucis ex vnoquoque genere electis, ea, exempli causa proferemus ad probandam argumentationē. Atque de liberorum quidem educatione in Diatribis hæc dicit. Zeno princeps sectæ Stoicæ: Diuidere autem nihilo magis neque ex æquo pusiones aut non pusiones, neque foeminas aut masculos. Non enim alia pusionibus aut non pusionibus, neque foeminis aut masculis, sed eadem conueniunt & sunt conuenientia. Et rursus: Diuisisti dilectū an non? Nequaquam. Vtrum nō desiderasti eum diuidere? Maximé. Sed desiderasti ipsum se tibi præbere, an timuisti iubere? Non per Iouem. Sed iussisti? Maximé. Deinde non tibi inseruiert. Nequaquam. De honore autem in parentes adiecerit quispiam ea quæ ab eis vulgo iactantur de concubitu cum matre. Et Zeno quidem cū posuisset quæ narrantur de Iocaste & Oedipo, dicit: Non erat graue fricare matrem. Et si corpore quidem ægrotantem manibus fricans profuisset, minimè est turpe. Si autem in altera parte fricuisset in qua inuenit eam dolore affectam, & dolorem sedasset, & ex matre egregios procreasset liberos, quid esset turpe? Chrysippus autem in libro De republica hæc dicit ad verbum: Videtur autē mihi hæc quæ sic edidisse, ut nunc quoque apud multos non malè mos inoleuit ut pater ex filia, & frater germanus ex sorore germana. Eorum autē pietatis ac religionis in eos qui è viuis excesserunt, indicium fuerint ea quæ præcipiuntur de comedendis hominibus. Non solū enim censent edendos esse mortuos, sed eorum quoque carnes, si fortè pars aliqua corporis fuerit amputata. Dicuntur autem hæc à Chrysippo in libro De iustitia. Et si ex membris pars aliqua fuerit amputata utilis

*De sepul-
ra quid di-
cant stoici.*

ad alimentum, neque eam infodere, neque aliàs proiicere, sed eam
consumere vt fiat pars ex nostris. In opere autem De decoro, disse-
rens de sepultura parentum, disertis verbis dicit: Cùm autem paren-
tes excefferint, simplicissima vt edum est sepultura: vtpote quod cor-
pus, sicut vngues & pili, nihil sit ad nos, neque nos opus habeamus
aliqua huiusmodi cura & sollicitudine. Et ideo si sint ad alimentum
quidẽ vtiles eorum carnes, eis vtetur: vt, pede amputato eo vti oportet,
& iis similibus. Si ipse autem sint inutiles, aut effosso monimen-
to eas inferent, aut iis exultis cinerem dimittent: aut iis longius abie-
ctis nullam eorum curam gerent, sicut vnguium & pilorum. Sic qui-
dem Stoici. In eos autem est inferendum id quod est consequens ar-
gumẽtationis. Aut enim hæc sic facere præcipiunt, vtpote quod sint
ij vsuri adolescentes, aut quod minimè sint vsuri. Et vt quod sint qui-
dem vsuri, nulla ratione præcipiunt, leges enim prohibent, nisi apud
nos licebit viuere sicut Cyclopes, apud quos licet & humanis vesci
carnibus, & lac electum bibere. Sin autem vt qui non sint vsuri: est
agendæ vitæ ars superuacanea, cuius nullus potest esse vsus. Quomo-
do enim inter cæcos inutilis est pictura, est enim ars videntium, & in
in ciuitate surdorum est inutilis ars citharistica, audientes enim dele-
ctat: ita etiam vitæ agendæ ars est inutilis iis qui ea non possunt vti.
Præterea ars quælibet siue versetur in contemplatione, vt Geome-
tria & Astrologia: siue in actione, vt ars armis depugnandi: siue aliquid
reddat effectum, vt pictura & statuaria proprium habet opus, hæc dif-
fert ab aliis omnibus, vt ostendam. Non est ergo prudentia ars aliqua
vitæ agendæ. Quomodo enim quod est commune Musici & Mu-
sicæ ignari, & quod est commune Grammatici & non Grammatici,
& vt semel dicam, commune artificis & ignari artis, non est artificio-
sum: ita etiam quod est commune prudentis & imprudentis, non po-
test esse proprium opus prudentiæ. Quodcunque autem opus vide-
tur fieri à prudente, hoc inuenitur esse etiã commune opus non pru-
dentis: vt si posuerimus esse proprium opus sapientis honorare pa-
rentes: & si reddere depositum iis qui crediderunt, & si quid aliud
huiusmodi: etiam nõ bonos inueniemus eorum aliquid facere. Quo
fit vt ne sapientis quidem sit proprium quo differat à non sapientibus.
Quod si ita est, nec prudentia erit ars vitæ agendæ, cuius nullum pro-
prium opus artificiosum. Sed dicunt iis qui ipsis occurrunt, quod om-
nia quidem sunt communia, & omnium opera: distinguuntur autem
quod fiant ab artificiosa diuisione & affectione, aut ex eo quod nihil
sit artis.

*Stoici præci-
piunt quæ sunt
contra leges.*

*Ars est inuti-
lis iis qui ea
non possunt
viti.*

*Quod artifi-
cis & ignari
artis est com-
mune, non est
artificiosum.*

*Omne opus
prudentis est
etiã commu-
ne non pruden-
tis.*

*Artificiosa af-
fectione distin-
guuntur opera
prudentis ab
imprudenti.*

sit artis. Non enim parentum curam gerere, & aliàs honorare paren-
tes est viri boni: sed est viri boni hoc facere ex prudentia. Et quomo-
do sanare est commune Medici & ignari hominis: medica autem ra-
tione sanare, est proprium artificis: ita etiam honorare quidẽ paren-
tes, commune est viri boni & non boni: ex prudentia autẽ honorare
parentes, est proprium sapientis. Quò fit vt & ipse habeat artem vitæ
degendæ, cuius proprium est munus, rem quæcunque geritur, ex
optima agere affectione. Videntur autẽ qui ita occurrunt, sua spon-
te esse furdi, & quæuis potius quàm ad id quod quæritur aliquid di-
cere. Nam cùm nos aperte ostendamus nullum esse opus munusve
prudentis quo differat à non prudentibus, sed quidquid fit ab eo,
hoc etiam fieri à non bonis, ipsi quidem hoc non possunt tollere,
extrinsecus autem dicunt, quod commune opus, aliquando quidem
fit à prudenti affectione, aliquando autem à stulta. quod quidẽ non
est demonstratio quod non sit commune opus ac munus prudenti-
um & non prudentium: eget autem demonstratione, si quæsierit
quispiam, vndenam discernemus quando hæc fiunt à prudenti affe-
ctione, & quando non fiunt. Ipsa enim communia opera hoc non in-
dicant, quatenus sunt communia. Hinc & quod ex arte medendi al-
latum est exemplũ, inuenitur contra eos magis facere. Cùm enim
dixerint, sanare quod est proprium etiam non medici, eximi & esse
proprium artificis, cùm effectũ fuerit ratione medica, tunc aut sciunt
aliquid diuersè fieri à Medico quàm ab homine rudi & ignaro, vt-
pote breui tempore & citra laborem & certo ordine & qualitate,
aut nesciunt, sed hæc etiam omnia existimant communia imperito-
rum. Et si sciunt quidem, ex hoc ipso fatetur esse aliquod opus quod
cernitur Medici proprium, & consequens esse iis ex eo conari doce-
re quod sit proprium opus sapientis quo differet à non sapiente. Si au-
tem nesciunt, sed quidquid fit à Medico, dicent etiam hoc fieri ab in-
docto & ignaro Medicinæ, auferent proprium opus Medici: & cùm
in eo quod apparet, nullum sit discriminẽ ac distinctio in operibus quæ
fiunt, non discernent inter artificem & imperitum artis, neque inter
id quod ab artificiosa efficitur affectione, & id quod ab inartificiosa,
propterea quod neq; quæ singulatim fit obscura affectio, ex se pos-
sit cognosci cùm sit obscura. Nihil ergo eis prodest fateri commu-
nia esse opera quæ fiunt à sapiente, & quæ à non sapiente: ea autem
differre, quod nunc quidem à prudenti fiant affectione, nunc autem
ab imprudenti. Alij autem sunt qui existimant ea distingui ex æqua-
tione

*Medici esse
opus propriũ.*

Artificis propria & communia opera distinguuntur aequatione & ordine.

tione & ordine. Quomodo enim in mediis artibus est proprium artificis ordinatè aliquid facere, & id quod est in effectis exæquare, fecerit enim etiã rudis & ignarus opus artificiosum, sed rarò, nec tunc præclarè, nec eodem modo & similiter: ita etiam sapientis quidem esse dicunt exæquare id quod est in rectè factis: insipientis autè, contrà. Videntur autem isti cõtra rerum naturam statuere de ea quæ est præ manibus quæstione. Esse enim definitè aliquem vitæ ordinem ex artificiosa ratione, videtur magis esse dictum vt est in votis. Nam quiuis homo se componens ad rerum quæ incidunt diuersitates & varietates, nunquam potest eundem seruare ordinẽ. & maximè prudens, considerans fortunæ instabilitatem & rerum inconstantiam. Alioqui si sapiens vnum & definitum haberet vitæ ordinẽ, ex eo euidenter comprehensus esset à non sapientibus. His autem non comprehenditur. Nec ergo ex operum factorumve ordine comprehendendi potest prudens ac sapiens. Vnde si omnis quidem ars ex propriis apparet operibus: prudentiæ autè nullum est opus proprium ex quo appareat: non erit prudentia vitæ agenda ars aliqua. Præterea si prudentia est vitæ agenda ars aliqua, nemini magis profuerit quàm sapienti qui eam possidet, vt quæ ei præbuerit cõtinentiam in boni appetitionibus, & in declinando malo. Sapienti autem nõ prodest prudentia, vt ostendemus. Non est ergo vitæ agenda ars aliqua. Nam sapiens qui dicitur continens, aut ideo dicitur continens, quòd in nulla sit boni appetitione & declinatione à malo: aut quòd malas quidẽ habeat appetitiones, eas autè ratione superet. Et eo quidem quòd in malis non sit iudiciis, non dicitur esse cõtinentens. non enim eo quod non habet erit superior. Et quomodo nõ dixeris eunuchum esse continentem ad rem venereã: & eum qui malo est stomacho, continentem ad fruendum cibus: in eis enim non est omnino horum requisitio, vt continentes exurgant aduersus requisitionem: eodem modo nec sapiens dicendus est continens, propterea quòd in eo non nascatur id à quo se contineat. Si autem censebunt eum ideo esse continentem, quòd sit in malis quidem iudiciis, ea autem ratione superet, primùm quidem dabunt, nihil ei prodesse prudentiam, vt qui iam sit in perturbationibus, & egeat auxilio: deinde etiam stultis inueniatur infelicior. Nam quatenus quidem aliquid appetit, omnino perturbatur: quatenus autem superat ratione, malum in se continet, & ideo magis turbatur, cum stulto hoc minimè accidat. Nam quatenus quidem appetit, conturbatur: quatenus autem assequitur ea quæ desiderabat,

Idem ordo seruari non potest.

sapienti non prodest prudentia.

Eunuchus nõ est continens.

rabat, dissolutam habet perturbationem. Non est ergo sapiens continens, quod attinet ad prudentiam, aut si est, est omnium hominum infelicissimus. Sed si vnaquæque ars magis prodest ei qui ipsam possidet: ostensum est autem eam quæ vitæ agenda censetur esse artem, non prodesse possessori: dicendũ est esse nullam vitæ agenda artem.

An degenda vitæ ars possit doceri.

ATQVE cum eo quidem quòd non est vitæ degenda ars aliqua, vi ac potestate simul ostensum est nec eam posse doceri. eorum enim quæ non sunt, nõ est disciplina. Et tamen etiam si ex abundantia concesserimus eam esse, docemus eam non posse doceri. Atque multa quidem & varia dicunt Philosophi de disciplina. Nos autem præcipua selecta afferemus, quibus partim quidem argumentantur Sceptici nihil esse disciplinam, partim autem quæ peculiarius dicuntur de ipsa prudentia. Ordine autem eommuniores consideremus argumentationes. In omni ergo disciplina fatendum est esse & rem quæ docetur, & eum qui docet, & eum qui discit, & modum disciplinæ. De his autem nihil constat, vt ostendemus. Non est ergo aliqua disciplina. Et quoniam primùm rei quæ docetur meminimus, de ea primùm est dubitandum. Si enim docetur res aliqua, aut docetur quod est, aut quod non est. Sed neque quod est, docetur, vt ostendemus: neque quod non est, vt exponemus. Non ergo docetur res aliqua. Et id quidem quod non est, non docetur: nihil enim ei accidit: quamobrem nec doceri. Et alioqui si id quod non est, docetur, verum erit quod non est, & statim fiet vt sit. Verum quidem certè dicunt Stoici id quod & est, & quod ex aduerso alicuius ponitur. Absurdum est autem esse id quod non est. Non ergo id quod nõ est, docetur. Id quidem certè quod docetur, docetur moues phantasiam. Quod autem non est, non potest mouere phantasiam. Non potest ergo doceri quod non est. Nam si id quod non est, docetur, aut docetur quatenus non est quod est, aut quatenus est aliquid aliud. Atque quatenus quidem non est quod est, non docetur. Si enim quod non est, quatenus non est quod est, docetur, cum nihil sit docebitur. quod quidem est absurdum. Sed neque quatenus est aliquid aliud. Quod enim est aliquid aliud, est. Quod autem non est id quod est, non est. Quamobrem quod non est, minimè potest doceri. Restat ergo vt dicatur id quod est, doceri. quod ipsum quoque ostendemus non posse fieri. Si enim quod est, docetur, aut docetur quatenus est quod est, aut quatenus aliquid

vitæ agenda non potest doceri.

Disciplina nulla est.

Quod non est, non docetur. Verum quid dicant Stoici.

Disciplina mouet phantasiam.

Quod est, nõ docetur.

aliquid aliud. Et si quidem docetur quatenus est quod est, ne poterit quidem doceri. Si autem ex iis quæ sunt, nihil potest doceri, ne erit quidem quod doceatur. Oportet enim aliquid esse eiusmodi ut non possit doceri, ut ex eo fiat disciplina. Quamobrem quatenus quidem est quod est, non poterit doceri quod est. Sed neque quatenus est aliquid aliud eorum accidens, quod non est quod est. Sed omne quod ei accidit, est id quod est. Illud enim, quodcunque est aliud ei accidens, est quod est. Si ergo neque quod est, docetur, neque quod non est: præter hæc autem nihil est: ex iis quæ sunt, nihil docetur. Et aliter. Quoniam ex aliquibus alia quidem sunt corpora, alia verò incorporea: si docetur aliquid, aut docetur corpus, aut incorporeum. Sed neque corpus docetur, maximè ex sententia Stoicorum. Nam quæ dicuntur, sunt ea quæ docentur. Corpus autem non sunt ea quæ dicuntur. Et alioqui si corpus neque est sensibile, neque cadit sub intelligentiam non docetur corpus. Oportet enim quod docetur, aut esse sensibile, aut cadere sub intelligentiam. Si neutrum autem sit, non docetur. Quod autem corpus nec sit sensibile, nec cadat sub intelligentiam, ostendimus in iis quæ scripsimus aduersus Physicos. Nam & si corpus, ut dicit Epicurus, est congeries magnitudinis & figuræ & resistentiæ, seu quod tres habet dimensiones ac interualla cum resistentia: quoniam quidquid sumitur ex coitu multorum, non est sensus qui est expertus rationis, id accipere, sed alicuius facultatis participis rationis, non est corpus ex sensibilibus. Quod si est sensibile, rursus erit eiusmodi ut non possit doceri. ex sensibilibus enim nihil docetur: ut nemo discit videre album, neque gustare dulce, neque ab aliquo odorem percipere, frige fieri, cale fieri: sed doceri non potest eorum omnium apprehensio. Neque ergo corpus est sensibile. neque si sit sensibile, ea ratione poterit doceri. Sed neque ut quod cadat sub intelligentiam, potest doceri. Si enim neque longitudo separatim est corpus, neque latitudo, neque profunditas: id autem est ex his omnibus compositum, oportebit cum sint omnia incorporea, etiam quod est ex eis coactum ac congregatum, intelligere incorporeum & non corpus: & ideo etiam non posse doceri corpus. & quod ex corporibus alia quidem sunt sensibilia, alia verò quæ cadunt sub intelligentiam. Quamobrem si docetur corpus, aut id quod est sensibile, docetur, aut id quod cadit sub intelligentiam. Sed neque quod est sensibile, docetur, propterea quod appareat, & ex se sit euidens. neque quod cadit sub intelligentiam, propterea quod nihil sit certi, & sit hucusque quæ diiudicari non potest de iis dissensio:

Corpus non docetur secundum Stoicos.

Corpus non est sensibile.

Corpus si sit sensibile, non potest doceri.

Corpus si sit intelligibile, non potest doceri.

si enim alij quidem dicant id esse indiuiduum, alij verò diuiduum: & alij quidem id carere partibus & esse minimum, alij secari posse in partes, & diuidi in infinitum. Non potest ergo doceri corpus. Sed neque incorporeum. Aut enim est aliqua idea Platonica: aut quod à Stoicis dicitur λευκόν, id est, quod dicitur: aut inane, aut locus, aut tempus, aut aliquid aliud ex iis quæ sunt huiusmodi. Quodcunque autem sit ex his, habet substantiam de qua quæritur, & de qua dissidetur absque diiudicatione. Ea autem de quibus adhuc dubitatur, dicere doceri tanquam de quibus nulla sit controuersia, est planè absurdum. Si autem ex iis quæ sunt, alia quidem sunt corpora, alia verò incorporea: ostensum est autem ex iis nihil doceri: nihil est quod docetur. Et alioqui si docetur aliquid, aut est verum aut falsum. Et falsum quidem non est, ut ex ipso cernitur. Verum autem si sit, est dubium, ut ostendimus cum ageremus de eo quod habet vim iudicandi. De rebus autem dubiis non est disciplina. Non est ergo quod docetur. Ad hæc accedit, quod id quod docetur, aut est artificiosum, aut arte carens. Sed non est quidem arte carens, alioqui ne opus quidem habebit disciplina. Si est autem artificiosum, aut ex eo ipso apparet, aut non apparet, nec est euidens. Et si ex eo quidem ipso apparet, & caret arte & non potest doceri. Sin autem non apparet, nec est euidens: eo ipso quod non apparet nec est euidens, non potest doceri. Atque ex his quidem ostenditur rem quæ docetur esse dubiam. Cum ipsa autem simul tollitur & qui docet, propterea quod non habeat quod doceat: & qui discit, propterea quod non habeat quod discat. Nihilominus autem in iis quoque licebit similes mouere dubitationes. Nam si est aliquis qui docet, & erit etiam aliquis qui discit, aut artifex docebit artificem, aut iners inertem: aut contra artifex inertem, aut iners artificem. Sed neque iners docere potest inertem, ut neque cæcus potest cæcum ducere. Neque artifex artificem. non habet enim omnino quod doceat. Neque iners artificem: ut neque cæcus potest ducere videntem. Rudis enim & imperitus est planè occæcatus ad artis contemplationes: & ideo non est aptus ad docendum. Restat ergo ut dicatur quod artifex docet rudem & imperitum. quod rursus est ex iis quæ nulla ratione possunt fieri. De artifice enim à nobis est dubitatum simul cum artis contemplationibus. Et iners si docetur & fit artifex, aut quando est iners, fit artifex, aut quando est artifex. Sed neque quando est iners potest fieri artifex. neque quando est artifex, adhuc fit artifex, sed est. Idque est consentaneum. Nam iners quidem

Incorporeum non potest doceri.

Falsum non est.

Artificiosum non potest doceri.

Nec est qui doceat, nec qui discat.

Arte carens est similis ei qui est ab ortu cæcus aut surdus. & quomodo neque ei qui est ab ortu cæcus, veniunt in mentem colores: neque ei qui est ab ortu surdus, veniunt in mentem voces: ita etiam iners, quatenus est iners, occæcatus ad apprehendendas artificiosas contemplationes, non potest eorum ipsorum habere cognitionem. Et artifex non amplius docetur, sed iam est doctus. Quinetiam vt hæc sunt dubia, ita etiam modus disciplinæ est dubius. Ea enim fit ac suscipitur aut euidencia aut ratione. Sed neque euidencia aut ratione, vt ostendemus. Quamobrem nec disciplinæ modus est explicatus & absque dubitatione. Atque euidencia quidem non fit suscipiturve disciplina: quoniam euidencia est eorū quæ monstrantur. Quod autem monstratur, apparet. Quod autem apparet, quatenus apparet, potest communiter ab omnibus apprehendi. Quod autem potest ab omnibus communiter apprehēdi, minimè potest doceri. Quod ergo euidencia monstrari potest, nō potest doceri. Sed nec oratione doceri potest aliquid. Aut enim natura aliquid significat oratio, aut nihil significat. Sed nihil significans, nihil docebit. Si autem aliquid significat, aut natura significat, aut ex instituto & ex impositione. Et natura quidem non significat, propterea quod non omnes omnes intelligant, Græci Barbaros, & Barbari Græcos. Ex instituto autem & impositione si aliquid significat, perspicuum est quod ij quidem qui anticiparunt, ea apprehendent in quibus ordinatæ fuerunt dictiones, non ex ipsis docti quæ ignorabant, sed in memoriam reuocantes & renouantes ea quæ sciebant. Qui autē opus habent vt discant ea quæ ignorabant, & ignorant in quibusnam ordinatæ sunt dictiones, nihil apprehendent. Quamobrem si neque res est quæ docetur, neque qui docet, neque qui discit, neque modus disciplinæ, nihil est disciplina. Atque communiter quidem sic argumentantur Sceptici, vt probent non esse disciplinam. Licebit autem transferre dubitationes etiā ad eam quæ dicitur ars vitæ. Aut enim prudens prudentem eam docebit, aut imprudens imprudentem: aut imprudens prudentem, aut prudens imprudentem. Sed neque prudens prudentem eam dici potest docere. ambo enim sunt virtute perfecti, & neuter eorum opus habet disciplina. Neque imprudens imprudentem. ambo enim opus habent disciplina, & neuter eorum est prudens vt alterum doceat. Sed neque imprudens docebit prudentem. neque enim cæcus videnti indicat colores. Restat ergo vt prudens doceat imprudentē. quod est etiam ex dubiis. Nam si prudentia est scientia bonorum & malorum & neu-

& neutrorum, imprudens non habens aliquam prudentiam, habens autem horum omnium ignorationem, prudēte docente bona & mala & neutra, audiet solum ea quæ dicuntur, ea autem non cognoscet. Si enim ea apprehēdat cum sit in imprudentia, cognoscet imprudentia bona & mala & neutra. Hæc autem, vt est eorum sententia, non contēplatur imprudentia. Imprudens ergo non apprehendet ea quæ à prudente dicuntur aut fiunt ratione prudentiæ. & quomodo qui est ab ortu cæcus, quandiu est cæcus, non habet notionem colorum: & qui est ab ortu surdus, quandiu est surdus, voces non apprehendit: ita etiam imprudens, quandiu est imprudens, non apprehendit ea quæ prudenter dicuntur aut geruntur. Nec ergo prudens potest esse dux imprudentis in arte degendæ vitæ. Præterea si prudēs docet imprudentem, prudentia debet contemplari imprudentiam, sicut ars etiam inertiam. Non potest autem prudentia contemplari imprudentiam. Prudens ergo non docet imprudentem. Qui enim factus est prudēs ex vsu aliquo & exercitatione (nemo enim est natura eiusmodi) aut cum in eo sita esset imprudentia, acquisiuit prudentiam: aut per illius amissionem & huius acquisitionem factus est prudens. Et si cum in eo quidem sita esset imprudentia, acquisiuit etiam prudentiam, erit idem simul prudens & imprudens. quod non potest fieri. Sin autem amissione illius hanc acquisiuit, nō poterit per posterius genitam affectionem cognoscere eam quæ prius aderat, nunc autem non adest. & meritō. Cuiuslibet enim rei sensilis, aut quæ cadit sub intelligentiam comprehensio, fit aut incurrendo per euidenciam, aut per reputantem & ratiocinantē transitum ab incurrentibus quæ apparuerunt, eumque aut assimilantem: vt quando ab imagine Socratis cognoscitur Socrates qui non adest. aut componētem: vt quando ab homine & equo per compositionem intelligimus Hippocentaurum qui nō est. aut ex proportione: vt quando ex communi homine amplificando quidem sumitur Cyclops, qui nō erat similis homini vescenti pane, sed nemoroso promontorio: diminuendo autē Pygmæus. Quod fit vt si prudentia apprehendatur imprudentia, & prudenti imprudens, aut consideratur per incurSIONem, aut per transitum ab incurSIONe. Sed nec cōsideratur per incurSIONem. nemo enim sicut nouit per incurSIONem album & nigrum, & dulce & amarum, ita etiā imprudentiam. Neque per transitum ab incurSIONe. nihil enim ex iis quæ sunt, est simile imprudentiæ. Si autem ab eo transitum facit prudens, aut facit assimilantem, aut componētem, aut reputantem. Quamobrem

Prudentia nō potest contemplari imprudentiam.
Rei sensilis quomodo fiat comprehensio.

d d 3

impru-

imprudentiam nunquam comprehendet prudentia. Atqui, fortasse dicet aliquis, prudens ea quæ est in seipso prudentia, potest mente comprehendere quæ est in alio prudentiam. quod quidem est stultum. Imprudentia enim est affectio quæ quædam edit factu. Si autem prudens considerat & contemplatur eam quæ est in alio, aut ipsam ex ea ipsa comprehendet affectionem: aut ad eius facta se applicans, ab iis eam quoque cognoscet. Quomodo enim artis quidem medendi affectionem ex iis quæ medicè fiunt: pingendi autem artem ex iis quæ ut à pictore fiunt: neque ipsam ex ipsa potest quispiam accipere affectionem. non apparet enim neque cadit sub aspectum: neque fieri potest ut per corporis formam ipsam intueamur, neque à factis quæ ab ipsa eduntur. Quæcunq; enim facta apparent, ut prius ostendebamus, sunt communia prudentiæ & imprudentiæ. Sed quomodo ut prudens doceat imprudentem artem vitæ degendæ, oportet eum contemplari imprudentiam, sicut etiam artificem inertiam: ostensum est autem ab eo comprehendere non posse imprudentiam: ita non potest prudens imprudentem docere artem vitæ agendæ. Cùm sic autem dubitauerimus de iis quæ maximè continent ea quæ quæruntur in loco qui pertinet ad mores, in eis absoluamus vniuersam institutionis Scepticæ pertractationem.

FINIS.

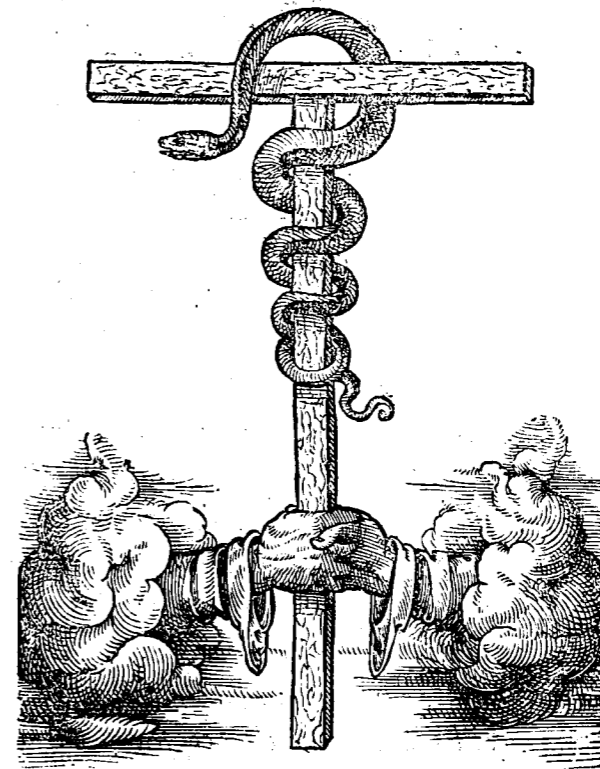
SEXTI PHILOSOPHI
PYRRHONIARVM HYPO-
TYPΩSEΩN

LIBRI TRES,

QUIBUS in tres Philosophiæ partes seuerissimè
inquiritur.

LIBRI magno ingenij acumine scripti, variaque doctrina
referti: Græcè nunquam, Latine nunc primùm editi,

Interprete Henrico Stephano.

PARISIIS.

MDCCCLXIX.

HENRICVS STEPHANVS HENRICO
MEMMIO SVPPLICVM LIBELLORVM IN
REGIA MAGISTRO S. D.

V O I Graiæ sopia dabo libellum
Romana modò pumice expolitum?
O MEMMI, tibi. nanque tu solebas
Graiorum lepidas amare nugas. 10
Quid? (dices statim, si te bene noui) modestiáne quadã
& verecundia hoc facis, ut tuum hunc libellum nugas
appelles, an ex animo & ut sentis ita loqueris, ingenuèque verum fateris?
& μὲν οὖν οὐκ ἔστιν. Hic libellus seriáne tractat, an nugas? ἐπέχω. Ad hoc
saltem responde, Estne philosophicũ eius argumentum? & καταλαμβάνω. Agè, 15
quid definitum constitutumque tibi de illo est? & ἀεὶ ὁρῶ. At mihi tuam de
eo sententiam, quæcunque est, aperi. Imò nulla mihi sententia est, utpote ni-
hil opinanti. Quid facis igitur? σκεπτικῶς ἔχει. Miraris Henrice Hen-
rici tui metamorphosin, in Scepticum quasi quodam virgulæ diuinæ miracu-
lo transformati? At ego nunc à te vnica differo literula. tu enim σκεπτικῶς 20
es (ut mos est hominum venustiorum) ego verò σκεπτικῶς. Quòd si huius me-
tamorphosis tragicocomicam historiam audieris, ad eam certè multo magis
quàm ad vllam Ouidianam attonitus obstupefactusque discedes. Sed nar-
rabo tamen. Quum anno superiore quartana mea febris post varias παρο-
ξυσμῶν ἀκμὰς & παρακμὰς (longas Iuppiter & laboriosas) aliosque multipli. 25
ces actus, tandem ad catastrophem vergeret: eaque non tantum corporis mei
cõstitutionem penitus immutasset, sed & ipsi naturali ἰεμῶν (dictu mirabile)
tantam mutationem attulisset, ut, quemadmodum nobis, tantisper dum sani
sumus, mel dulcissimum videtur, at ubi in icterum inciderimus, amarissimũ:
ita ego, cui ante febris quartanæ tragediam, nihil dulcius, nihil suauius lite- 30
rarum studio fuerat, ex quo illius fabulæ actor esse cœperã, adeò ab illis ab-
horretem, ut non modò triste & acerbum spectaculum libri mihi afferrent,
sed si qua vel minima de illis mihi occurrebat cogitatio, ea, velut obductam
cicatricem refricans, animum mihi exulceraret: quum, inquam, ita malè er-
ga literas affectus essem, atq; adeò eas cane peius & angue odissem, conti- 35
git ut bibliothecam meam aliquando ingressus (sed opposita oculis manu, ne
librorum aspectus bilẽ mihi moueret) dum in scrinio veteres nescio quas api-
nas & tricas euoluens nugor, in aduersaria quadam mea inciderem, quæ tu-
multua-

multuariam quorundam Pyrrhonia sectæ capitum interpretationem habe-
bant. Illa mihi risum (quo medicamento ἰατρῶν παίδες summopere mihi opus
esse clamabant) primo statim aspectu & ad prima verba excutere, illa mihi
decies repetita placere, illa sola scripta palato meo sapere, ego deniq; de Sce-
5 pticis dicere, οἱ πεπνωται, τὴν σκιά αἰσῶσι. Statim igitur chartas illas, tan-
quam ἐρμῶν, arripiens, Gracũ Sexti exemplar unde Pyrrhonia illa transtu-
leram, diligētissimè & auidissimè perquiro, tandem multo puluere fordida-
tum & situ propemodum obductum (adeò à me neglectus iacebat) inuenio.
Quid multa? Quum opus à me inchoatũ dum firma valetudine eram, argu-
10 menti partim difficultate deterritus, partim paradoxologiam pertasus, è ma-
nibus abiicissem, animum simul abiiciens atque despondens: tunc, veluti re-
sumptis nouis viribus, & nouo quodam animo, ad id magna alacritate redeo,
aduersusq; omnes difficultates pugnans, in eo pergo, nec antè absisto quàm
extremã manum illi impono. An autem eas expugnauerim, aliorum esto iu-
15 diciũ. Certè si omnes expugnare non potui, duobus nominibus excusationẽ
apud æquos iudices mereri mihi videor, quòd vno eodemq; tempore primũ
aduersus febrim, & quidem peruicacissimã ac fallacissimam, deinde aduer-
sus argumẽti magnam plerisque in locis obscuritatem, simulq; miram verbo-
rum (ut ita loquar) peregrinitatem luctandum fuit. Habes mi Henrice ve-
20 ram rei nuper gestæ historiam. Sed quis vnquam (dices) talem fore quartanæ
febri cum Sceptice sympathiam sperasset? aut quis huius sympathiæ rationẽ
è naturalis Philosophiæ arcanis eruere posset? Imò verò quis eam melius te
vno eruere queat, Henrice φιλοσοφικώτατε? Agè igitur, sæcundũ concute pe-
ctus. Quòd si fortè nihil ex eo quod tibi satisfaciatur deprompseris, domum ha-
25 bes quæ adeò à doctissimis frequentatur viris, ut quoddam pulcherrimarum
disputationum emporium appellari meritò possit. hanc igitur quæstionem in
frequenti illorum conciliabulo proponas velim, & quomodo soluta fuerit (ut
aliquem narrationis meæ fructum capiam) perscribas. Ad me certè quod at-
tinet, postquam diu multumq; cogitationem meã partes in omnes versauì,
30 omnesq; circumstantias huius facti accuratè perpendi, aliquam eius rationẽ
inuenisse tandẽ mihi videor: sed quæ tum demum mihi satisfaciet, quum eam
aliis & ingenio & iudicio me præstantioribus satisfacere intellexero. Eam
paucis aperiam. Febrim quartanam quum ex immoderato literarum studio
cõtraxissem, omnes quotidie illud mihi certatim exprobrantes, & illi vni co-
35 tum meum malum acceptum ferentes audiebam. Quid aliud hinc sequi pò-
terat quàm immortale quoddã aduersus id studium quod vitæ meæ insidia-
batur, odium? Verũm eò res deuenerat, ut non hunc vel illum librum pecu-
liariter odio prosequeretur (alioqui Pindarus potius quàm quisquam alius scri-
ptor

ptor dignus odio meo fuisset, quòd ex immenso circa illius interpretatione labore agritudo corporis contracta foret) sed unius crimen in omnes diffundebam, adeò ut iam non à Pindaricorum duntaxat similiùmve librorùm infidiis cauendum mihi existimarem, sed omnes ad unum suspectos haberem. Quæ in re mihi vsuueniebat quòd ingeniosissimus Poëta canit,

Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,

Omnibus vnca cibus æra subesse putat.

Sic igitur animo quum affectus essem, & libris omnibus (quorum lectio aliquam animi contentionem postularet) renuntiare & tantum non bellum indicere statuissem, cur cum Scepticorum libris tandem potius quàm cum ullis aliis in gratiã redierim, in causa fuisse puto, quòd scepsin omnes omnium artium professores refellentem, magis ac magis in odio illo animum meum obfirmaturam sperarem. In illo autem odio salutis spem collocabam, quia quòd reliquum erat vitæ, si in studio literarum pergerem, à βίωπι mihi futurum existimabam. Hæc est, mi Henrice, quam possum illius mirandæ metamorphosis rationem afferre, dum meliorem à te expecto.

Verùm ut tandem aliquando seriò loqui incipiã, tantum abest ut Sceptice animũ meum in illo aduersus literas odio obfirmauerit, ut potius per quandam ἀντιπαράστασις cum illis me reconciliauerit. Ac certè ut iã liberè & ingenuè mentè meam patefaciam, hunc nostrum Scepticum minimè laudo in eo quòd ingenij acumine in refellendis Dogmaticis abusus sit, non solum in iis quæ malè, verumetiam in iis quæ rectè ab illis dicta fuerant. ego siquidè non quid fieri debuerit, sed quid factum fuerit, narro. Quanquam si è duobus malis minus eligendum sit, tolerabilior ignaua Scepticorum epoche in quibusdam quæstionibus, quàm impudens & temeraria Dogmaticorum quorundam assertio, merito videri possit. De iis autem disputationibus loquor per quas illi ea etiam quorum à suis sensibus conuincebantur, negabant. Vter enim, obsecro, grauius in veritatem peccat, illène qui dubitat (hoc enim exemplum proferam) motus sit necne, ut Sceptici: an ille qui nullum esse motũ audet asserere, ut Dogmaticorum bona pars? Et de aliis quidè eorum ad euer- tendum motum commentis, alias: at illud risus causa commemorabo. Si quid mouetur (aiebant) aut in eo in quo est loco mouetur, aut in eo in quo non est. Atqui neq; in eo loco mouetur in quo est: (manet enim) nec in eo loco in quo non est. (quomodo enim agere possit eo in loco in quo ne sit quidem?) Nihil ergo mouetur. Hoc commentum quum Diodoro Philosopho dogmatico sum- moperere placere sciret Erophilus Medicus, facetissimè in eum suam illam argutiam retorfit. Nam quum is, luxato fortè humero, ad eum, non philosophicam sed medicam opem implorans, venisset, Diadore, inquit ille, luxatum tibi

tibi humerũ suo loco decidisse, quomodo mihi persuadebis? Aut enim in quo erat loco humerus decidit, aut in quo non erat. Atqui non decidit in loco in quo erat. manens enim, decidere non poterat. Nec verò decidit in loco in quo non erat. nam quomodo ubi non sit, agere possit? Ergo tibi humerus luxatus non est. Et hæc quidem festiuissimè Erophilus. Nos autè, ut ludicris omis- sis, ad seria veniamus, Dogmaticos cum Scepticis in Dei notitia compare- mus. Quis nescit Dogmaticorum plurimos ex illa sua plus quàm effrenatã iudicandi audacia quum diuinæ prouidentia velut censores, eam ex suo sensu metirentur, in ἀθεόματα esse lapsos? At Sceptici ex iis quidem quæ de Deo Philosophi utranque in partem disputarent, ἐποχῆν induci: se tamen, quum obseruationi eorum quæ ad vitam communem pertinent, acquiescerent, naturali instinctu ad credendum esse Deum, cuius prouidentia omnia gubernarentur, & ad eum colendum venerandumque impelli dicebant. Quæ quan- uis ita sint, Sceptices tamen nec ipse fautor esse, nec alios fautores efficere ve- lim. Cur igitur, dicit aliquis, librum hunc edis? Primum ut nostri seculi dogmaticos impios Philosophos ad insaniam redigam. Ad insaniam redigã, dico? imò verò ut eos sanem. si enim contraria contrariorum sunt remedia, spes est fore ut quem illi ex dogmaticis Philosophis impietatis morbũ contra- xerunt, ex eo epheticorum ope sanentur. Deinde ut modestos Philosophiæ cultores (eos videlicet qui eã moderationem in eius studio adhibet, ut ex pro- fanis nihil tamen profanum imbibat) labore longissimo tædioq; maximo le- uem. (Nam praterquam quòd in vno eodemq; libro habebunt quæ ex variis petenda forent: multa etiam quæ apud alios obscurissimè, apud hunc apertis- simè tractata reperient. quum tamen author hic breuitatè, cui comes obscuri- tas esse solet, sectatus sit: illi contra fusè ac copiosè persequuti ea fuerint. Quod profectò admirabili cuidã methodo, huic viro peculiari, acceptum ferendum est.) Postremò, ut eos etiã qui ex libris omnibus philologiam præcipuè & polyhistoriã haurire solent, aliquo mihi obstringam beneficio. Illis enim in toto ferè primo libro, ac præcipuè in expositione τῶν ἀληθῶν ἑσθίων ἡ σκέψις, amplum exhibeo polymathia, polyhistoria, ac deniq; philologiæ thesaurum. Hæ sunt ferè causæ quæ me ad edendum librũ hunc impulerunt. Verùm obiiciat for- tasse Philosophiæ studiosus aliquis, Quomodo hunc qui bellum Philosophiæ indixisse videtur, ullũ meis studiis adiumentum allaturum putem? Ego verò eum quisquis hanc de Sexto opinionem conceperit, toto, quod aiunt, cælo er- rare existimabo. Nisi fortè in Philosophiam eum quis inuehi interpretetur, qui in eo ipso Philosophos, quòd malè de Philosophia meriti sint, & tam ma- lè philosophati, ut suis rationibus ipsa Philosophiæ dogmata tueri nõ possint: interdum grauius reprehendat, interdum verò irrideat, aliisque irridendos

propinet. Ideo quum aliquid ex iis quæ posuerunt, evertit, hoc semper addit, aut tanquam additū à nobis vult intelligi. ὅσον ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις. Nec tamen is sum qui magis subtiles quàm veras Sexti disputationes esse ignorem: imo vero ne Sextum quidem id latuisse putandum est, hominem φιλοσοφικώτατον, & acerrimo iudicio pariter ac ingenio præditum: siue ostentandi acuminis ingenij causa, siue quodam philosophica temeritatis odio, hæc scripserit: ut gentem nimium quietam & suo quodam regno ac licentia nimium abutentem, sollicitaret, eique quantum posset negotij faceretur. Sed interim huiusmodi disputationibus veritati offunduntur tenebræ, ais. Quid? times ne à mendacio veritas nobis opprimatur? Hoc etiam timeto, quoties Solem in nubem conditum videbis, ne nubium caligo lumen eius nobis eripiat: aut potius quoties Solem ἐκλείπειν Luna crasso & tenebricoso corpore inter ipsum & obtutum nostrum interposito, cernes, de eius luce actum esse existima, vicemque nostram, qui κόσμος ἀνέλιον in posterum habituri sumus, deploramus. quum enim eueniet ut sophismata ac quamlibet acuta & scita mendacia veritati suam lucem eripiant, certè tum quoque ut nubes vel Luna Solis splendorem in tenebras vertant, accidet. Nec verò cum Democrito εἰ βυθῶν εἶναι τὴν ἀληθείαν existimandum est, suapte quidem natura: sed prauis hominum opinionibus in profundo quidem illam & olim fuisse demersam, & hodie demergi: ita tamen, ut, sicut olim emerfit, sic etiam hodie emergat, semperque emerfura sit. Quinetiam tantum abest ut veritas oppugnata expugnari, vel eius lux mendaciis obrui possit, ut, perinde ac manus ex contrectatione niuis per ἀνυπαίσθητον calorem paulo post acquirit: ita etiam veritas, offusa illi mendacij caligine, haud multo post noua quadam luce aucta videatur. Sed sus Mineruam. Vale Henrice charissime, & hoc munusculum ab animo grato profectum accipe, tibi que persuade, nihil mihi gratius quàm tibi gratificari, esse.

S E X T I

S E X T I P H I L O S O P H I
P Y R R H O N I A R V M H Y P O -
T Y P Ω S E Ω N

LIBER PRIMVS.

De tribus generalissimis philosophandi rationibus. CAP. I.

15 **Q**UICVNQVE rem aliquam quærunt, eos huc tandem deuenire consentaneum est, ut aut eam inueniant, aut à se inuentā negent: & vel à se comprehendi non posse fateantur, vel in eius inuestigatione perseuerent. Quamobrem fortasse in iis etiam quæ circa Philosophiam quæruntur, alij quidem verum se inuenisse dixerunt, alij autem id esse eiusmodi quod 20 comprehendi non posset, pronuntiarunt, alij verò quærere pergunt. Inuenisse sibi videntur ij qui peculiari nomine Dogmatici appellantur, ut Aristoteles, Epicurus, & Stoici, & alij quidam. Negarunt autè comprehendi posse, Clitomachus, Carneades, & cæteri Academici. 25 At Sceptici etiamnum quærunt. Vnde meritò tres esse generalissime philosophandi rationes existimantur, Dogmatica, Academica, Sceptica. Ac de duabus quidem illis tractare, aliorum fuerit: de Sceptica autem institutione nos ἀπὸ τοῦ πάλυκῶς (id est, breuiter summa rerum ob oculos ponentes capita) dicemus: hoc præfati, nos de nulla re earum quæ à 30 nobis dicetur, ita pronuntiare, ut eam sic planè se habere ut dicimus, affirmemus & assertione approbemus, sed quid de quaque re nobis nunc videatur, historico quodam more narrantes, exponere.

De duplici Sceptica tractatione.

CAP. 2.

35 **S**CPTICÆ igitur Philosophiæ vna quidem dicitur generalis tractatio: altera autem, specialis. Generalis, in qua notas & indicia scepsos exponimus, declarantes quæ sit eius mens, quæ principia, quæ orationes, quod sit eius κρητήριον, id est, instrumentum ad iudicandū: quis finis, item qui modi ἐποχῆς, id est, assensus retentionis, & quomodo

e e 3

Scepti-

Dogmatici
Academici

Sceptici

Scepticorum dicta intelligamus, præterea quoniam pacto Sceptis ab illis philosophandi modis qui sunt ei finitimi, distinguatur. Specialis autem Scepticæ tractatio, ea est, in qua unicuique parti eius quæ Philosophia nuncupatur, contradicimus. Et generalem quidem tractationem priore loco persequamur, ante omnia tradentes ea nomina 5 quibus appellari Sceptica institutio consuevit.

Quibus nominibus Sceptica institutio vocetur. CAP. 3.

SCEPTICA igitur institutio vocatur etiã *ζητητική*, q. d. *quæstorica*, ab ipsa actione quæ est *ζητῆσαι καὶ σκέπασθαι*, id est, *in quærendo & utendo Scepti*. Appellatur etiam Ephectice, ab ea affectione quæ in eo est qui 10 Scepti utitur, deducto nomine. Dicitur & *ἀπορητική*, q. d. *dubitatoria vel hæsitatoria*: aut inde quod de re omni dubitet & quærat, ut nonnulli volunt: aut propterea quod hæsitans suspenso sit ad assentiendum aut repugnandum animo. Quinetiam quoniam solidius & apertius Scepti tractauisse Pyrrhonem existimamus, quàm eos qui ætate illum 15 præcurrerunt, ab eius nomine Pyrrhonia nuncupatur.

Quid sit Sceptis. CAP. 4.

EST autem Sceptica *δύναμις*, id est, *vis & facultas*, quæ ea quæ sunt *φανόμενα*, id est, *sub sensum cadunt*, iis quæ sunt *νοήματα*, id est, *quæ mente & intellectu percipiuntur*, opponit: idque quolibet modo. A qua quidem 20 deuenimus, propter paria in oppositis rebus ac orationibus momenta, primum quidem ad *ἐποχὴν*, id est, *assensus retentionem*: deinde verò ad *ἀταραξίαν*, id est, *vacuitatem à perturbatione*. Eam autem, *δύναμις* appellamus simpliciter *ἐπιδύναμις*, id est, *ex eo quod possit*: *φανόμενα* autem dicimus nunc *ταῖς αἰσθηταῖς*, id est, *quæ sub sensum cadunt & sensu usurpantur*. 25 vnde fit ut iis opponamus *τὰ νοητὰ*, id est, *quæ mente & intellectu percipiuntur*. Quod autem dicimus, Quolibet modo, id ad nomen *δύναμις* accommodari & ad ipsum referri potest: ut simpliciter vocem hanc *δύναμις*, uti diximus, accipiamus. Potest etiam ad illud referri, Scepticam *φανόμενα* & *νοήματα* inter se opponere. quia enim variè hæc oppo 30 nimus, aut phænomena phænomenis, aut nooumena nooumenis, aut permutatim: ut omnes oppositiones comprehendantur, dicimus, Quolibet modo. Aut certè Quolibet modo phænomenon & nooumenon, id est, *Quolibet modo sub sensum cadentium & mente ac intellectu perceptibilium*. ne quæramus in iis quæ sub sensum cadunt, quo pacto 35 sub sensum cadant: & in iis quæ mente percipiuntur, quoniam modo mente percipiuntur. Oppositas autem orationes intelligimus, non necessariò negationem & affirmationem: sed simpliciter eas quæ sibi inui-

inuicem aduersentur. Vocamus autem *ἰσοδυνάμειαν*, id est, *equā potentiam*, æqualitatē quandam & paria momenta ad impetrandam vel non impetrandam fidem: ita ut aduersantium orationum nunquā altera alteri præponatur, tanquam fide dignior. *ἐποχὴ* autē est status mentis per quem neque ponimus quicquam, neque tollimus. *ἀταραξία* verò, est vacuitas perturbationis in animo & tranquillitas. Quomodo autem vnā cum epoche ingrediatur ataraxia, vbi de fine Scepticæ agemus, declarabimus.

De Sceptico.

CAP. 5.

10 QVINETIAM Pyrrhonius Philosophus cum notione Scepticæ institutionis exhibitus esse videri possit. is enim est qui hac vi & facultate præditus est.

De principiis Scepticæ.

CAP. 6.

PRINCIPIUM autem Scepticæ, id quidē quod ex causa est, dicimus esse spē assequendæ vacuitatis à perturbatione. Siquidem abundantia quadam ingenij præstantes homines, quum ob eam inæqualitatem & dissidentiam quæ in rebus erat, turbarētur, & quibus potius assentiendū esset, dubitarent: quid in rebus verum, quid falsum esset, quærere cœperunt: ut ex horum diiudicatione & distinctione illum 20 mentis imperturbatum statum adepturi. Principium autem id Scepticæ, quo ea nititur, est præcipuè hoc, Omni orationi orationem æqualis ponderis & momenti aduersari. Ex hoc enim videmur eò delabi, ut dogmata nulla statuamus.

An Scepticus aliqua dogmata statuatur. CAP. 7.

25 DICIMVS autem Scepticū dogmata (id est decreta) nulla statuere, non eo sensu quo dicunt nonnulli dogma esse generaliter assensionem ad aliquam rem: (nam ille iis quibus per phantasiā cogitur affici, assentitur. Exempli gratia, Quum calefit, aut frige fit, nequaquā dixerit, Puto me non cale fieri, aut frige fieri) sed dicimus Scepticum 30 dogma non ponere, eo sensu quo dogma nonnulli esse aiunt assensum ad rem aliquam dubiam & incertā earum de quibus in scientiis quæritur & ambigitur. Nulli enim rei incertæ & controuersæ assentitur Pyrrhonius. Imò verò ne tum quidem dogmata statuit, quum voces Scepticæ institutionis pronuntiat, nimirum vel hanc, *οὐδὲν μάλλον*, id est, *Nihil magis*: aut illā, *οὐδὲν ὀλιγώτερον*, id est, *nihil definitio*: aut aliquā aliam 35 ex iis de quibus postea dicemus. Nā qui dogma ponit tanquā entem rem illam ponit de qua dicitur dogma statuere: at verò Scepticus has voces non ita ponit quasi protinus dici debeāt esse. Arbitratur enim, ut hæc

vt hæc vox, Omnia sunt falsa: cum aliis etiam seipsam falsam esse dicit: Item illa, Nihil est verum: eodem modo & hanc, Nihilo magis, cum aliis etiã seipsam dicere nihilo magis esse, & propterea vnã cum aliis se circumscribere. Idem in reliquis quoq; Scepticorum vocibus dicimus. Iam verò si is qui dogma statuit, tanquã ens ponit id de quo dogma statuit, at Scepticus voces suas profert ita vt quæ possint à se 5
ipsis circumscribi: dũ illas profert, dogmatis alicuius author cõferi nequaquam possit. Atque etiã quod potissimum est in his vocibus pronuntiandis, quid sibi videatur, dicit, & passionem quam sentit, exponit, citra vllam opinionem, nihil de externis subiectis affirmans. 10

An sectam habeat Scepticus. CAP. 8.

E ANDEM autem rationem sequimur in respondendo iis qui rogant an sectam habeat Scepticus. Si quis enim dicat sectã esse inclinationem ad dogmata multa, quæ conuenientiam inter se & phænomena habeãt, & velit dogma esse ad rẽ aliquam incertam assensum: 15
nos sectã non habere respondebimus. Sin quis dicat sectam esse institutionem quæ secundum phænomenum rationi alicui adhæreat, illa ratione monstrante quomodo rectè viuere videri possimus (illud Rectè non solùm ad virtutem referendo, sed simplicius dictum intelligendo) & ad assensus retentionem tendente: tum verò sectam nos 20
habere respondebimus. adhæremus enim rationi cuidam quæ secundum phænomenum, *id est, secundũ id quod apparet & sub sensum se profert*, nobis monstrat viuere ad patrios ritus & leges & instituta, & ad proprias nobis affectiones.

An physiologiam tractet Scepticus. CAP. 9. 25

SIMILIA sunt ea quæ respondemus quærentibus an *φυσιολογία*, *id est, naturæ inuestigatio*, ad Scepticum pertineat. Quantum enim attingit ad pronuntiandum cum firma persuasione de re aliqua earum quæ physiologiæ dogmatis statuuntur: nihil nobis cum physiologia commercij est. sed quatenus omni orationi orationem æqualẽ possumus opponere, etiam in physiologicis, perturbationis vacuitatem cõsequimur. Atque hoc quidem certè modo & logicam & ethicam eius quæ philosophia dicitur, partem, tractamus. 30

An Sceptici phænomena tollant. CAP. 10.

QVI autem aiunt Scepticos tollere phænomena, *id est, apparentia*: ea quæ à nobis dici solent, audisse mihi non videntur. Non enim ea euertimus quæ per phantasiam patientem inuitos nos ad assensionem adducunt, vt antea quoque dicebamus; ea autẽ sunt apparentia. 35
Sed

Sed quum quærimus an tale sit ipsum subiectum quale apparet, apparere quidem concedimus: quærimus autẽ & ambigimus non de ea re quæ apparet, sed de eo quod dicitur de re apparente. hoc autem aliud est quàm quæstionem mouere de ipsa re quæ apparet. Verbi gratia, Apparet nobis mel dulcare: dulcedinem enim ipsam sensu percipimus: sed an dulce sit quod ad rationem & intelligentiam attinget, ambigimus. Quòd si etiam apertè circa apparens quæstiones moueamus, non ita has mouemus quasi apparẽtia euertere velimus: sed Dogmaticorum philosophorum temeritatem arguẽtes. Si enim 10
tales sunt rationis imposturæ, vt etiam apparentia tantum non oculis nostris surripiat: quomodo in incertis suspectam eam habere non debeamus, ne eam sequentes, in temeritatem labamur?

De criterio Sceptices. CAP. 11.

NOS autem apparentibus acquiescere, ex iis quæ à nobis de criterio Scepticæ institutionis dicuntur, manifestum est. *κρίτηριον* autem, *id est, instrumentum ad iudicandum*, duobus dicitur modis: & id quo fides fit rem aliquam esse, vel non esse: (de quo in eo loco dicemus vbi aliorum de ipso sententias refellemus) & id quo actiones diiudicantur: cui adhærentes, in communi vita, quædam agimus, quædam nequaquam. de quo nunc loquimur. Criterium igitur Scepticæ institutionis dicimus esse id quod apparet: quod perinde est ac si phantasiam dicamus. quum enim persuasionem & coactã passionem afferat, ambigi de ea non potest. Itaque hoc quidem, nimirum tale aut tale apparere ipsum subiectum, nemo fortasse in dubium vocat: sed de hoc, 20
videlicet an tale sit quale apparet, ambigitur. Apparẽtibus igitur acquiescentes, ea quæ ad vitam communẽ pertinent, obseruando, opinione omni liberi viuimus: quia omnis actionis profus expertes esse non possumus. Videtur autem hæc obseruatio eorum quæ ad vitam communem spectãt, triplex esse: & partim in naturali instructione versari, partim in impulsu & coactu passionum, partim in constitutione legum & cõsuetudinum, partim in traditione artium. Instructione naturali: per quam à natura & sensuum & intellectus facultate præditi sumus. Passionum coactu: quo fit vt fames ad cibum nos deducat, sitis ad potum. Legum & morum constitutione: quæ facit vt 30
piè agere in vita communi, bonum censeamus: impiè agere, malum. Artium traditione: per quam non inutiles & otiosi sumus in iis quæ nobis traduntur artibus. Hæc autem omnia citra opinionem dicimus.

ORDO poscit ut de fine Scepticæ disciplinæ deinceps dicamus. Est igitur finis, id cuius causa omnia fiunt aut considerantur: ipsum autem nullius rei causa: aut ultimum appetendorum. Dicimus autem etiam finem esse Sceptici, imperturbatum mentis statum circa ea quæ ad opinionationem spectant, & in coactis *μετρίως καὶ ἄνευ, id est, moderationem in ferendis affectionibus.* Incipiens enim philosophari, ad phantasias discernendas & comprehendendas, quænam sint veræ, quæ falsæ, ut perturbatione mentis careret: incidit in æqualia contrariis in partibus momenta rationum. quæ quum diiudicare non posset, assensum retinuit. Hanc autem assensus retentionem forte fortuna sequutus est imperturbatus mentis status circa opinabilia. Nam qui opinatur aliquid natura bonum aut malum esse, turbatur semper. quandiu enim non adsunt ea quæ bona esse videntur, & ab iis quæ natura mala sunt, putat se torqueri, & persequitur bona, ut ea quidem iudicet. iam verò ubi ea acquisiuit, in plures perturbationes incidit, tum ob rei nouitatem, tum quòd immodicè efferatur: mutationem quæ timens, totus in hoc sit ne amittat ea quæ ipsi videntur esse bona. At ille qui ambigit de iis quæ secundum naturam bona aut mala sunt, neque fugit quicquam, neque persequitur acriter studio: propterea quæ perturbatione caret. Quod igitur de Apelle pictore memoriæ proditum est, hoc Sceptico vsuuenit. aiunt enim ipsum, quum in pingendo equo, spumam eius sua pictura representare voluisset, tam malè ei rem successisse ut de ea omnino desperaret, ideo quæ spongiam in quam abstergebat penicilli sui colores, in illam imaginem impegisse. spongiam autem, quum equum attigisset, spumæ similitudinem expressisse. Itidem enim Sceptici sperabant quidem se imperturbatum mentis statum adepturos, inæqualitatem eorum quæ sensu & eorum quæ intellectu percipiuntur, distinguendo: quum autem id efficere non potuissent, assensum retinuerunt: at hanc assensus retentionem quasi fortuito imperturbatus mentis status consequutus est, tanquam umbra corpus. Neque tamen omnino quietum esse & ab omni molestia abesse Scepticum existimamus, sed externorum quorundam impulsu inquietari dicimus. Nam algere nonnunquam eum, & sitire, & huiusmodi alia pati fatemur. Sed in his etiam vulgo hominum duo contingunt aduersa, & ex iis quæ patitur, & quòd ea quæ sibi accidere videt, mala esse natura iudicet. At verò Scepticus non addens illam opinionationem, videlicet horum vnumquodque natura malum esse, hæc etiam fert

fert moderantius quàm alij. Propterea igitur in illis quidem quæ ex opinionatione pendet, ataraxiam dicimus finem esse Sceptici, at in coactis metriopathiam. Nonnulli autem non ignobilium Scepticorum his epochen quæ circa quæstiones versatur, addiderunt.

De modis vniuersalibus Scepticos. CAP. 13.

QUONIAM autem perturbationis vacuitatem consequi dicebamus ex assensus retentione de omnibus, nobis deinceps dicendum est quomodo ad huiusmodi assensus retentionem perueniamus. Fit igitur hæc (ut generalius loquamur) per mutuam rerum inter se oppositionem. Opponimus autem apparentia apparentibus, aut intellectualia intellectualibus: aut permutatim. Apparentia quidem apparentibus, ut quum dicimus, Eadem turris procul intuèti apparet rotunda, propè spectanti, quadrata. Intellectualia autem intellectualibus, ut quum ei qui ex cœlestium dispositione infert esse prouidentiam, opponimus, bonos quidem aduersa uti fortuna sæpenumero, malos autem prospera: & hinc inferimus non esse prouidentiam. Intellectualia autem apparentibus, ut Anaxagoras, huic propositioni, albam esse niuem, opponebat hanc, niuem, aquam esse cœcretam, aquam autem esse nigram: igitur & niuem nigram esse. Alio autem sensu opponimus inter se aliquando præsentia præsentibus, ut quæ modò diximus: aliquando etiam præsentia præteritis aut futuris: ut quum argumentum nobis quis proponit quod soluere non possumus, dicimus ei, Quemadmodum antequam natus esset is qui author fuit sectæ cui te addixisti, nondum verba quæ ab ea manant, vera esse videbantur, & tamen quantum ad naturam, erant in rerum subsistentia: ita etiam fieri potest ut contraria verba iis quæ mihi proponis, quantum ad naturam quidem, sint in rerum subsistentia, nondum tamen nobis apparentia sint: itaque nondum nos assentiri oportet propositioni quæ valida ratione nunc videtur. Ut autem hæc oppositiones exactius oculis nostris subiiciatur, etiam modos proponam quibus epoche colligitur: nullam nec de numero, nec de facultate earum affirmationem adhibens. fieri enim potest ut & infirmi sint, & plures etiam iis qui à nobis enumerabuntur.

De modis decem epoches. CAP. 14.

TRAPTI igitur solent ab antiquioribus Scepticis modi numero decem, quibus epoche colligi videntur: qui & λόγοι & τύποι, diuersis vocibus, sed eodem sensu, ab illis appellantur. sunt autem isti: Primus, ex animalium varietate. Secundus, ex hominum differentia. Tertius, ex diuersè constitutis sensuum instrumentis. Quartus, ex vario habitu.

Quintus, ex positionibus & interuallis ac locis. Sextus, ex permissionibus. Septimus, ex quantitibus & constitutionibus subiectorum. Octauus, ex eo quod ad aliquid refertur. Nonus, ex iis quæ frequenter aut rarò contingunt. Decimus, ex institutis, cõsuetudinibus & legibus, fabulosisque persuasionibus, & dogmaticis opinionibus. 5
Vtimur autẽ hoc ordine positiuẽ. Porrò tres sunt modi qui hos omnes complectuntur. Primus, à iudicante: Secundus, ab eo quod iudicatur: Tertius, ab utroque. Nam sub hoc modo qui est à iudicante, comprehenduntur primi quatuor. quia iudicans, aut animal est, aut homo, aut sensus, & in aliquo accidenti. Ad modum autem qui est ab eo 10 quod iudicatur, referuntur septimus & decimus. Modo autem qui ex utroq; horũ compositus est, subiiciuntur quintus & sextus & octauus & nonus. Rursus autẽ hi tres referuntur ad modum qui est à relatis: adeò vt generalissimus quidẽ modus sit hic à relatis: speciales autẽ, alij tres: sub quibus rursus constituti sint illi decem. Et hæc quidẽ de 15 numero eorũ probabiliter dicimus. de facultate autẽ, quæ sequũtur.

1. Primum modum esse dicebamus, secundum quem ex differentia animalium, non eadem ab iisdem obiiciuntur phantasiæ. hoc autem colligimus & ex diuersis eorum generationibus, & differentia quæ est in corporum constitutionibus. Circa generationes igitur 20 hæc: quoniam ex animalibus alia absque coitu nascuntur, alia ex coitu. Et eorum quæ absque coitu nascuntur, alia ex igne eduntur, vt zoophyta quæ in caminis videmus: alia ex aqua corrupta, vt culices: alia ex vino vappa facta, vt scnipes: alia ex terra: alia ex limo, vt ranæ: alia ex luto, vt vermes: alia ex asinis, vt scarabei: alia ex oleribus, vt 25 erucæ: alia ex fructibus, vt qui in caprifico nascũtur vermiculi psenes appellati: alia ex animalibus putrefactis, vt apes ex tauris, & vespe ex equis. Eorum autem quæ ex coitu gignuntur, alia ex eiusdem generis animalibus, vt bona pars: alia ex animalibus disparis generis, vt asini. Rursus generaliter ex animantibus alia viua eduntur, vt homi- 30 nes: alia ex ouo proueniunt, vt aues: alia carne informi prædita generantur, vt vrsi. Non dubium est igitur, dissimilitudines & differentias quæ in generationibus sunt, magnas efficere antipathias, vt quæ inde diuersum inter se temperamentum & incoherentiam ac repugnantiam accipiant. Sed & differentia præcipuarũ corporis partium, earumq; 35 potissimum quæ à natura ad diiudicandum & sentiendum datae sunt, maximam potest excitare phantasiarum discordiam, pro animalium varietate. Exempli gratia, icterici pallida esse dicunt quæ nobis alba videntur.

videntur: & qui hyposphagma habent, sanguinea. Quoniã igitur animalium etiam alia pallidos habet oculos, alia sanguinis colorem referentes, alia albicantes, alia alium colorem habentes: non sine causa diuerso modo colores percipiunt. Quinetiam nos si diutius defixos 5 habuerimus in Solem oculos, deinde in librum eos demittamus, aureæ nobis literæ videntur esse, & in orbem circumagi. Quandoquidem igitur aliqua etiam animantia fulgorem quendam in oculis habent, & lumen tenue ac versatile ex eis emittunt, adeò vt etiã noctu cernant: meritò existimemus nõ similia nobis & illis externa sub sensum 10 cadere. Iam verò & præstigiatores lucernas ærugine & sepiæ atramento vngentes, faciunt vt qui adsunt, modò æris colorem habere, modò nigri esse videantur, propter paruã eius quod admistum est, insersionem. multo certè magis consentaneum est, quum diuersi humores animalium visui commisti sint, diuersas subiectorum phantasias 15 ipsis fieri. Quinetiam, quum oculum fricuerimus, oblongæ & angustæ apparent formæ & figuræ, & magnitudines eorum quæ sub oculos cadunt. Est igitur consentaneum, quæcunque animalia obliquam habent pupillam & oblongam, vt capræ, feles, & huiusmodi, diuersam de subiectis phantasiam concipere, & nõ eandem quam ea 20 quæ rotundam pupillam habent. Sed & speculum prout vel hoc vel illo modo factum fuerit, aliquando minora nobis ostendit quæ extrinsecus subiecta sunt, vt si sit concuum: aliquando oblonga & angusta, vt si curuum fuerit. Sunt & specula quæ caput eius qui se in illis intuetur, deorsum esse ostendunt, pedes autem sursum. Quoniam 25 igitur & vasorum quæ circa visum sunt, alia sunt adeò repanda vt exuberantia propendeant, alia magis caua sunt, alia etiam in plano iacent: consentaneum est, propter hoc variari etiam phantasias, & neque æqualia magnitudinibus, neque similia formis videre eadem, canes, pisces, leones, homines, locustas, sed pro ea impressione cuiusq; quæ 30 facit visus excipies id quod apparet. Eadem est & in aliis sensibus ratio. nam quomodo dicantur similiter affici in contactu ostracoderma & sarcophana & spinis hirsuta & pennata & squamosa: aut quomodo similia recipere auditu, animal quod habeat angustissimũ portum auditorium, & quod ipsum habeat latissimum? aut cui pilosæ sint 35 aures, aut cui glabræ cõtrã eæ sint? quum etiam ipsi aliter afficiamur auditu quum semiostrictas aures habemus, aliter quum ita illis utimur vt à natura habemus. Quinetiam odoratus diuersus esse debet pro animalium varietate. nam si nos aliter quidem mouemur frige-

facti, & pituita in nobis abundante, aliter si quæ circa caput nostrum sunt partes, sanguinis abundantiam acceperint (adeò vt ea quæ aliis suaueolentia esse videntur, auersemur, & iis quasi percuti nos existimemus:) quando quidem animantium alia humida sunt natura & pituitosa, aliis sanguis inest multus, alia præualem & abundantem, 5 habent flauam aut atram bilem: mirum certè ni eorum singulis diuersa apparèt ea quæ sub odoratum cadunt. Itidem quod ad gustum atinet: quum alia asperam & siccam habeât linguam, alia valde humidam: (siquidem & nos quoque, dum febricitamus, aridiorem linguam habentes, terrea & mali succi atque amara ea quæ nobis apponuntur, 10 existimamus. hoc autem nobis accidit ob diuersam humorum qui in nobis esse dicuntur, præualentiam) quando quidem animalia quoque diuersum inter se habent gustatus instrumentum, & diuersis humoribus abundant: hinc fit vt etiam in gustu diuersas subiectorum phantasias accipiant. Quemadmodum enim idè cibus concoctus, aliquan- 15 do fit vena, interdum arteria, interdum os, nonnunquam neruus, & vnumquodque aliorum: quippe qui pro diuersitate partium quæ ipsum recipiunt, diuersam facultatem proferat: Et vt aqua vna & vnus generis in arbores infusa & quasi digesta, aliquando fit cortex, aliquando ramus, aliquando fructus: iam verò & ficus, & malum punicum, & 20 quiuis alius ex cæteris fructibus. Quemadmodum item musicorum flatus vnus & idè in tibiâ inspiratus, modò acutus fit, modò grauis: & manus eodem pacto lyræ impressa, nonnunquam grauem sonum, nonnunquam acutum reddit: Ita non mirum est ea etiam quæ extrinsecus subiecta sunt, in diuersam contemplationem venire pro diuer- 25 sa constitutione animalium quibus substantiæ accidunt. Hoc autem euidentius est perspicere ex iis quæ appetunt & quæ fugiunt animalia. Exempli gratia, Vnguentum hominibus gratissimum videtur, at scarabeis & apibus intolerabile. Et oleum quidè est hominibus utile, at vespas & apes interficit, si illis irroretur. Itidem marina aqua ho- 30 minibus quidem in potu est ingrata & venenata, at piscibus suauissimus est eius potus. Sues præterea lubentius in lutum se immergunt graueolentissimum, quàm in aquam puram & limpidam. Insuper & animalium alia vescuntur herbis, alia frutices depascuntur, alia in syluis viuunt, alia semen edunt, alia sunt carniuora, aliis cibus est lac: deinde 35 alia putrefacto gaudent cibo, alia recenti: alia crudo, alia à coquis apparatus. denique quæcunque vni sunt iucunda, alteri sunt iniucunda & periculosa ac mortifera. Exemplo esse potest cicuta, quæ corni-

ces

ees pinguefacit, sicuti hyoscyamus sues: quæ salamandras etiã libenter edunt, quemadmodum & cerui venenata animalia, & hirundines cantharidas. Quinetiam formicæ & scripes hominibus quidem dolores & tormina afferunt, si deuoretur: at verò vsus si quo morbo laborare cœperit, his auidissimè vescens, corroboratur. Vipera, si vel vnicus fagi eam attigerit ramus, vertigine opprimitur: quemadmodum & vesperilio, si platani tactus fuerit folio. Fugit præterea arietem elephas, gallum gallinaceum leo, & fragorè fabarum resarum marina cete, tigris tympani sonum. Quibus alia id genus addi possunt: sed ne diutius quàm par est, in his immorari videamur: Si eadem aliis iucunda sint, aliis iniucunda: iucundum autem & iniucundum in phantasia versatur: diuersæ sunt animalibus à subiectis phantasiæ. Quòd si eadem res, diuersæ apparent ob animalium varietatè: quale quidem contemplerur ipsum subiectum, dicere poterimus: de eo 15 autem, quale sit natura, assensum retinebimus. Neque enim ipsi & nostras & aliorum animalium phantasias diiudicare poterimus, quum & ipsi discrepantiæ pars simus, & propterea tales quibus opus sit potius alio diiudicante, quàm qui id ipsi præstare possimus. Sed nec sine demonstratione possumus nostras phantasias phantasias animalium præferre, nec cum demonstratione. Nam ad id vt demonstrationem nõ esse probetur, fortasse, vt docebimus, adhibita ea quæ vocatur demonstratio, aut nobis apparens erit, aut non apparens. & si quidem non apparens, ne cum certa quidem persuasione eam excipiemus: quòd si appareat nobis, quando quidem quæritur de iis quæ animalibus apparentia sunt, & demonstratio nobis, qui ex animalium numero sumus, apparens est: etiam de ipsa quæstio erit, vtrum vera sit, quatenus est apparens. At verò absurdum est conari confirmare quod quæritur per aliud de quo etiam quæstio est. nam hoc modo esset eidem rei adhibenda fides & non adhibenda: adiungenda fides ei, quatenus vult demonstrare: non adiungenda autem, quatenus demonstrari necesse habet. Non reperiemus igitur demonstrationem qua nostras phantasias phantasias animalium ratione carentium præferamus. Si ergo diuersæ sunt phantasiæ pro diuersitate animalium, quas diiudicare est impossibile: assensum de extrinsecus subiectis sustinere necesse est. Ex abundanti autem, superioribus addemus irrati- 35 onabilium quæ vocatur animalium comparisonem cum hominibus, in iis quidè certè quæ ad phantasiam spectant. Postquam enim protulimus serias & validas rationes, Dogmaticis inflatis & immodicè sua

sua iactantibus, paulisper illudere non recusamus. Nostri igitur irra-
 tionabilium animalium multitudinem simpliciter solent cum homi-
 ne conferre. sed quoniam nugātes Dogmatici comparationē æqua-
 lem esse negant: nos vt ampliorem etiam quā fatis sit illudendi illis
 materiam habeamus, non vltra vnum animal progrediemur, canem, 5
 si libet: quo nullum vilius esse videtur animal. nam etiam ita compe-
 riemus nihilo inferiora esse nobis ea de quibus nūc loquimur anima-
 lia; ad fidem de apparentibus obtinendam. Sensu ergo nos antecel-
 lere hoc animal, ore vno fatentur omnes Dogmatici. nam odoratu
 magis quā nos percipit, per hunc feras quas non videt, indagans: & 10
 oculis eas celerius cernens quā ipsi possimus. Sed & acuto aurium
 sensu præditus est. Itaque ad sermonem veniamus, qui intrinsecus &
 in animo situs est, aut enuntiatuus. videamus igitur prius de intrin-
 secis. hic certè secundum eos qui maximè nobis aduersantur nunc,
 dogmaticos Stoicos, in his videtur agitari, videlicet in eligendis iis 15
 quæ ad naturam nostram accommodata, & in fugiendis iis quæ alie-
 na sunt: item in cognoscendis quæ ad hoc conferunt artibus, in per-
 cipiendis iis quæ ad propriam naturam pertinent virtutibus, quæ cir-
 ca affectiones versantur. Canis ergo (quod vnum ex brutis in exem-
 plum afferre libuit) eligit quæ sibi sunt cōmoda, & fugit quæ noxia: 20
 quæcunque esculenta sibi esse cognoscit, quærens & persequens, in-
 tentato autem flagello recedens. Sed & artem habet sibi commo-
 dorum comparatricem, nimirum venatoriam. Nec verò virtutis est
 expers. nam quum iustitia sit ea quæ vnicuique id quo dignus est, tri-
 buit: canis familiaribus quidem & iis qui de ipso bene merentur, ve- 25
 lut assentans, eosque custodiens, externos autē & qui ei iniuriam in-
 ferunt, vlciscens, iustitiæ expers non fuerit. Quod si hanc habet, quū
 virtus vna ab aliis separari non possit, etiam cæteras habet virtutes,
 quas ipsi sapientes vulgus hominum habere negant. Quinetiam &
 magnanimum ipsum esse videmus in propulsandis iniuriis. Videmus 30
 & prudentem: vt etiam testatus est Homerus: qui Vlyssē omnibus
 domesticis ignotum inducit, à solo autem Argo agnitum: quum nec
 immutatione corporis ipsius hominis deceptus esset canis, nec à
 comprehensua phantasia descuiisset: quam magis quā homines ha-
 bere ipsum apparuit. Secundum autem Chrysippum (qui maximè ir- 35
 rationalibus animalibus aduersatur) etiam illius tam celebratæ dia-
 lecticæ particeps est. ait enim eum hic vir tertij notitiam per multa
 anapodicta cōsequi, quum ad triuium venerit, & ex tribus viis quum
 iam

iam duas indagauerit, per quas non transferit fera, tertiā ne indagans
 quidem, statim per eam magno impetu fertur. Perinde enim hoc va-
 lere ait vetus ille Philosophus, ac si si ratiocinaretur hoc modo, Aut
 hac, aut istac, aut illac transit fera: neque autem hac, neque istac: ergo
 5 illac. Sed & morbi sui, quales sint, percipit, & leniendo dolori curā
 adhibet. Si quis enim illi palum impegerit, ad hunc extrahendū pro-
 perat, pedem terræ adfricans, & dentium vtens ministerio. Quod si
 illi fortè sit alicubi vlcus (quoniam sordida vlcera magna cum diffi-
 cultate curantur, munda autem facilè) leniter tabum inde fluentem
 10 abstergit. Sed & Hippocratis præceptū pulcherrimè obseruat: quo-
 niam enim pedis medicina, est eius quies: is si quod fortè vulnus in
 pede habuerit, hunc sursum attollit, & quātum potest, dat operam ne
 agitur. Quum verò faceffunt illi negotium humores incommodi,
 herba vescitur, cuius ope quicquid est incommodum illi, egerēs, va-
 15 letudinem recuperat. Si igitur ostensum est, canem (quod vnum ani-
 mal sermoni nostro exemplum suppeditauit) & quæ sibi commoda
 sunt, appetere, & quæ negotium exhibent, fugere, & arte sibi com-
 modorum comparatrice præditum esse: talem etiā esse qui passiones
 suas percipere, & remedia quibus eas mitiget, excogitare possit: nec
 20 verò virtutis expertem esse, in qua sermonis intrinseci consistit perfe-
 ctio, perfectus, quantum ad hunc spectat, canis iure dicatur. vnde mi-
 hi factum videtur vt nonnulli Philosophi se huius animalis cognomi-
 ne commendauerint. De sermone autem enuntiatuo in præsentia
 quidem disputare non est necesse. hunc enim etiā nonnulli Dogma-
 25 tici respuerunt, vt virtutis adeptioni aduersantem: ideo & toto tem-
 pore quo instituendos se tradebant, silere solebant. Præterea, finga-
 mus hominem aliquem esse mutum: nō eum propterea quisquam ir-
 rationalem dicet. Verum vt hæc quoque omittamus, primū vide-
 mus hæc animalia de quibus loquimur, humanas proferre voces, vt
 30 picas & aliqua alia. Sed vt etiam hoc missum faciamus, etiam si ani-
 malium irrationalium voces non intelligamus, non absurdum fuerit
 dicere ea inter se differere, sed nos nō intelligere. nam quum Barba-
 rorum audimus vocem, minimè eam intelligimus, sed vniformē nul-
 laque varietate distinctam esse putamus. Quinetiam canes audimus
 35 aliam quidem edētes vocem quum aliquos persequuntur, aliā quum
 vlulant: & rursus aliam quum vapulant: sed & aliam quū cæuent. ac,
 vt semel absoluam, si quis hoc attentè considerauerit, magnū com-
 periet discrimen esse vocis non in hoc animali solum, sed & in aliis,

prout diuersa contingunt. Itaque meritò his de causis, animalia quæ irrationalia appellatur, sermonis enuntiatiui non expertia esse dicantur. Iam verò si & tam exactis prædita sunt sensibus quàm homines, & æquè pollēt sermone intrinseco ac illi, & (vt hoc ex abundantia addam) etiam enuntiatiuo: in iis certè quæ ex phantasia pendēt, nihilo minus penes ea quàm penes nos fides esse poterit. Possim autem vnumquodque animalium oratione percurrens, eadem ostendere: nam & illud quis negauerit, & solertia præstare aues, & enuntiatiuo vt sermone: quippe quum non præsentia solùm, sed & futura norint, & hæc iis qui intelligere possunt, prænuntient, cum aliis modis ipsa significantes, tum etiam voce prædicentes? Sed hac comparatione vsus sum (vt etiam antea admonui) ex abundantia: quum, meo quidem iudicio, satis superque iam declarassem non posse nos phantasias nostras phantasiis animalium irrationalium præferre. Quòd si ratione carentia animalia, in diiudicatione phantasiarum non minus fide digna sunt quàm nos: diuersæ autem sunt pro animalium varietate phantasiæ: quale mihi quoduis subiectum appareat, id ego dicere poterò: quale autem natura sit, de eo quidem certè assensum retinere cogar. Et primus quidem epoches modus hic est.

2. Secundum autè esse dicebamus eum qui est ab hominum diuersitate. licet enim hoc demus, hominum potius quàm irrationalium animalium iudicio, vt certiori, standum esse: certè vel ex ea quæ inter nos est differentia, epochen induci videbimus. Quum enim ex duobus constare dicatur homo, animo & corpore, vtroque horum alij ab aliis differimus. Corpore quidè, vt formis & *ιδίως υνεσιόσις, id est, propriis temperamentis*. Forma enim differt corpus Scythæ ab Indi corpore. differentiam verò facit, vt aiunt, diuersa humorum præualentia. prout autem hi aut illi humores præualent, diuersæ fiunt & phantasiæ, quemadmodum & primum modum exponentes diximus: ideo & in appetendis vel fugiendis externis differentia magna inter ipsos est. Aliis enim gaudent Indi, aliis nostrates. ex eo autem quod diuersis gaudeant, manifestum est eos diuersas à subiectis phantasias capere. Differimus autem idiosyncrasiis, quum aliqui sint qui carnes bubulas facilius quàm saxatiles pisces concoquant: sint nonnulli qui ex Lesbij vini potu cholera statim corripiantur. Quinetiã fuisse aiunt anum quandam Atticam, quæ cicutæ triginta holcas sine damno sorberet. Lysis autem etiam succi papaueris quatuor holcas nulla cum molestia hauriebat. Et Demophon quidem qui Alexandro mensæ

structor

structor erat, quum ad Solè stabat, aut in balneo erat, algebat: in umbra autem calefcebat. Athenagoras autem Argiuus nullum ex scorpionum & araneorum ictu dolorem sentiebat. Quinetiam ij qui Psylli vocantur, ne si à serpentibus quidem aut etiã aspidibus mordeantur, læduntur. At Tintyritæ Aegyptiorum * crocodilorum. Sed & Aethiopes illi qui ex aduerso Meroes habitant, Hydaspis fluij accolæ, scorpios & serpentes, & huius generis alia citra periculum comedunt. Fuit & Rufinus quidam apud Chalcidem, qui bibens elleborum, neque postea vomebat, neque vlllo modo purgabatur, sed vt consuetum aliquem potum sumebat & concoquebat. Chrysermus autem Erophilus siquãdo piper edisset, cardiacus erat, etiam periculose. Et Soterichus chirurgus quidam, siquando filuri nidorem sentiebat, cholera corripiebatur. Andron Argiuus adeò parum erat siticulosus, vt vel per aridã Libyam iter faceret potu non indigens. Tiberius Cæsar in tenebris cernebat. Aristoteles autem cuiusdã Thasij meminit qui hominis imaginem perpetuò seipsum antecedere dicebat. Quum tanta igitur sit diuersitas inter ipsa hominum corpora (vt pauca è multis quæ apud Dogmaticos habentur, commemorasse contenti simus) necesse est & animis ipsis inter se differre homines. Est enim corpus quedam animi imago, vt etiã physiognomonica doctrina docet. Magnæ autem vel potius infinitæ differentia quæ est inter hominum mentes, maximum hoc fuerit indicium, discrepantia eorum quæ Dogmatici cum de aliis rebus dicunt, tum verò de hoc, quæ appetere, quæ vitare oporteat. Quamobrem rectè etiam Poëtæ de his pronuntiarunt. nam Pindarus ait,

Hic velocis equi gaudet honoribus:

Ille inter thalami viuit opes iners:

Est quem pontigrada nauis amor tenet.

Poëta autem dicit;

Nam non vna trahit cunctos eademque voluptas.

30 Sed & tragœdia plena est huiusmodi dictis: ex qua etiam hoc est;

Si pulchra cuncti scitaque eadem ducerent,

Contentiosa abesset altercatio. Et rursum;

Qui fit eadem vt res placeat his mortalibus,

Odio sit illis?

Quandoquidem igitur appetitio vel

35 declinatio in voluptate & in odio consistit, voluptas autem & odium in sensu versatur & phantasia, quum eadem alij appetant, alij declinent, hinc consentaneum est colligere, non eodè modo ipsos ab iisdem affici. alioqui eadem pariter appeterent aut fugerent. Si autem

hæc variè afficiunt, pro varietate hominum, inducatur etiam in hoc epoche: quum quale vnumquodq; subiectum appareat, pro vnaquaque varietate, dicere fortasse liceat: quale autem sit suapte vi & natura, pronuntiare non possimus. Aut enim omnibus hominibus credemus, aut aliquibus tantum. Iam si omnibus, & impossibilia aggrediemur, & inter se pugnantia admitteremus. Sin autem aliquibus tantum, dicant nobis quibus assentiri oporteat. Nam Platonius Platoni assentiendum esse dicet, Epicureus Epicuro, & alij itidem aliis. atq; ita nos ex confusa sua discrepantia rursus ad epochen adigent. Qui autem dicit maximo numero esse assentiendum, puerile quiddam affert, quum nullus possit homines omnes percurrere, & quid plurimis eorum placeat, discernere. quum fieri possit vt in gentibus nobis ignotis, quæ apud nos sint rara, pluribus insint: & quæ apud nos pluribus contingant, rara sint illic. vt, verbi gratia, multi sint illic qui ab araneis morsi, dolorem non sentiant, pauci qui sentiant. & in aliis idiosyncrasiis quas antea diximus, eadem erit ratio. Quamobrem & propter hominum diuersitatem necesse est induci epochen.

3. Quoniam autem sibi placentes Dogmatici se aliis hominibus in rebus iudicandis præferendos esse dicunt: quamuis eos rem absurdam postulare sciamus (nam ipsi controuersæ pars sunt: ac, postquam se ipsos præ aliis dignos ea re iudicauerint, si deinde iudicent de apparentibus: nimirum dum sibi iudicationem permittunt, ea apparentia de quibus iudicandum erat, abripiunt iam tanquam iudicata, etiã antequam iudicare cœperint:) veruntamen vt in nostra disputatione vnicum hominem exempli gratia in medium proferentes, illum videlicet sapientem quem somniant, ad epochen deueniamus: eum modum qui ordine tertius est, aggrediemur. Eum autem dicimus qui est ad sensuum diuersitate. differre autem sensus inter se manifestum est. Verbi gratia, pictæ tabulæ visui quidem videntur aliquid prominens & aliquid retrusum habere: at non tactui. & mel linguæ videtur dulce esse in aliquibus, at verò oculis ingratum. Itaque dici non potest vtrum suaue sit purè & per se, an insuaue. Idem in vnguento vsuuenit: olfactum enim exhilarat, gustatui autem iniucundum est. Sic & euphorbium, quum oculis molestum sit, reliquis autem partibus corporis minimè: purè & simpliciter corporibus molestum sit necne, dicere nequaquam poterimus. Item & aqua pluuia oculis quidem utilis est, arteriam autem & pulmonem exasperat. nõ aliter quam oleum, quamuis superficiem allæuet. Præterea torpedo marina extremitatibus

bus quidem corporis apposita, torpere facit, at reliquo corpori apposita, dolorem nullum excitat. Itaque quale natura sit vnumquodque horum, dicere non poterimus: quale autem passim appareat, id verò à nobis dici possit. Plura huc afferre possemus: sed in his ne immoremur diutius quàm ratio instituti operis patitur, illud dicendum: vnumquodque apparentium nobis sensibilibus varium sub sensibus cadere: vt malum, læue, odoratum, dulce, flauum. Incertum ergo vtrum has solas habeat qualitates: an potius vnicam tantum qualitatem habeat, sed ob sensuum instrumenta, alio atque alio modo constituta, diuersas habere videatur. an contrà, plures quidem habeat qualitates quàm quæ nobis apparerent, sed earum aliqua sub sensibus nostros non cadant. Nam vnicam ipsum habere qualitatem, ex iis possit colligi quæ antea diximus de cibo qui per corpora nostra digeritur, & aqua quæ in arbores diffunditur, & spiritu qui est in tibiis & tubis & id genus instrumentis. Potest enim fieri vt malum quoque vni forme quidem sit, ipsum tamen varium cõtēplemur, ob varietatem sensuum instrumentorum circa quæ fit ipsius perceptio. Rursus fieri posse vt malum plures habeat qualitates quàm nobis appareant, sic colligimus. Imaginemur aliquem qui à natiuitate tactum quidem habeat & olfactum & gustum, auditu autem & visu careat: hic putabit omnino nihil esse quod visu, nihil quod auditu percipi possit, sed tres solas esse eas qualitates quas percipere potest. igitur fieri potest vt quum quinque tantum sensibus præditi simus, ex qualitatibus quæ malo insunt, eas solas percipiamus, quarum perceptiuam facultatem habemus: interim tamen subiectæ sint aliæ quæ sub aliis sensuum instrumenta cadant, quæ quidem nos non habeamus: propterea neque percipiamus quæ eorum opera sint sensibilia. Sed natura (dicet aliquis) æqualiter metita est sensibus ad sensibilia. quæ natura, quum tam confusa sit discrepantia apud Dogmaticos de ipsius essentia? nam qui hoc ipsum diiudicat, an natura sit, si quidem aliquis sit è vulgo imperito, eum fide dignum illi non censebunt: quod si Philosophus sit, pars erit discrepantiæ, & ipse in iudicium vocabitur, non autem iudex erit. Porro si nihil absurdum est in eo vt dicamus hasce omnes subesse malo qualitates quas percipere nobis videmur, & plures etiam his: aut contrà, ne eas quidem quæ sub sensibus nostros cadunt: quale sit malum, incertum nobis erit. eademque & in aliis sensibilibus ratio. Quum autem sensus externa nõ comprehendant, ne intellectus quidem ea comprehendere potest. Itaque hac quoque ratione epoche de externis subiectis induci videbitur.

4. Ut autem vnumquodque sensum disputatione nostra percurrentes, aut à sensibus discedentes, ad epochen deuenire possimus, etiam quartum eius modum assumimus. Est autem is qui *παρα τὰς περιόδους* vocatur. quo nomine intelligimus *τὰς ἰσχύους*, id est, vel habitus, vel dispositiones. eius autem contemplationem consistere dicimus in eo, quod secundum naturam aut quod præter naturam est, in vigilia aut somno, in ætatibus, in motu aut quiete, in odio aut amore, in inedia aut saturitate, in eo si ebrii simus aut non potius: item in prodiathesibus, id est, prædispositionibus vel præhabitudinibus, in confidentia aut metu, in mœrore aut gaudio. Exempli gratia, Prout vel secundum naturam, vel præter eam nos habemus, aliter atque aliter res sub sensus nostros cadunt. nam phrenitici & qui numine sunt afflati, dæmonas audire sibi videntur, nos autem minimè. Idem se & odorem sæpe percipere dicunt qui à styrace aut thure, aut aliquo huiusmodi emittatur, aliaque complura: quum nihil tale sensu vsurpemus. Præterea, eadem aqua inflammatis partibus infusa, feruida videtur esse, at nobis, tepida: Et eadem vestis iis qui hyposphagma habent, videtur esse sanguinea, at mihi non: Et idem mel mihi dulce, at ictericis amarum. Quod si quis dicat humorum quorundam admistionem in iis qui præter naturam se habent, elicere non consentaneas phantasias à subiectis, respondendum est: Quoniam etiã qui sani sunt, humores habent permistos, hi possunt facere vt externa subiecta, quæ talia sunt natura qualia apparent præter naturam se habentibus, diuersa appareant sanis. Nam illis quidem humoribus attribuere facultatem mutandi subiecta, his autem non, nugatorium est. Nam sicut sani quidem, secundum naturam sanorum se habent, præter naturam autem ægrotantium: sic qui ægrotant, præter naturam quidem se habent sanorum, secundum naturam autem ægrotantium. quare etiam illis fides adhibenda est in eo ad quod se habent secundum naturam. Ex somno autem aut vigilia diuersæ fiunt phantasie, quia quas phantasias in somnis concipimus, non easdem vigilantes: nec rursus quas vigilantes, easdem in somnis. itaque existentia earum fit non simpliciter, sed ad aliquid, ad somnum videlicet aut ad vigiliam. Merito igitur ea in somnis videmus quæ, dum vigilamus, in existentia sunt: quum alioqui per se nequaquam sint in existentia: existunt enim in somnis. quemadmodum & ea quæ existunt dum vigilamus, existere dicuntur, etiam si non existant in somnis. Ex ætatibus autem: quoniam idem aër senibus quidem frigidus esse videtur, aliis qui in ætatis flore sunt, bene temperatus. & idem cibus, senibus

senibus quidem, tenuis videtur, at iis qui florent ætate, crassus. Eodem modo & vox eadem, aliis quidem depressa esse videtur, aliis autem alta. Sic verò & ad appetendas aut fugiendas res impelluntur qui ætatibus inter se differunt. Verbi gratia, Pueris sphaera & trochus in pretio sunt: at ij qui ætatem virilem attigerunt, alia his præferunt: rursus alia senes. Ex quibus colligitur, diuersas elici phantasias ab iisdem subiectis, ob diuersas ætates. Ex motu autem aut quiete dissimiles videntur res: nam quæ stantes videmus immota, ea præternauigantes moueri putamus. Ex amore autem vel odio: quia carnes suillas nonnulli mirum in modum auersantur, quum alij lubentissimè iis vescantur. Multi etiam amicas pulchras habentes, pulcherrimas ipsas esse autumant. Ex fame autem aut saturitate: quia eundem cibum famelici suauem iudicant: saturi, insuauem. Ex eo autem si quis sit ebrius aut non potus: quia quæ non poti turpia esse existimamus, ea nobis madidis minimè turpia videntur. Ex præhabitudinibus autem: quia idem vinum iis quidem qui palmulas aut caricas paulo antè esitaauerint, acidum esse videtur: contra, iis qui nuces aut cicer, suaue. Item balnei parastas eos quidem qui ingrediuntur, calefacit: at eos qui egrediuntur, frigefacit, si in ipsa commorentur. Ex confidentia autem aut metu: quia eadem res meticulofo quidem timenda & horrenda videtur: audaciori autem, minimè. Ex mœrore autem aut gaudio: quia res eadem mœrore affectis sunt molestæ, lætis verò iucundæ. Quum igitur tanta sit inæqualitas & discrepantia etiam in habitibus, & quum homines modò in his, modò in illis habitibus sint constituti: quale quidem vnumquodque subiectum cuique videatur, facilè, opinor, fuerit dicere: sed quale sit pronuntiare, id verò non item. indiudicabilis enim est discrepantia: quum qui eam diiudicat, aut in aliquo versetur illorum quos diximus habituum, aut in nullo profus. Sed dicere eum in nullo esse habitu, nimirum eum neque valere neque ægrotare, neque moueri neque quiescere, nec in vlla esse ætate, & à reliquis etiam habitibus vacuum esse: profus absurdum est. quod si in aliquo habitu constitutus diiudicabit phantasias, pars ipse erit discordiæ. Præterea non erit sincerus externorum subiectorum iudex, quod inquinatus sit habitibus in quibus versatur. nam neque qui vigilat, dormientium phantasias cum vigilantium phantasias cõferre potest, nec sanus ægrotantium & sanorum phantasias inter se comparare. Nam præsentibus & mouentibus nos ad præsens assentimur potius quam non præsentibus. Alio etiã modo indiudicabilis est talium phantasiarum discrepantia.

phantia. nam qui phantasia phantasiae praefert, & habitum habitui, aut sine diiudicatione & sine demonstratione hoc facit, aut diiudicans & demonstrans. sed neque sine his: nam fide carebit. neque cum his: nam si diiudicabit phantasias, omnino diiudicabit criterio, *id est, iudicandi instrumento*. at hoc criteriū aut verum esse dicet, aut falsum. sed si quidem falsum, ipsum fide carebit. sin autem verum esse hoc dicet, aut absque demonstratione dicet verum esse criterium, aut cum demonstratione. & si quidem absque demonstratione, fide carebit: si autem cum demonstratione, omnino oportebit ipsam quoque demonstrationem veram esse, alioqui fidem nō obtinebit. Veram igitur esse dicet demonstrationem quae in criteriij confirmationem adhibebitur, vtrum ea à se diiudicata, an nō diiudicata? nam si non diiudicauerit, fide carebit. sin diiudicauerit, nimirū criterio se diiudicasse dicet: cuius criteriij nos demonstrationem quæremus: & ipsius demonstrationis rursus criterium. eget enim semper etiam demonstratio criterio, vt confirmetur: ipsum quoque criterium demonstratione, vt verum esse ostendatur. ita vt neq; demonstratio vera esse possit, nisi praecedat verum criterium: neque criterium verum, nisi fides prius demonstrationi facta fuerit. & ita incidūt in modum diallelum criteriū & demonstratio, in qua reperientur fide carere ambo. vtraq; enim itidem fide carent, donec mutuas alterum alteri ad confirmationem tradiderit operas. Si ergo nec sine demonstratione & criterio, neque cum his potest phantasia phantasiae praefere, indiudicabiles erunt quas varij habitus efficiunt phantasiae. Itaque infertur hoc etiam modo assensus retentio de natura externorum subiectorum.

5. Quintus modus est ex positionibus & interuallis & locis. nam ex vnoquoque horum eadem res, diuersae apparent. vt idem porticus ab altero quidem ingressu intuenti videtur in acutum desinere: à media autē parte spectanti, vndique aequalis. & idem nauigium, procul quidem intuentibus, paruum videtur esse & stare: propè autem, magnū esse & moueri. & eadē turris procul quidē videtur rotunda, propè autē, quadrata. Hæc quidē ex interuallis. Ex locis autē: quia lucernę lumen, in Sole quidem obscurum apparet, in tenebris autem splendidum. & idem remus intra mare quidem, fractus, extra autem, rectus. & ouum, in aue quidem, molle: in aëre autem, durum. & lyncurium, in lynce quidem, humidum: in aëre autem durum. & coraliū in mari quidem molle, in aëre autem durum. & vox diuersa videtur in tuba, diuersa in tibiis, diuersa rursus in aëre simpliciter. Ex positioni-

tionibus autem: quia eadem imago, resupinata quidem, laeuis esse: si autem aliquantum propendeat, aliquid prominens & aliquid retrusum habere videtur. sed & columbarum ceruices, prout diuersè inflectuntur, diuersum habere videtur colorem. Quoniam igitur quaecumque videntur, ea in aliquo contemplamur, atque ab aliquo interuallo, & in aliqua positione: quorum vnumquodque magnam facit in phantasiis varietatem, vt docuimus: cogemur & propter hos modos ad epochen deuenire. nam qui harum phantasiarum volet alias aliis praefere, impossibilia aggredietur. nam si simpliciter & sine demonstratione de iis pronuntiauerit, fidem non impetrabit: demonstrationem autē adhibere volens, si quidem falsam dicet esse demonstrationem, seipsum euertet: at si verā esse dicat, cogetur afferre demonstrationem qua ostendat illam veram esse: huius rursus aliam: quia & hanc veram esse oportet: & vsque in infinitū. Impossibile autem erit infinitas demonstrationes proferre. Quare ne cum demonstratione quidem phantasia phantasiae praefere poterit. Quod si nec cum demonstratione, nec sine ea poterit quisquam supradictas phantasias diiudicare, infertur hinc epoche: quum, quale appareat vnumquodque secundum hanc positionē, aut hoc interuallum, aut in hoc dicere quidem possimus: quale autem secundum naturam sit, ob ea quae antè dicta fuerunt, pronuntiare nequeamus.

6. Sextus autem modus est ex admistionibus. ex quo inferimus, quum nullum subiectum sub sensus nostros ipsum per se cadat, sed cū aliquo: qualis quidem sit permistio, & ex externo, & ex eo quocum cernitur, posse nos fortasse dicere: quale autem sit externum subiectū purè & sincerè, nequaquam dicere posse. Nihil autem eorum quae sunt extrinsecus, per se sub sensum cadere, sed omnino cum aliquo, (ex quo fit vt diuersum contemplantibus appareat) manifestum esse arbitror. Nam color noster, diuersus cernitur in calido aëre, ab eo qui in frigido cernitur. nec dicere possimus qualis sit natura color noster, sed qualem eum cum vtrolibet horum contemplemur. Itidē & eadem vox, alia apparet cum tenui aëre, alia cum crasso. Et aromata in balneo ac Sole odore suo vehementius pungunt quàm in aëre frigido. Et corpus, quum ipsum ambit aqua, leue est: quū aër, graue. Vt autem etiam externam admistionem omittamus, oculi nostri in seipsis habent & tunicas & humiditates. visibilia igitur quia absque his cernere non possumus, non percipientur exactè & purè. cum admistione enim percipimus. ac propterea ictericis quidem omnia pal-

lida videntur esse, hypophagma autem habetibus, sanguinea. Item, quia eadem vox, alia apparet in patentibus locis & planis, alia in angustis & tortuosis: & alia in puro aëre, alia in turbido: verisimile est nos purè vocem non percipere. nam aures obliqua habent foramina atque angusta, & vaporosis exhalationibus quæ à locis capiti vicinis ferri dicuntur, turbidæ sunt & inquinatæ. Quinetiam in naribus, & in locis gustatus si materiæ subiectæ sint, cum illis percipimus gustabilia & odorabilia, non autem purè. Itaque propter admistiones, qualia exactè sint externa subiecta, sensus non percipiunt. Sed nec ipse intellectus percipit, ob hanc potissimum causam, quòd sensus duces ipsius errent: verum & ob eam fortasse, quòd ipse cum iis quæ à sensibus nuntiantur, commistionem aliquam propriam faciat. siue circa cerebrum, siue circa cor, siue circa aliquam aliam animalis partem hoc statuere quis velit. Itaque ex hoc etiam modo videmus nos de natura externorum subiectorum nihil habentes quod dicamus, assensum retinere cogi.

7. Septimum esse dicebamus modum ex quantitibus & constitutionibus subiectorum. *συντάξεις, id est, constitutiones*, appellantes generaliter *τὰς συνθέσεις, id est, compositiones*. Nos autem per hunc quoque modum assensum retinere de natura rerum cogi manifestum est. Verbi gratia: ramenta cornu caprini apparent quidem alba, simpliciter & sine compositione ea intuentibus: composita autem in ipsius cornu essentia, nigra apparèt cernentibus. Itidem & argenti ramenta si seorsum fuerint, nigra apparent: at cum toto, tanquam albà sub sensum nostrum cadunt. Quin & Tænarei lapidis partes quidè albæ videntur, quum læuigatæ fuerint: at cum toto, flauæ. Similiter & arenæ separatæ aliæ ab aliis, asperæ apparent: at in acruum compositæ, molles à sensu percipiuntur. Præterea elleborum, si tenue & lanuginosum quis ipsum edat, suffocationem affert: sin autem crassum, non item. Insuper & vinum si moderatè bibatur, corroborat nos: si largius quam par est, sumatur, corpus frangit & dissoluit. Sic etiam cibus pro quantitate diuersam facultatem profert. sæpe enim largior cibus sumptus corpus purgat per cruditates & cholericas passiones. Poterimus igitur in his quoque dicere qualis sit ipsius cornu pars illa tenuis, & quale cornu quod ex multis tenuibus particulis compositum est: quales argenti minutæ particulæ, & quale argentum ex multis minutis particulis conflatum: qualis itè minutissimus Tænareus lapis, rursus qualis qui ex multis minutis conflatus. & in arenis & in elleboro & in vino & in

& in cibo, relationem ad aliquid, at verò naturam rerum per se non item: propter phantasiarum discrepantiam, quæ ex compositionibus contingit. Generaliter enim videntur, etiam vtilia, noxia esse quantitatem mediocrem in earum usu excedentibus: contra quæ noxia esse putantur, si perquam exigua mensura sumantur, minimè nocere. confirmat autem quod dico illud maximè quod in medicis facultatibus obseruatur. in quibus si exactè commisceantur simplicia medicamenta, vtilem reddunt compositionem: si tantillo plus vel minus per incuriam positum fuerit, perniciosissima fit, & sæpe etiam toxicum: nedum sit vtilis. Sic ergo quantitatum & compositionum ratio, externorum subiectorum existentiam confundit. ideoque non abs re hic etiam modus ad epochen nos redigat, ut qui purè de natura externi cuiusque subiecti pronuntiare non valeamus.

8. Octauus est modus, Ex relatione ad aliquid. secundum quæ colligimus, nos, quum omnia sint ad aliquid, de hoc, quænam sint per se & secundum naturam, assensum retenturos. Illud autem sciendum, nos hinc, sicuti & aliis in locis, voce EST abuti pro eo quod est apparet. quum perinde sit ac si diceremus, omnia ad aliquid apparere. Hoc autem bifariam dicitur, Vno quidem modo, ut ad iudicans. nam externum subiectum & quod diiudicatur, ad iudicans apparet. Altero autem modo, ad ea quæ simul in cōtemplationem veniunt: ut dextrum ad sinistrum. Omnia autem esse ad aliquid, ratiocinati sumus & antea. ut, ad iudicans: quia ad hoc animal & hunc hominem & hunc sensum omnia apparent, & ad talem habitum. Ad ea autem quæ simul in contemplatione veniunt, quia ad hanc commistionem, & hunc modum, & compositionem hanc, & quantitatem, & positionem, vnumquodque apparet. Sed & aliunde colligi potest, omnia esse ad aliquid, hoc pacto: Vtrum quæ sunt secundum differentiam, diuersa sunt ab illis quæ sunt ad aliquid, an non? si diuersa non sint, ergo & ipsa sunt ad aliquid. si autem differunt: quoniam omne quod differt, ad aliquid est (dicitur enim eius respectu à quo differt) ad aliquid sunt ea quæ secundum differentiam sunt. Iam verò & eorum quæ esse habent, alia quidem sunt suprema genera, iuxta Dogmaticos, alia autem vltimæ species: alia verò & genera & species. omnia autem hæc sunt ad aliquid. nihil ergo est quod non sit ad aliquid. Præterea eorum quæ existentia sunt, alia sunt manifesta, alia occulta, ut ipsi aiunt. & significantia quidem esse ea quæ apparent, significari autem ab apparentibus incerta. aspectum enim esse aiunt incertorum ea quæ apparèt.

quod autem significat & quod significatur, est ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. Ad hæc, eorum quæ esse habent, alia sunt similia, alia dissimilia: alia rursus æqualia, alia inæqualia. hæc autem sunt ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. Et is quoque qui dicit omnia non esse ad aliquid, cõfirmat omnia esse ad aliquid. nã & hoc ipsum, omnia esse ad aliquid, ad nos esse ostendit, & non generaliter, per ea quibus nobis aduersatur. Porro quã ita esse omnia ad aliquid, ostendamus, manifestum iam est, nos, quale sit vnumquodque natura sua & purè, non posse dicere, sed quale appareat in relatione ad aliquid. Ideo de rerum natura nos assensum sustinere, his consentaneum est. 10

9. De modo autem qui est ex crebrò aut rarò contingentibus (quæ ordine nonum esse dicebamus) talia differimus. Sol multo certè maiorem obstupescendi vim habet quàm stella cometa: sed quoniam Solem crebrò videmus, rarò autem stellam cometam, stella hæc ita nos attonitos reddit, vt ea portendi etiam aliquid à Diis putemus: at Sol non item. Quòd si imaginemur Solem rarò apparètem, rarò occidètem, & vbi simul omnia illustrarit, deinde repentè omnibus rursus tenebras inducentem: reperiemus in hac re vnde valde obstupesciamus. Sed & terræmotus aliter turbat eos qui tum primùm ipsum experiuntur, aliter eos qui illi assuefacti fuerint. Quantùm verò quis obstupescit ad primum maris conspectum? Itidè corporis humani pulchritudo, quum cernitur primùm & repentè, magis nos commouet, quàm vbi à nobis cerni solita fuerit. Iam & quæ rara sunt, habentur in pretio: at ea inter quæ viuimus, & ea quæ sunt in medio posita, nequaquam. nam si aquam rarò reperiri imaginemur, quanto ea pretiosior esse nobis videatur omnibus quæ in pretio habemus? aut si imaginemur multum auri temere humi iacere proiectum perinde atque lapides, cui adeò pretiosum ipsum fore existimabimus, aut à quo tam sollicitè inclusum & asseruatũ iri? Quum ergo res eadè ob frequentiam aut raritatem, aliquando admiratione dignæ aut pretiosæ, aliquando verò non tales esse putentur: hinc colligimus, nos, quale appareat horum vnumquodque, prout frequenter aut rarò contigerit, fortasse dicturos: nudè autem & simpliciter, quale sit vnumquodque externorum subiectorum, minimè. Itaque propter hunc etiam modum de illis assensum retinemus. 35

10. Decimus verò modus ad moralia maximè spectat: quippe qui fit ex institutis & cõsuetudinibus & legibus, fabulosisque persuasione ac dogmaticis opinionibus. Institutum igitur, est electio vitæ aut

aut alicuius rei quæ apud vnũ aut apud multos fit: vt apud Diogenem aut Lacedæmonios. Lex autem est pactum scriptum apud reipublice moderatores, quod qui trãscreditur, punitur. ἔθος autem, vel συνήθεια, (nihil enim differunt) .i. consuetudo, est communi multorum assensu rei alicuius comprobatio, quam qui trãscreditur, non protinus etiã punitur. Verbi gratia, Lex est, non committendum esse adulterium. Consuetudo autem nobis, non congruere cum vxore in propatulo. Fabulosa autem persuasio; est fictarum rerum & quæ nunquam fuerunt, approbatio. qualia sunt cum alia, tum eæ quæ de Saturno narrantur fabulæ: hæc enim apud multos fidem impetrant. Dogmatica autem opinio, est approbatio alicuius rei quæ consideratione aut aliqua demonstratione cõfirmari videtur. Verbi gratia, atoma esse omnium rerum elementa, aut similibus partibus constantia, minima; aut aliqua alia. Opponimus autem horum vnumquodque, interdum quidè sibi ipsi, interdum aliorum vnicuique. Exempli gratia, consuetudinem quidem consuetudini, sic, Aliqui Aethiopum notis quibusdam infantes compungunt: nos autem minimè. Et Persæ veste floribus tincta & talari vti, decorum esse existimant, nos autem indecorũ. Item, Indi quidem cum vxoribus in propatulo congruunt, alij autem plurimi hoc turpe esse existimant. Legem autem legi sic opponimus, Apud Romanos quidem qui paternis bonis renuntiat, non persoluit patris nomina: apud Rhodios autem persoluere cogitur. Et in Tauris Scythiæ lex erat, peregrinos Artemidi immolari: apud nos autè hominem in templo interfici vetitũ est. Institutũ autem instituto, quũ Diogenis institutũ opponimus Aristippi instituto, aut Lacedæmoniorum institutũ, Italorum instituto. Fabulosam autè persuasionem persuasioni fabulosæ, quũ dicimus, interdum Iouè fabulosè appellari patrem hominumq; Deumque: interdum verò Oceanum, vt,

Oceanum diuũ patrem, matrem quoque Tethyn.

30 Dogmaticas autem opiniones inter se opponimus, quum dicimus, Alios vnũ esse elementum pronuntiare, alios infinita. & Alios mortalem esse animam, alios immortalem. & Alios quidem prouidentia Deorum gubernari quæ apud nos sunt, alios autem prouidentia nulla regi, asserere. Consuetudinem autem aliis opponimus, vt legi, quum dicimus apud Persas quidem consuetudinem esse vti Venere mascula, apud Romanos autem lege prohibitũ esse eius vsum. Item apud nos adulterium vetitum esse, apud Massagetas autem consuetudine illud receptum esse, tanquam rem indifferentem, vt Eudoxus

Cnidius in primo libro *πυρρονος* commemorat. Et apud nos vetitū esse cū matre concumbere, Persarum autē moribus vel maximè permitti hoc coniugium. Et apud Aegyptios cum sororibus cōtrahunt nuptias: quod apud nos lege interdictum est. Instituto autem consuetudo opponitur, vt quum vix quisquam reperiatur qui nō secedat congressurus cum vxore, Crates tamen cum Hipparchia in publico congrediatur. Et Diogenes quidem exomidem quocunque iret, gestabat: nos autem cōsuetum nobis vestimentum solemus circumferre. Fabulosæ autem persuasioni, vt quod dicunt fabulæ, comedisse Saturnum suos liberos: quum mos sit apud nos liberorum curam gerere. Et nos quidem consueuimus venerari Deos, vt bonos nullisq; malis obnoxios: at vulnerari & inuidere alij aliis inducuntur à Poëtis. Dogmaticæ autem opinioni: quū nobis quidem mos sit à Diis bona petere, Epicurus autem Deū curam nostri gerere neget. Item, quum Aristippus rem indifferentem esse existimet vestem muliebrē gestare, nos autem illud turpe esse existimemus. Institutum autem opponimus legi quidem, sic, Quum lex sit, non licere pulsare hominem liberum & nobilem, bonis parētibus prognatum: Pancratiaistæ alij alios pulsan, propter vitæ suæ institutum. Item, quum vetitum sit homicidium, gladiatores alij alios interficiunt ob eandem causam. Fabulosam autem persuasionē instituto opponimus, quum dicimus, Fabulis quidē proditum esse, Herculem apud Omphalen lanas carpsisse, atq; iugum seruile tulisse: & prorsus effœminati hominis opera egisse. at institutū vitæ Herculis generosum fuisse. Dogmaticæ autem opinioni, quum athletæ quidē gloriæ, vt rei bonæ, studio adducti, propterea laboriosum vitæ institutum deligant: multorum autem Philosophorum dogma sit, in malis habendam esse gloriā. Legem verò fabulosæ persuasioni opponimus, Quum Poëtæ inducant Deos adulteria committētes & præposteram venerem exercentes: lex autem apud nos hæc facere prohibeat. Dogmaticæ autem opinioni, quum Chrysippus indifferentem esse dicat cum matre aut sorore congredi: lex autem hæc vetet. Fabulosam verò persuasionem dogmaticæ opinioni opponimus, quum dicunt Poëtæ Iouem descendentem, cum mortalibus mulieribus cōgredi: apud Dogmaticos autem hoc esse impossibile existimetur. Item dicat Poëta, Iouem præluctu & mœrore quem ob Sarpedonem conceperat, sanguineas in terram guttas fudisse: at dogma Philosophorum sit, nullis passionibus obnoxium esse Deum. Item, quum fabulam de Hippocentauris tollunt,

tollunt, Hippocentaurū afferentes in exemplum inexistētiae. Multa quidem certè alia in vnaquaque supradictarum oppositionum poterant exempla sumi: sed, vt in compediario tractatu, hæc satis esse poterunt. Porro quum tanta rerum discrepantia etiam per hunc modū ostendatur: quale quidē natura sit subiectum, dicere non poterimus: sed duntaxat quale videatur ad hoc institutum, aut ad hanc legem, aut ad hunc morem, & aliorum vnumquodque. Itaque propter hunc quoque modum de natura externorum subiectorum retinere nos assensum necesse fuerit. Sic ergo per decem hos modos ad assensum retentionem redigimur.

De quinque modis.

CAP. 15.

SCPTICI autem ætate posteriores hos quinque modos epoches tradunt. Primum, qui est à dissidentia. Secundum, qui in infinitum reiicit. Tertium, qui est à relatione ad aliquid. Quartum, hypotheticum. Quintum, diallelum. Et modus quidem à dissidentia, est, per quem de re proposita comperimus discrepantiam indiudicatam & in vita & apud Philosophos fuisse: propter quam, quum nihil aut probare aut improbare possimus, ad epochen deuenimus. Is autem qui in infinitum delabitur, est in quo, id quod in confirmationem rei propositæ affertur, altera confirmatione egere dicimus, & illud alia, & vsque in infinitū: adeò vt quum non habeamus vnde astruere aliquid incipiamus, sequatur epoche. A relatione ad aliquid, est huiusmodi qualem antea descripsimus: in quo ad ipsum quidē diiudicans, atque ad ea quæ simul in contemplationem veniunt, tale aut tale apparet subiectum: quale autem sit natura, de eo assensum retinemus. Hypotheticus autem, siue ex hypothesi, id est, suppositione, quum Dogmatici videntes se in infinitum reiici, incipiunt ab aliquo quod non astruunt, sed nudè & sine demonstratione per cōcessionem accipere volunt. Diallelus autem modus (q. d. alternatorius) fit, quum id quo rem de qua quæritur, confirmare debemus, ipsum ab ea confirmari opus habet. & tum, quòd neutrum ad alterum astruendum possimus accipere, de vtroque assensum retinemus. Omnem autem quæstionem ad hos reduci modos posse, ita paucis ostendemus. Quod propositum est, aut sensibile est aut intellectuale: vtrumuis sit autem, de eo dissidentia est. alij enim sola sensibilia dicunt esse vera, alij sola intellectualia: alij quædam sensibilia, quædam intellectualia. Vtrum igitur diiudicabilem esse dicent dissidentiam, an indiudicabilem? Si indiudicabilem, nobis conceditur esse retinendū assensum: si diiudicabili-

dicabile, unde diiudicabitur, quærimus. Verbi gratia, Quod est sensibile (nam ab hoc incipiet nostra disputatio) utrum à sensibili an ab intellectuali diiudicabitur? si enim à sensibili, quoniam de sensibilibus quæritur, ipsum quoque altero ad confirmationem indigebit. quod quidem si etiam fuerit sensibile, rursus & ipsum alio confirmari oportebit: & hoc usque in infinitum. Quod si ab intellectuali sensibile diiudicari oportebit: quoniam & de intellectualibus controuersia est, hoc quoque, quum intellectuale sit, diiudicatione & confirmatione opus habebit. Unde ergo confirmabitur? si quidem ab intellectuali, in infinitum incidet eodem pacto: si à sensibili, quoniam ad confirmationem quidem 10 sensibilibus assumptum est intellectuale, ad intellectualis autem confirmationem, sensibile: inducitur modus qui vocatur *εξάλληλος*. q. d. *alternatorius*. Si verò hæc vitans is qui nobiscum disputat, per cōcessionem & citra demonstrationem aliquid voluerit sumere ad demonstrationem sequentium, hypotheticus modus ad demonstrationem assumptus, implicitus est. nam si quis in iis quæ per concessionem sumit & supponit, fidem meretur: nos quoque semper illis contraria per suppositionem sumentes, fidem obtinebimus. & si quidem aliquid verum supponitur, is qui supponit, ipsum suspectum reddit: quippe qui illud supponendo sumat, non autem astruendo. si falsum, ruinosum 20 erit eorum quæ astruuntur, fundamentum. Præterea si huiusmodi suppositio ad confirmationem aliquid valet, id ipsum de quo quæritur, supponat, non aliud per quod astruat rem de qua quæritur. Quod si absurdum est supponere id de quo quæritur, absurdum itidem erit supponere vniuersale. Omnia autem sensibilia, esse ad aliquid, patet. 25 sunt enim ad eos qui sentiunt. Manifestum est igitur, quæcunq; proposita nobis fuerit res sensibilis, ad hos quinque modos ipsam reducere facile fore. Itidem & de intellectuali ratiocinamur. si enim indiudicabilis de eo dissidentia esse dicatur, concedetur nobis esse de eo retinendum assensum. si diiudicabitur dissidentia, si quidem per 30 intellectuale, reiiciemur in infinitum. si per sensibile, in modum qui dicitur *εξάλληλος*. nam sensibile rursus controuersum & quod per se diiudicari nequit, eò quod in infinitum progrediatur, intellectuali egebit: ut etiã intellectuale sensibili. Et qui idcirco volet ex suppositione aliquid sumere, rursus ineptus erit. Quinetiam intellectuale est ad aliquid: dicitur enim ad intelligentem. & si natura tale esset quale dicitur, non fuisset controuersum. Reduximus igitur etiã intellectuale ad hos quinque modos. Quare omnino de re proposita nos assensum retinere

nerè necesse est. Et hi quidē sunt quinque modi quos posterior ætas tradidit: non quòd decem modos iam explicatos excluderet, sed ut magis variè vnà cum illis temeritatem Dogmaticorum refelleret.

De duobus aliis modis.

CAP. 16.

5 TRADUNT præterea duos alios epoches modos. quoniã enim quicquid comprehenditur, aut ex seipso aut ex alio comprehenditur: dubitationem de rebus omnibus inducere videtur. Ac primum quidem nihil ex seipso comprehendi, probat ea quæ inter Physicos fuit de sensibilibus omnibus & intellectualibus controuersia: quæ certè indiudicabilis est, quum nec sensibili nec intellectuali criterio uti possimus: quia quicquid sumpserimus, fide carebit, utpote controuersum. Propterea autem ne ex alio quidem quicquam comprehendi fatentur. Si enim id ex quo aliquid comprehenditur, semper ex alio comprehenditur oportebit, in modum diallelum aut eum qui est ad infinitum, 15 se coniiciunt. Si voluerit quispiam aliquid sumere quasi ex seipso comprehensum, ex quo aliquid aliud comprehendat: huic repugnat illud, Nihil ex seipso comprehendi, propter ea quæ dicta sunt. quod autem repugnans est, quomodo possit ex seipso aut ex alio comprehenditur, dubitamus: quum veritatis aut comprehensionis non appareat 20 criterium, signa autem etiam sine demonstratione euertantur, ut ex sequentibus intelligemus. Hæc sunt quæ de modis epoches in præsentia nobis dicenda putauimus.

Qui sint modi quibus euertantur ætiologici.

CAP. 17.

25 SICUT autem epoches modos tradimus, sic etiam modos exponunt quidam, secundum quos in particularibus *αιτιολογίας*, id est, *cause redditionibus*, dubitationem mouentes silentium imponimus Dogmaticis, quòd in his potissimum valde sibi placeant. Onesidemus ergo modos octo tradit, quibus existimat se omnem dogmaticam ætiologiam, ut vitiosam, refellere. Horum primum esse dicit, secundum 30 quem ætiologie genus quod in rebus non apparentibus versatur, non habet confessam ex apparentibus approbationem. Secundum, iuxta quem sæpe quum magna sit in varias partes inclinandi occasio, adeo ut multis modis possit ratio rei de qua quæritur, afferri, vno tantum modo nonnulli rationem afferunt. Tertium, secundum quem eorum 35 quæ ordinatè fiunt, rationes reddunt quæ nullum ordinem ostendunt. Quartum, secundum quem accipientes apparentia ut fiunt, etiam non apparentia putant se ut fiunt, comprehendisse: quum ea quæ non apparent, eodem fortasse modo efficiantur quo apparentia, fortasse etiã

non eodē, sed peculiari quodam modo. Quintum, iuxta quem, omnes propemodum secundum proprias elementorum suppositiones, non autem secundum communes & passim receptas disputandi vias rationes reddunt. Sextum, secundum quem sæpenumero quæ facile deprehendi possunt, in suis suppositionibus sumunt, iis autem repugnātia, quanuis æquè sint probabilia, prætermittunt. Septimum, secundum quæ sæpe reddunt rationes quæ non modò apparentibus, sed etiam propriis ipsorum suppositionibus repugnent. Octauum, secundum quem quum sæpe æquè dubia sint ea quæ apparere videntur atque ea de quibus quæstio est, sententiā suam de dubiis ex æquè 10 dubiis astruunt. Ait autem fieri posse vt nonnulli in ætiologiis secundum alios quospiā modos ex his pendentes, aberrent. Sedenim ipsi etiam quinque epoches modi ad ætiologias fortasse sufficiant. Nam aut afferet aliquis rationē quæ consentiat cum omnibus Philosophiæ sectis, & cum sceptis & cum phænomenis, aut non. Verūm ita consen 15 tientem afferre haud possibile sit. nam & apparentia & incerta omnia cōtrouersa sunt. At si minimè cōsentiat, postulabitur ab eo huius rationis ratio. & si quidem apparentem apparentis, aut incertam incertæ afferat, in infinitum delabatur. sin permutato ordine ætiologias inter se implicet, in diallelum modum. Quod si alicubi resistat, 20 aut quantum ad iam dicta, dicet rationem consistere, atque ita inducet relationem ad aliquid, tollens quod secundum naturam est: aut si per suppositionem sumat aliquid, nos ei obstabimus. Potest igitur etiam per hæc Dogmaticorum in ætiologiis temeritas refelli.

De Scepticorum vocibus. CAP. 18.

QUONIAM autem vnoquoque horum & epoches modorum vtentes, voces quasdam scepticæ affectionis & passionis nostræ indices pronuntiamus, vt quum dicimus, ἔμμελον, id est, *Non magis*, ἔδερ 25 ορισέον, *Nihil definiendum*, & aliquot alias: consentaneum de iis deinceps disputare fuerit. Incipiamus autem ab hac, *Non magis*. 30

De voce Non magis. CAP. 19.

HANC ergo interdum quidem ita vt dixi, pronuntiamus, interdum autem sic, ἔδερ μμελον, id est, *nihilo magis*. Non enim, vt quidā existimant, hanc vocem *Non magis*, in specialibus sumimus quæstionibus, illam autē, *Nihilo magis*, in generalibus: sed indifferēter vtramuis 35 pronuntiamus: & nunc quoque vt de vna disputabimus. Est igitur vox hæc, imperfecta. vt enim quum dicimus διωλην, id perinde est ac si diceremus ἐς ἰα διωλην, & quum dicimus πλατῖαν (*plateam*) id tantundē valet

valet ac si diceremus πλατῖαν ὀδόν: sic quū dicimus, *Non magis*: perinde id valet ac si diceremus, *Non magis hoc quàm illud*, sursum aut deorsum. Sunt verò nonnulli etiā Sceptici qui pro interrogatione, id est, *Vtrum*; pronuntiant ἢ μμελον τόδε ἢ τόδε, accipiētes tum vocem τί 5 pro causa. vt, quod dicunt, tale sit, *Quare magis hoc quàm illud*? Vsitatum est autem etiam interrogationibus pro enuntiationibus vt: vt in hoc versu, *Cui non Iouis riuales est notus viro?* Et vicissim enuntiationibus loco interrogationū: vt, *Quæro vbi habitet Dion*. Item, *Rogo quamobrem hominem Poëtam admirari* 10 oporteat. Sed & apud Menandrum τί pro τίς vsurpatur: vt quum dicit, τίς ἔγωγε κατέλεθ' ἴππων; .i. *Quid enim ego relinquebar?* posito *Quid*, pro *Propter quid*. Indicant autem hæ voces *Non magis hoc quàm illud*, etiam affectum nostrum, secundum quem, propter æqualia momenta eorum quæ sunt ἀντικειμένα, ad ἀρετήαν delabimur. Intelligimus autem 15 tem paria momenta quæ sunt in eo quod nobis apparet probabile. ἀντικειμένα autem generaliter, quæ inter se pugnant: ἀρετήαν verò ad neutram partem assensum. Cæterum hæc vox, *Nihilo magis*, etiam si præ se ferat formam assensionis aut negationis, nos nō ita ea vtimur, sed indifferēter & abutēdo: aut pro interrogatione, aut pro eo quod 20 est, *Ignoro cui horū assentiri oporteat*, cui minimè. Nobis enim propositū est, quod nobis apparet declarare: vocē autem qua id declaramus, indifferēter vsurpamus. Illud præterea sciendū, nos proferre hanc vocē, ἔδερ μμελον, non affirmantes ipsam omnino verā esse & indubitātā, sed secundū id quod nobis apparet, de ea quoq; dicentes.

De aphasia. CAP. 20.

DE aphasia autem hæc dicimus. φάσις duobus modis dicitur, generaliter & specialiter. Generaliter ita appellatur vox quæ poni aut tolli quidpiam significat: vt, *Dies est*, *Non dies est*. Specialiter autē, quæ aliquid poni tantūm significat. in qua significatione negatiua 30 non appellantur phases. Aphasia igitur est discessus ab ea quæ generaliter phasis appellatur: sub qua comprehendī dicimus cataphasin & apophasin, id est, *affirmationem & negationem*. adeò vt aphasia sit affectio nostrā per quam nos nec ponere quicquam nec tollere dicimus. Vnde patet nos aphasiam etiam assumere, non quasi natura tales sint 35 res vt aphasiam necessariò moueant: sed vt eam pronuntiando, declarem nos super his vel illis quæstionibus ita nunc affici. Illud quoq; memoria tenēdum est, dicere nos, nihil poni aut tolli à nobis, eorum quidem certè quæ dogmaticè de dubiis afferuntur. iis enim

à quibus patimur, & à quibus ita coacti ad assensum adducimur, cedimus & acquiescimus.

De vocibus, Fortasse, Licet, Fieri potest. CAP. 21.

HAS autem voces, Fortasse & Non fortasse: Licet & Non licet: *ἰδέχεται* & *οὐκ ἰδέχεται*, id est, *Fieri potest*, & *Non fieri potest*: sumimus pro, Fortasse est, fortasse non est: & Licet esse, licet etiam non esse: & Fieri potest ut sit, fieri potest ut non sit. Adeò ut breuitatis gratia, sumamus Non licere, pro licere non esse: & Non fieri posse, pro Fieri posse ut non sit: & Non fortasse, pro Fortasse non esse. Rursus autem hinc non contendimus de vocibus, neque an hæc natura ipsa significant, 10 quærimus: sed ipsas indifferenter, ut dixi, sumimus. Has autem voces, aphasiæ esse indices, manifestum esse arbitror. nam qui dicit Fortasse est, perinde est ac si poneret etiã alterum quod ipsi repugnare videtur, videlicet Fortasse non esse: quia non affirmat hoc esse. Eadem est & in cæteris ratio. 15

De voce ἐπιχω, & ἔστιν ἐπιχω. CAP. 22.

SUMIMVS autem ἐπιχω pro eo quod est, Non possum dicere cui ex iis quæ proposita sunt, fidem adhibere, cui fidem derogare oporteat: ostendentes videri nobis res ad promerendam vel ad non promerendam fidem æquales. Ita tamen ut æquales esse non affirmemus, sed quod nobis apparet de ipsis, quando sub sensum nostrum cadunt, dicamus. Dicta est autem ἐπιχω, quia ἐπέχεται διάνοια, id est, *cohibetur mens*, à ponenda aut à tollenda re aliqua, propter paria in vtranque partem eorum de quibus quæritur momenta.

De voce οὐδέμ ἐπιχω. CAP. 23. 25

DE hac autem voce, ἔστιν ἐπιχω. i. *nihil definitio, aut, certò statuo*, dicimus huiusmodi. ἐπιχω esse putamus, non simpliciter dicere aliquid, sed rem incertam pronuntiare cum assensu. ita enim nihil ἐπιχω Scepticus forsitan reperietur, ne hoc quidem, Nihil definitio. non enim est dogmatica opinio, id est, qua incertæ rei assentiamur: sed vox nostræ affectionis index. Quum ergo dicit Scepticus, Nihil definitio, hoc dicit, Ego ita nunc affectus sum ut nihil eorū quæ sub hanc quæstionem cadunt, ponam dogmaticè aut tollam. Hoc autem ait, dicēs quid sibi appareat de rebus propositis, non enuntiatiuè cum persuasione pronuntians, sed affectionem suam exprimens. 35

De eo quod dicunt, Omnia sunt ἀόριστα. CAP. 24.

Α'ΟΡΙΣΤΙΑ quoque passio est intellectus, secundum quam nec ponimus quicquam, nec tollimus eorum quæ dogmaticè quærentur, id est

id est incertorum. Quum igitur dicit Scepticus, omnia esse ἀόριστα, id est, *indefinita*, tunc ESSE accipit pro eo quod est, videri sibi. Omnia autem dicit, non omnia entia, sed quæcunque euoluit ex iis incertis quæ apud Dogmaticos quærentur. Indefinita autem, id est, non proponenda aliis cōtrariis, aut generaliter aduersantibus, ad fidem promerendam aut non promerendam. Et quemadmodum qui dicit, Ambulo, perinde est ac si diceret, Ego ambulo: ita qui dicit, Omnia sunt indefinita, vnà significat, secundum nos, Quantum ad me attinet, aut, Ut mihi videtur: adeò ut quod dicimus, sit huiusmodi, Quæcun- 10 que euolui ex illis quæ Dogmaticorum quæstionibus agitantur, talia mihi esse videntur, ut nihil eorum magis aut minus fide dignum existimem quàm contrarium.

De eo quod dicunt, Omnia sunt incomprehensibilia. CAP. 25.

EANDEM rationem sequimur & quum dicimus, Omnia sunt incomprehensibilia. nam hoc verbum, Omnia, eodem pacto explicamus: & vnà etiã intelligimus, Mihi. adeò ut idem hoc valeat ac si ita loqueremur, Omnia quæcunq; percurri ex iis incertis quæ Dogmaticorum quæstionibus agitantur, mihi videntur incomprehensibilia. Non sunt autem verba hominis affirmantis, ea de quibus inquirunt 20 Dogmatici, naturam hanc habere ut sint incomprehensibilia: sed suã affectionem enuntiantis: quatenus videlicet dicit, Existimo me nihil illorum adhuc percepisse, propter contrariorum equipollentiam. Vnde mihi videntur omnia quæ ad euerfionem afferuntur, iis quæ nos enuntiamus, esse dissentanea.

De vocibus ἀκαταληπῶ & ἔκαταληπῶν. i. nō comprehendō. CAP. 26.

HÆ quoque voces, ἀκαταληπῶ & ἔκαταληπῶν, propriæ passionis sunt indices: quatenus ad præsens superfedet Scepticus ponere aut tollere aliquid ex illis incertis de quibus quæritur. ut ex iis patet quæ à nobis de cæteris vocibus antea dicta sunt.

De eo quod dicunt, πᾶσι λόγοις λόγος ἴσος ἀντιπῶν. i. omni orationi oratio equalis opponitur. (vel opposita est.) CAP. 27.

QUVM autem dicimus, Omni orationi oratio æqualis opponitur, Omni dicimus, quam quidem nos euoluerimus. Orationem autem dicimus, non simpliciter, sed quæ aliquid dogmaticè astruit, id est de incerto: nec eam protinus quæ ex lemmatibus, id est, *sumptionibus*, & illatione, sed quæ quouis modo astruit quidpiam. Aequalem item dicimus, non simpliciter, sed ad fidem obtinendam aut non obtinendam. Et Opponitur accipimus generaliter pro Aduersatur. Subau- 35

dimus etiā, Vt mihi videtur. Quū igitur dico, Omni orationi æqualis opposita est oratio, perinde est ac si dicerem, Omni orationi à me euolutæ, quæ aliquid dogmaticè astruit, mihi opponi videtur alia dogmaticè aliquid astruens, æqualis ipsi ad fidem obtinendā vel non obtinendam. Ad eò vt huiusmodi vocis enuntiatio non sit dogmatica, sed passionis humanæ significatio, quæ est id quod apparet patienti. Sunt autē & qui hanc vocē ita proferant, Omni orationi æqualē orationem opponi, *vel oppositā esse*. hoc, tanquam præceptū, constituentēs, Omni orationi dogmaticè quidpiam astruenti, orationem dogmaticè inquirentē, æqualē ad fidē obtinendam vel non obtinendam, ipsi aduersantē opponamus. Vt sermonē suum ad Scepticum dirigant, vtanturq; infinitiuo pro imperatiuo, videlicet Opponi pro eo quod est Opponamus. Præcipiūt autē Sceptico, ne à Dogmatico deceptus, animū despōdeat, ac omittat illius perquisitionē, & ita per temeritatē suam frustretur apparēte ipsis ataraxia: quā comitari existimāt eos qui de omnibus assensum retinēt, quemadmodū docuimus.

Appendix ad tractationem de scepticis vocibus. CAP. 28.

NON postulat ratio huius operis quo singula breuiter describimus, vt de pluribus vocibus differamus. Præsertim quum vel ex iis quæ modò à nobis dicta fuerunt, etiā de prætermisissis dici possit. De omnibus enim scepticis vocibus illud oportet cognitū habere, nos nō affirmare veras illas omnino esse: vt pote quum eas dicamus alias ab aliis tolli posse, circumscriptas illis de quibus dicuntur: sicuti purgantia medicamenta nō solū humores corpore extrahunt, sed etiā semetipsa vnā cum humoribus expellunt. Dicimus præterea nos nō vt propriè significantes res quibus adhibentur, ponere eas, sed indifferenter, aut, si malunt, per catachresin: (neque enim Scepticum de vocibus altercari decet:) præsertim quū nobis commodū sit ne simpliciter quidem & per se significare dici has voces, sed ad aliquid, videlicet ad Scepticos. Illud præterea meminisse oportet, nos non de omnibus rebus generaliter proferre ipsas, sed de incertis & iis quæ dogmaticè quæritur: idq; quod apparet nobis, dicere, non autē affirmationē de natura externorū subiectorū adhibere. Ex his enim omne sophisma aduersus vocem scepticā allatum euerti posse arbitror.

Quum autem epoches mentem ac propositum, partesque, criterium, & modos percurrerimus, & de scepticis vocibus loquuti, characterem ipsius *σημείωσας* declarauerimus: cōsentaneum esse putamus, in quibus à finitimis ipsi philosophiis distinguatur, paucis explicare, vt ita

vt ita manifestius ephecticam institutionem perspiciamus. Ordinem autem ab Heracliti philosophia.

Differre scepticam institutionē ab Heracliti philosophia. CAP. 29.

HANC igitur à nostra institutione differre, clarum est. Heraclitus enim de multis incertis dogmaticè pronuntiat, nos autē minimè, quemadmodum dictum est. Quoniam autem Onesidemus aiebat scepticam institutionem viā esse ad Heracliti philosophiam, siquidē antequam contraria circa idem sint, oportet contraria circa idem apparere: & Sceptici quidem cōtraria circa idem apparere dicunt, Heraclitei autem hinc etiam illuc progrediuntur, vt dicant esse: illis respondemus, hoc quod dicitur, contraria circa idem apparere, nō esse Scepticorum dogma, sed rem non Scepticis solū, verum etiam aliis Philosophis & omnibus hominibus sub sensu cadentem. Verbi gratia, nemo negare audeat quin ex melle sani dulcedinē, icterici amarorem percipiant. Hinc fit vt à communi hominum prænotione incipiant Heraclitei, vti & nos, fortasse autem & cæteræ philosophiæ. Quare si ab aliquo eorum quæ scepticè dicuntur, acciperent hoc, videlicet cōtraria circa idem versari: nimirum aut ab hac voce, Omnia sunt incomprehensibilia, aut illa, Nihil definitio, aut alia simili: fortasse colligerent verum esse quod dicunt: sed quum principia habeant nō solū nobis, sed aliis etiam Philosophis & vitæ sub sensu cadentia, curnam potius dicat aliquis institutionē nostram viā sternere ad Heracliti philosophiam, quàm aliarū philosophiarum quamlibet, aut vitam ipsam: quū omnes communibus materiis vsi simus? Atque haud scio an potius incommoda sit ad Heracliti philosophiā cognoscendā sceptica disciplina, quàm commoda: quum Scepticus omnia quæ ab Heraclito dogmaticè dicuntur, tanquam temeraria, reprehendat, repugnans illius *ἐμπειροῦς*, repugnans etiā huic quod dicit, Contraria circa idem existere: & ad vnumquodque Heracliti dogma, dogmaticam temeritatem irrideat, atque subiungat, Non comprehendo, & Nihil definitio, quemadmodum antea dixi. quod Heracliteis aduersatur. Absurdum autem est, aduersantem disciplinam viam esse dicere ad sectam illam cui aduersatur. Absurdum ergo est scepticam disciplinam ad Heracliti philosophiam viam esse dicere.

In quo differat sceptica disciplina à Democriti philosophia. CAP. 30.

DEMOCRITI quoque philosophia communionem habere cū sceptici fertur, quia videtur eadē qua vos vsa esse materia. Nam ex eo quod mel aliis dulce, aliis amarum videatur, Democritum ratiocinari di-

ri dicunt, neque dulce ipsum esse, neque amarum : & propterea pronuntiare vocem, Non magis, quæ sceptica est. Verum aliter vtuntur hac voce Sceptici quàm Democritici philosophi. illi enim vocem hanc vsurpant significare volentes neutrum esse : nos autem, significantes nos ignorare an vtrunque, an neutrum sit eorum quæ apparent. 5 Itaq; in hoc quoque ab illis differimus : sed longè manifestissima differentia est, quum dicit Democritus, ἐπὶ τῷ ἀληθείᾳ καὶ κενόν. i. *veritate enim (vere) atoma & vacuum.* ἐπὶ enim dicit pro ἀληθείᾳ, *id est, veritate.* In eo autem quod ait, secundum veritatem existere atomos & vacuum, eum à nobis differre (quanuis ab apparētium inæqualitate & discre- 10 pantia incipiat) superuacaneum arbitror dicere.

Quo differat sceptis à Cyrenaica institutione. CAP. 31.

DICUNT præterea nonnulli Cyrenaicam institutionem eandem esse cum sceptis, quoniam illa quoque se solas passiones comprehendere dicit. Differt tamen ab ea: quòd illa quidem voluptatem & læ- 15 uem corporis motum, finem esse dicat: nos autem imperturbatum mentis statum: cui contrarius est finis quem illi statuunt. Nam & quum adest voluptas & quum abest, perturbationes patitur is qui finem esse voluptatem affirmat: vt de fine tractans argumentatus sum. Deinde nos assensum retinemus verbis tenus de externis subiectis: at Cyre- 20 naici pronuntiant naturam illa habere incomprehensibilem.

Quo differat sceptis à Protagoræ institutione. CAP. 32.

PROTAGORAS quoque vult πάντων χρημάτων μέτρον. i. *omnium rerum mensuram,* esse hominem: entium, vt sunt: non entium, vt non sunt. μέτρον quidem appellat criterium. χρημάτων autem dicens pro κριτηρίου, 25 *id est, rerum.* Adeò vt hoc valeant eius verba, Rerum omnium criterium esse hominem: entium quidem, vt sunt: non entium autem, vt non sunt. Ideoque ponit apparētia cuique sola, & ita inducit relationem ad aliquid. Hinc fit vt videatur communionem cum Pyrrhoniis habere. differt tamen ab illis. Differentiam autem cognoscemus, vbi 30 quantum satis sit, Protagoræ sententiam enucleauerimus. Dicit ergo vir ille, Materiam fluxilem esse, ipsa autem assidue fluente, adiunctiones pro ablationibus fieri, & sensus transmutari ac variari & pro ætatibus & pro aliis corporum constitutionibus. Dicit etiā rationes omnium apparentium subiectas esse in materia: adeò vt materia, quan- 35 tum in seipsa, omnia esse possit quæ omnibus apparent: homines autem alio tempore alia percipere, prout diuersè se habent. eum enim qui secundum naturam se habeat, ex iis quæ in materia sunt, illa percipere

cipere quæ secundum naturam se habentibus apparere possunt: eos autem qui contra naturam se habeant, ea percipere quæ contra naturam se habentibus possunt apparere. Estque in ætatibus, & in somno aut vigilia, & in vnaquaque specie habituum eadem ratio. Est ergo, 5 secundum ipsum, homo criterium rerum quæ sunt: omnia enim quæ apparent hominibus, etiā sunt. quæ autem nulli hominum apparent, ne sunt quidē. Videmus igitur, ipsum, & materiā fluxilem esse, & rationes omnium apparentium subiectas esse in ipsa, dogmaticè pronuntiare: quæ incerta sunt, & de quibus retinendus est assensus nobis.

10 *Quo differat ab Academica philosophia sceptis.* CAP. 33.

QUINETIAM aiunt nonnulli Academicam philosophiam eandem esse cum sceptis: quare deinceps de hac quoque differendum fuerit. Academia autem fuerunt, vt aiunt, plures tribus. Vna quidem, eaque antiquissima, Platonis. Secunda & media, Arcesilæ, qui fuit au- 15 ditor Polemonis. Tertia & noua, Carneadis & Clitomachi. Sunt qui his addant quartam, Philonis & Charmidæ. Sunt qui etiam quintam adiiciant, Antiochi. Nunc ergo incipientes ab antiquissima, videamus differentiam philosophiarum quarum meminimus. Platonem alij dogmaticum esse dixerunt, alij aporematicum. i. *dubitatorem.* alij vero in quibusdam dogmaticum, in quibusdam aporematicum. Nam in 20 gymnasticis libris. i. *exercitatoriis,* vbi Socrates aut ludens cum aliquibus inducitur, aut pugnans aduersus sophistas, exercitatorium & dubitatorium quendam dicunt illum habere characterem. dogmaticum autem, vbi serio loquens, sententiam suam aut per Socratem aut per 25 Timæum, aut per aliquem ex huiusmodi viris, exponit. Ac de iis quidem qui dogmaticum ipsum esse volunt, aut in quibusdam dogmaticum, in quibusdam dubitatore, superuacaneum fuerit dicere. ipsi enim fatentur illum à nobis differre. An autem sit purè Scepticus, fuis in nostris hypomnematis differimus: nunc autem summam rerum capita perstringentes, secundum Permedotum & Onesidemum 30 disputamus, (hi enim potissimum huic factioni præfuerunt) dicentes, Platonem, quum de ideis pronuntiat, aut prouidentiam esse, aut vitam cum virtute coniunctam præferendam esse vitæ quæ fit cum vitiis coniuncta: siue is tanquam existētibus assentitur, dogmaticè pronuntiat: 35 siue tanquam probabilioribus assentitur, quia alterum alteri præfert ad fidem obtinendam aut non obtinendam, à sceptica forma discedit. nam etiam hoc à nobis esse alienum, ex iis quæ antea diximus, patet. Etiam si autem quedam Scepticorum more pronuntiet, quum, vt aiunt,

k k

se exer-

se exercet, non ideo erit Scepticus. nam qui de vno aliquo dogmaticè pronuntiat, aut phantasia phantasiæ præfert vlllo modo ad fidem impetrandam aut non impetrandam de aliqua re incerta, dogmaticū sequitur characterem: vt indicat etiā Timon in iis quæ de Xenophane dicit. * Xenophanis autem dogma erat præter aliorum hominum prænotiones, vniuersitatem esse vnum, & Deum congenitum omnibus. esse autem rotundum & nullis passionibus obnoxium, & immutabilem, & rationalem. Vnde & facile est in quo Xenophanes à nobis differat ostendere. Porro ex iis quæ diximus, manifestū est, Platonem, etiamsi de aliquibus dubitet, tamen quia in quibusdam apparet ipsum aut de essentia rerum incertarum pronuntiare, aut ex incertis alia aliis tanquam fide digniora præferre, Scepticum esse nō posse. Iam verò & nouæ Academiae alumni, etiamsi incomprehensibilia esse dicant omnia, differunt tamen à Scepticis, fortasse quidem & in eo quòd dicunt omnia esse incomprehensibilia: (de hoc enim affirmant. at Scepticus non desperat fieri posse vt aliquid comprehendatur.) sed apertius etiam ab illis in bonorū & malorum diiudicatione discrepant. Aliquid enim bonum esse dicunt & malū Academici, nō vt nos, sed simul persuasi verisimilius esse, id quod dicunt bonum, bonum esse, quàm contrarium. & de malo similiter. quum nos nihil bonum aut malum esse dicamus, existimantes probabile esse quod dicimus, sed sine vlla opinatione sequamur vitā, ne nihil agamus. Præterea phantasias nos quidem dicimus æquales esse ad fidem obtinendam vel non obtinendam, quantū ad rationem: illi autem alias verisimiles esse dicunt, alias non verisimiles. quin & verisimiliū statuunt diuersa genera. alias enim verisimiles tantū esse dicunt, alias autem verisimiles & ἀρετῶν ἀδύνατος, alias verisimiles & πῶλεως ἀδύνατος & ἀπὸ δὲ πῶλεως. verbi gratia, In domo tenebricosa si quo modo iaceat funis contortus & conuolutus, verisimilis tantū phantasia est ab hoc, tanquam à serpente, ei qui repente ingressus fuerit. At illi qui intuitus fuerit exactè & percurrerit quæ sunt circa ipsum, nimirum eum non moueri, talem colorem habere, & singula quæque, apparet funis per phantasia verisimilem & πῶλεως ἀδύνατος. Phantasia autē ἀπὸ δὲ πῶλεως, huiusmodi est, Fertur Hercules mortuam Alcestin rursus ab inferis reduxisse, & Admeto ostendisse. Is verisimile accipiebat phantasia Alcestitidis & πῶλεως ἀδύνατος: quia tamen sciebat ipsam mortuam esse, distrahebatur eius mens ab assensu, & ad fidem non adhibendā inclinabat. Præferunt igitur noui Academici ei quidem phantasiæ quæ simpli-

simpliciter est verisimilis, eā quæ est verisimilis & πῶλεως ἀδύνατος: vtriq; autem harum eam quæ est verisimilis & πῶλεως ἀδύνατος & ἀπὸ δὲ πῶλεως. Quamquam autē & Academici & Sceptici se πῶλεως aliquibus dicebant, manifesta est tamen hīc quoque differentia quæ est inter eorū philosophias. Nam πῶλεως dicitur variis modis, interdum pro nō repugnare, sed simpliciter sequi, sine vehemēti propensione & affectu erga aliquid: vt puer dicitur πῶλεως pædagogo. Interdum etiam pro, Cum certo proposito & quasi affectus communionem quidpiam valde volentem assentiri alicui. vt nepos & decoctor πῶλεως ei qui sumptosè viuere vult. Quare quū Carneades & Clitomachus cum vehemēti inclinatione dicant πῶλεως & πῶλεως, esse: nos autem in cecendo simpliciter, sine propensione affectus erga quicquam, in hoc quoque ab illis differre comperiemur. In iis præterea quæ ad finem spectant, à noua Academia dissidemus. illi enim qui se ordinationem eius sequi dicunt, etiam πῶλεως vtuntur in vita: nos autem leges & consuetudines & naturales affectiones sequentes, viuimus citra vllā opinationem. His adderemus alia, differentia ostendendæ gratia, nisi breuitati studeremus. At verò Arcesilaus, quem mediæ Academiae dicebamus præsidem fuisse & authorem, magnam mihi videtur cum Pyrrhonorū verbis affinitatem habere: adē vt vna sit propemodum disciplina eius & nostra. Neq; enim de existentia aut inexistētia rei cuiusquā pronuntiare comperitur, neque alterum alteri ad fidem obtinendam aut non obtinendam præferre: sed de omnibus assensum retinet, & finem esse dicit epochen: cū qua simul ingredi imperturbatum mentis statum dicebamus. Vult præterea esse quidem bona particulares epochas, mala autē particulares assensiones. Nisi dicat aliquis nos hæc secundum id quod apparet nobis, dicere, & nō affirmantes: illum autem, tanquam secundum naturam: adē vt bonū quidem esse ipsam epochen, malum autem assensionem dicat. Siqua fides autem iis quæ de eo dicuntur, adhibēda est, ferunt ipsum, prima quidem fronte Pyrrhonium visum, verè autem Dogmaticum fuisse. & quum in sibi familiaribus periculū faceret suis dubitationibus, an naturā aptā ad percipiēda Platonis dogmata haberēt, existimatum fuisse ἀπορητικόν. i. dubitatorē: at familiaribus suis qui acri ingenio præditi essent, Platonis doctrinā tradere. atq; ideo Aristonē iactasse hoc in ipsum, *Antè Plato, Pyrrho retro, medius Diodorus.*

Quòd dialectica Diodori vteretur, planè tamen esset Platonicus: Philo autem ait, quantum ad Stoicum criterium, id est phantasiā com-

prehensiuam, res esse incomprehensibiles: quantum autem ad naturam rerum, comprehensibiles. Quinetiam Antiochus Stoicam sectam transtulit in Academiam, adeo ut de eo dictum sit, ipsum in Academia philosophari Stoica. Ostendebat enim apud Platonem esse Stoicorum dogmata. Ex his igitur perspicuum est quid Sceptica institutio à tertia & quinta Academia differat.

An medica experientia eadem sit cum sceptici. CAP. 34.

QUONIAM verò experientiam quæ circa Medicinam versatur, eandem nonnulli esse aiunt cum Sceptica philosophia: scire nos oportet, experientiam illam, si asserat incerta comprehendere non posse, neque eandem esse cum sceptici: sed nec Sceptico convenientem eiusmodi sectam esse: imò potius eam quæ methodus vocatur, deceat illum, meo quidem iudicio, persequi. Hæc enim una ex omnibus medicæ artis sectis, in incertis quidem temerariè se non gerere videtur, nec tantum sibi arrogare ut comprehensibilia sint ea, necne, pronuntiet: sed apparentia sequens, ex iis quod utile videatur, accipere, eandem quam Sceptici insistentem viam. Dicebamus enim antea, vitam communem, qua etiam Scepticus utitur, quadruplicem esse: quæ videlicet partim in naturæ instructione versetur, partim in coactu passionum, partim in constitutione legum & consuetudinum, partim in traditione artium. Quemadmodum igitur ex coactu passionum Scepticus à siti quidem ad potum deducitur, & à fame ad cibum, & ad aliquid ex aliis itidem: sic & methodicus Medicus à passionibus ad consentanea & congrua dirigitur: à conspissatione quidem & condensatione ad laxationem: (veluti quum quis à condensatione ex frigore vehementi orta ad calida se recipit) & vice versa à laxatione & effluvio, ad eius repressioem, ut qui in balneo sudore multo diffluunt & resoluuntur, ad eum reprimendum properant, ac propterea ad frigidum aërem confugiunt. Ea autem quæ naturam sint aliena, ad ea quæ secundum naturam cogere eum venire, vel hinc patet, quod etiam canis, simulac impegerit ei aliquis palum, ad eum extrahendum festinet. Ac ne singula enumerans, fines hypotyposis prætergrediar, omnia puto quæ à methodicis ita dicuntur, referri posse ad coactum illum eamque vim quam afferunt nobis passionibus, & eam quæ secundum naturam & eam quæ præter naturam sunt. Sed & in his inter se conveniunt hæc duæ institutiones, quod utraque opinionationem omnem à se remoueat, utraque indifferenter verbis utatur. Quemadmodum enim Scepticus utitur hac voce, Nihil definitio, hac item, Nihil comprehendo: ita & methodicus usurpat κοινότητα & vocem

σικκδμ

σικκδμ ac similes indifferenter. sic ergo & hoc nomen ενδιξις citra opinionationem accipit pro ea actione qua nos à passionibus apparentibus & quæ secundum & quæ præter naturam sunt, ad ea quæ consentanea & congrua esse videntur, deducimur: ut in siti & fame aliisque ostendo. Unde professionem eorum qui in medica arte methodici vocantur, maiorem cum sceptici affinitatem habere, quam vllas alias sectas medicæ artis, idque comparatione earum, non purè & simpliciter, nobis dicendum est, quibus cum hæc, tum alia huiusmodi argumento sint. Nos igitur quum de iis etiam differuerimus, quæ adiacere & vicina esse Scepticæ institutioni videntur, hæc & generalem ipsius scepticos tractationem & primum hypotyposin librum finimus.

SEXTI PHILOSOPHI PYRRHONIANARVM HYPOTYPOSEON

15

LIBER II.

An possit Scepticus aliquid inquirere in ea quæ dicuntur à Dogmaticis. CAP. I.

20

25

VANDO QUIDEM inquisitionem aduersus Dogmaticos aggressi sumus, vnamquamque partem eius quæ vocatur philosophia, breuiter & summatim percurramus. si prius responderimus iis qui hoc semper habent in ore, nec ad quaerenda nec ad intelligenda ea quæ ab ipsis dogmaticè pronuntiantur, vllò modo idoneum esse Scepticum. sic enim dicunt, Aut comprehendit Scepticus quæ à Dogmaticis dicuntur, aut non. & si quidem comprehendit, quomodo dubitet de iis quæ comprehendisse se dicit? at si non comprehendit, certè ne dicere quidem de iis nouit quæ non comprehendit. Quemadmodum enim is qui ignorat, exempli gratia, quid sit το καθ' ο πρόλαυμένον, aut theoremata το εχθ' δύο ζοπικωμ, ne dicere quidem de ipsis quicquam potest: ita qui non nouit vnumquodque eorum quæ à Dogmaticis dicuntur, inquirere aduersus eos non potest de iis quæ non nouerit. Nequaquam ergo potest Scepticus inquirere de iis quæ apud Dogmaticos dicuntur. Qui hæc aiunt, respondeant nobis quomodo nunc sumant vocem hæc Comprehendere; vtrum ut sit intelligere simpliciter, nihil de existentia eorum de quibus differimus, affirmado: an intelligere, & simul eorum existentiam

k k 3

de

de quibus disputamus, ponere. Si enim comprehendere vocant in sermone comprehensiuæ phantasiæ assentiri: qui in phantasia comprehensiuæ sit ab existente secundum ipsum existens impressa & intus ob signata, qualis quidem esse non possit à non existente: ne ipsi quidem volent fortasse non posse de iis quærere quæ non percipiunt. Exem- 5 pli gratia, Quum Stoicus aduersus Epicureum quæstionem mouet, dicentem diuisam esse substantiam, aut Deum non prouidere iis quæ sunt in mundo, aut voluptatem esse bonum: vtrum comprehendit an non? & si quidem comprehendit, existere ipsa dicens, funditus euer- tit Stoicam disciplinam: si non comprehendit, non potest quicquam 10 aduersus ea afferre. His similia etiam ceteris qui à reliquis sectis prodeunt, respondere oportet, quum quæstionem aliquam mouere de iis quæ aliter censent ipsorum aduersarij, voluerint. Itaque de nulla re alij aduersus alios inquirere possunt. imò etiam, si serio loquendum est, euertetur eorum tota (vt vno verbo dicam) dogmatica disciplina: 15 firmè autem stabilietur sceptica philosophia si hoc concedatur, non posse quærere quenquam de eo quod non ita comprehensum fuerit. Nam qui de re aliqua incerta pronuntiat & dogma ponit, aut re comprehensa, aut non comprehensa, de ea pronuntiare se dicet. Verum si antequam eam comprehendit, fides ei non adhibebitur: si postquam 20 comprehendit, aut indidem & ex se ipsa & actu ipso sibi obuersata dicet se comprehendisse, aut per aliquam inuestigationem & inquisitionem. Sedenim si ex se ipsa casu quodam dicat illam sibi ipso actu obuersatam, & comprehensam fuisse rem illam quæ erat incerta: eo modo non fuerit incerta, sed omnibus ex æquo apparens, & pro con- 25 fessa habita, minimeque controuersa. Atqui de vnoquoque incerto inextricabilis fuit inter eos discrepantia. Ergo ille Dogmaticus qui de incertæ rei existentia affirmat & pronuntiat, nequaquam eam sibi obuersantem habuerit, eamque ita comprehendit. Quod si per aliquam inuestigationem eam se comprehendisse dicat, quomodo quærere 30 poterat antequam exactè ipsam comprehendisset, secundum propositam hypothesin? Nam quum opus habeat inquisitio vt prius exactè comprehensum sit id de quo inquiretur: at vicissim ipsa comprehensio rei de qua inquiretur, opus habeat præcedente inquisitione, omnino per modum diallelum dubitationis hoc impossibile est illis, & inqui- 35 rere de incertis, & dogmaticè pronuntiare: quum, siue voluerint à comprehensione incipere, redigamus eos illuc vt oporteat ipsum prius quæfuisse quam comprehendisse: siue ab inquisitione initium facere malue-

maluerint, eos illuc redigamus vt oporteat ante inquisitionem comprehendisse id de quo futura sit inquisitio: adeò vt hinc accidat vt neque quicquam incertorum comprehendere illi possint, nec affirmatiuè de ipsis pronuntiare. Vnde tolletur Dogmaticorum subtilis lo- 5 quacitas per se, cõtinget autem vt ephectica philosophia inducatur. Iam si dixerint se non existimare necesse esse vt talis comprehensio inquisitionem præcedat, sed vt intellectus simpliciter, nõ est impossibile inter eos qui de existentia incertorum retinēt assensum, inquirere. Non enim ab intelligēdi facultate excluditur Scepticus, ea (in- 10 quam) quæ ipsi fit ab iis quæ passibiliter ipsi obuersantur, actu ipso apparentia, neque necessariò eorum quæ sub intellectum cadunt, existentiam inducit. Non enim existētia solum intellectu percipimus, (vt aiunt) sed etiam inexistētia. Vnde Ephecticus siue quærat, siue intellectus facultate vtatur, in sceptico permanet instituto. Iam enim 15 declarauimus ipsum iis quæ per passiuam phantasiā ipsi obuersantur, secundum id quod sibi apparet, assentiri. Sed iam vide ne nunc Dogmatici ab inquisitione etiam excludantur. Non enim vt ij qui fatentur se ignorare quomodo res se habeant secundum naturam, quærere de illis pergant, in consentaneū est: sed ij qui se exactè illas pernosce- 20 re existimant. Nam his quidem iam ad finem perducta est inquisitio, vt ipsi existimant: at illi, id propter quod tota inquisitio instituta est, adhuc retinent, nempe existimare se non inuenisse. Inquirendum est itaque nobis breuiter in præsentia de vnaquaque philosophiæ, quæ vocatur, parte. Et quoniam magna fuit inter Dogmaticos de philo- 25 sophiæ partibus controuersia, quum alij vnā, alij duas, alij tres esse dicerent (quam quidem latius persequi non attinet) eorum opinionem qui perfectius in ea versati esse videntur, vbi ex æquo exposuerimus, secundum eam, disputationem nostram prouehamus.

Vnde incipere debeat inquisitio aduersus Dogmaticos. CAP. 2.

30 STOIICI igitur & alij nonnulli tres esse philosophiæ partes dicunt, { rationalē, naturalem, moralē: & doctrinam suā à rationali ordiuntur. } quanuis & vnde exordiendū esset, magnis dissensionibus agitatū inter eos fuerit. Quos sequuti citra vllā opinionem, quoniā ea quæ in tribus illis partibus dicuntur, opus habet crisi & criterio. *i. diiudicatione &* 35 *diiudicatorio*, disputatio autē de criterio videtur rationali parte cõtineri: à disputatione de criterio & de rationali parte exordiū sumamus.

De criterio (id est, instrumento ad iudicandum.) CAP. 3.

SED illud ante omnia dicendum est, criterium dici & illud quo diu-

diudicari aiunt existat aliquid nec ne, & illud cui acquiescentes viuimus. Propositum est autem nobis in presentia de eo quod criterium veritatis esse dicitur, disputare. Nam de criterio quod in altera significatione capitur, eo in loco in quo de sceptis tractabamus, differuimus. Criterium igitur de quo nunc agitur, tribus modis dicitur, communiter, peculiariter, peculiarissimè. Communiter, omnis mensura comprehensionis, secundum quam significationem etiam naturalia criteria appellantur, ut visus. Peculiariter autem, omnis mensura comprehensionis, sed mensura artificialis, ut regula & diabetes. Peculiarissimè verò, omnis mensura artificialis ad comprehensionem rei aliquius incertæ. iuxta quam significationem, ea quæ in vita communi versantur, non appellantur criteria, sed ea tantum quæ rationalia sunt, & quæ Dogmatici ad veritatis diiudicationem afferunt. Dicimus igitur propositam esse nobis de rationali criterio disputationem. Sed & ipsum trifariam dici possit, A quo, Per quod, Secundum quod. Exempli gratia, A quo, homo. Per quod, aut sensus, aut intellectus. Secundum quod autem, applicatio phantasie, secundum quam homo aggreditur diiudicare per vnum aliquod ex antedictis. Hæc præfari consentaneum esse videbatur, ut de quo instituta sit dubitatio, perspiciamus. Reliquum est ut ad refutationem veniamus eorum qui se veritatis criterium comprehendisse, temerariè dicunt. initium autem à veritate sumamus.

An sit aliquod veritatis criterium. CAP. 4.

Ex his itaque qui de criterio differuerunt, quidam hoc esse pronuntiarunt, ut Stoici & alij nonnulli: quidam non esse, ut cum alij, tum Xenias Corinthius & Xenophanes Colophonius, dicens, Opinio est in omnibus. Nos autem assensum retineamus de eo, utrum sit an non. Hanc igitur controversiam aut diiudicabilem esse dicent, aut indiudicabilem: & si quidem indiudicabilem esse dicent, eo ipso concedent esse retinendum assensum. Sin autem eiusmodi est quæ diudicari possit, dicant quo diudicabitur, quum nec criterium confessum habeamus, nec planè an sit norimus, sed quæramus. Præterea ut diudicetur ea quæ de criterio fuit controversia, confessum nos criterium habere oportet, per quod ipsum diiudicare poterimus: & ut criterium confessum habeamus, controversiam de criterio diudicari prius oportet. Quum autem sic in diallelum modum incidat oratio, nulla inveniendi criterij ratio relinquatur: quum neq; ipsos, ex hypothesi, criterium accipere permittamus, & si criterio criterium diiudicare voluerint,

rint, in infinitum ipsos reiiciamus. Quinetiam quum demonstratio quidem criterio demonstrato indigeat, criterium autem demonstratione diiudicata, in diallelum modum coniiciuntur. Existimantes itaque vel hæc sufficere ad ostendendam Dogmaticorum temeritatem in iis quæ de criterio dicunt: ut etiã variis modis ipsos refellere possimus, non absurdum fuerit huic loco immorari. non tamen vnamquamque earum opinionum quæ de criterio fuerunt, commemorare volumus sigillatim (inenarrabilis enim fuit controversia, & ita nos à recta disputationis via aberrare necesse esset) sed quia criterium de quo inquirimus, triplex esse videtur, A quo, Per quod, Secundum quod: quum vnumquodque horum sigillatim percurrerimus, nullo id comprehendendi modo posse ostendamus. Sic enim certa methodo progredietur, & perfecta expletaque omnibus suis numeris & partibus erit oratio. Incipiamus autem ab eo quod dicitur A quo. Videntur enim vnà cum hoc in dubium cætera etiam reuocari.

De criterio A quo.

CAP. 5.

Homo igitur mihi videtur, ex iis quæ à Dogmaticis dicuntur, non solum comprehensua facultate, sed etiam intellectiua carere. Audimus enim apud Platonem, Socratem aperte fatentem se nescire an sit homo, an aliud quidpiam. Et quum eius notionem ostendere volunt, primum quidem inter se dissident, deinde etiam stulta dicunt. Nam Democritus ait Hominem esse quod omnes scimus. Secundum quæ verba non cognoscemus hominem, quia & canem scimus: & ideo sequeretur etiam canem esse hominem. Sunt etiam aliqui homines quos non nouimus: propterea non erunt homines. Imò verò secundum hanc notionem, nullus erit homo. Si enim ille dicit oportere ab omnibus hominè cognosci, nullus autem est homo omnibus hominibus cognitus: nullus fuerit homo secundum illius sententiam. Atque hæc à nobis non dici sophisticè, ex doctrina eius his consentanea manifestum est. Nihil enim aliud verè esse dicit hic vir quam atomos & vacuum: quorum vtrunque non animalibus solum, sed omnibus concretis inesse ait. Itaque ex his nequaquam perspicere hominis proprietatem possimus, quia sunt omnibus communia. sed neq; aliud quicquam subiectum est circa hæc. Nihil ergo habebimus, per quod hominem distinguere ab aliis animalibus & purè intellectu percipere possimus. Epicurus autem dicit hominem esse talem vel talem effigiem animatam. Ergo secundum hunc quoque, quoniã homo ostendendo manifestatur, is qui non ostenditur, non est homo: & si quis vir

mulierem ostendat, vir non erit homo: si autem virum ostendit mulier, mulier non erit homo. Eadem autem argumēta sumemus & ex variis circumstantiis quas ex tertio epoches modo didicimus. Alij dicebant, hominē esse animal rationale, mortale, intelligentiæ & scientiæ capax. Quoniam igitur in primo epoches modo ostenditur nullum esse animal irrationale, sed & intelligentiæ & scientiæ capacia esse omnia, secundum ea quæ ipsi dicunt: iam quid sibi velint nescimus. Deinde accidentia quæ in definitione posita sunt, aut actu dicunt esse aut potentia. Si actu, is non est homo qui scientiam iam perfectam non est assequutus, perfectamq; rationem habet, atque adeo in ipsa morte versatur. hoc enim est actu mortale. Sin potētia dicunt esse, ergo is nō erit homo nec qui rationem perfectam habet, nec qui intelligentiam & scientiā adeptus est. quin etiam hoc priore est absurdus. Quamobrem & hoc pacto nullam hominis notionem posse esse apparet. Nam Plato quū vult hominem esse animal carens penis, bipes, latis vnguibus, scientiæ politicę capax, ne ipse quidem vult affirmatiuē hoc proferre. nam si homo sit vnum eorum quæ secundū ipsum gignuntur quidem, verē autem nondum sunt, impossibile est autem de iis quę nondum sunt affirmatiuē pronuntiare, vt ipse ait: nimirum ne Plato quidem videri volet hanc definitionem tanquam asferens tradidisse, sed, vt solet, ad id quod verisimile est sermonem accommodans. Veruntamen demus per concessionem posse hominē sub intellectum cadere, eum nequaquam posse comprehendere compariemus. siquidem homo ex animo & corpore constat: at neque corpus comprehendere potest, neque animus. Ergo ne homo quidem. Ac quod quidem ad corpus attinet, id non esse eiusmodi quod comprehendatur, hinc perspicuum est. Quæ accidunt alicui, diuersa sunt ab eo cui accidunt. quum itaque color aut aliquid huiusmodi nobis obuersatur, ea quæ corpori accidunt, non autem corpus ipsum nobis obuersari, rationi consentaneū est. Cæterum corpus tres habere distantes aiunt. debemus igitur longitudinem & latitudinem & profunditatem comprehendere, vt corpus comprehendamus. Si enim hoc nobis obuersaretur, subargentatum etiā aurum cognosceremus. Itaque ne corpus quidē comprehendere potest. Iam verò vt hanc de corpore controuersiam missam faciamus, rursus homo incomprehensibilis comperitur, quod incomprehensibilis sit anima. eam autem esse incomprehensibilem, hinc patet. Ex iis qui de anima disputauerunt (vt multiplicem & irritam eorum pugnam prætereamus) alij nō esse ani-

animam (ex quibus fuit Dicæarchus Messenius) alij esse dixerunt: alij verò assensum retinuerunt. Hanc igitur controuersiam siquidem indiudicabilem esse dixerint Dogmatici, eo ipso concedent animę incomprehensibilitatem: sin diudicabilem, quo eam diudicaturi sint, dicant. sensu enim non possunt, quod eam intellectu percipi rationeque intelligi contendat. sin eam dianœa. i. mente seu cogitatione, diudicatum iri responderint, in anima de nullo minus quàm de dianœa constare dicemus, vt ostendunt ij qui de existentia quidem animæ inter se consentiunt, at de dianœa in magna dissensione versantur. Si ergo dianœa animam volunt comprehendere, & controuersiam quæ de ea est diudicare, eo de quo maior est quæstio, id diudicare & confirmare de quo minor est quæstio, volēt. quod absurdum est. Itaque ne dianœa quidem, ea quæ de anima est controuersia diudicabitur. atque ita nihil erit quo diudicetur. Quod si ita est, incomprehensibilem dicamus necesse est. Vnde sequitur nec hominē comprehendere posse. Vt autem hoc quoque demus, hominē comprehendere, ab eo debere res iudicari, ostēdi fortasse nulla ratione possit. Qui enim ab homine res debere iudicari dixerit, aut cum demonstratiōe, aut sine ea hoc dicet. Sed cum demonstratiōe *iudicari res debere non dicet*. Oportet enim demonstratiōem veram esse & iudicatam, ideoq; ab aliquo iudicatam. quum verò vno & eodem consensu dicere non possimus à quo hæc demonstratiō iudicari possit: (quærimus enim iudicatorium A quo) demonstratiōem minimē diudicare, ideoq; nec ipsum criterium A quo, de quo nunc agitur, demonstrare poterimus. At si absque demonstratiōe dicetur ab homine res iudicari debere, hoc fide carebit. itaq; affirmare hominem esse criterium A quo, nequaquam poterimus. Verum enim uero à quonam iudicari queat hominem esse illud iudicatorium A quo? non enim qui hoc sine iudicatione dicent, fidem obtinebunt: at si ab homine *iudicabitur*, quod in quæstione versatur arripitur. Sin ab alio animali, quomodo ipsum admittetur ad iudicandum hominem esse illud iudicatorium? Si enim sine iudicatione, fidem nō impetrabit: sin cum iudicatione, illud rursus, ad iudicationem, ab aliquo iudicatum esse necesse est. Et siquidem à seipso, manet eadem absurditas: (nam quod quæritur iudicabitur per id quod quæritur) sin ab homine, diallelus inducitur modus: quod si ab alio aliquo præter hæc, rursus illius postulabimus criterium A quo, atque ita vsque ad infinitum, ideoque debere res ab homine iudicari, dicere non poterimus. Sed tamen ita sit, & ita credatur esse,

debere res ab homine iudicari: iam, quoniam magna est hominū di-
 uersitas, prius inter se consentiant Dogmatici huius vel illius homi-
 nis sequendam esse sententiam, deinde nos quoque illi assentiri iu-
 beant. Verum si, quandiu fluet aqua, & virebunt proceræ arbores (vt
 in prouerbio est) controuersum hoc inter eos futurum est, quā sit vt
 nos procaciter ad certū cuiusdam assentiendum urgeant? Nam si dicāt
 credendum esse sapienti, interrogabimus eos quali sapienti, an ei qui
 sit sapiens secundum Epicurum, an qui secundum Stoicos, an ei qui
 sit Cynicus. At nunquam in responsione inter se consentiēt. Quod
 si quis postulabit à nobis vt missam facientes sapientis inquisitionē,
 simpliciter ei qui prudentior aliis omnibus sit, credamus: primū &
 de hoc quoque inter se dissentient, quisnam sit aliis prudentior: dein-
 de, etiā si concedamus vno cōsensu posse sumi qui eos qui sunt quicūq;
 fuerunt prudentia antecellat, ne sic quidem is fide dignus fuerit. Quo-
 niam enim magna est & propemodum infinita intentio remissioque
 in prudentia, respondemus, homine isto quem & præteritis & præsen-
 tibus prudentiorem dicimus, fieri posse vt alius existat prudentior.
 Quemadmodū igitur postulatur à nobis vt illi qui nunc dicitur pru-
 dentior esse iis qui sunt & iis qui fuerunt, fidem adhibeamus, propter
 eius prudentiam: ita & illi qui post eum futurus est ipso prudentior,
 magis quàm ipsi credendum erit. ac quum hic extiterit, rursus alium
 eo prudentiorem fore sperandum est, & hoc ipso rursus alium: atque
 adeo vsque in infinitum. Porro consensuri sint hi inter se necne, mi-
 nimè constat. Itaque etiam si confessum fuerit esse aliquem omnibus
 qui sint & qui fuerint prudentiorē, quia asseuerare non possumus nul-
 lum futurum esse eo prudentiorem (incertum est enim) semper eius
 prudentioris, qui postea futurus est, iudicium expectare, & nunquam
 assentiri præstantiori oportebit. Veruntamen vt per concessionem
 demus, nullum esse, nec fuisse, nec futurum prudentiorem eo qui per
 hypothesein statuitur, ne sic quidem ipsi credere conuenit. quoniam
 enim ii potissimū qui prudentes sunt solent in astruendis rebus, vi-
 tiosarum rerum defensionem sumētes, facere vt illæ sanæ & veræ vi-
 deantur: quum aliquid hic solers dicet, nescimus an vt res secundum
 naturam se habet dicit, an falsum quod ipsi inest, tanquam verum in
 medium profert, nosq; pro vero id habere iubet, vt pote qui pruden-
 tior omnibus sit hominibus, & propterea nequaquam à nobis refelli
 possit. Quamobrem nihilo magis huic tanquam vero rerum iudici
 assensum præstabimus, quod eum quidē dicere vera esse, sed ob so-
 lertiam

lertiam exuperantiam, res falsas tanquam veras exhibere volentem,
 dicere quæcunque dicat putemus. His igitur de causis ne ei quidem
 qui omnium videatur solertissimus adhibenda in rerum iudicatione
 fides fuerit. Quod si quis multorum consensui credendum esse di-
 cat, vanum id esse respondebimus. primū enim rarum fortasse est
 verum: ideoque vt vnicus multis sit prudentior fieri potest, deinde
 plures sunt qui contradicant omni criterio quàm qui de eo inter se
 consentiant. Qui enim quaecunque reliquerūt criterium, diuersum
 ab eo de quo videtur inter aliquos conuenire, & ei contradicunt, &
 multo plures sunt illis qui de eo consentiunt. Præterea verò, qui con-
 sentiunt, aut in diuersis sunt affectionibus, aut in vna: in diuersis qui-
 dem certè non sunt, quantum ad id quod ab illis dicitur: (quomodo
 enim eadem de eodem dicerent?) quod si in vna, quoniam & is qui
 diuersum aliquid dicit, vnam habet affectionem, & itidem ii omnes
 qui de eo consentiunt, vnquam: quantum ad affectiones attinet quas
 sequimur, ne in multitudine quidem vlla differentia reperitur. Itaque
 non oportet multos sequi potius quàm vnum. Vt omittam incom-
 prehensibilem esse iudiciorum in tanta multitudine differentiam, vt
 in quarto scepticæ modo docuimus. quippe quum infiniti sint homi-
 nes, si sigillatim sumantur: nec possumus omnia eorum iudicia percur-
 rere, atque ita demum pronuntiare quid plurimi ex omnibus homi-
 nibus pronuntient, & quid paucissimi. Ergo & hac ratione absurdū
 fuerit iudices alios aliis, eo quod multitudine vincat, præferre. Quod
 si ne multitudinis quidem iudicio adhærebimus, neminem à quo res
 iudicentur reperiemus, quum alioquā tam multa per concessionē de-
 mus. Quamobrem ex his omnibus incomprehensibile comperitur
 esse criterium à quo iudicabuntur res. Quum autem reliqua etiam
 criteria hoc includatur, quia eorum quodque aut pars, aut passio, aut
 actio est hominis: consentaneum fortasse fuisset nos orationē ad ali-
 quid eorum quæ sequi debēt, conuertere, quippe quū de illis abunde
 in his dictum sit: sed ne particularem vniuscuiusque refutationem vi-
 deamur refugere, pauca de his ex abundanti dicemus. Primum autē
 de criterio quod appellatur Per quod, disputabimus.

De criterio per quod.

CAP. 6.

MAGNA certè & propemodum infinita fuit apud Dogmaticos
 de eo controuersia. nos autem rursus certa methodo progredi stu-
 dentes, dicimus, quandoquidem iuxta eos homo est id à quo iudican-
 tur res, sed is aliud nihil habere queat per quod iudicare possit, vt

ipsi etiam fatentur) quàm sensum & intellectum: si ostenderimus ipsum
 nec per solum sensum iudicare posse, nec per solum intellectum, sed
 neque per vtrunque simul: breuiter ad omnes particulares opiniones
 responderimus. omnes enim ad tres has videntur referri diuersitates.
 Incipiamus autem à sensibus. Quum aliqui dicant vanas esse sensuum
 passiones (nihil enim esse subiectum eorum quæ percipere videntur)
 alij omnia ea subiecta esse dicant à quibus se putant moueri: sunt etiã
 qui aliqua ex iis esse subiecta, aliqua autem minimè, dicant: cui assen-
 tiamur non habebimus. neque enim sensu controuersiam diiudica-
 bimus (si quidem de eo disceptamus, an vana passione afficiatur, an
 potius verè comprehendat) nec vlllo alio: quoniam nullum est aliud
 criterium quo iudicare oporteat, secundum propositam hypothesin.
 Erit igitur indiudicabile & incomprehensibile vtrum vana passione
 sensus afficiatur, an aliquid comprehendat. Quo dato, consequitur nõ
 oportere nos in rebus iudicandis à solius sensus iudicio pendere, quum
 de eo dicere non possimus an vlllo modo quicquam comprehendat.
 Esto tamen, per concessionem, sensus percipiendi vim habere: nihilomi-
 nus enim & hoc pacto, in iudicandis rebus extrinsecus subiectis fi-
 de indigni esse comperientur. Nam sensus contrariè mouetur ab ex-
 ternis. exempli gratia, Gustatus ex eodem melle aliquando amarorem,
 aliquando dulcedinem percipit: visus quoque eundem colorem mo-
 dò sanguineum, modò album esse putat. Sed ne olfactus quidem sibi
 consentit: nam qui dolori capitis obnoxius est, vnguentum insuaue
 esse dicit: at qui se nõ ita habet, ait esse suaue. Iam verò & numine af-
 flati ac phrenetici audire sibi videntur aliquos secum sermocinantes,
 quos nos non audimus: & eadem aqua inflammatione laborantibus
 videtur esse insuauis, propter caloris vehementiam, aliis tepida. Vtrũ
 igitur aliquis omnes phantasias veras esse, an partim veras partim fal-
 sas esse dicere debeat? Quanquam & omnes dicere falsas esse, im-
 possibile est, quum non habeamus vlllum criterium extra omnem con-
 trouersiam positum, quo iudicemus id quod aliis anteposituri simus:
 sed neque demonstratio vlla nobis suppetat vera & iudicata, quum
 adhuc quærat veritatis iudicarium, quo etiã veram demonstra-
 tionem diiudicari oportet. Propterea & si quis habentibus quidem
 se secundum naturam, esse credendum censeat, at præter naturam se
 habentibus, non item: absurda loquetur. Neque enim sine demon-
 stratione hoc dicens, fidem faciet: ne autem demonstrationem verã
 & iudicatã habeat, obstant ea quæ diximus. Quinetiam quauis con-
 cedat

cedat aliquis, phantasias eorum quidem qui secundum naturam se ha-
 bent, fide dignas esse, at eorum qui præter naturam, non item: hoc
 etiam modo comperietur fieri non posse vt per sensus solos externa
 subiecta iudicentur. Visus enim, etiam qui secundum naturã se habet
 turrẽ, interdum rotundam, interdum quadratam esse dicit: & gustatus,
 eosdem cibos in saturis quidem insuaues, at in famelicis suaues esse
 dicit: eodem modo & auditus eandem vocem noctu vt altam perci-
 pit, at interdiu tenuem & depressam. Ipse quoque olfactus ea quæ in
 multis hominibus malè olere pronuntiat, in coriariis negat. Quin-
 etiam idem tactus, ingredientibus nobis balneum calefit à parasta-
 de, egredientibus autem frigit. Itaque quum ij etiam sensus qui se-
 cundum naturam se habent, sibi repugnent, sitque hæc controuersia
 indiudicabilis, (quia non confessum est & indubitatum à quo diu-
 dicari possint) easdem dubitationes consequi necesse est. Alia insu-
 per multa ad rem hanc astruendã transferri ex eo loco in quo, de mo-
 dis epoches loquuti sumus, possint. Quare nequaquam verum fue-
 rit, fortasse, solum sensum de externis subiectis iudicare posse.
 Itaque ad intellectum orationem conuertamus. Qui igitur sensum
 intellectum solum sequendum esse in iudicatione rerum, primum quibus
 dem illud demonstrare non poterunt, posse comprehendere esse intel-
 lectum. Quoniã enim Gorgias nihil esse dicens, ne intellectum qui-
 dem esse dicit: alij autem eum existere pronuntiant: quomodo con-
 trouersiam diiudicabunt? neque enim intellectu (alioqui id de quo
 quæritur, simul arripient) nec vlllo alio, nihil enim aliud esse dicunt,
 iuxta hypothesin nunc propositam, per quod res iudicentur. Indiu-
 dicabile ergo fuerit & incomprehensibile, sit intellectus necne. Ex
 quo inferitur non esse sequendum solum intellectum in rerum iudica-
 tione, quum ipse nondum sit comprehensus. Sed esto comprehensum
 esse intellectum, & pro confesso sit illum existere, per suppositionem
 ipsum res iudicare non posse dico. Nam si ne se ipsum quidem exactè
 perspicit, sed de substantia sua, & de modo generationis, & de loco
 in quo est, ambigit: quomodo aliquid ex aliis exactè possit compre-
 hendere? Quod si etiam detur intellectum esse rerum diiudicarium,
 non inueniemus quoniam pacto secundum eum iudicemus. Quum
 enim magna sit circa intellectum diuersitas: quoniã alius est Gorgias
 intellectus, secundum quẽ dicit nihil esse: alius Heracliti, secundum
 quẽ dicit omnia esse: alius eorum qui quædam esse dicunt, quædam
 nõ esse: nullam diiudicatã intellectuũ differentiam viam inueniemus,
 nec

nec huius intellectum sequendum esse, illius autem minimè, dicere nobis licebit. Siue enim intellectu aliquo iudicare audeamus, cōtrouersæ parti assentiētes, id de quo quæritur simul arripiemus: siue per aliquid aliud quàm per intellectum, falleremur: quia solo intellectu iudicare res oportet. Præterea ex iis quæ de criterio A quo dicebantur, demonstrare poterimus nos neque solertiores aliis intellectum inuenire posse: neque, licet inuenerimus & iis qui fuerunt & iis qui sunt solertiores intellectum (quia incertū est an rursus alius erit aliquando hoc ipso solertior) illius sequendum esse iudicium. Quinetiā quanuis supponamus intellectum quo nullus vnquam possit esse factior, non assentiamur ei qui per ipsum iudicabit, metuentes ne falsam aliquam rationem proferens, eo quòd acutissimo præditus sit intellectu, veram esse persuadere nobis possit. Quamobrem ne intellectus quidē solus res iudicat. Superest vt res per vtrunquē iudicari dicamus. quod rursus est impossibile: tantum abest enim vt sensus tanquam duces deducant intellectum ad comprehensionem, vt etiā aduersentur ipsi. nam quòd mel aliis amarum, aliis dulce videatur, Democritus dixit, neque dulce neque amarum ipsum esse: at Heraclitus esse vtrunque. Estque in aliis quoque sensibus & iis quæ sensibus percipiuntur, eadem ratio. Vnde fit vt à sensibus procedens intellectus diuersa & pugnantia pronuntiare cogatur. hoc autem alienum est criterium à comprehendendi vim & facultatem habente. Deinde hoc etiam dicendum, aut omnibus sensibus & omnium cōtrouersis illos res esse iudicatos, aut aliquibus. Iam si dixerit aliquis, omnibus, rem impossibilem postulabit, quum tanta in sensibus & intellectibus conspicitur discrepantia. (quinetiā quum Gorgiæ intellectus neque sensus neque intellectus sequendum esse iudicium pronuntiet, retorquetur oratio) at si aliquibus, quomodo iudicare poterunt his quidem sensibus & huic intellectui esse adhæredum, illis non item? quum careant criterio de quo cōstet, per quod diuersitatem sensuum & intellectuum diiudicēt. Sin dicant nos sensus & intellectus sensibus & intellectibus iudicatos, aliquibus autem nō, id de quo quæritur arripiunt. nam hoc illud est quod in quæstione versatur, an aliquis per ipsum iudicare possit. Sed & hoc iis quæ diximus est addendum, aut sensibus sensus & intellectus iudicari, aut intellectibus sensus & intellectus: aut sensibus quidem sensus, intellectibus verò intellectus: aut sensibus quidem intellectus, intellectu autem sensus. Si igitur sensibus aut intellectu vtraque iudicare volent, non amplius per sensuum & intel-

& intellectum iudicabunt, sed per vnum horum quod elegerint: & eos supradictæ dubitationes comitabuntur. Sin sensibus sensus, & intellectu intellectus diiudicabunt, quandoquidem repugnant & sensus sensibus, & intellectus intellectibus, quencunque ceperint ex repugnantibus sensibus ad diiudicationem aliorum sensuum, id de quo quæritur arripiunt. Illud enim quod pars est cōtrouersæ, tanquam fidem impetrās, iam accipiet ad diiudicationem eorum quæ perinde atque ipsum in quæstione versantur. Eadem autem & in intellectibus ratio. At si sensibus quidem intellectus diiudicent, sensus autem intellectu, diallelus modus esse comperitur: secundum quem, vt sensus diiudicetur, oportet prius diiudicatos esse intellectus: vt verò intellectus examinetur, sensuum examen prius fiat necesse est. Quandoquidem igitur criteria neque ab eiusdem generis criteriis diiudicari possunt, neque vtrunque genus ab vno, sed nec à diuersi generis criteriis permutatim: intellectum intellectui, aut sensum sensui præferre nō poterimus: ideoque per quod iudicemus, nihil habebimus. Si enim neque omnibus sensibus & intellectibus iudicare poterimus, nec sciemus quibus iudicare oporteat, quibus non: nihil per quod res iudicemus, nobis relinquetur. Itaque etiam his de causis criterium Per quod, nequaquam existere possit.

De criterio Secundum quod.

CAP. 7.

DISPICIAMVS ergo deinceps criterium secundum quod res iudicari dicunt. Illud certè primū dicere de eo licet, phātasiam nos imaginari non posse. dicunt enim phantasiam esse impressionem in hegemonico. Quum igitur anima & hegemonicum spiritus sint, aut tenuius quiddam spiritu (vt aiunt) non poterit quisquam impressionē in ipso imaginari, nec per prominētiam, nec per depressionē in profundum, vt in sigillis videmus. nec verò per eā quæ miraculosè configitur heterœoticam. neque enim recordationem recipiat tot theorematum quæ artem constituunt, quandoquidem per superuenientes postea heterœoses, priores delerentur. Quinetiam si possemus imaginari phantasiam, nihilominus incomprehensibilis foret: quoniā est passio hegemonici: quum autem hegemonicum non comprehendatur, vt ostendimus, ne eius quidem passionem comprehendemus: Deinde etiam si concedamus comprehendere phantasiam, non possunt tamen per eam res iudicari. non enim per seipsam applicat se ad externa, & phantasias concipit, vt aiunt, sed per sensus. at verò sensus externa quidem subiecta non comprehendunt, sed solas suas passio-

nes. ergo etiam phantasia erit passionis sensus: quod differt ab externo subiecto. non enim idem est mel, eo quod dulcedinem ex eo percipiam: & absinthium, ex eo quod amarorem. sed differt. Si autem differt passio ab externo subiecto, phantasia erit non externi subiecti, sed alicuius alius diuersi ab ipso. Si igitur secundum hanc iudicet intellectus, prauè iudicabit & non secundum subiectum. Quocirca dicere externa iudicari secundum phantasiam, absurdum fuerit. Sed ne hoc quidem dici potest, animum comprehendere per sensibiles passiones externa subiecta, propterea quod similes sint passiones sensuum externis subiectis. Vnde enim sciet intellectus an similes sint passiones sensuum iis quæ sensu percipiuntur, quum neque ipsa cum externis quicquam commercij habeat, nec sensus suam ipsorum naturam illi declarant, sed suas passiones? sicut ex modis epoches ratiocinatus sum. Quemadmodum enim qui ignorat quidem Socratem, sed eius imaginem conspexit, nescit an similis sit imago Socrati: sic & intellectus passiones quidem sensuum subaspectas, externa autem non intuens, ne hoc quidem sciet, an passiones sensuum externis subiectis similes sint. Ergo ne per assimilationem quidem poterit hæc iudicare secundum phantasiam. Sed tamen demus per concessionem, non solum imaginari nos posse phantasiam & comprehendere, sed etiam capacem ferendi de rebus iudicij esse (quanuis nostra disputatio omnino contrarium docuerit) consequetur, aut omni phantasie fidem habendam esse, secundum quam omnes phantasias fide indignas esse dicebat, & eò retorquetur oratio ut dicat non omnes phantasias fidem mereri, ita ut etiam secundum eas iudicari res possint. At si aliquibus duntaxat phantasias credendum esse dicamus, quomodo diiudicabimus his quidem phantasias esse fidem adhibendam, illis autem minimè? Si enim absque phantasia iudicauerint, phantasiam ad iudicium de rebus ferendum superuacaneam esse concedent, siquidem sine ea posse res aliquas iudicari dicent: sin cum phantasia iudicare res oportebit, quomodo illam phantasiam sibi sument quam ad aliarum phantasiarum diiudicationem accipiunt? Aut rursus ipsi alia phantasia ad diiudicationem aliarum phantasiarum opus erit, & ad illius diiudicationem, alia: & in infinitum. Impossibile est autem infinita diiudicare. Impossibile igitur est inuenire quibus phantasias ut criticiis oporteat uti, quibus minimè. Quandoquidem igitur, siue concedamus secundum phantasias res esse iudicandas, utrinque retorquetur oratio, & ex eo quod omnibus credat, & ex eo quod quibusdam credat, quibusdam nequaquam:

quam: hinc colligitur non debere phantasias ad diiudicationem rerum tanquam criteria accipi. Hæc, ut in hypotyposi, respondisse satis erit ad criterium, etiã secundum quod res iudicari dicebantur. Sciendum est autem, nobis non propositum esse ostendere inexistentem esse veritatis criterium: (hoc enim dogmaticum est) sed quoniã Dogmatici probabiliter videntur astruxisse, esse aliquod veritatis criterium, nos eis rationes quæ probabiles videntur, opposuimus: non tamen eas esse veras nec contrariis probabiliores, affirmantes, sed propter probabilitatem quam videntur habere parem & hæ rationes & illæ quæ à Dogmaticis positæ sunt, ad epochen deuenientes.

De vero & veritate.

CAP. 8.

Quod si etiam per suppositionem concedamus aliquod esse veritatis criterium, inutile comperitur esse & vanum, si doceamus, vel ex iis ipsis quæ à Dogmaticis dicuntur, non existere veritatem, nec posse subsistere verum. Sic autem docemus. Dicitur differre verum à veritate trifariam, substantia, constitutione, potentia. Substantia quidem, quia verum, incorporeum est: (siquidem pronuntiatum est & in verbo consistit) at veritas, corpus. Est enim scientia omnium verorum pronuntiativa. Scientia autem est hegemonicum, quatenus certo quodam modo se habet: quemadmodum certus quidam manus habitus, est pugnus. at hegemonicum est corpus. est enim secundum eos spiritus. Constitutione autem dicitur verum à veritate differre, eo quod verum quidem simplex sit quiddam, ut, Ego disputo: veritas autem ex multorum verorum cognitione constat. Potentia verò, quoniã veritas quidem scientiæ adhæret: at verum, non necessariò. vnde fit ut veritatem quidem in solo virtutis studioso dicant esse, verum autem etiam in improbo. contingere enim potest ut improbus veri aliquid dicat. Et hæc quidem Dogmatici. nos autem vicissim, instituti operis rationem habentes, ad solum verum orationem dirigemus: quia hoc includitur etiam veritas quæ accumulatio cognitionis verorum esse dicitur. Rursus autem quia rationum aliæ sunt generaliores, quibus ipsam subsistentiam veri attentamus: aliæ speciales, quibus ostendimus ipsum verum non esse in voce, aut in dicibili, aut in notionem intellectus: generaliores exponere in præsentia satis esse putamus. Quemadmodum enim quum muri fundamentum ruinam dedit, omnia etiam superimposita corruunt: sic veri subsistentia sublata, etiam particularia Dogmaticorum commenta vna excluduntur.

QUUM igitur controuersia sit de vero inter Dogmaticos, quoniam nonnulli quidem aliquid verum esse dicunt, nonnulli autem nihil esse verum, fieri non potest vt diiudicetur controuersia: quoniam qui dicit esse aliquid verum, si absque demonstratione hoc dicat, fide non obtinebit, propter controuersiam: sin demonstrationem afferre velit, si falsam hanc esse falsus fuerit, fides ei non habebitur. at si demonstrationem esse veram dicat, in diallelum modum incidit. Et demonstratio ab eo postulabitur qua demonstret veram illam esse, & huius quoque alia, & vsque in infinitum: impossibile est autem infinita ostendere: itaque impossibile quoque est cognoscere esse aliquid verum. Quinetiam ipsum Aliquid, quod omniū generalissimum esse dicunt, aut verum aut falsum est: aut neque verum, neque falsum: aut verum simul & falsum. Si ergo falsum ipsum esse dicet, falsa esse omnia fatebuntur. Quemadmodum enim quia aliquod animal animatum est, particulatim quoque omnia animalia animata sunt: eodem modo si generalissimum omnium aliquod, falsum est, omnia quoque particularia erunt falsa, & nihil verum. Ex quo etiā concluditur nihil esse falsum. nam hæc propositio, Omnia sunt falsa, & hæc, Est aliquid falsum, quum sub appellatione omnium cōtineatur, erit falsa. Quod si verum sit aliquid, vera erūt omnia. ex quo infertur rursus nihil esse verum. si quidem & istud ipsum, nimirum nihil esse verum, (quod est aliquid) sit verum. At si & verum & falsum est Aliquid, vnumquodque particularium & falsum erit & verū: ex quo infertur, nihil natura verū esse. nam quod naturam talem habet vt verum sit, nullo modo possit esse falsum. At si nec falsum nec verum est aliquid, pro confesso est omnia particularia, quæ neque falsa neque vera esse dicuntur, vera nequaquam futura. Quare & propter hæc incertum nobis erit an sit verum. Insuper verò, aut ea demum quæ apparent, sunt vera, aut ea solum quæ incerta sunt: aut verorum alia incerta sunt, alia sunt apparentia. at nihil horum verum est, vt demonstrabimus: nihil igitur est verum. Nam si apparentia solum sint vera, vel omnia apparētia dicent esse vera, vel aliqua. & si quidē omnia, retorquetur oratio. ait enim, Apparet nihil esse verum. Sin aliqua, absque diiudicatione quidē nemo dicere potest, hæc esse vera, illa autem falsa: at iudicatorio vtens, aut apparens esse dicet hoc iudicatorium, aut incertum. & incertum quidem nequaquam *dixerit*. sola enim apparentia nunc supponuntur esse vera. Sin autem apparens *dicat esse*, quoniam quæ apparentia sint

vera,

vera, quæ item falsa, ambigitur, etiam illud apparens quod ad diiudicationem apparentium sumetur, rursus alio iudicatorio apparente egebit, & illud alio, & vsque in infinitum. atqui impossibile est infinita diiudicare. Impossibile igitur etiam est an vera sint apparentia solum, comprehendere. Itidem qui incerta sola esse vera dicit, omnia quidem esse vera non dixerit: (non enim etiam parem esse stellarum numerum, verum esse dicet, aut imparem) sin autem *dicet* aliqua, vnde hæc quidem incerta esse vera, illa autem falsa diiudicabimus? aliquo enim apparente nequaquam *diiudicetur*. At si per incertum inuestigemus quæ ex incertis sint vera, & quæ falsa, nimirum opus habebit & hoc incertū alio incerto quod diiudicet ipsum, & illud alio, & vsque in infinitum. Quamobrem neque incerta solum sunt vera. Huc ergo redigimur vt vera partim apparentia, partim incerta esse dicamus. Sed hoc quoque absurdum est. Nam aut omnia & apparētia & incerta sunt vera, aut quædam ex apparentibus, & quædam ex incertis. Si igitur omnia, rursus retorquetur oratio, quū verum etiā hoc esse concedatur, Nihil esse verum. dicetur autem verum etiam hoc, nimirum parem esse stellarum numerum, & illud quoque, esse imparem illarum numerum. At si aliqua eorum quæ apparent, & aliqua eorum quæ incerta, vera sunt, quū diiudicabimus ex apparētibz hæc quidem esse vera, illa autem falsa? Si quidē per apparens, in infinitum protrahitur oratio: sin per incertum, quoniam etiam incerta iudicatione indigent, rursus hoc incertum per quod iudicabitur? Si quidem per apparēs, comperitur modus diallelus: sin per incertum, modus ad infinitum compellens. Itidem verò & de incertis dicendū est. nam qui aliquo incerto iudicare ipsa aggreditur, in infinitum extruditur: at qui apparente, aut semper assumens apparens, ad infinitū: aut ad incertum transiens, ad diallelum *modum compellitur*. Falsum est ergo quod dicitur, verorum alia esse apparentia, alia incerta. Si igitur neque apparentia vera sunt, neque incerta sola, nec quæpiam ex apparentibus, quæpiam ex incertis: nihil est verum. At si nihil est verum, criterium autem videtur ad iudicationem veri conducere, inutile & vanum est criterium: etiam si demus per cōcessionem ipsum habere aliquam subsistētiam. Quod si assensum retinere oportet de hoc, an sit aliquid verū, inde colligitur eos qui dicunt Dialecticem esse scientiam falsorum & verorum, & neutrorum, temerariè loqui. Quum autem criterium veritatis nullo modo posse inueniri patuerit, non amplius neque de iis quæ perspicua esse putantur (iuxta Dogmaticorum

m m 3

ver-

verba) neque de incertis quisquam asseueratione affirmare possit. Quum enim ex perspicuis se hæc comprehendere Dogmatici arbitrentur, si de iis quæ perspicua vocantur, assensum retinere cogamur, quomodo de incertis pronuntiare audeamus? Ex abundantia tamen etiã rebus incertis peculiariter rationes nostras opponemus. & quoniam hæc per signum & demonstrationem comprehendendi & firmæ reddi videntur, de signo quoque & de demonstratione retinendum esse assensum docebimus. Incipiamus autem à signo: nam demonstratio generaliter videtur esse signum.

De signo.

CAP. IO.

10

Ex rebus igitur (secundum Dogmaticos) aliæ sunt certæ, aliæ incertæ: & incertarum, aliæ omnino incertæ, aliæ ad tempus incertæ, aliæ natura incertæ. Certas esse dicunt quæ ex seipsis in notitiam nobis veniunt, qualis est hæc, Diem esse. Prorsus autem incertas, quarum natura non fert ut sub nostram cadant comprehensionem, ut Stellarum numerum esse parem. Ad tempus autem incertas, quæ quum alioqui naturam habeant euentem, tamen propter aliqua extrinsecus accidentia, ad tempus nobis incertæ fiunt, ut mihi nunc Atheniensium ciuitas. Natura autem incertæ, quarum natura non permittit, ut euidentes nobis sint: ut pori quos imaginamur. hi enim nunquam ex seipsis conspiciuntur, sed ex aliis comprehendendi existimare quis possit, nimirum ex sudoribus aut aliqua re huiusmodi. Res igitur certas non egero signo dicunt (ex seipsis enim eas comprehendendi) sed neque eas quæ prorsus incertæ sint, quod nullo modo comprehendantur: sed eas quæ ad tempus sint incertæ, & quæ natura incertæ, per signa quidem comprehendendi, non tamen per eadem, sed eas quidem quæ ad tempus sunt incertæ, *ἢ ἢ ἀπομνησκῶν. i. per commonefactoria, siue admonitoria.* quæ autem natura sint incertæ, *ἢ ἢ ἀδελικῶν. i. per indicatoria.* Signorum igitur alia sunt commonefactoria, secundum eos, alia indicatoria. Commonefactorium vocant quod vnà obseruatum cum signo quod est per euidenciam, simul atque sub sensus nostros ceciderit, quum illud interim incertum sit, ducit nos ad recordationem eius quod vnà cum eo obseruatum fuit, & nunc euidens sub sensus non cadit, ut videre est in fumo & igne. Indicatorium autem signum est, ut aiunt, quod non obseruatum vnà cum signo quod est per euidenciam, sed ex propria natura & constitutione, significat id cuius est signum: quemadmodum motus qui sunt circa corpus, signa sunt animæ. Vnde hoc signum ita definiunt, Signum est demonstratiuum pronuntiatum in vero coniun-

coniuncto præcedens, à quo id quod desinit detegitur. Quum igitur duplex sit signorum differentia, ut diximus, non omni signo contradicimus, sed soli demonstratiuo, utpote quod à Dogmaticis confictum esse videatur. nam admonitorium fidem in vita communi obtinet. Quisquis enim fumum vidit, signum ignis animo concipit: & cicatricem intuitus, vulnus fuisse dicit. Vnde non solum non aduersamur vitæ communi, sed etiã ipsi patrocinaur: ei quidē quod apud ipsam impetrat fidem, assentientes citra vllam opinionem: iis verò quæ peculiariter à Dogmaticis confinguntur, repugnantes. Hæc erant ea quæ ad eius quod quæritur explicationem antea proloqui conueniebat. nunc autem ad refutationem rectè tendamus, non inexistens ostendere iudicatorium signum omnino studentes, sed apparentem æqualem vim rationum quæ & ad existentiam eius & ad inexistenciam tendunt, commemorantes.

15 *An sit aliquod signum iudicatorium.* CAP. II.

SIGNVM ergo, quantum attinet ad ea quæ dicunt de illo Dogmatici, imaginari non possumus. Ac, ne longius abeam, Stoici ipsi, qui exactè de eo differuisse videntur, imaginationem signi ostendere volentes, dicunt signum esse axioma in vero coniuncto antecedens, quod detegitur id quod desinit. Et axioma quidem esse aiunt *λεκτῶν. i. dicibile, vel, in dicto seu dictione consistens*: per se perfectum, pronuntiabile, quantum in seipso. Verum autem coniunctum, quod non incipit à vero, & in falsum desinit. Nam coniunctum siue connexum aut incipit à vero & desinit in verum: (ut, Si dies est, lux est) aut incipit à falso, & desinit in falsum: (ut, Si volat terra, alata est terra) aut incipit à vero, & desinit in falsum: (ut, Si est terra, volat terra) aut incipit à falso, & desinit in verum, ut Si volat terra, est terra. Ex his autem vnicum vitiosum esse dicunt, id videlicet quod à vero incipit & in falsum desinit, reliqua autem vera. Antecedens verò vocant, quod in connexo incipiente à vero & desinente in verum, præcedit. Detectiuum est autem desinentis, quia in hoc connexo, Si ista lac habet, concepit, hæc verba, Concepit ista, esse videantur declaratiua illorum, Ista lac habet. Hæc quidem isti. Nos autem primùm dicimus incertum esse an sit dicibile. Quoniam enim ex Dogmaticis Epicurei quidem dicibile esse negant, Stoici autem contra, quum dicunt Stoici esse aliquid dicibile, aut sola enuntiatione, aut simul demonstratione vtuntur. Si sola enuntiatione vtentur, opponēt ipsis Epicurei enuntiationem quæ dicit Nihil esse dicibile. Sin demonstrationem assument, quia

quia ex axiomatibus dicibilibus constat demonstratio, ex dicibilibus constans non poterit assumi ad probandum esse aliquid dicibile. qui enim non concedit esse quicquam dicibile, quomodo esse dicibiliū congeriem concedet? Ergo ex controuerso confirmare vult controuersum, quisquis ex existentia congeriei dicibilium conatur astruere aliquid esse dicibile. Si ergo neque simpliciter, neque cum demonstratione ostendi potest esse aliquid dicibile, incertū est an sit aliquid dicibile: itidem & an sit axioma. dicibile enim est axioma. Sed fortasse etiam si per suppositionē aliquid esse dicibile concedatur, axioma inexistens esse comperitur, quod constat ex dicibilibus inter se non coexistentibus. Exempli gratia, in his Si dies est, lux est: quum dico, Dies est, nondum est, Lux est. & quum dico, Lux est, nondū est, Dies est. Si igitur ea quæ ex aliquibus composita sunt, existere non possunt nisi partes eius aliæ cum aliis coexistāt, at verò partes ex quibus axioma compositum est, non coexistunt aliæ cum aliis, non existet axioma. Vt autem hæc quoque omittamus, bonum connexum incomprehensibile reperietur. nam Philo dicit minimè vitiosum esse connexum quod non incipit à vero, & desinit in falsum: vt, Die existente & me disputante: hoc, Si dies est, ego disputo. At Diodorus ait, Quod neque poterat neque potest incipiens à vero desinere in falsum. Secundum quem, illud quidem connexum quod diximus, falsum esse videtur, quia, Die quidem existente, me autem tacere incipiente, à vero incipiens in falsum desinit. At illud, verum est, Si non sint indiuidua rerum elementa, sunt indiuidua rerum elementa. semper enim à falso incipiens, (quod est, Non esse indiuidua rerum elementa) in verum desinet, illius iudicio, quod est indiuidua esse rerum elementa. At qui synartesein inducunt, minimè vitiosum connexum esse aiunt, quum id quod oppositū est ei quod in illo desinit, ei quod in illo præcedit aduersatur. Secundū quos ea quæ iam dicta sunt connexa, erunt vitiosa, illud autem verum, Si dies est, dies est. At qui ex emphasi iudicant, verum esse connexum dicunt, in quo id quod desinit, includitur potentia in præcedente: secundū quos, hoc, Si dies est, dies est: & omne conduplicatum axioma connexum fortasse falsum erit. nam aliquid in seipso comprehendi impossibile est. Hæc igitur controuersia indiudicabilis videri possit. neq; enim sine demonstratione proferentes aliquam prædictarum enuntiationum, fide digni erimus nec cum demonstratione. Nam demonstratio tum demum esse videtur minimè vitiosa, quum eius conclusio sequitur eius per sumptio-

sumptiones confertionē, vt desinens id quod præcedit: hoc modo, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux est igitur. Si dies est, lux est: & dies est, & lux est. Quum autē quæritur quomodo diiudicabimus consequentiā desinentis ad præcedēs, diallelus modus esse comperitur. nā vt diiudicatio connexi demonstretur, conclusio sumptiones demonstrationis sequitur, sicut antea diximus. vt vicissim hoc credatur, oportet connexū & consequentiā diiudicatam esse. quod absurdū est. Incomprehensibile est igitur verū connexum. Sed & præcedentis nulla iniri ratio potest. nam præcedens (vt aiunt) est quod præit in eo connexo quod incipit à vero & desinit in verū. Quòd si declaratiuum est desinētis signum, aut manifestum est desinens, aut occultū. si manifestum, non egebit declarante, sed vnà comprehendetur cū eo: nec est eius significatū, adeoq; nec illud huius signum. quòd si occultū, quia de occultis cōtrouersia est indiudicabilis, quæ nā ex eis sint vera, quæ falsa, & an vllō modo sit aliquid eorum verū, incertū erit an sit verum quod dicit connexum. Cum quo & hoc colligitur etiā incertum esse an sit antecedens id quod in eo præit. Sed (vt hæc quoque omittamus) non potest declaratiuum esse desinentis, si quidem ad signum, est significatū, & propterea vnà cum eo comprehenditur. Eorū enim quæ sunt ad aliquid, alterum cū altero comprehenditur. & quemadmodum dextrum ante sinistrum comprehendi non potest, tanquam dextrum sinistri: nec è cōuerso: & itidem in aliis quæ sunt ad aliquid: sic neq; signum ante significatū comprehendi potest. Quòd si non comprehenditur signum ante id quod significatur, ne declaratiuum quidem eius esse potest quod cū ipso & non post ipsum comprehenditur. Itaq; ex iis quæ vulgò dicuntur ab illis qui inter se contendunt, signū est huiusmodi quod sub intellectū cadere non possit. nā ipsum dicunt esse ad aliquid, & declaratiuum significati, ad quod ipsum esse aiunt, vnde consequitur, si quidem est ad aliquid & ad significatum, necesse esse vt vnà cum significato percipiatur: vt sinistrum vnà cū dextro, & quod deorsum vnà cum eo quod sursum est: & vt alia quæ sunt ad aliquid. At si declaratiuum est significati, necesse est vt ante ipsum comprehendatur, vt antè cognitum nos ad notionem ducat rei quæ ex ipso cognoscitur. Atqui impossibile est intellectu percipere rem quæ non possit ante ipsum cognosci, quam necesse non sit prius comprehendere. Impossibile est igitur intellectu percipere quicquam quod & sit ad aliquid, & eius sit declaratiuum ad quod intelligitur. At signum dicunt esse ad aliquid, & declaratiuum significati. Ex quibus

consequitur fieri nulla ratione posse ut in intellectu aliquam signi informationem habeamus. Quibus hoc addi debet, Cōtrouersia fuit ætate superiori, quum alij dicerent esse aliquod signum indicatoriū, alij vllum esse negarent. Qui igitur dicit esse aliquod signum indicatorium, aut simpliciter & sine demōstratione dicit, nuda enuntiatione vtens: aut cum demōstratione. Si sola enuntiatione vtetur, fide carebit: sin demonstrare volet, id de quo quæritur arripiet. Quandoquidē enim demonstratio genere signum esse dicitur, quū dubitetur sit aliquod signū necne, dubium erit etiam sit demonstratio necne. Sicuti (vt hoc supponamus) si quæritur an sit animal, quæritur & de hoc, an sit homo: animal enim est homo. Absurdū est autem, id quod quæritur, per id quod pariter quæritur, aut per seipsum demonstrare. Ergo ne demōstrationem quidē poterit quisquam affirmare esse signum. Quod si nec simpliciter, nec cum demonstratioe potest de signo affirmatiuè pronuntiarī, impossibile est de eo comprehēsiuam pronuntiationē facere. Quod si nō comprehenditur exactē signum, nē significatiuū quidem esse dicetur vllius, quū neque de eo constet. Propterea nec signum quidem erit. Secundum hanc ratiocinationē ergo, & inexistens erit signum, & huiusmodi quod intellectu assequi seu imaginari nequeamus. Illud tamen insuper dicendum est, Aut apparentia solū sunt signa, aut incerta: aut ex signis alia apparētia, incerta alia. at nihil est horum verum. non est igitur signū. Nam incerta nō esse omnia signa, hinc ostēditur. Incertū non ex seipso apparet (vt Dogmatici aiunt) sed per aliud sub sensus cadit. ergo & signum si incertum sit, alio signo egebit, quod & ipsum incertum sit: (si quidē, secundum propositam hypothesin, nō est vllum signum apparens) & illud alio, & vsque in infinitū. At impossibile infinita signa accipere. Impossibile est igitur signum comprehendī, quum sit incertum. propterea etiam inexistens erit, quum non possit significare aliquid, atq; signū esse, eo quod non comprehendatur. Quod si omnia signa apparentia sunt, quoniam & signum est ad aliquid, & ad significatum: eorū autem quæ sunt ad aliquid, alterum cum altero vnā comprehenditur: ea quæ significata esse dicuntur, si comprehenduntur cū apparentibus, apparētia erunt. Quemadmodum enim quum vnā sub sensus nostros cadūt dextrum & sinistrum, non magis dextrū quā sinistrum, aut sinistrum quā dextrū dicitur apparere: ita si vnā comprehendatur signū & res quæ per ipsum significatur, non magis signū quā id quod per ipsum significatur, apparere dicēdum est. Quod si apparet

lit

sit significatum, ne significatum quidem erit, quum non egeat alio à quo significetur & à quo declaretur. Vnde, quemadmodum sublato dextro, ne sinistrum quidem existit, ita sublato significato ne signum quidem existere potest. Itaque inexistens esse signum comperitur, si quis signa dicat tantū esse apparētia. Superest igitur vt ex signis alia apparentia, alia incerta esse dicantur. Sed hoc quoque modo in iisdem dubitationibus hærebimus. Nam apparentium signorum ea quæ dicuntur esse significata, apparentia erunt, vt diximus: & si non egeant vllō à quo significantur, ne significata quidem esse poterunt. Vnde ne illa quidē, signa erunt, vtpote nihil significantia. Signa autem incerta opus habentia declarari, si quidem ab incertis significari dicantur, quum oratio in infinitum exeat, incomprehensibilia comperiuntur, & propterea inexistencia, vt antea diximus. at si ab apparentibus, ipsa quoque apparentia erunt, vtpote quæ cum apparentibus ipsorum signis comprehendantur: ideoq; inexistencia. fieri enim non potest vt res vlla incerta sit natura, & appareat. At signa de quibus loquimur, quum supposita sint esse incerta, apparentia esse comperimus, retorquendo orationem. Si ergo nec omnia signa apparentia sunt, nec omnia incerta: nec signorum quædā sunt apparētia, quædā incerta, & præter hæc nihil est, vt ipsi quoque aiunt, inexistencia erunt ea quæ signa vocantur. Hęc igitur pauca de multis nunc dixisse fat erit ad docendum non esse signum indicatorium. Deinceps aut rationes exponemus quibus doceri possit aliquod esse signū, vt equipollentiam contrariarum rationum ostendamus. Aut igitur significant aliquid voces quæ contra signum afferuntur, aut nihil significant. & si quidem insignificabiles sunt, quomodo labefactare possint existentiam signi? Sin autem significant quid sit signum, aut demonstratiuæ sunt rationes quæ aduersus signum afferuntur, aut non demonstratiuæ. si non sunt demonstratiuæ, nō demonstrant non esse signū: sin demōstratiuæ, quoniam demonstratio genere est signū, declaratiua conclusionis, erit signum. Vnde & huiusmodi oratio proponitur, Si aliquod est signum, est signum: &, Si non est signum, est signū. Nam hoc, Non esse signum, per demonstrationem (quæ quidem est signum) ostenditur. Porro autem est signum, aut non est signum. Est ergo signum. Hanc autem orationem consequitur talis oratio, Si nō est aliquod signum, nō est signum: &, Si est signum quod dicunt Dogmatici signum esse, non est signum. nam signum de quo agitur, secundum imaginationem eius, & ad aliquid esse dictum, & declaratiuum

nn 2

tuum

riuum significari, inexistens comperitur, ut ostendimus: Porro aut est signum, aut non est signum: non est ergo signum. De vocibus autem quæ de signo proferuntur, respondeant ipsimet Dogmatici, significant aliquid necne. nam si nihil significant, non confirmatur esse signum: si autem significant, eas sequetur significatum. Hoc autem erat esse aliquod signum, ex quo consequitur esse signum, ut docuimus, orationem retorquendo. Iam quum & ad ostendendum esse signum, & ad ostendendum non esse, rationes æquè probabiles afferantur, non magis esse signum, quàm non esse, dicendum est.

De demonstratione.

CAP. I 2.

10

MANIFESTUM est igitur ex his ne demonstrationem quidem rem esse de qua constet. nam si de signo assensum retinemus, & ipsa quoque demonstratio signum aliquod est: etiam de demonstratione assensum retinere necesse fuerit. comperiemus enim orationes quæ de signo propositæ sunt, etiam aduersus demonstrationem aptari posse. Quia & ad aliquid esse videtur, & declaratiua conclusionis: ex quibus sequebantur ea ferè omnia quæ aduersus signum diximus. Si tamen & seorsim de demonstratione verba facere oporteat, paucis eius tractationem expediã: si prius breuiter explicare conatus fuero quid dicant esse demonstrationem. Est ergo (ut aiunt) demonstratio oratio per confessas & indubitas sumptiones per collectionem, conclusionem declarans incertam. Sed ex his apertius erit quod dicunt, Oratio est quæ constat ex sumptionibus & conclusione. Huius autem sumptiones esse dicuntur axiomata, quæ ex consensu ad astruendam conclusionem accipiuntur. ἐπιφορὰ autem vel συµπρωσµα .i. *illatio seu conclusio*, est axioma quod ex sumptionibus astruitur: ut in his, Si dies est, lux est: atqui dies est, ergo lux est: istud quidem, nempe, Ergo lux est, pro conclusione est: reliqua autem, sumptiones. Orationum autem alia sunt συνακτινα .i. *colligendi vim habentes*: alia ἀσύναντα .i. *quæ collectiuam vim non habent*. Colligendi vim habent, quando connexum quod incipit à sumptionibus orationis confertè positus, & desinit in conclusionem eius, verum est. Exempli gratia, oratio supradicta colligendi vim habet, quia hanc sumptionum eius factam confertionem, Dies est, & si dies est, lux est, consequitur, Lux est, in hoc connexo, Si dies est, lux est. Colligere autem non possunt quæ non ita se habent. Porro ex synactis alia sunt veræ, alia non veræ. Veræ quidem, quum non solum connexum ex sumptionum confertione & conclusione (ut diximus) verum est, sed etiam conclusio & id quod ex sumptionibus eius confert-

confertum est, verum est, quod præcedit in connexo. Verum autem confertum est quod omnia habet vera: ut hoc, Dies est, & si dies est, lux est. Non veræ autem sunt orationes synactica .i. *collectoria*, quæ hanc formam non habent. Talis enim oratio, Si nox est, tenebræ sunt: atqui nox est: ergo tenebræ sunt: est quidem synactica (quia connexum hoc verum est, Nox est, & si nox est, dies est) non tamen vera. nam præcedens confertum est falsum, hoc videlicet, Nox est, & si nox est, tenebræ sunt: quum in seipso falsum hoc habeat, Nox est. falsa enim est verborum confertio quæ in seipsa habet falsum. Vnde & veram orationem esse dicunt eam quæ ex veris sumptionibus veram colligit conclusionem. Rursum autem verarum orationum alia sunt demonstratoria, alia non demonstratoria: & demonstratoria quidem, quæ per certa colligunt aliquid incertum: non demonstratoria autem, quæ non sunt tales. Ut hæc quidem oratio, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux est ergo: non est demonstratiua. nam lucem esse (quæ est eius conclusio) certum est. Talis autem, Si sudores fluunt per superficiem, pori intellectu percipi possunt: atqui sudores fluunt per superficiem: ergo pori intellectu percipi queunt: demonstratiua est: quippe quæ conclusionem habeat incertam, hanc, Pori ergo intellectu percipi possunt. Ex iis autem quæ aliquod incertum colligunt, alia ephodeuticè tantum ducunt nos per sumptiones ad conclusionem: alia ephodeuticè simul & declaratiuè. Ephodeuticè, quæ ex fide & memoria pendere videntur, qualis est hæc, Si quis tibi dixit fore ut iste ditesceret, iste ditescet. Hic autem deus (ostendo autem per suppositionem, Iouem) dixit fore ut iste ditesceret. ditescet ergo iste. Assentimur enim conclusioni, non tam propter sumptionum necessitatem, quàm quod credamus Dei pronuntiationi. Alia non solum ephodeuticè, sed etiam declaratiuè ducunt nos ad conclusionem, ut hæc, Si fluunt sudores per superficiem, poros imaginari possumus: atqui prius, ergo & posterius. Nam fluere sudores, est declaratiuum huius, videlicet poros esse: quod præoccupata sit in animo illa opinio, per solidum corpus humidum non posse ferri. Ergo demonstratio, & oratio esse debet, & synactica, & vera, & incertam habens conclusionem, sed quæ declaretur à potentia sumptionum. atque ideo dicitur demonstratio esse oratio quæ per collectionem, conclusionem declarat incertam. Et hæc sunt quibus demonstrationis notionem explicare solent.

An sit demonstratio.

CAP. I 3.

DEMONSTRATIONEM autem esse inexistente[m], colligi ex iis

n n 3

quæ

quæ dicunt, potest, si quis vnumquodq; eorum quæ in notione comprehenduntur euertat. Verbi gratia, Oratio ex axiomatibus constat: res autem compositæ non possunt existere nisi ea ex quibus constât, simul alia cum aliis coexistent (vt perspicuum est ex cubili, & similibus) at verò partes orationis aliæ aliis non coexistunt. dum enim dicimus priorem sumptionem, nondum existit neque altera sumptio, neque conclusio: dum autem posteriorem, prior non amplius existit, conclusio verò nondum existit. Dum autem conclusionem pronuntiamus, eius sumptiones non amplius existunt. non enim partes orationis coexistunt aliæ aliis. Vnde ne oratio quidem existere videbitur. Ad hæc autem, synactica oratio incomprehensibilis est. nam si hæc iudicatur à connexi consequentia, at quæ secundum connexum est consequentia, indiudicabiliter controuersa est, & est fortasse incomprehensibilis: (vt docuimus quum de signo ageremus) etiam synactica oratio incomprehensibilis erit. Quinetiâ ipsi Dialectici dicunt orationem asynacton fieri aut propter incoherentiam, aut propter omissionem, aut eo quòd in mala forma proposita sit, aut propter superfluitatem. Propter incoherentiam, quum lemmata non habent coherentiam inter se & conclusionem. vt hæc, Si dies est, lux est: atqui frumenta in foro venduntur: ergo Dion ambulat. Propter superfluitatem autem, quum inuenitur sumptio superuacanea ad orationis collectionem. vt, Si dies est, lux est: atqui etiam dies est: quinetiam Dion ambulat: lux est igitur. Eo autem quòd in mala forma proposita sit, quum forma orationis non est synactica, vt, quum hæc vocent syllogismos, Si dies est, lux est: atqui dies est, ergo lux est: Si dies est, lux autem non est, nõ ergo dies est. oratio asynactos est hæc, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux ergo est. Quia enim promittit connexum, intra id quod in ipso est præcedens, id etiam esse quod desinit, meritò, quum assumitur præcedens, assumitur etiam desinens: & quum desinens tollitur, tollitur etiam præcedens. nam si esset præcedens, esset etiâ desinens. At quum desinens assumitur, non necessariò ponitur etiâ præcedens. Non enim promittebat connexum, præcedens sequi desinens, sed desinens sequi præcedens duntaxat. Propterea oratio ea quæ ex connexo & præcedenti colligit desinens, syllogistica esse dicitur, ite quæ ex connexo & opposito desinētis, oppositum præcedenti colligit: at ea quæ ex cõnexo & desinēte colligit præcedens, dicitur asynactos. *i. colligendi vim non habens, vel, mendosè seu vitiosè colligens*: vt ea quã antè diximus: quia etiam si veræ sint eius sumptiones, falsum colligit:

ligit: si quando dicitur noctu, quum lux est lucernæ. Nam hoc, Si dies est, lux est, connexum verum est: & hæc assumptio est vera, Atqui lux est. sed falsa est conclusio hæc, Dies est ergo. Propter omissionem autem est vitiosa oratio, in qua omittitur aliquid eorū quæ ad colligendam conclusionem profunt. vt, quum vera sit (vt putant) hæc oratio, Aut bonæ sunt diuitiæ, aut malæ, aut indifferentes: at neque malæ sunt, neque indifferentes: ergo bonæ sunt: vitiosa est quæ sequitur oratio, propter omissionem, Aut bonæ sunt diuitiæ, aut malæ: at malæ non sunt, ergo sunt bonæ. Itaq; si ostendero nullam posse secundum eos differentiam collocari inter synacticas orationes, & inter eas quæ sunt asynacti, ostensum à me fuerit incomprehensibilem esse orationem synacticam, adeò vt superuacanea sit illa immensa quæ ab iis in Dialectica affertur verboritas. Sic autem ostendo. Oratio propter incoherentiam *sive diremptionem* asynactos dicebatur cognosci ex eo quòd eius sumptiones bonam inter seipsas & inter conclusionem non haberent consecutionem. Quoniam igitur diiudicationem connexi oportet hanc consecutionem anteire: connexum autem est indiudicabile (vt ex argumentatione mea patuit) indiudicabile etiam erit oratio propter incoherentiam asynactos. Nam qui dicit aliquam orationem esse asynacton propter incoherentiam, si enuntiationem solam proferat, opponetur illi contraria enuntiatio: sin demonstrat per orationem, illi dicetur debere orationem hanc prius esse synacticam, & tum demum ostendere coherentes esse sumptiones orationis quæ incoherens esse dicitur. At nos an sit demonstratiua non cognoscemus, quippe qui non habeamus connexi diiudicationem vno omnium consensu approbatam, qua iudicemus an conclusio sequatur consecutionem quæ est per sumptiones orationis. Quocirca etiam secundum hoc à synactica oratione discernere eam quæ propter incoherentiam vitiosa sit, nõ poterimus. Eadem autem obiiciemus ei qui vitiosam esse orationem dixerit propterea quòd in mala forma proposita fuerit. Nam qui astruit malam esse aliquam formam, non habebit confessam & indubitatam orationem synacticam ex qua possit inferre quod dicit. Ex his autem possint etiam illi refutari qui orationem fieri asynacton propter omissionem conantur ostendere. Nam si ea cui nihil deest, indiudicabile est, ea quoque in qua est facta omissio, fuerit indiudicabile. Præterea qui oratione vult ostendere alicui orationi quidpiam deesse, nisi habeat connexi iudicationem confessam, ex qua consecutionem orationis quam dicit indicet, nequaquam poterit certo iudi-

iudicio & rectè dicere eam defectum aliquem habere. Iam verò & ea oratio quæ vitiosa esse dicitur propter superfluitatem, à demōstratiuis diiudicari & discerni nequit. nam quantum ad superfluitatem, etiam ea quæ apud Stoicos celebrantur indemonstrabiles, comperientur esse asynacti. quæ si tollātur, vniuersa Dialectica euertitur. 5 (hæ enim sunt quas dicunt demonstratione quidem non egere ad sui constitutionem, sed per eas demonstrari alias orationes esse synacticas) Inesse autem illis superfluitatem manifestum erit vbi illas indemonstrabiles exposuerimus, ac tum demum quod dicimus collegerimus. Multas quidem indemonstrabiles somniant, sed has quinque 10 potissimum exponunt, ad quas reliquæ omnes referri videntur. Primam, ex connexo & præcedente colligētem quod definit. vt, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux est ergo. Secundam, quæ ex connexo & contrario desinentis, contrarium præcedentis colligit. vt, Si dies est, lux est: non est autem lux, non igitur est dies. Tertiam, quæ ex negatiuæ confertione & vnius eorum quæ ex confertione sunt, contrariū reliqui colligit. vt, Non dies est & nox est: dies autem est, non igitur nox est. Quartam, quæ ex disiuncto & vno coniunctorum contrariū reliqui colligit. vt, Aut dies est, aut nox est: dies autem est, non igitur nox est. Quintam, quæ ex disiuncto & contrario vnius coniunctorū 20 reliquum colligit. vt, Aut dies est, aut nox est: nox autem nō est, dies est igitur. Hæ sunt orationes quæ celebrantur indemonstrabiles: quæ omnes mihi videntur esse asynacti propter superfluitatem. Nam (vt à prima incipiamus) aut confessum & indubitatum est, hoc Lux est, consequi illud Dies est: quod præcedit in isto cōnexo, Si dies est, lux est: 25 aut incertum est. Et si quidem est incertum, non concedemus connexum, tanquā indubitatum: sin est certum hoc posito, Dies est, necessariò esse illud, Lux est: certè postquam diximus Dies est, colligitur etiam illud, Lux est. adeò vt hæc oratio sufficiat, Dies est, lux ergo est: & superuacaneum sit illud connexum, Si dies est, lux est. Eandē 30 viam tenemus & in secunda indemonstrabili. Aut enim fieri potest vt quum non sit desinens, sit præcedens: aut fieri nō potest. sed si quidem fieri potest, non erit verum connexum: at si fieri non potest, simulatque posito est Nō, quod finit, ponitur etiam Non quod præcedit. adeò vt superuacaneum sit rursus connexum, quum oratio talis 35 proponitur, Non est lux, nō est igitur dies. Eadem ratio est & in tertia indemonstrabili. Aut enim certū est fieri non posse vt ea quæ sunt in symploce, coexistent alia cum aliis: aut incertum. & si quidem incertum,

certum, non concedemus negationem symploces: sin est certum, simul atq; alterum positum est, tollitur alterum, & vacat negatio symploces, quum nos huiusmodi orationem proponimus, Dies est, non igitur nox est. Eadem dicimus & in quarta & quinta indemonstrabili. aut enim certò compertum est in disiuncto alterum quidē esse verum, alterum autem falsum, cum pugna perfecta, (quod promittit disiunctum) aut incertum. Et si quidem est incertum, non concedemus disiunctum: si autem certum, posito vno illorum, manifestum est non esse alterum: & sublato vno, manifestum est alterum esse: adeò 10 vt tali propositione vti sufficiat, Dies est: non igitur nox est. Non est dies, nox est ergo: & superuacaneum sit disiunctum. His similia dici possunt & de categoricis syllogismis, quibus maximè vtuntur Peripatetici: vt in hac oratione, Iustum est honestum: honestum est bonum: ergo iustum est bonum. Aut pro confessio habetur & certò patet, honestum esse bonum: aut in dubio versatur, nec certò compertū 15 est. Sed si quidem incertum est, non concedetur ex proposita oratione, & propterea non colliget syllogismus. at si certum est, quicquid sit honestum, hoc necessariò esse bonum, simul atque dictum est hoc vel illud esse honestum, simul colligitur etiam bonū esse. adeò vt sufficiat ita proponere, Iustum est honestum: iustum igitur est bonum: & 20 superuacanea sit altera sumptio in qua honestum esse dicebatur bonum. Similiter & in tali oratione, Socrates, homo: omnis homo, animal: Socrates ergo animal: si certum non est ex seipso, quodcunque fuerit homo, id esse animal, non est confessio vniuersalis propositio, 25 neque dabimus illam quum argumentatio inferetur. At si, protinus vt aliquid fuerit homo, sequitur id esse animal, & propterea vera est indubitata hæc propositio, Omnis homo est animal: simul atque dictū est Socratem esse hominem, simul colligitur ipsum esse animal: adeò vt hanc argumentationem inferre sit satis, Socrates homo, Socrates 30 ergo animal: & superuacanea sit propositio ista, Omnis homo animal. Similibus autem methodis in aliis primis categoricis orationibus vti possumus, ne nūc diutius immoremur. Verum enimvero quū vitiosæ sint propter superfluitatem hæc orationes in quibus syllogismorum fundamentum Dialectici ponunt, quantum ad hanc superfluitatem euertitur tota Dialectica: quum eas orationes quæ vitiosæ sunt 35 propter superfluitatem, ideoque asynacti, à syllogismis qui synactici dicuntur, diiudicare nequeamus. Quòd si non placet quibusdam orationes constare vniuo lemmate. i. unica sumptione, nō sunt illi fide dignio-

digniores quàm Antipater, qui ne huiusmodi quidem orationes reicit. His igitur de causis indiudicabilis est oratio ea quæ à Dialecticis synactica nūcupatur. Sed & vera oratio inueniri nequit, & ob ea quæ diximus, & quoniam necessariò debet in verum desinere. nam conclusio quæ vera esse dicitur, aut apparens est, aut incerta. Et apparens quidem minimè *esse possit*: nihil enim opus haberet sumptionibus à quibus declararetur, si per seipsam sub sensus nostros caderet, nec ipsamet certè minus quàm eius sumptiones, appareret. Sin est incerta: quoniam de incertis indiudicabilis extitit hæctenus controuersia, (vt antea docuimus) vnde & incomprehensibilia sunt: incomprehensibilis etiam erit cōclusio eius orationis quæ vera esse dicitur. Quòd si hæc sit incomprehensibilis, nequaquam dignoscemus verumne sit quod colligitur, an falsum. Ignorabimus igitur verà sit oratio necne, inueniri que illa nulla ratione poterit. Vt autem hæc quoque omitamus, oratio quæ per certa colligat incertum, inueniri non potest. Si enim conclusio sequitur confertionem quæ est per ipsius orationis sumptiones, at quod sequitur & quod desinit, ad aliquid sunt, & ad præcedens: quæ autem sunt ad aliquid, comprehenduntur alia cum aliis (vt ostendimus) si quidem incerta sit cōclusio, incertæ erunt etiã sumptiones: sin certæ fuerint sumptiones, certa erit etiam conclusio, vtpote quæ comprehendatur cum illis, quæ quidem sunt certæ, adeò vt non amplius ex manifestis incertū colligatur. Quæ quum ita sint, ne ipsam quidem conclusionem sumptiones patefaciunt: quæ aut incerta est, minimeq; comprehenditur: aut certò est comperta, nec patefieri necesse habet. Ergo si demonstratio dicitur esse oratio per collectionem (id est synacticè) ex aliquibus quæ omnes fatentur vera, conclusionem patefaciens incertam: nos autè docuimus nullã esse orationem neque synacticam, neque veram, neque per aliqua certa incertum colligentem, nec quæ patefaciat conclusionem, subsistere non posse demonstrationem perspicuum est. Sed & istis *rationibus illos* agredientes, inexistentem esse, aut etiam sub intellectum non cadere comperimus demonstrationem. Nam qui dicit esse demonstrationem, aut illam generalem ponit, aut specialem aliquam. Sed nec generalis nec specialis demonstratio poni queat, (vt docebimus) præter has autem aliud quicquam intellectu percipere nõ possumus: nemo igitur vt existentem ponere demonstrationem potest. Ac generalis quidem demonstratio consistere non potest ob hæc *quæ sequuntur*. Aut enim habet sumptiones aliquas & aliquã conclusionem, aut

non

non habet. & si quidem non habet, ne demonstratio quidem est. sin sumptiones aliquas habet & conclusionem aliquam; quoniam omne quod demonstratur, itidem & quod demonstrat particulare est, specialis erit demonstratio. Non est igitur vlla generalis demonstratio. Sed neque specialis vlla est. Aut enim dicent demonstrationem esse coagmentationem ex sumptionibus & conclusione, aut coagmentationem ex sumptionibus solùm. Atqui neutrum horum est demonstratio: (vt ostendam) non est igitur specialis demonstratio. Coagmentatio itaque ex sumptionibus & conclusione, non est demonstratio. primùm quidem, quia partem aliquam habens incertam, (videlicet conclusionem) incerta erit. quod absurdum est. Si enim incerta est hæc demonstratio, ipsa indigebit alio eam demonstrante potius quàm erit aliorum demonstratoria. Deinde quia dicunt ad aliquid esse demonstrationem & ad conclusionem: quæ autem sunt ad aliquid, ad alia intellectu percipiuntur, vt ipsi dicunt: oportet vt id quod demonstratur, à demonstratione diuersum sit. Si igitur cōclusio sit id quod demonstratur, non comprehendetur intellectu demonstratio cum conclusione. aut enim aliquid adiumenti adfert conclusio ad demonstrationem sui, aut nihil. sed si quid adiuuat, sui ipsius erit declaratiua: si nihil adiuuat, sed superuacanea est, ne pars quidem demonstrationis erit: quoniam & illam demonstrationem, propter superfluitatem dicemus esse vitiosam. Sed neque coagmentatio sola ex solis sumptionibus, demonstratio fuerit. nam quis concedat, hoc quod ita dicitur, Si dies est, lux est: atqui dies est, lux ergo est: aut orationem esse, aut sententiam vllò modo efficere? Ergo neq; coagmentatio ex solis sumptionibus, demonstratio est. vnde fit vt ne specialis quidem demonstratio subsistere possit. Quòd si neque specialis demonstratio subsistere potest, neque generalis, vltra hæc autem non possumus demonstrationem intellectu percipere, subsistere non potest demonstratio. Verum ex his quoque insubsistentia demonstrationis doceri potest. Si enim est demonstratio, aut apparens ipsa aliud itidem apparet patefacit, aut incerta incertum, aut incerta apparens, aut apparens incertum. at demonstratio nulla intellectu percipi potest quæ ad vllum horum patefaciendum valeat. Est ergo huiusmodi quæ sub intelligentiam non cadat. Nam si apparens ipsa id quod apparens est patefacit, quod patefacit vnã apparens erit & incertum. apparens quidem, quoniã tale esse suppositum est: incertum autem, quia patefactione eget, & nõ ex seipso sub sensum nobis apertè cadit: sin incerta incertum patefacere

002

dica-

dicatur, ipsa egebit alio à quo patefiat, & ad aliorum patefactionem non valebit. quod à demonstrationis notione prorsus alienum est. Propterea neque incerta manifesti potest esse demonstratio, neque manifesta incerti. quia enim est ad aliquid, quæ autē ad aliquid sunt, alia cum aliis comprehenduntur, si comprehendatur vnà cum manifesta demonstratione id quod dicitur demonstrari, erit id ipsum manifestum: adeò vt retorqueatur oratio, & nō comperiatur ipsa incerta manifesti esse demonstratiua. Si ergo neque apparens apparentis est demōstratio, neque incerta incerti, nec incerta manifesti, nec manifesta incerti: præter hæc autem nihil esse dicunt: nihil esse demonstrationem dicendum est. His & illud addendum est. Controuersia sunt de demonstratione. alij enim ne esse quidem ipsam dicunt, (vt ij qui nihil omnino esse dicunt) alij esse, vt bona pars Dogmaticorū. Nos autē nihilo magis esse ipsam quàm nō esse dicimus. Præterea demonstratio contineat dogma necesse est: at omne dogma controuersum est: itaque de omni demonstratione esse controuersiam necesse est. Si enim (verbi gratia) quando pro confessa & indubitata habetur demonstratio qua demonstratur esse vacuum, vnà etiam vacuū esse pro confesso habetur: nempe etiam qui dubitant an sit vacuum, etiam de illius demōstratione dubitabunt. eademque est in aliis dogmatibus, quorum sunt demōstrationes, ratio. Omnis igitur demonstratio in dubium reuocatur & controuersa est. Quoniam itaque incerta est demōstratio propter controuersia quæ de ea est: (quæ enim controuersa sunt, quatenus in controuersia posita sunt, sunt incerta) non est ex seipsa euidens, sed ex demonstratione nobis debet astrui. at verò demonstratio qua astruitur demonstratio, indubitata & euidens non erit. (nunc enim querimus an vllō modo sit demonstratio) at si controuersa sit & incerta, alia demonstratione egebit, & hæc rursus alia, atque ita in infinitum vsque. at impossibile est infinita ostendere. Impossibile est igitur ostendere esse demōstrationem. Sed ne per signum quidē patefieri potest. quum enim quærat an sit signū, & signum egeat demōstratione, ad sui existentiam *astruendam*, comperitur esse modus diallelus, quum demonstratio signo egeat, signū autē demōstratione: quod absurdū est. Propterea ne diiudicari quidem potest controuersia quæ de signo est, quia eger quidem diiudicatorio ipsa diiudicatio: quum autem ambigatur an sit diiudicatoriū, (vt ostēdimus) & propterea diiudicatorium indigeat demonstratione quæ ostendat esse diiudicatorium: rursus diallelus modus dubitationis

tionis comperitur. Si igitur neque per demonstrationem, neque per signum, neque per criteriū. *i. diiudicatorium*, doceri potest esse demōstrationem, sed neque ex seipsa patet (vt ostendimus) incomprehensibile erit an sit demonstratio, & propterea inexistens etiam erit demōstratio. Intelligentia enim percepta est vnà cum hoc vt demonstrer. demonstrare autem non possit non comprehensa. ideo nec demōstratio erit. Hæc quidem, vt in hypotyposi, etiam aduersus demōstrationē dixisse satis fuerit. At Dogmatici cōtraria his astruentes, dicunt, Aut demonstratiuæ sunt orationes aduersus demōstrationem propositæ, aut non demonstratiuæ: & si quidē non demonstratiuæ, non possunt ostendere non esse demonstrationem. si demōstratiuæ: illimet ipsi subsistentiam demonstrationis (si retorqueantur in illos sua verba) inducunt. Vnde & talem proponunt orationem, Si est demonstratio, est demonstratio: si non est demonstratio, est demōstratio. Atqui aut est demonstratio, aut non est demōstratio. Est igitur demonstratio. Proponūt autem ex eadem vi & hanc orationē, Quod consequitur opposita, non solum verum est, sed etiam necessarium: atqui opposita sunt hæc inter se, Est demōstratio, non est demōstratio: ex quorum vtroque sequitur esse demonstrationem. est igitur demonstratio. Sedenim his contradici potest. Verbi gratia, si ita dicamus, Quandoquidem non existimamus orationem aliquam esse demonstratiuam, ne eas quidem orationes quæ sunt aduersus demōstrationem, necessariò dicimus esse demonstratiuas, sed videri nobis verisimiles. Verisimiles autem necesse non habent vt sint demōstratiuæ. Quòd si demōstratiuæ quoq; sint (quod non affirmamus) necessariò etiam veræ. Veræ autem orationes sunt per vera verum colligētes: itaque vera est earum conclusio. Atqui ea erat huiusmodi, Non est ergo demonstratio. Itaque retorquendo in illos sua verba, non est demonstratio. Præterea fieri potest vt quemadmodū purgatiua medicamenta seipsa expellūt vnà cum materiis in corpore consistentibus, sic etiam orationes istæ vnà cum illis quæ dicuntur esse demōstratiuæ, seipsas excludant. Hoc enim non est absurdum. Nam & hæc vox, Nihil est verum, non solum reliquæ omnia tollit, sed seipsam quoque vnà cum aliis euertit. Et hæc oratio, Si est demonstratio, est demonstratio: si non est demōstratio, est demonstratio. Atqui aut est, aut non est: est ergo: potest etiā multis modis ostendi asynctos. sed in præsentia hoc epicheremate contenti erimus. Si vitiosum non est hoc connexum, Si est demonstratio, est demōstratio: oportet

oppositū desinentis in eo, nempe hoc, Non est demonstratio, aduersari illi, Est demonstratio. illud enim est connexi præcedens. Atqui impossibile est secundum ipsos connexum vitio carere ex aduersantibus propositionibus constans. Nam connexū promittit si sit quod in ipso præcedit, esse etiā desinens: at in repugnātibus, contra, vtrumlibet ipsorum fuerit, fieri non potest vt alterum sit. Ergo si verum est hoc connexum, Si est demonstratio, est demonstratio, non potest verum esse illud, Si non est demonstratio, est demonstratio. Veruntamen vt rursus concedamus, per suppositionem, verum esse hoc connexum, Si non est demonstratio, est demonstratio: potest coexistere hoc, Si est demonstratio, cum illo, Non est demonstratio. quòd si potest ipsi coexistere, cum eo nō pugnat. Itaque in hoc connexo, Si est demonstratio, est demonstratio, non pugnat oppositum desinentis in ipso, cum eo quod in ipso præcedit. Igitur non erit verum. Rursus hoc connexum, quum illud per concessionem tanquam verum ponatur, non pugnet autem hoc, Non est demonstratio, illi, Est demonstratio: ne disiunctum quidem bonum erit, hoc videlicet, Aut est demonstratio, aut non est demonstratio. Nam bonum disiunctum promittit vnum eorum quæ in ipso sunt, esse verum. Reliquum autē aut reliqua, falsum, aut falsa, non sine pugna. Aut si bonum est disiunctū, rursus vitiosum comperitur esse illud, Si non est demonstratio, est demonstratio, connexum ex pugnantibus constās. Quamobrem inter se dissentiunt mutuoq; se euertunt supradictæ orationis sumptiones. Non est ergo vera illa oratio. Sed ne illud quidē ostendere possunt, aliquid consequi opposita, quum non habeant diiudicatorium consecutionis, vt ratiocinati sumus. Verūm enim uerò hæc ex abundantia dicimus. Nam si verisimilia sunt ea quæ pro demonstratione dicuntur (nam talia sint per nos licet) verisimilia itidem argumenta, quæ aduersus demonstrationem afferuntur: etiam de demonstratione nos assensum retinere necesse est, ad eò vt non potius esse demonstrationem quàm non esse dicamus.

De syllogismis.

CAP. 14.

QUAMOBREM de syllogismis sermone illorum passim celebratis videri possit superuacuum differere, partim quòd vnà cum demonstrationis existentia euertantur ipsi: (perspicuum est enim, illa non existente, ne demonstratiuæ quidem orationi locum superesse) partim etiam quòd ad eorum refutationem ea quæ à nobis iam dicta sunt valere possint, quum de superfluitate disputātes, viam quandam

& me-

& methodum tradebamus per quam omnes demonstratiuas orationes Stoicorum & Peripateticorum esse asynactas ostendi potest. Peculiarem tamen de iis disputationem, tanquam auctarium iis addere fortasse nihil nocuerit, præsertim quum sibi in illis maximè placeant. Quum autem multa afferri possint ad docendum eos subsistere non posse: tamen pro eo quod nobis instituta hypotyposis requirit, hæc methodo aduersus eos vti sufficiet. Dicam autem nunc quoque de indemonstrabilibus. his enim sublatis etiam reliquæ omnes orationes corruunt, quippe quæ per illas demōstrentur esse synacticæ. Hæc ergo propositio, Omnis homo est animal; ex particularibus illatiuè confirmatur. nam ex eo quòd Socrates, qui homo est, animal etiā sit, Plato itidem & Dion, & vnusquisque particularium, videtur esse possibile confirmare, omnem hominem esse animal. nam si vel vnum particulare contrariū aliis comperiat, non est vera vniuersalis propositio. Exempli gratia, Quoniam maxima pars animalium inferiorē maxillam mouet, solus autem crocodilus superiorem: vera hæc propositio non fuerit, Omnia animantia inferiorem maxillam mouent. Quum igitur dicunt, Omnis homo est animal, Socrates est homo, Socrates igitur animal: ex hac vniuersali propositione, Omnis homo est animal, peculiarem hanc propositionem colligere volētes, Socrates igitur animal: quæ quidem cōfirmatiua est vniuersalis propositionis, secundum modum epagogicum (*id est, illatiuum*) vt docuimus, in diallelam incidunt orationem, vniuersalem quidem propositionem per vnāquamque particularium, particularem autem ex vniuersali syllogisticè inferre volentes. Itidem autem & in hac oratione, Socrates homo, nullus autē homo quadrupes, Socrates igitur non est quadrupes: hanc quidem propositionem, Nullus homo quadrupes, ex particularibus epagogicè volentes confirmare, vnāquamque autē particularium ex illa Nullus homo quadrupes, syllogisticè colligere volentes, in hæsitatiōe quæ est per diallelum modum, incidunt. Simili autem cum examine percurrere oportet etiā reliquas orationes quæ apud Peripateticos vocantur indemonstrabiles: sed & eas etiam quæ sunt huiusmodi, Si dies est, lux est. Nam & hoc, Si dies est, lux est, aiūt esse synacticum (*id est, collectiuum*) illius, Lux est: rursūque hoc, Lux est, cum altero, Dies est, confirmatiuum illius esse, Si dies est, lux est. Non enim hoc supradictum cōnexum existimatum fuisset esse verū, nisi prius perspectum fuisset coexistere semper Lux est, cū illo, Dies est. Si igitur oportet antè comprehendisse, quum dies est, necessariò esse

esse etiam lucem, ad componendum hoc connexum; Si dies est, lux est: hinc inferitur, in his, quum dies est, lucem esse: quum istud quidem connexum, Si dies est, lux est (quatum ad presentem attinet in demonstrabilem orationem) coexistentiam colligat huius, Diem esse, & illius, Lucem esse: vicissim autem existentiam eorum quae dicta sunt confirmet ipsum connexum: hic quoque diallelum modum, per quem haerere coguntur, orationis subsistentiam euertere. Idem dicendum est & de hac oratione, Si dies est, lux est: atqui lux non est, non igitur dies est. Nam ex eo quod absque luce dies non possit spectari, verum esse hoc conexum existimabitur, Si dies est, lux est. nam si (ut hoc supponamus) dies conspiceretur aliquando, lux non item: falsum diceretur esse illud connexum. Quantum autem attinet ad eam quam diximus in demonstrabilem orationem, Non esse diem, quando lux non est, colligitur per hoc, Si dies est, lux est. adeo ut eorum utrunque ad sui confirmationem opus altero habeat iam cum confirmatione sumpto, ut per ipsum fidem impetret, per diallelum modum. Iridem etiam ex eo quod aliqua sint quorum alterum cum altero coexistere non possit, ut dies & nox: & haec negatiua consertionis, Non dies est, & nox est: & hoc disiunctum, Aut dies est, aut nox est, pro veris habebuntur. Atqui ipsa non coexistere, confirmari putant & per negatorium symploces, & per disiunctum, dicentes, Non dies est & nox est: atqui nox est: non ergo dies est. Item, Aut dies est, aut nox est: atqui nox est: non ergo dies est. Vel sic, Non autem est nox, dies ergo est. Vnde nos rursus ratiocinamur, si ad confirmationem disiuncti & negationis quae est in symploce, necesse est ut prius comprehenderimus, axiomata quae in iis continentur, esse talia ut coexistere non possint: esse autem incoexistentia, per disiunctum & per negatiuam symploces colligere videntur, ad modum diallelum nos redigi: quum neque praedictis tropicis, id est, modalibus, fidem habere possimus, nisi incoexistentiam axiomatum quae in iis continentur, comprehenderimus: nec vero de eorum incoexistentia affirmare ante syllogismorum synerotesin, quae per modales fit, affirmare possimus. Itaque non habentes unde fidei initium sumamus, quod haec ita sint reciproca, dicemus ne tertiam quidem, aut quartam, neque quintam in demonstrabilium (quantum quidem ex his) subsistentiam habere. Haecenus & de syllogismis dixisse sufficit in praesentia.

De epagoge, id est, inductione.

CAP. 15.

EPAGOGES etiam .i. inductionis, modum facile reici posse existimo.

stimo. Quoniam enim volunt per eam probare vniuersale ex particularibus, aut omnia percurreres particularia, hoc facient, aut aliqua. Sed si quidem aliqua *percurrant*, non erit firma inductio, quum fieri possit ut aliqua ex praetermissis particularibus in inductione, contraria reperiantur vniuersali. Sin omnia *percurrere instituerint*, aggredientur impossibilia, quum infinita sint particularia, nullisque terminis circumscripta. Itaque sic contingit ut utroque modo nutet & vacillet inductio.

De definitionibus.

CAP. 16.

IAM vero quum ob suum circa definitiones artificium valde sefferant Dogmatici, (quod rationali parti eius quae philosophia dicitur annumerant) aegidum etiam de definitionibus pauca quaedam in praesentia dicamus. Quum ergo Dogmatici definitiones ad multa conferre existimet, vereor ut duobus generalissimis capitibus omnem illum quem dicunt eorum necessarium usum contineri comperias. Nam aut ad comprehensionem, aut ad docendi methodum in omnibus necessarias esse definitiones ostendunt. Si igitur docuerimus ad neutrum horum utiles esse, euertemus, meo quidem iudicio, omnem vanum circa has Dogmaticorum laborem. Age ergo, si is quidem qui ignorat id quod definitur, non potest id quod ipsi est incognitum definire: at is qui cognoscit, ac postea definit, non comprehendit ex definitione id quod definitur, sed ad id iam comprehensum apposuit definitionem, ad comprehensionem rerum definitio non est necessaria. Etenim quoniam si omnia definiri velimus, omnino nihil definiemus, eo quod in infinitum prolaberemur: sin dicamus aliqua etiam absque definitionibus comprehendi, ostendimus nequaquam necessarias ad comprehensionem esse definitiones: quemadmodum quae non erant definita, comprehensa fuerunt, quum nos etiam reliqua omnia absque definitionibus possimus comprehendere, aut omnino nihil definiemus (propter progressionem in infinitum) aut non necessarias definitiones esse ostendemus: atque ideo ne ad docendum quidem necessarias eas esse comperiemus. Nam ut qui primus rem cognouit, eam cognouit absque definitione, eodem modo & is qui ipsam docetur, potest sine definitione doceri. Praeterea ex iis quae definiuntur, diiudicant definitiones, aiuntque vitiosas esse definitiones quae aliquid complectuntur eorum quae non insunt definitis aut omnibus, aut aliquibus: adeo ut si quis dicat hominem esse animal rationale, immortale: aut animal rationale, mortale, grammaticum: tum quod nullus sit homo immortalis, tum vero quod sint aliqui homines non grammatici,

p p

matici,

matici, mendosam esse inquam definitionem. Fortasse igitur indiudicabiles sunt definitiones, propter infinitatem particularium ex quibus diudicari debent. Deinde non possint facere ut comprehendantur & doceantur illa ex quibus ipsae diudicantur, utpote iam praecognita: si quidem & comprehensa fuerint. Ecquis vero ridiculum esse neget, dicere definitiones aut ad comprehendendum, aut ad docendum, aut ad manifestandum conducere, quum nos tanta obscuritate inuoluant? Exempli gratia (libet enim paulisper iocari) Si quis ab aliquo sciscitari velit an occurrerit ei homo insidens equo, & canem secum ducens, interroget hoc modo, O animal rationale, mortale, intellectus & scientiae capax, occurratne tibi animal risibile, latis unguibus, scientiae politicae capax, habens conglobationes firmatas super animali mortali, hinniendi facultatem habente: quod secum ducit animal quadrupes latratiuum? qui non sit hic risu excipiendus, qui hominem de re tam nota cogat obmutescere propter definitiones? Itaque inutilem esse definitionem, quod ad haec quidem attinet, dicere necesse est: siue dicatur esse oratio quae per breuem admonitionem nos ad notionem adducat subiectarum vocibus rerum, (quorum certe nihil apparuit ex iis quae antea diximus) siue oratio indicans, siue quodcunque alicui libuerit. Nam volentes ostendere quid sit definitio, in controuersiam incidunt, ex qua se nunquam expedire possint: quam propter huius tractatus institutum nunc omitto: quum alioqui illa definitiones euertere videatur. Nec vero de definitionibus plura mihi nunc dicenda arbitror.

De diuisione.

CAP. 17.

QUIA vero aliqui ex Dogmaticis dialecticam esse dicunt scientiam syllogisticam, inductiuam, definitiuam: nos autem post disputationem de organo iudicandi, & de signo, & de demonstratione, de syllogismis quoque, deque inductione ac de definitionibus differuimus: etiam disputationem de definitione paucis expedire, minime ab instituto nostro alienum fore censemus. Dicunt itaque diuisionem fieri quadrifariam: aut enim nomen in significata diuidi, aut totum in partes, aut genus in species, aut speciem in particularia. Atqui nullius horum esse scientiam diuisiuam, non difficile puto, singula examinando, ostendere.

De nominis in significata diuisione.

CAP. 18.

IAM ergo scientias inter ea numerant quae sunt natura, non autem quae positione. Et merito. nam scientia, stabilis quaedam & immobilis

res

esse debet: at quae sunt positione, facile mutationi obnoxia fuerint: quippe quae diuersitatibus positionum, quae in nostra potestate sunt, variantur. Quum igitur nomina positione significant & non natura, (alioqui enim omnes intelligerent omnia quae a vocibus significantur, Graeci pariter & Barbari: praeterquam quod in nostra potestate est, ea quae significantur, declarare semper & significare quibuscumque velimus aliis nominibus) quomodo possibile sit scientiam diuisiuam nominis in significata constituere? aut quomodo dialectica (ut quidam censent) scientia significantium & significatorum possit esse?

De toto & parte.

CAP. 19.

DE toto autem & parte disputabimus quidem etiam in iis quae physica nuncupantur, in praesentia vero de diuisione quae vocatur totius in partes suas, haec dicenda sunt. Quum aliquis decadem, id est denarium numerum, in unum & duo & tria & quatuor diuidi ait, non diuiditur in haec decas. Nam simul atque eius prima pars sublata est, (ut per concessionem hoc nunc demus) verbi gratia, vnitas: non amplius subiectus est denarius numerus, sed nouem, & omnino aliud quiddam quam denarius. Aliorum ergo ablatio & diuisio non iam fit a decade (id est numero denario) sed ab aliquibus aliis, quae, prout fit vnaquaeque; ablatio, variantur. Iam ergo videamus qui possibile sit totum diuidere in eas quae dicuntur esse eius partes. Nam si diuiditur totum in partes, solent partes contineri in toto ante diuisionem: at non continentur. Verbi gratia, (ut in decade rursus orationem nostram figamus) decadis partem dicunt omnino esse nouem. (diuiditur igitur in unum & nouem) sed & octo similiter: (diuiditur enim in octo & duo) & septem similiter, & sex, & quinque, & quatuor, & tria, & duo, & unum. Si igitur haec omnia in decade continentur, & composita cum ea, quinquagintaquinque fiunt, nimirum in decem continentur quinquagintaquinque. quod absurdum est. Ergo ne continentur quidem in decade ea quae dicuntur esse eius partes, nec decas in eas diuidi potest, ut totum in partes, quae nullo modo in ipsa conspiciuntur. Eadem autem obiciuntur & in magnitudinibus, si quis, verbi gratia, magnitudinem decem cubitorum diuidere velit. Fortasse igitur ne totum quidem in partes diuidere possibile fuerit.

De generibus & speciebus.

CAP. 20.

SUPEREST ergo de generibus & speciebus tractatio, quam quidem fusius alibi persequemur: nunc vero, ut qui breuitati studeamus, haec dicere contenti erimus. Si quidem noemata esse genera dicunt

pp 2

&

& species, epicheremata quæ aduersus hegemonicum & phantasiam attulimus, ipsos euertunt. Sin propriam subsistētiam illis relinquunt, quid ad hoc respondebunt? Si genera sunt, aut tot sunt quot species: aut fieri potest vt communis omnibus quæ eius species esse dicuntur, sit species, videlicet genus. Si ergo tot sunt genera quot ipsorū species, nō iam fuerit commune genus quod in ipsas diuidetur: at si vnicum esse dicatur in omnibus suis speciebus genus, vnaquæque illius species aut eius totius particeps est, aut partis eius: sed totius quidē, nequaquam. impossibile est enim vt, quum vnum quoddam existat, in alio & alio eodem tempore contineatur, ita vt totum perspiciatur in vnoquoque eorum in quibus esse dicitur. Sin partem tantum accipit, primum quidem non cōsequetur speciem genus totum, vt existimant: nec homo erit animal, sed pars animalis. verbi gratia, substantia quidem, sed neque animata, neque sensitiua. Deinde verò omnes species aut dicentur participes esse eiusdē partis generis sui, aut alius atque alius. Sed eiusdē impossibile est, propter supradicta: at si alius atque alius, nec similes inter se erunt species secundum genus (quod illi non admittēt) & infinitum erit genus vnumquodque, in infinitas scissum non solum species, sed in infinita etiam particularia: in quibus & ipsis cum speciebus suis spectatur. Dion enim non tantum homo, verum etiam animal esse dicitur. At si hæc absurda sunt, ne parte quidem tenus species genus suum participant, quod vnum est. Quod si vnaquæque species neque totius particeps est generis, neque partis eius, quomodo dici possit vnum esse genus in omnibus suis speciebus, ita vt etiam in eas diuidatur? Hoc certè nemo dicere queat, nisi forte fingat quasdam *εἰδολοπιησίδες*, quæ etiam eorū indiudicabilibus controuersis, per scepticorum aggressiones progrediendo, euertentur. His autem & illud addendum est: Species aut tales sunt, aut tales: harum genera aut sunt & talia, & talia: aut sunt talia quidem, talia verò non: aut neque talia, neque talia. Verbi gratia, Quoniam ex his vel illis (quæcunq; sint ea) alia, corpora sunt, alia incorporea: & alia quidem vera, alia autem falsa: & quædam alba fortasse, quædam nigra: & quædam maxima, & quædam minima: & alia itidem: ipsum Aliquid (verbi gratia) quod dicunt quidam esse generalissimum, aut omnia erit, aut alterutra, aut nihil. Sed si nihil quidē prorsus sit Aliquid, nec genus, iam finita fuerit quæstio. sin dicatur esse omnia, præterquam quod impossibile erit quod dicetur, oportebit vt sit omnia & specierum & particularium in quibus est. Vt enim quia animal (vt aiunt) substantia

substantia est animata, sensitiua, vnaquæq; specierum eius & substantia esse dicitur, & animata, & sensitiua: eodē modo si genus sit & corpus & incorporeum, & falsum & verum, & (vt ita fingamus contingere) nigrum & album, & minimum & maximū, & alia omnia: vnaquæque specierum & vnumquodque particulare erit omnia: quod non conspicitur. Falsum igitur etiam hoc. At si alterutra tantum sit, quod erit genus horum, non erit genus reliquorum. vt, Si corpus aliquid, incorporeorum: & Si rationale animal, irrationalium. adeò vt neque incorporeum sit aliquod animal, neque irrationale. & in aliis itidem. quod absurdum est. Genus itaque nec est & tale & tale, nec tale quidem, tale autem non: quinetiam nec tale, nec tale potest esse genus. Quod si ita est, ne vlllo quidem modo est genus. Iam verò si quis dicat genus esse omnia potentia, respondebimus, id quod sit aliquid potentia, debere & actu aliquid esse. Exempli gratia, non potest aliquis Grammaticus esse absque actu. Genus ergo si potentia est omnia, interrogamus eos quid sit actu. & ita manent eadem dubitationes. nam *genus* contraria omnia actu esse non potest. Sed neq; alia quidem actu quoque, alia verò potentia solum. vt, corpus quidē actu, potentia autem incorporeum. Potentia enim est, quod potest actu subsistere. at quod est corpus actu, non potest incorporeum esse actu. Itaque, verbi gratia, Si corpus est actu, non est incorporeum potentia: & è conuerso. Itaque dicere nō possumus genus alia esse actu, alia tantum potentia. Quod si nihil omnino est actu, neque subsistit, nihil ergo est genus, quod à se diuidi in species dicunt. Sed & hoc considerare est operæpretium. quemadmodum enim quia idem est Alexander & Paris, fieri non potest vt, Alexander ambulat, sit verū, at verò Paris ambulat, sit falsum: ita si idem est hominē esse & Theonem esse vel Dionem, hæc appellatio homo si ad constituendū axioma afferatur, aut verum aut falsum in vtrisque faciet axioma. Atqui hoc ita esse non comperitur. nam quum Dion sedet, Theon autē ambulat, istud *axioma* Homo sedet, de hoc quidem dictum, verum est: de illo autem, falsum. Non est igitur communis vtrisque appellatio hæc homo, & vna eademque ambobus: sed certè alia, vtrique peculiaris.

De communibus accidentibus. CAP. 21.

SIMILIA autē & de communibus accidentibus dicuntur. nam si vnum & idem accidit Dioni & Theoni, nimirum videre, si (per suppositionem) intereat quidem Dion, superstes autem sit Theon, & videat: aut visum Dionis qui interiit, interitus expertem esse dicent,

(quod à ratione abhorret) aut eundē visum interiisse & non interiisse. quod est absurdum. Non igitur Theonis visus idem est cum visu Dionis. Ergo est diuersus, vtrique peculiaris. Nam si eadem accidit Dioni & Theoni respiratio, fieri non possit vt intra Theonem respiratio sit adhuc, intra Dionem esse deserit. Atqui fieri potest, si hic obierit, ille sit superstes. Non ergo eadem est. Sedenim de his hæc breuiter dicta nunc sufficient.

De sophismatibus.

CAP. 22.

NEC verò absurdū fuerit in disputatione de sophismatibus paulisper immorari, quoniam & ad hæc soluēda necessariam esse dicunt dialecticam ij qui illam celebrant. Nam si (inquiunt) per hanc veræ & falsæ orationes dignoscuntur, sunt autem etiam sophismata falsæ orationes: horum etiam esse possit diiudicatiua quæ veritatem apparenti verisimilitudine corrumpunt. Vnde dialectici, tāquam auxiliantes labanti vitæ communi, magno studio ad tradendum sophismatum notionem & differentias & solutiones incumbunt: dicētes sophisma esse orationem verisimilem & fraudulentam, adeò vt recipiat conclusionem aut falsam, aut similem falsæ, aut incertam, aut alio quouis modo nō recipiendam. Falsam quidem, vt in hoc sophismate habes, Nemo catagorema bibēdum exhibet: est autem catagorema, absinthium bibere: nemo igitur catagorema propinat. Falsæ autem similem, vt in hoc, Quod neque fieri poterat, nec fieri potest, hoc non est absurdum. at neque fieri poterat neque potest vt medicus, quatenus est medicus, occidat. Incertam verò, vt in hoc, Non & interrogauit aliquid primū, & stellæ pares non sunt numero. Interrogauit autem te primū vtrum stellæ essent numero pares. Aut alia quauis de causa non recipiendā, vt quæ vocātur orationes solœcissantes. vt, Quod vides est: vides autē phreniticum: est igitur phreniticū. *Itidem*, Quod vides est: vides autem inflammatum locum: est igitur inflammatus locus. Postea verò & solutiones eorum videre, id est ostendere, conantur, dicentes in primo quidem sophismate, aliud per sumptiones esse concessum, & aliud esse illatū. Concessum est enim non bibi catagorema: & esse catagorema, absinthium bibere, nō ipsum absinthium. Itaque quum esset inferendum, Nemo ergo bibit hoc ipsum, Absinthium bibere: (quod est verum) illatum est, Nullus ergo absinthiū bibit: quod est falsum, nec colligitur ex cōcessis sumptionibus. In secūdo autē dicunt ipsum videri quidem ad falsum abducere, (adeò vt qui non bene animaduertunt, dubitēt an illi assentiri debeant) colligere

ligere tamen verum. hoc videlicet, Non ergo absurdū est istud, Medicus, quatenus est Medicus, interficit. Nulla enim propositio absurda est: propositio autem est hoc, Medicus, quatenus est Medicus, interficit. Ergo ne hoc quidem est absurdum. At verò in incertū abductio, ex genere est eorum quæ variant, vt aiunt. nam si nulla interrogatio præcesserit (per suppositionem) negatorium connexi verum redditur, quum ipsum connexum sit falsum, eo quòd insertum sit ipsi falsum, hoc videlicet, Interrogauit te aliquid: vbi autem interrogatio de negatio connexi facta fuerit, quum assumptio vera reddatur, quæ est, Interrogauit autem te primū, (eo quòd de negatio cōnexi ante assumptionem interrogatio fuerit) negatorij symploces. *i. connexi*, propositio, falsa redditur, eo quòd in symploce falsum erat, vero redditor: adeò vt nunquam possit colligi conclusio, nisi negatorium symploces vnā sit cum assumptione. Vltimas autem esse dicunt nōnulli solœcissantes orationes quæ absurdè inferant præter cōsuetudinem. Talia quidam dicunt aliqui dialectici de sophismatibus. (nam alij alia dicunt) ea autem simplicium aures titillare fortasse possunt: sunt tamen superuacanea, & vano labore excogitata. Et hoc quidē vel ex iis quæ iam dicta sunt, possit fortassis animaduerti. docuimus enim nec verū nec falsum posse secundum dialecticos comprehendī, cum aliis variis modis, tum verò reuersis orationibus indemonstrabilibus & demonstratione, quæ sunt syllogisticæ eorum facultatis testimonia: Tamen ad hunc locum peculiariter cum alia multa possunt afferri, tum verò hoc breuitati studentes dicendum habemus: Quotquot quidem sophismata propriè dialectica videtur posse refellere, horū solutio inutilis est: quorum autem solutio est utilis, hæc nequaquam dialecticus solvere possit, sed ij qui in vnaquaque arte, rerum cognitionem, versando in iis, adepti sunt. Iam enim (vt vnum aut alterum exemplū ponamus) si propositum fuerit Medico tale sophisma, In morborū declinationibus variam victus rationem & vini potum admittere oportet. At quum formatur quouis morbus, ante primam diatriam omnino fieri consuevit declinatio. Necessè est igitur ante primā diatriam & variam victus rationem & vinum vt plurimum assumere: dialecticus certe nihil quicquam habuerit quod ad huius argumenti solutionem, alioqui utilem, afferat. At Medicus soluet hoc sophisma, quippe qui sciat *πρὸς ἀνω* *i. declinationem, seu remissionē*, dici bifariam, *videlicet & totius morbi, & vniuscuiusque intensiōnis particularis, ἀπὸ τοῦ ἀνω* *i. est, à vigore, vel statu supremo, vel summo incremento, propensionem in* melius.

melius. Ac ante primam quidem diatriton contingere ut plurimum particularis intensionis declinationem videmus: variam autem victus rationem in hac ipsa declinatione non probamus, sed in totius morbi declinatione. Vnde & sumptionum orationis alteram ab altera diuulsam esse dicet, quum in priori sumptione vna declinatio sumatur, 5 ea nimirum quæ totius morbi est: in posteriore autem altera, nimirum particularis. Itidem verò proposita huiusmodi quæstione de aliquo qui feбри correptus fuerit oborta ex vehemēti constipatione, *videlicet*, Contraria contrariorum sunt remedia: frigida autem propositæ inflammationi contraria est: consentanea ergo est propositæ inflam- 10 mationi frigida: dialecticus quidem hinc obmutescet: at Medicus, quum nouerit quæ sint affectiones primariò contiguæ, quænam etiam ipsarum symptomata: respondebit, quæstionem hanc de symptomatibus non esse: (quum nimirum vsuueniat ut affusa frigida ardor augeatur) sed de contiguis affectionibus: & constipationem quidem esse con- 15 tiguam: (quæ non condensationem sed modum aliquem quo laxetur *obstructio*, postulet) at consequentem ardorem non esse primariò contiguum: vnde nec frigidam videri esse illi accommodam. Atque ita in sophismatibus quorum solutio, quam poscunt, est utilis, non habebit quod dicat dialecticus: sed proposita nobis hac oratione, Si non & 20 pulchra cornua habes, & cornua habes, cornua habes: pulchra autem cornua non habes, & cornua habes: cornua igitur habes. *Item*, Si quid mouetur, aut in loco in quo est mouetur, aut in quo non est: atqui nec in quo est, manet enim: nec in quo non est, quomodo enim aliquid agat in illo in quo omnino non est? non ergo mouetur quicquam. 25 *Item*, Aut quod est, fit, aut quod non est: at verò quod est, non fit, est enim: sed neque id quod non est: nam quod fit, aliquid patitur: quod autem non est, non patitur: nihil ergo fit. *Item*, Nix aqua est cōcreta: nigra autem est aqua: nigra ergo est nix. atque huiusmodi quasdam nugas accumulans contrahit supercilia, & dialecticam obtendit, ma- 30 gnoque cum fastu nititur astruere nobis per demonstrationes syllogisticas, fieri aliquid, & moueri aliquid, & niuem esse albam, & nos cornua non habere: quum alioqui satis esset actum ipsum illis opponere ad ea quæ ita asseueranter ab illis ponuntur infringenda, ex apparentibus, quæ contrariunt illis testantia vim parem habent. Ideoque; 35 quum proposita esset Philosopho oratio motum negans, tacitus ambulare cœpit. & in vita cōmuni homines terras & maria permeant, fabricantque naues & domos, & procreant liberos, de orationibus quæ

quæ sunt aduersus motum & generationē nihil solliciti. Fertur etiā Erophili Medici festiuū apophthegma (vixit enim hic tempore Diodori, qui in inepta dialectica orationes sophisticas commemorabat) cum aduersus alia multa, tum verò aduersus motum. Quum enim luxato aliquando humero venisset ad Erophilum Diodorus ut curaretur, facetè eum irrisit, dicens, Aut in quo erat loco humerus existens excidit, aut in quo non erat: at neque in quo erat, nec in quo non erat: non ergo excidit. Ad eò ut precaretur sophista eum ut omissis iis orationibus, adhiberet ei congruum medicæ arti remediū. Sufficit enim, 10 (ut arbitror) cum experientia vsu parta, & citra opinionem, secundum communes obseruationes & præoccupatas in animis hominum opiniones, vitam degere, de iis quæ ex dogmatica curiositate dicuntur, & quidem nullam vitæ communi vtilitatem afferunt, assensum retinentes. Si ergo quæcunque sophismata soluta fructum afferrent, ea 15 soluere non possit dialectica: at quæcunque ab ea posse solui concedat aliquis, horum inutilis est solutio: inutilis est in soluendis sophismatibus dialectica. Quinetiam si quis iis quæ dialectici dicunt instructus prodeat, ita paucis docere possit artem quæ ab illis de sophismatibus traditur, esse superuacaneam. Contulerunt se dialectici (ut in- 20 quiunt) ad dialecticā, non tantum ut discerent quid ex quo colligatur, sed hoc imprimis propositum sibi habentes, ut per demonstratiuas orationes vera & falsa iudicare scirent: vnde dicunt dialecticam esse verorum & falsorum & neutrorum scientiam. Quum igitur ipsi veram esse orationem dicant, quæ per veras sumptiones veram conclusionē 25 colligat, simul atque nobis obiecta fuerit oratio quæ falsam habeat conclusionem: sciemus falsam esse, ideoque illi non assentimur. necesse est enim ipsam etiam orationem, aut non esse synacticam, aut ne sumptiones quidem habere veras. Quod ex his perspicuum est: Aut falsa cōclusio quæ est in oratione, cōsequitur symplocen quæ fit per 30 eius sumptiones, aut non consequitur. Sed si quidem non consequitur, ne synactica quidem erit oratio: (dicunt enim synacticam esse orationem, quum conclusio eius sequitur symplocen quæ est per eius sumptiones) sin autem consequitur, necesse est etiam symplocē quæ est per eius sumptiones, esse falsam, secundum ipsorum artis præcepta. Aiunt enim falsum quidem cōsequi falsum, verum autem nequaquam. Quod autem oratio quæ non synactica neque vera est, secundum eos ne demonstrabilis quidem sit, ex supradictis perspicuum est. Si ergo proposita oratione in qua falsa sit conclusio, ex hoc ipso non esse

esse veram nec synacticam orationem cognoscimus, ex eo quòd conclusionem habeat falsam, nò assentimur ei, etiamsi vnde habeat fallaciam non agnoscamus. Quemadmodum enim ne ea quidem quæ à præstigiatoribus fiunt, vera esse assentimur, sed scimus eos fallere, etiamsi non cognoscamus quomodo fallant: ita nec orationibus falsis quidem, sed quæ tamen verisimiles esse videntur, fidem habemus, etiamsi non cognoscamus quomodo captiosæ sint. Aut quoniam non tantum inest hoc sophismatibus vt ad falsum abducant, sed vt ad alias etiam absurditates, ita generalius est quæstio proponenda, Oratio quæ proponitur, aut ad aliquid inexpectatum nos adducit, aut ad aliquid tale vt ipsum expectare oportuerit: si ad secundum, non absurdum nos ei assentiri fuerit: sin ad aliquid quod sit præter expectationem, nos non absurditati assentiri temerè propter verisimilitudinem: sed illos abscedere ab oratione, quæ absurdis assentiri cogit, oportebit: si modò non nugari pueriliter, sed vera inquirere, vt pollicentur, instituerunt. Quemadmodum enim si via sit quæ ad aliquod præcipitium ducat, non protrudimus nos in illud præcipitium, eo quòd via sit aliqua quæ ducit ad ipsum, sed à via illa recedimus propter præcipitium: eodem modo si oratio sit aliqua quæ nos abducit ad aliquid quod absurdum esse constet, nò assentimur absurdo propter illam orationem, sed recedimus ab ea propter absurditatem. Quum igitur ita nobis obiicietur oratio, ad vnamquamque propositionem assensum retinebimus, deinde tota oratione obiecta, quæ visa fuerit inferemus. Nam si Chrysippeï dogmatici in propositione foritæ, progrediente oratione dicunt esse immorandum, & assensum retinendum, ne in absurditatem incidant: nos certè, qui scepticam sectam profitemur, & quibus absurditas suspecta est, multo magis deceat cauere ne impingamus per propositiones sumptionum: ac potius in vnaquaque assensum retinere, vsque ad totius orationis propositionem. Et nos quidem, citra vllam opinionem, iis quæ in vita communi obseruauimus, prodeutes instructi, fallaces orationes ita vitamus. At verò Dogmatici nequaquam poterunt sophisma diiudicare ab oratione quæ conuenienter videtur proponi, si quidem illi dogmaticè diiudicare cogantur an synactica sit orationis forma, & sumptiones sint veræ, an neutrum horum. Docuimus enim antea, neque posse ab illis synacticas orationes comprehendere, neque verum vlla in re diiudicari, quippe qui nec diiudicatum, nec demonstrationem, de quibus còstet, habeant, vt ex eorum ipsorum verbis ostendimus.

dimus. Superuacaneæ igitur sunt, si hæc spectes, illæ de sophismatibus artificiosæ formulæ, quas tantopere celebrant dialectici.

De amphiboliis, id est, dubitationibus.

CAP. 23.

SIMILIA his etiam de distinguendis amphiboliis dicimus. Si enim ambiguitas est vocabulum duo aut plura significans, & vocabula positione significant, illas quidem ambiguitates quascunq; est distinguere operæpretium, (nimirum quæ in alia experientia consistunt) qui in vnaquaq; arte sunt exercitati, distinguunt: quum experientia habeant ipsi vsus positiui vocabulorum quæ rebus quæ significantur fecerunt: at dialecticus minimè. Vt in hac ambiguitate, In morborum declinationibus varia victus ratio repudianda non est. Quinetiã in vita cõmuni vel ipsos pueros distinguere ambiguitates videmus, quarum distinctio ipsis utilis esse videtur. Si quis enim habens duos eodem nomine ministros, puero imperet ad se accersi Manen (hoc enim vtrique ministro fingamus nomen esse commune) interrogabit puer vtrum. Et si plura ac diuersa quis habens vina, dicat puero, Funde mihi vinum vt bibam, itidem rogabit puer ex quo. Ita quæ est in singulis rei utilis experientia, distinctionem inducit. at quæcunque ambiguitates in aliqua ad vitam communem pertinente experientia non sunt, sed in Dogmaticorum sententiis versantur, suntque fortasse inutiles ad viuendum citra opinionem: circa has dialecticus quidem animi peculiarem affectum habens, cogetur etiam in ipsis similiter assensum retinere secundum scepticas methodos, quatenus rebus incertis & incomprehensibilibus aut etiam insubsistentibus fortasse sunt annexæ. Sed de his quidem iterum disputabimus. Quòd si quis Dogmaticus horum quidpiã refutare conetur, scepticum propositum corroborat, quippe qui ex mutuo refutandi conatu, & controuersia indiudicabili, ipse etiam assensus retentionem de iis quæ in quæstione versantur, confirmet. Atque his de ambiguitatibus dictis, hîc secundum hypotyposean librum absoluimus.

DE LOGICA quidem parte eius quæ philosophia nominatur, vt in hypotyposi, quæ diximus sufficere possint. eadem autem scribendi methodo videntes, eius quoque physicam partem percurramus: non omnibus quæ ab illis dicuntur, sigillatim contradicentes, sed generaliora labefactare conâtes, cum quibus & reliqua circumscribuntur. Prima erit ergo de principiis disputatio. & quoniam bona pars eorum ex principiis alia esse materialia, alia effectiua fatetur, ab effectiuis ordiemur. Hæc enim & materialibus magis propria dicunt esse.

De Deo. CAP. I.

ITA QUÆ quum Deum efficacissimam esse causam bona pars eorum pronuntiarit, primùm de Deo inquiramus. illud præfati, nos vitâ communem sequentes, nulli autem opinioni adhærentes, dicere esse Deos, & colere Deos, & providentiam illis attribuere: sed aduersus Dogmaticorum temeritatem hæc afferre. Earum rerum quas intellectu percipimus, substâtias imaginari debemus: vt, an corpora sint, an incorporeæ. Formas item. nemo enim equum intellectu percipere possit, nisi prius formam equi cognitam habuerit. Deinde quod intellectu percipitur, percipi alicubi oportet. Quum igitur ex Dogmaticis alij Deum dicant esse corpus, alij incorporeû: & alij quidẽ humana forma præditum, alij minimè: & alij in loco esse, alij in loco non esse: & eorum qui in loco esse aiunt, alij intra mundum, alij extra eum collocent: quomodo poterimus Deum intellectu percipere, si neque substantiã eius habeamus, de qua cõstet, neque formam, neque locum in quo sit? Prius enim illi vno ore fateantur omnes, & assentiantur talem esse Deum, deinde nobis ipsum deformantes, tum demum nos iubeant Deum intellectu percipere. Nam quatenus indiudicabilis est inter eos controuersia, quod pro confesso & indubitato percipere intellectu possimus, ab illis non habemus. Sed tu incorruptibile quiddam & beatum imaginans (inquiunt) illud Deum esse existima. At hoc stultum est. nam quemadmodum qui nõ nouit Dionem, ne accidentia quidem ipsi, vt Dioni, potest imaginari: ita quia

quia Dei substantiam non nouimus, ne accidentia quidẽ ipsi cognoscere & imaginari poterimus. Præterea verò dicant nobis quid sit beatum, an quod agit secundum virtutem, & prouidet illis quæ sibi subiecta sunt, an quod in nulla actione versatur, & neque ipsum negotium habet, neque alteri exhibet. Nam de hoc quoque motis inter se controuersis quæ diudicari nunquam potuerunt, imperuestigabile nobis beatum illud reddiderunt, ideoque etiam Deum. Quod si etiã intellectu percipitur Deus, assensum retinere oportet de eo, sit necne, si quidem pendeamus à Dogmaticis. Nam esse Deum, certum quidem non est. si enim ex seipso sub sensus nostros caderet, conuenisset inter Dogmaticos de his, quis sit, & qualis, & ubi: quum eorũ eorum indiudicabilis controuersia fuerit, vt nihil comperti nec certi de eo habeamus, sed demonstratiõne indigere existimemus. Nam qui dicit esse Deum, aut per manifestum hoc demonstrat, aut per incertum. per certum quidẽ nequaquam. nam si certum fuerit id quod demonstrat esse Deum: quia quod demonstratur, ad demonstrans intelligentia percipitur, propterea etiam comprehenditur vnã cum eo (sicut & ostendimus) certum fuerit etiam hoc, Deum esse: quippe quod comprehendatur vnã cum demonstrante ipsum, quod quidem demonstrans est certum. Atqui non est certum, vt docuimus: non igitur demonstratur per certum. Sed ne per incertum quidẽ. nam incertum per quod demonstrabitur esse Deum, opus habens demonstratiõne, si quidem per certum dicatur demonstrari, non iam incertum erit, sed certum, Deum esse. Non ergo incertum hoc quod ad eius demonstratiõnem sumitur, per certum demonstratur. Sed neque per incertum. nam in infinitum delabatur qui hoc dicet, dum semper demonstratiõnem incerti quod afferretur, petemus ad demonstratiõnem eius quod nobis antea propositum fuerit. Non ergo potest ex alio demonstrari esse Deum. Quod si nec ex seipso est certum, neque ex alio demonstratur, incomprehensibile erit an sit Deus. His autem istud addendum est, Qui dicit esse Deum, aut prouidere eum dicit rebus quæ sunt in mundo, aut non prouidere. & si quidem prouidere dicit, aut omnibus, aut aliquibus. Sed si quidem omnibus prouideret, non esset neque malum vllum, neque vitiosus vllus, neque vlla vitiositas. Atqui vitiositate plena omnia esse clamant. Non ergo omnibus prouidere dicitur Deus. Sin aliquibus prouidet, quare his quidem prouidet, illis verò non item? Etenim aut vult & potest prouidere omnibus: aut vult quidem, sed non potest: aut potest quidem, sed nõ vult: aut neque

vult, neque potest. Sed si quidem & vellet & posset, omnibus prouideret: atqui non prouidet omnibus, (vt apparet ex supradictis) ergo nequaquã & vult & potest omnibus prouidere. Quod si vult quidẽ, sed non potest, eius vires superabit illa causa propter quam non potest prouidere illis quibus non prouidet. Atqui absurdum est Deum imaginari talem, cuius vires vlli rei cedant. At si potest quidem omnibus prouidere, sed non vult, inuidus esse existimari possit. Quod si neque vult neque potest, is & inuidus est, & debiles sunt eius vires: quod de Deo dicere, impiorum est. Non ergo prouidet Deus iis que sunt in mundo. Quod si nulli prouidet, neque extat vllum eius opus, neque vllus effectus, non poterit quisquam dicere vnde comprehendat Deum esse, quum nec ex seipso appareat, nec per vllos effectus comprehendatur. Quocirca his quoque de causis incomprehensibile est an sit Deus. Ex his autem ratiocinamur, impietatis crimen fortassis effugere non posse illos qui asseueranter Deum esse dicunt. Nam si ipsum prouidere omnibus inquam, malorum auctore Deum esse dicent: sin ipsum aliquibus aut nulli prouidere inquam, aut inuidum Deum, aut imbecilles Dei vires dicere cogentur. Atqui hæc nõ sine manifestaria impietate proferri possunt.

De causa.

CAP. 2.

20

VERVM ne nos maledictis prosequi aggrediantur Dogmatici, dum non inuenient quomodo nobis actu ipso contradicant: magis communi & recepto modo de actiua causa quæstionẽ mouebimus, prius ad imaginandum quid sit causa, appellerẽ animũ conati. Quamobrem ex iis quæ à Dogmaticis dicuntur, causæ notionem nemo intellectu percipere possit: quoniam illi præter controuersias & peregrinas notiones causæ, eius subsistentiam quoque reddiderunt inuentu impossibilem, propter suam de eo controuersiam. Alij enim corpus, alij incorpoream esse dicunt causam. Possit autem videri esse causa apud eos, secundum generaliore opinionẽ, propter quam operantem fit effectus. exempli gratia, Sol, aut Solis calor, causa est liquefieri ceram, vel liquefactionis ceræ. Nam de hoc inter se dissident, quum causam alij appellationũ esse causam dicant, vt liquefactionis: alij prædicatorum, vt liquefieri. Itaque (sicut dixi) secundum generaliore & receptum apud plures eorum modum causa fuerit illud propter quod operans fit effectus. Harum autem causarum alij (& quidem eorum bona pars) existimant alias esse synacticas, alias *συνακτις. q. d. concausales*, alias adiutricis. Et synacticas quidem esse quibus præsen-

præsentibus adest effectus, & quibus sublatis tollitur, & minutis minuitur. ita enim appositionem strangalæ causam esse dicunt suffocationis. Synactio autem, quæ eadem cum altero synactio vires ad id vt fiat effectus, affert: quo modo vnumquenque bouum aratrum trahentium, causam esse dicunt tractionis aratri. Adiutricem verò, quæ paruas affert vires, & ad hoc vt facillè existat effectus: vt quum duo aliquod onus ægrè portat, tertius aliquis adueniens vnà cum ipsis illud portando subleuat. Nonnulli verò etiã præsentia futurorũ causas esse dixerunt, vt antecedentes: veluti vehementẽ à Sole calorẽ, febris. Nonnulli autem hæc admittere noluerunt: quia causa, si sit ad aliquid, atque adeò ad ipsum effectum, præcedere ipsum tanquam causa non potest. Nos autem de iis dubitationem mouentes hæc dicimus.

An sit aliquid alicuius causa.

CAP. 3.

VERISIMILE est esse causam. quomodo enim incrementum esset, decrementum: generatio, corruptio: & generaliter motus, naturalium & ab animo proficiscentium effectuum vnusquisque, totius mundi gubernatio, reliqua omnia, nisi per aliquam causam? Nam si nihil horum quantum ad naturã existentiam habet, dicemus propter aliquam causam omnino videri nobis talia esse qualia non sunt. Insuper verò omnia ex omnibus temere essent, nisi esset causa: verbi gratia, Ex muribus quidẽ equi fortasse generarentur, elephantem autem ex formicis: & apud Thebas Aegyptiacas imbres rapidi & niues essent, at partes australes imbres nullos haberent: nisi causa foret aliqua propter quam in australibus quidẽ partibus frigus valde sæuieret, aridæ autem & æstuosæ essent partes orientales. Quinetiã vtrinque subuertitur qui nullã esse causam dicit. si enim simpliciter & sine vlla causa hoc ait se dicere, fide carebit: sin aliquam causam, volens euertere causam, ponit, reddatur causa propter quam non est causa. Propter hæc igitur verisimile est esse causam. Verisimiliter autem loqui eum quoque qui aliquid alicuius causam esse negat, manifestum erit, vbi rationes exposuerimus paucas de multis in præsentia, ad hoc docendum. Primum igitur impossibile erit causam imaginari, priusquã effectum eius comprehenderimus, vt effectum illius: nam tum demũ cognoscimus causam esse effectus, quum illum vt effectum comprehendimus. Sed ne ipsum quidẽ effectum causæ, vt effectum eius comprehendere possumus, nisi causam effectus comprehendamus, vt causam eius. tunc enim etiam effectum eius esse cognoscere nobis videtur, quando causam eius vt causam eius comprehendimus. Si ergo,

go,

go, vt causam quidē imaginemur, oportet prius cognouisse effectū: vt autem effectum cognoscamus, vt dixi, oportet præcognouisse causam: diallelus dubitationis modus ostendit ambo esse huiusmodi quæ imaginari nullo modo possimus, quum neq; causam vt causam, neq; effectum vt effectum imaginari queamus. Quum enim mutuò alterū 5 alterius confirmatione egeat, vtrum ipsorū prius imaginari oporteat nescimus. itaque nec esse aliquid alicuius causam pronuntiare poterimus. Vt autem etiam posse causam sub imaginationem cadere aliquis concedat, incomprehensibilis propter controuersiam habeatur. Nam qui dicit esse alicuius causam, aut simpliciter & à nulla cau- 10 sa probabili impulsus hoc se dicere, aut propter aliquas causas se huic opinioni assentiri ait. Et si quidē simpliciter, non erit fide dignior eo qui dicit simpliciter, nihil cuiusquam esse causam: sin rationes proferet propter quas esse aliquid alicuius causam existimet, quod quæritur, per alterū quod quæritur, ostendere conabitur. Nam quum hoc 15 in quæstione versetur, an aliquid alicuius causa sit, ipse (tanquam causa sit) causam esse cur causa sit, dicit. Præterea, quoniam de existentia causæ quæstio à nobis agitur, etiam causam illius causæ quam attulerit ad probandum causam esse, necesse habuerit proferre: & illius rursus aliam, & vsque in infinitū. Atqui impossibile est infinitas cau- 20 sas ostendere. Impossibile est igitur asseuerāter pronuntiare aliquid esse alicuius causam. Ad hæc, aut causa, quum iam est, & existit causa, facit effectum, aut quum non est causa. Sed quum non est, nequaquā: sin quum est, oportet ipsam prius existentiam habuisse, & prius fuisse causam, deinde eum inducere effectum, qui ab ipsa effici dicitur quū 25 iam est causa. Sed quoniam ad aliquid est causa & ad effectum, non posse eam ante illum, vt causam, existere, manifestum est. Ergo causa, ne tum quidem quum est causa, efficere potest illud cuius est causa. Quòd si neque tum quum non est causa, efficit aliquid, neque quum est: ne efficit quidem quicquam. Quare ne causa quidem erit. Nam 30 causa non potest vt causa intellectu percipi, nisi efficiat aliquid. Vnde illud etiam dicunt nonnulli, Causam aut coexistere oportet cum effectū, aut prius aut post existere. Nunc verò, si quidem dicamus causam incipere existere post generationē effectus ipsius, vereor vt nimis hoc ridiculum fuerit. Sed neque ante ipsum existere potest. ad 35 ipsum enim dicitur intellectu percipi. Quæ autem sunt ad aliquid, dicunt ipsi, quatenus ad aliquid sunt, coexistere & simul intellectu percipi alia cum aliis. Quinetiam coexistere nō potest. si enim effectiua eius

eius est, quod autē fit, ab alio iam ente fieri oportet, causam prius esse causam, ac tum demum facere effectum necesse est. Quamobrem si causa neque coexistit cum suo effectū, neque ante neque post ipsum existit, vllōne modo existentia particeps esse possit? Insuper verò ex 5 his, ni fallor, imaginationem causæ rursus euerti liquet. Si enim causam, vt ad aliquid, non possumus ante effectum eius imaginari: vt autem tanquam causam effectus eius imaginemur, necesse est vt ipsam ante effectum eius imaginemur. at impossibile est imaginari quicquā ante illud ante quod nihil imaginari possumus: impossibile certè est 10 imaginari causam. Ex hac igitur ratiocinatione rursus colligimus, verisimiles quidem esse rationes quibus docuimus dici debere causam esse: sed verisimiles tamen esse & illas quæ ostendunt non esse pronuntiandum, quicquam esse causam. Ex his autem rationibus alterutras præferre non datur, quum neque signum, neque diiudicatum, 15 neque demonstrationem de quibus constet habeamus, vt antea docuimus. Ergo vt de existentia causæ assensum retineamus, ac nihilo magis esse quàm non esse dicamus (quantum quidem ad ea attinet quæ à Dogmaticis dicuntur) necesse est.

De materialibus principiis.

CAP. 4.

20 DE effectiuis ergo hæc dicta in præsentia sufficiant. breuiter autem etiam de principiis quæ materialia vocantur dicendum est. Hæc igitur esse incomprehensibilia, promptum est perspicere ex controuersia quæ de iis inter Dogmaticos extitit. Pherecydes quidem Syrius terram dixit omnium esse principium: Thales Milesius aquam: 25 Anaximander, huius auditor, infinitum: Anaximenes & Diogenes Apolloniates, aërem: Hippasus autem Metapontinus, ignem: at Xenophanes Colophonius, terram & aquam: OEnopides Chius, ignē & aërem: Hippon Rheginus, ignem & aquam: Onomacritus verò in Orphicis, ignem & aquam & terram. (Nam de materia qualitatis ex- 30 perte quæ à nonnullis prodigioso quodam modo fingitur, quam ne ipsi quidem comprehendere se inquirunt, quid attinet verba facere?) Aristoteles autem Peripateticus, ignem, aërem, aquam, terrā, ipsum cyclophoreticum (q. d. in orbem versatile) corpus: Democritus autē & Epicurus, atomos: Anaxagoras Clazomenius, homœomerias: Dio- 35 dorus qui vocatus fuit Cronus, minima & insecabilia corpora: Heraclides Ponticus & Asclepiades Bithynus, incōpositas moles: Pythagoras, numeros: Mathematici, extremitates corporū: at Straton physicus, qualitates. Quum ergo tanta & maior etiam inter eos de ma-

terribilibus principiis controuersia fuerit, aut omnibus assentiamur discrepantiis quæ posita sunt, & cæteris quoque, aut aliquibus. Sed omnibus quidem possibile non est. non enim poterimus & Asclepiada assentiri, qui dicit elementa frangibilia esse, & qualitate certa prædita: & Democrito, qui atoma hæc esse dicit, & qualitate expertia: & Anaxagoræ, qui omnem sensibilem qualitatem circa hominæ omnia relinquit. Sin aliquam harum discrepantiarum aliis ex iudicio nostro præferemus, aut simpliciter & absque demonstratione illam præferemus, aut cum demonstratione. Sed nos absque demonstratione non assentiamur: sin demonstrationem afferamus, veram oportet esse demonstrationem. Sed vera non concedatur esse, nisi iudicata iudicatorio vero. at iudicatum verum esse ostenditur per demonstrationem iudicatam. Si ergo ut demonstratio quidem quæ anteponebat aliquam opinionem ab aliis dissidentem, vera esse ostendatur, oportet iudicatum eius esse demonstratum: ut autem iudicatum demonstratur, oportet demonstrationem eius antè iudicatam esse, diallelus modus comperitur, qui progredi non finet orationem: quum demonstratio quidem semper egeat criterio demonstrato, criterium autem demonstratione iudicata. Quod si semper criterium criterio iudicare, & demonstrationem demonstratione demonstrare velit aliquis, ad infinitum compelletur. Si ergo neque omnibus controuersis opinionibus de elementis possumus assentiri, neque alicui harum, de illis assensum retineamus necesse est. Et possent quidem fortasse hæc sola satis superque esse ad ostendendam elementorum & materialium principiorum incomprehensibilitatem: ut tamen ampliorem refellendi Dogmaticos materiam habeamus, paulisper huic loco immorabimur. Et quoniam multæ ac propemodum infinitæ sunt de elementis opiniones, (quemadmodum docuimus) ad vnamquamque respondere sigillatim nunc supersedebimus, propter huius tractatus formam: quod tamen dicemus, ad omnes refutandas valebit. Quoniam enim quancunque alicuius sectæ controuersiam de elementis opinionem protulerit, aut ad corpora deueniet, aut incorporea, satis esse existimamus docere incomprehensibilia esse corpora, incomprehensibilia item esse incorporea. Per hoc enim etiam elementa fore incomprehensibilia perspicuum erit.

An comprehensibilia sint corpora. CAP. 5.

CORPVS itaque dicunt esse quidam, quod censent aut agere aut pati. Quantum igitur ad hanc notionem, incomprehensibile est ipsum. causa

causa enim incomprehensibilis est, ut docuimus. quum autem dicere nequeamus an aliquid sit causa, nec an sit aliquid quod patiat, dicere possumus. Nam quod patitur, à causa patiat necesse est. Quum autem etiam causa incomprehensibilis sit, & incomprehensibile id quod patitur, propterea incomprehensibile erit etiam corpus. Nonnulli autem corpus esse dicunt quod tres habet diastases cum antitypia. Punctum enim dicunt, cuius pars nulla: lineam autem, longitudinem latitudine carentem: superficiem verò, longitudinem cum latitudine. Quum autem hæc etiam profunditatem præterea acceperit & antitypiam, corpus esse (de quo nunc à nobis fit mentio) constans ex longitudine, latitudine, & profunditate, & antitypia. Sed facilis profectò & ad hos responsio. nam aut corpus nihil præter hæc esse dicent, aut aliud quiddam, præter concursum supradictorum. Et extra longitudinem quidem & latitudinem & profunditatem & antitypiam, nihil esse possit corpus. Si autem hæc sunt corpus, & ostendat aliquis hæc inexistencia esse, etiam corpus tollat necesse est. nã tota, sublatis omnibus suis partibus tolluntur. Quum autem variis modis hæc liceat refellere, in præsentia his contenti erimus, ut dicamus, si sunt extremitates, eas aut lineas esse, aut superficies, aut corpora. Si igitur superficiem aliquam aut lineam esse dicat aliquis, etiam vnumquodque supradictorum aut seorsum subsistere posse dicetur, aut solum circa ea quæ corpora dicuntur cerni. Sed per se quidem existentem aut lineam, aut superficiem, nemo sanæ mentis, ut opinor, somniauerit. Si autem circa corpora cerni tantum dicatur, & per se ipsum subsistere horum vnumquodque, primum quidem ex hoc ipso concedetur, corpora ex illis facta non fuisse. oportuisset enim, credo, hæc prius subsistentiam per se habuisse, ac tum demum quum in vnum conuenissent, fecisse corpora. Præterea autem ne in iis quidem quæ corpora vocantur subsistunt, quod quum pluribus doceri possit, eas quæ ex tactu afferri possunt dubitationes proponere satis erit. Si enim corpora quæ aliis apponuntur, à se vicissim tanguntur, extremitatibus suis, nimirum superficiebus, mutuò tanguntur. Ergo superficies totæ per totum aliæ aliis non vniuntur, secundum tactum. alioqui confusio erit ipse tactus, & diuisio eorum tangentium erit *διασπασίς*, id est, diuisio. Quod non cernitur. At si superficies aliis partibus tangit superficiem corporis quod ipsi apponitur, aliis autem vnita est cum corpore cuius est extremitas: nequaquam certè potest quisquam ne circa corpus quidem cernere longitudinem & latitudinem profunditatis

expertem: vnde ne superficiem quidem. Eodem etiam modo si duæ
 superficies (vt hoc supponamus) vnà cum altera apponantur, per ex-
 tremitates earum in quas desinunt, secundum eam quæ dicitur earum
 esse longitudinem, id est secundum lineas, lineæ hæ per quas super-
 ficies tangere se mutuò dicuntur, ne vnientur quidem aliæ cum aliis. 5
 (confunderentur enim) sin vnaquæque earum aliis quidem partibus
 quæ sunt secundum latitudinem, tangit ipsi appositam lineam, aliis
 autem vnita est cum superficie cuius est extremitas, non erit latitu-
 dinis expertis. Vnde ne linea quidē fuerit. Quòd si neque linea est in
 corpore, neque superficies, neque longitudo quidē aut latitudo aut pro- 10
 funditas erit in corpore. Quòd si quis corpora dicat esse extrema-
 tes, paucis illi respōderi poterit. Si enim longitudo corpus est, oportet
 ipsum in suas tres diastases diuidi, quarum vnaquæque corpus
 existens, rursus ipsa diuidetur in alias tres diastases quæ erūt corpo-
 ra: & illæ in alias itidem, & hoc vsque in infinitū. adeò vt infinitæ ma- 15
 gnitudinis sit corpus, vtpote quod in infinita diuidatur. At hoc ab-
 surdum est. Ergo ne corpora quidē sunt supradictæ diastases. Quòd
 si neque corpora sunt, neque lineæ aut superficies, ne esse quidem
 existimabuntur. Incomprehensibilis verò est etiam antitypia. nam si
 hæc comprehendatur, tactu cōprehendi debeat. si igitur ostēderimus 20
 incomprehensibile esse tactum, non posse comprehendere antitypiam
 perspicuum fuerit. Tactum autem esse incomprehensibilem ita ra-
 tiocinādo colligimus, Quæ se mutuò tangunt, aut partibus alia tan-
 guntur ab aliis, aut tota à totis. Tota certè à totis nequaquam. alioqui
 enim vnietur, nec se inuicem tagent. Sed ne partibus quidē partes. nā 25
 partes eorum, vt quidē ad tota, partes sunt: vt autē ad partes suas, to-
 ta. Hęc igitur tota sunt aliorū partes. Et tota quidē non tangunt tota,
 propter ea quæ dicta sunt: sed neque partibus partes. nā horum par-
 tes ad suas partes cōsideratæ, tota quū sint, neque tota tangēt tota, ne-
 que partibus partes. Quòd si neque secundum totum, neque secun- 30
 dū partes fieri tactū comprehendimus, incomprehensibilis erit tactus,
 ideòque etiā antitypia. vnde & corpus. Si enim nihil est illud præter
 tres illas diastases, & antitypiam, ostendimus autem vnumquodque
 horum esse incōprehensibile, corpus quoque erit incomprehensibi-
 le. Sic ergo, quantum ad notionem corporis, incomprehensibile est 35
 an sit corpus. Sed hoc proposito nostro addendum est. Enim
 alia dicunt esse sensibilia, alia imaginabilia: & hæc quidē intellectu
 illa sensibus comprehenduntur. & sensus quidem esse ἀπλοπαιδες, id est sim-
 pliciter

pliciter passibiles: at verò intellectū à sensibilibus comprehensione ad
 imaginabilium comprehensionem venire. Si quid igitur est corpus,
 aut sensibile est, aut imaginabile. Et sensibile quidem non est. nam
 per collectionem longitudinis, & profunditatis, & latitudinis, & an-
 titypiæ, & coloris, & aliorum quorundam comprehendere videtur, cum
 quibus ipsum contemplamur. at sensus dicuntur apud ipsos esse ἀπλο-
 παιδες. Quòd si imaginabile esse dicitur corpus, oportet necessariò ef-
 se aliquid in natura rerum sensibilem, à quo corporum imaginabi-
 lium erit imaginatio. At verò nihil est præter corpus & incorporeū:
 10 ex quibus incorporeum quidem ex seipso imaginabile est: at corpus
 non sensibile, vt docuimus. Quum igitur non sit in natura rerum sensibile
 quicquam à quo imaginatio esse possit corporis, ne imaginabile qui-
 dem erit corpus. Quòd si neque sensibile sit neque imaginabile, præ-
 ter hæc autē nihil est, quatenus sequemur dictas rationes, ne esse qui-
 15 dem corpus dicendum est. Propterea igitur nos oppositas eas ra-
 tiones quæ aduersus corpus pugnant, iis quæ apparere dicunt corpus
 existens, de corpore retinendum esse assensum colligimus. Porro ex
 corporis incomprehensibilitate etiā incorporei concluditur incom-
 prehensibilitas. nam priuationes, habituum priuationes intelligun-
 20 tur, vt visus, cæcitas: & auditus, surditas: & in aliis eodē modo. Itaq;
 vt priuationem comprehendamus, oportet nos prius habitum com-
 prehensibilem cuius priuatio dicitur esse ipsa priuatio. Nam si quis in-
 tellectu visum non perceperit, dicere nequeat hunc vel illum visu ca-
 rere, id est, cæcum esse. Si igitur priuatio corporis est incorporeum,
 25 nisi verò habitus comprehendantur, impossibile est priuationes eo-
 rum comprehendere: ostensum est autem corpus incomprehensibile
 esse: incomprehensibile certè erit etiam incorporeum. Nam aut sen-
 su aut intellectu perceptibile est. siue autē sensu perceptibile sit, com-
 prehendi nequit, propter differentiam animalium, & hominum, &
 30 sensuum, & circumstantiarū: & propter commistiones, & reliqua quæ
 à nobis, quum de decem modis epoches tractarem, dicta sunt. Siue
 intellectu perceptibile, quū ex seipso non concedatur sensuum com-
 prehensio, cuius impulsu ad intellectu perceptibilia appellere vide-
 mur, ne ipsa quidem sensu perceptibilium comprehensio ex seipso
 35 concedatur. propterea nec incorporei comprehensio. Et qui dicit se
 incorporeū comprehendere, aut sensu hoc se comprehendere, ostendit,
 aut per logon. Et sensu profectò minimè: quia sensus quidē per
 impressionem & punctationem videtur sensibilia percipere. vt visus

(siue fiat per enstafin coni, siue per imaginum apocrifes & epicrises, siue radorum aut colorum affusiones) & auditus quoque: (siue percussus aer, siue partes vocis deferantur ad aures, & auditium spiritū percuciant, adeò vt perceptionem vocis efficiant.) Sed & odores ad nares, & sapores ad linguam deferuntur, & quæ tactum mouent, eodem modo ad tactum. At verò incorporea talem impressionem sustinere non possunt: itaque sensu comprehendi nequeunt. Sed neq; per logon. si enim dicibile quidē est logos, & incorporeus (vt aiunt Stoici) qui dicit per logon accipi incorporea, quod in quæstione versatur, arripit. Nam quum quæramus an possit aliquid incorporeum comprehendi, ipse aliquid incorporeū accipiens simpliciter, per hoc comprehensionem incorporeorum facere vult. Atqui & ipse logos (si incorporeus est) ex numero eorum est de quibus quæritur. Quomodo igitur ostendet quisquam hoc incorporeum, videlicet logon, prius comprehendi? Nam si per aliud incorporeum, etiam comprehensionis illius demonstrationem quæremus: & hoc vsque in infinitum: quòd si per corpus, atqui etiam de comprehensione corporum quæstio est. Per quod igitur comprehendi corpus demonstrabimus, quod ad demonstrationem comprehensionis logi incorporei sumitur? Si quidem per corpus, ad infinitum compellimur: sin per incorporeum, in diallelum modum incidimus. Quum ergo ita incomprehensibilis maneat logos, si quidem incorporeus est, non possit dicere quisquam per ipsum comprehendēdi incorporeum. Si autem corpus est logos, quoniam etiā de corporibus controuersia est comprehendantur necne, propter cōtinuum eorum effluuium quod vocant, adeò vt neque demonstrationē recipiant, nec esse existimentur: (vnde & Plato vocat corpora nascentia quidem, nunquam autem existētia) quomodo controuersia de corpore diiudicari possit dubito: quum hanc nec corporeo nec incorporeo diiudicari posse videā, propter dictas paulo antè dubitationes. Ergo ne per logon quidem corpora comprehendi possunt. At si nec sub sensum cadunt, nec per logon comprehenduntur, ne vlllo quidem modo comprehendēdi possint. Iam verò si nec de existentia corporis, nec de incorporèis affirmari potest, de elementis etiam retinendus est assensus. Fortasse autem de iis etiam quæ sunt post elementa: si quidem horum alia sunt corporea, alia incorporea, & de vtrisque motæ fuerunt dubitationes. Cæterum quū & de principiis effectiuis & de materialibus ob has causas retineri assensus debeat, hæret ipsa de principio dubitatio.

De crasi, id est, temperatione. *De crasi, id est, temperatione. CAP. VI.* Inueniuntur quædam que non sunt ex primis elementis, si nec *Dignitas* existat, nec *actus*, seu *actio* nis sensus, nec temperatio aut commistio vlllo modo? Nihil enim esse tactum paulo antè docui, quum de substantia corporis disputabam. Iam verò ne temperationis quidem modum (quantum quidem ad ea attinet quæ ab illis dicuntur) possibilem esse, de hoc breuiter considerationem meam proponam. multa enim dicuntur de crasi, & inmensi prope modum sit laboris enarrare quæ sint apud Dogmaticos de illa discrepantia. Vnde iam nunc ex indiuicabili controuersia etiam incomprehensibilitas ipsius problematis inferri possit. Nos autem in præsentia vnum quodque horum refellere super sedentes, propter institutum huius tractatus, hæc quæ dicemus, sufficere posse existimamus. Quæ temperantur, ex substantia & qualitatibus constare dicuntur. Aut igitur substantias quidē eorum misceri dicet aliquis, qualitates autem nequaquam: aut qualitates quidē, substantias non item aut neutrum cum altero misceri, aut vtraque inter se vniri. Verum si neque substantia neque qualitates commiscetur inter se, intellectu percipere crasin non poterimus. quomodo enim vnū sensum ex temperatis fieri continget, si per nullum supradictorum commiscetur inter se ea quæ temperantur? Quod si qualitates quidem simpliciter adiacere dicantur aliæ aliis, substantiæ autē misceri, hoc etiam modo absurdum fuerit id quod dicitur. Non enim separatas qualitates quæ sunt in crasibus, percipimus, sed tanquam vnam è commistis factam sentimus. Si verò qualitates quidem misceri dicat aliquis, substantias autem nequaquam, impossibilia dicet. Nam qualitatum substantia in substantiis est. Propterea ridiculum fuerit dicere, qualitates quidē separatas à substantiis, etiam seorsum inter se misceri, substantias autem qualitatis expertes seorsum relinqui. Superest vt dicatur, qualitates eorum quæ temperantur, & substantias peruadere alias per alias, & dum commiscetur, efficere temperamentum. Quod supradictis est absurdus, impossibile est enim huiusmodi temperamentum. Verbi gratia, Si decē cotylis aquæ cotyla vna succi cituræ admisceatur, tota aquæ contemperari dicatur cicutæ. Nam si vel minimam partē huius mixturæ acceperit aliquis, ipsam cicutæ potentia refertam esse comperiet. Quod si commiscetur cicutæ vniciuique parti aquæ, & coextenditur ipsi tota toti per substantiarum & qualitatum ipsarum peruasione inter se, vt ita crasis fiat: quæ autem coextenduntur alia cum aliis per

per omnem partem, æqualem occupant locum, ideoq; æqualia sunt inter se, nimirum cotyla cicutæ decem cotylis aquæ æqualis fuerit, adeò vt viginti cotylas oporteat esse misturâ, aut duas solas, per hanc suppositionem modi craseos: & rursus si cotyla aquæ viginti cotylis (quantum ad hanc hypothesein) iniecta fuerit, quadraginta cotylarum esse mensuram oportet, aut rursus duarum tantum: quoniam etiam cotylam decem cotylas possumus imaginari, quia tot cotylis coextenditur: & vicissim decem cotylas, vnam, cum qua æquantur. Quinetiâ possit aliquis sigillatim cotylam addens, & eodẽ modo ratiocinans, colligere, illas viginti misturæ cotylas quæ cernuntur, debere esse viginti cotylarum millia, & amplius, (quãtum ad propositum modum craseos) easdem autem etiam duas solas, quo fingi nihil possit absurdus. Absurdus est ergo & hic qui supponitur modus ipsius craseos. Quod si neq; substantiis solis inter se commistis, neq; qualitibus solis, neq; vtrisque, neq; altero tantum, fieri potest crasis: at præter hæc nihil potest quisquã intellectu percipere: modus craseos & generaliter commistionis intellectu percipi non potest. Itaque si neq; per tactum admota alia aliis ea quæ videntur elementa, neque contemperata, aut mista, possunt synchronata efficere, Dogmaticorum physiologia, etiã ex iis quæ diximus, intellectu comprehendi non posse comperitur.

De motu.

CAP. 7.

PRÆTER illa autem quæ diximus, ex disputatione de motibus animaduerti poterat impossibilem existimari debere Dogmaticorum physiologiam. omnino enim per aliquem motum elementorum & effectiui principij fieri synchronata oportet. Si ergo doceamus nullã esse motus speciem de qua constet, manifestum erit, etiamsi per suppositionem concedatur omnia supradicta, frustra tamen Dogmaticos quem vocant physicum λόγου percurrisse.

De transitorio motu.

CAP. 8.

DICUNT igitur ij qui absolutius videtur de motu disputasse, sex eius species esse: localem transitum, naturalem mutationem, incrementum, decrementum, generationem, & corruptionem. Nos ergo vnam, quaque supradictarum motus specierum sigillatim expendemus, factò à locali transitu principio. Est igitur hæc, secundum Dogmaticos, secundum quam de loco in locum transit id quod mouetur: aut secundum totalitatem, aut secundum partem. Per totalitatem, vt in iis quæ deambulant: secundum partem autem, vt in sphaera quæ circa centrum mouetur. Nam quum ipsa tota maneat eodem in loco, partes locos mutant.

mutant. Tres autem, ni fallor, fuerunt omnium antiquissimæ de motu inter se discrepantes opiniones. nam Bias & aliqui philosophi esse motum existimant: at Parmenides & Melissus & alij quidam negant: Sceptici verò non magis esse motum quàm non esse dixerunt. Nam quantum ad apparètia quidem, videri esse motum, sed quatenus quis philosophicam rationem sequatur, nõ esse. Nos igitur postquam tum illorum qui motum esse existimant, tum etiam eorum qui motum nihil esse pronuntiant, altercationem exposuerimus, si ipsas discrepantiæ causas paris momenti vtrinque esse comperiamus, non magis esse motum quàm non esse dicere cogemur, quantum quidem attinet ad ea quæ dicuntur. Ab iis autem qui dicunt ipsum esse, exordiũ sumemus. Hi certè maximè actu nituntur. si enim (inquiunt) nõ est motus, quomodo ab oriente ad occasum Sol apparet, & quomodo anni tempora facit, quæ fiunt prout vel nobis propior, vel à nobis remotior est? Aut quomodo naues à portu vno soluentes ad alium portum longissimo interuallo dissitum appellunt? Quomodo is qui tollit motum, domo exit, & domum reuertitur? Hæc illi refutari nullo modo posse censuerunt. Ideoque quidã ex Cynicis, quum ei proposita esset contra motum oratio, nihil respondit, sed surgens ambulare cœpit, opere & actu ostendens existere motum. Hi ergo hoc modo illis qui ab altera stant parte, silentium imponere conantur. At qui existentiam motus tollunt, hæc epicheremata afferunt: Si quid mouetur, aut à seipso mouetur, aut ab alio: sed si quidem ab alio * quod enim dicitur à seipso moueri, aut per nullam causam mouebitur, aut per aliquã. sine causa quidem nihil dicunt fieri: sin per aliquã causam mouetur, causa per quam mouetur, motiua eius erit. vnde in infinitum delabitur secundum superiorem disputationis methodum. Præterea si quod mouet, efficit: quod autem efficit, mouetur, illud quoque egebit mouente alio, & secundum tertio, & vsque in infinitum, adeò vt principij express reddatur motus. quod absurdum est. Ergo omne quod mouetur, ab alio non mouetur. At neque à seipso. quia enim omne quod mouet, aut protrudens mouet, aut à tergo trahens, aut sursum trahens, aut comprimens: oportebit vt id quod seipsum trahit, per vnum aliquem ex prædictis modis seipsum moueat. sed si quidẽ protrudendo seipsum mouet, erit retro seipsum: si à tergo trahendo, ante seipsum: si sursum trahendo, infra seipsum: si comprimendo, supra. Atqui impossibile est vt aliquid supra seipsum, aut ante, aut infra, aut retro sit: impossibile est ergo à se quicquam moueri. At si neque à seipso motus sit, neque

biurte

ff

ab

ab alio. nihil ergo mouetur. Quod si quis ad *ὁρμηρ* & ad *μεταρσιρ* confugiat, is admonendus est de controuersia, quæ est de eo quod dicitur esse *ἐφ' ἡμῖν. i. in nostra potestate*: & hanc indiudicabilem esse, quæ nos veritatis criterium nondum inuenerimus. Illud præterea dicendum est, si quid mouetur, aut in eo in quo est loco mouetur, aut in quo non est. at neque in quo est: manet enim in eo, si in eo est. nec verò in quo non est: ubi enim aliquid non est, illic neque agere quicquam neque pati potest. Non ergo mouetur quicquam. Est autem hæc oratio Diodori Croni, quæ multas refutationes habuit: ex quibus nos eas tantum quæ magis premunt (propter huius tractatus formam) cum apparet nobis diiudicatione exponemus. Dicunt ergo nonnulli posse quidpiam in quo sit loco moueri. nam sphaeras, quæ circa centra uoluntur, in eodem manentes loco moueri. Quibus respondentes, transferre oportet orationem ad vnamquamque sphaeræ partem, & docere, sequendo illa verba, ne per partes quidem moueri: atque ita concludere, nihil ne in eo quidem in quo sit loco moueri. Idem autem faciemus & aduersus eos qui dicunt, quod mouetur duos attingere locos, & eum in quo est, & eum ad quem fertur. Illos enim interrogabimus quando id quod mouetur feratur à loco in quo est in alium: utrum quando in primo loco est, an quando in secundo. Atqui quum est in primo, non transit in alterum: nam adhuc in primo est. quum autem non est in eo, non transit ab eo. Adde quod etiam arripitur id de quo quaeritur. nam in quo non est, ne agere quidem in eo potest. non enim ferri in locum aliquem concedet quis illud simpliciter, & absque demonstratione, quod moueri non concedit. Sunt verò & qui hoc dicant: Locus bifariam dicitur, alter qui est in latitudine, ut mea domus: alter qui est exactè, ut verbi gratia aer qui circumformauit corporis superficiem. Dicitur ergo in loco moueri id quod mouetur, non in eo qui est exactè, sed in eo qui est secundum latitudinem. Quibus possumus, subdiuisione facta loci qui est in latitudine, respondere, in altero quidem esse proprie quod moueri dicitur corpus, ut in loco suo qui sit exactè: in altero autem non esse, ut in reliquis partibus loci qui est secundum latitudinem. deinde inferetes, quod neque in quo est loco moueri quicquam potest, neque in quo non est, concludere, ne in loco quidem qui secundum latitudinem dicitur per abusionem, moueri quicquam posse. Constituitur enim ex duobus, & hoc in quo est exactè, & illo in quo exactè non est. in quorum neutro moueri quicquam posse demonstratum est. Sed proponenda est & hæc ratio: Si quid

Si quid mouetur, aut secundum prius mouetur, aut secundum confertim diuisibile interuallum. Neque autem secundum prius, prius potest quicquam moueri, nec secundum confertim diuisibile interuallum, ut ostendemus. Nihil igitur mouetur. Itaque secundum prius, prius non posse quicquam moueri, ex se patet. Si enim in infinitum secantur corpora, & loca & tempora, quibus moueri dicuntur corpora, non erunt motus: quum impossibile sit ut aliquid quod primum sit in infinitis inueniatur, à quo primo mouebitur id quod moueri dicitur. At si in indiuiduum desinunt supradicta, & vnumquodque eorum quæ mouentur, primum indiuiduum loci similiter pertransit atque primum sui indiuisibile tempus, omnia quæ mouentur, æqualem celeritatem habent, ut celerimus equus & testudo. quod est priore absurdus. Non ergo secundum prius fit motus. Sed neque secundum confertim diuisibile interuallum. Si enim apparentia testificari de incertis debent (ut inquirunt) quum ut quis conficiat stadij vnus interuallum, oporteat prius ipsum conficere primam stadij partem, & secundam posterius, & reliquas eodem modo: sic & omne quod secundum prius mouetur, prius moueri oportet. Nam si quod mouetur, dicatur transire confertim, omnes partes loci in quo moueri dicitur, in omnibus simul erunt eius partibus. & si pars quidem vna sit frigida, altera autem calida loci per quem mouetur: aut (ut ita fingamus accidere) vna quidem nigra, altera autem alba, adeo ut etiam colorare possit occurrentia: quod mouetur, erit calidum simul & frigidum, & nigrum & album. quod absurdum est. Deinde & quantum loci confertim transeat id quod mouetur, dicant. Nam si hunc indefinitum esse dicant, aliquid moueri per totam terram confertim concedent: sin hoc refugiunt, magnitudinem loci nobis definiant. nam exactè conari definire locum, quo maius interuallum ne per multo minimam quidem partem poterit transire id quod mouetur confertim, præterquam quod est apocleroticum, & temerarium, ac fortassis etiam ridiculum, in dubitationem initio positam recidit. omnia enim æqualem habebunt velocitatem. si quidem vnumquodque ipsorum similiter per definita loca transitus motuum facit. Si verò dicent per paruum quidem non exactè tamen definitum locum confertim moueri id quod mouetur, per sortitam dubitationem semper ad magnitudinem quam per hypothesin habuerimus, multo minimam quandam magnitudinem loci addere nobis licebit. Si enim consistent alicubi, dum nos hanc proponemus orationem, rursus in exactam circumscriptionem & in illa prodigiosa figmenta recident. Sin

admittent ad augmentationem, cogemus eos confiteri, posse aliquid confertim per magnitudinem totius terræ moueri. Ergo ne secundū quidem confertim diuisibile interuallum mouentur ea quæ moueri dicuntur. Quòd si neque secundum confertim diuisibile locum, neque per prius mouetur quicquam: nihil est profectò quod moueatur. Hęc ergo & plura his dicunt qui transitorium motum tollūt. Nos autem, quòd neque has rationes, neque ipsum apparens (quod sequentes, dicunt motum esse) possimus euertere, quantum ad rationes quę opponuntur illis quæ sunt apparentia, de hoc, motusne sit, an non, assensum retinemus. 10

De augmento & imminutione. CAP. 9.

EADEM autem ratione moti, etiam de augmento & imminutione assensum retinemus: nam effectus videtur ipsorum subsistentiam inducere, quam euertere rationes videntur. Nam tu vel hoc saltem considera. Quod augetur, ens & subsistens, ad magnitudinē promouere oportet: (si quis enim vni facta augmentatione, alterum auctum esse dicat, mentietur) quum igitur substantia nusquam stet, sed semper fluat, & alia pro alia ad efficiendam concretionem veniat, quod auctū esse dicitur, non habet priorem substantiam, & cum hac aliam additam, sed totam aliam. Quemadmodum igitur si (verbi gratia) ligno tricubitali existente, decemcubitale aliud afferat quispiam, ac dicat auxisse tricubitale, mentietur, (eo quòd totum sit aliud hoc ab illo) ita & in omni quod augeri dicitur, priore materia effluēte, & alia ingrediente, si additur id quod addi dicitur, nemo augmentationē vocauerit hoc quòd talis sit, sed ex toto immutationē. Idē & de imminutione dici potest. nā quod nullo modo subsistit, quomodo imminutum esse dicitur? Præterea si imminutio quidem fit per ablationem, augmentatio autē per additionē: nihil autem est neque ablatio, neque additio: ergo ne imminutio quidem aut augmentatio est aliquid. 25

De ablatione & additione. CAP. 10. 30

NIHIL autem esse ablationem, ex hac ratiocinatione colligunt: Si quid ab aliquo aufertur, aut æquale ab æquali aufertur, aut maius à minori, aut minus à maiori. At per nullum ex his modis ablatio fit, vt declarabimus. Fieri ergo nō potest ablatio. Per nullum autem ex his ablationem fieri hinc perspicuum est: Quod aufertur ab aliquo, oportet ante ablationē contineri in eo à quo aufertur. At verò nec æquale in æquali continetur, vt sex in sex. (oportet enim maius esse id quod continet, eo quod continetur: & id à quo aufertur aliquid, eo quod aufertur, non manet integrum. At enneas post ablationem illius vnitate

aufertur, vt post ablationē aliquid relinquatur. hæc enim videtur esse differentia inter auferre, & inter profus tollere totum.) Nec verò maius in minore continetur, vt sex in quinque. (hoc enim absurdum est.) Propterea verò nec minus in maiori. nam si in sex continentur quinque, (vt in pluribus pauciora) etiam in quinque continebuntur quatuor, & in quatuor tria, & in tribus duo, & in his vnum. atque ita fiet vt sex habeant quinque, quatuor, tria, duo, vnum. quibus compositis quindecim fiunt, qui numerus in sex contineri concluditur, si minus in maiori contineri concedatur. Similiter & in quindecim, qui in sex continetur, trigintaquinque continentur, & paulatim progrediendo infiniti numeri. Atqui dicere infinitos numeros in numero sex contineri absurdum est. Itidem ergo & in maiori minus contineri dicere, absurditatem habet. Si igitur oportet, quod aufertur ab aliquo, contineri in illo à quo auferri debet: at nec æquale in æquali continetur, nec maius in minori, nec minus in maiori: nihil certè ab villo aufertur. Insuper verò, si aufertur aliquid ab aliquo, aut totū à toto aufertur, aut pars à parte: aut totū à parte, aut pars à toto. Totum ergo dicere auferri aut à toto, aut à parte, manifestè rationi repugnat. Quod si ita est, superest vt dicatur partem auferri à toto, aut à parte. quod est absurdum. Exempli gratia (vt à numeris orationem non abducamus, ob maiorem perspicuitatem) sit decas, id est, denarius numerus, & ab hac dicatur auferri vnitas. hæc vnitas nec à tota decade auferri potest, nec à reliqua parte decadis, nempe ab enneade. i. nouenario numero: vt patefaciam. Ergo ne aufertur quidem. Nam si vnitas à tota decade aufertur, quoniam decas nec aliud quicquam est quàm decem vnitates, nec vlla vnitatum, sed cōkursus omnium vnitatum: ab vnaquaque vnitate auferri debet vnitas, vt à tota auferatur decade. In primis ergo ab vnitate quidem nihil potest auferri (indiuisibiles enim sunt vnitates) & propterea non auferetur vnitas à decade hoc modo. veruntamen licet concedat aliquis ab vnaquaque vnitate auferri vnitatem, decem habebit partes vnitas: decem autem habens partes, erit vnitas. Iam verò quum decem aliæ partes relictæ sint à quibus ablatæ sint decem partes eius quę vnitas vocatur, decem hæc erunt viginti. Atqui absurdum est dicere vnum decem esse, & decem viginti, & quod indiuisibile est (secundum ipsos) diuidi. Absurdum est igitur, dicere à tota decade vnitatem auferri. Sed ne ab ea quidem quæ superest enneade, id est, nouenario numero, aufertur vnitas. nam id à quo aliquid aufertur, non manet integrum. At enneas post ablationem illius vnitate

tatis integra manet. Ad hæc verò, quum enneas nihil sit præter noue
vnitates, si quidem ab ipsa tota dicatur vnitas auferri, enneas ipsa au-
feretur: si à parte ipsorum nouem, si quidem ab octo, eadem absur-
ditates sequentur: si ab vnitate quæ vltima est, diuisibile esse dicent
vnitatem. quod est absurdum. Ergo nec ab enneade quidem aufertur
vnitas. Quòd si neq; à tota decade aufertur, nec à parte eius, ne pars
quidem à toto aut à parte auferri potest. Si igitur neq; totum à toto
quicquam aufertur, neque pars à toto, neque totum à parte, nec pars
à parte, nullo modo aliquid ab aliquo auferri cõsequitur. Quinetiã
additio inter impossibilia ab ipsis numeratur. nam quod additur (in-
quiût) aut sibi ipsi additur, aut alicui iam antè subiecto, aut ei quod ex
vtroque constat. At nihil horum est verum. Ergo nihil vlli additur.
Exempli gratia, Sit multitudo quatuor cotylarum, & addatur cotyla:
quæro cui addatur. Sibi ipsi quidem nõ potest (nam id quod additur,
aliud est ab eo cui additur: nihil autem est aliud à seipso.) Sed neque
additur ad id quod ex vtroque constat, ex quatuor cotylarum mensu-
ra & ex cotyla. nam quomodo addatur aliquid ad id quod nondum
est? Ad hæc, si numero quatuor cotylarum & cotylæ admisceatur co-
tyla, ea quæ additur, multitudo erit decem cotylarum, ex multitudine
quatuor cotylarum, & cotyla, & alia cotyla addita. Quòd si ad solam
multitudinem quatuor cotylarum additur cotyla, quia id quod alicui
coextenditur, æquale erit ei cui coextenditur, si cotyla quatuor coty-
larum multitudini coextēdatur, duplicabit illam quatuor cotylarum
multitudinem, adeò vt tota multitudo sit octo cotylarum. Quod ve-
rum esse nõ cernitur. Si ergo neque sibi ipsi additur id quod addi-
citur, neque iam subiecto, neque illi quod ex vtroque horum cõstat:
præter hæc autem nihil est: certè nec quicquam cuiquam additur.

De transpositione.

CAP. II.

IAM verò vnà cum additionis ablationisq; & localis motus sub-
sistentia transpositio etiam circumscribitur. Hæc enim est ab aliquo
quidem ablatio, ad aliquid verò additio, transitorie.

De toto & parte.

CAP. I 2.

ITIDEM verò & totum & partes. nam per cõcursum & additio-
nem partium totum fieri videtur: per ablationem autem alicuius aut
aliquorum, desinere esse totum. Præterea si aliquid est totum, aut aliud
est quàm partes eius, aut ipsæ partes eius totum sunt. Atqui aliud à par-
tibus nihil videtur totum esse: (nam sublatis quidem certè partibus,
nihil remanet, vt aliud quicquam quàm has cogitemus esse totum)
quòd

quòd si ipsæ partes totum sunt, nomen erit duntaxat ipsum totum, &
appellatio inanis, subsistentiam verò propriam non habebit. Quem-
admodum nec interuallum est aliud quàm ea quæ sunt interuallo dif-
fita, nec contignatio aliud est præter ea quæ sunt contignata. Ergo
totum non erit quicquam. Sed ne partes quidem erunt quicquam. Si
enim sunt partes, aut ipsæ sunt totius partes, aut aliæ aliarum partes,
aut vnaquæque sui ipsius pars. At neque totius: (quia nihil est aliud
præter partes. & alioqui partes hoc modo essent sui ipsarum partes:
quoniam vnaquæq; pars completiua esse dicitur totius) nec aliæ alia-
rum: quia pars contineri videtur in illo cuius est pars. Est autem ab-
surdum dicere manum (verbi gratia) in pede comprehendere. Nec verò
vnaquæq; pars sui ipsius pars erit. nam propter complexionē, erit ali-
quid seipso maius & minus. Ergo si neque totius, neque sui ipsarum,
nec aliæ aliarum partes sunt eæ quæ partes esse dicuntur, nullius sunt
partes. quòd si nullius sint partes, ne partes quidem sunt. nã quæ sunt ad
aliquid, alia vnà cum aliis euertuntur. Et hæc quidem per digressio-
nem dicta sint, quoniam semel totius & partis mentionem fecimus.

De naturali mutatione.

CAP. I 3.

SUNT etiam quæ eam quæ naturalis appellatur mutatio, subsi-
stentiam habere negēt, rationibus huiusmodi hoc astruentes: Si mu-
tetur aliquid, aut corpus est quod mutatur, aut incorporeum. At de
vtroque horum dubitatio est. ergo & quæ de mutatione dicuntur, ea
quoque in dubium reuocabuntur. Deinde si mutatur aliquid secun-
dum aliquos effectus causæ, patiens etiã mutatur. euertitur enim cau-
sæ subsistentia, cum qua patiens etiã euertitur, non habens à quo pa-
riatur. Ergo nihil mutatur. Præterea si quid mutatur, aut quod existit
mutatur, aut quod non est. At quod non est, subsistentiam non habet,
& neque agere neque pati quicquam potest. ergo ne mutationē qui-
dem recipit. Si verò quod existit mutatur, aut quatenus ens est muta-
tur, aut quatenus ens non est. Verum quatenus non ens est, non mu-
tatur. neque enim est, si sit non ens. Si verò quatenus ens est, mutatur,
aliud fuerit quàm quod ens est: id est, ens non fuerit. Atqui absurdum
est dicere, ens, fieri vt ens nõ sit. ergo ne ens quidem mutatur. Quòd
si neque ens mutatur, neque non ens, præter hæc autem nihil est, su-
perest vt nihil mutari dicamus. Nonnulli verò hæc quoque dicunt,
Quod mutatur, in aliquo tempore mutari debet. At verò nec in præ-
terito tempore mutatur quicquam, neque in futuro, nec in præsentibus
ostendemus. Non ergo mutatur quicquam. In præterito quidem
aut

aut futuro tempore nihil mutatur. horum enim neutrum præfens est. at impossibile est agere quicquam aut pati in tempore nõ ente & nõ præfenti. Sed ne in præfenti quidem potest. nam præfens tempus fortasse etiam inexistentis est. Vt tamen hoc nunc prætereamus, indiuisibile est. atqui impossibile est indiuisibili tempore existimare ferrum 5 (verbi gratia) à duritie in mollitiem mutari, aut aliarum mutationum vnquamq; fieri. production enim hæ videntur egere. Si ergo neque in præterito tempore mutatur quicquam, neque in futuro, neq; in præfenti, ne mutari quidem quicquam dicendū est. Præterea si qua est mutatio aut * sensus sunt ἀπλοπαβῆς. i. simplicem passionem habentes. mutatio autem videtur vnà mentionem habere & eius ex quo mutatur, & eius in quod mutari dicitur. Sin est intellectu perceptibilis, quia de existentia eorū quæ sunt intellectu perceptibilia, indiuiduabilis extitit apud antiquos cōtrouersia (quemadmodū sæpe iam docuimus) nihil ne de existentia quidem mutationis dicere poterimus. 15

De generatione & corruptione. CAP. 14.

VERTITUR profectò etiam generatio & corruptio vnà cū additione & ablatione & naturali mutatione. Absq; his enim nihil nec generari nec corrumpi possit. Verbi gratia, ex decade corrupta, vt aiunt, enneadem generari contingit, per ablationem vnitatis: & decadem ex enneade corrupta, per additionem vnitatis. & æruginē ex ære corrupto, per mutationē. Itaque euerfis supradictis motibus, vnà etiam generationem & corruptionem euertere fortasse necesse est. Nihilominus tamē sunt qui hæc etiam dicant: Si generatus est Socrates, quando non erat Socrates, generatus est, aut quum iam erat. Verum 25 si generatus esse dicatur quum iam esset, bis fuit generatus. quòd si quum non esset, simul & erat Socrates, & non erat. erat quidem quatenus generatus erat, non erat autem secundum nostram suppositionem. Ac si mortuus est Socrates, aut quum viueret, mortuus est, aut quum mortuus esset. atqui tum quidem quum viueret, non erat mortuus: (nam idem & viueret & mortuus esset) sed neq; quum mortuus esset: alioqui bis mortuus foret. Nõ igitur mortuus est Socrates. Hac autem ratiocinatione possit aliquis in vnoquoque eorum quæ generari aut corrumpi dicuntur insistent, generationem & corruptionem euertere. Sunt verò & qui hac obiectione vtantur: Si quid generatur, 35 aut ens generatur, aut non ens. at neque non ens generatur: (nam ei quod non est, nihil accidere potest, ideoque nec generatio) neq; ens generatur. Nam si ens generatur, aut quatenus ens est, generatur, aut quate-

quatenus non ens est. At quatenus non ens est, non generatur. quòd si quatenus ens est, generatur: quia quod generatur, aliud ex alio dicunt generari: aliud erit ab ente id quod generatur, quod est nõ ens. Ergo quod generatur, non ens erit. quod à ratione abhorret. Si igitur neque quod nõ est generatur, neque quod est, ne generatur quidem quicquam. Eodem modo autē neq; corrumpitur. Nam si quid corrumpitur, aut ens corrumpitur, aut non ens. sed non ens non corrumpitur. nam oportet vt id quod corrumpitur aliquid patiat. Sed neque ens. Aut enim manens in hoc vt sit ens, corrumpitur, aut non manens. & si quidem manens in suo esse, erit idem simul & ens & non ens. Quoniam enim corrumpitur, non quatenus non est ens, sed quatenus est ens: quatenus quidem corruptum esse dicitur, aliud erit ab ente, & propterea non ens. quatenus autē manens in suo esse, dicitur corrumpi, ens erit. Sedenim absurdum est dicere idem esse & 15 ens & non ens. Nõ ergo manēs in suo esse corrumpitur ens. Quòd si ens non manens in suo esse, corrumpitur, sed ad non esse redigitur primū, deinde corrumpitur, non iam ens, sed nõ ens corrumpitur. quod impossibile esse docuimus. Si ergo neq; ens corrumpitur, neq; non ens: præter hæc autem nihil est: ne corrumpitur quidem aliquid. 20 Hac ergo, vt in hypotyposi, etiam de motibus dixisse sufficiet. Ex quibus sequitur inexistentem esse & inimaginabilem Dogmaticorum physiologiam.

De mansione.

CAP. 15.

CONSEQUENTER autem his & de mansione quæ est quantū 25 ad naturam, dubitationes proposuerunt aliqui, dicentes, Quod mouetur, non manet. omne autem corpus perpetuò mouetur, secundum opiniones Dogmaticorū, qui fluidam esse dicunt substantiam, & semper egerere, aliaque insuper assumere, (adeò vt Plato ne vocauerit quidem corpora quæ sint, sed potius quæ gignantur: & Heraclitus vel loci fluminis cursui mobilitatem nostræ materiæ comparet.) Nullū 30 igitur corpus manet. Nam quod dicitur manere, videtur ab iis quæ circa ipsum sunt contineri. at quod cōtinetur, patitur. nihil autem est patiens, quia ne causa quidem, vt docuimus: ergo ne manet quidem aliquid. Sunt verò & qui orationem hanc proponant, Quod manet, 35 patitur: quod autem patitur, mouetur. ergo quod manere dicitur, mouetur. quòd si mouetur, non manet. Ex his autē perspicuum est neq; incorporeum manere posse: nam si manens patitur, pati autē corporum est proprium (vt pote quod non sit etiam incorporeorum) nihil

autem incorporeum neque pati potest neque manere. nihil ergo manet. Haftenus etiam de mansione dictū sit. Quoniam autem vnumquodque supradictorū non absque loco aut tempore intellectu percipitur, trāseundum est ad horum disquisitionem. Nam si hæc aliquis ostenderit consistere non posse, ne illorum quidem vnumquodque consistere poterit, etiam propter hæc. Incipiamus autem à loco.

De loco.

CAP. 16.

LOCVS ergo bifariam dicitur, propriè & abusuè: Abusuè quidem, vt is qui est in latitudine, veluti ciuitas: propriè autem, res quæ exactè continet, à quo exactè continemur. Quæstionem igitur mouemus de loco qui exactè continet: quem alij posuerunt, alij sustulerunt, alij de ipso assensum retinuerunt. Ex quibus illi quidem qui esse ipsum dicunt, ad actionem confugerunt. Quis enim (aiunt) dicat non esse locum, videns partes loci? veluti dextra, sinistra: quæ sursum, quæ deorsum: quæ antè, & quæ retrò: & quū aliàs alibi sit, videatque, vbi præceptor meus disputabat, ibi me nunc disputare: & locū diuersum comprehendat ex leuibus natura & ex natura grauibus. præterea veteres audiat dicentes, Primò omnium chaos fuit. Dicunt enim chaos esse locum, eo quòd comprehendat illa quæ in ipso sunt. At certè si est aliquid corpus (inquiunt) est etiam locus, absque hoc enim nunquam possit esse corpus. & si est A quo, etiam est Ex quo & In quo. quod est locus. primum autè in vtroque: secundū igitur in vtroque. At qui tollunt locū, neque partes loci concedunt esse. nihil enim esse præter eius partes: & eum qui colligere conatur esse locū, ex eo quòd partes eius vt entes accipiat, id de quo quæritur, per seipsum astruere velle. Itidem verò nugari & eos qui in aliquo loco esse aliquid aut fuisse dicant, quum nullo modo locus esse concedatur: abriperè etiā ipsos corporis existentiam, quæ ex seipsa non concedatur, & ipsum Ex quo & ipsum A quo ostendi inexistentia, sicut & locū. Sed ne Hesiodum quidem fide dignum esse testem eorum quæ ad philosophiā pertinent. Atque ita repellentes quæ ad astruendam loci existentiam afferuntur, magis adhuc versutè astruunt inexistentè esse: in vsum suū conuertentes eas Dogmaticorū de loco opinioniones quæ maioris esse ponderis videtur, nimirum tum Stoicorū tum Peripateticorum opinionem: hoc modo, Stoici dicunt vacuum quidem esse quod potest ab ente contineri, sed non continetur. aut interuallū corporis inane, aut interuallum quod à corpore non continetur: locum autem, interuallum quod ab ente continetur, & æquatur cum continente ipsum.

nunc

nunc quidem ens vocantes corpus, *χώρα* autem interuallum quod partim continetur à corpore, partim non continetur. quū aliqui *χώρα* esse dixerint locum magni corporis: adeò vt in magnitudine differentia sit inter locum & *χώρα*. Obiicitur ergo, quum dicat locum esse interuallum quod à corpore continetur, quomodo illum etiam interuallum esse dicant: an lōgitudinem corporis, an latitudinem, an profunditatem solūm, an tres illas diastases. Si enim vnicam diastasin dicant, non æquatur locus illi cuius est locus: præterquam quòd etiam id quod continet, pars est eius quod continetur. quod omnino rationi repugnat. Quòd si tres illæ diastases esse dicantur, quum neque in eo qui locus dicitur, nec aliud, corpus habens diastasin subiectum sit, manens autem corpus quod in loco esse dicitur, non constet ex diastasibus (est enim hoc lōgitudō & latitudo & profunditas: & antitypia iam cadere dicitur in diastases supradictas) ipsum corpus erit sui ipsius locus, idemque quod continet & quod continetur. quod absurdum est. Non erit ergo aliqua diastasis loci subiecti: proptereaque nec est quicquam locus. Proponitur & huiusmodi ratiocinatio: Quoniā duplices diastases non cernuntur in vnoquoque eorum quæ in loco esse dicuntur, sed vna longitudo, & vna latitudo, & vna profunditas: vtrū solius corporis sint diastases hæc, an solius loci, an vtriusque? Sed si quidē solius loci, non habebit corpus propriam lōgitudinem, neque latitudinem, nec profunditatem vllam. Itaque nec corpus erit corpus. quod absurdum est. Sin vtriusque, quia vacuum nullam substantiā habet præter diastases, vacui autem diastases subiectæ sunt corpori: ex quibus constat vacuum, ex iisdem corpus constabit. Nam de existentia antitypiæ non licet affirmari, vt antea docuimus. Quum autē solæ diastases appareant in corpore quod videtur, quæ sunt vacui, & eadē cum vacuo, vacuum erit corpus. quod est absurdum. Quòd si solius corporis sunt ipsæ diastases, nulla erit loci diastasis: propterea ne locus quidem. Si ergo per nullum ex supradictis modis inuenitur loci diastasis, ne locus quidem est. Hoc præterea additur: Quando corpus ingreditur vacuum, & fit locus, aut patitur vacuū, aut recedit, aut corrumpitur. Sed si quidem patitur, idem erit & plenum & vacuum. si autem recedit, vacuatū transitione, aut mutationem accipiens corrumpitur, corpus erit ipsum vacuum. siquidem hæc propriæ sunt corporis passionēs. Absurdum est autem dicere idem esse vacuū & plenum, aut corpus esse ipsum vacuum. Ergo absurdum est etiam dicere fieri posse vt vacuum à corpore cōtineatur, & fit locus. Hæc autem

t t 2

ob

ob causas vacuum quoque; inexistens esse comperitur, si illud à corpore obtineri non potest, ut fiat locus. Dicebatur enim vacuum esse quod à corpore obtineri possit. Vnà autem cum his evertitur etiam $\chi\acute{o}\epsilon\alpha$. Siue enim magnus locus est $\chi\acute{o}\epsilon\alpha$, vnà cum loco terminatur: sin autem sit, quæ partim à corpore continetur, partim est vacua diastasis, cum vtrisque simul tollitur. Hæc ergo & plura etiam his pro Stoicorum opinione ab aliis dissidete, de loco dicuntur. At Peripatetici locum esse aiunt extremitatem continentis, quatenus continet: adeò ut locus meus sit superficies aëris, formata circa meum corpus. Verum si quidem id est locus, idem & erit & non erit. quum enim in aliquo futurum est loco corpus, quatenus quidem nihil esse potest in eo quod non existit, prius existat locus necesse est, ut tunc demum in ipso sit corpus. (ideoque locus erit priusquam in ipso sit corpus quod in loco esse dicitur) quatenus autem efficitur corpus dum continentis superficies formatur circa id quod continetur, existere non potest locus priusquam in ipso sit corpus. ideoque tum non erit. Absurdum est autem idem dicere & esse aliquid & non esse. Locus ergo non est extremitas continentis, quatenus continet. Præterea si locus est aliquid, aut generatus est, aut non generatus. at non generatus, nequaquam: nam (ut aiunt) efficitur dum circumformatur corpori quod in ipso est. Sed neque generatus: nam, aut quum in loco est corpus, tunc fit locus, in quo iam dicitur esse id quod est in loco: aut quum non est in ipso. Atqui nec quum est in ipso. (est enim iam locus corporis quod in eo est) neque quum non in ipso: si quidem formatur, ut aiunt, quod continet circa id quod continetur, & ita fit locus: nihil autem potest formari circa id quod in ipso non est. Quod si nec quum est corpus in loco, nec quum in illo non est, fit locus: præter hæc autem nihil intellectu percipere possumus: ne generatus quidem est locus. At si neque generatus est, neque non generatus, ne est quidem. Generalius autem hæc quoque dici possunt, Si quid est locus, aut corpus est, aut incorporeum. at horum vtrunque in dubium reuocatur, ut docuimus: ergo & de loco dubitatur. Locus ad corpus intelligitur cuius est locus: at dubia sunt quæ de corporis existetia disputantur: ergo & quæ de loco. Locus cuiusque æternus quidem non est: si autem dicitur fieri, insubsistens comperitur, quum generatio non existat. Possunt autem & alia plura dici: sed, ne longiores simus, illud addendum, Scepticis hinc ob rationes, illinc ob ipsum actum, silentium præ pudore imponi. Ideo neutri assentimur, quantum ad ea quæ à Dogmaticis dicuntur, sed assensum retinemus de loco.

De

De tempore.

CAP. 17.

IDEM autem nobis in quaestione de tempore vsuuenit. nam quantum ad ea quæ apparent, videtur aliquid esse tempus: quantum verò ad ea quæ de ipso dicuntur, subsistentiam habere non videtur. Nam tempus alij dicunt esse interuallum motus temporis. (Tempus autem dico mundum) alij ipsum motum mundi. Aristoteles autem, aut (ut aliqui) Plato, numerum eius quod in motu est prius & posterius. Straton verò (aut, secundum alios, Aristoteles) mensuram motus & mansionis. At Epicurus (sicut Demetrius Lacedæmonius ait) accidens accidentium, consequens dies & noctes, & horas, & passiones & impassibilitates, & motus & mansiones. Secundum substantiam autem, alij corpus esse ipsum dixerunt, ut Aenesidemus. nihil enim ipsum differre ab ente, & primo corpore. Alij incorporeum. Aut igitur omnes hæc discrepantes opiniones veræ sunt, aut omnes falsæ: aut aliqua veræ, aliqua falsæ. At neque omnes veræ esse possunt (plurimæ enim earum inter se pugnant) neque omnes falsæ esse concedentur à Dogmaticis. Quinetiam si alioqui falsum esse concedatur, tempus esse corpus, falsum etiam, esse incorporeum: eadè opera temporis inexistencia concedetur. præter hæc enim nihil aliud esse potest. Nec verò quæ sint veræ, quæ falsæ, possibile est comprehendere, tum propter æqualis ponderis in vtranque partem disputationem, tum propter eam quæ de criterio est & de demonstratione dubitatione. Itaque propter hæc nihil de tempore affirmare poterimus. Deinde quia non sine motu aut etiam mansionem tempus subsistere dicitur, quum tollatur motus pariter & mansio, tollitur & tempus. Nihilominus tamen hæc quoque nonnulli aduersus tempus adferunt: Si est tempus, aut definitum est, aut infinitum. sed si quidem definitum est, ab aliquo tempore coepit, & in aliquod tempus desinet: ideoque aliquando erat tempus quum non esset tempus, antequam ipsum esse incepisset: & erit aliquando tempus quum non erit tempus: nempe vbi ipsum desierit esse. quod absurdum est. Non ergo finitum est tempus. Quod si infinitum est, quia aliud dicitur præteritum, aliud præsens, aliud futurum, futurum & præteritum aut sunt, aut non sunt. Verum si non sunt, quum solum præsens relinquatur (quo breuius nihil esse potest) finitum erit tempus: & ita consequentur eadè dubitationes quæ principio. At si præteritum est, etiam futurum est: præsens autem erit vtrunque ipsorum. At verò absurdum dicere præsens quod est præteritum & quod futurum. Ergo infinitum non est tempus. Quod si neque infinitum, neque

t t 3

fini-

finitum est tempus, ne villo quidem modo est. Ad hæc, si est tempus, aut diuisibile est, aut indiuisibile. Indiuisibile certè non est: (diuiditur enim in præsens & præteritum & futurum, vt ipsi aiunt) sed neq; diuisibile. nam vnumquodque diuisibiliū mensuratur ab aliqua sui parte, quum vnamquanq; partem mensurati obeat mensurans, vt quum digito cubitum metimur. At tempus mensurari nō potest ab aliqua sui parte. nam (verbi gratia) si præsens mensurat præteritum, erit in præterito, & propterea præteritum: & in futuro, similiter futurum. & futurum, si alia mensuret, præsens erit & præteritum. & præteritum itidem, futurum erit & præsens. quod rationi repugnat. Ergo ne diuisibile quidem est. Quòd si neque indiuisibile est, neque diuisibile, ne est quidem omnino. Præterea tempus dicitur tripartitū esse, & aliud esse præteritum, aliud præsens, aliud futurum: è quibus præteritū quidem & futurum non sunt: (nam si nunc sunt præteritum & futurum tempus, præsens erit vtrunque ipsorum.) imò ne præsens quidem. nam si est præsens tēpus, aut indiuisibile est aut diuisibile. Indiuisibile certè non est: nam in præsentis tempore dicuntur mutari ea quæ mutantur: nihil autè in indiuisibili tempore mutatur: vt ferrum in mollietate, aut aliorū vnumquodque. Ergo indiuisibile non est præsens tempus. Sed ne diuisibile quidem: nam in præsentia nunquam diuidatur: quoniam propter velocem fluxum eorū quæ sunt in mundo, præsens ita in præteritum mutari dicitur vt intellectu percipi non possit. Sed ne in præteritū quidem & futurum: nam ita fuerit inexistentem, vtpote habens vnam quidem partem sui nō amplius existentem, alteram nondum existentem. Vnde nec finis præteriti principiumque futuri potest esse præsens. nam sic & erit & non erit: erit quidem vt præsens: non erit autem, quia non sunt eius partes. Ergo ne diuisibile quidem est. Quòd si neque indiuisibile est præsens, neque diuisibile, ne est quidem præsens. Si autem non sit præsens, neque præteritum, neque futurum, ne tempus quidem est. nam quod ex inexistente constat, inexistens est. Affertur aduersus tempus & illa ratiocinatio: Si est tempus, aut genitū est & corruptibile, aut nō genitum & incorruptibile. Non genitū quidem & incorruptibile non est: si quidem partim præteritū dicitur, & non amplius esse: partim esse futurum, & nondum esse. Sed ne genitū quidem & corruptibile. nam quæ fiunt, ex aliquo ente fieri oportet: & quæ corruptūtur, in aliquod ens corrumpi, secundum ipsorum Dogmaticorum suppositiones. Si ergo in præteritum corrumpitur, in non ens corrumpitur. & si ex futuro fit, ex non ente

ente fit. neutrum enim ipsorum est. Absurdum est autè dicere aliquid ex non ente fieri, aut in non ens corrumpi. Itaque non est genitum & corruptibile tempus. Quòd si neque non genitum & incorruptibile est, neque genitum & corruptibile, ne est quidem prorsus. Ad hæc verò, quia omne quod fit, in tēpore fieri videtur, si fit tempus, in tempore fit. Aut ergo ipsum in seipso fit, aut alterū in altero. Sed si quidem ipsum in seipso, idem & erit & non erit. quia enim id in quo aliquid fit, debet prius existere quàm id quod in ipso fit, tempus quod in seipso fit, si quidem fit, nondum est: at si in seipso fit, iam est. Quocirca ne in seipso quidem fit. Sed neque alterū in altero. nam si præsens in futuro fit, futurum erit præsens: & si in præterito, præteritum. Eadem verò & de aliis temporibus dicenda. Ergo ne fit quidem tempus alterum in altero. Quòd si neque ipsum in seipso fit, nec alterum in altero, ne genitum quidem est tempus. Ostendebatur autem ne esse quidem non genitum. Quum itaque neque ortum habeat, neq; non habeat, ne est quidem villo modo. Nam vnumquodque eorum quæ sunt, aut ortum habere, aut non habere necesse est.

De numero.

CAP. 18.

QUONIAM autem tempus non videtur absque numero considerari, etiam de numero paucis differere non abs re fuerit. Nam consuetudinem quidem sequentes, & citra vllam opinionem, numerare nos aliquid dicimus, & numerum aliquid esse audimus: sed Dogmaticorū curiositas nos ad hanc quoque aduersus illum prouocat disputationem. Primū enim Pythagorici elementa etiā mundi numeros esse dicunt. Apparentia enim ex aliquo constare aiunt: simplicia autè esse oportere elementa. incerta igitur esse elementa. Ex incertis autem alia sunt corpora, vt vapores, & ὄυνοι .q.d. moles: alia autem incorporea, vt formæ, & ideæ, & numeri. Ex quibus corpora quidem sunt composita, cōstantia ex longitudine & latitudine & profunditate & antitypia, aut etiam pondere. Non solū igitur incerta, sed etiam incorporea sunt elementa. Quinetiam numerus super vnoquoque incorporeo consideratur. nam aut vnum est, aut duo, aut plura. Vnde colligitur elementa rerum omnium, esse incertos & incorporeos, & qui super omnibus considerantur, numeros. Nec simpliciter, sed quū vnitas, & quæ per compositionem vnitatis fit dyas. i. binarius numerus.

* Ex cuius participatione, singulæ dyades fiunt dyades. Ex his enim & alios fieri numeros, qui in numeratis considerantur, & mundum constituere dicunt. Nam punctū vicem vnitatis obtinere, lineā autem

autem dyadis: (hanc enim inter duo puncta considerari) superficiem autem, vicem triadis. *i. ternarij numeri.* (dicunt enim esse fluxum lineæ in latitudinem ad aliud signum ex transuerso positum) corpus autem, tetradis. *i. quaternarij numeri.* Fieri enim lineæ infurrectionē super aliquod punctum superpositum. Atque ita corporis & totius mundi simulachra hæc nobis fingunt, quem etiam per harmonicas proportionnes gubernari asserunt, & illam quæ est $\xi\zeta\ \pi\alpha\sigma\acute{\alpha}\tau\epsilon\omega\upsilon$. *i. per quatuor*, quæ sesquitercia est: (vt se habent sex ad octo) & proportionem $\xi\zeta\ \omega\iota\nu\tau\epsilon$, *id est, per quinque*, quæ est sesquialtera (vt se habent nouem ad sex) & proportionem $\xi\zeta\ \pi\alpha\sigma\acute{\alpha}\tau\upsilon$. *q. d. per omnes*: quæ est dupla, vt duodecim se habent ad sex. Hæc igitur somniant, & numerum esse aliud quàm ea quæ numerantur, astruunt, dicentes: Si animal sit secundum sui ipsius respectum, vnum, planta, quia non est animal, non erit vnum. Atqui etiam planta est vnum: ergo animal non est vnū, sed secundum quiddam aliud quod extrinsecus consideratur in illo cuius vnumquodque particeps est, & vnum fit propter ipsum. Ac si ea quæ numerantur sunt numerus, quum homines sint qui numerantur, & boues (verbi gratia) & equi: homines & boues & equi erunt numerus. atque adeò albus numerus, & niger, & barbatus: si fortè tales contigerit esse eos qui mensurantur. Hæc verò sunt absurda. Ergo numerus non est ea quæ numerantur: sed propriam habet subsistentiam præter hæc, secundum quam etiam consideratur in iis quæ numerantur, & est elementum. Postquam igitur illi ita collegerunt numerum nõ esse quæ numerantur, irrepsit illa aduersus numerum dubia quæstio. Dicitur enim esse numerus. aut igitur ea quæ numerantur sunt numerus, aut aliquid aliud præter hæc extrinsecus. Nec verò ea quæ numerantur sunt numerus, vt Pythagorici ostenderunt: nec aliud quicquam præter hæc, vt docuimus. Nihil ergo est numerus. Nihil autem esse numerum extrinsecus præter ea quæ numerantur, manifestum reddemus, de vnitatis tantum verba facientes, vt apertius sit quod docebimus. Si enim vnitas est aliquid per seipsam, cuius particeps vnumquodque illam participantium, fit vnum: aut vna erit hæc vnitas, aut tot quot sunt qui eam participant. Sed si vna quidem sit, vtrū ipsam totā participat vnumquodque eorum quæ illam participare dicuntur, an eius partem duntaxat? Nam si omnem habet vnitatis vnus homo (verbi gratia) non amplius erit vnitas quam participet vnus equus, aut vnus canis, aut aliorum vnumquodque; quod dicimus esse vnum. Supponamus enim esse multos homines nudos, si vnicum fuerit vestimentum, & vnus eo se induerit,

rit, reliqui nudi manent & absque vestimento. Quòd si partis eius vnumquodque particeps est, primū quidem habebit aliquam partē vnitas: atque adeò infinitas habebit partes, in quas diuiditur. quod est absurdum. deinde vt pars decadis, veluti dyas, non est decas: ita neque pars vnitatis erit vnitas. atque ideo ne participabit quidem quicquā vnitatem. Itaque vnitas non est vna quam participare dicuntur particularia. Sin verò vnitates sunt numero æquales numeratis, de quibus dicitur vnum: ex quarum participatione vnumquodque particulariū dicitur vnum, infinitæ erunt vnitates quæ participabuntur: & ipse aut participant vnitatem superascendentem, aut vnitates quæ sunt ipsis æquinumeræ, & propterea sunt vnitates: aut nõ participant, sed absque vlla participatione vnitates sunt. Si enim absque participatione vnitates esse possunt hæc, poterit etiam sensibilibus vnumquodque absque vnitatis participatione vnum esse. & ex hoc ipso euertitur vnitas quæ per seipsam considerari dicitur. Sin à participatione sunt illæ etiam vnitates, aut vnā participant omnes, aut vnaquæque peculiarem. & si quidē omnes vnā, aut parte tenus duntaxat vnaquæque, aut ipsam totam participare dicentur. & ita relinquuntur eadē quæ primò absurditates. Sin vnaquæque peculiarem, etiam illarum vnitatum vnāquæque vnitatem oportet superconsiderari, & illis superconsideratis alias superconsiderari, & vsque in infinitum. Si igitur, vt comprehendamus esse aliquas vnitates per seipsas, ex quarum participatione vnumquodque eorum quæ sunt, est vnum, oportet comprehendisse infinite infinitas vnitates intellectu perceptibiles: impossibile est autem comprehendere infinite infinitas vnitates sub intellectum cadentes: impossibile est certè pronuntiare esse aliquas intellectu perceptibiles vnitates, & vnumquodque eorum quæ sunt, esse vnum, vtpote quod per participationem peculiaris vnitatis fiat vnum. Absurdū ergo etiā est dicere tot esse vnitates quot sunt quæ illas participant. Quòd si neque vna est quæ per seipsam dicitur vnitas, neque tot quot sunt quæ eam participant, ne villo quidem modo est vnitas per seipsam. itidem verò nec aliorum numerorum vnusquisque per seipsum erit. Nam in omnibus numeris possumus vti ea ratiocinatione quā nunc exempli causa in vnitatis proposuimus. Sed si neque per seipsum est numerus, (vt docuimus) neque numerus est ea quæ numerantur (vt ostenderunt Pythagorici) præter hæc autem nihil est: ne numerum quidem esse dicendum est. Iam verò quomodo ex monade fieri dicunt dyadem ij qui extrinsecus aliquid esse putant numerum præter ea quæ numerantur?

tur? Nam quādo vnitatem cum alia vnitare componimus, aut aliquid vnitatibus extrinsecus additur, aut aufertur ab illis: aut neque additur quicquam, nec aufertur. Verūm si neque addatur neq; auferatur quicquam, non erit dyas. Neque enim vnitates, si aliæ seorsum ab aliis essent, haberēt vnitatem quæ super ipsis consideraretur, secundum peculiarem ipsarum respectum. Neque verò ipsis nunc aliquid extrinsecus additum fuit. ergo neq; ablatum fuit, secundū suppositionem. Non erit ergo dyas compositio vnitatis cum vnitare, quum neq; additio neque ablatio vlla fiat extrinsecus. Quòd si ablatio fiat, non solum non erit dyas, sed etiam minuentur vnitates. Si autem addatur ad ipsas extrinsecus dyas, vt ex vnitatibus fiat dyas: quæ duo esse videbuntur, quatuor erūt. Subiecta est enim vnitatis, & altera vnitatis: quibus addita extrinsecus dyade, numerus quaternarius efficiatur. Eadem autē ratio & in reliquis numeris, qui per compositionem effici dicuntur. Si ergo neque per ablationem, neque per additionē, neque sine ablatione & additione fiunt illi numeri qui compositi esse dicuntur ex superascendentibus, insubsistens erit generatio numeri qui dicitur seorsum esse, & circa ea quæ numerantur. At verò generationem habere numeros qui sunt per compositionem, ipsi declarant, componi ipsos & fieri ex superascendentibus dicētes: verbi gratia ex vnitare & dyade indefinita. Ergo non habet subsistentiam seorsum numerus. Quòd si neque seorsum numerum contemplamur, neque subsistentiam habet in iis quæ numerantur, ne est quidem quicquam numerus, secundum ea quæ curiose à Dogmaticis afferuntur. Nec verò hypotyposes institutum exigere videtur vt de philosophiæ parte physica nominata, plura à nobis dicantur.

DE ETHICA PARTE PHILOSOPHIÆ. CAP. 19.

UPEREST ethica pars, id est, moralis, quæ circa bonorum & malorum & indifferentium diiudicationem versari videtur. Vt igitur de hac quoque breuiter, & summa tantum capita attingentes, disseramus, de bonorū & malorū & indifferentiū existentia inquiremus, si prius cuiusque notionem exposuerimus.

De bonis & malis & indifferentibus. CAP. 20. 35

DICUNT igitur Stoici bonum esse vtilitatem, aut non aliud ab vtilitate: bonum quidem appellantes virtutem, & ἀρετήν (id est, bonam, siue probam) actionem: non aliud autem ab vtilitate, virū ἀγαθόν, id est,

id est, probum, siue bonum, & amicum. Nam virtus quum sit hegemonicum certo quodā modo se habens, & bona operatio, quū sit actio quædam secundum virtutem, planè est vtilitas. At probus vir & amicus, non alius ab vtilitate. Nam probi pars est vtilitas, quum ipsius sit hegemonicum. At tota neque eadem cum partibus esse dicunt, (neq; enim homo est manus) nec alia quàm partes. non enim sine partibus subsistunt. Vnde non alia à partibus tota esse dicunt. Vnde probum, quum sit totum, hegemonici sui respectu (quod dixerunt vtilitatem) non alium ab vtilitate esse perhibent.

10 Bonum trifariam dici. CAP. 21.

HINC fit vt & trifariam bonum dici asserant. Vno enim modo bonum esse dicunt illud à quo peti vtilitas potest. quod est maximè principale, & virtutes. Alio autem, secundum quod contingit vt vtilitas percipiatur, veluti virtus, & operationes quæ secundum virtutem fiunt. Tertio modo, quod potest vtilitatem afferre. hoc autem & virtutem esse, & operationem quæ secundum virtutem, & probum & amicum, Deosq; & probos dæmones, adeò vt secundum quidem significatum boni comprehendat primum significatum: tertium verò secundum & primum complectatur. Nonnulli autem bonum esse dicunt id quod per se appetendum sit. Alij, quod adiuuat ad foelicitatē, aut complemētum addit. Foelicitas autem est (vt Stoici aiunt) quum res ad vitam pertinentes prosperè nobis fluunt. Talia quædā ad boni notionem afferuntur. Siue autem quod vtilitatem præbet, siue quod per se appetendum est, siue quod ad foelicitatem adiuuat, dicat aliquis esse bonum: non quid sit bonum ostendit, sed aliquod ex illius accidentibus dicit. Quod certè ineptum est. nam aut soli bono accident supradicta, aut aliis etiam. Verūm si aliis etiam, non sunt characteristicæ (id est, notam velut impressam habentia) boni, quum communia fiant: si non bono soli, non possumus ex his notionē boni assequi. Vt enim qui equi notionem non assecutus est, ne hinnire quidē quid sit nouit, neque per hoc ad notionem equi peruenire potest, nisi prius in equum hinnientem inciderit: ita is qui quærit quid sit bonū, eo quòd ignoret quid sit bonum, quod illi propriè & soli inest, cognoscere nequit, vt per ipsum ad boni notionē & imaginationem venire possit. Prius enim ipsam boni naturam discere oportet, atque ita demum intelligere quid vtilitatem afferat, & quid per se expetendum & foelicitatis effectiuum sit. At supradicta accidentia non sufficere ad notionem & naturam boni iudicandam, re ipsa ostendunt Dogmatici. Nam bonū

utilitatem afferre, & expetendum esse (vnde & dictum est ἀγαθὸν quasi ἀγαθόν) & foelicitatis esse effectiuum omnes quidem fortasse concedunt: verum quum interrogantur quid sit illud cui hæc accidit, incredibili quodam modo inter se digladiantur, dum alij virtutem esse dicunt, alij voluptatem, alij indolentiam, alij aliquid aliud. Atqui si ex supradictis definitionibus quid esset bonum ipsum ostenderetur, inter se, tanquam non comperta huius natura, minimè dissiderent. Sic ergo de boni notione dissentiant qui summo inter Dogmaticos habentur in pretio. Itidem verò & de malo controuersati sunt, malum dicentes esse noxam, aut non aliud à noxa: alij, quod per se sit fungiendum: alij, infoelicitatis effectiuum. Per quæ non substantiam boni, sed aliquid eorum quæ illi accidunt fortasse, dicentes, in supradictam incidunt hæsitacionem.

De indifferente.

CAP. 22.

INDIFFERENS autem trifariam dici asserunt. Vno quidè modo, ad quod neque ὀρεμὴ neque ἀφορεμὴ fit .i. neque appetitus animi, neque animi inappetentia: quale est, parem numerum esse stellarum, aut capitulis pilorum. Alio modo, ad quod ὀρεμὴ quidem aut ἀφορεμὴ fit, sed non magis ad hoc quàm illud: vt in duobus tetradrachmis nummis nullo modo diuersis, quum eorum alterum eligere oportet. Nam ὀρεμὴ quidem est ad alterum eorum eligendum, sed non magis ad hoc quàm illud. Tertio modo indifferens aiunt esse, quod neque ad foelicitatē nec infoelicitatem adiuuat, vt sanitatem, diuitias. Nam quo possumus aliquando bene, aliquando malè vtī, hoc indifferēs esse aiunt. de quo maximè in ethicis disputare se dicunt. Quid verò & de hac notione sentiendum sit, ex iis quæ de bonis & malis nobis dicta sunt, constat. Nos ergo ad notionē vniuscuiusq; supradictorū non applicuerunt, vt hinc patet. Nihil tamē illis miri accidit, quòd in rebus existentia non habentibus lapsi sint. Nam nihil natura esse bonum, aut malū, aut indifferens, ex iis quæ sequuntur argumentationibus aliqui colligunt.

An sit aliquid natura bonum & malum & indifferens. CAP. 23.

IGNIS natura calefaciens, omnibus videtur calefactiuus: & nix natura frigefaciens, omnibus videtur refrigeratiua: atq; adedò omnia quæ natura mouet, siue afficiunt, eodè modo omnes mouent qui quidem secundum naturam se habent. At nullum eorum quæ bona vocatur, omnes pariter mouet, tanquam bonum: (sicuti declarabimus) natura ergo nō est bonum. Nullum autem ex iis quæ bona dicuntur, omnes mouere eodem modo, manifestum est. Nam (vt rudem & imperitam

peritam multitudinem omittamus, ex qua alij firmum corporis habitum, bonam rem esse censent: alij, rebus venereis frui: alij cibo, alij vino se ingurgitare: alij verò aleari: alij plura possidere quàm alii: nonnulli denique his etiam deteriora quæpiam) ipsorum Philosophorum nonnulli tria genera bonorum esse dicunt, ex quibus sunt Peripatetici. Horum enim alia esse circa animū, vt virtutes: alia circa corpus, vt sanitatem, & similia: alia extra, vt amicos, opes, & similia. At Stoici tria quidem & ipsi bonorū genera esse cēsent: (ex his enim alia esse circa animum, vt virtutes: alia extra, vt probum & amicum: quædam etiam nec circa nec extra animum, veluti probum, vt quidē ad seipsum) at quæ sunt circa corpus, aut extra, quæ Peripatetici in bonis habent, illi bona esse negant. Fuerunt etiam qui voluptatē vt bonum amplexarentur, quum alii ipsam in malis planè numerent: adedò vt ex Philosophis quidam exclamauerit, *μακρότερον μὲν καὶ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ νόμον ἢ κατὰ δέου. i. Insanite mihi potius contingat, quàm voluptate frui.* Si ergo ea quidem quæ natura mouent, omnes eodem mouent modo: at verò ad ea quæ bona dicuntur, non omnes itidem mouemur: nihil est natura bonum. Et enim neque omnibus diuersarum sectarum opinionibus ante expostis fidem habere possumus, propter discordiam: neque alicui. Nam qui huic quidem sectæ credendum esse, illi autem minimè, dicit, quū habeat sibi aduersantes rationes eorum qui contra sentiunt, pars fit controuersie, & diiudicatore ipsemet egebit, ideoq; cum aliis ac non alios iudicabit. At quum nec criteriū sit de quo constet, nec demonstratio (ob indiudicabilem controuersiam quæ de his etiam est) ad epochen deueniet: & propterea quid natura sit bonum, affirmare nō poterit. Illud præterea dicunt nonnulli: Bonum est aut ipsa expetitiō illius, aut illud ipsum quod expetimus. Ipsa quidem certè expetitiō non est bonum, secundum proprium respectum. neque enim studeremus assequi illud quod appetimus, ne postquam consecuti essemus, facultate ipsum rursus appetendi excideremus. Verbi gratia, Si bonum esset expetere potum, potum adipisci non studeremus. postquam enim fruitionem eius habuimus, ipsum appetere desinimus: & in esurire itidè, atque in amore, & in aliis. Ergo ipsum appetere, per se appetenda res non est: atque haud scio an molesta. Nam qui esurit, studet consequi cibum, vt liberetur esuriendi molestia: & qui amore captus est, itidem, & qui sitit. Iam verò ne id quidè quod expetitur, est ipsum bonum. nam hoc aut extra nos est, aut est circa nos. Sed si quidem extra nos, aut efficit circa nos iucundum quendam motum, &

talem constitutionem quam lubenter acceptemus, atque adeò ἀγαθὴν πᾶσι .i. passionem seu affectionē gratam, aut nullo modo nos afficit. Et si quidem nō est nobis ἀγαθὴν .i. gratum, ne ἀγαθὴν quidem erit .i. bonum, nec nos incitabit ad se appetendum, nec vllō modo appetendū erit. Quod si ingeneratur circa nos extrinsecus suaui cōstitutio, & passio quædam huiusmodi quam libenter amplexemur, non propter se appetendum erit quod extrinsecus est, sed propter affectionem quæ ob ipsum circa nos fit. Quod igitur per se expetendum est, non potest extra nos esse. Sed neque circa nos. aut enim circa corpus solum, aut circa animum solum, aut circa vtrunque esse dicitur. Verūm si quidē 10 circa corpus solum, ad cognitionem nostram nō perueniet: nam cognitiones animo tribuuntur. At corpus irrationale esse aiunt, quantū in seipso. Quod si etiam vsque ad animum pertingere dicatur, animi perceptioni, & affectioni quæ ipsi grata sit, videbitur appetendū esse. Nam quod expetendum iudicatur, mente iudicatur, iuxta eos, nō autem 15 irrationali corpore. Superest ergo vt dicamus bonum esse circa animum solum. Sed hoc quoque (quatenus adhærebimus iis quæ Dogmatici dicunt) impossibile est. Nam animus fortasse quidem & ipse inexistens est: quod si etiam existit, quantum quidē ad ea quæ dicunt, non comprehenditur, quemadmodum ratiocinando collegi, quum 20 de criterio verba facerem. Quomodo autem quispiam dicere ausit aliquid in illo fieri quod non comprehendit? Vt tamen hæc quoque silentio prætereamus, quomodo etiam dicunt in animo bonum esse? Nam si Epicurus finem constituit voluptatem, & dicit animum (quia & omnia) ex atomis constare, quomodo in atomorum aceruo possibile sit voluptatem esse? & assensum aut vim iudicandi hoc quidē appetendum esse & bonum, illud verò fugiendum esse & malum? Id quidem certè nemo dicere queat.

Quæ sit ea quæ dicitur ars circa vitam. CAP. 24.

RURSVM Stoici circa animum bona dicunt esse artes quasdam 30 virtutes. Artem autem esse dicunt, quæ cōstat ex comprehensionibus coexercitatis. Comprehensiones verò fieri circa hegemonicū. quomodo igitur in hegemonico (quod quidem secundum ipsos est spiritus) recondantur comprehensiones, & coaceruentur tot vt fiat ars, intellectu percipi non potest: quum posterior deformatio priorem de- 35 leat. quia & spiritus est fortasse, & ex toto moueri dicitur secundum quaque deformationē. Nam dicere Platonis ἀνδιωλοποιήσιμ esse posse boni demonstratiuam, illud videlicet indiuisibilis & diuisibilis substantiæ

stantiæ temperamētum, & naturæ quam habet alterum & quam idē, aut numeros, meræ nugæ sunt. Vnde nec circa animū bonum esse potest. Quod si neq; expetere ipsum, bonum est, nec extrinsecus subiectum est quod per se appetendū sit, nec circa corpus sit, nec circa animum (vt ex mea ratiocinatione collegi) nihil quicquam natura bonū, & propter supradicta, ne malum quidem est natura quicquam. Nam quæ aliis videntur esse mala, his dediti sunt alij tanquam bonis, vt petulantia, iniustitia, auaritia, intemperantia, aliisq; huiusmodi. Vnde si iis quidem quæ natura bona sunt, hoc innatum est, vt omnes eodem 10 modo moueant, at quæ dicuntur mala esse, non mouent vno omnes modo: nihil est natura malum. Iam verò ne indifferens quidē natura est quicquam, propter eam quæ de differentibus est controuersiam. Nam (vt exemplo vtar) Stoici quidem ex indifferentibus alia aiunt προσημένα esse .i. promota, vel producta, aut præposita: alia ἀπροσημένα .i. re- 15 mota, reiecta: quædam etiam neque προσημένα, neque ἀπροσημένα. Et προσημένα ea esse quæ sufficientem habent dignitatem, vt sanitatē, diuitias: ἀπροσημένα autem, quæ non habent sufficientem dignitatem, vt paupertatem, morbum. neque προσημένα, neque ἀπροσημένα, quale est extendere aut contrahere digitū. Aliqui verò nihil ex indifferentibus προσημίων vel ἀπροσημίων esse aiunt. Vnumquodque enim in- 20 differentium, pro variis circumstantiis, interdum προσημίων, videri interdum ἀπροσημίων. Nam si (vt inquiunt) diuitibus quidem tyrannus infidetur, pauperes autem tranquillè & in pace degant, nemo non pauper esse malit quàm diues: adeò vt tum diuitiæ censeantur in numero 25 ἀπροσημίων. Itaque quum vnumquodque eorum quæ dicuntur indifferentia, alij bonum esse dicant, alij malum, at omnes pariter indifferens ipsum esse existimarent, si indifferēs natura esset: nihil est natura indifferens. Sic etiam si quis natura appetendā esse dicat fortitudinem, quod leones natura ad fortitudinis studium tendāt, 30 & tauri etiam, necnon aliqui homines, atque adeò ipsi galli gallinæci: dicimus fore quantum ad hoc attinet, vt timiditas quoq; inter ea quæ natura sunt expetenda, censeatur: quia cerui & lepores, & alia complura animalia naturali impulsu ad ipsam feruntur. Imò & bona pars hominū timida esse comperitur. Rarò enim vsuuenit vt quis pro 35 patria seipsum morti exponat, vtpote quadā animi mollitie retentus: aut vt quis quadam animi elatione ductus, audax aliquod facinus aggreduatur. quin potius hominum bona pars hæc omnia vitat. Vnde & Epicurei se ostēdere putant, natura appetendam esse voluptatem.

Anima-

Animalia enim, simulatque nata sunt, quum adhuc deprauata nō sint, cōtendere rectā ad voluptatē, fugere autem dolores aiunt. Sedenim his quoque responderi queat, quod mali est effectiuum, nequaquam esse posse natura bonum. at voluptatem malorum effectricem esse. Omni enim voluptati dolorem affixum esse, qui est secundum eos natura res mala. Exempli gratia, Voluptatem sentit ebriosus dum vino se ingurgitat: & gulosus, dum cibo: & libidinosus, dum omnem in libidine modum excedit. Verum hæc & paupertatem & morbos efficiunt: quæ dolorifica sunt, & mala, vt censent. Non ergo natura bonū est voluptas. Itidem verò & quod bonorum effectiuum est, natura malum non fuerit. at doloribus efficiuntur voluptates. Etenim scientiās percipimus laborantes, & diuitias, & per laborem itidem quis diuitiis & amica sua potitur. Ipsa quoque valetudo acquiritur per dolores. Non ergo natura malum est labor. Nam si natura quidem bonum esset voluptas, malum autem labor, omnes eodem pacto circa ipsa affecti essent, vt dicebamus. Atqui videmus multos Philosophos laborem quidem & patientiam amplectētes, voluptatē autem aspernantes. Eodem autem pacto euerti possint & qui cum virtute coniunctam vitam natura rem bonam esse dicunt, eo quòd Philosophi nonnulli vitam voluptariam amplexati sint: adeò vt ex ea ipsa que inter illos est controuersia, tale vel tale natura esse aliquid, refutetur.

Iam verò non abs re fuerit fortasse, paucis considerandas proponere magis etiam particulares opiniones de turpibus & nō turpibus, de rebus illicitis & licitis, de legibus & cōsuetudinibus, & de pietate erga Deos, & de sanctitate erga mortuos, & similibus. Hoc enim modo de rebus faciendis aut non faciendis magnam comperiemus discrepantiam. Exempli gratia, Apud nos quidē turpe, imò verò etiā nefarium habetur, mascula venere vti: apud Germanos autem, vt fertur, turpe nō est, sed vnum ex iis quæ vsu recepta sunt. Quinetiā apud Thebanos olim hoc turpe habitum non fuisse dicitur, & Merionem Cretensem ita vocatum aiunt ad expressam consuetudinis Cretensiū significationem. Illum quoque Achilles erga Patroclum ardentem amorē ad hoc referunt nonnulli. Quod cur mirum vlli videatur? quū etiam Cynici philosophi & Zenon Cittieus & Cleanthes & Chrysippus indifferens hoc esse dicant? Insuper verò & publicè cū vxore cōgredi, quanuis apud nos turpe esse videatur, apud quosdam ex Indis non videtur esse turpe. Congrediuntur enim indifferenter publicè. quemadmodum etiam de Cratete Philosopho accepimus. Pre-

terea

terea & mulieres corpus prostituere, apud nos quidem turpe est & probrosum, at verò apud multos ex Aegyptiis, honoratum. Aiunt enim eas quæ cum plurimis congregiuntur, ornamentum etiam gestare perisphyrium, suæ gloriationis indicium. Quinetiā apud quosdam ex illis puellæ ante nuptias dotem ex arte meretricia colligunt, deinde nubunt. Stoicos etiam audimus dicentes à ratione non abhorretere cum meretrice congredi, aut quæstu à meretrice facto aliquē sustentare vitam. Insuper verò compunctū notis esse, apud nos turpe & infame esse videtur: at multi Aegyptij & Sarmatæ suos foetus compungunt. Itidem & in aures gestari à viris, apud nos quidē turpe habetur, apud nonnullos autem ex Barbaris (vt apud Syros) nobilitatis est indicium. vsque adeo vt etiam nonnulli, argentes hoc nobilitatis indicium, nares puerorum perforant, & ex illis annulos argenteos aut aureos appédant. quod apud nos haudquaquam vllus fecerit. Sicuti nec succo florum tinctam & talarem vir vllus hīc vestem induerit, quum tamen alioqui hoc apud Persas maximè decorum sit, quod apud nos turpe esse videtur. Ac profectò apud Dionysium Siciliae tyrannum, quum huiusmodi vestis Platoni & Aristippo oblata fuisset, Plato quidem repudiavit, dicens,

*Gestare amictum muliebrem nunquam queam,
Quum mas creatus fuerim. At verò Aristippus accepit, dicēs,
Nulla Bacchanalia*

Contaminare mulierem castam queant.

Sic ergo & ex sapientibus alteri hoc minimè turpe, alteri turpe videbatur. Illicitum etiam est apud nos matrem aut sororem ducere in vxorem, at verò Persæ (& inter eos potissimum magi, qui sapientiam profiteri videntur) cum matribus matrimonia contrahunt: & Aegyptii sorores suas ducunt in vxores: &, vt ait Poëta,

*Iunonem vxoremque suam pariterq; sororem
Iuppiter alloquitur.* Quinetiam Cittieus Zenon ait à ratione alienum & abhorrens non esse, matris naturam suæ affricare, quemadmodum nec aliam corporis eius partem manu fricare, malū vllus esse dixerit. Atque adeò Chrysippus in Politia sua dogma hoc ponit, patrem ex filia, & matrem ex filio, & fratrem ex sorore liberos procreare. Plato autem etiam generalius communes esse vxores debere pronuntiauit. Quū præterea detestabile sit apud nos *αἰσχρογένησι*, Zeno approbat: & alios etiam quosdam vt bono quodam hoc vsos malo accepimus. Nec non humanas carnes edere, apud nos quidē

x x

est

est illicitum: at sunt quædam nationes Barbaræ in quibus omnes ad vnum hoc pro re indifferenti habent. Et quid Barbaros commemorare oportet, quum Tydeus ipse cerebrum hostis edisse dicatur? & Stoici à ratione alienum nõ esse dicant vt quis carnes edat cum aliorum, tum verò suas? Præterea humano sanguine aram Dei contaminare, apud bonam partem hominum, atq; adedò apud nos, impiũ est: at Lacedæmonij in ara Orthosiæ Artemidis flagris acerrimè cæduntur, vt multus in aram Deæ defluat sanguis. Quid quòd Saturno hominem nonnulli immolât: quemadmodum & Scythæ Artemidi hospites sacrificant? Nos autem cõtrà humano sanguine pollui templa censemus. Ad hæc, apud nos lex in adulteros animaduerti iubet: at apud nonnullos cum aliorum vxoribus congregi indifferens est. nec non Philosophi quidã cum aliena vxore misceri indifferens esse aiũt. Apud nos liberi parentũ curam gerere lege iubentur: at Scythę ipsos sexaginta annorum spatium prætergressos iugulant. Cur autẽ mirum hoc fuerit, quum Saturnus quidẽ falce verenda patris amputarit, Iupiter autem Saturnum in tartara præcipitauerit: atque adedò Minerua cum Iunone & Neptuno patri iniicere vincula conata sit? imò etiam suos liberos Saturnus interficere deliberauerit? Quinetiam Solon Atheniensibus legem ἀποὶ τῆς ἀντιτοῦ (.i. de indemnatis) statuit, per quã vnicique suum filium interficere permisit. at verò apud nos filium occidere vetant leges. Et Romanorum legislatores liberos sub patrum potestate, & eorum seruos esse iubet: & liberos suorum bonorum non esse dominos, sed patres, donec in libertatem asserti fuerint liberi, eodem modo quo ij qui ære comparantur serui: alij autẽ hunc morem, velut tyrannicum, repudiarunt. Præterea lex est vt homicidæ puniantur: at gladiatores perpetrato homicidio, honore etiã sèpe afficiuntur. Itidem & ingenuos homines cædere leges vetât: at verò athletæ cædentes ingenuos, sæpe etiam occidentes, honores & coronas consequuntur. Lexque apud nos vnica vxore contentum esse vnumquenque iubet: at verò ex Thracibus & Gætulis (est autẽ quædam gens Libyæ) multas quisque habet. Prædari quoque apud nos quidem legibus cõtrarium & sceleratum habetur: at verò apud multos Barbaros infame nõ existimatur: imò verò etiam hoc fertur apud Cilices gloriosum fuisse, adedò vt eos qui inter prædandum obiissent, dignos esse quos honore prosequerentur iudicarent. Et Nestor quidem apud Poëtam postquam Telemachum & qui cum eo erant comiter accepit, iis dicit,

Estisne

Estisne incerta vagantes

Prædones quo more solent?

Atqui si prædari fuisset absurdum, nequaquam eos tanta comitate & beneuolentia prosequutus fuisset: quia tales esse suspicari potuisset. Furari quoq; apud nos quidem legibus contrarium & iniustum habetur: at qui Mercuriũ dicunt furacissimum esse Deum, faciunt vt iniustum hoc nõ censeatur. Nam quomodo Deus sit malus? Adde quòd aiunt solitos Lacedæmonios punire fures, non quòd furati, sed quòd in furto deprehensi essent. Quinetiam vir ignauus & clypei abiector apud multos ex legis præscripto plectitur: (ideoque Lacæna illa mulier quæ clypeum filio ad bellum proficiscenti dabat, Tu, inquit, fili, aut hunc, aut super hunc) contrà verò Archilochus se nobis venditans quòd abiecto clypeo fugisset, in suis poëmatibus de seipso scriptum reliquit,

Nunc se aliquis Saius parma iactanter adornat,

In dumo quæ non sponte relicta mihi est.

Atque ita me eripui letho.

Amazones autem, si quos parerent mares, claudos reddebant, vt nullum forti viro dignum facinus edere possent: at ipsæ res bellicas tractabant, quũ apud nos contrarium rectè & ordine fieri existimetur. Et mater Deũ femiueros admittit: atqui quum Dea sit, nequaquam eos admittẽdos censuisset, si natura malum esset nihil virilis fortitudinis habere. Eodẽ pacto & quæ ad iustitiam & iniustitiam, & quæ ad honestum quod cum fortitudine coniunctum est pertinent, variis cõtrouersis agitantur. Itidem verò de iis quæ ad pietatem & ad Deos spectant, variæ sunt & multum discrepantes opiniones. Nam bona pars quidem Deos esse ait, nec tamen desunt qui esse negent, ex quorum numero sunt Diagoras Melius, & Theodorus, & Critias Atheniensis. Atque ex iis qui Deos esse pronuntiarunt, alij patrios colunt Deos, alij eos quos Dogmaticorum sectæ sibi fingunt: quemadmodum Aristoteles quidem incorporeum Deum esse dixit, & extremitatẽ cœli: Stoici autem spiritum peruadentem etiam per illa à quorum aspectu quis abhorreat: Epicurus humana formã præditum: Xenophanes autem sphæram impassibilem. Deinde alij rerum nostrarum prouidentiam illi adscripserunt, alij vllam ei inesse negauerunt. Nam quod beatum est & incorruptibile, Epicurus ait neque ipsum negotia habere, neque aliis exhibere. Vnde & in communi vita alij vnum dicunt esse Deum, alij multos, & varias habẽtes formas: adedò vt in Aegyptiorum delabantur opiniones, qui canum formas & accipitrũ Diis affingũt, & boues,

& crocodilos, & nihil non pro Diis habent. Hinc etiam fit, ut quæ ad sacrificia & Deorum cultum pertinent, omnino inter se valde discrepent. Nam quæ in aliquibus templis pia, eadē in aliis impia. Atqui si natura pium & impium esset, nequaquam hoc existimatum fuisset. Exempli gratia, Sarapidi nemo vnquam porcū immolauerit, at Herculi & AEsculapio immolatur. Ouem Isidi sacrificare nefariū, at illi quæ mater Deorum vocatur, & aliis Diis mactatur. Saturno sacrificant hominem, quod bona pars hominū impium esse censet. Felem Alexandriae sacrificant Hero, & Tetidi blattam: quod apud nos nullus fecerit. Equo litant Neptuno, at Apollini Didymæo præcipuè hoc animal est inuisum. Capras Artemidi sacrificare pium est, nō autem AEsculapio. Multa alia huiusmodi asserere possem, quæ studio breuitatis silentio prætereo. Atqui si quod natura pium sacrificiū esset & impium, apud omnes eadem esset de illo existimatio. His verò esse similia comperiemus quæ in victu ad Deorum cultū composito magna cū religione obseruantur ab hominibus. Iudæus enim aut sacerdos Aegyptius moriatur potius quàm carnē suillam edat. At Libys ouillam carnem gustare, omnium maximè nefarium esse existimat. Apud aliquos ex Syris columbam, apud alios victimas gustare, itidem nefariū habetur. Quinetiam pisces in quibusdā templis edere pium est, in aliis cēsetur impium. Iam verò & ex Aegyptiis qui sapientes habiti fuerunt, alii caput animalis edere profanum esse arbitrantur, alii scapulam, alii pedem, alii nescio quid aliud. Cepas verò nullus vnquam ederit eorū qui sacris Casii Iouis apud Pelusium initiantur: sicuti nec Libycæ Veneris sacerdos allium vnquam gustauerit. Abstinent præterea in templis nonnullis mentha, in aliis hedyosmo, in aliis apio. Sunt verò qui se patrum capita potius quàm fabas efuros dicant. Atqui apud alios hæc sunt indifferentia. Carnes verò caninas gustare nos profanum arbitramur, at nonnulli ex Thracibus canibus vesci narrantur. Fortasse etiam in vsu apud Græcos hoc fuit. Vnde & Diocles ex eorum schola qui Asclepiadarum tempore fuerant, prodiens, quibusdam ægrotis catulorum carnes dare præcipit. Sunt & qui humanas carnes (ut dixi) indifferenter edant: quod apud nos profanū esse existimatur. Atqui si à natura essent tam ea per quæ piè sancteque coluntur Dii, quàm illa quæ fiunt contra fas, apud omnes idem de illis esset iudicium. Sed & de pietate erga mortuos, his non dissimilia dici possunt. Alii enim integra mortuorum corpora componentes, terra tegunt, soli ostendere ipsos impiū existimantes.

At

At Aegyptii intestina extrahentes condiunt defunctos, & secum super terrā habent. Ex Aethiopibus autem ij qui sunt *ιχθυοφάγοι* i. piscinori, in paludes ipsos coniciunt, piscibus escam futuros: Hyrcani verò canibus ipsos vorandos exponunt: aliqui ex Indis vulturibus etiā. Troglodytis autem moris esse aiunt, ut in aliquem collem defunctum adducant, deinde religato eius capite ad pedes, saxi non sine risu petant. quum autem aggere iactorum lapidū eum operuerint, discedāt. Sunt præterea nonnulli Barbari qui eos qui sexaginta annorum ætatem excefferunt, immolatos comedunt: at eos qui iuuenes obierint, terra condunt. Aliqui etiam mortuos comburunt: ex quibus alii ossa eorum sumētes, recondita asseruant, alii temerè proiecta relinquunt. A Persis autem aiunt suspendi mortuos, & nitro condiri, ac tum demum fasciis inuolui. Alii verò quanto luctu mortuos prosequantur videmus. Quinetiam mortē ipsam alii horrendam & fugiendam esse ducunt: alii verò nihil tale de ea existimant. Nā & ipse Euripides ait,

Ecquis scit utrum viuere istud sit mori,

Mortemque vitam conditi terra putent?

Ipse quoque Epicurus ait, Mors nihil ad nos. Nam quod dissolutum est, sensu caret: quod sensu caret, nihil ad nos. Hoc etiam addunt, Si ex anima & corpore compositi sumus, mors autem dissolutio est animæ & corporis, tum quidem quando sumus, non est mors: (non enim dissoluimur) quum autem mors est, nos non sumus. Nam quod non amplius sit illa animæ & corporis compositio, ne nos quidē sumus. Heraclitus autem ait & vitam & mortem esse & dum viuimus & dum morimur. Nam quum nos viuimus, mortuas esse nostras animas, & in nobis sepultas: quum autem morimur, animas reuiuiscere & viuere. Sunt verò & qui mortem nobis esse vita potiolem existiment: quò pertinet id quod ait Euripides,

Quis nouit an quod viuimus sit id mori,

Mori vicissim iudicent vitam inferi?

Ex eadem autem opinione & hæc dicta fuerunt,

Non nasci, esset res mortalibus optima cunctis,

Nec solare oculis posse videre iubar:

At nato portas Orci transire repente,

Et terra indutum mole iacere graui.

Scimus verò & quæ de Cleobi & Bitone feruntur, quæ ab Herodoto in mentione Argiæ sacerdotis commemorantur. Narrantur verò nonnulli etiam ex Thracibus circumstantes infantem in lucē editum

tum lugere. Ergo neque mors inter ea quę natura sunt horrenda, nec vita inter ea quę sunt natura bona, annumerari debet. Nec quicquam ex supradictis natura tale est vel tale, sed omnia sunt opinione tenus, & ad aliquid. Eundem autem ratiocinandi modum etiam ad vnumquodque ex aliis transferre possit quispiam, quę nunc, breuitatis rationem habentes, non exposuimus. Quod si de quibusdam quę sit discrepantia, ostendere illico non possumus, dicendum est fieri posse vt in aliquibus nationibus quas ignoremus, sit de iis quoque controuersia. Nam vt nisi sciremus (verbi gratia) AEgyptiorum consuetudinem esse vt sorores ducant in vxores, falsò affirmarem apud omnes pro confesso & indubitato haberi, non esse contrahendum cum fororibus matrimonium: ita nec de rebus illis, in quibus eę quę sunt discrepantię, sub sensus nostros non cadunt, affirmare decet non esse de ipsis controuersiam: quum fieri possit (sicuti dixi) vt apud aliquas nobis ignotas nationes sit de iis controuersia. Scepticus ergo tantā rerum cernens discrepantiam, de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum, & quid faciendum, quid nō, retinet assensum, hac etiam in parte à Dogmaticorum temerario fastu procul discedens: sequitur verò citra vllam opinionem obseruationem vitę communis. Et propterea in iis quidem quę opinabilia sunt, passionis expers manet: at in iis quę coacta sunt, moderatè passionibus afficitur. Nam patitur quidem quatenus est homo sentiendi facultate præditus: sed nō assumens illam præterea opinionem, nimirū id quod patitur, natura malum esse, moderationem in iis quę patitur seruat. Nam addere sibi talem aliquam opinionē, peius est quàm ipsum pati. adeò vt aliquando ij quibus aliquod membrum abscinditur, aut tale aliquid patiuntur, id tolerant: at qui illis adstant, eo quòd opinionem illam conceperint de eo quod fit, esse malum, animo linquantur. Nam ille quidē certè qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendū aut non faciendum esse statuit, variè turbatur. Nam & quū adsunt illi ea quę mala existimat esse secundum naturam, pœnis affici videtur, & quum iis quę ipsi bona vidētur, potitus fuerit, & ob elatum nimia lætitia inflatumq; animum, & præ metu illa amittendi, necnon dum timet ne rursus in iis versetur quę natura mala existimantur ab eo, in perturbationes nō mediocres incidit. Nā iis qui bona dicunt amitti non posse, ex dubitatione quā affert controuersia, silentium imponemus. Vnde ratiocinātes colligimus, si, quod mali effectiuū est, malum & fugiendum sit, persuasio autē hęc qua quis sibi persuadet hęc quidem

dem esse bona secundū naturam, illa autē mala, perturbationes exciter: malū esse & fugiendū, sibi proponere & persuasum habere quidpiam esse malum aut bonum, quod ad naturam spectat. Et hęc quidem in præsentia de bonis & malis & indifferentibus dixisse sufficiat.

An sit ars circa vitam.

CAP. 25.

Ex supradictis autem ne artem quidē vllam circa vitam esse perspicuum est. Si enim est talis ars, circa bonorum & malorum & indifferentium considerationem versatur. Itaque quum hęc inexistantia sint, inexistēs etiam est quę circa vitam esse dicitur ars. Et alioqui quū non vno consensu relinquunt artē vnam circa vitam omnes Dogmatici, sed aliam alii à se fictam supponant, obnoxii redduntur controuersię, & ratiocinationi ex controuersia sumptę, quam quum de bono verba facerem proposui. Sed etiā si omnes (vt hoc supponamus) dicerent vnam esse artem circa vitam, verbi gratia, celeberrimam illam prudentiam (quę apud Stoicos quidem somniatur, magis autem videtur premere quàm alię) consequētur nihilominus absurditates. Quia enim prudentia est virtus, virtutem autem solus habet sapiens, Stoici, quum non sint sapientes, non habebunt eam quę circa vitam est artem. Atque adeò quū non possit, secundum ipsos, subsistere ars, ne ars quidē vlla circa vitam erit, si ea quę dicunt sequamur. Etenim artem esse tradunt, quę constat ex comprehensionibus. comprehensionem autem, esse ad comprehensiuam phantasiam assensum. Inueniri autem nequit comprehensiuam phantasiam. Nam nec omnis phantasia comprehensiuam est, nec quę nā sit ex phantasiis comprehensiuam dignosci potest. quia nec omni phantasia possumus iudicare simpliciter quę sit comprehensiuam, & quę non sit: & quum egeamus comprehensiuam phantasia ad dignoscendum quę sit comprehensiuam phantasia, ad infinitum compellimur: quum à nobis alia comprehensiuam phantasia postuletur ad dignoscendam illam quam vt comprehensiuam phantasiam sumebamus. Stoici ergo talē nobis comprehensiuam phantasie notionem exhibentes, veritatem non sequuntur. Nam quū comprehensiuam phantasiam esse dicant quę ab ente orta sit, ens autem esse quod comprehensiuam phantasiam mouere potest, in diallelum dubitationis modum incidūt. Si igitur vt circa vitam sit ars aliqua, prius oportet artem esse: vt autē subsistentiam habeat ars, oportet comprehensionem prius subsistentiam habere: vt autem subsistat comprehensio, assensum ad comprehensiuam phantasiam, comprehensum esse: inueniri autem nequit comprehensiuam phantasiam: inueniri non

non potest quæ circa vitam ars esse dicitur. Illud præterea affertur: Omnis ars ex iis operibus quæ propriè exhibentur ab ipsa, comprehendi videtur. Atqui nullum proprium extat opus artis quæ circa vitam est, nam quodcunque dixerit quis esse huius opus, illud commune esse etiam cum rudi & imperita multitudine reperitur. quale est, Honorare parentes, Deposita reddere, & alia omnia. Non ergo est vlla circa vitam ars. Neque enim ex eo quòd à prudenti animi habitu aliquid dici aut fieri videatur (vt aiunt quidam) quòdnam sit prudentiæ opus cognoscemus. Nam ipse prudens animi habitus incomprehensibilis est, quum neq; ex seipso & ex re præsentis, neq; ex suis operibus appareat. Nam hæc illi etiam cum imperito vulgo sunt communia. Dicere autem nos ex æquabilitate actionum comprehendere qui sint illi qui habeant artem quæ circa vitam est, hominum est ultra naturam loquentium, & potius optantium quàm vera dicentium.

Tali etenim mente est mortalis præditus omnis,

Qualis missa dies à patre hominumque Deumque.

Supereft vt artē hanc quæ circa vitā versatur, ex illis operibus quæ in suis libris describunt, comprehendi dicamus. quæ quum multa & inter se similia sint, pauca, exempli gratia, commemorabo. Ipse ergo princeps sectæ eorum Zenon in scriptis dictis *Ἐπιτεταῖς*, de puerorū institutione, cum alia similia, tū verò hæc dicit, Diuidere nihilo magis nec minus pædica quàm non pædica: nec foeminas quàm mares. non enim sunt alia quæ pædica aut non pædica, nec foeminas aut mares deceant, sed eadem illos decent. De pietate autem erga parentes idem ait, de Iocastæ & OEdipodis factò loquens, non fuisse mirum si matrem fricaret. Nam si quidē ægrotantem alia parte corporis fricans manibus, ei adiumentum aliquod afferebat, nihil in eo erat turpitudinis: si alias partes fricans delectabat, egritudinem illi adimens, adeò vt ingenuos ex matre liberos procrearit, an turpe censebitur?

His autem Chrysippus astipulans in Politia scribit, Videntur autem mihi & hæc ita esse transigenda, quemadmodum nunc quoque non malè apud quosdā in more posita sunt: vt & mater ex filio, & pater ex filia, & frater ex germana sorore liberos procreet. Quinetiā in iisdem libris humanarum carniū esum inducit. ait enim, Quòd si ex viuis abscindatur aliqua pars ad esum utilis, neq; defodere illam, neque temerè proiicere: sed eam consumere, vt ex nostris alia pars fiat.

In libris autem *ὑπὲρ τῆς καθήκοντος*, i. de officio, de parentū sepultura scribens, hæc nominatim dicit, Mortuis autē parentibus, sepulturis vtendum

dum simplicissimis, quippe quum corpus (quemadmodū vngues, aut dentes, aut pili) nihil ad nos pertineat, & nullo erga id respectu aut curiosa obseruatione insuper opus habeamus. Ideoq; si quidem vtilis sint carnes, illas in suum alimentum conuertent (quemadmodum & si aliquod ex propriis membris abscissum fuisset, verbi gratia, si pes) vti ipso conueniens fuisset: sin autem sint inutiles, aut defossas relinquent, aut ex combustis cinerem relinquent, aut longius proiicient, nullam earū rationem habētes, tanquā vnguium aut pilorum. Atq; his similia quamplurima dicūt Philosophi, quæ nequaquā aufint facere nisi in Cyclosum aut Læstrygonū politia versentur. Quòd si horū quidē nihil agunt, quæ autē faciunt, communia sunt illis cum vulgo: nullum extat peculiare opus illis quos artem quæ circa vitam est habere suspicamur, peculiare. Ergo si artes ex peculiaribus operibus comprehendi omnino necesse est, nullum autē peculiare opus videmus artis quæ circa vitā esse dicitur: ipsa non comprehenditur. Ergo ne de illa quidem, eam esse existentem affirmare quisquam potest.

An hominibus indatur ars quæ circa naturam. CAP. 26.

I AM verò si indatur hominibus ars quæ circum naturam: aut natura indatur ipsis, aut per disciplinā & doctrinam. Verum si natura quidem, aut quatenus sunt homines, ipsis indatur, ars est quæ secundum naturam, aut quatenus non sunt homines. Quatenus non sunt homines, nequaquam: neque enim non sunt homines. Sin quatenus sunt homines, in omnibus hominibus inesset prudentia, adeò vt omnes prudentes essent & virtutis studiosi & sapientes. Atqui homines magna ex parte dicūt esse malos. Ergo ne quatenus quidem sunt homines, inesse queat ipsis ars quæ circa naturam. Ne natura quidē igitur. Adde quòd quum artem ex comprehensionibus coexercitatis constare tradant, per experientiam & disciplinam aliquam, & alias artes & hanc ipsam de qua nunc agitur, potius percipi tradant.

An doceri possit ars quæ circum naturam. CAP. 27.

I AM verò ne doctrina quidem & disciplina percipitur. Antequam enim hæc sint subsistētia, tria pro cōfessis & indubitatis haberi oportet, rem quæ docetur, eum qui docet, & eum qui discit modum disciplinæ. At nihil horum subsistens est. Ergo nec doctrina.

An sit aliquid quod doceatur. CAP. 28.

N AM quod docetur aut verum est aut falsum. Et si quidē est falsum, nequaquam doceri possit (inexistens enim esse aiunt falsum, quæ autem non sunt, illa doceri nullo modo possunt.) Sed ne si verū quidem

dem esse dicatur. Nam verum esse inexistentes in mentione de criterio docuimus. Si ergo nec falsum nec verum docetur: præter hæc autem nihil est quod cadat in doctrinam: (neque enim his in doctrinam non cadentibus, dicet quispiam se docere ea de quibus dubitatur) nihil docetur. Adde quod res quæ docetur, aut apparens est, aut incerta: sed si quidem est apparens, doceri non necesse habebit. nam quæ apparēt, pariter omnibus apparent. At si incerta, quoniā incerta propter indudicabilē de iis controuersiam, incomprehensibilia sunt, vt sepe docuimus, nō poterunt doceri. Nam quod quis non comprehendit, quomodo id docere posset aut discere? Quod si neque id quod apparet, neq; id quod incertum est, docetur: nihil docetur. Præterea, id quod docetur, aut corpus est, aut incorporeū, vtrunq; autem eorum, siue apparens sit, siue incertum, doceri nō potest, secundum eam quā modō attulimus rationem. Non docetur ergo quicquam. Insuper verò, aut quod est docetur, aut quod nō est. Id certè quod non est, non docetur. Nam si docetur id quod non est: quia verorū existimātur esse doctrinæ, id quod non est, verum fuerit. Si autē verum sit, etiā existens erit. Verū enim esse dicunt id quod est, & opponitur alicui. Atqui absurdum est dicere existere id quod nō est. Ergo nec docetur id quod non est. Sed ne ens quidē docetur. nam si docetur ens, aut secundum quod ens est, docetur, aut secundū aliquid aliud. Sed si quidē secundū id quod ens est, doceri posse dicatur, erit ex entibus: & propterea nō erit docibile. Nā doctrinas ex aliquibus indubitatis & indocibilibus fieri oportet. Nō ergo ens, secundū id quod est ens, docibile est. Verū nec secundū aliud quidpiā: nam ens nō habet aliud accidens ipsi quod nō sit ens. Ergo si ens secundū id quod ens est, nō docetur, nec secundū aliquid aliud docebitur. Illud enim quodcūq; sit accidēs ipsi, ens est. Deinde, siue apparēs sit ipsū ens quod doceri dicēt, siue incertū, supradictis dubitationibus subiaccēs, indocibile erit. Quod si neq; id quod est docetur, neq; id quod non est, nihil est quod doceatur.

An sit docens & discens.

CAP. 29.

Hoc autem euerso, simul etiā doctor & discipulus euertuntur: nihilominus tamen etiā seorsum de illis dubitandi causæ proponuntur. Nam aut artifex artificē docet, aut artis imperitus imperitū artis: aut artis imperitus, artificē, aut artifex imperitum artis. Artifex quidē certè artificem nō docet: neuter enim ipsorum, quatenus est artifex, disciplina opus habet. Sed ne artis quidē imperitus imperitū artis docebit, nihilo magis quā cæco cæcus dux esse potest. Neq; verò imperitus

peritus artis docebit artificē. ridiculum enim profectò hoc foret. Superest vt artificem docere imperitū artis dicamus: quod & ipsum fieri nō potest. Nullo enim modo subsistere artifex poterit, quia neque sponte naturali quisquā & simulatq; natus est, artifex existere cernitur, neq; ex imperito artis fit aliquis artifex. Aut enim vnū theorema & vna comprehēsiō artificē reddere potest eum qui alioqui sit imperitus artis, aut nequaquā. Sed si quidem comprehensio vna artificem facit eum qui imperitus artis erat, primū quidem dicere poterimus artē non constare ex comprehensionibus: (nam qui nihil profus nouit, si vnum theorema artis doceatur, hoc modo artifex appellari possit) deinde si dicat aliquis, eū qui aliqua theoremata artis perceperit, sed opus habet adhuc vno, & propterea sit artis imperitus, si vnum illud assumat, artificē ex imperito artis effectum iri per comprehensionem vnā, ex hoc quod dicet, omnes facultatis percipiendarū artium exortes reddet, & ab ea excludet. In particularibus enim hominibus ostendere non poterunt aliquē qui artis quidem imperitus sit adhuc, futurus autē sit artifex si vnū aliquod theorema præterea perceperit. Non enim scit quisquā enumerationem præceptorū cuiusq; artis: ita vt enumeratis theorematibus iam cognitis, dicere possit quot ad implendū theorematum artis numerū desiderentur. Ergo vnus theorematis cognitio nō facit artis imperitum artificem. Si autē hoc verum est, quoniā non omnia theoremata artium percipit quisquā simul & semel, sed si percipit, vnumquodq; sigillatim percipit (vt hoc etiā aliquis per suppositionem concedat) is qui vnumquodq; theorema artis per se & seorsum ab aliis percipere dicitur, nequaquā artifex fuerit. Dicebamus enim nō posse cognitionem vnus theorematis, eum qui sit imperitus artis, facere artificem. Ergo ne artifex quidē euadet is qui artis fuerit imperitus. Vnde etiā propter hæc videtur insubsistēs esse artifex: propterea verò & doctor. Verū ne is quidē quem discere aiūt, si imperitus artis sit, artis theoremata cuius est imperitus, discere & comprehendere potest. Nā vt qui natus est cæcus, quatenus est talis, nō possit assumere colorū perceptionē: nec qui natus est surdus, percipere vocē queat: ita nec is qui sit imperitus artis, possit theoremata artis comprehendere cuius est imperitus. Nā hoc modo idem fuerit artifex & imperitus artis eorundē. imperitus artis, quia ita suppositum est: artifex autē, quia comprehensionem habet artis theorematum. Ergo ne artifex quidē imperitum artis docet. Quod si neque artifex artificē docet, neque imperitus artis imperitū artis, neque im-

peritus artis, artificem, neq; artifex imperitum artis: præter hæc autē nihil est: neque docens est, neque discens. Quum autē non sit neque docens neque discens, etiam superuacaneus est doctrinæ modus.

An sit discendi modus.

CAP. 30.

NIHILO MINVS tamen de eo huiusmodi argumentis quæstio 5
agitur. Nam modus docendi aut actu fit, aut oratione. At neq; actu
fit neq; oratione, vt ostendemus. Ergo modus etiam docendi est im-
peruestigabilis. Actu quidē non fit doctrina, quia actus est eorū quæ
ostenduntur. quod autē ostenditur, omnibus est apparens. quod autē
apparet, quatenus apparet, omnibus est comprehensibile: quod autē 10
est omnibus promiscuè comprehensibile, in doctrinā non cadit. Nihil
est ergo actu docibile. Iam verò ne oratione quidem docetur quic-
quam. hæc enim aut significat aliquid, aut nihil significat. sed nihil si-
gnificans, neq; ad docendum quidē quicquam idonea erit. Sin autem
aliquid significet, aut natura significat, aut positione: & natura quidē 15
non significat, quia cuncti quoscunq; audiunt, nō intelligunt. vt Græ-
ci Barbaros, & Barbari Græcos. Quod si positione significat, mani-
festū est fore vt ij quidē qui prius comprehenderint ea quibus appel-
lationes sunt impositæ, illa percipiant, nō quod ex illis *appellationibus*
doceantur ea quæ ignorabant, sed quod ad recordationē veniant, & 20
memoriā sibi renouent eorū quæ sciebant. At ij qui necesse habēt ea
discere quæ ignorāt, nec ea norunt quibus impositæ sunt appellationes,
nihil percipient. Itaq; ne disciplinæ quidem modus subsistēs esse
possit. Nam is qui est doctor, comprehensionē theorematū artis quæ
docetur indere debet discenti, vt ille demū perceptis theorematibus ex 25
quibus ars cōstat, artifex euadat. At nihil est comprehensio, vt antea
docuimus. Ergo ne modus quidē doctrinæ subsistere potest. Quod
si neque docetur aliquid, neq; est docens, neq; discens, neque modus
disciplinæ, nimirū ne disciplina quidē est, aut doctrina. Atq; his qui-
dem generalioribus argumentis disputationē aduersus disciplinā & 30
doctrinam aggressi sumus. sed & talis quæstio de arte etiam quæ circa
vitam esse dicitur, agitari potest. Rem quæ docetur, videlicet pruden-
tiam, insubsistentē esse ostendimus in superioribus. Insubsistēs est au-
tem is etiam qui docet & qui discit. Nam aut prudens prudentē do-
cebit artē quæ circa naturā est, aut imprudens imprudentem: aut im- 35
prudens prudentem: aut prudens imprudentem. At nullus horum vllū
docet. Non ergo docetur ars quæ circa vitam esse dicitur. Et de aliis
quidē fortasse etiam superuacaneum fuerit dicere: sed si prudens im-
pruden-

prudentem docet prudentiam: prudentia autem ars est bonorū & ma-
lorū & neutrorum: imprudens, quū careat prudentia, bona & mala &
neutra ignorat. Ignorans autē hæc, certè quum prudens eum docebit
bona & mala & neutra, audiet tantū ea quæ dicentur, non item ea
5 cognoscat. Nam si ea percipiat dum in imprudentia versabitur, erit
etiam imprudentia, bonorū & malorum & neutrorū contemplatiua.
Atqui, secundū eos, imprudentia nō est horū contemplatiua (alioqui
imprudens esset prudens) ergo imprudēs ea quæ à prudente dicuntur
aut fiunt, non percipit, secundum quidē disciplinæ formam. Quod si
10 non percipit, ab ipso doceri nō possit: quum etiam nec actu nec ora-
tione doceri possit, vt antea diximus. Iam verò si neq; per disciplinā,
neque per doctrinam inditur cuiquam ars quæ circa vitā esse dicitur,
neq; natura, ea profecto ars quam philosophi circa vitam esse aiunt,
illam semper in ore habentes, nullo modo inueniri poterit.

15 *An ars quæ circa vitam, eam habenti sit utilis.* CAP. 31.

IAM verò etiam si quis valde ex abundanti concesserit, indī alicui
eam artē quam circa vitā esse somniant, damnosa & perturbationis
causa habentibus ipsam potius quàm utilis esse comperietur. Atque
vt statim, exempli gratia, pauca è multis proferamus, posset utilis esse
20 sapienti ea quæ circa vitam est ars, continentiam ei præbens aduersus
malorū appetentias, & bonorū inappetentias. Sapiens enim qui se-
cundū eos dicitur continens, aut secundū id dicitur continens quate-
nus in nulla est appetentia ad malū, & inappetentia ad bonū: aut qua-
tenus habebat quidē prauas appetentias & inappetentias, sed eas ra-
25 tione superauit. Verū quatenus quidem non versatur in malis deli-
berationibus, nequaquā dicatur continens. Non enim se continebit
ab eo quod nō habet: & quemadmodū nemo dixerit eunuchum esse
rerū venerearum continentē, & eum cui vitiatus est stomachus, con-
tinentem esse in ciborum frutione: (nullo enim modo ipsi talia con-
30 sectantur, ita vt per continentiam consecrationem eorū oppugnare de-
beant) eodem modo sapientē appellare non oportet continentem,
eo quod ipsi non innascatur affectio aduersus quam futurus sit conti-
nens. Quod si versatur quidē in malis deliberationibus, vincit tamē
eas ratione, primū quidem cōcedent, nihil illi prudentiā profuisse,
35 vtpote qui adhuc in perturbationibus sit, & auxilio egeat: deinde etiā
infortior esse reperitur iis qui mali esse dicuntur. Nam si appetitio-
ne animi ad aliquid ducitur, perturbetur necesse est: si autem ratione
superat, continet in seipso malum, & propterea magis perturbatur

quàm ille malus qui non amplius hoc patitur. Nam si appetitu animi agit, perturbatur: si autē cupiditates assequitur, desinit perturbari. Non est ergo continens quantum ad prudentiam, ipse sapiens: aut si est, omnium hominum est infortunatissimus. Itaque illi non utilitatem sed perturbationem maximam præbuit quæ circa vitam esse dicitur ars. Eum porro qui existimat se habere artem quæ circa vitam est, & per eam cognovisse quæ bona sunt secundum naturam, & quæ mala, valde perturbari & quum bona & quum mala adsunt, in superioribus docuimus. Dicendum est igitur, si nec bonorum nec malorum nec indifferentium subsistentia pro confessa & indubitata habetur, & ars quæ circa vitam est, fortasse quidem & ipsa insubsistens est: quanvis tamen subsistere concedatur (per suppositionem) nullam utilitatem habentibus ipsam affert, imò verò contrà, perturbationes maximas eorum animis indit: Dogmatici etiam in morali parte eius quæ philosophia vocatur, frustra supercilia attollere videri debent. Et his quidem de morali etiam philosophia modo disputatis (quibus plura hypotyposes mensura admittit) hinc etiam tertium librum & totum Pyrrhoniæ hypotyposin tractatum claudimus, si illud addiderimus.

Quare Scepticus interdum ratiocinationes quantum ad probabilitatem attinet debiles de industria proponat. CAP. 32.

SCEPTICVS, eò quòd sit humanus, Dogmaticorum arrogantiam & temerariam insolentiam pro viribus sanare vult ratiocinando. Quemadmodum igitur corporaliū morborum medici diuersæ potentiæ habent remedia: & iis quidem qui vehementi morbo laborant, eorum vehementissima quæque adhibent: iis qui leuiter ægrotant, leuia: ita etiam paris roboris non sunt omnes quas Scepticus proponit ratiocinationes: sed quæ sunt ex illis solidiores, quæ & validè possunt opiniones Dogmaticorum euertere, erga eos qui grauiter temerariæ insolentiæ morbo laborant, vitur: leuioribus autem erga eos qui hunc arrogantiam morbum in superficie tantum, ideoque facile sanabilem habent: & huiusmodi qui ratiocinationibus probabilibus, alioqui leuioribus, profligari possit. Hinc ergo fit ut Scepticus aliquando ratiocinationes quæ, quod ad probabilitatem attinet, robustiores, aliquando debiliores videntur, proponere de industria non dubitet, utpote quæ ipsi sæpenumero ad consequendum id quod persequitur, sufficiant.

PYRRHONIS ELIENSIS PHILOSOPHI VITA, EX DIO- GENE LAERTIO.

Ex vulgata interpretatione, sed multis in locis castigata.

PYRRHO Eliensis Plistarchum habuit patrem: quod etiam Diocles tradit. Is (ut Apollodorus ait in Chronicis) pictor fuit primus, atque (ut Alexander in Successionibus scribit) Drysonem Stilponis filium audiuit, deinde Anaxarchum: illi ubique adhærens, ita ut Gymnosophistas in Indiam adierit, Magisque congressus sit. Unde & nobilissime philosophiam tractasse videtur, commentus modum quo de omnibus nihil decerneret, neque quicquam comprehendere posse diceret, ut Ascanius Abderites auctor est. Negabat enim quicquam turpe esse aut honestum, iustum vel iniustum. eadem ratione & in omnibus nihil verè esse, ceterum lege atque consuetudine cuncta homines facere. Neque enim esse quicquam istud potius quam illud. Consentanea autem ad hæc illi & vita erat. Nihil enim declinans nihilque deuitans, sustinebat omnia, currus si forte occurrissent, & prærupta, & canes, & talia, nihil omnino sensibus permittens. Seruabatur autem, ut Carystius Antigonus refert, à sequentibus se necessariis. Porro Ænesidemus ipsum de assensu quidem retinendo philosophatum esse tradit, non tamen imprudenter gessisse singula. Vixit autem ad annos ferme nonaginta. Ceterum Antigonus Carystius in libro quem de Pyrrhone scripsit, hæc de illo memorat, ipsum principio quidem obscurum & pauperem, pictoremque fuisse, seruarique in Elide in gymnasio *λυμπεδισαῖς*, non infortunatè ab eo elaboratos. Quin egredi solitum & solitarium viuere, raroque apparere domesticis. Hoc autem idcirco facere, quod audisset Indum quendam Anaxarcho exprobrantem quòd nullum doceret virum bonum fieri, quum ipse regias aulas frequens tereret, & regibus obsequeretur. Semperque eodem perseverasse vultu atque habitu, adeo ut si quispiam illum inter dicendum desereret, ipse tamen quod coeperat perageret: quum alioqui in adolescentia mobilis fuisset. Sæpe (inquit) peregre proficiscebatur, nemini quòd pergeret prædicens, & quibus volebat congregiebatur. Et quum aliquando Anaxarchus in scrobem incidisset, ille pertransiit, nullam ei opem ferens. Eumque quum ob id plerique

plerique culpant, Anaxarchus ipse laudabat, ut indifferenter & sine affectu se habentem. Quum secum loqui aliquando deprehensus esset, rogatus cur id faceret, meditator, inquit, bonus ut sim. In quaestionibus à nemine contemnebatur, quòd obiter solumque ad interrogata diceret. Qua ex re factum est ut Nausiphanes adhuc adolescentulus ab eo captus sit & allectus. Aiebat enim oportere affectus quidem esse Pyrrhonis, sui ipsius autem verborum. Dicebatque se penumero Epicurum conuersationem institutumque Pyrrhonis admiratum, ipsum de se percontari assidue solitum. Tanto autem in honore à patria sua habebatur, ut eum pontificem constituerit, atque illius gratia philosophos publico decreto omnes immunitate donauerit. Complures item habuit instituti sui, hoc est rerum negligentiae & contemptus, emulos. Unde & illum complectitur mirifice Timon in Pythone, & in Sillis, quòd liber euaserit omnibus perturbationibus, superstitioneque & vanitate, & captione sophistica, ac Dei instar inter homines regnarit.

*Miror qui tandem potuisti euadere Pyrrho
Turgentes frustra, stupidos vanosque sophistas,
Atque impostura fallacis soluere vincla:
Nec fuerit cura scrutari, Graecia quali
Aere cingatur, neque ubi aut unde omnia constent.*

Et iterum in Indalimis,

*Abs te illud miserè optarim cognoscere Pyrrho,
Qui fuerit facilis letaque vita tibi,
Solutus ut in uiuis gereres te numinis instar.*

Hunc autem Athenienses etiam ciuitate honorauerunt, ut refert Diocles, quòd Cotyn Thracium interemisset. Pie verò & cum sorore sua obtetrice vixit, ut Eratosthenes in libro De diuitiis & paupertate refert, quo tempore ipse publice auiculas porcellasque venundabat: domique indifferenti mundicia erat. Fertur ob eiusmodi indifferentiam & scrofam lauare solitus, & quum sorori quandoque succensisset (Philista autem vocabatur) argueretque illum quispiam ut immemorem instituti sui, non, inquit, muliercula documentum erit nostrae indifferentiae. Rursum quum se inuadentem canem repulisset, causanti cuidam, Graue, inquit, est & perdifficile hominem penitus exuere. Certandum verò pro viribus, primum quidem operibus, alioqui vel ratione aduersum res. Aiunt illum & medicamenta putrifera, & sectiones, & vitiones sibi vlceri cuiquam adhibitas tanta tulisse constantia,

tia, ut supercilia ne contraxerit quidem. Eius animi magnitudinem & Timon in iis quae scripsit ad Pythonem profequitur: Philo quoque Atheniensis ipsius necessarius, illum Democriti mentionem facere consueuisse, tum etiam Homeri dixit, mirantem illum eius versiculum, assidueque pronunciare solitum,

Tale quidem genus est hominum quale est foliorum.

Amplectique quòd homines muscis & auibus comparet. Illos item perlibenter & saepe proferre,

Quin tu igitur morere, & plora mihi, amice, vicissim.

10 *Nam & periit Patroclus, qui te superabat abunde.*

Sicut & caetera illius quibus inconstantia & inania studia atque pueriles hominum motus indicantur. Posidonius autem de illo tale quidam retulit. Naui aliquando ferebatur, & quum focij tempestate acti deiectione animo essent, ipse tranquillo animo porcellum in naui edentem ostendebat: dicens oportere sapientem hanc illius imitari securitatem. Solus hunc Numenius dogmata etiam edidisse ait. Huius praeterea memorabiles fuere discipuli: ex quibus Eurylochus, cuius istud notatur vitium. Aiunt illum aliquando ita furore instigatum ut sumpto veru cum carnibus coquum in forum usque persequeretur: & in Elide quaestionibus eruditorum fatigatum, abiecto pallio Alphæum tranasse fluuium. Erat autem sophistis infestissimus, sicuti & Timon ait. Philo autem in disputationibus erat frequentior. Unde & Timon de illo ait,

Et meditandum inter, & strepitu turbaque remotum,

25 *Litibus haud stolidè addictum famaëque Philonem.*

Hecataeus praeterea Abderites, & Timon Phliasius Poeta, Sillorum scriptor, de quo dicemus: Nausiphanes quoque Teius (cuius plerique Epicurum auditorem fuisse tradunt) eius discipuli fuerunt. Hi omnes à magistro quidem Pyrrhonij, caeterum à dogmate ἀπειρητικοί & σκεπτικοί, praeterea quae ἐφευκτικοί & ζητητικοί appellabantur. Est enim ζητητικὴ philosophia sic dicta quòd semper in veritatis inquisitione versetur. Porro σκεπτικὴ, quia semper σκέπτεται, id est, secum commentatur, & nunquam inuenit. ἐφευκτικὴ autem dicitur ab euentu: quòd post inquisitionem ambigatur itidem. ἀπειρητικὴ verò, quòd eius sectatores semper addubitent. Atque à Pyrrhone Pyrrhonij, ut diximus, denominati sunt. Enimvero Theodosius in scepticis capitulis scepticam Pyrrhoniam minimè appellari oportere ait. Nam si quidē motus & agitatio mentis alterius comprehendi à nobis non potest, profecto Pyrrhonis

rhonis affectū ignorabimus. At si illum ignoremus, Pyrrhonij haud-
quāquam dicemur. Præterquam quòd neque Pyrrho primus scepti-
ces inuentor fuerit, neque ea dogma aliquod habeat. Rectius autem
diceretur Pyrrhonis moribus similis. Eius sectæ principem Home-
rum fuisse plerique autumant, quòd is in suis scriptis de rebus eisdem 5
præter cæteros aliàs aliter loquitur, neque certò quicquam in rebus
prònuntiat, ac certā fert sententiam. Deniq; & septē sapientes in hoc
genere fuisse versatos, quorū illa sint, Nihil nimis: & Sponsioni adia-
cet damnū. Quo significetur, qui fideiussor existat, illum è vestigio
certa compertaque incommoda subsequi. Archilochum item & Eu- 10
ripidem id genus exercuisse, vbi Archilochus quidem ait,

Ea mens est hominibus, Glauce Leptinis fili,

Qualem mortalibus in dies Iuppiter mittit. Item Euripides,

Sentire verò quippiam quid hos ferunt

Homunciones? nam nescimus id quidem 15

An rectè agamus, an secus quod quis velit.

Sed & Xenophanès & Zeno Eleates ac Democritus secundum
eos sceptici sunt. ex quibus Xenophanes quidem ait,

Nemo aliquid certò nouit, vel nouerit vnquam.

Zeno autem motum tollit, dicens, Omne quod mouetur, neque 20
in quo est mouetur loco, neque in quo non est. Porrò Democritus
exclusis qualitatibus, vbi, ait, lege calidum, ibi lege frigidum. Est au-
tem causa atomi & vacuum. Ac rursus, Causa quidem nihil nouimus.
nam veritas in profundo est. Plato item id quidem quod verum sit
Diis Deorumque filiis cōcedit, cæterum rationem probabilem per- 25
quirit. Euripides quoque dubitat an viuere sit emori, morique viue-
re mortales putent. ait enim,

Quis nouit autem an viuere hoc sit emori,

An emori hoc sit quod vocamus viuere?

Empedocles item quædam vix dici posse, alia neque auditu per- 30
cipi, neque mente comprehendī ait: idque solum probari quod quisq;
putarit. Heraclitus itidem de rebus maximis coniectandum astruen-
dumque esse quippiam temere, negat. Hippocrates itidem ambiguo
atque humano more loquitur: atque longe antè Homerus,

Lingua volubilis est hominum, verbisq; referta. & 35

Verborum hinc atque hinc ingens est copia cuius. &

Quale prior dixti, reddetur tale vicissim.

Æquas verborum vires obiectionesque significans. Itaque huius-
modi

modi sceptici sectarum omnium dogmata assidue euerdebant, nihil
ipsi dogmatis afferentes, atque cæterorum tantum enuncianda do-
gmata atque enarranda proponentes nihil definiendo, neque hoc
ipsum quidem etiam. Et ipsum quoque nihil definire tollebant, di-
5 centes illud, Nihil definimus. nam profectò definirēt. cæterum sen-
tentias aliorum proferimus nostræ infirmitatis indicium. perinde ac
si annuentes hoc indicare possibile esset. Ex eo igitur quod dicunt,
Nihil definimus, affectio *αἰετέ. ἡ δὲ δὶκτα, quòd neutram in partem sententiam*
propensius inclinet, insinuatur. Ac per id similiter quod proferunt, Ni-
10 hilo magis, atque id, Omni rationi ratio opposita reperitur, & simi-
lia. Dicitur autem nihilo magis etiam posituè de quibusdā quasi si-
milia sint, vt Nihilo magis pirata malus est quàm mendax. Verum ab
huiusmodi scepticis non posituè, sed negando dicitur. sicuti ab im-
probante quum dicitur, Nihilo magis Scylla fuit quàm Chimæra.
15 Ipsum verò Magis aliquando per comparisonem pronunciat̃ (vt
quum dicimus magis dulce mel quàm vnam esse) aliquādo item po-
sitiuè, ac per negationē, vt quū dicimus, Magis prodest virtus quàm
obest. Significamus enim virtutem prodesse, non obesse. Verum &
ipsam vocem Nihilo magis sceptici tollunt. Sicuti enim non magis
20 est prouidentia quàm non est, ita & ipsum Nihilo magis, nihilo ma-
gis est quàm nō est. Significat igitur & ea vox (sicut & Timon in Py-
thone ait) nihil definire, verum herere ambiguum. Porrò illud dictū,
Omni rationi *ratio opposita reperitur,* & ipsum colligit assensus reten-
tionem. Nam si quidem dissidētibus rebus, verba *vel rationes* tantun-
25 dem valeant, veritatis ignoratio sequitur. Ac ne huic quidem rationi
deest ratio quæ aduersetur. Quæ & ipsa quū sustulerit reliquas, à se-
metipsa sublata peribit. non secus atque medicamenta, quæ vbi epo-
ta prius materiam exhauserint, & ipsa egeruntur ac pereunt. Aiunt
autem Dogmatici se non modò nō tollere, verum & afferere & con-
30 firmare rationem. Solū itaque ministris vtēbatur rationibus. Neq;
enim fieri poterat quin ratio à ratione tolleretur: quemadmodū di-
cere consueuimus locum nō esse: & Locum omnino dicere oportet,
ac si non dogmatis, at demonstrationis ratione. Nihilque secundum
necessitatem fieri, & tamen necessitatem dicere oportet. Tali quo-
35 dam interpretationis modo vtēbantur. Res enim non eiusmodi per
naturam esse quales viderentur, sed videri tantum. Atque ea inquire-
re se dicebant, non quæ intelligerent (quod enim intelligitur liquet)
sed quæ sensibus perciperent ac communicarent. Est igitur Pyrrho-

nis ratio recordatio quædam earum rerum quæ videtur, siue quomolibet intelliguntur: secundum quam omnia omnibus conferuntur, eaque comparata inutilissima plenaque perturbationis esse cernuntur, sicut ait Aenesidemus in introductione in Pyrrhonia. Porro ad eas quæ in speculationibus sunt oppositiones, quæ prius ostenderint quibus modis res periuadeant, eisdem auctoribus illarum fidem tollunt. Nam persuadere quidem ea quæ secundum sensus concorditer se habent, & quæ nunquam vel certè rarò mutatione accipiunt: consuetæ item, & quæ legibus visa sunt distincta, atque admirationi habita. Demonstrabant itaque ex iis quæ contraria sunt, persuasiones æquales esse persuadentibus. Porro dubitationes circa concordiam earum rerum quæ vel aspectu vel intelligentia percipiuntur, decem modis tradebant, quibus subiecta differre videbantur. Ex his primus est, qui constat ex animalium differentiis ad voluptatem & dolorem, ad commoda & incommoda. Ex eo autem colligitur non easdem ac eisdem imaginationes incidere, quodque eam pugnam necessario sequitur ambigere. Quippe animalium alia absque coitu gigni (ut sunt quæ in igni viuunt, quæ *πυρρίσια* vocantur: phœnixque Arabicus, atque teredines) alia verò ex congressu, ut homines & cætera. Atque alia sic, alia sic comparata sunt. Quocirca etiã sensibus differunt: nam aquilæ acutissimè vident, canis sagacissimè olfacit. Est igitur cõsentaneum, quæ differenter oculis incidunt, eorum itidem differre phantasmata. Nam capræ quidem virgulta alimento esse, homini autem amara atque insuauia. Cicutam quoque coturnici nutrimentum, homini inferre perniciem. Suem item sterco edere, quod minimè equus attingat.

Secundus ex hominum ingeniis per gentes comparationesque colligitur. Demophon enim mensis præfectus Alexandri, ad umbram calefiebat, Soleque rigebat. Andron item Argiuis, ut ait Aristoteles, per arida Libyæ loca absque potu iter agebat. Alius item medicinæ, agriculturæ alius, alius mercaturæ studiosus est. Atque ista quidem aliis profunt, aliis obsunt. quamobrem retinendus assensus est. Tertius ex differentibus sensuum poris accipitur. Namque malum aspectui quidem pallidum, gustui dulce, tactui læue, olfactuique fragrantia odoris gratissimum incidit. Eademque forma pro speculorum varietate non eadem cernitur. Consequens igitur est, quod apparet, non magis id esse quam aliud. Quartus, circa affectus communiter vicissitudinesque versatur, puta sanitatem, morbum: somnum, euigilationem: gaudium, tristitiam: iuuentam, senectam: audaciam, metum: indigentiam,

digentiam, copiam: amicitiam, odium: calorem, frigus: quod videlicet respiretur, at vicissim spiritus meatus intercludatur. Diuersa itaque videntur quæ incidunt propter dispositiones quaslibet. Neque enim qui vesani sunt, præter naturam se habent. Quid enim illi magis quam nos? namque & nos Solem veluti stantem intuemur. Theon autem Tithoreus Stoicus dormiens in somnis ambulabat, Periclisque feruus in summo tecto. Quintus circa leges atque instituta, fabulosasque probationes, atque artificialia foedera, dogmaticasque opiniones versatur. In eo continentur quæ de honestis ac turpibus, verisque & falsis: deque summo bono, de Diis, & generationibus, & corruptione omnium quæ apparet, disputatur. Denique quod apud alios iustum, apud alios iniustum est, idemque aliis bonum aliis malum putatur. Nam Persis quidem filiabus misceri legitimum est: id verò Græcis nefarium existimatur. Atque Massagetæ (ut Eudoxus quidem in primo Periodi refert) vxores habent communes: Græci eam communionem detestantur. Cilices item latrociniis gaudent, Græci non. Sic de Diis quoque alij aliter sentiunt. Quippe illorum prouidentiam alij confitentur, alij negant. Aegyptij quoque condientes sepeliunt corpora, Romani verò incendentes: Pæonésque in stagna proiciunt. Vnde de veri professione retinetur assensus. Sextus in commisionibus communionibusque consistit, secundum quem liquidè nihil per se & integrè apparet, sed cum aere ac lumine: liquido ac solido: calore, frigore: motu, euaporatione, ac potentiis aliis. Constat enim purpuram colorem suum varium præ se ferre ad Solem ac Lunam & lucernam. Color item noster diuersus est. Et Sol alius est sub auroram, alius sub meridiem. Itidem lapis qui dum est in aere, à duobus eleuatur, in aqua facilè transfertur. At enim grauis existens, ab humore alleuatur, siue leuis, ab aere grauatur. Ignoramus quoque quid seorsum sit, veluti in vnguento oleum. Septimus circa abscessus & positiones quasdam & loca, & ea quæ in locis sunt, versatur. Per eum, quæ videtur magna esse, parua apparent: quadrata, rotunda: plana, prominentia seu extuberantia esse: recta, obliqua: pallida, versicoloria. Sol denique pro distantia ex longinquo diuersus apparet, montesque procul aëris speciem referre læuésque esse, prope asperi esse ac prærupti videtur. Sol itidem oriens quidem alius videtur, alius quum medio cœlo se fuderit. Atque idem corpus in nemore aliud, aliud in aperta terra apparet: effigiésque secundum talem vel talem positionem, ut columbæ collum in cõuersione videtur. Quoniam igitur extra loca & positiones

ista cōsiderari nequeunt, illorū quoque natura ignoratur. Octauus qui est pro ratione quantitatum, siue caloris vel frigoris, velocitatis vel tarditatis, siue palloris siue versicoloritatis. Namque vinum modicè sumptum firmat ac roborat: immodicè, statum mentis euertit. Idem de cibo, & similibus. Nonus est propter id quod assiduum est, vel nouum vel rarum cōtingit. Nam terræ motus apud quos crebrò contingunt, admirationi non sunt. Sol itidem, quia quotidie cernitur. (Nonum autem Phauorinus octauum, Sextus & AEnesidemus decimum esse volūt. Sed & decimum Sextus octauum ait, Phauorinus nonum.) Decimus ex rerū collatione inter se constat, puta graue ad leue, forte ad imbecillum, maius ad minus, superius ad inferius. Dextrum autem non per naturam dextrum est, verum ex sinistri collatione intelligitur: nam si tollatur sinistrum, dextrum non erit. Eadē ratione & pater & frater velut ad aliquid dicuntur, & dies veluti ad Solem, atque omnia vt ad mentem. Quæ igitur ad aliquid dicuntur, per seipsa incognita sunt. Atq; hi quidē decem modi sunt quos prædiximus. Cæterum Agrippa his alios quinque inuexit, eum videlicet qui ex discrepantia colligitur, & qui in infinitum progreditur, & eum qui ad aliquid dicitur, quique ex suppositione est, & qui per inuicem. Qui igitur ex discrepantia est, quæstionem quæcunque fuerit apud philosophos proposita quæ ex cōsuetudine, ingentis pugnae & perturbationis plenam ostēdit. Qui verò in infinitum procedit, quod quæsitum fuerit affirmari minimè permittit, quòd aliud ab alio fidem capiat, atque ita in infinitum res procedat. Qui autem ad aliquid, nihil percipi per se dicit, sed cū altero: quocirca & ignota esse omnia. Porro ex hypothesi, id est suppositione, sumitur modus, quum putat quidam ex seipsis principia rerum oportere admittere, vt certa ac indubitata, neque vltra debere inquiri. quod stultum atque inane est. Contrarium enim quispiam subiiciet. Per inuicem autem modus consistit, quum quod quæsitam rem firmare debuit, ipsum opus habet ab eo quod quæritur fidem capere. Puta si poros quispiam idcirco esse asseueret, quòd euaporationes fiant, ipsum ad affirmationē sumit, quod minimè debuit. Tollunt autem isti omnem demonstrationem, omnēque criterium, id est iudicandi organum. q. d. iudicatorium, & signum, & causam, & motum, atque discendi facultatem, & generationem, & quòd natura quidpiam aut bonum aut malum sit. Omnis enim (aiunt) demonstratio, aut ex demonstratis rebus constat, aut ex non demonstratis. Si igitur ex demonstratis, & illa demonstratione

tionem aliqua egebunt, atque ita in infinitum pergetur: sin verò ex non demonstratis, siue omnia, siue quædam, si vnum etiam solum dubium & controuersum sit, totū demonstratione carebit. Quòd si videntur (inquiunt) quædam esse quæ demonstratione non egeant, mira illorum est mens si non intelligunt hoc ipsum, in primis demonstrari necesse habere, illa ex seipsis & absque demonstratione fidem obtinere. Neque enim quatuor esse elementa, inde confirmandum est, quòd quatuor sint elementa. Præterea si derogetur fides particularibus demonstrationibus, generalem quoque demonstrationem fide carere necesse est. Vt autem sciamus demonstrationem, criterium, id est iudicandi organum, erit necessarium: itidē, vt criterium esse nouerimus, demonstratione opus erit. Vnde si vtraque, quum ad inuicem referantur, incomprehensibilia sunt, quoniam modo percipiuntur quæ incerta sunt, si ignoretur demonstratio? Quæritur autē num talia appareant: verum an secundum substantiam ita se habeant. Stultos autem Dogmaticos dicebāt: quod enim ex hypothesi. q. d. suppositione, concluditur, non contemplationis, verum positionis vicē obtinet. Porro eadem ratione etiam de impossibilibus argumentari liceret. Cæterum qui arbitrantur minimè oportere ex iis quæ secundum circumstantiā sunt verum iudicare, neq; ex iis quæ secundum naturā sunt, eos leges ferre dicebant, & modos rerum omnium sibi definire, nequaquam intuentes quod manifestum est, omne id secundum circumstantiam affectumque apparere. Aut igitur vera omnia esse, aut falsa omnia dicendum est. Si autem quædam vera sunt, quoniam ea discernemus modo? Neque enim sensu quæ secundum sensum sunt: quum omnia illi videantur æqualia: neque intelligentia, ob eandem causam. His autē exclusis, nulla iudicandi vis reliqua cernitur. Qui igitur (inquiunt illi) de aliqua siue sensibili siue intelligibili asseuerat, prius eas quæ de ea re sunt opiniones cōstituere debet. alii enim ista, alii illa abstulerunt. Necesse est autem vel sensu vel intelligentia iudicari: at de vtriusque contentio est. Non igitur possibile est opiniones de rebus sensibilibus intelligibilibusque iudicare. Atqui si propter eam quæ est in intelligentiis pugnam omnibus renuntiandum est, tolletur mensura ad quam cuncta diligenter exacta videntur. Omnia igitur æqualia arbitrantur. Ad hæc (aiunt) qui nobiscum disputat, quod apparet; seu videtur, fide dignum habendum sit, nec ne: si quidem fide dignum, nihil aduersus illum dicere poterit cui contrā videtur. Sicut enim ipse fide dignus dum dicit quid sibi videatur, ita & aduersarius. Sin autem non

non fide dignus, neque ipsi credetur quod sibi appareat dicenti. Iam
 verò quod persuadet, verum esse arbitrandum non est. Neque enim
 idem omnibus persuadet, neque eisdem semper. Fit autem persuasio
 etiam per *sive propter* id quod extrinsecus est, siue per celebritatē eius
 qui loquitur, siue per longam cogitationem, siue per suauiloquentiā,
 siue per cōsuetudinem, siue per id quod gratum est. Tollebant au-
 tem & criterium, *id est iudicandi organum .q.d. iudicarium*, ista ratione.
 Aut iudicatum est criterium, aut iniudicatum est. at si quidem iniudi-
 catum est, fidem non meretur, exciditque à veri falsique iudicio. Sin
 verò iudicatum, vnum erit eorum quæ particulatim iudicantur: adeò
 vt idem & iudicet & iudicetur. Id quoque quod de criterio iudicium
 tulit, ab altero iudicabitur, illudque rursus ab alio, atque in infinitum
 procedet: Præterquā quòd de criterio sententia concors nō est, aliis
 hominem criterium esse dicentibus, aliis sensum, aliis rationem, qui-
 busdam item comprehensiuam imaginationem. Atqui homo quidē
 & secum & cum aliis dissidet, quod ex legum cōsuetudinūq; dif-
 ferentiis constat. Porrò sensus falluntur mentiunturque, ratio autem
 in controuersia posita est, & comprehensiuam phantasia ab animo iu-
 dicatur, animusq; ipse variis motibus circumagitur. Hac ergo ratio-
 ne ignotum est criterium, ac per id veritas quoque ignoratur. Signū
 item esse negant. Nam si quidem signum est (inquiunt) aut sensibile
 esse necesse est, aut intelligibile. At sensibile non est: nam sensibile,
 commune: signum verò, proprium est. Ac sensibile, secundū quidem
 differentiam, signum verò, eorum quæ ad aliquid dicuntur, est. Intel-
 ligibile itidem non est. Nam si intelligibile est, aut apparet, & est
 apparentis *signum*, aut non apparet nō apparentis, aut non apparet
 apparentis, aut apparet non apparentis. Nihil autem horum est. nō
 est igitur signum. Apparet quidem certè non est apparentis *signum*,
 quia quod apparet, signo nihil opus habet. Nō apparet verò nequa-
 quam est non apparetis signum: quoniam apparere oportet quod pa-
 tefit ab aliquo. Non apparet autem apparetis esse non potest, qua-
 tenus apparere oportet id cuius auxilio patefieri alterum debet. Sed
 nec apparet non apparentis fuerit *signum*, quia signum quum sit eo-
 rum quæ sunt ad aliquid, cum eo comprehendi debet cuius est signū.
 hoc verò non est. Ex eo autem sequitur nihil incertum comprehendi
 posse. Nā per signa dicuntur obscura ac incerta comprehendi posse.

Causam itidem hac ratiocinatione tollunt: Causa eorum quæ ad
 aliquid dicuntur, est, nimirum ad causale. Quæ verò ad aliquid dicun-
 tur,

tur, solū intelliguntur, non autem existunt: causa igitur tantū in-
 telligitur. Nam si quidē causa est, id habere debet cuius dicitur cau-
 sa: alioqui causa nō erit. Ac quemadmodum pater, nisi adsit is ad quē
 pater dicitur, nequaquam pater est, ita & causa. Non autem id adest
 ad quod causa intelligitur: neque enim generatio, neque corruptio,
 neque aliud quidpiam. Non ergo causa est. Præterea si quidem cau-
 sa est, aut corpus corporis est causa, aut certè res incorporea rei incor-
 poreæ. Nullum est autem horum. Non igitur est causa. Corpus qui-
 dem certè corporis non est causa. nam vtraque eandem habent na-
 turam: & si alterum dicitur causa, quatenus est corpus, alterum quoq;
 quū sit corpus, efficietur causa. At si communiter ambo causæ erunt,
 nihil erit quod patiat. Porrò nec incorporea res incorporeæ rei cau-
 sa erit, ob eandem rationem. Incorporea item res corporis causa nō
 erit, quia nihil incorporeum corpus facit. Corpus itidem incorporei
 causa non est, quia quod fit, ex patiente subiecta materia esse debet.
 Quum autem nihil patiat ex eo quod incorporeū sit, ne ab aliquo
 quidem fieri possit. Nō est igitur causa. Ex hoc autem simul colligi-
 tur minimè subsistere principia rerum. Aliquid enim sit necesse est
 quod faciat atque operetur. Enimvero neque motus est: nā quod
 mouetur, vel in loco vbi est, vel in eo vbi non est mouetur. Non in
 loco vbi est: in quo autem non est, neque mouetur: nō est igitur mo-
 tus. Disciplinas item hoc modo euertebant: Si quid (aiebant) do-
 cetur, siue quod est, per id ipsum quod est, siue quod non est, per id
 ipsum quod non est, docetur. Neque verò quod est, eo ipso quod est
 docetur: (nam natura omniū quæ sunt, omnibus patet atque cogno-
 scitur) neque id quod nō est, eo quod non est. ei enim quod non est,
 nihil contingit: ita ne doctrina quidem. Quinetiam ne generatio
 quidem ipsa, inquiunt, est. Neque enim fit quod est, quū iam sit: neq;
 quod non est: neque enim subsistit. quod autem non subsistit, neque
 est, neq; fieri illi obtingit. Addunt etiam, Natura bonum malūve
 nihil esse. Si quid enim (aiunt) natura bonum aut malum est, omnibus
 bonum aut malum esse debet, quemadmodum & nix omnibus *æquè*
 frigida est: at nullum est bonum aut malum quod sit commune om-
 nibus: non igitur est natura bonum aut malum. Aut enim omne quod
 à quopiam existimatur bonum, dicendum est *bonum*, aut contrà. At
 omne dicendum non est: namque idem ab aliquo putatur bonum, si-
 cut voluptas ab Epicuro: ab aliquo è conuerso malum, nimirum ab
 Antisthene. Vnde continget (*id quod fieri non potest*) idem & bonum
 esse

esse & malum. Quòd si non omne quod ab aliquo bonum putatur, *bonū esse* dixerimus, necesse erit nos diiudicare opiniones: quod propter parem rationum vim possibile non est. Ignoratur itaque quod sit natura bonum. Licet autem totum conclusionis illorum modum ex iis quæ reliquere monumentis animaduertere. Quanquam Pyrrho quidem ipse nullum reliquit opus, verum discipuli & necessarij eius, Timon & Aenesidemus, Numenius ac Nausiphanes, atque alij huiusmodi. Quibus contradicentes Dogmatici aiunt illos comprehendere & dogmata statuere. Nam in eo quod arguere & *ceteros euertere* se putant, profectò comprehendunt: nam in eo ipso & asserunt, & dogmata asstruunt. Nam quum se nihil definire aiunt, omniq; rationi contrariam oppositam esse rationem, hæc ipsa & definiunt & dogmaticè proferunt. Aduersus quos illi respondent, Atqui ea quæ patimur vt homines, fatemur: nam & quòd dies sit, *quòd sit generatio*, quodque viuamus, & alia multa in hunc modum, quæ in vita *nostra* manifesta sunt, dignoscimus: cæterum in iis quæ Dogmatici asserunt, ea se ratione comprehendere dicentes, veluti de incertis, neutiquam consentimus, sed solas passiones agnoscimus. Nã & nos videre confitemur, nosque intelligere scimus: verum quo pacto videamus, aut intelligamus, ignoramus. Quin hoc, album videri narrado dicimus, non asserendo an re vera ita sit. Porro de ea voce qua nihil nos definire dicimus, atque similibus, dogmata non esse dicimus. neque enim similia sunt iis quæ illi asserunt, puta quòd globosus sphaeræ instar sit mundus. Nam id quidem incertum est. Hæ verò certæ confessiones sunt. In eo itaque quod nihil definire dicimus, neque hoc ipsum definimus. Rursus illos Dogmatici vitam etiam tollere asserunt, dum omnia ex quibus vita constat euertunt. At contra eos illi mentiri asseuerant: non enim visum se auferre, sed quomodo se habeat vis videndi, ignorare se dicunt. Siquidem quod apparet, *inquiunt*, ponimus non quòd tale, quale cernitur, sit. Nam quòd vrit ignis, sentimus: verum an habeat vrendi naturam, non pronunciamus. quòdque moueatur quispiam, & quòd pereat, videmus: verum ista quo pacto fiant, ignoramus. Solùm igitur reluctamur incertis quæ conspicuis rebus proximè assistunt. Namque dum statuam eminentias habere dicimus, quod videtur exponimus: quum verò non habere eminentias asserimus, non iam quod cernitur, sed aliud dicimus. Vnde & Timon in Pythone ait non excessisse consuetudinem: at in Indalmis ita dicit,

Quod, verò apparet tota vi utcunque profectum.

Atque

Atque rursus in libro De sensibus, Quòd, inquit, istud dulce sit, non pronuncio: quòd autem videatur, assentior. Aenesidemus quoque in primo de Pyrrhonis rationibus, nihil ait per modum dogmatis definire Pyrrhonem, propter contradictionem, verum quæ sunt conspicua sequi. Eadem ferme ait in libro contra philosophiam, & in libro De quæstione. Zeuxis itidem Aenesidemi necessarius in libro De duplicibus rationibus, Antiochus item Laodicenus, & Apellas in Agrippa ea solùm ponunt quæ apparent. Est igitur criterium secundum Scepticos quod apparet, sicuti & Aenesidemus ait: qua in sententia & Epicurus fuit. Porro Democritus nihil se nosse ait eorum quæ apparent: quædam verò ex his ne esse quidem. Aduersus hoc autem, videlicet criterium, esse vnum ex iis quæ apparent, Dogmatici aiunt, quum ab iisdem variè imaginationes obuersantur, quemadmodum à turre vel rotunda, vel quadrata: Scepticum, si neutram præferat, sine effectu fore: sin verò altera sequatur, non iam inquiunt æquas vires iis quæ apparent attributurum. Quibus respondent Sceptici, quòd quando variæ obuersantur imaginationes, vtrasque apparere dicemus, atque ideo apparentia ponere quia apparent. Postremò autem Sceptici finem aiunt, assensus retentionem, quam rem sequatur, vmbrae in morem, animi imperturbatus status, vt ait & Timon & Aenesidemus. Neque enim ista aut fugiamus, aut eligamus quæ circa nos sunt: quæ verò circa nos non sunt, sed per necessitatem, vitare non possumus, vt est esurire, & sitire, & dolere. Neque enim ista ratione auferri possunt. Dicentibus verò Dogmaticis, posse viuere Scepticos, non detrectado, si iubeatur etiam patrem excarnificare, respondet illi de Dogmaticis, quomodo viuere poterit & abstinere quæstionibus, non de rebus vitæ cõmunis & obseruandis. Itaque & eligimus aliquid secundum consuetudinem, & fugimus, & legibus vtimur. Sunt etiam qui dicant Scepticos finem dixisse statum animi passionibus carentem: sunt qui mansuetudinem.

AA 2

CLAVDII

CLAVDII GALENI PER-
GAMENI DE OPTIMO DOCENDI
GENERE LIBER,

In quo aduersus veteres Academicos Pyrrhoniosque disputat :

D. Erasmo Roterodamo interprete.

FAVORINVS censet optimum doctrinæ genus, 10
per quod vtranque in partē præparamur. Sic enim
appellabāt Academici, propter aduersam partem
quam asseuerabant. Itaque vetustiores existima-
bant hanc doctrinam desinere in epochen. Epo-
chen autem appellabant, quasi dicas suspensam 15
sententiam, nihilque definientem. quod est, nulla de re pronun-
ciare nec asseuerare certò. Recentiores autem (non enim solus fe-
cit hoc Fauorinus) nonnunquam eò proferunt epochen, vt negent
vel illud intellectu posse comprehendere, Solem esse. Rursus aliàs eò
proferunt cognitionem, vt discipulis suis permittant, antequam didi- 20
cerint, de scientiis iudicare. Nec enim aliud est quod dixit Fauorinus
libro de affectione Academica, cui titulus inditus est Plutarchus. Di-
cit autem idem in libro ad Epictetum, in quo inducitur Onesimus
Plutarchi seruus cum Epicteto disputas. Quin & in libro què postea
scripsit ad Alcibiadem, laudat alios etiam Academicos, qui in partes 25
ambas sibi pugnantes & contrarias differebant: cæterum discipulis
permittebant vt quod verius videretur eligerent. In hoc sanè ait li-
bro sibi videri probabile, nihil certò sciri posse. Contrà in Plutarcho
concedere videtur, esse certam alicuius rei cognitionem. Præstat au-
tē sic appellari γνωσόν .i. cognoscibile, quod aliis dicitur καταληπτόν .i. com- 30
prehensibile, relicto vocabulo Stoico. Ego sanè mirabar, ita me Di-
bene ament, quòd Fauorinus qui consuevit omnia nomina ad Atti-
cam linguam vsurpare, non cesset dicere τὸ καταληπτόν .i. comprehensibi-
le, neque τὴν κατάληψιν, id est comprehensionem, neque τὴν κατάληπτικὴν φαν-
τασίαν, id est comprehensiuam imaginationem: neque his contraria, quæ 35
videlicet per priuationem dicuntur, vt ἀκατάληπτον φαντασίαν, id est in-
comprehensiuam imaginationem, vel ἀκατάληψαν αὐτήν, id est incomprehen-
sibilitatem ipsam. ad eò vt quum libros tres scripserit, primū ad Adria-
num,

num, alterum ad Dysonem, tertium ad Aristarchum, omnibus titulū
indiderit περὶ καταληπτικῆς φαντασίας, id est, De comprehensiuam imaginatione,
ac per omnes hos libros strenuè contendit, dum conatur demonstrare
nullam esse posse comprehensiuam imaginationem. Ego verò nihil
5 aliud arbitror sonare comprehensibile, quàm cognoscibile: nec aliud
comprehendere, quàm certò cognoscere: cæterum inter se respon-
dere comprehensionem & comprehensiuam imaginationem. Quo-
niam enim nonnulla videmur nobis videre, audire, aut alioqui sensu
percipere (quod accidit in somnis, aut per insaniam) nonnulla verò
10 nō tantum putamus nos videre, sed re vera videmus, aut alioqui sen-
su percipimus: hæc quidē posteriora omnes homines, exceptis Aca-
demicis & Pyrrhoniis, ad certam cognitionem pertingere credunt:
cæterum quæ per somnum aut mentis errorem apparent animo, eā
falsa esse. Quòd si porrò cōcedunt hoc ita se habere, delectant è libris
15 suis quod inibi scriptum est, In rerum iudicio, nec sano magis esse fi-
dem habēdam quàm insano, neque rectè valenti magis quàm ægro-
to, neq; vigilianti magis quàm dormienti. Sin istis nihil est cognosci-
bilibius quàm iis qui sunt diuerso modo affecti, nimirum confusa sunt
veritatis iudicia: nec ipse præceptor Academicus, nec discipulus po-
20 terit iudicare rationes quæ in ambas partes inter se pugnantes disse-
runtur. Imò ne opus quidem omnino fuerit talibus doctoribus, quū
possimus ipsi, quæ à sectarum auctoribus hinc atque hinc differta sunt,
legere, nihiloque minus quàm Academici scire: & si quid apud hos
fuerit obscurum, quod erit apud Chrysippū, Stoici magistri possunt
25 appellare certius: quod apud Theophrastum & Aristotelem, Peripa-
teticis: itemq; de cæteris, vt iam nihil omnino reliquum sit quod do-
ceant Academici, iuxta Fauorini quidem disputationem: Siquidem
hoc sanè docuerunt illi veteres, nullum esse datum homini iudicium
à natura, quo collatis inter se rebus omnibus, exactè possit dignosce-
30 re: Eoque nulla de re pronunciandum esse censebant, sed semper de
omnibus suspendēdam esse sententiam. Verum si nobis physicis con-
cedant (vt oportet) sensum, iam nihil opus habebimus in vtramque
partem exerceri: sed alia quadam re fuerit opus, videlicet repetitio-
ne: vt artifices nō statim artem præbent discipulis, sed aliud exigunt,
35 nimirum considerationem eorum quæ tradita sunt. quod à plerisque
dicitur ad calculum vocare. hoc autem est instare ei qui exercetur, &
in hoc animaduertere vbi labatur, eaque sola corrigere. Consimili
modo, qui pueros exercent ad palæstram, corrigunt luctantium erra-
ta.

ta. Sic & grammaticus, & rhetor, & geometres, & musicus, docent non labefactantes neque conuellentis in discipulis fidem quam habent naturæ iudicio, sed instantes iis quos exercent, donec in singulis actionibus eò prouexerint ut iam non errent: tantum abest ut inducant sententiæ suspensionem. Perinde enim faciunt qui suspendunt 5 sententiam ne credant euidentiæ rerum unà cum sensibus, atque qui contemnunt ea quæ certò ab aliquo cognoscuntur. Itaque Carneades ne illud quidem quod est omnium euidentiissimum, concedit esse credendum, quòd magnitudines unius cuiuslibet æquales, sint etiam inter sese æquales. Rationes igitur quibus conatur destruere & hæc & 10 alia permulta, quæ tibi euidenter apparent credunturque esse vera, adhuc in hunc usque diem seruatas habemus, proditas scriptis, ab illius discipulis collectas. Solutiones autem nec ab illis, nec ab alio quopiam Academicorum qui post Carneadem fuerunt, datæ sunt. Ea res sola declarat, istius rationes omnes esse sophismata: nobisque 15 quærendæ sunt, o discipuli, istarum solutiones. Improbum est enim hoc: attamen nihilo minus improbè fecerunt illi qui scripserunt quidem has, cæterum vobis non indicauerunt quales essent. Lubens autem perconter, si vel Fauorinus adesset, utrum me iubeat credere omnibus istis rationibus, an considerare veræne sint an falsæ. Vnum hoc 20 sanè concessit, considerare. Rogarem autem post hæc in vniuersum, num homini natura vis insit iudicandi, quæ sermones veros discernat à falsis, an potius ars quædam & ratio sit vtrunque cognoscendi. Si natura, quæ fit ut non omnes inter nos consentiamus, neque similiter iisdem de rebus pronunciemus? Sin ars est ac ratio, hæc omnium pri- 25 mùm erat discenda. deinde conueniebat doctores ludo præfectos variis modis exercere discipulos, multis propositis exemplis: quemadmodum instituuntur qui discunt artem luctandi, aut coriariam, aut fabricandi domos nauesque, aut rhetoricè dicendi, aut legendi, aut scribendi, aut (ut summatim dicam) quidlibet aliud operari iuxta ar- 30 tem. Proinde si quis Academicorum scripsit quæ tandem res sit demonstratio, quod sophisma, & quomodo oporteat alterum horum ab altero discernere, & quemadmodum Fauorinus admittit iudicium discipulorum, in vtramque partem exercitatorum, nisi quod superuacaneum est, nimirum docuit Academicus omnia quæ dicta sunt, 35 haberemusque nos præceptores qui propria decreta doceant. Quòd si nullus istorum scripsit quomodo ista differunt, nec exercuit ququam, perinde facere videtur ac si faber præcipiat discipulo ut & metiatur,

tiatur, ut æquet, ut dirigat, & circulum describat, nec interim det illi cubitum quo metiatur, nec xystron quo poliat, neque regulam ad quam dirigat, neque circinum quem circumducatur. Atqui forsitan dicet tale nihil esse in philosophia ac dogmatibus. Ne igitur posthac assimules 5 te aliquid scire, neque pronuncia, neque descisce à veterum Academicorum decreto, qui prodiderunt suspendendam esse sententiam: neque te iacta, dum facis quod solet grammaticus, qui semet in iis exercuit quæ dicta sunt à prioribus. Proinde nihil apud illos esse præclari, perspicuum est consideranti. Neque enim hoc est eius qui do- 10 cendi munus profitetur, sed nugacitas potius quædam est & ineptia. Vnde igitur cognoscendi veri spes reliqua est? Etenim cui non adest iudicium veri aut falsi, huic nulla spes est cognitionis. Tantum hoc stude, ut sophistas doceas nullam nobis à natura insitam vim iudicandi. Deinde fortassis impudenter nobis, inquit, & sensum & intellectum, 15 quibus euidenter iudicamus de vero, concedet aliquis, cupiens nos in logicis frustranea spe volutari. Quicumque verò sustulerunt totam spem, quod fecit ille, frustra nugantur. Perspicuum igitur est quòd Fauorinus pudore subuertit omnia, & quòd inde fateatur nihil sciri, unde veteres Academici Pyrrhoniique dicebant: cæterum fictè disci- 20 pulis permittere iudicium, quod priores ne sibi quidem ipsis permittebant. Ergo quòd eiusmodi doctrina & institutio discipulorum artem quamcunque discendum, qualem sentit Fauorinus, non solum cæteris præstantior non sit, verum ne doctrina quidem omnino dicenda sit, opinor à nobis dilucidè demonstratum. Iam de reliquis, 25 quæ doctrinæ quidem sunt omnes, an optimæ sint, consideremus, rursus ab iisdem ordientes. Apparet enim hoc nobis euidenter, quòd sophistæ maximè studet sibi reddere incredibile, nullum esse iudicium naturæ. Etenim circinus pingit circulum, cubitus autem discernit longitudinem, quemadmodum lances grauitatem. Hæc autem ipse fabricatus est homo, ex naturæ instrumentis ac iudicio impulsus, qui- 30 bus nullum ultra iudicium nec antiquius habemus, neque præclarius. Hinc igitur incipiendum est. Dicit enim rursus ipsa mens, quòd possibile nobis est naturali iudicio credere siue non credere: ipsum autem iudicium per aliquid aliud iudicare possibile non est. Quæ fiet enim 35 ut id quo iudicantur reliqua omnia, ab alio quopiam iudicetur? Credere vis oculis clarè cernentibus, & linguæ gustanti, hoc quidem esse malum, hoc verò ficum, an non credere? Concedam quod voles facere in nobis, si quidem studes mecum disputare. Quòd si non credis,

dis, discedam abs te, velut ab eo qui præter naturam affectus est. Ponamus primùm te non credere, neque sperare futurum vt quicquam ex me discas. Hoc enim modo cœperam dicere. Ponamus rursus te credere, ac spem esse futurum vt ex me discas iudicare. Cæterùm ego sentio iudicare, sensibilia quidem ex iis quæ euidenter apparent sensibus: intelligibilia verò, ex iis quæ dilucidè intelliguntur.

Quoniam autem ex naturæ iudicio artes omnes parant & instrumenta & iudicandi secundum artem organa, per quæ alia quidem ipsi sibi componunt, alia rursus ab aliis composita iudicant: & ego docebo in vniuersum, & instrumenta, & iudicia, tum ea per quæ tibi 10 parabis veros sermones, tum ea per quæ iudicabis ab aliis dictos. sic enim habes totum. Etenim si quid ex sese euidenter apparet sensibus aut intellectui, ad id nihil opus est inquisitione. Quòd si nihil est tale, necesse est vt accedat cognitio, quæ aliunde paratur. At ego polliceor me traditurum tibi quædam quæ respondeant instru- 15 mentis quæ fiunt ab arte, ex quibus inuenies quod quæris: alia verò respondentia iudiciis, ex quibus iudicabis an verè tibi videaris inuenisse. Hæc autem vbi didiceris, multis exemplis exercebo te vt & celeriter & exactè inuenias iudicesque quod quæris, vt posthac nec vllò libro futurum sit opus ad inuentionem veri, nec alia do- 20 ctrina. Mox & aliis dicentibus aliquid eorum quæ cupis inuenire, facilè poteris cognoscere. Etenim qui cognouit rectam viam rectam esse, non eget alia doctrina ad redarguendum eos qui aberrant. Ita qui rectam demonstrationis viam perdidicerit, protinus cum hac nouit vias erroneas. Fauorinus autem mihi videtur simile quid- 25 dam facere, quasi si quis dicat te cæcum esse, nihilominus tamen iudicare posse vter nostrum sit fordidius aut candidior: haud reputans secum quòd ei qui talia sit iudicaturus, opus est adesse visum. Atqui nihil refert, quod ad iudicandum attinet, vtrum omnino visu careas, an quum habeas, illi non credas. Ad eundem autem modum, quòd id 30 quo iudicamus est tale quiddam, quodque quæ huic paria sunt, sunt & inter se paria: quemadmodum asinis nemo permetteret iudicare, quoniam omnino mente carent: ita nec hominibus, si ne hi quidem mentem habeant, cui credi possit. Nihil enim interest, quod attinet ad incertitudinem eorum quæ iudicanda sunt, an omnino nullum ha- 35 beas iudicium, an non credas illi. Ridiculus est igitur Fauorinus, permittens iudicium discipulis, quum organis iudicandi detrahat fidem. Etenim si nihil est euidenter intellectui, aut certum ex sese, perit omne

omne rerum iudicium. Contrà si est quidem, velut oculus in corpore, sic intellectus in animo, non tamen omnibus pariter acutus, consentaneum est vt quemadmodum qui cernit acutius, adducat ad id quod videtur eum cui visus est hebetior: ita quibus contigit in rebus 5 intelligibilibus perspicere clarè quod offertur intellectui, adducant ad contemplationem eandem, maximè cæcutientem. Atque hoc est præceptoris officium, vt inquit Plato, & ego assentior. Et his de rebus scripsimus copiosius in tractatione demonstrationis, quòd doctrina talis quædam sit euidenter ad intelligentiam. Scripsimus au- 10 tem & illud, quomodo quis exorsus in vnoquoque ab elementis ac principiis, maximè demonstrare possit quidquid est demonstrabile: non quemadmodum admirandus ille Fauorinus facit per totum librum, in quo demonstrat, ne id quidem comprehendendi posse, Solem esse: ac nobis obliuiosis in v- 15 tramque disputat partem, conceditque esse aliquid quod certò cognosci possit, cuius iudicium & electionem permittit discipulis.

FINIS.

BB

IN SEXTI PHILOSOPHI PYRRHON.
HYPO TYP. LIBROS TRES, ANNOTATIONES
HENRICI STEPHANI:

In quibus etiam de quarundam philosophicarum vocum
interpretatione agit.

Pagina 405. Versu 2. Pyrrhon. hypot.) De hoc titulo consule annotat. septimam, ubi de aduerbio *ἴσως* agitur.

V. gatione) *ὀφθαλμοὶ* Graecos plerisque in locis adhibere aduerbium *ἴσως* (id est fortasse) item verbum *οἶμαι* (id est arbitror) in quibus alioqui ea minimè necessaria sunt: sed extenuat dantaxat, vel potius quandam modestiae speciem praeseferunt. Eodem autè officio et verbum *δοιῶ* fungi comperi. Huiusmodi est etiā Fabianum, ferè. Sed sextum, qui τὴν ἀρετὴν ἀγαθὴν profite- tur, hic, sicut et alibi, uti aduerbio *ἴσως* tanquā ἀρετῶν, consentaneū est. Vide caput 21. ubi τὰ χα (quod idem valet) inter scepticas voces recensetur.

V. comprehendi) Pro comprehendi, potuissent etiam uti infinitiuo percipi, vertens *καταλη- φθῶμαι*. Cicero enim utroque sine discrimine utitur, aliquando tamen ad maiorem expressionē ea copulans. Sextus, οἱ ἂν πρὸς νέας ἀκαδη- μίας ἀκατάλητοι εἶναι πάντων φασί. Cicero in Lucullo. Quoniam enim id haberent Academici decretum, nihil posse percipi. Et paulo post, Certè hoc ipsum ex quo omne veri falsique iudiciū esset, percipere eos debuisset. Sic et *κατάληψιν* vertit tam perceptionem quam comprehensionem, atque adeo cognitionem: ita tamē ut *κατάληψιν* ad verbum sonare comprehensionem fateatur. Sic enim in eodem libro scribit, Nec defini aiebant necesse esse quid esset cognitio, aut perceptio, aut (si verbum è verbo volumus) comprehensio, quā *κατάληψιν* illi vocant. eosque qui persuadere vellent esse aliquid quod comprehendi et percipi posset, inscienter facere dicebat. Vbi animaduerte exemplū eius quod modò dixi, videlicet duo haec verba comprehendendi et percipi, interdum coniungi. Sed hic verbum percipi sequitur, quod alibi praecedere potius solet. Rursum Cicero in eodē libro, Ad rerum igitur scientiam vitaeque constantiam aptissima quam sit mens hominis, amplectitur maximè cognitionem, et *κατάληψιν*, quam (ut dixi) verbum è verbo exprimentes, comprehensionem dicemus. Iam verò et *καταληψὶν* ali-

cubi quidem per periphrasim, Quod comprehendi possit, item, Quod percipi possit: interdū verò et vno verbo comprehensibile reddit, sed petita tamen antè venia. At *ἀκατάλητοι* itidem vna voce incomprehensibile nisi quā ab eo dictum comperio. quo tamen, analogiam sequens, uti minimè dubitavi. At verò *ἀκατάληψιν* non item incomprehensibilitatē interpretari ausus sum, quod nullas nisi agrestes aures id posse ferre iudicāre. Ideoque quod initio huius libri dicit sextus *ἀκατάληψίας ὁμολογίαν*, interpretatus sum, A se comprehendi non posse fateantur. Sciendū est autem reperiri etiam *ἀκατάλητοι* cum apud alios, tum apud hunc nostrum Sextum, idem valēs quod *ἐκατάλαμβάνω*. i. Non comprehendo, Non percipio. Porro Ciceronianis huius interpretationibus licebit fortasse aliquam addere, ut videlicet *καταληψὶν* non solum comprehensibile, sed etiam perceptibile, et *ἀκατάλητοι* non tantum incomprehensibile, verum etiam imperceptibile vertamus. Quae cur aspernemur nihil video (ut ar enim Fabij verbis) nisi quod iniqui iudices aduersus nos sumus, ideoque paupertate ser- monis laboramus. Ego certè in huius libri interpretatione hanc in partem ne peccarem operam dedi, qui non tantum ens et essentia, sed alia multo duriora vocabula, ei, cogente necessitate, adhibui: quibus donec meliora in lucē prolata fuerint, neminem, qui iudex aequus esse voluerit, offensum iri existimo. Sed ut ad *κατάληψιν* reuertar, eius originem declarat idem Cicero, ita scribens in eodem Lucullo, Hoc quidem Zeno gestu faciebat. nam quum extensis digitis aduersam manū ostenderat, visum, inquebat, huiusmodi est. Deinde quum paulum digitos constrinxerat, Assensus huiusmodi. Tum quū planè compresserat, pugnūque fecerat, comprehensionem illam esse dicebat. quae ex similitudine etiam nomen ei rei, quod antè non fuerat, *κατάληψιν* imposuit. Hastenus ille. ex cuius tot verbis, abundè discimus *κατάληψιν* comprehensionem siue perceptionem debere reddi. Verum animaduertendum est verti etiam cognitionem in vno ex illis quos attulimus locis. Cui conuenit

conuenit hic De finib. lib. 3. Cognitiones autē, vel (si haec verba minus placent, aut minus intelliguntur, *καταληψὶς* appellemus licet) eas igitur ipsas propter se asciscendas arbitramur, quod habeant quiddam in se quasi complexum et continens veritatem. Sed in multis exemplaribus pro cognitiones depravatè legitur cogitationes. Quinetiam, ut idem in quodam loco Luculli paulo antè citato *κατάληψιν* vult esse aut cognitionem, aut perceptionem, aut comprehensionem, ita alibi tres hos infinitiuos coniungit, nosci, percipi, comprehendi. Itidem verò et quatuor haec participia congerit, comprehensi, percepti, cogniti, constituti. Ita enim in Lucullo (vide et proximè praecedentes infinitiu petiti sunt) scribit: Quero etiam, ille vir bonus qui statuit omnē cruciatum perferre, intolērabili dolore lacerari potius quam aut officium prodat aut fidē, cur has sibi tam graues leges imposuerit, quum, quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti. De his autem locis quid dicemus, in quorū vno Cicero nosci, percipi, comprehendi: in altero, comprehēsi, percepti, cogniti, distinctè ponit, quū alibi ea *ἴσως* esse voluerit, et nobis *κατάληψιν*, vel cognitionem, vel perceptionē, vel comprehensionem interpretari permissit? Quid aliud huic obiectioni responderi debeat nō video quam hoc, Ciceronem, quum nobis liberū facit, *κατάληψιν*, aut cognitionem, aut perceptionem, aut comprehensionem vertere, horum trium optionem nobis dare, tanquam quae sensum eundem efficiant, accipiendo verbum stoicum latius et generalius, non autem eius etymologiae insistendo. Itidē verò quū coniungit haec participia, comprehēsi, percepti, cogniti, licet non utatur disiunctiua vel, nec aut, perinde tamē esse ac si posito genitiuo Graeco *καταληψὶν*, subiunxisset, Siue comprehēsi, siue percepti, siue cogniti, id interpretari velis. Pro me autē, vel potius pro Cicerone facit Galenus, qui *καταληψὶν* nihil aliud esse vult quam γνῶσιν. Verum et alia rursus oboritur quaestio, cur Galenus *καταληψὶν* quidē simpliciter γνῶσιν exposuerit, at *κατάλαμβάνειν* non simpliciter γινώσκην, sed *βεβαίως γινώσκην*. Haec enim ipsissima sunt illius verba, ἐγὼ δὲ ἔτι ἄλλο τι *καταληψὶν* ἢ γνῶσιν σημαίνην παρὰ τὸ γνῶσιν οὐτὶ ἄλλο τι *κατάλαμβάνειν* βεβαίως γινώσκην: ἀνάλογον δὲ αὐτῆς λέγει τὴν *κατάληψιν* εἶναι *καταληψὶν φαστασίαν*. Quinetiam paulo post eis *βεβαίως γινώσκην* pro eis *κατάληψιν* dicit. Hanc quaestionē mouenti (quisquis fuerit) aptè, ut opi-

nor, responderi queat, quemadmodum Galenus *κατάληψὶν* simpliciter γνῶσιν exposuit, quū iam nō simpliciter γνῶσιν sed *βεβαίως γνῶσιν* intelligeret (ut ex sequentibus explicationibus patet) ita Ciceronem simpliciter quidem cogniti dixisse, nec tamē ad quamlibet cognitionem hoc retulisse, sed firmam ac stabilem intellexisse. nam haec demum appellari debet cognitio, licet per abusum latius eius significatio extēdat. Quoniam nec ei qui contendere vult omisum in hoc Galeni loco aduerbium *βεβαίως* ante γνῶσιν, valde repugnabo, quum praecesserit apud eundē *βεβαίως γνῶσιν*. ubi etiam dicit satius esse nos ita vocare τὸ *κατάληψὶν*, ab appellatione Stoica discedentes. Sed, ut hanc quaestionem missam faciamus, Gellius Ciceronē imitatus, ad verbi *κατάλαμβάνειν* interpretationē duos hosce infinitiuos adhibuit, nosci et percipi. Porro elegantissimè Lucianus ludit *ἐπιβίωσιν* et *ἐπιβίωσιν* in significatione huius verbi. Introduce enim Scepticum philosophum mercatori respondentem se omnia praestare posse praeterquam *ἀρετὴν μετὰ δίκην*, et causam reddentē *ὄλιγον κατὰ λαμβάνειν*. Sic ludit alibi et in voce *κρητῆριον*. Animaduertendū est autem praeterea nouè dixisse Galenum in loco modò citato *κατάλαμβάνειν* pro *κατάλαμβάνειν*, quū alioqui nos dicamur *κατάλαμβάνειν*, at ipsa res *κατάλαμβάνειν*.

V. inuenisse) *δρηκέναι* *δοκῆσαι* non verti Inuenisse videntur, sed Inuenisse sibi videntur. id est, Inuenisse se arbitrantur. quia dixerat modò, *δρηκέναι* *ἐφαρῶν*. Inueniunt enim, ut quidē ipsi, non ut aliarū sectarum philosophi iudicant.

ibid.) Cicero *δόγμα* decretū interpretatur. Possumus autē, non sine exemplo quorundam Latinorum scriptorum, *δόγμα* interpretari etiā placita. Eadem autem ratione vocantur illi placita philosophorum, qua Graeci dicunt τὰ ἀρετῶν τοῖς φιλοσόφοις, id est, ad verbum, placita philosophis. Illo autem nomine inscriptus est quidam Plutarchi libellus. Nec desunt qui existiment hodieque placita curiae à nostratibus vocari Arretis pro Arretis, id est *ἀρετῶν*. In quo tamen longè falli eos, facillè cognoscet quisquis vim et usum verbi à quo illud nomen deductum est, considerauerit. Quinetiam vocem *δόξαι* interdum eadem significatione poni, et ab eadem esse origine scimus. Porro *δόγμα* quomodo interpretari debeamus docet nos Cicero, uti dixi: at quomodo *δογματικὸς* (vno quidem certè verbo) non item. Ego dogmaticos (vocem Graecam, utpote visitatam, retinendo) quam decretorios, ad

appellare malui. Quod si ad periphrasim confu-
 gendam sit, liceat fortasse δολματικὸς inter-
 pretari Decretorum auctores, vel assertores, aut
 professores, aut Decreta statuentes, vel Decretis
 adherentes. Quid si verò Decretis certis addictos,
 ex ipso Cicerone interpretemur? Hinc autem Ἐ
 δολματικὴ φιλοσοφία paulo post, Ἐ alicubi
 aduerbii δολματικῶς, de quibus paulo post. Itē
 verbi δολματικῶς, id est, Dogma vel dogmata
 statuere, Decretū aliquod vel decreta aliqua as-
 serere, vel profiteri. Vel, Aliquid tanquā dogma
 (vel decretū) proferre, aut asserere. Dicitur enim
 interdum δολματικῶς absolutē, interdum δολ-
 ματικῶς τι, vel πῶς τι. Id est, Aliquid
 vel de aliquo dogmaticē pronūtiare, Aliquid dog-
 maticorum more asserere, vel Aliquid dogmatica
 assertione approbare, Vel, Aliquid, tanquā cer-
 tum dogma, assertione approbare. Vtroque modo
 vsus est Sextus eodem in loco, ita scribens, ὁ μὲν
 δὲ δολματικῶς, ὡς ὑπάρχων τίθεται ἢ
 περὶ ματικῶς ἐκείνο ὁ λέγει δολματικῶς. vsus
 est Ἐ tertio alibi, ὁ δὲ πῶς ἐνδὸς δολματικῶν,
 ἢ περὶ ματικῶν φαστασία, Ἐ. c. ubi ὁ δολμα-
 τικῶν interpretatus sum, Qui dogmaticē pronun-
 tiat. Apud Ciceronem alicubi decretum habere
 videtur esse δολματικῶς. Gell. vno verbo De-
 cernere pro eodem dixit, lib. 11. cap. 5. sed addēs
 statuere. nam de Pyrrhoniis loquēs, scribit, Nihil
 enim decernunt, nihil constituunt. Caterū δολ-
 ματικῶς Ἐ δολματικῶς ἀφαινεῖται eodē
 sensu dicuntur.

V. compreh.) Hi duo tertiae Academiæ aucto-
 res fuerunt. Vide infra, pag. 441. Ἐ 443. Vi-
 de Ἐ Ciceronem in Lucullo.

V. At) Verti αὖ ἀνωτάτω φιλοσοφία ge-
 neralissima philosophandi rationes. quoniam alibi
 aperte dicit ea significatione δύο τὰ ἀνωτάτω
 κεφάλαια. Eodem sensu Galenus artis medici-
 næ esse dicit δύο τὰ ἀνωτάτω μέρη. Idem ad
 Clauconem, τὰ ἀνωτάτω γένη dixit. q. d. supre-
 ma, id est summa, scribens, ὁ μὲν δὲ ἐπὶ τῷ περὶ
 τῶν καὶ ἀνωτάτω γένων μὲν σίμ, ἀρκούμλοισ
 τοῖς ἀφ' ἑαυτῶν εὐδέξιασιν. Idem, ἀπὸ τῷ
 περὶ τῶν καὶ ἀνωτάτω γένων ἀρεξάμλοισ.
 Laërtius in Zenone, τῷ ἢ παθῶν τὰ ἀνωτά-
 τω εἶναι γένητέπιασιν. Ideo autem exempla hu-
 ius significationis proferenda existimaui, ne quis
 τὰς ἀνωτάτω intelligat antiquissimas, quasi
 quæ τῶν ἀνωτάτω χρόνοις (id est ad verbum,
 non, superioribus temporibus, sed supremis) in vsu
 fuerint. Eodem quoque modo dicuntur Ἐ τὰ ἐ-
 παναθεβηκότα γένη, ut τὰ ἀνωτάτω. atque

ad eō ipse Sextus in sequentibus ἐπαναθεβηκό-
 τας ἔδρας ea significatione ponit, illis opponens
 τὰς ἀνωθεβηκότας. vocans ἐπαναθεβηκό-
 τας quasi dicas supergressos. id est superiores,
 aut eminentes supra alios, quod nihil aliud est
 quā generalissimos. Idem ἀνωθεβηκότας,
 perinde ac si quis dicat subgressos. id est, sub
 aliis constitutos, Ἐ illis subiacentes, tanquam in-
 feriores. Galenus certē τὰς γενικωτάτας eodē
 sensu quo τὰς ἀνωτάτω dixit.

V. philosoph.) Hic tria philosophiæ genera,
 siue tres philosophandi rationes (aut quocunque
 modo quis φιλοσοφίας interpretari volet) à
 Sexto constituuntur, Dogmatica, Academica, Sce-
 ptica. At verò Diogenes philosophos diuidit dun-
 taxat in Dogmaticos Ἐ Epheticos. Galenus au-
 tem (si eius est liber qui πῶς φιλοσοφίας ἰσο-
 ρίας inscribitur) ἀρεξίας appellans quas Sextus
 hic nominat φιλοσοφίας, eas esse dicit γενικω-
 τάτας quatuor, δολματικῶν, σκεπτικῶν, ἐρι-
 στικῶν, μικτικῶν. addens esse ἐριστικῶν (q. d. conten-
 tiosam, aut litigiosam, vel potius altercatricem)
 eam quæ sophismatibus nititur. μικτικῶν (id est
 mixtam) quæ nonnullis quidē dogmatibus assen-
 titur, de multis tamen dubitat. Sed longē meliorē
 esse nostri Sexti diuisionem manifestum est. Dio-
 genes enim vnā speciem necessariā omisit, Ga-
 lenus autem eandem ipse quoque prætermisit, Ἐ
 duas minimē necessarias adiecit. Omisit enim v-
 terque Academicam philosophiam, quod eandem
 cum sceptica esse existimaret. Quod falsum esse
 probat Sextus huius libri cap. 3. 3. discrimē quod
 inter vtramque est clarē exponens. Gellius quo-
 que differentiam aliquam inter illas annotat, lib.
 11. cap. 5. Quod autē ad ἐριστικῶν Ἐ μι-
 κτικῶν attinet, ἐριστικῶν quidem, quatenus sphi-
 smatibus nititur, vera philosophia esse non potest.
 At μικτικῶν, id est partim dogmaticam, partim e-
 pheticam, nullam esse posse hinc patet, quod ex
 quo semel quis aliquid ἐδολματικῶς, à sceptica
 secta planē cepit desciscere, nec Scepticus amplius
 appellari potest, etiam si alioqui in multis sit ζητη-
 τικῶς, siue ἀρεξικῶς. At certē pro me facere vi-
 detur quæ de Platone dicuntur à Sexto eodē ca. 33.

Ib.) Pro Dogmatica dicere poteram Decreto-
 ria, quā δολματικῶς sit decretum, ut antea dictū est.
 Sed haud multo minus durum videtur δολμα-
 τικῶν φιλοσοφία, Decretoria philosophia ver-
 tere, quā δολματικῶν φιλοσοφία, Decreto-
 riū philosophi, de quo paulo antē mentionem feci:
 sed nec aduerbium δολματικῶς ausus sum red-
 dere Decretoriæ, sed alicubi Dogmaticorū more,
 alicubi

alicubi Dogmaticē interpretatus sum. ut capite
 23. τὴν δὲ δολματικῶς ἢ ἀνωθεβηκότας. Sed Ἐ
 alius modis verti pro re nata, ut in hoc loco cap.
 25. τῷ δολματικῶς ζητητικῶν, verti, Ex eis
 quæ dogmaticorum quæstionibus agitantur.

V. autem) Non sine causa ad interpretationē
 τῷ ὑποτυπωτικῶς adhibui aduerbium breui-
 ter, sed quia idem alibi dicit σωτόμωσ καὶ ὑπο-
 τυπωτικῶς, Ἐ variis in locis suam claudere de
 re aliqua disputationem volens, dicit, Hæc suffi-
 cere possunt ὡς εἰ ὑποτυπῶσ δ. ut initio cap.
 28. πῶς τὸσδε τῶν ἀρεξίας τῷ φωνῶν ὡς
 εἰ ὑποτυπῶσ δ. διεξελθεῖν. Et circa finē huius
 libri primi, καὶ ἵνα μὴ καθ' ἐχθρῶν λέγων ἐκ-
 βαίνω τῷ ὑποτυπωτικῶν ἔδου τῷ συγγρα-
 φῆς. Præterea etiam respexi ad illa, ὡς εἰ τῷ
 πῶ, Ἐ τῷ πῶ λέγει, λαμβάνων, ἀφαι-
 κνύει. Scio interim, potuisse ὑποτυπωτικῶς
 aliter quoque exprimi, videlicet hoc modo, Breuē
 quandam informationem vel summaria ob ocu-
 los ponentes. Varro de lingua Latina, Quæ vide-
 retur analogia in oratione ut breuiter potui in-
 formari. id est ὑποτυπωτικῶς διεξήλθοι,
 aut vno verbo ὑποτυπωτικῶς. Quamuis enim
 alicubi ad ὑποτυπωτικῶς adiungat alterū ad-
 uerbium σωτόμωσ, non dubium est tamen quin
 σωτόμωσ in ὑποτυπωτικῶς inclusum etiā cen-
 seri possit. Sciendum est autem ὑποτυπωτικῶς
 dicere habita ratione inscriptionis huius opuscu-
 li (appellatur enim πῶσδε ὑποτυπῶσ εἰς)
 Ἐ hanc titulum mutatum esse ab AEnesidemo
 Sextum crediderim. nam illū ita inscripsisse quos-
 dam suos libros constat. Sed Diog. Laërtius vno
 in loco citat AEnesidemū εἰ τῷ εἰς τὰ πῶσδε
 πῶσδε ὑποτυπῶσ δ, in altero ἐπὶ τῷ πῶσδε
 πῶσδε ὑποτυπῶσ δ λόγων. Porro vocem Græcam in
 titulo huius libri retinui, quod alioqui λόγῶν peri-
 phrasē ambagibus vtendum fuisset. nam Pyr-
 rhonias hypotyposes interpretās Pyrrhonias in-
 formationes, nequaquam mihi satisfaciebam: Ἐ
 potius ita vertissem, Præcipuorū sectæ Pyrrhonia
 capitum summaria Ἐ dilucida informatio. Ca-
 pitum autem dicere voluissem, non dogmatū, nec
 præceptorum, ne in ipso lumine impingerem, Ἐ
 titulo ipsius operis aliquid eius professioni nō con-
 sentaneum affingerem. Sed nec doctrinæ Pyrrho-
 niæ, eandem ob causam, dicere ausus fuisset. Nā
 Ἐ institutionis appellatione inuitus ob id ipsum
 alicubi vsus sum. At vocem hanc capitum repre-
 hendere non possit, qui eam in eodem sensu apud
 Ciceronem legerit cū alibi, tum hic, Quatuor sunt
 capita quæ concludunt nihil esse quod nosci, per-

cipi, comprehendendi possit. Sed ne hoc quidem silen-
 tio prætereundum est, quum dicitur πῶσδε ὑπο-
 τυπῶσ δ, perinde esse ac si diceretur, ὑπο-
 τυπῶσ δ τῷ πῶσδε ὑποτυπῶσ δ, ut hic genitiuus sit
 neutrius generis. Imò in hoc ipso titulo πῶσδε
 ὑποτυπῶσ δ βιβλίον πῶσδε, sic acci-
 piendum censērem πῶσδε ὑποτυπῶσ δ, (ut videlicet
 perinde foret ac si dixisset βιβλίον πῶσδε
 Σεξτος τὰ πῶσδε ὑποτυπῶσ δ, vel ὑ-
 ποτυπωτικῶς διεξέχεται) nisi alibi legissem
 πῶσδε ὑποτυπῶσ εἰς.

Iam verò quod ad auctorem huius operis at-
 tinet, eius mentionem Suidas facit, facit Ἐ Diog.
 Laërtius in Pyrrhōne: sed neuter ἐμπεριουρ εἰ
 cognominat. Nec dubito quin vulgare ἐμπερι-
 κού cognomen ex errore ortum fuerit, quod ἐμ-
 περιουρ ὑπομνήματα scripserit, quorū ipsemet
 cum alibi tum in disputatione aduersus gramina-
 ticos meminit.

V. nunc) Aduerbium ἰσορικῶς interpretatus
 sum Historico more. Hoc autem ita intellige, eum
 historicos imitari in eo quod historici res simpli-
 citer, ut audiuerunt, aut viderunt, narrare con-
 tenti esse possint, nec sanum de illis iudicium inter-
 ponere necesse habeant: imò pleraque conmemo-
 rent quæ fando audiuerunt, quum alioqui rem ita
 se habere nequaquam affirmant, neque certō si-
 bi persuaſeant. Vnde Ἐ in fine capituli 23.
 dicit de Sceptico, ἢ ἀπαγγελλικῶς μετὰ τῶν
 ποιθῶσ εἰς, ἀφαινεῖται, ἀπὸ τῶν πῶσδε δι-
 γμῶσ. Ἐ in fine 25. de eodem, ἀλλὰ τῷ ἑαυ-
 τῷ πῶσδε ἀπαγγελλικῶς. ad eō ut ἰσορικῶς
 idem sit propemodū quod διηγηματικῶς. Ideo
 autem admoneo, ne quis ἰσορικῶς accipiat eo sen-
 su ut veritatem in historiographis non requiri
 dicat Sextus. Contra enim, veritatem à nonnullis
 historia animam vocitatum esse scimus: vnde Ἐ
 historiam fidem dixit Naso, tertij Am. eleg. 11.

Exit in immensum fœcunda licentia vatum,
 Obligat historica nec sua verba fide.

V. (scepticos) Nomē ἐννοια quod à me redditur
 mens (eo sensu quo accipitur pro ea quam vulgò
 intentionem appellamus) verti etiā potest, me non
 repugnante, notio, ut Cicero alicubi interpreta-
 tur. Sed Ἐ λόγος, quod verti orationes, scio po-
 tuisse aliter etiam transferri. Verū rationes in-
 terpretari, cōsentaneum huic sectæ non fuisset: Ἐ
 postquam diligenter expendi argumētum cap. 7.
 8. 9. 10. in quibus hocce λόγος exponit, nihil a-
 liud his λόγοις mihi significare visus est, quā ea
 quæ de sua secta pyrrhonij profitentur, videlicet
 se non δολματικῶς, se ἀρεξικῶς non habere. (si

hanc in vulgari significatione accipiamus) phy- siologiam à se tractari consentaneo suæ sectæ mo- do. item se apparentia non euertere.

Pag. 406. V. Scepticorū.) Vocat hic τὸς σκε- πτικὸς ἀφράσις quas alibi τὸς σκεπτικὸς Φωνὰς nuncupat: ideoque ἀφράσις dicta, aut voces simpliciter hic interpretari possumus: ac secus cap. 20. vbi ἀπόφασις opponitur τῇ γα- ταφάσει.

V. SCEPT.) Institutio mihi est ἀσωγῆ, sicut iam in aliis duobus præcedentibus locis, nõ quod mihi satisfaciatur planè hæc interpretatio, sed quod aptiorem inuenire nõ possim. Quoties enim insti- tutionem audimus, statim docentem & discen- tem imaginamur, quos hæc secta euerit. Ideoque for- tasse rectius institutum interpretaremur. nã & Cicero platonis institutum e consensu dixisse vide- tur. Idem verò sectam & institutionem alicubi copulat. vnde videndum est an nõ ἀσωγῆν sectã vertere possimus. Porro Aristoteles nõ simpliciter ἀσωγῆν, sed ἀσωγῆν λόγων hanc nuncupat, ita scribens, ὅτι μὲν τῶν τοιαύτων εἴτε ἀίρεσιν, εἴτε ἀσωγῆν λόγων, εἴτε ὅτι καὶ ὅπως ἐξέλη- τισ γαλῆν αὐτῆν, & δὲ εἰς ἄνδρῶν ὅρθην εἶναι φαίη, διήλου. scimus autè Sextum antea, cap. 1. inter φιλοσοφίας eam recensuisse: quod Aristocles pati recusat, utpote subiungens, ἐγὼ μὲν εἰδὲ φιλοσοφίαν ὁνομαζέμεν αὐτὴν, ἀνομιάζω γὰρ τὴν φιλοσοφίαν ἀρχῆς. Et ipse quoque Sextus cap. 2. dicit quidè τὴν ἀσκησίαν & σκέψιν ἀφ' ἧς παρακει- μένων αὐτῇ φιλοσοφίαν, sed tamen alio quo- que modo φιλοσοφίας nomen accipiens, subiun- git, εἰδικὸς δὲ (λόγος) εἰ δὲ πρὸς ἐχέσον μέρος & γαλῆν φιλοσοφίας ἀνὴρ λέγουσθε. Caterum capite sequenti σκεπτικῆν Δύναμιν appellabit. Alicubi etiam σκέψιν ponit ἀντὶ τῆς σκεπτικῆς ἀσωγῆς.

V. ab ipsa) verti σκέψιν vti scpsi, quòd à vocabulo recepto discedere non auderem. sed hic latius quid sit σκέψιν explicabo, si prius Gellij expositionè attulerò. Ita enim caput quintū libri 11. exorditur: Quos Pyrrhonios philosophos vocamus, ἢ Græco cognomento σκεπτικῶν appel- latur. Id ferme significat quasi quaesitores & cõ- sideratores. nihil enim decernūt, nihil constituūt: sed in quæredò semper cõsiderandò que sunt quid- nam sit omnium rerum de quo decerni cõstituique possit. Ac ne videre quoque planè quicquam nec audire sese putat, sed ita pati affici que quasi vi- deant vel audiat: ea que ipsa que affectiones istas in sese efficiant, qualia & cuiusmodi sint, cum-

stantur atque insistant. Hæc Gellius. Sed hoc ad- dendum videtur, σκέψιν, quæ ad Sceptico- rum sectam refertur, nõ dici latè de qualibet con- sideratione, seu commentatione: sed ad illam re- stringi que est hominis respõsionem ad quæstionè de qua interrogatus fuerit meditatis, eamque aut affirmatiuam, aut negatiuam. Huiusmodi autem respõsionem nemo vnquam à Scepticis extorsit, eò quòd dum σκέψιν, dicunt sibi contraria circa idem apparere, ideoque omnia talia appa- rere, vt æquum pondus πρὸς τὸ ἴσιν habeant & πρὸς ἀπὸ τῶν. vnde fit vt nunquã ultra σκέ- ψιν egrediantur, sed in ea perpetuò defixi ma- neant. Sic autè apud Xenophontem dicitur σκέ- ψιν, qui aliquid considerat de quo interroga- tus est, respõsionem ad id medians. Pro eodem dicitur & Δὲ σκέψιν, quo vtitur quidam Scepticus apud Lucianum εἰ βίω πρὸς δ, dices, ἐπέχω πρὸ τῆς καὶ εἰς σκέψιν μου. Cur au- tem Gellius σκεπτικὸς dixerit appellatos quasi quaesitores, nihil causæ video.

V. scpsi) Vide annotationem in pag. seq. vbi ἐποχή explicatur.

V. repugnand.) Aduerbium σωματικώτερον verte solidius: fortasse autem nõ malè etiam red- deretur plenius. Sed nec vtrunque perpetam, vt opinor, cõiungeretur ad maiorem aduerbii Græci expressionem, quod ad verbum sonat corporalius. Caterum Galenus quoque idem de Pyrrhone te- statur, scribens, καὶ τὴν ἄγραν ἐκρίβω κένου τὴν ἀσκησίαν ἐπολιθθέντα Πύρρωννα. Ne cui tamè errandi occasionem præbeat mea inter- pretatio, quia πρὸς ἐπιλήθηναι τῇ σκέψιν verti scpsi tractauisse, malim reddere, Ad sce- psi se contulisse. vel (minus quidem ad verbum, sed magis significanter) Ad scpsi se applicuisse. Dico autem errandi occasionem, quia ex illa in- terpretatione colligere posset aliquis scriptus per- sequutum esse Pyrrhonem sectam scepticam, quæ contrà nihil eum literarū mouementis mandasse testentur cum alijs, tum Aristocles & Diogenes Laërtius.

V. deuen.) Repone rationibus pro orationibus. Ex Cicerone autem sumpsit hæc verba, Paria mo- menta. nam quod hic dicit τὴν αὐτὴν ἀντικειμένους λόγους ἰσοδένδαν, ille reddit Contrariarum ra- tionum paria momenta. Ita enim in Lucullo, id est in 2. Acad. scribit, Nam in vtraque partè mul- ta dicuntur. Horum aliquid vestro sapienti certū videtur, nostro ne quid maxime quidem probabi- le sit occurrit. Ita sunt in plerisque contrariarum rationum paria momenta. Repono autem hic In vtraque

vtraque partem pro In vtraque parte (quod in vulg. edit. habetur) ex alijs Ciceronis locis. Idè in fine libri de carundem Acad. Huic rationi quod e- rat cõsentaneum faciebat, vt cõtra omnium senten- tias dies iam plerisque deduceret, vt qui in eadè re paria cõtrarijs in partibus momenta rationum inuenirentur, facilius ab vtraque parte assertio sustineretur. In quo posteriore loco animaduerte expressum id ipsum quod à Sexto additur, Scepti- cos videlicet ob illam ἰσοδένδαν deuenire ad ἐ- ποχήν. Idem verò alibi ἰσοδένδαν appellat paria in vtraque partè. Quòd si ἰσοδένδαν ad ver- bum exprimere velimus, vertemus æquale poten- tiam quam vno quidem verbo, sed nõ satis Lati- no, æquipollentiam, seu æquivalentiam vocare pos- semus. Sed pro eo quod Cicero paria momenta di- cit, poterimus etiã par pondus vel æquale pondus dicere. vt Cõtrariæ rationes paris ponderis, idem valeat quod Cõtrariarum rationū paria momen- ta. Nam apud Lucianū ἰσοβαρεῖς λόγους quidè Scepticus appellat quos hic Sextus ἰσοδένδαν. In- terrogatus enim quid sibi vellent lances quas cir- cūfererebat, respõdet, ζυγοσὰ τῶν ἐν αὐτοῖς τῆς λόγους, πρὸς τὸ ἴσον ἀνωθεν καὶ ἐπειδὴν ἀκριβῶς ὁμοίως τε καὶ ἰσοβαρεῖς ἴσθαι, τότε δὲ ἀγνοῶ τὸ ἀληθέστερον. Porro ἰσοδένδαν hanc ipsemet Sextus in fine huius cap. exponit τὴν καὶ τὴν καὶ ἀπὸ τῶν ἰσοδένδαν. Idem cap. 22. ait ἐ- πέχω proferrè ab eo qui declarare velit res sibi videri æquales πρὸς πῖσιν καὶ ἀπισίαν. Quin- etiam cap. 24. ait, qui dicitur à Sceptico πῶντα ὄντων ἀόριστα, intelligi ἀόριστα debere μὴ πρὸς ἕ- χοντα τὸ ἀντικείμενον καὶ πῖσιν ἢ ἀπισίαν. Existimo autè Aristoclem ἀσκησίαν eodè sensu dicere, id est, μηδέν εἰς ἀφροδίαν πρὸς πῖσιν ἢ ἀπισίαν, vel πρὸς ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος. Longè enim falleret qui ἀσκησίαν apud eū (vbi hanc vocem Scepticus attribuit) in recepta vulgò signi- ficatione accipiet. Ad illa autem Aristocles ἀσκη- σίαν pertinent hæc Ciceronis in Lucullo, Veri enim & falsi nõ modò cognitio, sed & natura tol- letur, si nihil erit quod intersit. Et paulo post, Pri- mum què potestis non impediri quum à veris fal- sa non distent?

V. ta prim.) Timon, vt testatur Aristocles, dixit τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινέσει καὶ ἀουρα- δάνοις πρὸ δέσεσθαι πρῶτον εἰς ἀφασίαν, ἐ- πέτα δὲ ἀφασίαν: AENEIDEMUS autem, vo- luptatem. Vbi animaduertendū est ἀφασίαν dici quam ἐποχήν appellauit Sextus. Porro & Ga- lenus τὴν εἰς ἐχέτες ἐπιχέρισιν ait (ex vè- terum Academicorū iudicio) τελευτῶν εἰς ἐπο-

χήν. appellās, vt opinor, τὴν εἰς ἐχέτες ἐπι- χέρισιν argumentationem in vtraque partem, non autem præparationè, vt Erasimus vertit. Est enim ἐπιχέρισιν (meo quidè iudicio) quasi ag- gressio per argumentationem, seu rationationè. Vnde & ἐπιχέρισιν dici puto argumētatio- nes quibus velut aggredimur aduersariū. Quo- niam autem ex huiusmodi argumentatione & propositione rationum in vtraque partem tan- dem illa ἰσοδένδαν τῶν λόγων emergit, ideo illà in epochen desinere tradunt.

V. ἀταραξία.) Hanc ἀταραξίαν exprimere voluit Cicero, ita scribens in Lucullo, Sed quæro quædo ista fuerint ab Academia vetere decreta, vt animum sapientis commoueri & conturbari negaret. Id est, ἀταραξίαν εἶναι. Vel, vno ver- bo, ἀταραξίαν. Ego ἀταραξίαν alicubi red- didi imperturbatum animi statum. Alicubi, Vacuū à perturbatione animi. Est etiam vbi verterim Vacuitatem à perturbatione, sicut & hic. Sed ni- hil impedit quin etiam aliquis tranquillitatè ani- mi interpretetur. Is enim demum tranquillus est animus, qui omni perturbatione caret. Ipse autem paulo post ἀταραξίαν definiet ψυχῆς ἀο- χλησίαν & γαλῶν πῖσιν, id est vacuitatè per- turbationis in animo, & tranquillitatem. Sed ver- tere etiam potui, animū minimè turbulentum, & serenum. Nam animum turbulentum dixit Cicero, animum serenū (id est γαλῶν ad verbū) Qui- dius. Potui etiam reddere, minimè turbidum, & tranquillum. Nam hæc duo (quæ mari frequenter tribuuntur) Cicero quoque inter se opponit. Quin etiam γαλῶν πῖσιν ψυχῆς animum placidū in- terpretari licet, quia quod γαλῶν πῖσιν dicunt Græci, Latini vel tranquillum, vel placi- dum mare vocant, & ab eo petitam esse meta- phoram constat.

V. lamus) Sexti verba sunt, εἰ καὶ τὸ πρὸ δέσε- γον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καὶ δὲ δὲ ἀπὸ τῆς. Id est, Nõ cu- riosus. Vel, nõ anxia quadam obseruatione vsus huius verbi, sed simpliciter, quatenus potest. Sic alibi storματικῆν πρὸ δέσεγιν dicit. Præterea in fine huius libri itidem de vsu vocabulorum lo- quens, οὐτως & ὁ μεθοδικὸς κοινὸν πῖσιν λέγει, καὶ διήκην, & τὰ παραπλήσια ἀπὸ δέσεγος. Præcesserat autem paulo antè, πρὸς τῶν & τὸ ἀ- δόξαστον τε καὶ ἀσκησίαν & χηρίσιν τῶν ὀνομάτων κοινὸν εἶναι τὸ ἀσωγῶν. Vt autè se- xtus dicit εἰ καὶ τὸ πρὸ δέσεγιν ἀλλ' ἀπὸ τῆς, ita Aeschines cõtra Ctesiphontem scribit ὅταν δὲ εἰς ὀνομάτων συσκευίμενος ἀνθρώπος, καὶ τῶν πρὸ δέσεγιν καὶ πρὸ δέσεγιν, ἐπειτα ἐπὶ τὴν ἀπὸ τῆς τῆς

πτα καὶ τὰ ἔργα καταδύη.

v. permutatim) Aduerbiū ἐναλλάξ verti hęc permutatim, alibi autē aliter, prout mihi alia interpretatio in mentem venit : vbiq; tamen eodē sensū. Intellegit autem, Aut phænomena nomina, aut nomina phænomenis.

p. 407. v. petr. andam) Cicero ἐποχήν interpretatur assensionis retentionem. Idem vim verbi exprimens, ita scribit in Lucullo, Contineo igitur me ne incognito assentiar. Nā Cōtineo me ne assentiar, nihil aliud est quā ἐπέχω. Alibi autem dicit se ab assensu sustinere, item Assensum sustinere, vel assensionem. Quinetiam alicubi Assensionem sustinere eodem sensu ponit. Idē quum ita scribit, Quum se à respondendo vt aut approbet quid aut improbet sustineat, vt neque neget aliquid, neque aiat, nihil aliud dicit tot verbis quā ὅταν ἐπέχω. Inuenitur etiam apud eum A certis cohibere assensum pro ἐπέχω πῶδες ἢ δάμων. Gellius autem ἐπέχεν videtur interpretari voluisse cunctari et insistere, ita scribens de sceptico lib. II. cap. 5. Ac ne videre quoque plane quicquā, neque audire sese putant: sed ita pati afficiūque quasi videant vel audiant. Ea que ipsa que affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insunt. id est, ἐπέχουσι πῶδες ἢ πῶδες ἢ φύσει. Nam editiones in quibus legitur cunctantur, sequor potius quā que habent contantur. id est percontantur. Accipio autem cunctantur pro hæsitat. Nam et Cicero alicubi cunctari et hæsitare copulat. Fateor tamen duriusculum esse hoc loquendi genus, Cunctantur atque insunt qualia sint, pro cunctantur respondere de hoc, qualia sint. id est, Hæsitant de responsione ad hoc, qualia sint, et c. et vt dixi, ἐπέχουσι πῶδες ἢ πῶδες, etc. Quamquam si verbum verbo exprimere velimus, exporemus potius ἐπίστανται. à quo verbo deductū nomen ἐπίστασις vsurpatur à Luciano de quodā sceptico: et quidem facetiosimè, suo more, in hoc verbo ludit ἐν βίαν πεσσει. Cuius tamen loci sensum interpres nō assequutus est, imò ab eo lōgè recessit, quippe qui ἐπίστασιν, qua Lucianus significare vult restitutionē, siue insistentiam, (si à verbo insistere hoc nomen formare fas est) interpretatus est sapientiam, absurdissimum sensum efficiens, quia videlicet ἐπίστασις (quod ab ἐπίσταμαι deductum est) ab ἐπίσταμαι, unde et ἐπίσταμη, ortum esse credidit. Hic autem error in interpretatione et ἐπίστασις commissus reuocat mihi in memoriā locum Xenophonis ἐν ἀναβάσει, in quo itidē vocem ἐπίστασιν quidam nō

intelligētes in ἐπίστασιν perperam mutauerunt et hanc tamen lectionem interpretes nōnulli sequuti sunt. Quā de re admonui in annotat. Xenophonis editionis meæ adiunctis. sed vt ad ἐποχὴν reuertamur, Sextus infra tradit eam dictā ἀπὸ τῆς ἐπέχεσθαι τὴν δόξαν ὡς μήτε λένει, μήτε ἀναρῆρι. Hic eodem sensu dicit esse σάσιν δόξων, nimirum σάσιν ponens ἀντι ἐπίστασις, cuius modō meminimus. Galenus autem latē ἐποχὴν accipiens, eam ὀφθαλμῶν esse dicit.

Q V I N E T.) Dixit et pagina præced. sefētā Scepticam à Pyrrhone pyrrhōniam denominatā. sed hoc improbat Theodosius apud Diog. Laertium, vt videbis pag. 545. Sic autē loquitur hic sextus, καὶ ὁ Πυρρὼν δὲ ὁ φιλοσόφος δωάμενος τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνις ἐννοίᾳ σωμαποδίοιο. ἐστὶ δὲ μετέχων τῆς δωάμεως. Vbi δωάμενος diuersè accipitur. nam quū dicit δωάμενος σωμαποδίοιο τῆς ἐννοίᾳ ἀσκήσεως. eodē modo accipit δωάμενος quo in his locis, ὅταν φανόμενος δωάμενος τῆς φαντασίᾳ καλεῖται. Item, ὅταν λέγωμεν πλάττειν, δωάμενος λέγομεν πλάττειν ὁδόν. Item, ὁ γὰρ λέγων τὰ καλὰ ἔστιν, δωάμενος τίθησι καὶ ἢ μάχεται διοκούν ἀντὶ, ὅτι καλὰ μὴ εἶναι. Ac ne tam procul exempla petamus, quod legis in principio pag. proxime seq. in mea interpretatione, At Scepticus voces suas profert ita vt que possint à seipsis circūscribi, ita legitur apud ipsum Sextum, ὅτι σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτῆς πρὸ φέρει ὡς δωάμενος ὄφθαλμῶν πῶδες ἢ πῶδες γράφεται. vt apparet ex hoc capituli 28. loco, vbi de iisdem φωναῖς scribit, ὅτι γὰρ καὶ ὄφθαλμῶν αὐτῶν ἀναρῆριστε λέγομεν δωάμενος, ἐμπόδιον φωνάμενος ἐκείνοις πῶδες ἢ λέγον. Id est (permutando genera loquendi) ἀναρῆριστε λέγομεν δωάμενος. Sic igitur et in eo de quo nūc agitur loco δωάμενος σωμαποδίοιο, perinde est ac si dixisset δωάμενος σωμαποδίοιο. vt sit sensus, pyrrhōnī quoque philosophi notio cum notione Scepticæ sefētæ tradita esse potest. Vel, Ad pyrrhōnī quoque philosophi notionem valet Scepticæ institutionis notio, quā tradidimus, aut exhibuimus, seu assignauimus. Fateor interim non vbiq; posse datiuum δωάμενος ita resolui. nam si pro ὅταν λέγωμεν πλάττειν, δωάμενος λέγωμεν πλάττειν ὁδόν, dixeris, ὅτι λέγωμεν πλάττειν, δωάμενος λέγωμεν πλάττειν ὁδόν, aliud quiddam significare videberis. Quare δωάμενος λέγωμεν πλάττειν

τεῖον ὁδόν, interpretor, idē valet, vel Tantundem valet ac si diceremus πλάττειν ὁδόν. vel, Perinde est ac si diceremus πλάττειν ὁδόν. Eadē est et sequētis exempli ratio. Similis autem est vsus huius vocabuli in isto Aristocles loco, vbi de Aristippo ita loquitur, ἀλλ' ἔστω μὴ εἴς τι φωνεῖται πῶδες τῆς διελέξασο, δωάμενος ὅτι διδάμονιας τὴν ὄψασιν ἐλεσερ ἐν ἡσλοναῖς κείσο. Subiungit enim, ἀλλ' ἔστω μὴ εἴς τι φωνεῖται πῶδες τῆς διελέξασο, δωάμενος ὅτι διδάμονιας τὴν ὄψασιν ἐλεσερ ἐν ἡσλοναῖς κείσο. Aliter etiā accipitur δωάμενος apud philosophos, videlicet quū ἀντιθέτως ἐλέγει τὴν οἰεσιάν. nam δωάμενος ἐπέχει, ut τῆς δωάμενος ἔστω ἐπέχει ὀφθαλμῶν opposita esse scimus. Itā verō quod ad δωάμενος attinet, quo vtitur idem Sextus in eo loco quē initio huius annotationis protuli, aliter accipi debet, videlicet vt initio capituli præcedētis.

v. cinis) In vertendo μεγαλοφυσῆς periphrasi Ciceroniana vsus sum, Abundantia quadā ingenii præstantes. Sed rectius viri hoc quidem loco dixissem, quā homines. quod tamen discrimen leue est.

v. ptica) vsus etiam interpretari, et quidē melius fortasse, Omni rationi rationem, et c. Vnde Cicero.

v. visionem) Græcam vocem phantasiā retinui, nō quòd nescirem quomodo eā vertat Cicero, sed ne quis in ambiguitate vocis Latine falleretur. Nam vsus, quod Cicero φαντασίαν reddit, alia quoque significare scimus. Quum autē variis in locis interpretetur vsus, alicubi tamē visionē etiam vertit in Lucullo. Et ibidem ita scribit, De sensibus ipsis quædam dixit noua, quos iustos esse censuit ē quodam quasi impulsione oblata extintsecus, quam ille φαντασίαν, nos vsus appellemus licet. At Quintilianus vno in loco φαντασίαις interpretās, per quas (inquit) imagines rerū absentiu ita representantur animo vt eas cernere oculis ac præsentēs habere videamur. Alibi autē scribit, Quare capiendæ sunt illæ, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίαις indicauimus. Sed rursus alio in loco, Theonem samii pictorē cōcipiendis visionibus (quas φαντασίαις vocant) dicit fuisse præstantissimum. Vt autē pictoribus sic et poetis scimus peculiare quædam esse φαντασίαις, quas quo Latino vocabulo aptè exprimere possimus, alii viderint. nobis de primariā et generali huius nominis significatione agere propositū est. Adde igitur, nos ex Cicero nō itādem visa seu visiones simpliciter appellare posse, sed etiā significantius, visa in animos impressa.

Ita enim in eodem Lucullo scribit, Vt etiam illud absurdum sit quod interdum soletis dicere, quum visa in animos imprimantur, nō vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species et quasdam formas eorum. Quasi verò non specie visa indicentur, quæ fidem nullā habebunt sublata veri et falsi nota. Quinetiam visis pellendi vim tribuit idem. nā ita in eodem libro scribit, Sed id disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primū animal omne, deinde hominē maxime. quæ vis esset in sensibus, quemadmodum prima visa nos pellerent, deinde appetitio ab his pulsa sequeretur. Idē in eodem libro, visa enim ista quū acriter mentem sensum ve pepulerunt, et c. De quibus locis postea dicitur. Gellius huic Ciceronis interpretationi acquiescens, ita scribit, de Pyrrhōnī et Academicis philosophis loquēs, Sed ex omnibus rebus perinde visa fieri dicunt, quas φαντασίαις appellāt: nō vt rerum ipsarum natura est, sed affectio animi corporis ve est eorum ad quos ea visa perueniunt. Hæc Gellius. Sed pro his, Ad quos ea visa perueniunt, dixisset, vt opinor, Cicero, Quorum animis hæc visa imprimuntur. Porro vt φαντασίαις interpretatur Cicero visa, ita φανταστέον videri, in hec Timæi Platonici loco, Δεξιὰ ἢ φανταστέον τὰ ἀριστερόν. Nam pro Græcis hisce verbis eius versio habet, Dextra autem videtur quæ leua sunt. Idem hunc eiusdem Platonis Polit. lib. 9. locū, καὶ ἠνίστε παρὰ νομῶν τὸ τε αἰὸς φανταστέον τῶν εὐπνεῶν, ita reddit, Tum ei visa quietis occurrent tranquilla atque veracia. At ego φανταστέον his in locis exponere malim apparere quā videri: sicut et in isto, qui in eodem Timæo legitur, δεξιὰ τῶν τε ἰδίῃν λαμπρῶν καὶ εἰλόθου λιπαρόν τε φανταστέον. Vt autē φανταστέον vertit videri, sic et φαίνεαις cerni in eodē Timæo. Hoc tamē nemo negare possit, φαίνομαι (si verbū verbo exprimendū sit) potius esse appereo quā cernor, seu videor. Quum autē φανταστέον ab eo derivatū sit, atque adeò ipse Sextus tradat nos ὅ φανόμενον δωάμενος τὴν φαντασίαν καλεῖται (quod loquendi genus paulo antè exposui) videndum est an non melius φαντασίαις aliquo ab Appareo deducto nomine exprimeremus. Apparentiam scio Latine nō dici, apparitionē autem Latinos alio sensu vsurpare: sed quid si, cogente necessitate, eidem significationi, cui et ipsum verbū appareo seruit, accommodemus? At quæ necessitas aliā vocē quā visum quærere nos cogit? obiciet aliquis. Dicam quod sentio. Quū dico me videre aut cernere equū

album, perinde est ac si dicerem, Equus quem video, vel cerno, est albus. At hoc nunquam scepticus, quatenus est scepticus, dixerit. hoc enim esset ab ipsa sceptices professione desistere, quae est ἔδει συγκατατίθεσθαι, ἢ ὡς ἐδενός Διόθεσσαι δὲ ἰ. nihil assertionē approbare, sed πῶς πάντες ἐπέχθη. adeo ut quo quidque colore aut quo sono sit, se nescire dicturus sit, sed tantum sentire affici se velut ab hoc vel illo colore, ἢ tanquam ab hoc vel illo sono. Qua etiam de causa inducit Lucianus quendam huius sectae philosophum se μήτε ἀκούει μήτε ἐρεῖν profitentem. Et hoc alij quoque passim illis exprobrant, quod videlicet sensus eripiant, ut loquitur Cicero. atque adeo Gellium paulo antè audivimus ita loquentem de illis, Ac ne videre quoque planè quicquam nec audire sese putant, sed ita pati affici quae quasi videant vel audiant. Quod tamen mera calūnia erat. sed huius ansam praebuit Sceptica loquendi forma, talis qualem modò proposui. Denique si verum est quod sextus dicit, φαντασίαν tantundem valere quod φαινόμενον, qui φαντασίαν interpretabitur visum, eodem modo ἢ φαινόμενον interpretari queat. At consideremus in vno quopiā sexti loco, exempli gratia, quàm incommoda sit (nequid gravius dicam) illa interpretatio. Quum ita scribit, ὅταν δὲ ζητῶμεν εἰ τοῦτο ἔστι ἢ ὑποκειμένου ὁποῖον φαίνεται, ἢ μή ὅτι φαίνεται διόλου, ζητῶμεν δ' ἔπειτα φαινόμενον, ἀλλὰ πῶς ἐκεῖνο δὲ λέγεται ὡς φαινόμενον. si hinc φαίνετο) veritas videtur, id est cernitur, planè à mente auctoris discedis, eiusque sententiam pervertis. Quare quòd verbum videtur ambiguum sit, malui φαίνετο ubique vertere Apparet. Et quum dico, Hoc apparet album, non intelligo, Manifestum est hoc esse album, sed perinde est ac si dicam, Hoc speciem albedinis meus oculis obiicit. Accipio autè speciem sicut Cicero, qui dicit, Eadem est in somnis species eorum quae vigilantes videmus. Animadvertente enim eum non dixisse visio, sed species: ἢ ita distinxisse ac si Graecè dixisset, ἢ αὐτὴ ἔστι φαντασία καθ' ἑπὶνος, vel ὄναρ, ὡς ὁρῶμεν ὑπάρ. vel ἢ αὐτὴ ἔστι φαντασία καθ' ὅσον ἐκείνων ὡν ἐργασιοῦντες ὁρῶμεν. At sceptici discrimen hoc tollunt, dicentes se nescire vtri assentiendum sit. Clarum autè erit quòd docere volo, ex hoc loco Galeni, ἐπεὶ δὲ ἔνια μὴ οἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὅπως αἰσθάνεσθαι, καὶ θάπορ ἢ ὀνειροῖς καὶ μανίας. ἐνια δ' ἐκ οἰόμεθα ἢ ὅπως αἰσθάνεσθαι. ταυτὶ μὴ τὰ δὴ ἄλλοτε

πάντες ἄνθρωποι, πῶς ἂν ἀσθηματικῶν τε ἢ Πυρρώνειων, εἰς βεβαίαν γνώσιν ἢ ἢ φαντασίαν, ἢ δὲ ὄναρ ἢ παρρησιόνησιν ψυχῆ φαντάζεται, ἢ ὅσον ταῦτ' ὑπάρχει. εἰ μὴ δὲ συγχωρεῖται αὐτῷ ἢ ἕως ἔχρη, ἐξαλλὰ φαντασίαν εἰ οἷς γράφεται μήτε ἢ μιν νομῶν ἢ ὡς φρονῶντα, μήτε ἢ νοσοῦντα ἢ ὑγιαίνοντα, μήτε ἢ κοίμωτον ἢ ἐργασιοῦντα πῶς ὄναρ ἢ παρρησιόνησιν. Observandum hic est desipientibus non ὁρῶμεντα sed φαντασίαν τριβῆ, secundam vulgò receptam opinionem, at secundum scepticos vtri que pariter φαντασίαν seu φαντασίας τριβῆ, utpote non discernentibus quod ad sensum attinet, eum qui sanè sit mentis, ab eo qui mente alienatus sit. Qua de re ipse quoque Cicero in eo loco, vnde verba quae paulo antè citavi deprompta sunt, disputat. sed iam satis superque meam sententiam explicuisse mihi videor de interpretatione nominis φαντασία. Addo etiam hoc, Si quis respondeat φαντασίας apud Scepticos posse verti visa vel visiones, modò visa accipiamus pro iis quae nobis videre visi sumus, is nequaquam nodum planè soluerit. nam quum φαντασία non appellentur solum quae nobis videre visi sumus, sed etiam quae audire, denique generaliter quae aliquo nostrorum sensuum percipere nobis visi sumus, dura nimium foret haec κατὰ γένος appellationis visorum ad reliquos omnes sensus accommodatum. sed quoniam non is sum qui adversus tantum virum, quantum scimus fuisse Marcum Tullium, certamen instituere vel ausum, vel possum, haec ὡς φαντασίας, id est, ἢ ὑπόμνησιν ἢ φαινόμενον, dicta existimentur κατὰ τὸ φαινόμενον. Ego certè nusquam apparentiam aut apparitionem interpretatus sum, ne audaculus iudicaret, sed potius imaginationem. Ita enim malui quàm cum Quintiliano imaginem vertere. quem miror, quum vno in loco dixisset φαντασίας esse per quas imagines rerum absentium representantur, postea ipsasmet imagines φαντασίας vocari dixisse. Nam quo alio nomine hunc actum representandi imagines quàm imaginationem appellare possis? Et fateor quidem diversus esse à scepticorum phantasia eas quae ibi Fabius describit, sed quin tamen interpretationem inde mutuemur ἢ cum illis communicemus, nihil obstat. Certè tum praesertim quum κατὰ ληπτικὴν ad φαντασίαν addunt, imaginationis nomen valde mihi convenire videtur, ut κατὰ ληπτικὴν φαντασία dicatur comprehensiva imagi-

imaginatio potius quàm visum comprehensivum. Porro quod imaginè vocat Quintilianus, id φαντασία esse videtur potius quàm φαντασία. Et quoniam saepe istud nomen occurrit in hoc libro, de toro eius comitatu (ut ita loquat) dicendum mihi arbitrator, ut melius eius vis cognosci à nobis ac percipi possit. Prius autem admonco, φαντασία planè mihi videri à τῷ φαντασίαν tertiam personam verbi φαντασίαν esse derivatam: vel potius verbū φαντασίαν à τῷ φαντασίαν originem habere, à cuius prima praeteriti persona τῷ φαντασίαν sit φαντασία, à secunda τῷ φαντασίαν sit φαντασία, à tertia autè τῷ φαντασίαν sit φαντασία. ideoque miror cur Plutarchus in placitis philosophorum φαντασίαν appellat à τῷ φαντασίαν, à quo derivatum est φαντασία, à τῷ φαντασίαν deducendum sit. Sed quid vetat primum ex eodem Plutarcho nominis φαντασίας ἢ cognatorum definitionem sumere? imò verò operae pretium, ut opinor, fuerit. Audi igitur illum, sed Latine, Budæo interprete, loquentem: Chrysippus differre inter se ait quatuor haec φαντασίας quidem igitur affectio est in anima facta, quae sui quoque efficiens praefert: veluti quum oculis percipimus album, affectio est in anima per visum facta, huicque affectioni dicere possumus subesse album quod ciet. perindeque erit si per tactum aut odoratum huiusmodi affectio fiat. Dicta est igitur Graecè φαντασία à lumine. ut enim lumē ἢ se ἢ ea quae collustrat demonstrat, ita phantasia ipsa se demonstrat, ἢ sui quoque conficiens. φαντασίαν est phantasia efficiens, ut album, ut frigidum, ἢ omnino quicquid animam citare potest, id est φαντασίαν. φαντασίαν inanis est attractus, affectus, inquam, in anima à nullo phantasto factus, veluti accidit in umbratilibus pugnam exercentibus, manusque inaniter intentantibus. Proinde viso subiacet visi quiddam conficiens, inani autem viso non item. At φαντασία est ad quod rapimur phantastico ἢ inani attractu, cuiusmodi in mente captis furorēque percitis fiunt. Haec Plutarchus. Vide ἢ Damascenū de iisdem. Verba autem sunt φαντασίαν ἢ φαντασίαν. De verbi φαντασίαν passiva significatione dictum fuit iam antea, sed ἢ φαντασίαν voce activa reperitur pro Imaginem seu speciem praebere, Repraesento, Apparere facio, ut ἢ φαντασίαν ἢ φαντασίαν, in eadem significatione. itē pro Phantasia seu phantasia afficio, ut apud Basilium, τὰς εἰνοειδῆς καὶ φαντασίας ὅτι ἐκ κραιπλῶν

ἐναφροσύνης ἀπὸς ἐγκυκλίαν ἀναφαντάζει. At verò à φαντασίαν fit φαντασίαν, idem significans cū verbo φαντασίαν, in aliena sive neutra significatione sumpto. (passiva autem huius verbi significationis exempla iam protuli) Alex. Aphrod. in 2. De anima, ἢ ἀλθιτικὴ φαντασίαν εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ φαντασίαν, ἢ μνημονόσημο ἢ συγκατατίθεσθαι. Hic quidem absolutè, pro Phantasias seu imagines animo cōcipere, Imaginari. At cum accusativo, ut apud Plutarchum, φαντασίαν δὲ δαιμόνιον τι. Sic ἢ φαντασίαν cum accusativo, ut φαντασίαν τῶν τῶν ἢ ἢ, apud Alex. Aphrod. sed à φαντασίαν fiunt etiam φαντασίαν, φαντασίαν, ἢ φαντασίαν. Plutarchus, φαντασίαν καὶ κατὰ γένος ποιεῖ τὰς φαντασίας. Quintilianus lib. 6. cap. 3. haec (φαντασίας) quisquis bene conceperit, is erit in affectibus potentissimus. hunc quidam dicunt δὲ φαντασίαν, qui sibi res, voces, actus secundum verum optime finget. Habet autem ἢ alias significationes φαντασίας, sed quae huius loci non sunt. At hoc praetereundum non est, nostrates omnia ferè quae enumeravimus verba in vulgarem linguam transulisse, Phantasia, Phantasier, Phantastie, Phantastique, visu tamen aliquantum diversio: praesertim quum dicunt aliquem esse magis phantasticum quàm mulam Papae. V. dogma) συγκατατίθεσθαι Cicero assensum, item assensionem, necnō approbationem interpretatur. Alibi autem haec duo posteriora copulat, ut in Lucullo, Nunc de assensione atque approbatione, quam Graeci συγκατατίθεσθαι vocant, pauca dicemus. Nec multo post, Cuius (virtus) omnis constantia ἢ firmitas ex iis rebus constat quibus assensa est, quas approbanit. id est, αἰς συγκατατίθεσθαι. Idem in eodem libro paulo antè praecedentem locum, sed de inconstantia totius illorum sententiae (si vlla sententia cuiusquam esse potest nihil approbantis) ἢ c. id est, ἢ συγκατατίθεσθαι. Alicubi etiam Assertionem approbare dicit. Et paulo post Assertionem ἢ approbationem copulat. Caterum ut assentiri ἢ approbare illis in locis eadem vult esse, sic alibi opinari ἢ assentiri: ut quum scribit sapientem nihil opinari, id est, Assensurum autem non percepto, id est opinaturū sapientem existimem. Idem, Credoque Clitomacho ita scribenti, Hercules quendam laborē exanclatum à Carneade, quod ut feram ἢ immanem belluam, sic ex animis nostris assensionē (id est opinionationem ἢ temeritatem) extraxisset. Ideo autē

Cicero hæc confundit & ex duobus unum facit, quod unum ex altero consequatur, unde alibi dicit, Opinatione & perceptione sublata, sequatur omnium assensionum retentio. Ideo & Aristocles aduersus eos disputans, dicit, εἰ μὴ ἔρω αὐτῶν συγκατατίθεν, ἢ ἢ λου ὅτι διοξάξωσι. Vbi animaduerte συγκατατίθεν esse Ciceronianum assentiuntur: διοξάξωσι autem, opinantur. Hinc etiã scepticis ἀσυγκαταθέτως & ἀδιοξάξως profitebantur, eodem teste, sicut ἀπαθείς & ἀταράχως. Sed idem ὑπόλαβεν μὲν pro διοξάξωσι, & ὑπόλαβεν ἄλλο διοξίς vsurpat. Verum hoc quoque obseruandum est in loco quem paulo antè citauimus, Ciceronem dicere opinationem & temeritatem, pro quo alibi dicit opinandi temeritatem. Videtur enim Cicero temeritatem vocare quam Sextus passim πρῶτον ἐπέφασκεν appellat, eam διοματικοῖς exprobrans. Apud eundem Ciceronem vt temeritatem opinandi, sic & temere opinari legimus. Quinetiã alicubi scribit, Ex animis nostris assensionem (id est opinationem & temeritatem) extraxisset. Porro vt διοξάξωσι opinari, & διοξωσι opinationem, sic τὰ αὐτῶν διοξωσι & τὰ διοξωσι ex Ciceroe opinabilia interpretari possumus, & ἀδιοξάξωσι citra opinationem.

V. ad rem) Dicimus quidem Assentiri aliquam rem, sed quum vtimur nomine Assensus, cogimur hanc constructionem mutare, & aut Assensum ad rem aliquam, aut Assensum alicui rei dicere. Quinetiam Assensum de re aliqua non sine exemplo vsurparemus.

V. voces) Aduerbiū πᾶντως verti Protinus, accipiens pro Necessario, & quasi ex necessaria consequitione. Quo sensu dicit Cicero interdum Non continuo, qua in significatione non insolens est apud alios quoque scriptores & πᾶντως.

P. 408. V. vt hæc) Hic ἀπολαμβάνω simpliciter pro Arbitrat, seu putat, non pro διοξάξωσι, in qua tamen significatione accipi ab Aristocle, modo dixi. Quinetiam alibi Sextus vtitur eodem modo quo hic. Verum extat etiam locus in quo ἔχει ἀπολαμβάνω planè sumèdum videtur pro διοξάξωσι, nisi forte (quod suspicor) reponendum est ἔχει λαμβάνω. Caterum ad hunc locum pertinet quod scribit Cicero in Lucullo, Sed Antipatro hoc idem postulati, quum diceret, ei qui affirmaret nihil posse percipi, cōsentaneum esse unum tamen illud dicere percipi posse vt alia nõ possent, Carneades acutius resistebat, nam tantum abesse dicebat vt id cōsentaneum esset, vt maxime etiam repugnaret. Qui enim negaret quidquam esse quod perciperetur, eum nihil excipere.

ita necesse esse ne idipsam quidè quod exceptum nõ esset comprehendere & percipi nullo modo posse.

V. alius) Verti ὅτι τῶν ἀμοις ἐαυτῶν συμποδιστέον, vna cum aliis se circumscribere, ad verbum: accipiens tamen συμποδιστέον pro σωανουρεῖν, nam apud Latinos Circumscribere, sicut apud Græcos ποδιστέον, ita accipi ex Cicero. patet. Sic & paulo post hæc verba, ita vt quæ possint à seipsis circumscribi, respondent his Græcis, ὡς διατάμει ὑφ' ἑαυτῶν ποδιστέον. Nihil autè aliud esse. hic ποδιστέον quàm ἀνουρεῖν, patet ex collatione loci cuiusdã qui est cap. 28. vbi de iisdem vocibus agens, & idem exprimere volens, dicit, ὅπως γὰρ ὑφ' ἑαυτῶν αὐτὰς ἀνουρεῖν λέγομεν διατάμει, ἔμποδιστέον ποδιστέον ἐκείνοις ποδιστέον λέγονται.

V. gant) Πρῶτον κλισίῃ λόγους πολλοῖς verti inclinationem ad dogmata multa. Sed propensionem quoque, vt opinor, interpretari potuissim, ex Ciceroe. Legitur autè hic πρῶτον κλισίῃ posito u pro i in penult, sed reponi debere πρῶτον κλισίῃ eum i vtrobiq; manifestum est. præterquam quod alibi legimus apud eum, τὸ τὰ μὴ ἀνυλαίνεμεν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπαρῶμεν, ἀνυλαίνεμεν ποδιστέον πρῶτον κλισίῃς κὲ πρῶτον ἀθεῖας. Huc verò pertinet quod apud Aristoclem habemus de nostris scepticis, ἀλλ' ἀδιοξάξωσι κὲ ἀκλινεῖς κὲ ἀκαταστάτους εἶναι. Caterum vtranque ἀπερσεως definitionem habes apud Diog. Laërtium in proœmij fine (vbi & πρῶτον κλισίῃ inuenies) nisi quod non dicit tantum ἀκαταστάτους, sed addit etiam ἢ ἀνουρεῖν ἀκαταστάτους, omittens ἀκαταστάτους. Itè post ἀκαταστάτους ἔχουσι, omittit πρῶτον κλισίῃς κὲ τὸ φαινόμελον. vbi & ipse docet nonnullos censuisse Pyrrhoniã sectam vno quidem respectu ἀκαταστάτους esse, altero autem minime.

V. fert) Hoc & alibi sæpe profertur sextus de Scepticis, quod tamen Aristocles negat. scribens, ἐπὶ τῶν μὲν τῶν φῶσι ἢ σφῶν δὴ αὐτῶν, ὅτι λέοι καὶ ἀκαταστάτους φῶσι κὲ τῶν εἶθεσι ζῆν, μηδὲν μὲν συγκατατίθεσθαι, πᾶν τινὲς εἶσι μὲν ἢ ἢ. εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλω, τὰ τὰ γὰρ αὐτῶν λέοι ἄρ' συγκαταθέσθαι κὲ ἀπολαβεῖν ὅπως ἔχουσι αὐτό. Sed Aristocle δὴ αὐτῶν scepticis ob illud dictum exprobranti, pro illis respondēdo, aliud esse quod dicunt se ita viuere, quã si dicerēt se ita debere viuere. At cur ita viuūt? Quia τῶν οὐκείνοις πάθεισιν ad id impelluntur.

V. tinet) Quod hic dicit Sextus βέβαιον πᾶσιν μα(quod ad verbum interpretatus sum firmã persuasionem) id propemodum esse videtur quod Cicero appellat firmam & cōstantem assensionem, ita

ita scribens in Lucullo, Et vno nomine omnia quæ essent aliena firmæ & cōstantis assensionis, à virtute sapientiãque remouebat. Idem in eodem libro, Hæc autem habere dubia, neque his ita considerare vt moueri non possint, abhorretere à sapientia plurimum. Porro sextus quod hic πῶτον μα, alibi πῶτον μα appellat, vbi scribit, ἔν' ἀπαγγελτικῶς μετὰ τῶν ποδιστέον ἀπολαμβάνωσι.

V. QVI) Cic. in Lucullo, ex Clitomacho refert, Vehementer errare eos qui dicant ab Academia sensus eripi, à quibus nunquam dictum sit aut colorem, aut saporem, aut sonum vllum esse: illud sit disputatum, nõ inesse in his propria, quæ nusquam alibi esset, veri & certi notam. Sed turpiter deprauatus hic Ciceronis locus, & pro accusatiuo vllum, reponendus mihi videtur cōtrarius nullum. vno verò vix vllum dubitationi superesse locum existimo, cum ex hoc sexti loco, tum ex aliis multis. siquidem hac in re planè conueniebant Academici cum Pyrrhoniis. Quum enim dicerēt, sibi intuentibus nihil phantasiã albedinis obici, se gustantes mel, affici dulcedine, nescire tamen an nix verè & natura esset alba, & an mel verè esset dulce: minime colorem aut saporem tollebant. Idem autem de sono aliisque sensibus dici potest. Huc pertinet quod à Sexto dicitur cap. 14. circa finem, ὁποῖον μὲν ἡμῖν δερῶται ἢ ὑπερβαίνειν ἐξουλο λέγειν, ὁποῖον δὲ ὅτι πρῶτον φῶσι, ἐπεξόμεν.

V. ea) verba sexti sunt, τὰ αὐτῶν φαντασίαν παθητικῶν ἀελητῶν ἡμῶν ἀγοῖα eis συγκαταθέσειν ἔν' ἀναξέπομεν. Et cap. 7. eodem sensu dixerat, τοῖς γὰρ φαντασίαν κατλωαξίωσιν μένοις πᾶσι συγκατατίθεται ὁ σκεπτικός. Quinetiam caput 20. his claudit verbis, τοῖς δὲ κινῶσιν ἡμῶν παθητικῶν κὲ ἀναξίωσιν ἀγοῖα eis συγκαταθέσειν ἐκομῶν. Quibus locus hic Ciceronianus respondet in Lucullo, Visa enim ista quum acriter mentem sensum ve perulerūt, accipio, huiusque interdum etiam assentior, nec percipio tamen. Nihil enim arbitror posse percipi. Non sum sapiens, itaque visis cedo, neque possum resistere. Sciendum est autè esse & aliam lectionem in hoc sexti loco, videlicet παθητικῶν pro παθητικῶν. Essent autè τὰ αὐτῶν φαντασίαν παθητικῶν, ea quæ patimur, vel ea quibus afficimur per phantasiã acriter (vt Ciceronianis vtat verbis) mentem sensum ve pelleniem. At si παθητικῶν legamus, ipsam phantasiã (quam Cicero visum appellat) pati seu affici dicemus, contra quàm ipse Cicero scribit. Neque enim dicit visa pelli (quod esset πάχην, seu πα-

παθητικῶν εἶναι) sed ea mentem siue sensum pellere. Et pro lectione hac παθητικῶν facere etiã videtur secundus ille locus in quo τοῖς αὐτῶν φαντασίαν κατλωαξίωσιν μένοις τὰ θεσι, non autè τῶν φαντασίαν κατλωαξίωσιν μένοις πᾶσι. Hæc habemus. Existimo autem τὰ αὐτῶν φαντασίαν κατλωαξίωσιν μένοις πᾶσι (sicut alibi dicit ἀναξίωσιν παθητικῶν) nihil aliud esse quàm τὰ αὐτῶν φαντασίαν παθητικῶν. Solebant enim dicere non ipsam phantasiã pati seu affici, sed per phantasiã ἀναξίωσιν affici. Cicero de Cyrenaicis, Neque se quo quid colore, aut quo sono sit scire, sed tantum sentire affici se quodammodo. At Gellius de his ipsis Scepticis, & c. ne videre quoque planè quicquam, neque audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant. eaque ipsa quæ affectiones istas in sese efficiant, qualia & cuiusmodi sint, cunctantur atque insistant. Hic autè obiter animaduerte Ciceronem verbum πάχην vertere affici, Gellium autem pati & affici copulare, & πᾶσι affectionem vocare. Nã Aristocles de iisdem Cyrenaicis philosophis loquens idem testatur, καὶ οὐλοῖσιν ἢ ἔλεγον κὲ πεινόμενοι γινώσκουσι ὅτι πάχην ἢ τι, πότρου ἢ ἢ καὶ οὐλοῖσιν ἢ ἢ πεινόμενοι, ἔν' ἔχουσι εἶπερ. Hic autem obserua exemplum eius quod dicit Gellius, eaque ipsa quæ affectiones, & c. nã ille qui vritur, ab igni afficitur seu patitur, qui autem secatur, à ferro. At illi dicebant, dum quidè vrerentur & secarētur, agnoscere se aliquid pati, vel se ab aliquo afficiant, autem esset ignis qui affectionem illam in ipsis efficeret dum vrerantur, & ferrum quod item aliam efficeret dum secabantur, se ignorare.

P. 409. V. percip.) Verti ὅσον ἐπὶ τῶ λόγω, quod ad rationem & intelligentiam attinet: sed datiuum λόγω alia significatione hic accipi posse, & quidè rectius, ingenuè fateor. Ita enim scribit sextus, εἰ ἢ κὲ γλυκὺ ὅσον ἐπὶ τῶ λόγω λέγειν, ζητῶμεν. vbi si ὅσον ἐπὶ τῶ λόγω dicamus significare ὅσον ἐπὶ τῶ λεγομένω (vt alibi loquitur) pro hac interpretatione faciet, vt opinor, quod post ζητῶμεν subiungitur à Sexto, ὅσον ἐστὶ τὸ φαινόμελον, ἀλλὰ πᾶσι φαινόμελον λέγομεν. Dixerat autem paulo antè, ζητῶμεν ἢ ἢ πᾶσι φαινόμελον, ἀλλὰ πᾶσι ἐκείνῳ ὁ λέγειται πᾶσι φαινόμελον.

V. moueamus) Sextus ita, ἔαμ ἢ κὲ ἀνεκρῶσιν κατὰ τὸ φαινόμενον ἐρωτῶμεν λόγους. In quo genere loquendi interpretando mihi non satisfeci, nec quum ἐρωτῶν λόγου Mouere quæstionem, nec quum proponere quæstionem verti-

Nam λόγου questionem quidem aptè vertimus, respectu verbi ἐρωτᾶν, sed non dubium est tamè quin in hac loquutione ratiocinationem potius significet. ut quū dicitur ἀργὸς λόγος, λόγος ἐκνευκαλυμμένος, λόγος ἀεικῶν, λόγος ἀδύμενος. Cicero tamè ἀργὸν λόγον vertit ignauam rationem in lib. De fato: item ignauā interrogationem. Sed quomodo tandè λόγον ἐρωτᾶν interpretabimur? Certè apud eundem ibidè legitur, sic enim interrogant. In quo Cicero Græcam phrasin imitatus videtur, perinde ac si dixisset, τοῦτον ἐρωτᾶσι λόγου. sed locum illius afferre satius fuerit, in quo ita scribit, Nec nos impedit ignaua illa ratio quæ dicitur. appellatur enim quidam à philosophis ἀργὸς λόγος, cui si pareamus, nihil omnino agamus in vita. sic enim interrogant, si fatum tibi est ex hoc morbo conualescere: siue medicū adhibueris, siue non adhibueris, conualesces. Item, si fatum tibi est ex hoc morbo nō conualescere: siue tu medicum adhibueris, siue non, nō conualesces. Et alterutrum fatum est. Medicum ergo adhibere nihil attinet. Subiungit autem, Rectè genus hoc interrogationis ignauum atque iners nominatum est, quod eadem ratione omnis è vita tolletur actio. Hæc Cicero. Animaduerte autè in postremis hinc verbis λόγου (quod interpretatus erat rationem) verti interrogationem. Sed cur qui ita ratiocinatur, ἐρωτᾶν, id est interrogare, dicitur, quū interrogationem formam nō habeat eius oratio? Hoc certè existimo dici respectu eius aduersus quem disputantes, ita ratiocinamur, responsum videlicet ad illam exigentes ab eo. responsum enim præcedat interrogatio necesse est. Certè, quæcumque sit huius dicti ratio, ἐρωτᾶν λόγου, in ea significatione passim Sextus adhibet, etiam σωερωτᾶν λόγου pro eodem usurpans. ut cap. 13. lib. 2, ὅταν ἐ ζωῆσιν σωερωτᾶσι λόγου, εἰ ἐσιν ἀπόδειξις, ἐσιν ἀπόδειξις, εἰ ἐκ ἐσιν ἀπόδειξις, ἐσιν ἀπόδειξις. ἢ ἐκ ἐσιν ἀπόδειξις, ἢ ἐκ ἐσιν ἀπόδειξις. ἐσιν ἀπόδειξις. Subiungit autem, ἀπὸ τῆς αὐτῆς διωάμεως καὶ ὁδῶν ἐρωτᾶσι ἢ λόγου, ἢ τῆς ἀντικ. &c. Certè ὁδῶν ἐρωτᾶσι ἢ λόγου, vel σωερωτᾶσι, aliud nihil est quam, ita ratiocinantur. Vel, argumentantur. Vel, hanc ratiocinationē seu argumentationem proponunt. Sic et paulo antè dixerat, ὅτι ἢ ἐκ ἀρῆς καὶ ἀρῆς εἰσιν οἱ καὶ ἢ ἀρῆς ἐξέως ἢ ἐκ τῆς ἐξέως λόγοι. Id est, argumenta propofita aduersus demonstrationem.

V. tales) Hic λόγου verti rationē, sed orationem fortasse potuissim etiam vertere.

V. terio) Κριτήριον perinde est ac si dicas iudicatorium. A quibusdam exponitur vis iudicandi. Ego malim apud hunc auctorem iudicarium organum siue instrumentum, aut iudicandi instrumentum interpretari. Cicero vocat Id quo omnia iudicantur. Item, Id ex quo omne veri falsique iudicium sit. Quinetiā iudicium simpliciter ea significatione alicubi usurpasse videtur. Usus est autè frequens huius vocis κριτήριον apud alios quoque philosophos.

V. natione) verti à νεύεργυλῶν omnis actionis expectes, imitatus hunc Ciceronis locū in Lucullo, Quare qui aut visam aut assensum tollit, is omnem actionem tollit è vita. Idè, sublata enim assensione, omnem et motum animorum et actionem rerum sustulerunt. Eodem sensu dicit in lib. De fato, Nihil omnino agamus in vita. id est, ἀνεύεργυλῶν ἀνὸ μέρ. Alibi autem breuius vitam euertere dicit, ut rursus in Lucullo, Vel potius etiam totam vitam euertunt funditus, ipsumque animal orbāt animo. Ibidem, Sequitur omnis vitæ ea quam tu Luculle commemorasti, euersio. Ut autem Cicero vitam, sic et Sextus βίον pro vitæ actionibus usurpat. Sed et vitam communem obseruauit à Cicerone ita poni pro τὰ καὶ τὸ βίον, vel τὰ τῶν καὶ τὸ βίον, ea quæ communiter ad omnes homines in vita degenda pertinent. Caterum pro eo quod verti paulo post, πρὸς ἀγερῆν in vita cōmuni, legitur apud Sextum, ὁσπερ ἐν βιωτικῶς. ἢ βιωτικῶς malit fortasse quispiā interpretari, secundum vitam, vel τὴν βιωτικὴν τήρησιν, ut paulo antè loquutus erat. Præterea quum dicat, καὶ τὸ καὶ τὸ ὁσπερ ἐν βιωτικῶς ἀγερῆν, ad uerbum βιωτικῶς ad utrumlibet uerbum referri posse videtur.

P. 410. V. Est) Pro Aut considerantur, potuissim etiam dicere, aut in cōtemplatione versantur. Habet enim Sextus, ἢ θεωρεῖται. Cicero considerationē cōtemplationemque nature dicit. Rectè uerò additur, Ipsum autem nullius rei causa, αὐτὸ δὲ ἐδενδὸς ἐνεκα. Ita enim Cicero quoque De fin. lib. 2. Nam hunc ipsum siue finem, siue extremum, siue ultimum definiebas id esse, quod omnia quæ rectè fierent, referrentur, neque id ipsum usquam referretur. Quod autem subiungitur à Sexto, ἢ τὸ ἐξαυτῶν τῶν ὁρατῶν, idem Acad. quæst. lib. 1. interpretatur Extremum rerum expetendarum. Et in 2. Extremum expetendi. At De fin. lib. 2. Ut is qui finem rerum expetendarū

V. ea) Cicero uocem hanc μέβιο παθῶν exprimeret

primere uolens, scribit, de veteribus Academicis loquens, Mediocritates illi probant, et in omni permotione naturalem uolebant esse quendam modum. Dicitur et μέβιο παθῶν. q. d. μέβιος, uel μετριάζω ἐν τοῖς παθῶσι, id est, Qui mediocriter afficitur, qui mediocritatem seruat in affectibus, qui modum non excedit in affectibus.

V. (a) Hic τὸ ἰσοσθένος φωνῶν appellat quod supra τὴν ἐν ἀντικῶν λόγους ἰσοσθένειαν dixerat, ideoque uertere possimus ex Cicerone, Contrariarū rationū paria momenta. Vel, paria contrariis in partibus momenta rationum.

P. 411. V. fert) Sextus dicit μέβιο παθῶν. q. d. Cum moderatior perturbatio euadit, uel, Moderatius affectus seu perturbatus discedit. uel, Facilius perturbatio defungitur. Perinde ac si dixisset μεβιοπαθῶν. quod Græcum uerbum eleganter expressit Ouidius hoc uersa,

Sed te, quæcumque est, moderatè iniuria turbet.

Perinde enim est ac si dixisset uno uerbo μέβιο παθῶν. Caterum quod hic dicit Sextus, ὅ ἢ σκεπτικὸς ἢ περὶ διόξαζον ὅτι ἐστὶ κακὸν τῶν ἐχθροῦ ὡς περὶ τὴν φύσιν, τῶν δὲ αὐτῶν, μεβιῶ παθῶν καὶ ἐν τῶν ἀπαλλῶν, huiusmodi est in quo uno nemo non scepticus tantam felicitatem inuidere, et ad eam omni conatu aspirare debeat. Ac sanè si quis eos hac in re à me laudari miretur, audiat celeberrimos comicos hac de re, Menandrum et Philemonem: ac prius quidè Menandrum ita in scena loquentem,

Ἀπαντα τὰ καὶ τὸ καὶ τὸ μακαριώτατα, καὶ νῦν ἔχοντα μᾶλλον ἀνθρώπων πολυῶν τὸν ὄνον ὁρᾶν ἐξέσι περὶ τὰ τῶν οὕτως κακοδαίμων βίον ἰμολογευμένης. Τῶν κακῶν δ' αὐτὸν ἐδὲν γίγνεται, ἂ δ' ἢ φύσις δέλωκεν αὐτῶν, ταύτ' ἔχῃ. Ἡμεῖς ἢ χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κακῶν, αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἔπερα περὶ τὸν ὄνον, λυπέμεθ' ἀνὰ πᾶσιν, ἀρῆς κακῶν, οργίζομεθ' ἀνὰ πᾶσιν ἐνὶ πνιμῶν, σφόδρα φοβόμεθ' ἀνὰ πᾶσιν ἀνακαταστή, δελοίκαμεν, αγωνίαι, Δόξαι, φιλομύθαι, νόμοι, Ἀπαντα ταύτ' ἐπίθετα τῆ φύσιν κακῶν.

Deinde hosce Philemonis, Ὡς ἴσμεν μακαρία πάντα καὶ τρισὸλβια τὰ ἀρῆς, οἷς ἐκ ἐστὶ πᾶσι τῶν λόγων, οὐτ' εἰς ἐλεγχόμεν αὐτῶν ἐδὲν ἐρχεῖν, οὐτ' ἄλλο τοῖς τῶν ἐδὲν ἐστὶ αὐτοῖς κακὸν ἐπακλῶν, ἢν δ' ἀνὰ πᾶσιν ἐστὶν ἐνὶ πνιμῶν, ἐκατομ, οὕτως ἐν νόμου τῶν τῶν ἐχθῶν. Ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἀνθρώποι βίον.

ἀβίωτον δόξαι σιν, οὐδὲν νόμον, Προβόνοι σιν, ἐβιόνοισιν, ἐκ ἐστ' ἀρῶν κακῶν, περὶ τὰ σιν δ' ἀεί τιν' ἐβιόνοισιν.

Animaduerte autem nominatim apud utrumque δόξαι. Eodem pertinent et hæc eiusdem Philemonis,

Μείζονα τὰ κατὰ ποῖσιν πολλοὶ, Δέσποτα, αὐτοὶ δὲ αὐτῶν, ἢ τῶν φύσιν τῆ φύσιν. οἷον, τὴν φύσιν ἢ μήτηρ τινί, Ἡνὴ δ' ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων γέ τις, εἰ μὴ λαβὴ τ' ἀπέθανεν, ἀνθρώπος εἴ μὴ τὸ σὺν γέγονε ἢ κακὸν ἢ ἴλιον τῶν ἢμ. Ἐὰν δ' ἀβίωτος ὁ βίος, ἐκέτ' ἐφομαι, ἀπὸ λῶν ἐν γ' ἐαυτῶ τῶν ἐὰν σκοπῆ, πρὸς τοῖς κακοῖς ἔπος ἔπερα συλλεγῆ κακῶν. Ὁ ἢ τῶ λογισμῶ πάντα παρ' ἐαυτῶ σκοπῶν, τὸ κακὸν ἀφαιρεῖν, ἀγαθὸν ἢ λαμβάνει.

V. T R A D I) Hos modos Cicero locos communes appellat. Aristocles quoque horum epoches modorum ab Aenesidemo tractatorum mentionē facit, sed nouem duntaxat enumerans. Ait enim Aenesidemus (ut ille refert) differre inter se animalia et nosipos, ciuitates, et uictus, (scu uiuendi genera) et cōsuetudines, et leges: nosque sensibus imbecillis præditos esse, multaque præterea esse quæ extrinsecus corrumpant cognitionem, uidelicet distantias et magnitudines, et motus. Præterea ex eo quod aliter affecti sint iuuenes quàm senes, et vigilantes quàm dormientes, et sani quàm ægroti, et quod nihil sub sensibus nostros simplex et purum cadat: quoniam omnia confusa sunt et ad aliquid dicuntur.

V. cibus,) Sextus dicit ἐπὶ ναβεβηκῶτας, ἔστωσιν ἐπὶ ναβεβηκῶτας. de quarum uocū significationibus tractatum est supra.

P. 413. V. uidentur) Ὑπόσφαγμα ita definit Gal. Ὑπόσφαγμα ἢ λέγεται ὅταν ἴστω πλῆθος ἐργέντων τῶν ἐν τῶ περὶ τὰ χιτῶν ἀσθενῶν μετὰ τὸ κλῆθόντες τὸ λυκῶν τὸ εἶδος χιτῶνος αἶμα ὑπέλθῃ, ἐπὶ παραχρῆμα μὴ ἐναίμου ἢ χρωματῶ ὀφθαλμῶν, ὑσερον ἢ πελιδνῶν. Sunt qui putent ὅτι ὑπόσφαγμα ἔχοντες esse quibus Plinius tribuit oculos rubore suffusos. Ego Græcam uocē retinere tutius esse existimauit, præsertim quum illa ruborus in oculis suffusio latius patere uideatur. Dixissem tamè melius qui hyposphagmate laborat, quàm qui hyposphagma habet. Sed hoc quoque sciendum, in hoc quidem loco habere Sexti exemplaria ὑπόσφασμα, sed in alio simili loco qui extat in sexti modi expositione, rectè ὑπόσφασμα: ἢ ὑπόσφασμα appellatur quæ hic ἀμωπῶ.

Vide eum locum pag. 426. Quinetiam pag. 422. eandem vocem inuenies.

V. tafias) Huc pertinet quod dicit Aristocles, ἀκριβέστερον ἢ δὲ λωνί δειν ἄνω ἴσως τὸ ὄφθαλμῶ, ὅτι πρὸς ἡλθεν ἐγγύτερον, ὅτι ἐπιμίλι- ὄξω. Item quod Cicero in Lucullo, Itaque Timagoras Epicureus negat sibi unquam, quum oculū torsisset, duas ex lucerna flammulas esse visas. opinionis enim esse mendacium, non oculorum.

P. 419. V. (aeduntur) Reperio quidem quandā πόλις κροκοδείλων appellatam, sed nihil vnde hunc locum suae integritati restituere possim.

P. 422. V. uer(a) Cicero in Lucullo, Itaque simul experrecti sumus, visa illa cōtemnimus, neque ita habemus ut ea quae in foro gessimus. At enim dum videntur, eadem est somnus species eorū quae vigilantes videmus. plurimum interest. sed id omutamus. illud enim dicimus, non eandem esse vim neque integritatem dormientium et vigilantium, nec mente nec sensu.

P. 423. v. habitib.) Διὰ τὸ μὴ ἐμοίως ἀκνεῖσθαι ἐρηγορότας καὶ κοιμωμένους, καὶ ὑγιαίνοντας ἐνοσῦντας, ut refert Aristocles ex Aenesidemo.

P. 424. V. prius) sexti verba sunt, καὶ ἕτως ἐμπίπτεσιν εἰς τὴν δίαμνηλον τρόπον τὸ, τὸ κριτηρίου καὶ ἡ ἀπόδειξις. Sciendum est autem, quod attinet ad hoc loquendi genus (cuius frequentissimus erit in sequentibus usus) id bifariam scribi, interdum ἢ δὲ ἀλλήλων τρόπον, ut hic interdum ἢ δὲ ἀλλήλων τρόπον, sed illo modo frequentius quam hoc. Apud Diogenem Laertium tamen legitur ὁ δὲ ἀλλήλων τρόπος, non ὁ δίαμνηλος. Id autē σωίσταται, ut ait, ὅτι αὐτὸς ὁ φεῖλον ἢ ζητημάτων πρῶματ' εἶναι βεβαιωτικόν, χρεῖαν ἔχει ἐν τῷ ζητουμένῳ πίστεως. δὲ εἰς εἶναι πόρος ἢς βεβαιῶσι δία τὸ ἀκρεβέσις γίνεσθαι, αὐτὸ παρελαμβάνει πρὸς βεβαιώσιν τὸ ἀκρεβέσις γίνεσθαι. Hunc autem Diogenis locum protuli qualis in vet. cod. extat. qui in vulg. edi. tplanē sit mutilus. sed quid significare velit sextus hoc loquendi genere, ipsi loci in quibus eo utitur, satis superque indicant: et ipsemet cap. 15. huius primi libri explicat. Vnum ergo superest, ut videamus quomodo aptā ei possimus apud Latinos appellationem inuenire. Certē quod vulgō dici solet, incertū per incertius, huic simile est, nisi quod quum dicitur ὁ δὲ ἀλλήλων τρόπος, intelligitur mutua quaedam incertitudo, et mutua probatione indigens. id est, quā dicunt philosophi nos incidere eis ἢ δὲ ἀλλήλων τρόπον sine δίαμ-

νηλον, intelligunt nos incidere in quandam mutuatam probandi necessitatem. id est, probandi prius id cuius aliqui admiculo uti volebamus ad probandum aliud. pag. 431. et 432. et alibi δίαμνηλον alternatorium verti, non quod plane mihi satis faceret mea hac interpretatio, sed quod aptior nulla mihi occurreret. Quod si quis obiciat, vocem illā alternatorium, nisi quid aliud addatur, id quod significare ea volo, non comprehendere: ille ipsi Sexto utenti nomine δίαμνηλος obicere idem cadē ratione possit. Quis enim δίαμνηλος τὸς ad varia posse accommodari non videt? Respondeo igitur, ut quum dicitur δίαμνηλος τὸς, subauditur genitiuus ἀκρεβέσις, aut aliquis ei similis, ita quum verto alternatorium modum, subaudire me genitiuum Latini dubitationis. ut sit δίαμνηλος τὸς, alternatorium dubitationis modus. vel, alternas, si quis nomen alternatorium refugit. Tunc enim verē alternat dubitatio, quum vniū dubium ad alterius dubij probationem affertur. Fortasse etiam eis ἢ δὲ ἀμνηλον ἀκρεβέσις ἐμπίπτεσιν τὸς non malē interpretaremur, in dubitationis vicissitudinē incidimus. Porro hunc genitiuum ἀκρεβέσις subaudiendū censui potius quam alium, quia reperio alicubi apud hunc nostrum sextum, καὶ τὰ ἴθθα ὁ δίαμνηλος τὸς ἀκρεβέσις ἀναξέπει τὴν ὑπόστασιν τῷ λόγῳ. sed hoc quoque annotandum est, non solum δίαμνηλον τὸς, sed et λόγον appellari: ut libri 2. cap. 8. ἀληθῆ δὲ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι λέγω, εἰς τὸν δίαμνηλον τὸς ἐμπίπτεσιν λόγον, καὶ ἀπόδειξιν αἰτιθῆσθαι ἀληθῆ αὐτῶν ὑπάρχον, καὶ ἐκείνης ἀμνηλον, καὶ μέγιστος ἀπέριον. Nec hoc silentio praetereundum est, cum alicubi dicitur ὁ δίαμνηλος εἰσῆσθαι τὸς, alicubi verō eis τὸς δίαμνηλον ἐκβάλλειν seu ἐμβάλλειν τὸς. alibi autem (et quidem frequentissime) ἐκβάλλειν seu ἐμπίπτεσιν εἰς τὸ δίαμνηλον τὸς. Iam verō si quis roget vtra potius sequenda sit scriptura ὁ δὲ ἀλλήλων τρόπος, an ὁ δίαμνηλος, ego id ἀδύφορον esse, et, si compositione uti velimus, τὸ δίαμνηλος, sin ea vti recusemus, τὸ δὲ ἀλλήλων utendum esse respondebo. sed τὸς potius quam λόγον appellandum censo.

V. cus) Quod dicit ἀκρεβέσις ἀρχῆς (id est, ad verbum, ab altero principio) interpretor, ab altero ingressu, ut melius intelligatur. Fortasse autem possim etiam vertere, ab alterutro ingressu. id est, ab alterutra parte qua ingredimur.

V. media) Cic. in Lucullo, vidēsne nauem illā stare

stare nobis videtur: at iis qui in nauis sunt, moueri haec villa. Huc autē pertinet et quod dicit Aristocles, ἀλλὰ καὶ ἡ γὰρ εἰσὶν αἰσθησις ἐγγύθεν ἐπιπέδῳ. Cicero quoque in Lucullo scribit, Itaque et lumen mutari saepe volumus, et situs earum rerum quas intuemur, et intervalla aut contrahimus aut diducimus.

V. splendidum) Hic locus valde cōfert ad intelligendū Ciceronē ita in Lucullo scribentē, Neque verō hoc loco expectandum est dū de remo inflexo aut de collo columbae respōdeam. Idē ibid. aliquot paginas post, Tu autē te negas infracto remo neque columbae collo cōmoueri. Primum, cur? Nam et in remo sentio non esse id quod videatur, et in colūba plures videri colores, nec esse plus uno. Aristocles, ἐπὶ τῷ ἐρετμῷ τῷ ἐπὶ τῷ ὑδατι, καὶ πρὸς τὸν ὑδατῶν, καὶ μυρίων ἀλλων ἢ αἰσθησις ὅστιν ἢ ἀπατῶν. διὸ καὶ μεμφομέθα πάντες ἐπὶ τῷ τοῖστων ἢ τῷ ὑδατῶν, ἀλλὰ τὴν φαστασίαν. Quod autē attinet ad diuersitatē illā, inflexo remo, et infracto remo, vtranque certē lectionē suo in loco retinendā censo. Nā licet Sextus καὶ πῶς κεκλήσθω. i. remū infractum, dicat, nō inflexū, scimus tamē pro phāstia diuersitate, modō infractum, modō inflexum duntaxat apparere posse.

V. rectus) De lyncurio et corallio hoc idem testatur et Ouidius. De corallio Metamorph. 4. Nunc quoque corallius eadem natura remansit, Duritiem tacto capiant ut ab aere: quodque vimen in aequore erat, fiat super aquora saxum.

De lyncurio et corallio eiusdem operis lib. 15. Vista racemifero lyncas dedit India Baccho: E quibus (ut memorant) quicquid vesica remisit, Vertitur in lapides, et congelat aere tacto. Sic et corallium quo primum contigit auras Tempore, dure scit, mollis fuit herba sub undis.

Plinius, Bacca eius candida sub aqua ac molles, exempta cōfestim durantur et rubescunt, quasi corna sativa specie atque magnitudine. Aiuunt tactu protinus lapidescere, si viuat. Itaque, etc. Idē de lyncurio, Lyncū humor ita redditus vbi gignuntur, glaciatur grescit ve in gemmas carbunculis similes, et igneo colore fulgētes, lyncuriū vocatas.

V. in tuba) Cicero dicit positiones, nō situs: sed sitibus in datiuo vix dici posse existimo: at pagina sequenti pro In aliqua positione, reponere potes, In aliquo situ. item secundum hunc situm, pro secundum hanc positionem. Cicero, Et situs earum rerum quas intuemur, et intervalla aut contrahimus aut diducimus. Caterū ad id quod sextus dicit de imagine, videri queat respexisse Aristoteles, quum scribit, ἐπὶ τῷ ἐρετμῷ τῷ ἐπὶ τῷ ὑ-

δατι, καὶ πρὸς τὸν γράφῳν καὶ μυρίων ἀλλων ἢ αἰσθησις ὅστιν ἢ ἀπατῶν.

P. 425. V. autem) sexti verba sunt, εἰσοχὰς ἐξοχὰς ἔχουσιν. Ausim autē propemodū dicere εἰσοχὰς et ἐξοχὰς ab illo vocari in imagine, quas Cicero in pictura umbras et eminentiā appellauerit, ita scribens in Lucullo, Quam multa vident pictores in umbris et in eminentiā quae nos nō videmus. Idē sextus lib. 2. cap. 7. haec duo nomina τυπῶσιν accommodat, ἀπὸ τῶν σφραγίδων ea mutuatus, haec enim sunt eius verba, ἐπεὶ εἶναι ἢ ψυχῆ ὅτι ἡγεμονικὸν πνεῦμα ὅστι, ἢ λεπτομερέσιρον ἢ πνεῦμα ὅστι, ὡς φασιν, εἰ δὲ ὡς ταῖς τῶν τυπῶσιν ἐπινοεῖν εἰ ἀπὸ τῶν ἐπινοεῖν εἰσοχῶν ἐξοχῶν, ὡς ἐπὶ τῶν σφραγίδων ἰσχυρῶς, ἔτε, et c. vbi nihil aliud esse videtur εἰσοχῶν quam depressio et quasi incauatio eius quod impressum est, ἐξοχῶν contrā, prominentia, vel potius, cum Ciceronē, eminentia eius quod impressum est. Ego tamē ibi εἰσοχῶν depressionē in profundū verti, sed in concauū aptius dixissem quam in profundum, vel depressionē et quasi incauationem. Imō ne haec quidem mihi planē satisfaciunt, sed nihil melius nunc in mentem venit.

P. 426. V. lida) rectius, Hyposphagmate autem laborantibus. Quid verō sit hyposphagma, expostum fuit ex Galeno paulo antē.

V. quia) Ad hoc quod dicit sextus, eandem vocem apparere aliam in patentibus locis et planis, aliam in angustis et tortuosis, pertinet quod Cicero lib. De natura Deorum 2. scribit, Quocirca et in fidibus testudine resonatur, aut cornu, et ex tortuosis locus aut inclusis referuntur ampliores (soni.)

V. nos) Ita sextus, τὰ ἢ τῶν σχολιοπέρι ὅστι. Cicero ibidem, de auditu loquens, Flexuosam iter habere: ne quid intrare possit, si simplex et directum pateret. subiungit sextus, καὶ σενοπόρος, καὶ ἀτμώδεις ἀποφορέσεις, αἰ δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κεφαλῶν φέρεσθαι λέγοντ' ἰσχυρῶς, τεθολωμένα. sunt autem haec ἀτμώδεις ἀποφορέσεις, quas aurium sordes idem Cicero nominat, subiungens et ipse, Prouisum etiam ut si qua minima bestiola conaretur irrumperere, in foribus aurium tāquam in visco inhaeresceret. Porro quod attinet ad vocem ἀποφορέσεις, non dubium est quin idem quod ἀποφορέσεις significet. ἀποφορέσεις autem scimus interdum exhalationem, interdum odorem verti. sed quia ἀτμώδεις quoque est exhalatio, malit fortasse quispiā ἀποφορέσεις odores interpretari. sed ne haec quidem interpretatio mihi planē satisfacit.

V. rationibus) sexti verba sunt, ἕξι λόγον τὸν ποὺ ἐλέγχετο εἶναι τὸν παρὰ τὰς ποσοτήτας καὶ συνδυασίας τῶν ἰσοπεπτομένων. deinde se explicans subiungit, συνδυασίας λέγοντες κοινῶς τὰς σωθέσας. Quia autē vocē συνδυασίας hac in significatione accipiat, satius fortasse fuisset eā retinere quā constituciones vertere. Quod si vertenda necessarium fuisset ad verbū, melius eam interpretaturus fuisset mihi videor strenuas aut cōstructiones, quā constituciones. A συνδυάω certē deductum συνδυασία constat, ipsum autem συνδυάω a συνδος, ceterū quod ad παρὰ at-tinet (quod hic annotatū, non huic tantum loco sed et præcedētibus et sequentibus seruiet) non dubiū est quin aliter quā per præpositionē Ex ver-ti queat: videlicet per Propter, vel per Pro. ut dicamus, Pro quantitātibus i. Prout sunt quantita-tes. Itē reddi potest, Pro diuersitate quantitatum.

P. 431. V. qui) Hic dicit, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ εἰς ἀπει-ρομ ἐκβάλλεται, et c. At paulo post, definiens τὴν ἐξ ἰσοπεπτομένων τὸν ποὺ, dicit, ὅταν εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλομενοι οἱ λογιστικοί, et c. Itē verò dixerat initio secundū modum esse τὸν εἰς ἀπει-ρομ ἐκβάλλοντα. Vnde colligimus eum τὴν εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλοντα appellare τὴν εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλω, accipiendo nomen hoc passiuè, ut ὁ εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλομενος dicatur εἰς ἀπειρομ ἐκπίπτει. Sic alibi εἰς τὸν ἑξακτὸν ἑξήκον ἐκπίπτει legimus apud eum. Sed ne hoc quidem præmittendum est, interdum εἰς ἀπειρομ sim-pliciter, interdum verò εἰς ἀπειρομ ἑξήκον ab eo poni. ut cap. 16. εἰ μὴ ἢ ἢ ἢ ἐξ ἢ τὴν κατὰ-λαμβάνεται, ἀεὶ ἐξ ἢ τὴν κατὰ λαμβάνεται, δεικνύει, εἰς τὴν ἑξακτὸν ἢ τὴν ἀπειρομ ἐκ-βάλλεται ἑξήκον. Quo in loco alia quoque duo obseruanda sunt, videlicet ἐκβάλλεται eodem sensu quo alibi ἐκβάλλεται. Item, posse nos ali-quando indifferenter duos illos ἑξήκον, nimirum τὴν ἑξακτὸν et τὴν ἀπειρομ, usurpare. Por-tò in illo proximè citato Sexti loco præpositionem εἰς ante ἀπειρομ omisiam esse suspiror, ut videli-cet legatur ἢ τὴν εἰς ἀπειρομ. Dixit enim initio, τὴν εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλοντα. Et ita non voca-bitur ὁ ἀπειρομ τὸς (sicut dicitur ὁ ἑξακ-τὸς) sed ὁ εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλεται. Sic autem et apud Diog. Laërtium habetur, ὁ εἰς ἀπειρομ ἐκβάλλεται, ἢ ἐκβάλλεται. Vide infra, pag. 350.

V. quid) Dicit sextus simpliciter, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς πρὸς τι. Gellius de huius sectæ philosophis lo-quens, itaque omnes omnino res quæ sensus ho-minum mouent, τῆς πρὸς τι esse dicunt. Id ver-bum significat nihil esse quicquam quod ex sese

constet, nec quod habeat vim propriam et na-turam: sed omnia prorsum ad aliquid referri, ta-liamque videri qualis sit eorum species dum viden-tur, qualiamque apud sensus nostros, quò peruene-runt, creantur: non apud sese, vnde profecta sunt. Aristoteles, ἕξι λόγος τῆς ἡμῶν ἀπορίας ἢ ἀκριβο-φύης ἀντιλαμβάνεται πάντα ἢ εἶναι συγ-κεχυμένα πρὸς τι λεγόμενα. Idem Gel-lius dixerat paulo antè, Iudicia enim rei cuius-que et synceras proprietates negant posse nosci et percipi.

V. volunt) De voce hac diallelus dictum paulo antè fuit.

P. 433. V. gmatitis,) Sequutus quidē sum Græcū mecum exemplar, in quo Οἰσιδῆμος scriptū est, sed hanc scripturam refellunt alij eiusdē exempla-ris loci, in quibus Αἰνισιδῆμος legitur. quæ le-gio Aristocles, Diogenes Laërtij, aliorumque te-stimonio cōprobat. Ceterū præter huius Ae-nesidemi libros, quos ὑποτύπωσιν εἰς τὰ Πυρ-ρώνεια et Πυρρώνεια λόγους à Laërtio appel-lari videmus, ab Aristocle autē simpliciter ἑξακ-τὸν ποὺ, etiam eius σοιχάσις ab eodē Ari-stocle memorantur, qui et hac de eo scribit, ἐχ-θὸς καὶ πρὸς τὴν ἀλεξάνδρεια τὴν κατ' αἰγυ-πίου Αἰνισιδῆμος τις ἀναζωπορεῖν ἠρξάτο τὸν ὑβρίον ὄντων. Porro sciendum est pag. quoque 441. Onesidemum pro Aenesidemo legi.

P. 434. V. dum) Cicero ἕξι λόγος μᾶλλον vertit Nihilō magis, ita scribens in Lucullo, Nō eorum qui clamēt nihilō magis vera illa esse quā falsa. Gel-lius libri 11. capite 5. Omniumque rerum fidem veritatemque mistis cōfusus que signis veri atque falsi ita incomprehensibilem videri aiūt, ut quis-quis homo est non præceps, neque iudicij sui pro-digū, his vti verbis debeat, quibus auctorē phi-losophiæ istius Pyrrhonem vsū esse tradunt, ἢ μᾶλλον ἢ τὸς ἐχθὸς, ἢ ἐκείνος, ἢ ἕξι-τέρως. Aristoteles ex Timone, ἀποξάσας καὶ ἀ-κλιναίς καὶ ἀκροδάντους δὲ εἶναι, πῶδε ἐνός ἐχθὸς λέγοντας ὅτι ἢ μᾶλλον ὄσιν ἢ ἐκ εἶναι, ἢ καὶ ὄσιν καὶ ἐκ εἶναι, ἢ τὸ ἐκ εἶναι.

P. 435. V. ta) ἀρρέφια est proprie quū neu-tram in partem vergimus, seu inclinamus. Nā ῥέ-πω est vergo. Cicero ea quæ Zeno ἄλως ἀρρέ-φῃ vocabat, videtur interpretari voluisse ea in quibus nihil est omnino momenti.

V. D E) Aristocles ἀφασίαν ponere ἀντὶ τοῦ ἐποχῆς videtur, quū ex Timone refert τὸς ἀ-ποξάσας καὶ ἀκλιναίς καὶ ἀκροδάντους τῆς ἀφασίας πρὸς τὸν μὴ ἀφασίαν, ἢ περὶ ἀ-φασίας.

P. 436. V. à quib.) Sexti verba sunt, τῆς ἢ κί-νησιν ἡμῶν παθητικῶς ὁ ἀναγκαστικῶς ἀ-φασίαν εἰς συνήματα θεοῦ εἰκομεν. Potes autē pro Patimur (si videatur) reponere Afficimur, ut ex eis quæ de verbi πύχθιν interpretatione an-tea diximus, apparet. At si verbū verbo reddens verterè, Mouentibus nos passibiliter, et obscure et barbarè loquerer. Sed fortasse verborū Gra-corū vim assequeretur simūq; Latinitatē retine-ret qui ita verteret, Is enim quæ sensus nostros ita mouent ut afficiantur. Nam et Gellius sensus moueri dicit, sicut Cicero pellit. Ita enim ille in loco paulò antè citato, itaque omnes omnino res quæ sensus hominū mouent, τῆς πρὸς τι esse dicūt, id est, πάντων ἢ πάντων ὅσα τὰς ἀνθρώπων αἰσθη-σὶς κινεῖ, vel, ὅσα τὰς ἀνθρώπων αἰσθητικῶς κινεῖ. Hic autem significantius dicitur τὸς κινή-σιν ἡμῶν παθητικῶς, id est, τὸς κινήσιν τὰς αἰσθησὶς ἡμῶν παθητικῶς.

V. De vocib.) Τάχα reddidi fortasse, de quo dictum est in principio harum annotat.

V. D E hac) Ορίζω vertere possumus definitio, ad verbum, modò accipiamus definitio in ea signi-ficatione qua M. Tullius definitum et certum, itē definitum et constitutum copulat.

V. A O P I Σ T.) Galenus initio libelli qui πε-ρὶ ἀορίστων διδάσκαλίας inscribitur, idē valere censet ἐποχῆν et ἀορίστων. ita enim scribit, ἐ-ποχῆν καλεῖν τὴν ὡς εἶναι τὴν ἀορίστων, ὁπῶρ ὅστις πῶδε μινδενός περὶ μαζὸς ὁρίσας, μινδὲ ἀρρητὸν βεβαίως.

P. 437. V. Q V V M) Si quis malit interpretari, Omni rationi ratio equalis opponitur (vel potius, opposita est) ei non magnopere repugnabo. Sed ferri etiam altera interpretatio potest, dummodo oratio intelligatur quæ rationem continet.

P. 438. V. nō.) Deceptus exemplaris scriptura, ita verti, pro Quia cas dicamus à seipsis tolli pos-se. Sic et supra, ὁ ἢ συνεπικῶς τὰς φωνὰς αὐτῆς πρὸς φέρε) ὡς διατάμει ὑφέσαστο ἢ τῶν φε-ρα.

V. gantia) Celebratissimū est hoc exemplum, quo et alibi vtitur, ita scribens, δύναν) δὲ οἱ λόγοι καὶ καθ' ὅσα τὰ καθαρῶς φάρμακα τὰς αἰσθησὶς ἀφασίαν ὑποκείμενας ὑλας εἰσὶν τὰ σωφραγία, ἢ τὰ ἀσπὶ τὸς ἀλλοῖς λόγοις τὸς ἀποδιδυκτικούς εἶναι λεγομένους ἐξ αὐ-τῶν συμπόδιον φάρμακον. Ab Aristocle quoque af-fertur, sed id minimè probare, imò aptum esse ne-gare. ἐκείνο μὴ ἢ τὸ παντοίασιν ὄσιν ἢ λιθίον. ἐπειδὴν λέσασιν ὅλα καθ' ὅσα τὰ καθαρῶς καὶ φάρμακα σωφραγία μετὰ τῆς ἀφασίας.

μάτων ἐξ αὐτῶν, τὸ αὐτὸν ἴδιον καὶ ὁ πάντων ἀξίω εἶναι λόγος ἀσθησὶς, μετὰ τῆς ἀλλοῦ ἀφασίαν καὶ αὐτὸν. εἰ ἢ αὐτὸς αὐτὸν ἐλέγχοι, ληροῖεν ἂν οἱ χρώμενοι τῆς. Addit præter ea, nullā similitudinē esse medicamēto purganti cū eorum oratione. illud enim excetui, nec in corpore manere, at orationē in animo herere absque vlla immutatione, et cū perpetua persuasione debere. Sed non defuerit scepticus quod Aristocli respon-deant. Plutarchum certē eodē respectu viderimus, quū loquens de socrate, qui se nihil scire pro-fitebatur, de omnibus rebus dubitabat, et nullam eis de quibus differendo affirmationē adhibebat, dicit habere solitū ἐλεγκτικὸν λόγον tanquā κα-θηρτικὸν φάρμακον. Vbi animaduerte ἐλεγκ-τικὸν λόγον optime cōuenire cū eo quod dicit Aristocli. εἰ ἢ αὐτὸς αὐτὸν ἐλέγχοι. sub. ὁ λόγος.

V. ferenter) verba Sexti sunt, ἢ τῆς πρὸς τῶν συνεπικῶς φωνομαχίας, sed pro φωνομα-χίαν mendosè legitur in exemplaribus Φωνομα-χίαν. Sic et supra, πάλιν ἢ εἴτα ὑθα ἢ μο-νομαχίαν, pro ἢ φωνομαχίαν.

V. vocibus) Duplex est lectio hoc loco, vna; μιν-δὲ τῶν τὰς φωνὰς ἀπὸ τῶν σημαίνων λέ-γειας, ἀλλὰ πρὸς τι, et c. Altera quæ habet ἐι-λικρινῶς pro ἀπὸ τῶν.

Vtra autem alteri præfe-renda sit haud facile dixerim, quū Aristocles eadē de re loquens ἀπὸ τῶν cum ἀκροφύης (quod sy-nonymū est τῶν ἐλικρινῶς) copulet. Ita enim scri-bit, ἕξι λόγος τῆς ἡμῶν ἀπὸ τῶν καὶ ἀκριβοφύης ἀντι-λαμβάνεται. πάντων ἢ εἶναι συγκεχυμένα πρὸς τι λεγόμενα. At Gellius idem tractans, ad ἐιλικρινῶς seu ἀκροφύης διάταξας respexit, vbi ait de scepticus, iudicia enim rei cuiusque et syn-ceras proprietates negant posse nosci et percipi. Et aliquanto post, Itaque omnes omnino res quæ sensus hominum mouent, τῆς πρὸς τι esse dicunt. Id verbum significat nihil esse quicquam quod ex sese constet, nec quod habeat vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri, taliamque, et c. Qui igitur ἀπὸ τῶν legere volet in hoc Sexti loco, aduerbium simpliciter retineat: ut qui ἐιλικρινῶς (ut ego malim) leget, pro simplici-ter, sincere in mea interpretatione reponat.

V. Quam) Genitiuus epoches malè in hunc locū irrepsit, quū ante vel post accusatiuum modòs po-ni debeat. Sed quis genitiuus accusatiuus mentem inuenitur? Nimirum genitiuus συνέφασας, ex sequē-tibus petitus. ut apparet. etiā ex cap. 2. huius lib: Vbi vide et quod annotatū de nomine ἐνοια. Nam hic quoque ἐνοιαν mallem interpretari esse notionem, sicut et alibi verti.

P. 439.V. quemad.) Reponendum esse Aene-
fidemus admonuimus antea.

V. parere:) Cic. in Lucullo, Nam quum dicunt
hoc se vnum tollere, vt quicquā possit ita videri
vt non eodē modo falsam etiā possit ita videri.
Quod Sextus τὴν αὐτὴν πᾶν τὸ φάνε-
δοξα. Idem de Arcefila, lucubuit autē in eas dis-
putationes, vt doceret nullum tale esse visum a
vero, vt non eiusdem modi etiā a falso possit esse.
Gellius, Omniumque rerum fidem veritatemque
mixtis confusisque signis veri atque falsi ita in-
comprehensibilem videri aiunt vt quisquis, &c.

P. 440.V. PROTAG.) Idem testatur &
Aristocles, & Diog. Laërtius.

V. sunt) Sexti verba sunt, & ἀλλὰ τῶν τίθι-
σι τὰ φανόμενα ἐκδύω μόνον. Pro quo Ari-
stocles dicit, Protagora itidē opinionem referens,
ὅποια ἔῃ ἐκδύω φαίνεται τὰ πράγματα, τοιαύτα ἐῖναι. Cicero autem, Aliud iudicium
Protagora est, qui putet id cuique verū esse quod
cuique videatur: aliud Cyrenaicorum qui, &c.

P. 441.V. Quo) Hac de re lege Gellium lib. 11.
cap. 5. in fine.

V. tum) Hic quoque repono Aenefidem.

P. 442.V. ne dic.) Timonis versus ob nimiam
depravationem omittere coacti fuimus in nostra
interpretatione: nunc autem paulo quidem emen-
datiores eos habemus, tales tamē qui multum ad-
huc negotij facessere doctis alioqui lectoribus pos-
sint, sed quales quales sunt, eos hic proferam. Di-
citur igitur Sextus, ὅτι πρὸς ἑνὸς διαλογισμοῦ,
ἢ πρὸς κριτικῶν φαντασιῶν φαντασίας ὅλων καὶ
πίστιν ἢ ἀπιστίαν πρὸς τῶν ἀδελφῶν, τοῦ
δογματικοῦ γίνεται χαρακτῆρος. ὡς διη-
λοῖτο ὁ Τίμων διὰ τὸ πρὸς Ξενοφάνους αὐτῶν
λεγόμενων. ἐν πολλοῖς ἢ αὐτῶν ἐπαινεῖται ἢ
Ξενοφάνου, ὡς ὅτι σίλλως αὐτῶν ἀναθεῖ-
ναι, ἐποίησαν αὐτὸν ὀδυρόμενον, καὶ λέγοντα,
ὡς ὅτι ἐγὼν ὄφελον πυκινῆ νόσον ἀναθεῖναι
ἐμοί, ἢ βλαβερῆ, διότι ἐξ ἑπαι-
τήτων,

Πρὸς εὐθυμίας ἐτῶν, ἡ ἀπειρῶτος ἀπίστος
σκεπτικῶν. ὅπως ἔμὸν νόον εἰρῶσαιμι,
εἰς ἐν ταυτίτης πᾶν ἀνελύετο. πᾶν ἢ ὄν αἰεί
πᾶν ἀνελύετο μίαν εἰς φύσιν ἰσαθῶν ὁ-
μολῶ.

Διὰ τὸ ἔστιν ὅτι ὑπάτυφον αὐτῶν λέγει,
καὶ ἐτέλειον ἄτυφον. ἀνὴρ φησὶ,
Ξενοφάνους ὑπάτυφος ὁ μὴ ἀπὸ πάσης ἐπι-
σκευῆς.

Ἐὰν ἀπάνθρωπον, δεῖν ἐπὶ λαῖ τῶν ἄ-
πᾶντι

ἀσκηθῆναι νοερά ἢ νόμῳ.

Ἐπάτυφον ἢ εἰπεῖν ἡ κατὰ τῆν ἄτυφον,
ὁ μὴ ἀπὸ πάσης ἐπισκώπῳ, ἢ ἐπὶ τῆν παρε-
ομιθῶ ἀπὸ πάσης διέσκεπῶ. Haftenus se-
xtus, cuius exemplar cum ob alios plerosque locos,
tum maxime ob hunc, nancisci emendatius cupio.
Hac enim aded mēdosa proferre me puduit. Quod
autem ad ὑπάτυφον attinet, sciendum est citari
Ἐπὶ τὸν Διογενὸν Λαῆρτιο πρῶτον illum versum Ξε-
νοφ. &c. cumque ita legi apud illum,
Ξηνοφάνου ὑπάτυφον ὁ μὴ ἀπὸ πάσης ἐπι-
σκευῆς.

Sed nihil iuuare nos potest Diogenis exemplar,
nisi ad emendandum Ξενοφάνους, & reponendū
Ξηνοφάνους (sicut dicitur Ξενοφάνους.) reliqua
enim verba melius leguntur apud Sextum quam
apud illum. Nā ὑπάτυφον non ὑπάτυφον legi
debere ostendit ea expositio quam Sextus subian-
git, ἢ κατὰ τὴν ἄτυφον. Item legendum esse ἐ-
πισκώπῳ non solum ex Sexti explanatione pa-
tet, sed & ex iis quae ab ipso Diogene paulo post
scribuntur, γέγραφα ἢ ἐν ἐπισκῶ, καὶ ἐλεγεῖας
καὶ ἰάμβους καὶ ἢ ἠσάδῃς ἢ Ὀμήρου, ἐπισκώ-
πῳ αὐτῶν τὰ πρὸς θεῶν εἰρημένα. Nam
hic fateor quidem in vulg. edit. haberi ἐπισκώ-
πῳ, sed in omnibus quae consulti vet. exempl.
vidi scriptum ἐπισκώπῳ. Eundemque errorem
in alijs quoque Diogenis obseruari locis. Vtrum
autem melius legantur apud Diogenem per accu-
satiuum illa nomina quam apud Sextum per no-
minatiuū, vix pronuntiare auisim. Caterum quod
ad ἄτυφον attinet, sciendum est etiam Stoicū sa-
pientem apud Diogenem in Zenone eo epitheto
insigniri, vbi scribit, Φασὶ ἢ καὶ ἀπαθῆναι εἶναι τὸ
σοφόν, ἀλλὰ τὸ ἀνέμῳ εἶναι. At Timon va-
rius alioqui in locis philosophijs τῶν ἄτυφον exprobrās,
solum Pyrrhonem hoc epitheto ornat in his qui a-
pud Aristoclem habentur versibus,
Αλλοῖον τῆν ἄτυφον ἐγὼ ἴδον, ἢ ἀλόμασον
Πᾶσαν ἐσοῖς δαμνάται ἂμ' ἀργῆταις τε φα-
τοῖς τε

Ἀσῶν ἐθνεακῶνα, βαρυνόμεν' εἶθα καὶ ἐνθα
Ἐκπεθέωρ, διότις τε καὶ εἰκᾶς νομοθῆκας.

Dico autem solum Pyrrhonem hoc epitheto co-
honestari à Timone, legens, ἀλλ' ὅτι pro ἄλ-
λοῖου. Pyrrhonem autem ipsum sibi hunc titulum
vendicasse testatur Aristocles, qui tamen contra
eum τῶν πρὸς ἀλλοῖου dicit, ita scribens,
αὐτῶν δὲ ἕτερον τῶν τῶν πρὸς ἀλλοῖου
μῆνος, καὶ καλῶν ἄτυφον ἐαυτῶν, ἐδὲν εὐ γὰρ
Φῆ κατ' ἐλίπων. Caterum hic τῶν ἄτυφον ab eodē Ti-
mone alibi vocatur κενεὸν ὄπισ, vt in hoc versu,
Ἀνθρώ-

Ἀνθρώποι κενεὸς οἰσῖος ἐμὴ πλεοῖ ἀσχοί.

Alloquitur autē ibi philosophos, sicut & in his,
Σχῆτλιος ἀνθρώποι, καὶ κ' ἐλέγχεα, γαεῖρες
οἶον,
Τοῖων ἐπὶ ἑπίδων, καὶ τὸ σοναχῶν ἀπὸ λαοῦ.

V. num) Vel, Quantum ad id quod dicitur. De
hoc autem genere loquendi ὅσον ἐπὶ τῶν λόγων
vide quod annotavi supra.

V. verisim.) Verti ὡς ἀπὸ ἀναδῶν verisimiles. quod
reddi etiam potest probabiles, vel (si dici posset)
persuasibiles. Sextus tamen etiā presbuis huius no-
minis significationem, quā sequi vult, pag. sequēte
vrgēt. Quod autem ad participium διεξοδου-
μένους attinet, siue ὡδουδουμένους (videtur
enim vni pro altero ponere) quomodo reddi La-
tinē possit apto satis vocabulo, perspicere nequeo.
Nam paulo post quidem τῶν διεξοδουμένων τὰ
πρὸς ἑαυτῶν, verti, illi qui percurrerit quae sunt cir-
ca ipsum, sed διεξοδουμένους itidem interpre-
tari percursas non satis commodum visum est. Imo
& pro percurrerit, lubēter alio visus verbo suis-
sem: ac fortasse perlustrauerit aptius fuisset. Quod
si cui placuerit itidē διεξοδουμένους perlustra-
tas interpretari, per me licet. Sed hoc sciendum
est, huiusmodi perlustrationem ad mentem potius
quam ad oculos referri. Sic autem & apud La-
tinos Mentē peragere legimus, pro eo ferē quod
nostrates dicunt discourir. Certē διεξοδουμένους
illi Gallico discourir planē respondet.

V. phantasia) Hic quoque hereo. nā ὡς ἑπι-
σώτατος possum quidē interpretari indistractas,
sicut & in fine huius pag. πρὸς ἑαυτῶν reddidi
distrahebatur, sed mihi non satisfacit huiusmodi
interpretatio. Veruntamē hac retineri debet, do-
nec melior cuiquam in mentem venerit.

Ibid.) Post ἄπδωσας asterisci notam po-
nendam censui, quod hunc locum planē mutili esse
susciper. Quomodo enim hac phantasia Hercules
ἀπερίεωστος dicitur, si eius mens πρὸς ἑαυτῶν
τῶν (vt Sexti verbis vtat) ἀπὸ συσκευῆς ἐ-
σῶται? Talis est autem mea de hoc loco coniectu-
ra, scripsisse sextum phantasia illam de fune, esse
ὑπὸ τῶν καὶ τῶν ὡδουδουμένους καὶ ἀπδωσας-
σοῦ: deinde exemplū proponere voluisse alterius
phantasiae, quae esset quidem & ipsa ὡς ἀπὸ ἀναδῶν
πρὸς ἑαυτῶν, sed non item ἀπερίεωστος.

P. 443.V. Quam.) Verbum Graecum πείθε-
σθαι (quod parere significat) retinui, quia ipse
paulo post suo modo id explicat.

V. pugnare.) Sextus dicit, ἄνθ' οφιοδῶν
πρὸς ἑαυτῶν ὡς ἀπὸ ἀναδῶν. Fortasse au-
tem malit quispiā πρὸς ἑαυτῶν affectum erga

aliquid haerentem aut animo infixum interpreta-
ri, quod πρὸς ἑαυτῶν sit Hereo siue Adhereo a-
licui rei magno affectu, & quasi πρὸς ἑαυτῶν
ἀναδῶν. eo sensu quo dicunt ὡς ἀπὸ ἀναδῶν
καὶ ὑπὸ τῶν ἐρωδῶν, quā eam intuetur, aut eius
recordatur. Cicero certē Graecū verbum retinuit,
quod (vt opinor) Latino vocabulo ad exprimē-
dam Graeci vocabuli vim idoneo destitueretur.
Ita enim scribit ad Att. lib. 1. Ego fortasse τυ-
φλῶντι, nimium τῶν καλῶν πρὸς ἑαυτῶν.
V. de) Lege, Sumptuosē ipsam viuere vult. Pro
vult reponi etiam potest iubet.

P. 456.V. tulle.) Ante hac verba, Aliqui-
bus autem non, deesse quaedā videntur. Caterum
hoc, Id de quo quaeritur arripit, est quod dicit
Sextus ὡς ζητῆμα σωματεῖον. Hoc autē
quid valeat, cum ex alijs plerisque locis, in quibus
vicitur, manifestum est, tum ex sequentis pag. v.
gnantibus. Nam & ibi verti, id de quo quaeritur
arripit, pro eo quod Sextus habet, ὡς ζητῆμα
σωματεῖον, nisi forte legendum est σω-
ματεῖον. Sic Lucianus in Ione tragædo, ἄνθ' ὅ
τῶν τῶν ζῆλωσαν τῶν τιμώμενων σωματεῖον
ζητῆμα. Quod malē vertit interpres, Tu quaestione
discerpis. Dicitur enim & ζῆλωσαν σωμα-
τεῖον, qui arripit & quasi per vim aufert ali-
cui quod concedere non vult, & eo tanquam con-
fesso vicitur, de quo alioqui quaestio est.

P. 457.V. in ipso) Repono & per depr. pro, nec
per depr. de hęc interpretatione vide annot.
in pag. 425.

P. 458.V. dam) Post Habendam esse, pluscula
verba deesse suspicor.

V. bat.) Hac verba, vt dicat non omnes phan-
tasiae fidem mereri, non bene cum praecedentibus
coherent, nec dubium est quin deprauatus sit hic
locus. Nam ita legitur in Graeco exemplari, καὶ
πρὸς ἑαυτῶν ὁ λόγος εἰς τὸ μὴ εἶναι πᾶσι
τῶν φαντασιῶν, ὡς καὶ αὐτῶν, &c. Vbi
manifestum est deesse adiectiuum quod iungatur
cum substantiuo φαντασιῶν, videlicet πιστῶν, aut
aliud huiusmodi. Porro quod attinet ad hoc lo-
quendi genus πρὸς ἑαυτῶν ὁ λόγος, sciendum est
dici πρὸς ἑαυτῶν τὸν λόγον quando aduersarij
dictum in ipsum retorquemus, & suo veluti gla-
dio eum iugulamus. Dicitur etiam τῶν πρὸς ἑαυ-
τῶν ὁ λόγος, item ἐκ πρὸς ἑαυτῶν, vt quum ita
scribit, ἢ τοὶ ἀποδίκελοι εἰσιν ἐπὶ τῶν ἀπὸ
διεξεως ἡρωτημένοι λόγοι, ἢ καὶ ἀποδίκε-
λοι. καὶ ἐπὶ τῶν ἀποδίκελοι, ἢ διύναται δι-
κνωται ὅτι ἐν εἰς ἀπὸ διέξεως. εἰ δὲ ἀποδίκε-
λοι εἰσιν, αὐτοῖς τῶν ὑπὸ τῶν ἀπὸ διέξεως
ἐξως
D D 3

ξεως εν τωδε... Alioqui... est euercti. unde... simul euercti. ut quum dicit,...

P. 477. V. in illos) Si est demonstratio, est demonstratio: si non est demonstratio, est demonstratio. Atqui aut est demonstratio, aut non est demonstratio. Est igitur demonstratio. Ita debet intelligi (meo quidem iudicio) hac argumentatio, si per demonstrationem probatis non esse demonstrationem, certe est demonstratio. nam vos ipsi ea utimini. At si non utimini demonstratione ad id probandum, quicquid alioqui assertis ad nostram demonstrationem labefactandam et euerctendam, nullius momenti est, ea que nihilominus semper illabefacta manet. itaque, siue ratiocinatio qua utimini, sit demonstratio, siue non, hoc manet, esse demonstrationem.

V. purgatiua) Latinius, purgatiua medicamenta quam purgatiua.

V. hac) Gellius in sine cap. 5. lib. II. Academi ci quidem ipsum illud nihil posse comprehendere, quasi comprehendit, et nihil posse decerni, quasi decernunt: Pyrrhonem, ne id quidem ullo pacto videri verum dicunt, quod nihil esse verum videtur.

P. 502. V. neque) Plato in Timaeo, Es in... κτ' εμην... τι τ' ου... γινώσκου... Quid est quod semper sit, neque vllū habet ortum? et quod gignatur, nec unquam sit? Quem sequendo, vertendum hic esset, Corpora quae gignuntur quidem, nunquam autem sunt.

P. 507. V. quod) ἀκκληρωτικῶν vix queat aliter quam periphrasi longiuscula exponi. ἀκκληρωτικῶν enim est attribuere aliquid alicui pro potestate et velut assignare, proprie autē aliquid quod sorte obtigerit. Hinc fit ἀκκληρωσις et ἀκκληρωτικός. Vocat igitur ἀκκληρωτικῶν Sextus Quod nobis dicentibus credi volumus tanquam pro nostro iure, nullam rationem afferentibus, siue, Quod locū habere et recipi quasi pro iure nostro volumus, nullam alioqui probationem adhibentes. Potest quidem ἀκκληρωτικῶν aliud quoque significare (sicut verbum ἀκκληρωτικῶν etiam quoque significationem habet) et ipse met alibi aliter interpretatus sum, sed hanc interpretationem doctissimus quibusdam viris (quos con-

sului) magis placere comperi. quorum iudicio libenter acquiesco.

P. 514. V. fuisse) Diximus antea quid sit σωαρχία et ζήτησις. hic autem pro σωαρχία ζήτησιν τὴν τὸ σώματος ὑπαρξιν τὴν ζήτησιν λέγει. Notandum est autem aduertitiam αὐτόθεν, quod verti ex seipsa. Potest etiam reddi, Per se. id est, Ita ut non indigeat probatione. Conceduntur autem αὐτόθεν quae aut ipsa ei arguuntur, aut quae necessario consequuntur. ut quum dicit, κτ' ἄλλως, et στοιθεῖν ἄδιδος ἢ εἶναι τὸ σώμα εἶναι τὸν χρόνον, ἄδιδος ἢ κτ' ἢ εἶναι ἀσώματος ὄντι, αὐτόθεν στοιθεῖται ἢ τὸ χρόνος ἀνυπαρξία. παρὰ τὸ τὰ ὅλα εἶναι ἀνώτατον ἐπιτορον. q. d. Ex eo ipso concedatur, nec alia probatione opus erit. Plato in Gorgia, τί σοι, συγγενόμενος ἀν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτόθεν εἰ γινώσκεις ὅτι δίδασκονεῖ. Vbi significare videtur, Primo aspectu, seu intuitu.

P. 524. V. do, ad) Sexti verba sunt, πρὸς ὅμηρον ὁρμὴν μὴτε ἀφορμὴν γίνεται. Cicero ὁρμὴν variis modis interpretatur, appetitionem, vel appetitum animi, Naturalem appetitionem, Animi motum. Quum autem ἀφορμὴν esse sciamus contrariam ὁρμῇ, ut ὁρμὴν animi appetitū seu appetitionem, sic ἀφορμὴν inappetentiam verti posse existimauit. Si tamen longiuscula periphrasi uti licuisset, multo libentius vertissem motū animi appetitioni contrarium, vel potius auersationem ex naturali animi motu prouenientem. Fortasse autē ὁρμὴν et ἀφορμὴν hoc quoque modo non male reddiderimus, Naturalem animi motum seu impulsū quo aliquid sectamur, et quo aliquid refugimus. Dico autem sectamur, ut ex opposito ei respondeat refugimus. Galenus, οἱ ἢ ἐμπεριον μὴ εἶναι ζωὸν λέγουσι, βέβαιον ἢ ἀκίνητον αὐτὸ ὡς περὶ τὰ δένδρα, ὁρμὴν ἢ κτ' ἀφορμὴν κτ' ἔχον ὡς περὶ τὰ ζῷα. Id est, neque naturalem animi vim appetitricem, neque vim auersatricem. Quid si etiā ἡ ὁρμὴν animi vim impultricem, et ἀφορμὴν contra animi vim repultricem, interpretemur? Certē, ut ingenuē fatear, per inappetentiam non bene significationem Graeci vocabuli expressisse mihi videor.

V. Nos) Rectius, Nos ad notionem appellere non fecerunt, vel Non adduxerunt. Proprie, Non stiterunt nos.

P. 526. V. Quae sit) Vide Diogenem Laertium.

P. 531. V. punire) Vide Xenophontem de hac Macedemoniorum consuetudine.

Hic finem hisce annotationibus imponere me cogunt quae passim occurrunt in Græco exemplari menda, quae etiam in causa fuerunt cur et in praecedentibus multos locos intactos reliquerim, in quos alioqui annotasse aliquid oportuerat. In mea quidem certe interpretatione me cum deprauatione illius exemplaris luctantem, in eruendo ex quibusdam locis sensu multum laborasse fateor: nunc autem, non consulto meliore quopiam codice, aliquid in illos annotare, incerta incertis addere, et iudicium meum non satis prudenter periclitari esset.

IN PYRRHONIS VITAM EX DIOG. LAERTIO EIVSDEM HENR. STEPHANI ANNOTATIONES.

P. 543. V. audiuit) Aristocles, ὁ ἦν Πυρρῶν ἀναξάρχης ἑνὸς ἐγένετο μαθητῆς, ὅς τ' ἦν πρῶτον ἢ Ζωγράφος ἢ δ' ἕτερος διτυχῆς, ἐπειτα τοῖς δημοκρίτης βιβλίοις ἐντυχῶν, χρονοῦ ἢ ἕδεν ἕτερον, ἕτερον ἕτερον, καὶ ὡς δὲ πάντας εἶπε κτ' ἔτι κτ' ἀνθρώπων. αὐτὸς δ' ἕτερον ἕτερον τὸ τυχοῦν ποδὲς ἀλόουρος, κτ' κτ' ἄλλων ἀτυχοῦν ἕτερον, ἕτερον κτ' ἕτερον κτ' ἕτερον. Id est, Pyrrho igitur Anaxarchi cuiusdam discipulus fuit, qui primò quidē piçtor erat, non adēd fœlix artifex, deinde verò quum Democriti libros legisset, nihil boni nec excogitauit, nec scripsit, sed omnes Deos et homines maledictus prosequutus est. Ipse verò quum hunc fastum assumpsisset, quannus vocaret se ἀτυχοῦν (id est à fastu alienū) nihil literarū monumentis mandauit.

moueri, quae ἀσφαφορία ab ipso dicitur: Pyrrho autē ea ne sentire quidem sapientē, quae ἀπάθεια nominatur. Ita enim legi debet, nō (ut in multis habetur editionibus) quae ἀπαθὴ nominatur. Docet autē nos hic ciceronis locus melius ἀπάθειαν dicere Aristoclem, quàm Diogenem ἀσφαφορίαν. V. indiff.) Hoc autē factū ita refert idem Aristocles ex eodē Antigono, τὸν Πυρρῶνα διωκόμενον ὑπὸ κυνὸς ἀναφύσειν ἐπὶ τῷ δένδρον, σκωπιδόρου δ' ὑπὸ τῷ παρόντων, εἰπεῖν ὡς χαλεπὸν εἶναι τὸ ἀνθρώπου ἐκδύναμι. i. Pyrrhonē quū eum canis persequeretur, ad quādam arborē confugisse: quod factū quum illi qui aderant probro verterēt, dixisse, difficile esse hominē exuere.

P. 544. rentia) Aristocles ex Antigono Carystio, φίλιος ἢ ἀδελφῆς αὐτῷ θυσις, ἐπειτα τῷ φίλῳ ἑνὸς ὑποχολῶν τὰ πρὸς τὴν δυσίαν, κτ' μὴ παρὰ χρονοῦ, τὸ μὲν τῷ Πυρρῶνος πειραμένῳ ἀναφύσειν ἕτερον, ἐπειδὴ τὸ φίλος ἔλεγε ὡς δὲ ποιήσασκε σύμφωνα τοῖς λόγοις, ἢ δ' ἄξια τῷ ἀπαθείας, εἰπεῖν αὐτῷ, εἰ γὰρ γωαυαὶ ἢ δὲ τὴν ἀπόληξιν αὐτῷ ποιήσασκε. Id est, Quum autē Philista soror eius sacrificaret, et quidam ex amicis ea quibus ad sacrificiū opus erat pollicitus, promissis non stetit, sed ipse Pyrrho ea emisset, eoque nomine indignaretur, quū amicus diceret eam facere quae suis dictis minimē consentanea adeoque apathia indigna essent, respondisse eum, Certē quidē erga mulierem eius specimen edi nō debere. Hæc Aristocles. Cæterum vox ἀπάθειαν reuocat mihi in memoriam Ciceronianum quendam locum in Lucullo, Zenoni summū bonū est in his rebus neutram in partem

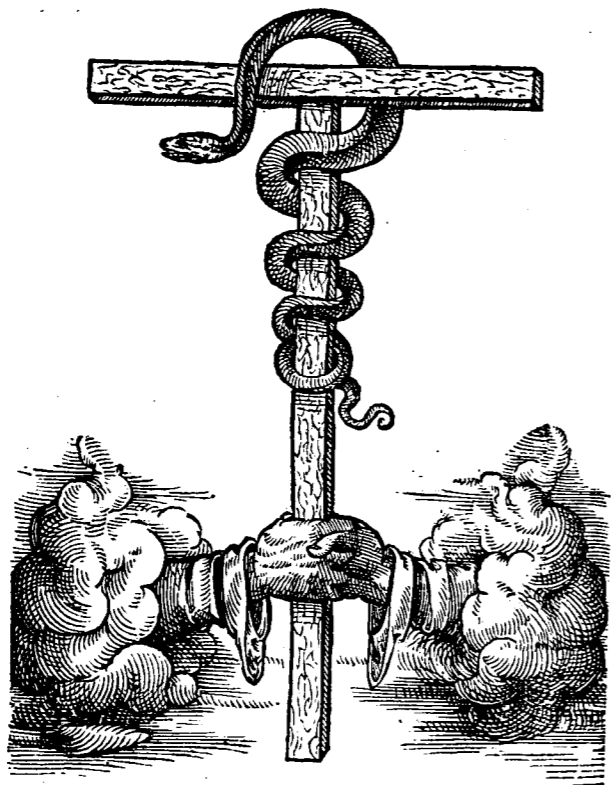
P. 545. V. Quin) Planē peruertit hic interpret versus Homericū sententiam, qui est huiusmodi, Ἄλλὰ φίλος ἔδνε δὲ σὺ. ἢ ὁλοφύρεαι αὐτῶς; Hoc igitur aut simili modo debuerat reddi, At cade tu quoq; amice. quid hæc suspiria fundis? Vel, frustra hæc suspiria fundis. Sunt autē hæc apud Hom. Iliad. φ. verba Achillis ad Lycionem, qui illi dixerat, μή με κτεῖν, ἐπεὶ ὄχ' ὁμογαστρίος ἐκτορῶ εἰμή.

V. Et medit.) Melius versus Graecum ita interpretaremur, Nō hominū implicitum turba, sibi met q; loquentē.

P. 546. V. Qualem) Peruertit hic quoque poetæ sententiā. nō enim intelligit talē esse mentem qualem Iuppiter mittit in dies, sed talem esse mentem qualem diē Iuppiter mittit. Quare pro accusatiuo plurali dies reponendus fuerit singularis diem: ut sit, In diem mittit, pro Immittit diem. quod tamen nimis durum videtur. Porro sumpsit Archilochus hanc sententiā ex Homero, ita canente, Τόος

Τοῖος ὄψιν νόος ὄσιν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 ὄσον ἐπ' ἡμᾶς ἄσισι πατρῶν τε θεῶν τε.
 V. Sentire) Paulo dignior est venia interpretis in
 peruersa horum carminum quam in præcedenti
 interpretatione, quod mendosus eos in codice Gre
 co legerit. videlicet ita,
 Τί δὴ τα τῆς οὐδὲ παλαμπῶρος φρονεῖν
 βροτῶν λέγασι; ὄψιν ἐξηρημέθα,
 Δρωμὸ τοιαῦτ' ἄμ δὲ γε τυγχάνης θέλων.
 At ita legi debent,
 Τί δὴ τα τῆς οὐδὲ παλαμπῶρος φρονεῖν
 βροτῶν λέγασι; ὄψιν ἐξηρημέθα.
 Δρωμὸν τε τοιαῦθ' ἄσιν γε τυγχάνης θέλων.
 Et hoc aut tali quopiam modo verti,

Quid mentis hisce prædicant mortalibus
 Inesse? nam pendemus à nutu tuo,
 Et agimus omne quod tibi cunque allubet.
 V. tem) Potius dicendum fuit, Sunt autem cau
 sa atomi & vacuum. sed sciendum est Sextum
 eadem Democriti verba citantem pro αἰτίῃ le
 gere ἐπεὶ, quod ipsemet exponit ἀληθεία, seu
 κατ' ἀλήθειαν. id est, veritate, verè. Non du
 bium est autem quin iridem ἐπεὶ in proximè se
 quenti loco legerit, ἐπεὶ δὲ ἔσθ' ἰδίω, id est,
 Veritate nihil nouimus. Quod verò sequitur, ἐ
 βυθῶ ὄψιν ἢ ἀλήθειαν, à Cicerone exponitur, In
 profundo veritatem esse demersam.

EXCVDEBAT PARISIIS MARTINVS IUVENIS,
 ANNO M. D. LXIX. SEXTO
 CALENDAS IVNII.

IN SEXTI EMPIRICI ADVERSVS MATHEMATICOS, ET PYRRHONIARVM HYPOTYPΩSEΩN LIBROS,
 Index alphabeticus.

A		admirabilium rerum causa est magis admirabilis.
A Denario non aufertur vnitas.	298.	273.
α. i. u. non sunt cōmunia elementa.	21.	aduersantia seu opposita quæ vocet Stoici, 196.
Ἄεας, nomen proprium.	40.	aduersus Grammaticos. 8.
ablatio ab iis quæ cadūt sub mensuram, nulla est.	299.	adulterium vbi licitum. 429, 37.
ablatio & additio.	508, 30.	adulterorum punitio alibi, alibi impunitas. 530, 11.
ablatio nulla est.	294.	Aegistius a mandato cantore corruptit Clytemnestram. 108.
absurda oratione proposita, quomodo assensus retinendus.	490, 20.	æmulatio & inuidia vnde existat. 381.
abusio locum habet in communi consuetudine, non in indagacione naturæ.	203.	Aenesidemus quomodo probet nō esse verū. 189.
abusio quam catachrasin vocant, in multis nominibus.	ibidem.	æquale & inæquale est principium eorū quæ sunt ex repugnantia. 352.
academia nouæ alumni.	442, 13.	æquale non aufertur ab æquali. 297.
academia plures tribus.	441, 13.	æqualis oratio alteri quæ dicatur. 437, 37.
Academici in partes ambas contrarias disputabant.	556, 26.	æqualitas reducitur ad vnum. 353.
in accentibus quàm sint quædam absurda.	20.	æquum seu æquale dicitur duobus modis. 85.
accidentia diuersa sunt ab iis quibus accidunt.	450.	aër ambiens est particeps rationis. 135.
accidentia inseparabilia. 346. non inseparabilia.	ibidem.	in aère non est generatio. 361.
accidentia quæ tempus sequitur.	346.	Aeschines aduersus Ctesiphontem. 61.
accidentium alia inseparabilia, alia separabilia.	157.	atas in nobis iudicium mutat. 422, 37.
accidentium communium consideratio.	485, 35.	atas non est attendenda in iudicio veritatis. 164.
acclive & declive idem, sed diuersa ratione.	152.	Aethiopes scorpis edentes. 419, 7.
Achilles iratus oblectabat se musica.	108.	ἄετος, aquila. 27.
Achillis erga Patroclum amor.	528, 32.	ætiologicorum euersio. 433, 23.
ἀκρίς, locusta.	27.	affectio aliena, oratione expugnari non debet. 255.
actū aliquid esse vel potentia.	485, 9.	affectio nulla est communis, sed est cuiuslibet propria affectio. 146.
acuta vox cur dicatur.	112.	ex affectione non fit certa & stabilis adnotatio. 171.
ad aliquid esse.	427, 18.	affectiones & impatibilitates, nempe dolores & voluptates, sunt accidentia nō absq; tēpore. 346.
quæ ad aliquid sunt, coexistunt.	496, 37.	affectiones non multitudo consentientū spectanda est in disceptatione veritatis. 191.
ad calculum vocare, quid.	557, 36.	affectiones peruadunt ad fines. 146.
eorum quæ sunt ad aliquid, alterum cum altero comprehenditur.	464, 20.	affectiones primariō contiguæ. 488, 11.
additio fieri quid possit.	510, 10.	affectiones sequimur, attendentes euidentiā & finem. 146.
additio in aliquibus corporibus potest esse vnio.	81.	affectiones sunt iudices, & veræ. 145.
additionem non esse in dictionibus quæ proferuntur per synalapham.	29.	affectionum diuersitates. 146.
additio nulla est.	299.	affectionum sunt omnium iudices & fines, ibid.
adiutrix causa.	495, 5.	in affectionibus non erramus. 145.
Admetus.	154.	affricare naturam matris. 529, 31.
		α. & ei & ou sunt elementa. 21.
		ἀϊομητιά. 406, 25.

INDEX.

ἀχρεοργεῖν, detestabile apud nos.	329, 36.	animam non esse ostendit Sextus in commentariis de anima.	114.
Agamemnon cantori suam commisit vocem.	108.	animæ aluntur exhalatione ex terra.	267.
ἀγαθὸν vnde dictum.	524, 1.	animæ non feruntur deorsum.	267.
ἀγασθὲν ποῖθος.	526, 1.	animæ per se permanent.	ibid.
ἀνοχὰ τὰ ληπῶ, quid.	437, 25.	animæ sitiunt sanguinem.	49.
ἀνοχὰ τὰ ληπῶς Φωτασῖα.	556, 36.	si animal aliquod est animalium præstantissimum, id sit Deus necesse est.	270.
Alcæus & Anacreon accendunt amatores & ebriosos.	51.	animal aliud alio præstantius.	ibidem.
Alcestis.	154.	animal animatur per harmoniam.	90.
Alcestis ab inferis per Herculem redusta.	442, 34.	animal est accidens hominis.	157.
Alexini cum Zenone conflictatio de mundo ratione prædita.	273.	animal non est homo.	ibidem.
Alexander Aetolus tractavit res cælestes.	214.	animal nullum irrationale.	450, 5.
Alexander liberalis in Pyrrhonem.	48.	animalia absque coitu genita.	548, 17.
ἀλιθὲς cur dictum verum Græcè.	185.	animalia non occidenda, nec sacrificanda.	275.
ἀλήθεια, vinctus est.	40.	animalium diuersorum diuersus pastus.	412, 34.
aliquid, omnium generalissimum.	460, 12.	animalium generationes differentes.	412, 19.
allium vbi vetitum.	532, 25.	animantia in aere.	269, bis.
alterationum alia est ex affectione, alia ex subiecti mutatione.	172.	Anaxarchus & Monimus res quæ sunt assimilant ad umbratæ picturæ.	128.
alterum potest esse in altero, & tamen non erit alterum ex altero.	288.	anguli definitiones reprehenduntur.	86.
Amazonum consuetudo.	531, 16.	antecedens quidnam sit.	200.
ambiguitatum distinctio.	491, 5.	ἀντίθεος, id est Deo similis.	116.
amicos non esse, si fortuna non sit secunda.	43.	ἀντικείμενα, quæ.	434, 14.
amicus muliebris alibi probrosus, alibi decorus.	529, 18.	ἀντικείμενα.	37.
amor quid sit.	152.	Antiochi academia.	441, 17.
amor, causa mouens, & ea quæ sunt concilians.	257.	ἀντίστροφος, id est ἰσὸς ἑστροφῶσι	116.
an sit aliquid alicuius causa.	495, 13.	antitypia.	499, 6. & 500, 19.
Anacharsis Scythæ tollit omnem comprehensionem.	123.	Ἀορίσια quæ sit.	436, 37.
analogia quid sit.	35.	ἀπελήλυθα, abierunt.	36.
analogia nō habet stabilia & fixa exempla.	40.	Apelles spongia fortuito spumam equi vt expresserit.	410, 26.
analogia non est valida, nisi eam confirmet vsus.	35.	apemphasis improbabilitas.	141.
etiam in analogia sequenda est consuetudo.	34.	ἀπὸ δῶτα & phantasia.	442, 33.
analogiam non posse consistere.	32.	apes ex tauris.	412, 27.
ex analogia loqui, ridiculum.	34.	aphasia quid.	435, 30.
Anaxagoras in physicis diligentissimus.	128.	apertum, id est verum & notum.	122.
ancipites non sunt vocales.	19.	ἀπλοπαθεῖς sensus.	512, 10.
ἀνδραγαθία Platonis.	526, 37.	apocleroticum & temerarium.	507, 29.
anima dicitur duobus modis, nempe & tota, & pars quæ tenet principatum.	151.	ἀπὸ κλίμα seu declinatio quid sit.	95.
anima incomprehensibilis est.	450, 37.	apocryphes & epicryphes.	502, 1.
anima simul multas recipit alterationes, vt ær percussiones.	151.	ἀπρησία.	527, 14.
animam non esse, Dicæarchi Muffenij opinio.	451, 1.	ἀπρησία.	406, 11.
anima eadem, quæ dæmones.	267.	ἀπρησία philosophia.	545, 29.
		ἀπρησία, id est dubitator.	443, 34.
		apotelesmatum seu eorum quæ sunt euentura, differentia.	98.
		apparens, criterium scepticæ.	409, 21.
		apparentiæ aliqua vera sint.	460, 32.
		apparentia vt fiant quæ comprehendatur.	433, 36.
		apparentium vnumquodque nobis sensibilibus vnum sub sensus cadere.	421, 6.

INDEX.

quæ apparent, exagitant Stoici per comparationem.	239.	ἀρετὴ ἰσὸς.	434, 16. 547, 8.
quæ apparent, confirmantur ex oratione, non contra.	ibidem.	ars cuiusmodi sit.	150.
quæ apparent, nō sunt principia vniuersorum, sed ea quæ constituunt illa quæ non apparent.	349.	ars quæ sit.	526, 31.
quæ apparēt, quod appareant ostendunt, nō quod sint res subiectæ.	240.	ars quid sit.	14. & 57. & 388.
appetenda quæ sint natura.	527, 28.	ars an aliqua sit.	558, 23.
appetenda & fugienda alia aliis videntur.	419, 24.	ars & scientia omnis constat ex iis quæ artificiosè & scienter fiunt.	388.
appetere ipsum, bonumne sit.	525, 34.	ars debet consistere ex principiis.	32.
Archilochus & Hipponax accendunt iracundos.	51.	ars est inutilis iis qui ea vti non possunt.	390.
	40.	ars habet finem firmum & stabilem, aut qui est vt plurimum.	57.
	40.	ars medendi quid sit.	388.
	40.	ars nulla est.	ibidem.
	40.	ars omnis consistit ex proportione.	131.
	40.	ars quæ circa naturam an indatur hominibus.	537, 17.
	102.		
	361.	ars quæ circa naturam an doceri possit. ibidem;	30.
	420, 36.	ars circa vitam an sit.	535, 6.
	428, 25.	ars quæ circa vitam, an sit utilis eam habenti.	541, 15.
	414, 18.		
	361.	ars vita agenda quænam sequenda.	387.
	105.	ars vita agenda nulla est.	388.
	283.	ars vita agenda nullum habet opus.	389.
	441, 14.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	443, 18.	ars cuiuslibet est bene dicere, non solius Rhetoricæ.	63.
	139.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	273.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	40.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	104.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	425, 26.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	67.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	ibidem.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	40.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	426, 23.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	339.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	80.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	311.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	259.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	340.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	31.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	117.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.
	107.	ars vita agenda non potest doceri.	393. & 396.

I N D E X.

artificiosus omnis habitus refertur ad aliquem finem.	64.	beatissimus quis sit & felix.	378.
ἀρθοφθόριον, arca panaria.	39.	beatum quid sit.	493, 3.
Asclepiades medicus dicebat iuvenes senibus praestare ingenij acumine.	164.	beatitudo quid sit.	367.
Asclepiades medicus tollebat principem animae partem.	147.	beatitudo ex eo existit, quod nihil sit natura bonum nec malum.	379.
Asclepiades negabat principem animae facultatem.	173.	beniuolos auditores quanam reddat oratio.	67.
Asclepiades tribus hypothesebus probat accessiorem febrem.	72.	binarius habet rationem causae patientis, id est, materiae.	353.
Asclepiades de fuluo & nigro sententia.	129.	binarius numerus nihil est.	92.
asinis iudicium non permutandum.	560, 32.	binarius lineae & longitudinis.	89.
aspectus stellarum.	98.	binarius quomodo rerum principium.	351.
assensus ubi retinendus.	489, 10.	βῶλος, gleba.	26.
assensus ut retinendus in absurdis proponendis.	490, 25.	bona fortuna.	95.
assensus retentio Scepticorum.	400, 30. & 411, 8.	bonum quod sit.	388.
assentiendum non esse semper maiori numero.	420, 10.	bonum, quid.	522, 37. 523, 10. & deinceps.
astrologia iudiciaria methodus.	94.	bonum quid dicatur Platoni & Xenocrati.	367.
astrologorum praedictiones sunt vel inutiles, vel impossibiles.	99.	bonum aliquid & malum esse Academici asserunt.	442, 18.
astronomia, observatio in iis quae apparent.	93.	bonum cur aliud aliis videatur.	369.
asynactos oratio.	470, 36.	bonum cur Graece dicatur ἀγαθόν.	375.
ἄταρξια.	406, 23. & 407, 5.	bonum a quo & ex quo licet iuuari.	366.
Athenagoras Argiuus ex scorpionum ictu non laedebatur.	419, 3.	bonum & eligendum nullum est ex iis quae sunt in nobis.	375.
Athenienses musicam docebant suos liberos.	108.	bonum non capitur ratione.	374.
atheo.	265. & 531, 26.	boni definitiones non docent quid sit bonum, sed quid bono accidat.	368.
athletarum studium.	430, 25.	boni aliquot definitiones.	367.
atoma, quae.	429, 12.	boni differentia non capitur per euidenciam.	373.
atomi non sunt aeterna.	350.	bonum debet esse omnibus commune.	373.
atomos & inane esse.	136.	bonum esse & malum & indifferens, quomodo probet Xenocrates.	363.
atomos & vacuum esse omnia, quidam dicunt.	449, 30.	bonum est, quod prodest.	368.
auditionum diuersitas.	413, 33.	bonum ideae, & bonum ideae particeps nullam habent comprehensionem.	367.
auditus ludibria.	455, 7.	bonumne sit aliquid natura.	524, 31.
auditus spiritus.	502, 3.	bonum per quod accidit ut iuuenimur.	366.
aues sermonis enunciatui non expertes.	418, 9.	bonum propria ratione debet esse eligendum.	374.
aufferri non potest aliquid ab aliquo.	29.	bonum quod potest iuuare.	366.
augmenti & minutionis consideratio.	508, 10.	bonum quomodo definiant Stoici.	366.
& deinceps.		bona quae dicuntur, sunt etiam malorum efficiencia.	380.
ἀυλῆ, canit tibia.	40.	bona persequentes & possidentes non carent malis.	381.
aures ut varie audiant.	426, 4.	bonorum differentia quomodo cognoscatur.	370.
aurum esse incundissimum & acceptissimum.	48.	bonorum genera tria dicunt Peripatetici.	369.
australes partes frigidae.	495, 24.	Stoici item.	ibidem.
Austri graues.	113.	bonorum tria genera.	525, 5.
axioma an consistere possit.	463, 20.	per bonorum affecutionem non liberamur a perturbationibus & molestiis.	380.
		bonorum & malorum alia sunt ex opinione, alia ex necessitate.	383.
B		βῶπος, clamans.	40.
Balneum cur dicatur ἀνδραγαθόν.	63.		
barbarismus quid sit.	36.		
		βῆμα.	

I N D E X.

βῆμα, profundus in iuicis.	53.	Chaldaei, Mathematici, Genethliaci & Astrologi iidem sunt.	94.
bruta habent rationem quae profertur.	226.	nullus ad Chaldaeos accedens perfecte obseruauit tempus natiuitatis.	104.
bruta non esse expertia prudentia.	225.	Chaldaica, Aruspicina & extispicina sunt verae artes.	32.
bruta non occidenda.	275.	chaos quid sit.	514, 18. unde natum sit.
bruta non boni consideratione decertat usque ad mortem.	377.	locus omnia continens.	317.
bruta sermonis enunciatui non expertia.	418, 2.	Chares architectus cur sibi mortem consciiuit.	131.
cum brutis est nobis aliqua coniunctio.	275.	Χάρης, Chares, nomen proprium.	40.
		Charmidas.	58.
C		Χαρτης, charta.	40.
Cancris motus.	322.	Χελιδών, hirundo.	27.
canis significata inter se diuersa.	367.	Chiorum legati Lacedaemone in annonae caritate.	59.
canina caro ubi vetuta, ubi permixta.	532, 29.	Χῶρε ἀπὸ τῶν Φοχῆν.	315.
canis Homericus prudentia.	416, 31.	Χῶρε quae dicatur.	515, 1. & 516, 4.
canis vilis, at sensu nos antecellit.	416, 5. & dein.	Χῶρε, uti.	34.
canes cur se dixerint philosophi quidam.	417, 22.	Χημάτων pro πηγμάτων.	440, 25.
canes habent signi intelligentiam.	223.	Χῆσις, vsus.	34.
caprini cornu ramenta alba apparent.	426, 21.	Χῆσις.	ibidem.
Carneades quid in phantasiae comprehensione definitione reprehenderit.	177.	chroma quid sit.	113.
Carneadis academia.	441, 15.	Χῶς ἐνιμύθη.	215.
caro inuulnerabilis non potest cogitari.	310.	Chrysippus dicebat phantasiam esse per mentis alterationem.	172.
caro semper hanc habet proprietatem, quod sit vulnerabilis.	79.	Chrysippi absurda quaedam.	536, 30.
carnes suas edere quenquam, non esse alienum Stoici dicebant.	530, 4.	Chrysippi politia turpis.	529, 33.
per casum nihil sciri sed per opinionem, Democriti opinio.	137.	Chrysippo non ubique parendum.	251.
categoriae syllogismi Peripateticorum.	473, 12.	cibus idem concoctus aliis in aliud commutatur.	414, 15.
catulorum carnes agrotus datae.	532, 32.	cibus largior nonnunquam corpus purgat.	426, 31.
quod causa est alicuius, a materia quae patitur non potest separari.	291.	cicuta animalibus quibusdam commoda.	414, 38.
causa est relatiuum.	285.	cicuta uescens anas Attica.	418, 36.
causa mente cogitatur, non est autem.	286.	cicuta succi cotyla una decem cotylis aqua mixta.	503, 33.
causane sit aliquid alicuius.	495, 13.	Cilices praedatores.	530, 35.
causa non habet id cuius est causa.	286.	circulus non potest secari bifariam.	295.
causa non habet multas vires.	290.	circulum in partes aequales diuidere reprehenditur.	88.
causa non habet unam vim efficiendi.	290.	circulum non esse quomodo probatur.	87.
causa quae mundum mouet & ornat, mundum peruadit ut nos peruadit anima.	268.	circumstantiae efficiunt ut non semper iisdem utamur phantasias.	144.
causa quorumnam sit causa.	286.	Clitomachus & Academici immorantur in resclendis singularibus.	256.
causa siue per se agat & absolute, siue opus habeat materia, sequuntur absurda.	289.	clypeus an abiiciendus.	531, 12.
causa ut subuertatur.	552, 37.	Cleanthes dicebat phantasiam esse in anima impressionem.	172.
causae consideratio.	494, 20. per tot.	Cleanthis de Deo opinio.	269. & dein.
causam esse probatur ex semine.	284.	Clitomachus.	58.
& multis aliis.	ibidem.	caelum non est in loco, sed ipsum in seipso.	319.
causam non esse dicens, quomodo causam adstruat.	285.	caelum esse sui ipsius locum, ridiculum.	320.
causam non esse, quomodo probent Sceptici.	ibid.	de cogitatione, & ubi ea sita, sunt variae philosophorum sententiae.	168.
causam ut cognoscere queas.	495, 32.		
cepe ubi vetuta.	532, 23.		
Ceres cur dicta Δημήτηρ.	283.		

I N D E X.

cogitatio nec corporis mole, nec sensus, nec seipsam cognoscit.	161.	quod comprehendit, cum loco comprehendit.	163.
cogitatio licet accipiat sensuum affectionem, non cognoscit externa.	169.	ut comprehendatur quidque.	483, 6.
cognitio per cogitationem ducit ad iudicium veritatis.	137.	comprehensionem omnem tollit Anacharsis Scythæ.	123.
cogitatio seipsam non cognoscit.	168.	compunctum notis esse.	529, 8.
cogitatio sitne idem quod sensus, sed non eadẽ ratione.	162.	concanum & connexum idem, sed non eadem ratione.	161.
cogitatio verum non cognoscit.	168.	conceptus quænam sunt signa.	101.
cogitatio quomodo fiat in anima.	150.	conclusio non sequitur ex malis fundamentis.	73.
cogitatio nec parte nec per partem cognoscit seipsam.	162.	conclusio orationis veræ.	474, 10.
cogitatio non apprehendit totum corpus.	161.	concausales causæ.	494, 38.
nec partes corporis.	ibidem.	de concubitu quid dicant Stoici.	389.
cogitatio non comprehendit sensus.	161.	coniugata tria, quod significatur, quod significat, & contingens.	185.
cogitatio seipsam non cognoscit totam.	162.	connexumne aliquod sit verum.	200.
cogitatio sensus ministerio externa non apprehendit.	169.	connexum non potest diiudicari.	252.
cognitionis duæ species.	137.	connexum quale sit probum & rectum.	251.
de cogitationis & intelligentiæ loco dissident philosophi.	163.	connexum quando verum, & quando falsum.	200.
cognitio est animæ & par externis subiectis.	375.	connexum rectum hæcenus non est diiudicatum.	248.
coitus in publico.	430, 6.	complexum rectum pronunciatum quodnam sit.	202.
coitus cum muliere publicus ubi indifferens, nec turpis.	528, 35.	connexorum consideratio.	463, 20. & deini
colligitur & manifestum, ut non manifestum.	225.	consensui multorum an credendum.	453, 4.
Colossus Rhodius.	131.	consequens quidnam sit.	200.
color cernitur, non ipsam solidum.	147.	consilij capiendi virtus non est in Deo.	280.
cometa non tam admirandus quam Sol.	428, 14.	consonantia in quatuor numeris.	129.
commonefactorium signum.	462, 30.	consonantes soni.	112.
complexum falsum quale sit.	202.	conspicua sequitur Pyrrho.	555, 4.
complexum pronunciatum qualenam sit.	202.	consuetudo opposita instituto.	430, 5.
composita alia quam separata.	426, 21.	consuetudo quænam sit sequenda.	39.
compositio & separatio phantasias variant.	426, 18.	consuetudo consuetudini contraria.	429, 34.
compositio non est sensus, sed rationalis cogitationis.	4.	consuetudo quæ sermonem indicat, non opus habet arte.	32.
comprehendens phantasia non est semper fide digna.	154.	consuetudines multæ.	39. varia, ibidem.
comprehendens phantasia quænam habeat vim iudicandi.	180.	consuetudines consuetudinibus oppositæ.	429, 15.
comprehendens phantasia habetne vim iudicandi eius quod cadit sub phantasia, & sui ipsius.	181.	contemplatiuæ aliorum artis nulla est contemplatio.	227.
comprehendentem phantasia definiens Stoici, incidunt in eum modum qui dicitur alter per alteram.	180.	contentio & amicitia, quatuor elementis annumerata.	257.
comprehendere phantasia non comprehenditur vera & falsa.	179.	contignatio quid sit.	301, 511, 4.
comprehendere quid sit.	445, 36.	continens quis sit.	279.
comprehendere & comprehensibile, quid.	557, 55.	continentia quid sit.	279.
		contingens quid sit.	186.
		contraria contrariorum sunt remedia.	488, 9.
		controuersa quæ sunt, incerta sunt.	476, 24.
		coralium in mari molle, in aere durum.	424, 37.
		Coracis historia.	69.
		corpus quod sit.	74.
		si corpus dicatur constare ex longitudine, latitudine & profunditate, quot sequantur absurda.	306.
		corpus est quod habet tres dimensiones.	305.
		corpus est quod potest pati vel agere, secundum Pythagoram.	305.

I N D E X.

Pythagoram.	305.	critterium sceptices.	409, 14.
corpus comprehendi non potest.	450, 27.	critterium triplex, à quo, per quod, secundum quod.	449, 10.
corpus non comprehendit sensus & cogitationem.	159.	critice, id est, iudicandi facultas quomodo diuidatur.	42.
corpus non potest doceri.	4.	criticus differt à grammatico.	14.
corpus non docetur secundum Stoicos.	394.	crocodilus solus animalium superiorem maxillam mouet.	479, 16.
corpus non est sensibile.	4.	Critolaus.	58.
corpus non esse solidum, sed habere meatus, probatur.	230.	cuius partes simul non sunt, illud non est.	195.
corpus non intelligitur nisi cum proprietate resistendi.	80.	cuius participatione intellectum est unum, id est unum & multa.	354.
corpus non esse intelligibile.	5.	culices.	412, 23.
corpus non est sensibile. 314. nec intelligibile. ibid.		Cyclopus aut Iæstrygonum politia.	537, 10.
corpus non potest esse causa corporis.	286. & 287.	ex cylindro probatur lineam non carere latitudine.	313.
corpus non potest separari à corpore.	297.	Cynicorum impudentia.	528, 34.
corpus non resistens non potest mente concipi.	311.	Cyrenaica institutio.	440, 12.
corpus non separatur à dimensionibus.	306.	Cyrenæi non versantur in sola morali philosophia.	117.
corpus, quædam animi imago.	419, 20.	Cyrenaicorum secta à Socrate orta est.	145.
corpus solidum non esse habens tres dimensiones.	84.		D
corpus quod mouetur, non conficit uno simul & eodem tempore spatium diuiduum.	332.	Dæmones qui & anima.	267.
corporis pars quælibet attribuitur alicui signo.	56.	Dea.	95.
in corpore quod regitur secundum naturam, est aliquid quod dominatur.	274.	decadis an sint partes.	483, 13.
corpora compacta quæ sint.	268.	decadi unitas auferri an possit.	509, 20.
corpora an comprehensibilia sint.	498, 36.	decem, primus quaternio.	129.
corpora ex distantibus & coniunctis.	268.	definitio differt sola constructione ab eo quod est in genere & vniuersale.	354.
corpora hominum inter se quum tam differant, animi etiam inter se differunt.	419, 17.	definitio est vitiosa, quæ multis rebus congruit.	152.
corpora intelligibilia præcedunt corpora sensibilia.	350.	ad definitionem non possunt omnia concurrere.	158.
corpora mortua non sentire scit vniuersa vita hominum.	49.	definitionum euersio.	481, 17.
corpora quoduplicia sint.	268.	delphini delectantur tibiis.	111.
corpora unita continentur vel ab habitu vel à natura, &c.	269.	Demades orator apud Philippum in conuiuio.	51.
corpora unita quæ sint.	268.	Demades non erat peritus artis dicendi.	58.
corpora nascentia, nunquam existentia.	502, 27.	Demetrius Lacon insignis inter Epicureos.	237.
corporum alia sensibilia, alia intelligibilia.	5.	Democritus quid de Diis sentiat.	259.
corporum mortuorum cura.	532, 38.	Democritus in quo conueniat cū scepticis.	439, 36.
in corporibus unitis est affectio per consensum.	269.	Democritus quid hominem esse dixerit.	156.
crasis an possibilis sit.	503. per tot.	Democritus voti Iouis assimilatus.	ibid.
Cratis impudentia publicè coeuntis cum Hipparchia.	430, 6.	Democriti sententia, similia congregari cum similibus tam animata quam inanima.	133.
credens nihil esse natura bonum aut malum, vitæ agit tranquillam.	381.	demonstratio constat aut ex voce, aut ex iis quæ dicuntur.	234.
Cretensis legislator Creta expulsi rhetoricam.	58.	demonstratio cuius rei possit esse.	244.
critterium à quo.	451, 23.	demonstratio cum sit ex iis quæ referuntur ad aliquid, illatio est extra demonstrationem.	243.
critterium per quod.	453, 34.	demonstratio dicitur à Stoicis comprehendentis phantasie comprehensio.	244.
critterium secundum quod.	457, 22.	demonstratio differt à magistro exercendorum puerorum.	246.
critterium quid, eiusque consideratio.	447, 37. & deini		demon-

I N D E X.

demonstratio est aliquid incertum, & nõ evidens. 233.
demonstratio est ex iis quæ referuntur ad aliquid. 252.
demonstratio est tantum in mentis cõceptione. 252.
demonstratio ex quo sit genere rerum. 231.
demonstratio est eorum de quibus dubitatur. 211.
demonstratio est ex iis quæ referuntur ad aliquid. 233.
demonstratio est incerta ratione materiae. 234.
demonstratio est signum ex genere. 224.
demonstratio est genere signum. 211.
demonstratio firma ac stabilis non potest haberi. 237.
demonstratio in genere non demonstratur à demonstratione in genere. 236.
demonstratio incidit in modum qui dicitur alterum per alterum. 244.
demonstratio nihil est. 71.
demonstratio non est grammaticæ, sed philosophiæ. 47.
demonstratio nõ est incipienda ab hypothesi. 240.
demonstratio non potest agere. 245.
demonstratio non potest esse quod constat ex solis propositionibus. 243.
demonstratio nõ potest haberi firma ac stabilis. 137.
demonstratio nulla est phantasia. 245.
demonstratio omnium non est postulanda. 240.
demonstratio quæ dicatur. 469, 344.
demonstratio qualis esse debeat. 230. quid sit. 231.
demonstratio quid sit. 229.
demonstratio ut evertatur. 550, 33.
demonstratio ut non esse probetur. 415, 20.
demonstrationis consideratio sit necne. 468, 10.
& deinceps.
demonstrationis impressio quomodo fiat, est maxime dubium. 245.
demonstrationis non potest esse in mente conceptio. 242.
demonstrationis nõ vitiosa consideratio. 464, 38.
demonstrationis propositiones non possunt dividuari. 251.
demonstrationis unius non possunt esse duæ illationes. 243.
per demonstrationem in genere, nihil demonstratur. 236.
à demonstratione in specie, non constituitur demonstratio in genere. ibidem.
demonstratione in genere sublata, tolluntur omnes species demonstrationis. 235.
demonstratione probari potest & esse & nõ esse demonstrationem. 256.
pro demonstratione tuenda quid dicant dogmatici. 253. & quid pro ea infirmanda respondeant sceptici. 254.
Demophon ad Solem stans algebat. 419, 1.
Demosthenes pro Ctesiphonte. 61.
denarius est cõgeries singularum unitatum. 298.
denarius non est alius à singularibus unitatibus. ibidem.
depressiones stellarum. 97.
Deus sit necne. 493, 10.
Deus cognoscitur ex eâ quæ in nobis est imagine. 271.
Deus est animal. 277.
Deus est optima & præstantissima natura, quæ mundum administrat. 269.
Deus & materia expers qualitatis, duo principia. 258.
si Deus habet virtutem, erit Deo aliquid melius. 281.
Deus nec est incorporeus, nec corpus. 282.
Deus nec vocalis nec mutus. ibidem.
Deus non est corpus. 278.
Deus nõ est existimandus qui vitæ prodest. 262.
Deus non est infinitus. 278, bis.
Deus non est res incorporea. 278.
Deus non habet artem. 281. nec virtutem. ibidem.
Deus si nõ est finitus nec infinitus nõ est Deus. 278.
Deus sitne finis cæli. 320.
Deus sitne omnium locus. ibidem.
Deine providentia constitutus sit homo. 226.
Deum esse, à mundi motu probant Stoici. 273.
Deum esse & communis notio, & omnium hominum consensus. 265.
Deum esse natura bonum, quomodo probet Plato. 373.
Deum esse probat mundi ordo & ornatus. 267.
in Deum cadantne virtutes omnes. 278.
si in Deum cadant virtutes, quot sequantur absurdæ. 279.
Deum malè agentes non latere, ne vulgus quidem ignorat. 49.
de Deo alij aliter sentiunt. 492, 25.
de Deo qualis sit in hominibus notio. 262.
Dij adulteria committentes. 430, 29.
Dij Aegyptij. 531, 38.
Dij an erga nos affecti. 430, 13.
Dij qui fuerint primi. 258.
Dij sensibus sunt præditi. 277.
Dij si sentiunt, quot sequatur absurda in unoquoque sensu. 277.
si Dij nõ sunt, nõ est religio. 274. non est sanctitas. 273. tollitur sapientia. ibidem, nõ est iustitia. ibidem.
Deorum

I N D E X.

Deorum notionem omnes habent, sed non eodem modo. 261.
Deorum notiones unde sumantur. 259. & dein.
Deorum scelera ac flagitia ab Homero & Hesiodo descripta. 50.
in Deos cadit interitus, non sunt ergo Dij. 277.
Deos dicit Democritus simulachra hominibus appropinquantia. 259.
Deos esse negant quidam. 531, 26.
Deos esse quatuor modis probatur. 265.
Deos non esse sorte probat Carneades. 282.
qui aliquos in Deos retulerunt, de Diis prius aliquam habebant notionem. 261.
in Deos qui seipfos retulerunt, habiti sunt contemptui. 262.
de Diis nihil traditur firmum ac stabile. 260.
de Diis varia fuit opinio. 258.
de Diis qualis sit hominibus notio. 261.
de Diis opiniones varia. 531, 28.
dialectica quid sit. 389.
dialectica definitio. 461, 35.
dialectica imperiti signant & observant. 223.
dialectica particeps canis. 416, 36.
dialectici labanti vitæ communi auxiliantes. 486, 14.
dialecticorum dissidiu de rectitudine cõnexi. 201.
diallelus modus in epoche. 431, 29.
Dialellus id est, alternatorius. 432, 12.
diallelus modus. 498, 16.
Dialellus id est, diuulsio. 499, 34.
diastases tres. 515, 7.
diatessaron interuallum. 113. dia pente. ibidem.
dia pason. ibidem.
diatonos quid sit. ibidem.
Diatessaron Zenonis impuræ. 536, 20.
dicere quid sit. 195.
dicere & differere differunt. 56.
dicibile an sit aliquid. 463, 35.
id quod dicitur, quod λέγειν vocant, quale dicant esse Stoici. 193.
dictio composita non consistit. 204.
dictio per se nec est bona nec mala. 64.
dictio nõ bonâ struere quomodo dicatur aliquis. ibidem.
eorum quæ dicuntur, essentia non potest demonstrari. 222.
dies & nox accidentia ambientis aëris. 346.
dies dicitur duobus modis. 341.
dies non potest consistere. 340.
diefis. 113.
differentia rerum triplex, & c. 351.
ex differentia quanam sint res, quæ ex repugnantibus. ibidem.
dimensiones quot sint. 74.
dimensiones sunt sex. 305.
si dimensionum coaccruatio est corpus, corpus est incorporeum. 306.
Diocles medicus caninas carnes non auersatus. 532, 32.
Diodorus Cronus differendi peritissimus. 54.
Diodorus sophista luxato humero irrisus. 489, 5.
Diodori Croni sophisma. 329.
Diodoro Crono placebat nihil moueri. 54.
Dionysius Thrax. 11.
Dionysius Thrax constituebat sex partes grammaticæ. 42.
Dioscuri, boni demones, seruatores nauium. 269.
διωλλῖν, quid. 434, 37.
discendi modus an sit. 540, 4.
discens & docens evertuntur. 538, 32.
disciplina nulla est. 393.
disciplina modus est dubius. 396.
disciplinarum eversio. 553.
discipulus & doctor evertuntur. 538, 32.
discipuli Pyrrhonis. 545, 17. & deinceps.
disiunctum quando sit verum. 225.
disiunctorum altero posito, alterum tolli. 473, 8.
disputando aduersus singularia, citra methodum procedit argumentatio. 235.
dissentio de quo sit. 232.
dissentio philosophorum aufert notitiã veritatis. 171.
dissentia, epoches modus quidam. 431, 13.
disonantes soni. 112.
distantia quid sit. 302.
distinctio in ambiguitatibus commoda. 491, 15.
& deinceps.
diues est solus sapiens. 386.
diuinam rationem per inspirationem attrahentes efficiuntur intelligentes. 135.
diuinitas non est, si non sint Dij. 276.
quicquid diuiditur, pars aliqua eius metitur. 342.
diuisio quadrifariam sit. 482, 32.
diuisio bonorum & malorum & indifferentium, non rectè facta. 365.
diuisio perfecta vim habens vniuersalẽ, constructione differt ab vniuersali. 364.
diuisio recta est generis in propinquas species. 365.
diuitiæ primas partes sibi vendicant. 370.
diuitiæ sunt efficientes auaritiæ. 380.
diuitias bona existimantibus quot eueniant perturbationes & incommoda. 383.
docedi alterum per alterum est modus vitiosissimus. 86.
docendi nullus est modus, nec discendi. 7.
docens & discens an sit. 538, 31.
doceri quod possit, an sit aliquid. 537, 35.
doceri

I N D E X.

doceri non posse aliquid.	3.	elephantes ex formicis.	495, 21.
doctor & discipulus evertuntur.	538, 32.	elephas arietem fugit.	415, 8.
doctrina existit aut operatione aut oratione.	7.	eligendum nihil est ex iis quæ sunt in corpore.	375.
doctrinæ genus optimum.	556, 10.	nec ex iis quæ sunt in anima.	ibidem.
dogma quid.	407, 30.	eligere ipsum sitne eligendum.	374.
dogma omne controuersum est.	233.	Empedocles cur se Deum uocarit.	52.
dogmata quare sustulerunt sceptici.	407, 13.	Empedocles primus mouit rhetoricam.	116.
dogmatica curiositas inutilis.	489, 12.	emphasis probabilitas apud Academicos.	141.
dogmatica opinio, quæ.	429, 10.	ἐμπίδης, culex.	27.
dogmatica opiniones inter se contrariæ.	ibid. 30.	ἐνδίδεις quæ dicatur.	445, 1.
dogmaticus nunquam erit beatus.	379.	ens an mutari possit.	511, 30.
dogmatici, qui.	405, 22.	ens genus transcendens sitne verum aut falsum, aut utrunque simul.	188.
dogmatici sibi placentes de iudicio suo.	420, 18.	ens in summo genere non est verum.	ibid.
doloris aliorum nõ possumus nosse proprietatem.	280.	ens in supremo genere non est falsum.	189.
dolorem natura fugit omne animal, voluptatē autem persequitur.	376.	entium alia sensibilia, alia intelligibilia.	500, 36.
domus stellarum.	97.	εἰτελέχθαι & εἰτελερ μάλλον sunt uocabula scientiæ.	54.
dormiens in somnis ambulans.	549, 6.	enüciatiui sermonis nõ expertia irrationalia.	418, 4.
dos ex meretricia arte collecta.	529, 5.	eodem tempore nascentium uaria uita & uariis exitus.	104.
δρέπνον, falx.	31.	epagoges consideratio.	480, 37.
duo tempora simul esse non possunt.	23.	ἐπιναφορὰ quid sit.	95.
duplicare Colossum.	131.	ἐπεικτικὴ philosophia.	545, 33.
duplex rhetorica, bona & mala.	62.	ephodenticæ orationes.	469, 20.
duplices non sunt literæ.	19.	ephorii punierunt adolescentem qui apud exteros didicerat rhetoricam.	59.
duplus numerus quis sit.	90.	Epicurea hæresis.	59.
duplus semitonij.	113.	Epicurei dicebant omnia desinere in indiuidua.	335.
dyadus consideratio.	520, 1. 522, 8.	Epicurei initium sumunt à logicis.	118.
δύναμις quæ.	406, 29.	Epicurei non admittunt musicam.	110.
E			
Ea quorum est scientia, cogitantur ante scientiam.	388.	Epicurus indoctus.	1.
effectus mutantur secundum ea quæ patiuntur.	291.	Epicurus Deos non esse sensit.	265.
effectus nõ magis sit à causa quàm à materia.	ibid.	Epicurus inimicus disciplinarum.	9.
efficientia affectionum non iudicant, & possunt esse falsa.	145.	Epicurus non sumpsit ab Homero, summam uoluptatem esse doloris ablationem.	48.
eidothea essentia quæ uertitur in species.	257.	Epicurus quam logicam recusarit.	118.
eiusdem stellarum habitudinis & conformationis sepius non potest esse obseruatio.	105.	Epicurus probat grammaticam docentem connectere elementa.	9.
ἐλάλυθαι & ἀτελέλυθαι, dictio Alexandrina.	36.	Epicurus qua occasione se ad philosophiam contulerit.	318.
ἐλάλυθαι, uenerunt.	ibidem.	Epicurus quid totum uocat, & uniuersum.	301.
elementum iudicatur ex sono unico et incõposito.	21.	Epicurus ex notione probat esse demonstrationem.	234.
elementum tribus modis dicitur.	18.	Epicurus sensibile firmum dixit ac ualidum.	238.
elementa mundi, numeri sunt Pythagorici.	519, 24.	Epicuri de sensibus & uisus opinio cõfutata.	193.
elementa quadraginta tria.	21.	ἐπέχω quid sit.	436, 17.
elementa quatuor nõ comprehendit Epicurus.	235.	ephectica philosophia.	447, 5.
elementorum seu literarum diuisio.	18.	ephectice.	406, 10.
ἐλιάζεσθαι, apricari.	37.	ἐπιφορὰ καὶ συμπερασµα.	468, 25.
elleborum innoxie bibens Rufinus quidam.	419, 8.	ἐποχή.	405, 38.
elleborum ut innoxium sumi possit.	426, 28.	ἐπί-	
elevationes stellarum.	97.		

I N D E X.

ἐπίνοια.	235.	ex immutabili nihil gignitur.	360.
ἐποχή.	405, 22. & 407, 4. & 556, 15.	ex mutato nihil gignitur.	ibid.
epoches modi decem.	411, 33.	ex non ente nihil fieri.	519, 2.
equus an Deo sacrificetur.	532, 10.	ex pluribus non fit id quod gignitur.	3.
equum ut intellectu percipias.	492, 23.	ex seipso aut ex alio cõprehenditur quidque.	433, 6.
Eratostenei.	76.	ex uero sequitur uerum, ex falso falsum, & quandoque uerum.	241.
Erophili medici festiuum apophthegma.	489, 2.	ex uño nihil potest oriri seu generari.	360.
eruditus irridetur apud imperitos, & imperitus apud eruditos.	40.	ex uño non fiunt duo, & sic in infinitum.	287.
esse quæ habent, differentia sunt inter se.	428, 2.	ex uño non gignitur amplius.	287.
esse quomodo accipiendum.	437, 2.	per exceptionem multa dicuntur.	256.
essentia demonstrari eorum quæ dicuntur non potest.	222.	exercendorum puerorum magister qualiter illos instruat.	246.
essentiæ per se consistunt.	345.	exhortationes nihil auxilij afferunt iis qui aliquid natura dicunt bonum aut malum.	381.
essentiæ quæ aliquo modo se habent sunt rerum subiectarum.	348.	exomis Diogeni assidue gestabatur.	430, 7.
essentiæ tres, sensilis, intelligibilis, composita & opinabilis.	138.	experientia quid sit.	11.
est, duo significat, & essentiam, & apparitionem.	365.	experientia cõsulenda in uita degenda.	489, 10.
est, quid significet.	427, 18.	experientia medica an eadẽ sit cum scepti.	444, 7.
est in tempore, non autem est tempus, & c.	340.	expetendum quod sit, ubi sit.	526, 7.
ἐτέῃ pro ἀληθείᾳ.	440, 8.	exuperatio & defectus reducitur ad binarium.	353.
ethicæ partis philosophiæ consideratio.	522, 30.	exuperatio & defectus eorum quæ referuntur ad aliquid.	352.
& deinceps.		expetenda & fugienda alia alijs uidentur.	419, 22.
ἦθα quædam modulatio mores efficiens.	113.	expetibile, bonumne sit.	525, 36.
ἦθ & quid sit.	429, 3.	expetita & fugita animalibus alijs atque alijs animalibus & alia.	414, 27.
in etymologia attendenda consuetudo.	40.	F	
ἰσχυρόν, bonum habens fructum.	30.	Fabrorum instrumenta aliquot.	559, 1, 2.
Euhemerus ἀθεος quid de Dijs senserit.	258.	fabula continet in se repugnantiam & impossibilitatem.	266.
euidens nihil est.	170.	fabulæ de inferis.	ibidem.
euidens est basis & fundamentum omnium.	149.	fabulæ poetice plena impietate.	283.
euidens est commune sensus & intellectus.	ibid.	fabulosa fabulosis contraria.	429, 26.
euidens nullam admittit dissensionem.	232.	fabulosa persuasio quid.	429, 8.
euidentiæ quænam sit adrestatio.	148.	falsum consequitur falsum.	489, 35.
euidentiæ ut consequamur, ratio habet sensum adiutorem.	138.	falsum non docetur.	6.
euidens non docetur aliquid.	396.	falsum esse & fallere ac mentiri differunt.	122.
euidenter apparet sensibus aut intellectui.	559, 12.	falsum magis delectat quàm uerum.	51.
eunuchus non est continens.	392.	falsum non est.	395.
eunuchus rerum ueneræarum continens non est.	541, 27.	falso quod dicitur, ex affectione non autem promotione indicandum est.	122.
ἔωδιον, bonus odor.	30.	in falsa dicentes, quod dicunt, in eos retorquetur.	191.
euphorbium, oculis molestum.	420, 34.	Fauorinus philosophus cõfutatus.	559, 22.
Euripides nescit quem precetur.	49.	& 560, 25.	
Eurylochus Pyrrhonis discipulus.	545, 17.	febricitantium signa, non similiter omnibus apparent.	215.
ex differentia quænam res esse dicantur.	207.	fieri potest scepticum.	436, 6.
ex eo quod est, nihil potest fieri nec generari.	360.	figura, magnitudo & color non constituunt mole corporis.	160.
ex eo quod non est, nihil potest generari.	360.		
ex eo quod manet in seipso, nihil gignitur.	ibid.		
ex iis quæ sunt, alia bona, alia mala, alia indifferen-	353.		
tia.			

I N D E X.

figura nec solida nec plana sunt principia.	351.	grammatica idem promittit quod Sirenes.	ibid.
figura probæ & rectæ, & contrâ.	249.	grammatica non est ars coniecturalis.	13.
finis quibus dicatur.	410,33.	grammatica non est ars eorum quæ subiecta sunt	
finis rhetoricæ diuersus à diuersis statuitur.	64.	artibus.	14.
finis scepticæ.	411,2.	grammatica quæ docet connectere elementa, est	
finis scepticorum, status animi passionibus carens.		utilis.	9.
§ 55,30.		grammaticæ definitio quæ tradit Asclepiades.	14.
fluere quid sit.	76.	grammaticæ definitio Demetrii Chlorig.	15.
fluida humana substantia.	513,27.	grammaticæ perfectæ definitio, quam tradit Cha-	
fluminis cursui materia nostra comparata.	513,30.	res.	14.
fœlicitas.	523,21.	grammaticæ quot sint partes.	16.
forma mala orationis.	471,31.	grammaticæ utilitas.	10.
formæ hominum diuersæ.	418,26.	grammaticus in quo differt à plebeio.	12.
fortitudo quid sit.	279.	grammaticus nec res subiectas nouit, neq; dictio-	
fortitudo seu magni animi virtus primas sibi ven-		nes, nec utrunque.	52.
dicat.	371.	grammaticus ponens exemplum solæcismi, solæ-	
vir fortis scit quæ sunt sibi graua, non autem pro-		cismum non admittit.	122.
ximo.	279.	grammatici nec epigrammata quidè intelligunt.	54.
formicæ aliter homines atque vtros afficiunt.	415,33.	grammatici nomina non intelligunt.	54.
fortasse, ubi vsurpandum.	436,6.	grammaticorum iactantia.	17.
fortuna & mores hominum ab astris non depen-		grauis vox cur dicatur.	112.
dent.	105.	γρῆς, anus.	40.
fricare matrem.	356,20.	gustabilia partim similiter partim dissimiliter gu-	
fumus, ignis signum.	463,5.	stum mouent.	112.
funicus contortus & conuolutus nonnunquam colu-		gustatus ludibria.	455,5.
ber putatur.	442,29.	gustus diuersitas.	414,7.
furari probrosissime sit.	531,4.	gutta sanguineæ Ionis.	430,36.
G			
Γὰς ἐλζῆν, in ventre ferire.	37.	Habitus seu dispositio in nobis iudicium mutat.	
genus est demonstrandū vt credatur species.	237.	422,5. & deinceps.	
genus Stoici eximunt à bonis.	369.	hereses philosophicæ.	59.
genera quænam sint.	190.	harmonia consistit in tribus consonantiis.	90.
genera sintne tot quot species.	484,5.	harmonia quid sit.	113. & 129.
generatio & corruptio euerfa.	512,17.	hegemonicum, spiritus est secundū Stoicos.	526,33.
generationis euerfio.	553,27.	Helena vera, & eius simulachrum.	143.
generationes animalium diuersæ.	412,19.	hellenismus propter duo, nempe vt dilucidius ex-	
geometria vnde sic dicta.	9.	plicemus, & iucundius.	34.
γερῆας.	322.	hellenismi due sunt differentie, nempe ex analo-	
Germani Venere mascula vsi.	528,28.	gia, & ex consuetudine.	31.
gignuntur seu fiunt res ex vno per mutationē, ex		Heracliti opinio de iudicio sensus ac rationis.	135.
pluribus per compositionem.	360.	Heracliti philosophia differt à sceptica.	439,4.
globus tangit tectum, & globus tetigit tectum, v-		Hercules dictus Alcaeus.	261.
trunque est verum.	329.	Hercules effœminatio.	430,22.
gloria est efficiens ambitionis.	380.	heroes veteres.	260.
gloria in malis habenda.	430,27.	heroas commendasse suas uxores cantoribus, fa-	
γῶσδῦ quid appelletur.	556,30.	bulosum.	110.
Gorgias Leontinus quomodo tollat indicatorium.		Hesiodus Homerum multis præcessit seculis.	35.
125.		hinniens est equi accidens.	368.
grammatica quid sit, an experientia.	11.	ἰν πῶλεσδου, equitare.	37.
grammatica dicitur multis modis.	8.	Hippocratis modus loquendi.	123.
grammatica duplex.	9.	hippocentauri.	430,38.
grammatica gloriatur supra omnes scientias.	8.	historica grammaticæ pars trifaria diuiditur.	42.

HOMERUS

I N D E X.

Homerus cur Pyrrhonia sectæ putatus.	546,4.	humanas carnes edere.	529,38.
Homeri poësis.	35.	humani corporis pulchritudo admiranda.	428,21.
Homeri versus Pyrrhonem delectantes.	545,6.	humores diuersi diuersas etiam formas faciunt.	
Homericus vsus minimè sequendus.	35.	418,27.	
homicidium vetitum.	430,20.	Καὶ δὲ δλοπ, scabellum.	41.
homicidia in aliis hominibus puniri, in gladiatoribus		Hyrçani canibus vorados mortuos exponit.	533,3.
honorari.	530,37.	hyposphagmaticorum visa.	426,1.
homo an Dei providentia sit constitutus.	226.	hypothesis quæstio finitorum.	72.
homo non potest comprehendi.	158. bis.	hypothesis quot modis dicatur.	ibidem.
& 450,25.		ex hypothesi aliquid sumere, quale sit in philoso-	
homo quid dicendus.	449,23.	phia.	240.
homo quid sit secundum Epicureos.	16.	ex hypothesi sitne sumendum aliquid.	72.
homo ex corpore constat & animo.	418,24.	ex hypothesi nihil sumendum.	ibidem.
homo quare à brutis differt.	224. & 226.	hypotheticus modus.	431,15.
homo est mensura omnium.	124.	hypotheticus epoches modus.	ibid. 26.
homo & asinus nati sub eodem cæli themate, non		I	
eundem habent vitæ exitum.	105.	Istericorum passio.	412,38.
homo omnium rerum mensura.	440,24.	istericorum visa.	425,38.
homo quomodo sit in nobis ex notionibus.	304.	istericis mel amarum.	422,18. & 439,14.
homo res iudicare non potest.	451,17.	ἰχθυοφάγοι.	533,2.
hominis definitio.	450,4.	id quod est, ex quo esse probetur.	388.
hominis definitio, animal rationale, mortale, & c.		idea non sunt rerum principia.	150.
est definitio non hominis, sed accidentium.	156.	idiosyncrasiarum differentia.	418,33.
hominis non potest haberi notio.	ibidem.	ἰγδλις & δυλα, mortarium.	39.
in hominis definitione collectane omnia faciant ho-		ignus non est magis causa vstionis quàm materia.	
minem, cum singula non faciant.	157.	290.	
homines alia alio tempore percipere.	440,36.	ex igne ortum esse mundum.	358.
hominis definitio Platonica.	158. & 450,15.	illatio quid sit.	229.
hominem exuere, graue.	544,35.	Imperator falsum dicit, nec tamen fallit aut men-	
hominem non esse iudicatorium à quo.	451,26.	titur.	122.
hominem non esse participem rationis scripsit He-		imperiti dialecticæ signant & observant.	223.
raclitus.	226.	imperitus artis an doceri possit.	539. per totum.
hominem Saturno immolantes.	530,8.	impresio quomodo fiat in principe animæ parte,	
homines primi orti è terra, ceteris præstantiores.		246.	
260.		inane & atomos esse.	136.
honestum non est solum naturæ eligendum.	377.	inane, natura ab omni corpore deserta.	315.
honor qui Dus exhibetur, probat esse Deos.	276.	inane infinitum.	301.
hora est accidens æris.	346.	inane vt probetur Epicuro.	148.
hora vna non potest consistere.	341.	inane vt definiatur à stoicis.	315.
horizon sæpe fallit visum.	103.	inaures gestare virus vbi honorificum.	529,10.
horoscopus quid sit.	95.	in centrus esse quomodo dicantur stellæ.	98.
horoscopus statui non potest ex partu.	101.	de incertis quæretes sunt ijs similes qui in tenebris	
horoscopi signū ab astrologis nō potest inueniri.	99.	ad scopum tela iaciunt.	232.
horoscopi signum non idem est omnibus.	103.	incertis solis reluctantur Pyrrhonij.	554,35.
horoscopi vniuscuiusq; natiuitatis à Chaldæis ob-		incertitudo rerum.	232.
seruandi ratio.	97.	incomprehensibilia esse omnia, quomodo intelligen-	
horoscopium non est certum & minimè aberrans		dum.	435,18.
astrologis.	101.	incorporeum comprehendi non posse.	501,35.
horoscopium sumi non potest à deiectione seminis		incorporeum manere non posse.	513,37.
aut conceptione.	100.	incorporeum neque agit neque patitur.	222.
hospites Artemidi immolatur apud Scythas.	530,9.	incorporeum nihil esse Basilides Stoicus existima-	
humanarum carniū esus.	536,34.	bat,	221.

EE 3

incor-

I N D E X.

incorporeum nihil gignit.	75.	intellectus in rerū indicatione an sequēdus.	455, 19
incorporeum non auferitur ab incorporeo.	295.	intellectus ut variet.	426, 9.
incorporeum non est causa corporis, nec corpus incorporei.	287.	intellectus differentia apud diuersos philosophos.	455, 35.
incorporeū non est efficiens causa incorporei.	286.	intelligendi quot modi per transitum ab eidentibus.	77.
incorporeū non potest auferri aut separari à corpore.	257.	intelligentia omnis oritur à sensu, aut non sine sensu: & aut ex incurfione, aut non sine incurfione.	191.
incorporeum non potest doceri.	5. & 295.	intelligere per applicationem eidentium, & aliis modis.	309.
incorporea et si sint ante corpora, non ideo sunt rerum principia.	350.	intelligi quomodo dicatur vnumquodque.	308.
incorporea præcedunt intelligibilia.	ibid.	intelligitur aliquid duobus modis.	77.
incorporeorum quatuor species.	345.	intelligibilia sola esse qui dicit, hoc non potest probare.	192.
ex incorporeis constituuntur corpora intelligibilia.	350.	intelligibilia sola esse vera, dicunt Democritus & Plato.	185.
quod ex incurfione cognoscitur, vnde sumatur.	192.	intelligibilium substantia imaginanda.	492, 22.
indemonstrabilis dicitur tribus modis.	216.	interit nihil.	362.
indemonstrabiles nō simplices orationes, quæ.	217.	interrogatio ex minimo.	13.
indemonstrabiles orationes.	472, 10. & 479, 32.	interuallum quid.	511, 33.
indemonstrabilium alie sunt simplices, alie non simplices.	217.	interualla consonantia. 113. dissonantia. ibidem.	
indere iudici quam vult opinionem, sitne finis rhetorica.	68.	inuenire quæ dici possunt in causa, sitne finis rhetorica.	67.
indifferens quid dicatur.	524, 15.	Iocasta & Oedipodis factum.	536, 20.
indifferens quot modis dicitur.	371.	iocus in definitionum euerfiones.	482, 8.
indifferentium differentia.	372.	Ion de Lacedæmonis.	59.
indifferentium diuisio.	527, 13.	Ion grammaticus quid dicat de Lacedæmonis.	59.
Indorum impudentia in coitu.	429, 19.	irrationalia animalia inter se differere.	417, 32.
inductio subuersa.	480, 38. & dein.	ισοδιένειν, quid. ita enim legendum, non ἐσοδιένειν.	407, 1.
infantes sopiuntur susarro.	111.	Iudeus suillam non gustat.	532, 16.
infelicitas vnde existat.	378.	iudex veritatis non est dicendus, cui plures communi sententia ferunt testimonium.	165.
infans nō oritur cum paritur, sed in apertum profertur.	361.	iudex veritatis non potest esse vllus dogmaticus.	163.
de Inferis habent omnes communem notionē.	266.	an sui iudicandi aliquid habeat facultatem.	184.
infinita nō est oratio, quod dicatur rogata in mala figura.	251.	iudicandi vis an natura insit homini.	558, 22.
infinitius pro imperatino.	438, 11.	iudicatoriū commune nullū est in hominibus.	145.
infinitum est inanimum.	278.	iudicatoriū de essentia dicitur tribus modis.	120.
infinitum non mouetur.	ibidem.	iudicatorium duplex.	ibidem.
infinitorum non est experientia.	12.	iudicatorium in eidentia & ratione statuebant Platonici.	146.
infiniti nulla est methodus.	15.	iudicatorium logicum dicitur tribus modis.	120.
in infinitum delapsio epochen inducit.	431, 19.	iudicatorium non habet qui dicit se iudicare veritatem.	166.
ingenuos homines perdere, vetitum.	530, 28.	iudicatoriū nullum esse, Carneadis sententia.	140.
ingeniosiores saepe non veritatem defendunt, sed falsum.	164.	iudicatorium sensilium, & iudicatorium intelligibilium.	149.
in sensilibus nihil est quod non habeat spatium ac dimensionem.	75.	iudicatorium signum.	462, 34.
inseparabilia quænam sunt accidentia.	346.	iudicatorium nunc signum aliquod sit.	466, 3.
insipientia non est natura malum.	376.	iudicatorium veritatis non potest esse inter philosophos	
institutum quid sit.	428, 38.		
institutum instituto contrarium.	429, 24.		
intellectuale, ad aliquid est.	432, 35.		
intellectuale an sensile iudicet.	ibid. 6.		

I N D E X.

sophos qui inter se dissentiunt.	163.	legislatores vnde nam in Deorum venerint notio-	260.
iudicatorium, veritatis sensus.	146.	nem.	415, 8.
iudicatorium qui sustulerint.	122.	leo gallum gallinaceum fugit.	40.
de iudicatorio magna sunt philosophorum dissensiones.	ibidem.	λέων, leo.	429, 2.
de iudicatorio quid Empiricis obijciant Dogmatici.	183.	lex quid sit.	429, 20.
iudicatoria tria, ex Diotimi sententia.	137.	lex legi opposita.	60.
iuncti semen confert ad coitum.	53.	leges sunt vincula ciuitatis.	430, 17.
Iupiter mortalibus mulieribus cōmixtus.	430, 33.	liber homo non pulsandus.	529, 4.
Iupiter in Saturnum.	530, 17.	libido portentosa Aegyptiorum.	436, 6.
Iouis lachrymæ ob Sarpedonis mortem.	430, 36.	licet, scepticum.	27.
Iouis fabulosi variae appellationes.	429, 28.	λίμως, fames.	75.
iustitia particeps canis.	416, 24.	linea quid sit.	353.
iustitiam homines habere cum Diis, quid sit.	276.	linea consideratur ex ratione binarij.	76.
iustitia non intercedit nobis cum brutis, vt neque cum plantis.	275.	linea non est.	78.
		linea est expers latitudinis, si cylindrus per rectā lineam tangat planiciem.	83.
		linea non cognoscitur per analogiam.	78.
		linea non est expers latitudinis, si obliquum latus quadrati metiatur parallelogrammū planū.	82.
Κάνθαρος, scarabæus.	27.	linea non est multa signa per seriem posita.	308.
κἄδου, possidere.	34.	linea non est signum extensum.	307.
κατακριμίλια, precipitare.	37.	linea intelligi non potest per compositionem.	78.
καταληπτικὴ Φωντασία.	557, 2.	linea nō intelligitur per incurrentē eidentia. ibid.	85.
κατάληπτικὴ, id est, comprehensibile.	556, 30.	lineæ definitio reprehenditur.	85.
κάτω μέρος, id est, pars inferior.	95.	lineam datam secare bifariam iubetes mathematici stultè loquuntur.	295.
κεφαλή, caput.	41.	lineā nō esse longitudinē expertē latitudinis, si versens omnibus suis partibus describat circulos.	81.
κλίμη, lectus.	27.	lineam obliquā deductā per latus quadrati, etc. atquit lineam non esse expertem latitudinis.	313.
κῆριος, gobius.	294.	lineam rectam datam in duas partes secare reprehenditur.	87.
κόνωψ, culex.	27.	linguarum varietas.	414, 8.
κόρυξ, cornus.	27. & 70.	Linus ante Homerum.	35.
κρηπίδιον.	405, 37.	literæ quænam dicantur.	9.
κτείνεται, occiditur.	40.	locus bifariam dicitur.	506, 26. & 514, 8.
κῆσις, possessio.	34.	locus vt definiatur à Stoicis.	315.
κύων, canis.	34.	locus est qui largè dicitur, & locus est qui circumscribitur.	317.
		locus quid sit secundum Peripateticos.	319.
		loci & interualla phantasiā mutant.	424, 27.
		locus manet sublato corpore.	317.
		locus, natura à corpore comprehensā.	315.
		locus non est corpus. 318. non est inane. ibidem.	ibidem.
		non materia.	ibidem.
		locus non est forma. 319. nec interuallum quod intercedit inter fines.	ibidem.
		locus non probatur à corpore quod in eo esse dicitur. 317. nec ab eo quod est natura leue & natura graue.	ibidem.
		locus qui est finis corporis, nec est corpus, nec res incorporea.	320.
		à loci	
Labor annatura malum.	528, 14.		
labor & diligentia par est eorum qui querunt veritatem.	164.		
labor non est omnino fugiendus.	376.		
λαμπραδισαί Pyrrhonis.	543, 28.		
Lacedæmonij musica vtebantur in bello.	108.		
Lacedæmoniorū legatus apud Tisaphernem duabus lineis depinxit rhetoricam, & breuem orationem.	59.		
Lacedæmoniorum consuetudo in furibus.	531, 7.		
Lacena virile dictum.	531, 10.		
latitudinis perfecta ablatio est interemptio longitudinis.	310.		
laus vnde sit ducenda.	70.		
λεκέρυ, quid.	463, 20.		
λεχεποις, herbosus.	53.		
λήμματα ἐπιφορά.	73.		
legifera Dea fruges quoq; dedere hominibus.	60.		

I N D E X.

à loci partibus locum probare, puerile est.	317.	materia in qua versatur orator.	62.
locum esse unde probetur.	316.	materia qualitatis expers, prodigiosa.	497, 29.
locum esse probatur à partibus loci.	316.	mathematicorum stulta.	295.
locum qui largè intelligitur, præcedit locus exactè sumptus.	330.	matri concumbere.	430, 2.
in loco comprehendi, duobus modis sumitur, nempe largè & exactè.	328.	matrem aut sororem ducere in uxorem, ubi licitè.	529, 25.
logica est prima pars philosophiæ, & quare.	119.	medicamentorum simplicium compositio si excedat, noxia &c.	427, 7.
logicam partem solam quinquam tractarunt.	117.	medicina cur Græcè dicatur ἰατρική.	9.
logos incorporeus.	502, 13.	medicinæ particeps canis.	417, 5.
λόγος quid significat, & quid λογικός.	157.	medicus de medicis sophismatibus melius iudicat.	487, 35.
λόγος πᾶντι λόγος ἴσος ἀντιῆται.	437, 30.	medicus falsum dicit quandoque, non tamè fallit aut mentitur.	121.
longitudo nulla datur expers latitudinis.	308.	medicus methodicus ut dirigatur.	444, 23.
nec cogitari quidem potest eiusmodi.	ibid.	medici esse opus proprium.	391.
longitudo nulla est.	307.	medium cæli quid sit.	95.
longitudo nulla est expers latitudinis nec in sensibilibus nec in intelligibilibus.	76.	medio cæli oppositum.	ibidem.
longitudo nulla est quæ caret omni latitudine.	79.	mel an dulce.	409, 5.
longitudo nullo modo potest intelligi absque latitudine.	309.	mel dulce linguæ, oculis ingratum.	420, 31.
Luna ab Aegyptiis assimilatur reginæ.	96.	mellis sapor alius alius.	439, 13. 38.
λύχνοσ. i. lucerna, ab eo quòd soluat noctem.	41.	μέλας, niger.	40.
Lycurgus tulit legem ut Spartiæ doceretur rhetorica.	59.	memoria est affectionis in sensu.	149.
M		memoria & phantasia habet proportionem cum vestigio.	ibidem.
Magi Persarum uxores ducunt matres & sorores.	529, 26.	μεμσσωπῶρον opus quid sit.	107.
magis quomodo capiatur.	547, 15.	μεμσσωπῶρον quid sit.	ibidem.
magister exercendorum puerorum quomodo illos doceat.	246.	μένον, manens.	40.
maius non aufertur à minori.	297.	mens est principium agens, Empedocli.	257.
malum bono contrarium, nempe noxa.	368.	mentis turbatio ut impediatur.	410, 20.
malum natura debet esse omnibus malum.	373.	mentem homo non haberet, nisi mūdus esset mente præditus.	27.
mali alicuius efficiens est fugiendum ut malū.	380.	mensura, & quicquid indicat, est ex numeris.	130.
mali corui malum ouum.	70.	mensura si nō stet, nec id quod cadit sub mensuram.	249.
mali opinio sepe magis perturbat, quàm ipsum malum.	385.	Mercurius furacissimus Deus.	531, 6.
qui mali habet opinionem, conduplicat dolorē.	ibid.	meretricia arte collecta dos.	529, 5.
qui mala aliqua natura existimat, ius angitur si adsint, &c.	381.	methodicus medicus.	444, 32.
in malis quæ accidunt ex inuoluntaria affectione, quomodo se gerat scepticus.	384.	μετρίον, modicum.	410, 6.
manens non est causa mansionis manenti.	288.	mille, pauca.	179.
quod manet, mouetur.	349.	mistio qualitatum fieri ne possit.	503, 25.
mansio non est in tempore.	339.	mistio variat phantasiam.	425, 22.
mansionis consideratio.	513, 25.	modi stabiles apud Tragicos.	109.
manifestæ res quæ sint, & quæ nō manifestæ.	205.	modales orationes.	480, 29.
maris concuius admirandus.	428, 21.	μοῖραι. i. partes, quas vocant gradus.	94.
mascula veneris usus.	528, 28.	ex monade dyas fieri an possit.	521, 37.
masculina & fœminina nomina quæ dicuntur natura.	26.	μονομοιρία, vnica sors, seu Deus.	95.
materia, fluxilis.	440, 32.	moralis philosophiæ consideratio.	522, 30. & dein.
		morborum declinationibus varia adhibenda vitæ ratio.	487, 30.
		moritur nemo.	293.
		mors an horrenda sit.	533, 14.
		mortem	

I N D E X.

mortem ad nos nihil esse demonstravit Epicurus.	49.	quod mouetur, transire à loco in quo est, ad alterum locum, stare non posse.	330.
mortale esse sumitur ex recordatione.	158.	moueri aliquid in eo quo est loco, sitne verum in sphaeris &c.	329.
mortui ut sepeliendi.	536, 38.	musicus non ostendit bouem.	368.
mortuorum condendorum mos varius.	532, 38.	multa eo se afficiunt, quod aliis faciunt.	256.
mortuum esse, non accidit, sed accedit homini.	157.	multine potius sint sequendi.	453, 17.
mortuum non esse Socrate quomodo probetur.	362.	mulieres aliquæ tardius, aliquæ citius, imò etiam eadem aliquando tardius, aliquando citius concipiunt.	100.
Monimus dicebat nos nescire quidem nos nihil scire.	128.	mundus administratur per harmoniam.	90. 354.
mos non est vnus in vnaquaque lingua.	16.	non administratur per harmoniam.	111.
Moschus quidam Phœnix inuexit atomos.	305.	mundus animal animatum secundum Platonem.	272.
motus consideratio.	504, 20. & dein.	mundus continens feminarias rationes animalium ratione præditorum, est particeps rationis.	272.
motus corporis minimi & individui in eodem loco, nempe in orbem.	323.	mundus continetur ab optima natura &c.	269.
motus est res sensilis.	324.	mundus est corpus vnitum.	268.
non est res sensilis, sed comprehenditur recordatione.	324.	mundi causa est ceteris magis admirabilis.	274.
de motu dubitantes, confutantur euidentiâ.	324.	de mundi constitutione diuersæ Physicorum sententiæ.	357.
motus adhæret tribus, nempe corporibus, locis, & temporibus.	332.	mundum esse animatum & intelligentia præditum, & ideo Deum, quomodo probet Xenophon.	270.
motus admirabilis eius qui in naue quæ fertur, à proa ad puppim fert aliquid.	323.	Musæus ante Homerum.	35.
motus definitio.	322.	musica dicitur tribus modis.	107.
motus & mansio sunt accidentia corporum non absque tempore.	346.	musica quid sit.	389.
motus ex sinceritate quisnam sit.	331.	musica impedit ne virtus appetatur.	111.
motus ex dominatu quisnam sit.	ibid.	musica letos delectat, mæstos consolatur.	109.
motus mutationis quid sit.	320. & dein.	musica non est vitæ utilis.	109. & 110.
motus transitus quid sit.	321.	musica vetus erat virilis.	109.
motus per quid intelligitur.	324.	musica recens fracta & effœminata.	109.
motum esse Cynicus quidam ambulando probauit.	ib.	musica non sedat animum, sed tantum ad tempus abstrahit.	109.
motum esse qui philosophi senserint.	321.	musica diuersitas.	414, 21.
motum fieri non simul, sed priorem in priore spatio, secundum in secundo.	335.	musica laus.	107.
motum non esse probatur ex eo quòd motus fiat in tempore præsentis.	332.	musica vituperatio.	109.
motum non esse quinam senserint philosophi.	321.	musico est sapiens similis, ut vult Plato.	108.
motum non magis esse quàm non esse sentiunt Sceptici.	322.	non modi musici animum excitant aut sedant, sed nostra opinio.	109.
motum non esse si aliqua secentur in infinitum, aliqua desinant &c.	337.	musici habent tempora rationis expertia.	23.
motum nullum esse, si omnia desinant in indiuidua, secundum Epicureos.	335.	musici non maiorem accipiunt voluptatem quàm imperiti qui eos audiunt.	111.
de motu tres fuerunt sectæ.	321.	musicis ab Heroibus custodiendæ relinquebantur uxores.	108.
quicquid mouet, aut trahens, aut trahens, aut tantum vecte pellens mouet.	326.	mutatio naturalis subuersa.	511, 20.
mouetur aliquid in loco in quo continetur.	328.	mutatio nulla est.	173.
quod mouetur, ab alio non mouetur.	325.	mutatione deletatur seculum.	15.
scipso.	326.	mutus homo nō propterea irrationalis est.	417, 27.
quod mouetur, intelligitur cum loco à quo mouetur, & cum loco ad quem mouetur.	328.	μυρῶν, mus araneus.	27.
quod mouetur, non est infinitum.	278.	μυρῶν, in naso ferire.	37.
quod mouetur, suū efficit motum aliquo modo affectum & passum ab eo quod mouet.	325.	μυρῶν, mus.	27.

N

Naribus perforatis annulos gestare.	529, 13.
natura	

I N D E X.

natura bonum aut malum nihil esse.	553,30.	non magis, Scepticum.	434,34.
natura diuina gignit homines.	268.	non magis vbi rursuspetur.	440,2.
natura fert multa quae vni speciei conueniunt.	38.	de non manifesto est dissensio.	232.
natura iudicium, omnium praeclarissimum.	559,30.	non si consequens est verum, verum est antecedens.	74.
natura non sunt curae leges.	384.	verum quae.	406,19,24.
naturam matris affricare non esse abhorrens, Zenonis dictum pudendum.	522,31.	nosse seipsum, propositum ab Apolline Pythio.	156.
in naturam, non in nos culpa est conferenda, si mala patimur.	384.	notio quid sit.	150.
natura quae mouet, eodem modo omnes mouet.	524.	notio non est comprehensio, nec rei essentia.	235.
natura sua, ignis nec urredi nec liquefaciendi vim habet.	213.	notio, scientia, ars, quomodo sint ex cogitatione.	150.
naturalis instructio.	409,32.	absque notione anticipata neque dubitare licet, neque quaerere.	366.
naturalem & logicam quoniam sint persecuti.	117.	absque notione nec quaerere nec dubitare licet, ut vult Epicurus.	11.
quoniam naturalem & moralem.	ibidem.	nomina leges quotidie feruntur, vbi est rhetorica.	61.
naturalem solam philosophiae partem quoniam constituent.	116.	à nouenario non auferitur unitas.	298.
nauium seruatores Dioscuri.	269.	nox non consistit.	341.
Nausiphanes cur pulmo dictus.	1.	nullum est bonum & eligendum ex iis quae sunt extra.	374.
Nausiphani cum Epicuro intercedebat inimicitiae.	1.	nullum est omnium commune bonum & malum.	373.
nec est qui doceat, nec qui discat.	395.	numerabilium nihil est unum.	354.
nec sensus nec intelligentia ad aliquid se applicat, nisi id phantasticè alteretur.	171.	numerorum consideratio.	519,20.
negationis participatione non plus habet pronuntiatum quam quod non habet negationem.	197.	numerus non est sensibilis, nec apparet.	356.
numquam Dea quaedam Sicula.	305.	numerus non potest intelligi ex additione aut ablatione unitatis.	92.
nihil certò sciri posse.	556,28.	numerus plurimus & minimus.	13.
nihil esse Gorgias dixit.	455.	numerus principium substantiae vniuersorum.	129.
nihil esse quomodo probetur.	125.	numerus quomodo contineatur in numero.	483,14.
nihil mouetur in loco in quo est, nec in eo in quo non est.	348.	numerus sine doctore à nobis non apprehenditur.	356.
nihil mouetur, sed motum est, ut vult Diodorus Cronus.	327.	numerus sitne memoria cognitus per additionem & compositionem aliquorum.	356.
nihil potest augeri aut minui.	360.	numero non fit additio.	300.
nihil seipsum probat ac confirmat ex iis quae aueruntur.	239.	numero sunt omnia similia.	131.
nihil est verum, oratio seipsam euertens.	477,33.	de numero quid sentiat Plato.	356.
nihil interit.	362.	ex numero maiore non est sumendum argumentum.	420,10.
nihil magis etiam positiuè dictum.	547,10.	numeri quomodo nascantur ex vno & binario.	353.
nihil magis scepticum.	434,34.	numerorum praecleara.	130.
nihil magis, vocis rursus.	435,17.	numerus plurimum tribuunt Pythagorici.	89.
nihil mutatur & alteratur absque affectione.	252.	ex numerorum quatuor rationibus intelligitur & corpus & incorporeum.	130.
nihil minus.	546,8.	numeros Pythagorei ponunt elementa & principia vniuersorum.	349.
nix ut probetur nigra.	411,19. & 488,28.	ex numeris terra, aqua & ignis.	354.
nocturni cernentia animalia.	413,9.	ex numeris musicae sunt harmoniae.	ibidem.
νοῦτα.	406,26.	νόχ & nox.	41.
nomen quod indicatur ex etymologia, in quid desinat.	41.		
nomina quomodo significant.	483,3.	Obscena & impia plurima dixerunt Stoici de vitata agenda.	389.
νοῦν, intelligens.	40.	observatio vitae communis Sceptico proposita.	534.
non est aliquid pars sui.	303.	otiosum signum, seu principium mortis.	95.
non licere.	436,7.	oculorum nostrorum tunica & humiditates variant phantasias.	435,35.

odoratus

I N D E X.

odoratus diuersitas.	413,37.	oratio rhetorica aduersatur persuasioni.	66.
Ocellus Lucanus & Aristoteles addiderunt quatuor elementis quintum corpus quod mouetur in orbem.	358.	oratio synactica & asynactos.	470,10. & 16.
oculorum pupilla variae quid efficiant.	413,18.	oratio vera inueniri nequit.	474,3.
oculus quorundam animalium fulgorem inesse.	413,7.	oratio vera & falsa quomodo iudicetur.	232.
ὀνόματι.	112.	oratio vera quomodo iudicetur vera.	247.
oleum hominibus utile, apibus noxium.	417,29.	orationis nulla sunt partes, nec oratio.	25.
olfactus ludibria.	455,8.	orationi omni oratio aequalis opponitur.	437,32.
ὀλισκός.	322.	orationem nullam esse.	27.
ὀμοειμῶς, grauis, validus.	30.	orationes colligentes quoniam sint.	229.
omnia incomprehensibilia esse, quomodo intelligendum.	437,18.	& non colligentes.	ibidem.
omnis homo est animal, ex particularibus probanda.	479,10.	orationes possunt consistere ex vna propositione.	251.
Onesimus Plutarchi seruus.	556.	orationes σωαντικὰ ἐὶ ἀσύντακτοι.	468,29.
opera quae sua sponte mouentur, sunt admirabiliora iis quae non sponte mouentur.	273.	orationes tres inter se coniugata, collectiua, vera, & demonstratiua.	247.
circa opinabilia imperturbatus animi status.	410,12.	orationes vitiosae quae.	473,33.
opinio quid sit.	150.	orationes vnius propositionis non placebant Chrysippo.	251.
opinionem sunt omnia tenus, & ad aliquid.	534,3.	orator contrarias exercet orationes.	62.
opinionum aliae verae, aliae falsae.	548.	orator Byzantinus, Byzantinorum legem dixit se habere ut ipse vellet.	61.
opponi orationem orationi, quid sit.	437,38.	orator est etiam qui nescit rhetoricam.	58.
oppositae orationes quae dicantur.	406,37.	orator contrarias exercet orationes.	62.
opposita apparentibus apparentia, intellectualibus intellectualia.	411,10.	orator irridetur, qui domi ita loquitur ut in foro & iudicio.	64.
oppositiones multimodae.	411,10. & dein.	orator non potest laudare.	7.
oratio quid sit.	229.	oratoris ad politicum eadem est ratio, quae pharmacopoeiae ad medicum.	61.
oratio an possit existere.	470,5.	oratoris rhetorica abutentis, & pugilis patrem verberantis comparatio.	62.
oratio aut significat, aut non significat.	7.	oratores comparantur iis qui ludunt calculis.	61.
oratio aduersus demonstrationem est solum probabilis.	255.	oratores similes nutricibus.	62.
oratio infinita inuenitur in primo & secundo modo.	250.	ordo idem seruari non potest.	392.
oratio colligens nulla est.	248.	quod oritur & interit, nec in tempore in quo est, nec in tempore in quo non est, oritur atque interit.	362.
oratio colligens quomodo iudicetur.	247.	non oritur quod est, neque quod non est.	359.
oratio constat ex iis quae nobis incurrunt, id est, ex sensibilibus.	128.	ὄρμη & πρᾶξις.	506,1. & 524,16.
oratio demonstratiua quando differat à vera.	248.	Orpheus ante Homerum.	35.
oratio, & eius axiomata.	468,23.	orthographiam probatur esse inanem ex dissensione & ex effectis.	30.
oratio incipiens à disiuncto, est infirma.	328.	ortus & interitus non cadit in tempus.	343.
oratio incipiens à disiuncto, non est infirma.	330.	ortum non esse vnde probetur.	359.
oratio indemonstrabilis.	216.	in ortu rerum & generatione dogmatici consurgunt ad euidenciam.	361.
oratio est infinita quatuor modis.	249.	ὄστις motus.	322.
oratio infinita non potest cognosci.	250.	& pro verum apud Scepticos.	435,3.
oratio infinita quod rogata sit in mala figura.	249.	& κατὰ λογικῶν.	437,26.
oratio infinita per diremptionem.	249.	& δὲ μᾶλλον.	407,34.
per redundantiam. ibid. per defectum.	250.	& μᾶλλον, Scepticorum vox.	434,28.
oratio infinita non est per defectum.	251.	& δὲ μᾶλλον vbi rursuspetur.	435,23.
oratio perfecta non potest inueniri.	251.	& δὲ ὀρίζω.	407,35.
oratio prava propter redundantiam.	227.		

I N D E X.

ὁ δὲ πῶς ἔστι, quid.	436, 26.	versarum vestitus.	429, 17.
ὁ δὲ πῶς ἔστι, scepticorum vox.	434, 28.	persuadent multa præter orationem.	56.
ouilla caro vbi vetita.	532, 18.	persuadere non est proprius finis oratoris.	66.
ouum in aue molle, in aere durum.	424, 35.	persuasio vt fiat.	552, 3.
P			
Pantratiastæ sanguinarij.	430, 18.	phenomena an tollant sceptici,	408, 34.
papauerē vescens Lysis.	418, 37.	Φαινόμενα quæ sint.	406, 19.
παραμῆν bifariam dicitur.	487, 36.	phantasia definitio.	151.
Parca tres, quid.	139.	phantasia definitio Stoicorum reprehenditur.	152.
parentū curā liberi vbi gerāt, vbi iugulēt.	530, 15.	defenditur.	ibidem, bis.
partes nunquam interit.	362.	phantasia diuisio.	144.
Parmenides posuit indicatorium rationē quæ est ex scientia.	131.	phantasia, animæ alteratio.	151.
Parmenidis versus de iudicatorio.	132.	phantasia nihil est, si sit mentis alteratio.	172.
partium & totius consideratio.	510, 33.	phantasia comprehendens quæ sit.	153, & 177.
pars diuersa à toto & idē secundū Heraclitū.	301.	phantasia comprehendens nulla est.	388.
par: sui nihil est.	303.	phantasia comprehendens non est magis comprehendens quàm aliæ.	180.
pars totum tangens, illi vnitur.	292.	phantasia comprehendentes, & non comprehendentes.	153.
partes animæ, nēpe rationis particeps, & expertis rationis, sintne separatæ an non.	170.	phantasia discurrens seu vtens circuitione.	143.
partes grāmaticæ non sunt inter se omnino diuersæ.	17.	phantasia est sensilis, quod affectionem sensui in-generat.	149.
partes medicinæ non sunt inter se diuersæ, & quænam sint.	ibidem.	phantasia est impressio & alteratio animæ vt in anima.	151.
partes nec sunt tota, nec diuersa à totis.	366.	phantasia, impressio in hegemonico.	457, 24.
partes orationis sintne partes totius.	303.	de phantasia impressione disident stoici.	245.
partes totum non complent.	302.	phāstasia neque omnis vera, neque omnis falsa, nec aliqua vera nec falsa.	174.
particula duobus modis dicitur.	301.	phantasia nihil est, si ea sit impressio.	172.
passionum coactus.	409, 33.	phantasia omnis non est vera propter conuersio-nem.	174.
paternis bonis renuncians, Romæ non soluebat pa-tris nomina.	429, 21.	phantasia omnis si est vera, tollitur omnis doctri-na, & ars, & virtus, & demonstratio.	175.
patri nihil potest.	293.	phantasia omnis si sit vera, nihil est incertum & non euident.	ibidem.
patria esse vtile & sibi, differunt.	51.	phantasia probabilis sitne vtilis ad vitam tradu-cendam.	182.
pauci participatione non fit aliquid magnū.	197.	phantasia probabiles & improbabiles & c.	153.
peccata esse æqualia vndēnā motus dicebat Zeno.	180.	phantasia quænam sit affectio in animali.	140.
πεθεδοει variis modis dicitur.	443, 33.	phantasia quid sit apud stoicos.	150.
peregrini Artemidi apud Tauros Scythiæ immo-labantur.	429, 23.	phantasia vera quæ sit, quæ falsa.	141.
πῶς ἔστι λέγει.	80.	vt phantasia sit vi sentiendi prædita, quænam con-ferantur ex Stoicorum sententia.	180.
πῶς ἔστι λέγει phantasia.	442, 33.	phantasia dicit Epicurus esse perpetuū verā.	147.
perisphyrium mulierum Aegyptiarum.	529, 4.	phantasiam omnem veram esse, falsum esse osten-ditur ex eo quod oratio est vera & falsa ex re-rum consequentia & repugnantia.	175.
periti & artifices idem.	111.	omnem phantasia esse veram, est præter euidentiam.	175.
permixtæ facultates diuersæ, diuersus habent mo-tiones.	170.	phantasia nostræ phāstasis animalium irrationa-lium non præstant.	418, 13.
per intensionem minuere latitudinem quomodo di-cantur geometræ.	79.	phantasia vera & falsa, & neque vera neque falsa.	153.
in iis quæ per se consistunt, considerantur acciden-tia.	345.		
per se consistunt essentialia.	345.		
Perse post mortem regis quinque dies viuunt sine legibus.	60.		

I N D E X.

phantasiarum multæ differentia.	152.	poetæ modos acceperunt à musicis.	109.
phāstasis indifferentes ad fidē faciendā.	442, 24.	poetæ vitæ inutilis.	51.
phantasiarū variandarum modi.	548. & dein.	poetarum versibus, finitiorum compositæ con-trouersia.	47.
phantasius an habenda fides.	458, 22.	poetis multa sunt malè dicta.	48.
Φάσις duobus modis dicitur.	435, 26.	poetica, motuum animi arx & propugnaculū.	51.
Philonis & Charmide academia.	441, 16.	poetica nihil præclarum edit, in quo non sit Deus.	266.
philosophi rationes tres generalissimas.	405, 25.	poetica reddit affabiles.	47.
philosophiæ definitio secundum Epicurum.	386.	poetica potest esse vtilis, etsi musica sit inutilis.	110.
philosophia quid sit.	258.	poetica sumptū testimoniū profueritne patriæ.	50.
philosophia assimilatur areæ.	118.	porcus vbi Diis imoletur.	532, 6.
philosophia est vtilis, quæ discernit quæ dicuntur à poetis.	48.	poeticus testimonius quænam vtantur.	48.
philosophia ouo similis.	118.	pore an intellectu percipi possint.	469, 16.
philosophia similis animali, vt vult Posidonius.	118.	positiones & interualla iudicium seu phantasiam mutant.	424, 27.
philosophiæ quasdam hæses eiecerunt quæ ad ci-uitates, non omnem philosophiam.	59.	posterius non est causa prioris.	289.
philosophiæ quot partes.	115. & 447, 30.	potentia & actu esse, nihil est.	361.
philosophiæ tres sunt partes.	118.	potentia vel actu aliquid esse.	485, 9.
philosophiæ trium partium quæ sit prima.	ibid.	prædari, vbi gloriosum.	530, 32.
philosophi oratio à bono dehortans vt aliud bo-num persequatur, affert morbū pro morbo.	382.	præterita perfecta possunt esse vera, etiamsi sint imperfecta falsa.	328.
philosophi Sodomitæ.	528, 34.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
philosophorum de principiis opiniones variant.	497, 23.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
philosophorum nemo scit se veritatem apprehen-disse.	123.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Phoenix Arabicus.	548, 18.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Phrynes pulchritudo plus persuasit iudicibus, quæ oratoris oratio.	56.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Φθόγγος, sonus musicus.	112.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
physica Deos esse censet.	266.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
physiologiam an tractet scepticus.	408, 25.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
piper quibusdam noxiam.	419, 11.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
πῶς ἔστι λέγει quid.	443, 11.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
πῶς ἔστι λέγει ὁ δὲ πῶς.	435, 1.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Plato & Aristippus apud Dionysium Sicilia ty-rannum.	529, 18.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Plato & Critolaus vituperarunt rhetoricam.	57.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Plato qualis philosophus fuerit.	441, 18.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Plato rationem censet esse indicatoriam cum euidentia sensuum.	177.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Plato tribuit Socrati omnē partē philosophiæ.	117.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Platonis academia.	441, 13. 32.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Platoniorum secta à Socrate orta.	145.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
Pleuritide laborantes tussiendo biliosum spiritum educunt.	53.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
pluralitas vxorum quibus permessa.	530, 31.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
in poematibus non habemus opus grammaticæ.	55.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
pæna & mala fortuna.	95.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
poësis est vitæ noxia.	51.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
poetæ antiqui, Homerus & Hesiodus.	283.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.
poetæ inter se pugnant.	48.	præterita perfecta si vera sunt, vera sunt etiam imperfecta.	328.

I N D E X.

pronunciatum nullum esse per se perfectum.	195.	punctus non est.	75.
pronunciatum nullum verum aut falsum.	ibid.	purgantia medicamenta vt purgent.	438,24.
pronunciatum vt verum aut falsum sit, quid requiratur.	194.	purgatiuorum medicamentorum vsus.	477,30.
pronunciatum simplex quidnam sit.	197.	Pyrrhonis vita.	543. per totum.
pronunciata duplicia.	ibidem.	Pyrrho à Timone assimilatur soli, & quamnam ob causam.	53.
pronunciata quæ sint.	194.	Pyrrho cur Homeri poesim legerit.	48.
pronunciata simplicia definita quænam sint.	198.	Pyrrho nullum reliquit opus.	554,6.
indefinita, quæ.	ibidem.	Pyrrhonis securitas in tempestate maris.	545,14.
pronunciata non simplicia.	200.	Pyrrhonei cur cõtradicant aduersus disciplinas.	2.
eadem propositio ad vera accedens, ea efficit falsa: ad falsa autem, vera.	199.	Pyrrhoneos commentarios scripsit Sextus Empiricus.	114.
propositio eadem aliis philosophis videtur vera, aliis falsa.	233.	Pyrrhonia institutio.	406,16.
propositiones demonstratiõnis ex sensibus siue intelligibilibus incredibiles sunt & infirmæ.	238.	Pyrrhonij quàm variè dicti.	545,29.
ex propositionibus non colligitur illatio.	233.	πυρρῶν animalia.	548,18.
propositiones apparentes non efficiunt vt demonstratio sit firma ac stabilis.	238.	Pythagoras iubens tibicinem canere spondeum melos, petulantes iuuenes reduxit ad moderationem.	107,108.
propositiones indubitabiles magis sunt optabiles quàm re vera possunt haberi.	ibidem.	Pythagorei iurabant per Pythagoram.	89.
proportio in arte statuaria.	131.	Pythagoreorum secta duplex.	354.
proportio est ex numero.	ibidem.		
Προσεφάλοισι, cernical, puluinar.	41.		
prostitutio mulierum vbi honorata.	529,2.		
Protagoras Abderitanus.	263.		
Protagoras Abderitanus verum esse dicebat id quod cuiuslibet videbatur.	124.		
Protagoræ institutio.	440,23.		
Proteus apud Homerum prima efficiens causa.	257.		
providentiam negantes vnde moueantur.	411,16.		
providentia Dei an sit, & quæ.	493,31.		
prudens habendus qui sit.	452.		
prudens opus omne est etiam commune non prudentis.	390.		
prudencia est ars vitæ agendæ.	386.		
prudencia non potest contemplari imprudentiam.	397.		
prudencia quid sit.	378.		
psenes vermiculi.	412,26.		
psyllorum natura.	419,33.		
pulchritudo persuadet.	56.		
de pulchritudine disident homines.	369.		
pulmo cur dictus Nausiphanes.	1.		
pugnis quid sit.	302.		
punctum, linea, superficies.	499,7.		
punctus est signum & finis lineæ, & eam implet.	75.		
punctus fluens non facit lineam.	76.		
punctus habet dimensionem.	75.		
punctus quid sit.	74.		
			Quod

I N D E X.

quod significatur, quid sit.	185.	repugnantia non possunt simul consistere.	201.
quod videtur extra solidum, mutatur in spatio quod intercedit.	147.	res ad aliquid relata.	208.
quorū singulariū perfecta sunt vera, vera quoque sunt imperfecta.	329.	res ex differentia.	207.
		res natura incertæ quænam sunt.	231.
		res non manifesta ad tempus. 205. non manifesta natura. ibid. omnino.	ibidem.
		res nulla incerta esse potest & apparere.	467,15.
		res quæ sunt, assimilantur ad umbratæ picturæ, ex Anaxarchi & Monimi sententia.	128.
		rerum alia bonæ, alia malæ, alia indifferentes.	363.
		rerum alia certæ, alia incertæ.	462,11.
		rerum alia sunt manifestæ, alia nõ manifestæ.	204.
		res incertæ per homonymiam, quæ.	231.
		resolutionum syllogismorum theorematum.	217.
		rhetorica non est ars.	57.
		rhetorica est aduersus leges.	61.
		rhetorica habet vim persuadendi præcipuè in verbis.	56.
		rhetorica, malum artificium.	62.
		rhetorica non probat bonam dictionem.	63.
		rhetorica malæ artes.	61.
		rhetorica inutilis civitatibus.	60.
		rhetorica non est utilis ipsis oratoribus.	ibid.
		rhetorica non est ars.	57.
		rhetorica non rectè coti comparatur.	58.
		rhetorica definitio secundum Xenocratem.	56.
		qui rhetorica diu dederunt operam, non implent partes oratoris.	58.
		rhetorica falsa sunt theorematum.	57.
		rhetoricæ partium diuersi sunt fines.	68.
		rhetoricæ quænam sint partes.	ibid.
		rhetoricæ Aristotelica definitio.	57.
		rhetoricæ Platonica definitio.	56.
		rhythmus seu numerus nihil est.	114.
		Romanorum leges de patria potestate.	530,22.
			S
		Satellites seu stipatores stellarum.	98.
		Saturnus filios manducans.	430,9.
		Saturnus in Iouem, & contrâ.	530,16.
		de Saturno fabule.	429,9.
		succo florum tincta & talaris vestis.	529,15.
		sacrificia paganorum varia.	532,5.
		sub aculeo sagittarū natus, occidetur.	105.
		sanguine humano litare.	530,5.
		sanitas primas partes sibi vendicat.	371.
		sanitas sitne bonum.	370.
		sanitas secundum Stoicos non bonum, sed indifferens.	371.
		sanitatem non esse præcipuum indifferentem.	372.
		sapiens cum non possit inueniri, neque verum inueniri potest.	182.
		sapiens est solus pulcher.	386.
			sapiens

INDEX.

sapiens habendus qui sit.	452,7.	scientia cuiusmodi sit.	150.
sapiens nunquam fallit, etiamsi falsum dicat.	121.	scnipes.	412,24.
sapiens non opinatur.	180.	σκόπιος, scorpius.	27.
sapienti non prodest prudentia.	392.	Σκόπης, scopus, nomen proprium.	40.
sapientem sustinere assensionem etiam secundum Stoicos.	139.	qui secatur, dolorē saepe fert constantius quam qui eum aspicit dum secatur.	385.
sapientia quid sit.	258.	sectam an habeat Scepticus.	408,11.
Sarpedonis morti illachrymatus Iupiter.	430,36.	semitonium.	113.
Σαρπηδῶν, strepens.	40.	seminiri sacerdotes matris Deum.	531,20.
scarabei, ex asinis.	412,25.	senes experientia antecellunt iuuenibus, non ingenio,	164.
sceptis ab academica philosophia quid differat.	441,10.	senfile a quo indicetur.	432,2.
sceptis quid sit.	406,17.	senfile apprehenditur sensu, signum mente.	214.
sceptis ut differat à Cyrenaica institutione.	440,12.	senfile diuersi generis non potest indicari à sensili diuersi generis.	215.
sceptica disciplina in quo differat à Democriti disciplina.	439,35.	senfile eiusdem generis non potest indicari ab eo quod est eiusdem generis.	215.
sceptica institutio ab Heracliti philosophia differt.	ibidem, 3.	senfile externum neque est totum neque pars.	303.
sceptica tractatio duplex.	405,28. & 34.	senfile intelligitur ex differentia.	214.
sceptica finis.	410,1.	senfile mouet omnes similiter & eodē modo.	212.
sceptica tractationis appellationes.	406,8.	senfile nihil est natura, ut vult Democritus.	185.
sceptica voces ut accipiendae.	438,17.	senfile non docetur.	4.
scepticus quis dicatur.	407,13.	senfile non est alicuius indicans.	214.
scepticus ab actione non se remouet & c.	385.	senfile non potest doceri.	214.
scepticus non omnino quietus est & c.	410,32.	senfile non potest seipsam indicare.	215.
scepticus tolerantius fert dolorem quam Dogmaticus.	384.	senfili rei idem est effectus.	212.
sceptici modestia ac prudentia in ratiocinationibus suis proponendis.	542,20. per totum.	senfili rei quomodo fiat comprehensio.	297.
de Scepticis scripsit librum Sextus Empiricus.	513.	senfilem essentiam sustulit Democritus.	238.
sceptici non magis esse quam non esse Deos asserunt.	265.	senfilia apprehenduntur absque doctore.	356.
Sceptici cur de Diis suam sustineant assensionem.	283.	senfilia nō directō vera, sed per relationem ad intelligibilia secundum Stoicos.	185.
sceptici viuunt absque metu & solitudine.	363.	senfilia omnia ad aliquid.	432,25.
Scepticorum animi tranquillitas.	534,16. & dein.	senfilia omnia esse vera, & phantasiam vera, & sensus veros, dicebat Epicurus.	192.
Scepticorum de Deo opinio.	492,20.	senfilia omnia esse vera volebat Epicurus.	185.
Scepticorum mos, ea quae non credantur defendere.	183.	senfilia semper gignuntur, nunquam sunt.	185.
scepticis vita est longe facillima.	378.	senfiliū aliqua vera esse, aliqua falsa.	211.
sceptici non aduersantur vitæ communi.	463,6.	senfilia talia esse qualia in sensum incurunt, & nunquam fallere.	ibidem.
σνεδοσίου.	426,18.	sensus discernit animal à non animali.	277.
scientia aliter à Xenocrate, aliter accipitur à Stoicis.	56.	sensus est ordine primum indicatorium, mens autē potestate.	149.
scientia vinculum non definitorum & interminatorum.	15.	sensus est semper verus, ut vult Epicurus.	185.
scientia vitæ agenda nulla est.	388.	sensus non potest cogitationi suam ostendere affectionem.	159.
scriptores qui sint.	11.	sensus contrariè mouentur ab externis.	454,19.
Scytharum immanitas in hospites.	530,9.	sensus diuersae constitutiones diuersè nos afficiunt ab iisdem sensilibus.	146.
semen aliquando citius aliquando tardius deicitur in fundum matricis.	100.	sensus hominem non comprehendunt.	159.
		sensus inter se differunt.	420,28.
		sensus locum tenet instrumenti, intelligentia artificis.	150.
		sensus	

INDEX.

sensus molem corpoream non apprehendunt.	160.	signi definitio.	462, 38. & 463, 19.
sensus non potest cum alio componere.	168.	signum aliquod esse, ex oratione efficitur, quæ probat nullum esse signum.	225.
sensus quisnam sit ex scientia.	138.	signum boni demonis.	95.
sensus non esse fide dignos quomodo probetur.	128.	ad signum comprehendendum alio signo opus est.	210.
sensus non esse iudicatoria censet Empedocles.	134.	signum cum sit incorporeum, nihil significat.	222.
sensus non finit cogitationem externa apprehendere.	168.	signum dicitur communiter & proprie.	205.
sensus sensilia apprehendentes accedunt ad sensiliū speciem.	154.	signum duplex, in memoriam reuocans, & indicans.	206.
sensus sensilia tantum apprehendunt, non subiecta sensiliū.	167.	signum est incertum & non manifestum, cum ne sciatur sitne sensile an intelligibile.	221.
sensus opus habent intelligentia & memoria ad apprehendenda subiecta.	168.	signum est praesentis, non praeteriti nec futuri.	221.
sensus seipsum non apprehendunt.	160.	signum est vnius rei indicans & vniuersum.	213.
sensus tollentes, & sensilia perimentes res confundunt.	191.	signum & indicium quidam profitentur.	176.
sensus quilibet suum sensile apprehendit, sensile autem non est moles corporis.	160.	signum & signatum si sunt relatiua, vtrunque est à seipso comprehensibile.	224.
sensus videndi diuersitas.	103.	signum & signatum simul sunt, si signum sit pronunciatum.	223.
sensus se inter se non apprehendunt.	161.	signum, cum sit sensile, pro diuersitate eorum quæ ipsam apprehendunt, res diuersas indicat.	212.
sensus solum patiuntur & instar cere figurā suscipiunt.	159.	signum non est sensile.	211.
sensus sunt fallaces.	168.	signum non esse pronunciatum, ostenditur ex euidencia.	223.
sensuum iudicium quale habendum.	454,2. & d.	signum docetur cum multo labore.	214.
ex sensibus nihil apparere dicit Democritus.	126.	signum habet rationem vnitatis.	353.
sententiam non semper esse suspendendam.	558,5.	signum indicans differt à signo reuocante in memoriam.	214.
Sepia atramenti & aruginis commistio quid efficiat.	413,10.	signum mali demonis.	95.
septem planetae agunt in vnumquodque eorum quæ in vita accidunt.	94.	signum non comprehendit.	208.
de sepultura quid dicant Stoici.	390.	signum non est ex iis quæ referuntur ad aliquid.	208.
sepulturus quibus vtendum in parētibus.	536,38.	signum non est intelligibile, nec pronunciatum.	222.
sermonis non expertia irrationalia.	418,2.	signum non similiter mouet eos qui sunt similiter affecti.	212.
sermone vtendum tanquam nomismate.	31.	signum nullum est carens partibus.	307.
sero didicisse melius est quam nihil didicisse.	108.	signum nullum est eorum quæ non possunt comprehendit.	212.
sesquialter numerus quis sit.	90.	signum nullum esse subiectum & c.	211.
sesquitercius numerus quis sit.	ibidem.	signum omne est æquè opinabile atque signatum.	228.
sex esse à quibus veritas iudicatur.	133.	signum probari non potest demonstratione.	211.
sexagenarius maiores ut tractentur à barbaris quibusdam.	533,9.	signum refertur ad aliquid.	214.
Sextus Empiricus scripsit librum de quaestionibus Pyrrhonicis.	48.	signum sensilene sit, an intelligibile.	210.
Sextus scripsit commentarios medicos.	147.	signi habet intelligentiam, qui notionem habet consequentia.	224.
si est aliquid, id ab homine non potest indicari.	127.	signi non est idem effectus.	212.
si in iudiciali finis sit iustum, quanam sequantur absurda.	68.	quæ aduersus signum afferuntur rationes, significant non indicando, sed in memoriam reuocando.	226.
signaculo annulorum assimilantur phantasia comprehendentes.	154.	signo quanam res opus habeant.	206.
signatum non potest diiudicari, seu sit manifestum seu non manifestum.	223.	de signo quomodo disputant Sceptici.	207.
significatiū quod significat, & quod significatur.	14.	in signo sustinendo assensio vnde probetur.	228.

I N D E X.

signa apparentia solum, aut incerta, & deinceps.	466, 20.	solæcisimus & barbarissimus indicandus ex consuetudine.	37.
signa ascendētia nō possunt exactè obseruari.	103.	solæcisimus quid sit.	36.
signa dominantia in vniuersiūque natiuitate sunt quatuor.	95.	Solon ad tibiā & byram iubebat instrui aciē.	108.
signa febricitantium non similiter omnibus apparent.	215.	Solonis lex inhumana de occidendis suis cuique liberis.	530, 20.
signa quæ in memoriam reuocant, propter legem datam plura indicant.	213.	in somnis quæ videantur.	422, 33.
signorum aliqua masculina, alia fœminina, alia bicorporea, alia non.	94.	ex somniis, Deorum notiones.	259.
signorum partes non possunt exactè defini.	102.	sonus simplex quomodo discernatur à cōposito.	21.
signorum diuisio.	462, 29.	in sono audiendo longior est mōra.	102.
signis cur animalium nomina imposuerunt veteres.	105.	sophistis infestissimus Pyrrho.	545, 21.
silentes philosophi.	417, 26.	sophismata considerant dialectici.	486, 15.
Silenus Aesopicus.	199.	sophisma Diodori Croni.	329.
σιλλοι, id est, sales.	265.	fororibus iugantur Aegyptij.	430, 3.
simile alicui est simile ei quod cognoscitur.	73.	sostratus Antiochi saltator vtilis patriæ.	50.
simile comprehenditur à simili.	129.	sostratus à Ptolemæo missus ad Antiochum, vteribus quod petebat est consecutus.	47.
similia cum similibus congregari.	133.	species vnaquæque an sit particeps sui generis.	484, 23.
similia similibus cognoscuntur.	ibidem.	cum specie non tollitur genus, sed cum genere tollitur species.	235.
similia sunt alia ab iis quibus sunt similia.	169.	species quanam sint.	190.
similibus similia cognosci, antiquum dogma.	52.	speculorum factura varia varias ostendit figuras.	413, 20.
quod simul est, non potest esse causa eius quod est simul.	289.	sphæra Archimedis.	273.
simulachra quæ fingit Democritus, non sunt Dij.	262.	sphæra motus.	504, 37. & 506, 12.
singularium fundamenta sunt euertenda, non singularia.	257.	sponsoni damnum adiacet.	546, 8.
singularibus refellendis immorantur Clitomachus & Academici.	256.	σπασσίου, quid.	522, 38.
σμίλιον, scalpellum.	30.	σπυλιον & ἀμίδιον, vna, matella.	39.
σμύρνα, myrrha.	ibidem.	σπυλον, vena.	33.
Socrates ostendi non potest, nec eius partes.	198.	σπυλον, stagnum.	26.
Socrates an mortuus.	512, 35.	status non est in iis quæ mouentur à natura.	326.
Socrates dubitabat quidnā esset, & quemadmodum se haberet ad vniuersitatem.	156.	stellarum figuræ eadem conformatio post quam multos annos fiat.	106.
Socrates ignorat an sit homo.	449, 19.	Stratonis Physici definitio temporis.	340.
Socrates qualisnam philosophus.	441, 21.	Stoici primum locum dicunt tenere logica.	119.
Socrates senex didicit musicam à Lamponē.	108.	Stoici præcipiunt quæ sunt contra leges.	290.
Socrates soli morali philosophiæ operâ dedit.	116.	Stoici veteres.	153.
Socratica hæresis.	59.	Stoicorum de veritate sensilium & intelligibiliū sententia reprobata.	193.
Sol & Luna præsent septem stellis.	97.	Stoicorum obscæna & impia.	389.
Sol quàm cometa magis admirandus.	428, 14.	Stoicorum impudicitia.	529, 6.
Sol Regi & dextro oculo assimilatur ab Aegyptiis.	97.	stultus si ignoret omnia, quid sequatur.	182.
Solu diurnior contuitus quid in oculis efficiat.	4135.	σύλος, columna.	27.
solida figura, vt pote pyramis, cōsideratur ex quaternario.	353.	subiectum nullum esse eorum quæ percipere videmur.	454, 6.
solæcissantes orationes.	486, 27.	in subiecto externo erramus omnes.	145.
		succus in herba non oritur, sed à loco transit ad locum.	362.
		suilla caro Iudæis vetita.	532, 16.
		sumi natura nihil ex se potest, sed sumuntur omnia ex affectione.	170.
		super-	

I N D E X.

superficies consideratur ex binario.	353.	non est aër. ibid. nec corpus.	ibidem.
superficies quid sit.	75.	tempus non est finitum. 341. nec infinitum.	ibidem.
si superficiem faciat fluens linea, quot sequantur absurda.	83.	tempus non est indiuiduum.	342.
superficie finem non esse longitudinem expertem latitudinis.	311.	nec diuiduum.	ibidem. 65.
ex superficie probatur lineam non consistere nec esse expertem latitudinis.	80.	tempus non est in tempore.	339.
ex superficie probatur non esse corpus.	314.	tempus non est magis mensura motus & mansio- nis, quàm motus & mansio mensura temporis.	340.
suppositio quatenus admittenda.	432, 16.	tempus non est minimum.	22.
susceptium non est id quod suscipitur.	19.	tempus non est perpetuò idem.	339.
syllaba non est breuis.	22.	tempus nullum est.	ibidem.
syllaba quomodo sit longa.	ibidem.	tempus non esse probatur ex eo quod in ipsum non cadit ortus & interitus, & cadat.	343.
syllaba non potest esse longa.	23.	tempus non esse probatur ex eo quod nec sit præ- sens, præteritum, nec futurum.	342.
sylogismi veripateticorum.	473, 12.	tempus non esse probatur ex eo quod sit finitū aut infinitum.	341.
in sylogismorum resolutionibus theoremata.	217.	tempus non esse probatur ex eo quod non sit tem- pus diuiduum nec indiuiduum.	342.
vt ex multis symptomatibus indicant medici, ita ex multorum visorum cōcursu indicant Sceptici.	143.	tempus præsens non est finis præteriti & c.	343.
synactica oratio & asynactos.	470, 10, & 15.	tempus vt definiat Plato & Aristoteles.	346.
& deinceps.		& Strato Physicus.	ibidem.
synactos causa.	495, 3.	termini stellarum.	98.
synarthesis quæ sit.	464, 27.	ternarius superficiei & latitudinis.	89.
synemphases, quæ simul cum aliquo aliud ostendunt.	152.	terræ motus quibus mirandus videatur.	428, 19.
synerotesis syllogismorum.	480, 31.	terram esse omnium principium & elementū.	304.
συνήθηα quid sit.	429, 3.	terram moueri Aristarchus mathematicus existi- mauit.	332.
		terrena habent sympathiam cum cœlestibus.	94.
Tactus ludibria.	455, 10.	terrenorum non est sympathia cū cœlestibus.	58.
Tanarei lapidis natura.	426, 25.	Thales primus introduxit σκέτην, id est, consi- derationem in iudicatorio.	128.
tangens aliquid, quomodo illud tangit.	293.	Thebani Sodomitæ.	528, 30.
tangere & tangi nihil potest.	292.	Thebæ Aegyptiacæ non infestæ imbribus aut ni- uibus.	495, 22.
Tantali fabulosum supplicium.	267.	thesis ex se ipsa ponitur firma ac valida.	73.
τάριχος, falsamentum.	33.	Theodorus à Deos.	263.
Tauriscus auditor Acratetis.	42.	Θεων, Theon, nomen proprium.	40.
tecta oratio.	178.	theoremata in syllogismorum resolutionibus.	217.
temperantia quid sit.	281.	Θίξιν & Φή.	503, 33.
temperatio an possibilis sit.	503, 6.	Θόλος, tholus.	26.
temporis consideratio.	517. per totum.	τί pro causa apud Scepticos.	435, 4.
temporis definitio per Epicurum & Demetrium Laconem.	345.	Tiberius Cæsar in tenebris cernebat.	419, 15.
tempus ab Astrologis est exactè sumendum.	104.	tibicines plus possunt ad mores corrigendos quàm philosophi.	110.
tempus constat ex iis quæ non possunt esse.	342.	tigris tympani sonum fugit.	415, 9.
tempus esse corpus dixit Aenesidemus ex sententiâ Heracliti.	345.	timiditas an natura appetenda.	527, 31.
tempus est aliud, & aliud motus mundi.	339.	Timon Phlæstus de Protogora.	265.
tempus est incorporeum.	345.	Timon nō dissentit à Pyrrhoneus de grāmatica.	10.
tempus est visum diei simile.	340.	Timonis sententia de bonis & malis.	365.
tempus quid sit.	339.	timor pallidus.	113.
tempus quid sit ex Aristotelis sententia.	340.	Tithoreus Stoicus dormiens in somnis ambula- bat.	
tempus nihil est.	115.		
tempus non est corpus, vt vult Heraclitus.	347.		

I N D E X.

bat.	549,6.	veritatis criterium an sit aliquod.	448,23.
Tityi supplicium fabulosum.	266.	veritas non comprehenditur, nisi quantum huma-	
tonitru quale sit secundum Epicurum.	109.	na ratio consequitur.	134.
torpedonis marinae vis.	420,30.	versuum non fieri partitione, aut mensuram.	28.
totius & partis consideratio.	510,33.	veru cum carnibus arripens Eurylochus coquum	
totum quid sit.	301.	in forum usque persequitur.	545,19.
totum est, cuius nulla pars abest.	302.	verum cur Graece dicatur ἀληθές.	185.
totum est partes.	ibidem.	verum quid sit & quid falsum, secundum Stoicos.	
totum est sua parte melius.	278.	185.	
totum & pars quomodo differant.	301.	verum & falsum quid dicat Epicurus.	185.
totum & pars sunt relativa & sunt in nostra re-		verum & falsum non est in voce.	203.
cordatione.	303. & 304.	verum quid dicant Stoici.	393.
totum & uniuersum differunt.	301.	verum dicere non semper adheret veritati.	121.
totum non est diuersum à partibus, nec ab eis sepa-		verum est in iis quae sunt.	136.
ratum.	302.	verum est incorporeum.	121.
totum non esse, ut probetur.	ibidem.	verum est uniuersum, & simplex natura.	ibidem.
totum tangens totum, non contactum efficit, sed		verum non est intelligibile.	190.
unionem.	292.	per quod verum inueniatur nihil est.	167.
totum ut dicatur diuidi in partes.	483,12.	verum non docetur.	6.
transcendens est genus unum eorum quae per se		verum neque est ex iis quae sunt natura, neque ex	
sunt.	352.	is quae sunt relata.	189.
transitorius motus.	304,29.	verum non est in motu cogitationis.	204.
transpositio quid sit.	300.	verum non est simul sensibile & intelligibile.	190.
Τραπέζα, mensa.	36.	verumne sit aliquid natura.	460,1.
tres Parcae tria significant iudicatoria.	139.	verum non esse, quomodo probetur à Stoicis.	186.
tres philosophiae partes Plato virtute ac potestate		verumne sumatur ex alia causa quam quatenus	
statuit, expresse Xenocrates & Peripatetici.	118.	apparet veritas.	190.
tria bonorum genera Peripateticis.	369.	verum esse quod cuique videatur, Protagorae Ab-	
triplex obseruatio eorum quae ad vitam commu-		deritani sententia.	124.
nem pertinent.	409,29.	verum solus sensibus apprehendi non potest.	167.
tria iudicatoria eorum quae ponderantur.	121.	veri aliquid habens, & aliquid falsi, non magis	
tria iudicatoria, ex Diotimi sententia.	137.	est verum quam falsum.	202.
tria iudicatoria Stoicorum.	139.	de vero philosophorum diffensiones.	184.
tria iudicatoria, scientia, sensus, opinio.	ibidem.	vera esse quae communiter apparent omnibus, fal-	
Troglodytarum mos in mortuis suis.	533,5.	sa autem contra.	185.
turpia & non turpia varia habentur ab homini-		verorum alia esse apparentia, alia incerta.	461,29.
bus.	528,26.	verum esse ex iis quae referuntur ad aliquid, Eu-	
Tydeus cerebrum hostis edit.	530,3.	thydemi & Dionysidori opinio.	125.
Tyndaridae & surparunt gloriam Dioscurorum.	261.	vespae ex equis.	412,27.
typhona quid vocet Monimus Cynicus.	184.	vestis muliebris gestamen.	430,15.
		vestis tincta & talaris ubi deceat.	529,15.
V		vincere sine finis rhetorica.	68.
Vacuum.	514,35. & 15,24.	vinum & somnus non soluant dolorem, sed dif-	
Venus mascula.	429,36.	ferunt.	109.
Veneris mascula vsus.	528,28.	vini copones ex modica gustatione totum vinum	
Venus praepostera.	430,29.	probant.	25.
Venus promiscua patris cum filia &c.	529,34.	vini Lesbij potus choleram mouens quibusdam.	
veri à veritate discrimen.	450,15.	418,35.	
veritas in quo differat à vero.	121.	vini vsus varius variè corpus afficit.	426,30.
veritas à sex indicatur, Empedoclis sententia.	133.	vipera ut vertigine opprimatur.	415,6.
veritas assimilatur populo, verum cini.	121.	vir bonus & amicus non diuersi ab utilitate.	366.
veritas rem considerat ex scientia.	ibid.	virtus sola in genere est bonum.	367.
veritatis criterium.	459,12.	virtus	

I N D E X.

virtus est utilitas.	366.	vnio non fit in omnibus corporibus.	311.
vis aliqua aeterna est, quae mouet materia.	268.	vnium quid vocet Plato.	90.
vis efficiendi non magis in faciente quam in pa-		vnium vocatur participatione vnium.	354.
tiente.	290.	si vnium participatione vnium dicatur & multa, ex	
visa forma & figura, similia non sunt comprehen-		singularibus hominibus nullus erit homo.	355.
dentia.	178.	vnium sine idea vna, an plures.	ibidem.
visionum diuersitas in animalibus.	413,29.	vocales pauciores septem.	21.
visa furentium & somniantium eadem quae eorum		voluptas carnis.	370.
qui sunt sanae mentis, & vigilantium.	177.	voluptas est efficiens flagitiosa libidinis.	380.
visorum alia credibilia, alia incredibilia censent		voluptas in quo constet.	280.
Stoici & Academici.	177.	voluptas falli non potest.	146.
visa multa falsa, & quae non possunt comprehen-		voluptas natura appetenda, Epicureorum senten-	
di.	179.	tia.	527,38.
visorum sunt differentia.	176.	voluptasne bona sit.	525,12.
visus quid sit proprium.	148.	voluptas non est omnino eligenda.	377.
visus errat in superficie.	160.	voluptas primas partes sibi vendicat.	471.
visus habet speciem lucis.	129.	voluptatem Epicurus dicit bonum.	373.
visus ludibria.	455,4.	voluptatem non cognoscit qui non est expertus do-	
visus non comprehendit aliquid.	178.	lorem.	280.
visus non comprehendit figuram.	179.	voluptatem non esse natura, Cleanthes dixit.	373.
nec motum.	ibidem.	de voluptate variae opiniones.	ibidem.
visus non comprehendit colorem hominis.	178.	vox alia cum tenui aere, alia cum crasso.	425,32.
visus non fallitur, sed fallitur opinio.	148.	vox, & quod dicitur, differunt.	28.
vita communis, quadruplex.	444,17.	vox habet speciem aëris.	129.
vita & mors est & dum viuimus, & dum mo-		vox quid sit. I 12. eius diuisio.	ibidem.
rimur.	533,26.	vox neque est corpus, nec incorporea.	114.
vita agenda quaeuis scientia à philosophis tradi-		vox nec est longa, nec breuis.	ibidem.
ta, est humanorum malorum propugnaculum non		vox non est.	203.
auxilium.	388.	vox nulla est.	114.
in vita agenda sequitur scepticus probabilis.	140.	vox nulla, ut vox, est significatiua.	203.
nos semper viuere quomodo probet Cronus.	54.	vox non est in effectu, neque in substantia, sed in	
unguentum hominibus gratum, scarabeus intole-		generatione.	114.
rabile.	414,28.	vox quae significet, proferri non potest.	195.
uniuersè, & ut plurimum differunt.	38.	vox qui variat.	426,2.
ex uniuersalibus non possunt in grammatica iu-		vox quanam audiatur, nempe quae nostram sen-	
dicari omnia nomina singularia.	37.	sam incurrit.	147.
uniuersum quid sit.	301.	voces Scepticorum.	408,4.
vnitatis consideratio.	520,30.	voces irrationalium animalium inter se ipsa intel-	
vnitas est rerum principium.	351.	ligere. 417,32. atque eas esse alias atque alias	
vnitas & binarius sunt omnium principia.	353.	aliter atque aliter affectorum.	ibid. 35.
vnitas non aufertur à denario.	298.	vsus index hellenismi.	32.
vnitas habet rationem cause agentis.	353.	vsus in loquendo sequendus, non præceptio.	37.
vnitas habet rationem puncti.	89.	vsus Homericus minime sequendus.	35.
vnitatis ab vnitate non fit ablatio.	298.	utile sine finis rhetorica.	68.
vnitatem cur masculum appellent Pythagorei, bi-		utile est finis omnium artium.	ibidem.
narium verò feminam.	94.	utilitas, probi pars.	523,4.
vnium idea quae à Platone est data, refellitur.	91.	vxore vnica contentum esse, & alibi plures ha-	
vnium est genus transcendens eorum quae per se		bere.	530,30.
sunt.	352.	vxores communes esse voluit Plato.	529,35.
vnium & binarius constituunt mundum, & quae			
in ipso sunt.	353.	Xeniades Corinthius dicebat omnia esse falsa, &	
vnium & multa per participationem.	901.	omne visum & omnem opinionem fallacem.	123.

I N D E X.

Xeniades Corinthius dixit nihil esse verum. 184.	Zeno Cittiens pugno assimilat dialecticam, manu extensa rhetoricam. 57.
Xenia des dicebat omnia visa esse falsa. 176.	Zenonis Cittiici probrosa opinio. 529, 31.
Xenophanes de rerum incertitudine. 232.	Ζητιλική. 406, 8.
Xenophanes de Homero & Hesiodo. 283.	Ζητιλική philosophia. 545, 30.
Xenophanes sentit omnia esse incomprehensibilia. 122.	Zeus & Ζην Jupiter. 31.
Xenophanis dogma. 442, 5.	Zodiacus circulus quomodo fuerit divisus. 96.
Υ	Zodiacus quomodo dividatur. 94.
Ὑπομνηστικὰ, commonefactoria. 462, 27.	Zodiaci sexta pars est linea quæ ab oculo emissa pertingit usque ad orientem. 53.
Z	Zoophyta. 412, 23.
Zeno familiaris Parmenidis auctor dialecticæ. 116.	

F I N I S.

